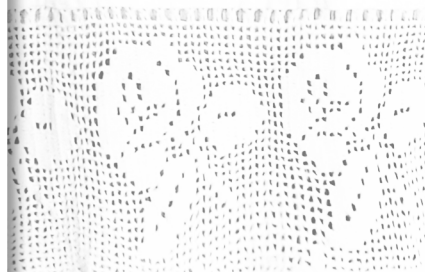
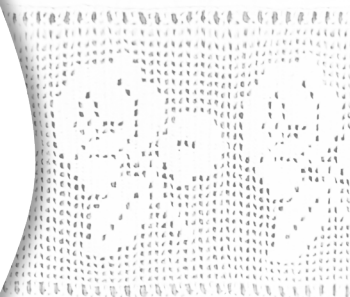

Світлій пам'яті героїв моїх книг і статей,
високий життєвий чин яких гартував
дух і формував характер

**«У мені живе любов до свободи
і непохитна рішучість
не дати себе нікому поневолити;
ніколи не схияти своєї голови,
коли проти цього протестує моя совість;
жити так, як сам життя я розумію,
і йти тим шляхом,
що я його собі обрав.
Яким би він трудним не був,
не даючи нікому ніякими підлещуваннями,
ніякими погрозами
звести себе із цього шляху».**

Ф. Шпільгаген. Завжди вперед

Микола ТИМОШИК

МАТЕРИН ЗАПОВІТ у рушнику 1933-го

Автобіографічна канва життя.
Біобібліографічний показник
із нагоди 65-річчя

Київ

2022

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Київського національного університету культури і мистецтв
(протокол №14 від 15 квітня 2022 р.)*

Рецензенти:

Тетяна Гуменюк — д-р філософії, проф., проректор із науки
(Київський національний університет культури і мистецтв)

Володимир Іваненко — д-р філософії, президент
Українського університету (Вашингтон, США)

Микола Железняк — директор
Інституту енциклопедичних досліджень НАН України

Т41 Тимошик М. С.

Материн заповіт у рушнику 1933-го: Автобіографічна канва життя. Біобібліографічний показник із нагоди 65-річчя. Наукове видання. К.: Наша культура і наука, 2022. 592 с. (+ 48 іл. вкл.), ім. пок., резюме англ. м.

ISBN 978-966-7821-74-6

Нова книга відомого вченого-гуманітарія, журналіста і громадського діяча незвична і за структурою, і за змістом.

Перша, мемуарна, частина з назвою «Матеріали до життєпису» містить публіцистично наснажену, здебільше із сюжетним розвитком подій, коротку хронологічну канву поступу особистості раз наперед визначеним шляхом і з власними принципами. Така канва подана на фоні частих суспільно-політичних катаклізмів, що випали на долю покоління, народженого по щойно завершеній епосі сталінізму. Складовими цієї частини є головні інтерв'ю автора та проблемно-тематичні екскурси сторінками його 25-ти книг.

Друга частина — «Біобібліографічний показник» — містить опубліковану в різні часи в друкованих та мережевих виданнях інформацію про наукову, журналістську, видавничу, педагогічну та громадську діяльність професора.

Для науковців, викладачів, аспірантів, журналістів, усіх, хто цікавиться проблемами українознавства, діаспори, журналістики і книговидавання.

ISBN 978-966-7821-74-6

© Тимошик М. С., 2022

© «Наша культура і наука», 2022

ЗМІСТ

Правда про вигоду не дбає (Галина Дацюк)	9
Від автора	18

Частина перша МАТЕРІАЛИ ДО ЖИТТЄПИСУ

Моє життя	25
Дитячі і шкільні роки	25
Студентська юність під журналістською зорею.	44
Журналістика на Буковині.	63
Сектор преси ЦК ЛКСМУ	69
Держкомвидав України	77
Докторат у видавництві «Либідь»	84
Університет імені Тараса Шевченка	94
Університет культури і мистецтв.	111
Коріння роду	134
Батькова гілка: Тимошики-Вовкогони	134
Материна гілка: Мозгові-Дерезенки	136
Батько	141
Мати	146
Брат Іван	151
Брат Андрій	153
Сестра Паша	158
Данина — моя любов і печаль	166
Легенда про несплачену данину	166
Бої з архівами за отримання правди	167
Хроніка боротьби за повернення історичної назви	174
«Хочете правди? Заплатіть за документ!»	181
П'ять інтерв'ю про головне	193
1. «Мати навчила не заздрити тим, хто багатший і успішніший...»	193
2. «Патріотів багато, робітників бракує»	214
3. Українська книга і преса на чужині	232

4. Як українському селу повернутися до витоків та стати самодостатнім	240
5. Як позбутися продажно-ї ментальності інтелігенції, вихованої колоніальною владою	251
Мої книги	271
Голгофа Івана Огієнка	271
Її величність — книга	275
«Лишусь навіки з чужиною...»	278
Історія видавничої справи	282
Видавнича справа та редагування	288
Видавничий бізнес	291
Книга для автора, редактора, видавця	294
Історія одного журналістського курсу	298
Дмитро Степовик. Життя і наукова діяльність	304
Українська молодіжна преса	306
Як редагувати книжкові та газетно-журнальні видання	308
Українська книга і преса в Італії	310
«Українець я є...»: Євген Онацький	314
Українська книга: історична місія і реалії	316
Село. Т. 1: Зійти з безпам'ятства	319
Село. Т. 2: Трудний шлях відмосковлення	321
Його бій за державність	328
Запізніле вороття	330
Українська книга і світ	335
Основи редагування	339
Іван Огієнко: «Як ти українець...»	342
Українська журналістика в діаспорі: Велика Британія	345
Українське книговидання в діаспорі: Велика Британія	347
Українці у Великій Британії	354
Чин ученого, журналіста, особистості	356
Із думок колег	356
<i>Марія Матіос</i> : Зійти з безпам'ятства	356
<i>Богдан Демчук</i> : Тернистим шляхом всежиттєвого вчителя	358
<i>Микола Степаненко</i> : Духовний світильник часу нашого	361

<i>Василь Яременко: Екзамен на відмінно з плюсом</i>	363
<i>Володимир Демченко: Цілеспрямований і динамічний .</i>	364
<i>Дмитро Миронюк: Не награна простота і відвертість . .</i>	365
<i>Олена Найда: Такі нізащо не сходять з обраного шляху</i>	366
<i>Галина Карпенко: Осібна наука «солодко-гіркій професії»</i>	367
Із думок студентів	368
Із ювілейних привітань	373
Замість післямови	389
Пробудження (<i>Марина Малишева</i>)	389
Навіяне від читання книжок Миколи Тимошика (<i>Дарина Фіалко</i>)	391

Частина друга БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЗНИК

Книги, брошури, розділи в книжкових виданнях	401
Книги	401
Брошури	403
Розділи в колективних книжкових виданнях	404
Передмови до книг	405
Упорядкування	409
Переклади	413
Публікації в друкованих та мережевих виданнях	414
Наукові статті	414
Журналістика та публіцистика	458
Науково-педагогічна діяльність	529
Аспіранти та здобувачі	529
Наукове редагування	531
Опонування дисертацій	532
Рецензування книжкових видань	533
У складі редколегій часописів та наукових збірників . .	536

Публікації про Миколу Тимошика	537
В енциклопедіях, бібліографічних довідниках, словниках, антологіях та показниках, книжкових виданнях	537
У періодичних виданнях та мережі	539
Де друкувалися праці Миколи Тимошика або про нього	567
В Україні	567
За кордоном	574
Іменний показник	576
Summary	590

ПРАВДА ПРО ВИГОДУ НЕ ДБАЄ

Він і полісянин, і буковинець, і киянин водночас. Народжений на Чернігівщині, здобувши освіту у столичному Шевченковому університеті, на Буковині ствердившись як талановитий журналіст і редактор, затим знову повернувся до Києва, де вже відбувся як учений і викладач зі світовим іменем.

Огорнувши крильми з трьох сторін, як трьома кінцями маминої хустки, Україна дала йому відчутти, наскільки прихильною до людини може бути рідна земля. Він донині вбирає Батьківщину, яку «вибрати не можна», віддячуючи їй синівською вірністю, жодного разу не зрадивши її нелукаву любов. З тієї органічної української цілості, природної єдності зліплений, витворений, напрацьований його унікальний талант — потужного вченого, журналіста, письменника, редактора, видавця Миколи Степановича Тимошика.

Тимошик — це не просто авторська школа викладача й унікального вченого, це — університет. За цією вивіскою — престижний вишкіл науковця, педагога і харизматичної людини, що не змінить іменної марки на догоду кон'юнктурі. Університет Миколи Тимошика — це модерні підходи до новітньої освіти, замішані на традиційній, добрій, школі підготовки видавців та редакторів. Це пропущені через власне сприйняття і бачення авторські новації, які й у визнаних вишах світу оцінюються найвищими балами і студентами, і викладачами. Це ті оптимальні відпрацьовані методики, які дають прекрасні результати, бо формують не тільки знання, а й добрі життєві та професійні орієнтири. Сумлінно засвоєні настанови дають можливість «випускникам Тимошика» успішно реагувати на виклики часу, впевнено почуватися у життєвих колізіях, гідно тримати марку Тимошикового вишколу, бути самодостатніми особистостями, цікавими собі, професії і суспільству.

Цікавість — це та риса, що і вченого Тимошика примушує сідати за стародруки й архіви, долати кілометри в пошуках щойно відкритого невідомого документа, опановувати англійську, нові комп'ютерні технології і викладати матеріал не «конячим», галопним методом, а з застосуванням живого кадру, екрана, слайду.

Коли він встигає, важко сказати. Щільність заповнення його часу — унікальна. В одиниці цього часового виміру — написані монографії, підручники, посібники, статті, дискусійні нариси, нові методики, дисципліни, викладені лекції. Саме викладені в особливий спосіб, як викладається життя з присмаком прецікавого образу, метафори, історії, емоції. Позбавлене людського контексту викладання — прісне, сухе і ялове, на думку Тимошика.

Щоб викладати по-людськи, треба самому бути людиною. Писати про Тимошика можна емоційно або не писати нічого. Бо Тимошик — особистість емоційна, яка живе нервом і чуттям. І не соромиться не стримувати власні почуття, і реагує гостро, коли залишатися байдужим — аморально. Але тільки людина з таким загостреним відчуттям відповідальності за все, що відбувається навколо, спроможна знайти в собі ресурс сили, щоб таки відважитися сказати правду у вічі, не заховатися за чуже плече, не промовчати, навіть, якщо лукаве промовчування — вигідніше.

Людина серця, до яких безперечно належить Микола Степанович, реагує правдиво. А правда про вигоду не дбає. Правда Тимошика шукає істину. Він шукав її завше і був у числі наших однокурсників, які сміливо ставили юні запитання світилам науки і не боялися видатися такими, які чогось не знають. Хоча завше знали більше від інших.

Професор Микола Тимошик справді знає багато, але усі набуті знання він переломлює через потребу знову і знову вчитися! Отримуючи аплодисменти за авторські лекції у вишах Канади, Німеччини, Словаччини, Ки-

таю, Італії, США та інших країн, Микола Степанович з пристрасстю юного першовідкривача «доривається» до тиші бібліотеки, де розкошує, насолоджується і працює. Його вишколювали не тільки українські університети, а й Манітобський університет, Український Вільний Університет у Мюнхені, Український Університет у Вашингтоні, Український Університет у Римі, Колегія Св. Василя при Стемфордському університеті, недоступні багатьом архіви та бібліотечні сховища у Великій Британії, США, Канаді, Франції, Словаччині, Румунії, Швейцарії, Італії, стародруки Китаю.

Здається, він і народився з книгою. І морозяного Богоявленського вечора, коли над Даниною спалахнула зірка новонародженої дитини, поруч із іменем ангела-охоронця висвітилося ще одне слово — буква. Цей знак земляки розшифрують згодом, зрозумівши, що їхнє село дало світові славне ім'я видатної людини.

Микола Степанович прийшов у науку, як приходять мудреці. Спочатку опанувавши вимогливу школу життя. Середня освіта, перші дописи до районки, молода мрія про журналістику в столичному університеті. Перші розчарування, коли сусід «забув» обіцянку підкинути його на вантажівці до залізничної станції, чужі заздрощі, зверхність. Все це рубцювало хлоп'яче серце, гартувало і вибудовувало власні ідеали моральності й честі. Високе покликання, бажання вирватися до справжньої науки — і нарешті! — звання студента столичного вузу.

Наші юні роки минали, коли до кінця II тисячоліття залишалося якихось двадцять п'ять літ. І хоча було це зовсім недавно, та якщо зважити на ту невибагливу «розкіш» побуту, у якому тривало наше студентське життя, то, здається, — предавно. Ми просто бідували, хоча не відчували особливих злиднів, бо брали гору молоді життя, почуття, мрії і велика романтика про найкращу у світі професію журналіста. Коли жодним чином не думалося про продажність, несвободу. Коли журна-

лістика бачилася єдиною можливою дорогою, зіркою, насагою, життям.

Студент Микола Тимошик вірив у чесну професію, як вірили ми всі. Він жив цим. Він опановував школу журналістики так натхненно, що сумнівів не було: рано чи пізно професія віддячить йому за сумлінність. Він гартував себе у стосах книг, конспектах, записах, щоденниках. Він один з-поміж нас забув колись про власний день народження, засидівшись у гуртожитській читалці і був безмежно вражений, що ми пам'ятаємо про це.

Взагалі студентська пора — час ідеалів без права на зраду! Для Миколи Тимошика цей романтичний час, безперечно, був по вінця наповнений змістом — *кайрос* по-латинськи. Він розписував дні, як диспетчери розписують рух літаків — найчіткіше і без накладок. Його записники за день встигали набути сферичності і випуклості, розмаїтості думок, кольорової візії, фіксації часу і дивовижних історій, які згодом оприлюдняться в його текстах вченого журналіста і видавця. «Силу й авторитет слова, надрукованого в будь-якій газеті, тоді відчували мільйони простих радянських людей. Залишки такої сили ще дихали зі шпальт центральної та місцевої преси наприкінці хрущовської відлиги. Ця обставина на багато літ зробила професію журналіста і престижною та романтичною, і складною та відповідальною», — це з його щоденників.

Він і нині щодня живе зі словом й у слові його величності Тексту. Особливість працювати вночі концентрує думки. Може тому його наукові й публіцистичні тексти мають присмак фактологічного й логічного екстракту. Вони мають присмак зорі, тиші і натхнення. Поетичності і рівноваги. Його тексти розгорнені у день — нинішній і прийдешній. Ця особливість «не мудрствувати», а просто бути мудрим, відсвічують зрілою думкою, багатушою науковою базою. Вони впорядковані як книги на полицях найпрестижніших бібліотек світу.

Аргумент — найвірніший союзник професора Миколи Тимошика. Аргументовано й переконливо він обстоює самотність рідного слова. Книги і культурного простору.

Національна компонента — неодмінна умова буття Тимошика в науці. Цей компонент включений у тексти, манеру викладу кожної лекції, вплетений у його публічні виступи, практичні заняття, у щоденну працю й думку. Це його орієнтир і тест на власну зрілість й оцінку собі, що не намарне навчав студентів. Це неодмінна умова аби заприязнитися з Тимошиком.

Відсутність національного компоненту у житті й діяльності, непроякнутість ним позиції — найбільше розчарування і сум професора. «Хахли-малароси» — найгостріша лайка у риторичі Тимошика. І найбільша зневага до людей такого ґатунку. Він серцем реагує на людське безпам'ятство і зовсім не розуміє людей, які досі не ідентифікували себе й не ствердилися як українці. «Був же якийсь особливий вогнений вітер, який кидав на цю землю людей», — стверджує Ліна Костенко. Чому ж дехто не відчуває цього потужного вітру в обличчя? — дивується професор з нечутливої малоросійської шкіри деякого вченого люду.

Народившись у старовинній і багато в чому осібній за ментальністю та характерами в цілому краї ніжинській Данині, в родині з діда-прадіда українській, він щоденно стверджує українство у собі, не цураючись, а плекаючи його. Микола Степанович переконаний, що мало народитися українцем — треба стати ним. Бо це не просто обов'язок, а й велика відповідальність перед лицем України й Бога. Так пафосно, але ніскільки не лукаво вважає Микола Тимошик і не маніпулює патріотичними почуттями. Він надто прямостійкий для подвійних стандартів. Таких людей Василь Стус визначав як «прямостоячих», не завше зручних для тих, хто огинається на догоду. Однак, історія знає, що

саме за такими, «у яких нема зерна неправди за собою», правда.

Шлях обстоювання української правди обраний ученим Тимошиком свідомо. Так свідомо взявся він колись за відкриття імені Івана Огієнка (митрополита Іларіона), занурившись у потужну спадщину вченого і відкривши її Україні. Так були впорядковані і створені книги про цього подвижника духу в українській культурі. Одна з книг про видатного вченого Івана Огієнка «Лишусь навіки з чужиною...» — це не тільки нове слово про долю української еміграції, а й новий стиль і спосіб викладу матеріалу, притаманний професору Тимошику. Таких книг десятки. Підручники «Історія видавничої справи», «Основи редагування», практичні посібники «Книга для автора, редактора, видавця», «Видавничий бізнес», монографії «Її величність — книга», «Українська молодіжна преса», «Українська книга і преса в Італії», двокнижжя про пресовий і книговидавничий рух українців у Великій Британії, документально-публіцистичні оповіді «Село» (в двох томах), «Його бій за державність», «Запізніле вороття», «Українська книга і світ» написані саме так, що й найбайдужіші студенти захоплено читають їх сторінки.

Почерк вченого Тимошика — впізнаваний. Підручники автора професора Тимошика зручні і зрозумілі для студентства, якого б рівня складності тему він не порушував. Його тексти щільні на метафору, ясні для розуміння, просторі на думку. Вони виписані логічно і завше притомно, як сказала б дуже популярна серед студентства письменниця. Притомність у текстах настає внаслідок ясного мислення, яке він випрацював, будучи в усьому справжнім. Він по-справжньому радіє з успіхів колег, молоді науки, щиро підтримує працьовитих і допитливих. Вміє сказати слово нелукавої похвали справжньому таланту. Для дослідників-початківців добре слово професора Тимошика багато важить.

Він один з-поміж нас, випускників 1978 року, став професором. Таким, що ним може пишатися світ науки. Його лекції змушують подивитися на викладача і манеру його викладання по-особливому, подолати стереотипи про сухість і черствість вченої людини.

Його лекції і стиль викладання ніколи не пахнуть нафталіном учорашнього дня. Бо живе він у пульсі подій сьогодення. Нанизуючи на мапу розповіді про прочитані напередодні новинки, вирізані квадратні метри газетних шпальт для прикладу, професор Тимошик так щедро обдаровує ними майбутніх журналістів, видавців, як може обдаровувати щаслива людина, яка вірить: «що віддав — твоє»! На його пари ходять із стосами прикладів. Ці приклади носять оберемками й у пакетах як скарб. Цей скарб — книги, які залишають для професора найголовнішим джерелом надбання знань, результатом власного потужного слова в науці.

Життєвим орієнтиром на наступні кроки його слухачів агітують не тільки переконливі лекції Миколи Степановича. Переконує його інтонація, впевненість і почуття. Професором він став у молодому віці і залишається молодим сьогодні, задаючи на заняттях прискорений ритм творчості й прискорене серцебиття.

Із лекціями і науковими повідомленнями він виступав на запрошення наукових та освітніх закладів більше, ніж у двадцяти зарубіжних країнах. Творчі домінанти вченого на практичних заняттях збуджують творчість студентів. Реакція однаково схвальна і захоплива. Принциповим, зрілим і гідним словом вченого промовляє до молодого студентського світу Україна.

Його працьовитість унікальна. Він написав і видав натепер 25 книг, осібних за змістом, великими за обсягом. Вони читаються як Пригода Світу Книги — потужного артефакту, досконалішого від якого ніхто ще не створив. Вони спонукають мислити і творити. І в тому бажанні творити — найвищий бал ученому Тимошику.

«Митцю не треба нагород, його судьба нагородила», — все та ж Ліна Костенко. Але нагорода для вченого — теж ознака визнання. Професор Тимошик приймає такі визнання громадськості, по-людськи радіючи, але щоразу як аванс на наступні житейські кроки. Він став першим лауреатом всеукраїнської премії Івана Огієнка — у 1995 році. Затим були такі визнання: лауреат премій ім. Я. Гальчевського, І. Франка, С. Русової, Б. Грінченка, преподобного Паїсія Величкоського, міжнародного фронду родини Воскобійників (США). 2019 року за двотомник «Село» Миколу Тимошика громадський комітет номінував на Шевченківську (народну) премію.

Його «розповідь про неспокій» триває, і дорога стелеться невтомно і зоряно. Він вистелює її щоденною працею, пошуком. Нажинає щороку нового снопа до пахучої данинської півкопи, де найрідніші місця і найсвятіші могилки батьків, двох братів, тіток, дідів-прадідів. Щоразу повертається до них пам'яттю, щоб не зрадити, не оступитися. І щиро тихо запитує їх: «Чи я так живу?»...

У моєму житті були прекрасні миттевості творчої праці над книгою у співавторстві з Миколою Тимошиком і Катериною Таран «Історія одного журналістського курсу», присвяченої 30-річчю випуску факультету журналістики 1978-року. Книга унікальна, бо написана правдою життя і пам'яттю серця. Напевно, напишуться інші книги про випускників. Але такої не напише ніхто, бо це тональність граничної ширості й відвертості, великої любові і незрадливої вдячності усім, хто вплинув на це професійне і моральне становлення. Мемуарну частину — тло нашого навчання, деталізований перебіг подій, живі портрети наших викладачів і однокурсників, студентське життя 70-х, мозаїчну картину гуртожитського буття написав Микола Тимошик. Так рельєфно, правдиво, детально, щиро, з такою дозою правди і серця не писалася ще жодна історія київського факультету журналістики.

Прочитати цю книгу — це зрозуміти ідеали нашої журналістики й ілюзії, які ми втратили. Але ще очевидніше впевнитися, що кожна доба має спільні чесноти. Вони тримають нас у прямостоянні перед лицем життя. Микола Тимошик вимірює ці критерії прямостояння трьома П: порядністю, патріотизмом і професійністю.

Його і наукові, і журналістські, і художньо-публіцистичні тексти написані з позиції саме цих підходів. Бо для нього компонент людський, національний і науковий невіддільні. Як невіддільні ті три кінці маминої хустки — поліської, буковинської й київської, які огорнули колись його юначе плече і дають досі наснагу до життя, пошуку, книг. До нового слова невтомного вченого Миколи Тимошика, чия кожна хвилина наповнена змістом.

Галина Дацюк,
журналістка, письменниця,
член Національної спілки
журналістів України

ВІД АВТОРА

Ця книжка помітно різниться від усіх моїх попередніх — і за видом видання, і за структурою, і за змістом.

Первинно у намірах визрівав звичайний «Біобібліографічний показник праць». Їх за роки життя в журналістиці, науці та книговидаванні нагромадилася не одна копа. За назвами — понад півтори тисячі. Той масив різножанрових і різнотематичних текстів стало спонукав збирати все до купи та систематизовувати. Звісно ж, у сув'язі зі «слідами» побутування одноосібно написаних книг та статей поза самим автором: оприлюдненими фаховими рецензіями, відгуками знайомих і незнайомих читачів.

Такого видання було б цілком достатньо для формального позначення скромного «маячка» до свого ще свіжого 65-річчя.

Але дві обставини вплинули на зміну концепції книги.

Першою було віднайдення 25 літ тому, другого дня по смерті матері, в її данинській родинній скрині незнамого доти пакету документів. Історія їх появи не могла не приголомшити. Потай від мене, тоді вже дипломованого компартійного журналіста, наприкінці 80-х років минулого століття напівграмотна мати шукала правди про свого батька Івана Петровича Мозгового — для неї назавжди 34-річного. 1931 року його розкуркулили і за незгоду написати заяву до колгоспу вислали із села. Як з'ясувалося згодом, на Соловки. Там його й знищив більшовицький режим у числі сотень тисяч непокорених і патріотичних українців. Усі наступні десятиліття мати оберігала своїх чотирьох дітей від тієї правди, сповна розплатившись із радянською владою своєю гіркою долею дитини-сироти, народженої від «ворога народу».

З того пакету душу обпікали десятки відбитих на єдиній у Данині друкарській машинці запитів, адресо-

ваних у Ніжин, Чернігів, Київ, Москву, Мурманськ «конторам», абрєвіатури яких і тепер селяни вимовляють із острахом — «МВД», «КГБ». Кожен із тих листів закінчувався словами: «Мені це потрібно для світлої пам'яті батька та чесного імені дітей і внуків». Майже стільки ж і відповідей — на різних бланках, але з однаково повторюваною казенною фразою: «Какіх-лібо свєденій о вашем отце не імеєцца».

Цей пакет був загорнений... у рушник із червоно-чорних мережив рослинного чернігівського орнаменту на білому домотканому полотні. Його вишила й ним огорнула хатні ікони в страхітливому 1933-му мати моєї матері — горда й співуча селянка із Шатури Устина Зіновіївна Дерезенко (Мозгова), тоді вже 32-річна вдова з трьома малолітніми дітьми.

Перечитуючи вже вкотре ту запізнілу знахідку, щоразу ловив себе на тому, що маю справу із **Материним Заповітом**, який вона не встигла передати перед смертю своєму найменшому синові. Втім, суть його знав та засвоїв раніше — із чину життя простої українки-колгоспниці, генетично пов'язаної із прадавнім заможним хліборобським родом: **бути готовим до праці чесної, але тяжкої й часто невдячної; хай там що стояти за правду; не принижуватися перед зверхнім хамом; за будь-яких яких обставин життя не втрачати власної гідності; завжди пам'ятати, хто ти і звідки вийшов; нічим не огудити й не зганьбити коріння свого роду, його мову й звичаї та рідну Данину.**

А тут, із рушника, який тепер у моєму київському помешканні обрамлює ікону святого Миколи, цей Заповіт постав переді мною в усій його гірко-солодкій величі.

Звідси і назва книжки.

Другою обставиною її з'яви був приклад мого всежиттєвого вчителя Івана Огієнка (митрополита Іларіона). Будучи не лише свідком, а й безпосереднім учасником багатьох визначальних подій, пов'язаних із триумфом і

трагедією Української національної революції, він в останні місяці праці на рідній землі, в Кам'янці-Подільському (на посаді виконувача обов'язки Голови уряду УНР), прийшов до розуміння «свого кінцевого обов'язку» детально описати ту пору, дати майбутнім дослідникам нашої історії матеріал, так би мовити, з перших рук.

Однак тяжкі й непевні умови еміграційної дійсності не дали змоги чоловіку-вченому й державнику сповна реалізувати цей намір. На основі збережених денників та численних документів, які згодом возив із собою дорогами близьких і далеких чужин, вдалося йому створити лише коротку «автобіографічну хронологічну канву», яку назвав просто й промовисто — «Мое життя». У тій канві — лиш знакові, на його думку, дати та фрагментарні описи подій, фактів, їх оцінки чи короткі коментарі. На цій основі він планував писати пізніше розлогі мемуари. Втім, незважаючи на прожиті 90 літ, руки до цього в нього так і не дійшли.

Отож, і «Мое життя» у першій частині цієї книги — це, певною мірою, запозичення в професора Огієнка форми викладу матеріалу: лише хронологічна канва, начерки, етюди подій, часом і переживань, зафіксовані в різні часи і за різних обставин у власних щоденниках та записних книгах. І деяким із них, можливо, ще рано давати оцінки.

Професія журналіста від початку виробила звичку фіксувати все те, що хвилювало, зачіплювалося за вільні краєчки вразливої душі. І то без відкладання «на завтра», а саме «гарячими слідами», коли все те, що проходило на папір, ще не втратило тремтливості душі, емоційних забарвлень, присмаку першого дотику серцем. У такий спосіб ті записи ставали згодом безцінною коморою думок, ідей, образів, фактів, деталей, що завжди є головним «будівельним матеріалом» майбутніх книг.

У цьому виданні також — знакові інтерв'ю з проблем, що стали провідними в журналістській, публіцистич-

ній та науковій творчості. Таких своєрідних проблемно-тематичних блоків тут означено шість: українознавство, журналістика, книжництво, діаспора, село, інтелігенція.

І ще про одну принципову позицію автора щодо змістового наповнення книжки.

Нерідко так звані ювілейні видання формуються здебільше з матеріалів, написаних спеціально «на пошану» ім'ярека. За цих умов сам автор або оргкомітет з відзначення якоїсь круглої його дати письмово чи усно звертаються до широкого кола друзів-однодумців із пропозицією написати щось похвальне, визначальне, осібне про нього.

Тут — жодного замовлення. Отож, прізвища «генералів галузей», високопосадових очільників з їхніми позитивними оцінками життя і праці ювіляра годі шукати. Незначні за обсягом розділи, де йдеться «про автора», сформовані здебільше із фрагментів численних рецензій на книги або з відгуків на різні тексти, оприлюднених раніше у мережах, пресі чи вибрані з особистого листування. Такий підхід, скажімо, властивий і для книги Марії Матіос «Вирвані сторінки із Щоденника».

Єдиний виняток зроблено із засіданням Вченої ради Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, де в січні 2006 року офіційно відзначалося 50-річчя автора. Привітання від кафедр тут відтворені дослівно. Бодай для того, щоб порівняти із ситуацією, коли через пару років «зверху» була подана команда «фас» і залежних від того «верху» колег змусять змінювати своє ставлення. На жаль, таке явище в науково-освітньому середовищі стало тривожною ознакою нашого розгуканого і розбурханого часу.

Насамкінець автор вважає за необхідне висловити щиру вдячність науковим працівникам бібліотеки Київського національного університету культури і мистецтв (директор Юрій Горбань, провідні бібліографи

Олена Вопельник, Вероніка Степко, Галина Стешенко) та столичної Публічної бібліотеки імені Лесі Українки в Києві (директорка Ольга Романюк, бібліографи: Світлана Денисова, Наталія Плужникова, Жанна Копитко) за сприяння в упорядкуванні та оформленні Біо-бібліографічного показника.

Робота виконана в Київському національному університеті культури і мистецтв у відповідності з програмою його наукової діяльності.

За створення належних умов праці над книгою та сприяння в оприлюдненні видання висловлюю вдячність керівництву КНУКІМ й особисто ректорові професорові Михайлові Поплавському.

Частина перша

МАТЕРІАЛИ ДО ЖИТТЄПИСУ

**«Мені ніколи не ходило про те,
що скажуть про мене в такі дні ті,
хто мав би це робити за обов'язком служби;
я пильнував за тим,
як би більше встигнути зробити
для української справи;
як я працював — судити не мені».**

I. Огієнко. *Моє життя*

МОЄ ЖИТТЯ

Автобіографічна хронологічна канва
(за щоденниковими записами)

ДИТЯЧІ І ШКІЛЬНІ РОКИ. 1956–1973

Ніколи не боліла так Данина, як у другій половині свого життя. Сорокалітнім утратив батька і матір, а незабаром на той світ пішли молодими два братики — Іван та Андрій — беззмінні й ніколи не відмовні в роботі «механізатори широкого профілю» вічно відсталого, отож безгрошівного колгоспу. Тому свої перші книги присвятив їхній світлій пам'яті: батькам — «Голгофу...», а братам — «Історію...». В ту пору поховав і двох тіток — батькових сестер Катерину та Галину. Молодість свою і здоров'я віддали всі вони ненависній колгоспній панщині. Працювали від зорі до зорі без вихідних, не бачили ніколи наяву ні моря, ні чужих світів. Жили єдиною мрією: «лишень би не було голоду й війни».

Так і не вибрав тоді часу приїхати спеціально на кілька днів у село (спочатку з Буковини, де працював, а потім і з ближчого краю — Києва) — розпитати все до дрібниць про свій рід у кількох колінах, сусідів, родичів, друзів і приятелів батьків. Доти все було якось поспіхом, принагідно, без єднальних ниток для уривчастих фраз чи фактів. Та й батьки якось неохоче на те при-

ставали — нащо, мовляв тобі, журналістові партійному, знати як розкуркулювали дворище, як вивозили на Соловки з-поміж кількох непокорених данинців діда Івана, як того дня повісилася на шовковиці від нервового потрясіння його юна сестра Явдоха. Це, мовляв, пошкодить тобі в роботі...

Запізнило, зболено і поступово поселялося в серці розуміння обов'язку як покаяння. Спочатку сумним рядом безмовних пам'ятників на сільському цвинтарі, а згодом — опрацьованими сотнями писаних різними почерками і в різні епохи архівних тек. Трудно вони віднаходилися. Хронічно не патріотична влада й тепер неохоче відкриває для наполегливих ті архівні «концентраки української правди». Як же багато спопеляючої і водночас очищувальної душу правди вдалося віднайти в тих архівних кількасоткілометрових рядках неспростовних документів доби у Ніжині, Чернігові та Києві. Немало слід було докласти делікатності й такту, щоб розговорити ті десятки старших данинців, які ще не «втратили пам'ять». Хронічна боязнь говорити правду, а тим паче відстоювати її, — то одна з поширених хвороб нинішнього українського села.

Так з'явилася двотомна документально-публіцистична оповідь «Село», так виникло нічим непереборне бажання повернути селу історичну назву, добитися, щоб усталилася вона у Гуглі, щоб на всіх світових мапах була таки *Данина*, а не тричі згвалтоване у нахабний спосіб *Даніно-Данино-Данине*. Так зачинався тур-презентація в Україні й за кордоном цього мого вистражданого проекту, започатковувалися в більших бібліотеках краю «Особисті книжкові фонди професора Миколи Тимошика», появлялася на платформах «Мого Ніжина», «Хвилі Десни», «Сіверщини», а також всеукраїнського «Слова Просвіти» низка публікацій про результати багаторічних архівних пошуків з минулого моєї малої батьківщини...

І все це та багато іншого стало такою собі власною запізнілою даниною. Передусім перед тими, кому присвятив цю кількарічну працю, — «моїм прашурам із прадавнього хліборобського роду Тимошиків-Мозгових та Вовкогонів-Дерезенків, усіх замучених, знеславлених, убієнних, репресованих, задушених голодоморами, невідмолених, непростених, непізнаних, достойно не поцінованих досі добropорядних трударів сіл і містечок колишньої Ніжинської округи на Чернігівщині».

1956

Січень, 18. Народився в селі Данино (згодом Данино, Данине, тепер Данина) колишнього Носівського, пізніше Лосинівського, тепер Ніжинського району Чернігівської області. Із «Щоденника» студентської пори:

«Свідоцтво про народження» (в селі називали метрикою) виписане 26 січня 1956 року «Данінським ЗАГСом» — через вісім днів після мого дня народження. Зберігалось у воєнному чемодані батька. 30 серпня 1973 р., як виїздив навчатися до Києва, цей документ опинився в мене в руках з напутніми словами батька: «Це твій перший важний документ, який маєш берегти все життя, куди б воно тебе на заводило. Скільки й яких матимеш у майбутньому — залежатиме від тебе». Бланк двомовний — російською і українською мовами. Запис від руки чорнильною ручкою — українськомовний, зроблений секретарем Данинської сільради».

Батько Тимошик Степан Елізарович народився в селі Шатура 22 грудня 1918 року, з 1939 року в армії, з 1941 — на фронті, поранений 1944 року, інвалід війни першої групи, все життя після госпіталю працював у колгоспі.

Мати Тимошик (з дому Мозгова) Галина Іванівна народилася в селі Данина 12 січня 1925 року в родині заможного селянина. Її батька Мозгового Івана Петровича за незгоду написати заяву до колгоспу розкуркулили та відправили 1931 року на Соловки, де він і загинув. Було йому на ту пору 34 роки. Материна мати Мозгова (з шатурського роду Дерезенків) Устина Зіновіївна, померла

1942-го, проживши 41 рік. Два старші брати матері, а мої дядьки Іван і Андрій, загинули на війні. Усе життя мати, маючи хворе серце, працювала в колгоспі на ланці та на тваринницькій фермі. Потай від найменшого сина добивалася правди про свого батька. Всі документи знайшов по її смерті в скрині: товстий пакет паперів, обгорнутий у вишиваний 1933 року рушник...

У родині — четверо дітей: крім мене, найменшого, сестра Паша 1947 р. н., брат Іван 1952 р. н., брат Андрій 1953 р. н.

1959, грудень — 1962, грудень. Шатурський період дитинства. Під опікою баби Олени — батькової матері в сусідній Шатурі. Батьки тоді будували нову хату в Данині на місці старої, куркульської, напіврозвалені з часів суцільної колективізації села та розкуркулення цього обійстя.

Багато світлих і добрих епізодів цієї пори пов'язано з бабою Оленою та тітками: Катериною, яка мешкала з матір'ю, та Галиною, що працювала в Лосинівці. Іграшкові та одяжні подарунки від тітки Галини, яка по закінченні Київського інституту народного господарства відбула трирічну повинність, як молодий спеціаліст, у Західній Україні (Винники біля Львова) та згодом влаштувалася на роботу в Лосинівську МТС, а на вихідні приїздила велосипедом у Шатуру.

У шестирічному віці, наприкінці 1962-го, захворів. Кілька днів не спадала висока температура, фельдшера в селі не було. Налякана тітка Катерина потелефонувала в контору данинського колгоспу. Батько забрав у Данину. В Шатуру більше не повернули.

1961

Квітень, 12. У парткабінеті контори колгоспу встановили щойно привезений із лосинівського коопторгу перший у селі телевізор. Збіглося багато людей, а з

Шинкової — чи не всі діти. Москва показувала повернення з космосу Юрія Гагаріна — першого радянського космонавта. Звісно, мало що бачив через натовп людей із того маленького чорно-білого екрана, але запам'яталася атмосфера піднесення, вогники радості й надії в багатьох очах дорослих. А я був з-поміж тих замурзаних і легко вдягнених з моєї вулиці хлопчаків, у душах яких у ті миті зародилася смілива думка: стати космонавтом.

Вересень. Моторошна картина збезчещення односельчанами Свято-Троїцького храму, переобладнаного під сільський клуб. Авторіві цих рядків залишалось до школи два роки. Отож, п'ятирічна дитяча пам'ять ціпко схопила головне того вересневого дня. Тут лиш фрагмент із книги «Село»:

«Обіч порожніх стін храму тісняться люди. Хто наляканий, хто стривожений, але більшість — із гарячими іскрами цікавості в очах... Із чорної дірки склепу, що у притворі Св. Степана, стали вилітати кістки. Багато їх було потім. Перемішалися в тому безумному метанні зі склепу посланого туди владою данинця на прізвисько Скачок, кістки будівничого храму отця Петра Скорини та його дружини... З пам'яті весь час зринає один і той "ролик": котиться церковною підлогою людський череп. Чиясь нога штурхає його в інший бік. Звідти ще хтось доклався, спрямував у протилежний...».

1963

Квітень. Дитячий садок перед вступом до школи, що називався в селі колгоспними яслами (батьки з ранку до ночі — в колгоспі). Поруч на вулиці Шинкової через один двір, у хаті, де раніше мешкав бідняк Радивон. Цей дід, переказують, як почув 1929 року від тодішніх більшовицьких пропагандистів про те, що тепер бідні стануть багатими, а багаті — бідними, на radoщах добровільно віддав свою хату під контору новоутворюваного колгоспу ім. Шевченка, а сам перейшов жити до матері.

Нову контору зробили по війні на місці відомого по всій окрузі стародавнього шинку, а ту хату переобладнали під дошкільну установу.

Єдина вихователька «садка» — бідова й ніколи ні на кого не сердита баба Настя, добра приятелька моєї матері. Щодня після сніданку виводила зо два десятки своїх різнорічних підопічних (від трьох з половиною до шести років) на прогулянку. Незмінним місцем для цього був... сільський цвинтар. Точніше передня його частина, не заповнена ще могилами. Це — пару сотень метрів від дитсадка. Два яскраві епізоди з виховного процесу періоду повоєнного радянського села: крадені колгоспні яблука і дитяча гра «Мельниця».

В пору досягання Білого Наливу баба Настя лишила нас на цвинтарі «на минутку», строго наказуючи «нікуда ні шагу». За ту «минутку» обіцяла накрати у колгоспному саду, що по той бік цвинтаря, по пару яблук кожному. Декілька разів це їй вдавалося. Приносила в пазусі, оглядаючись, і вручала з посмішкою, як скарб. Той запах раннього Білого Наливу супроводжує відтоді все життя. Потім була «Мельниця»: дітки стають у коло обличчями один до одного і, взявшись за ручки, виспівують хором одну фразу: «Мельниця, мельниця, сорок раз повернеться, раз, два три, повернися (*називають за порядком кола перше ім'я, скажімо Галя*) ти». Названа (чи названий) повертається до кола спиною, бере сусідів за руки і хоровод продовжує далі рухатися, із зупинками для називання нового імені. І так аж поки всі дітки не «перевернуться» до кола спинами.

Вересень, 1. Перший день у першому «а» класі Данинської середньої школи. (У 60-ті роки в Данині народжувалося стабільно до 60 дітей щороку). Від першого по п'ятий клас — навчання в сакральній для всієї Данини будівлі колишнього народного училища, згодом — земської школи, збудованої наприкінці XIX століття ста-

раннями сільського священника протоієрея отця Петра Скорини та коштом власниці Данини княгині Олександри Голіциної. Перша вчителька — прислана з Ніжина Валентина Іванівна. Незабаром вийшла заміж за данинця Кательницького, прибрала його прізвище і виїхала з ним на роботу аж в узбецький Зарафшан. Вона так полюбила за коротко свій перший у житті клас і Данину, що кілька разів писала на сільську пошту своїм школярикам листи. І їх зачитувала для всіх уже другий класовод — дружина директора школи Василя Євменовича Кошми Галина Якимівна. Найбільше вона любила на уроках праці вчити дівчат рукоділля. Хлопці в цей час мусили щось малювати або просто «сидіти тихо». Мудра, спокійна, врівноважена. Вона однаково добре ставилася до всіх, тому всі любили її. Хоча й не мала диплому вчительки.

1964

Червень. Перший далекий виїзд із села з батьком і матір'ю — у Макіївку. Це чи не найбільше село на Лівобережній Україні, віддавна знане далеко базаром для купівлі-продажу свійської живності. Їхали на запряженому двома кіньми возі, якого виписав батько на вимогу в колгоспі. Із щоденникових записів пізнішої пори:

«Виїхали опівніч, добралися перед шостою ранку. Купили Мелашку — незвичну для Данини за кольором шкіри корову — світло-чорнильного. Така була в громадській череді одна. Інша незвичність тієї спокійної й слухняної тварини: молоко давала високої жирності — понад чотири відсотки. А могла й утекти ще першого дня після купівлі. Вже далеко за Макіївкою, як поверталися додому, перед Рівчак-Степанівкою, корова відв'язалася від припнутих до воза віжок і норовила втекти назад, бо в колишнього господаря-продавця в Макіївці зоставалося на возі її теля. Та, певне, злякалася незваної далини й остовпіло стояла, поки батько не закинув на її роги віжки. Мати довго згадувала як захоплоніло в неї біля серця, коли уявила, що могли пропасти ті

450 рублів. Якби втекла Мелашка — шукали б замість грошей вітру в полі. Згодом від Мелашки вигодували теличку Куклу, яку й залишили в дворі другою коровою. Ця Кукла стала незабаром знана на ціле село як “забіяка”. Але до об’єктів нападу, в час якого могла рогами буцнути людину під зад, ставилася вибірково. Зазвичай на вулиці чи в полі безпомилково обирала людей із поганою поведінкою і злим характером. Такою була, скажімо, наша сусідка стара баба Явдоха...»

1966

Липень. Покупка гармоні: трирядна «Тула» з дворядними басами і ціною 25 рублів. Для порівняння: розмір батькової місячної пенсії, як інваліда війни першої групи, — 9 рублів новими. Отож, майже третина річної. Із пізніших записів:

«Той батьків учинок і досі видається незбагненим, бо в тодішніх колгоспах за працю до сьомого поту держава “платила” безгрошівними трудоднями (у непорядний спосіб натуралізованими соломною, гичкою, чи жомом). Гармоня призначалася для всіх нас — трьох братів, що наступали на п’яти один одному з різницею що два роки. Але від початку вона слухалася найбільше Андрушку. І пізніше ніколи не посварила нас. Бо ні старший Ваня, ні я не шаленіли так від неї, як середній брат».

1967

Серпень. Заснував власну бібліотеку для своєї вулиці. Поділився думкою з тими, з ким виростав по сусідству в дошкільну і шкільну пори. Почали приносити мені зі своїх хатів книги, які вдома вже не читалися. На бічному боці порожньої катушки для ниток вирізав ножиком заглиблені дві літери — «С-Б», що означало «Своя бібліотека». То була «печатка», якою лишався невиразний чорнильний слід на титулі кожної книжки. Став нумерувати початковий «фонд». Під числом 1 заслужено потрапили «Троє поросят» — цією книгою я був прилюдно (в сільському клубі) нагороджений за відмінне навчання в першому класі напередодні нового 1964 року. Під

числом 2 — «Цілюща вода». Поетична ілюстрована книга для дітей, яку сільський листоноша переконливо залишив замість копійкової здачі (зазвичай «мілочі не було»), коли заносив до хати батькові його чергову «воєнну пенсію». Цю книгу, в якій висміювалися релігійні заботи старших людей та критикувалися священники і церква як пережиток минулого, я, ще не вміючи читати, засвоїв напам'ять. Цим дуже дивував свою тітку Галину, яка на вихідні приїздила з райцентру і мусила в чергове слухати мій перший «стишок». А третьою була індійська казка, видана, звісно, російською мовою, — «Слуга і заминдар». Таких книг із чорнильним слідом ледь вгаданого «С-Б» назбиралося до кінця десятого класу більше сотні. Але лише одна, третя за числом, залишилася й досі з тих тривалих у часі і просторі моїх переїздів життєвими пристанями.

1969

Листопад. У нашій хаті з'явився власний телевізор: «Весна-5», коштував 240 рублів. На той час це дуже велика сума. На таку важну покупку в сільмазі батько забрав мене з уроку, щоб разом побачити, як завмаг вимикає і налаштовує контраст (щоб не «сніжив»). День пішов на те, щоб налаштувати над хатою звернену сигналом «на Київ» просту саморобну антену. Тодішні радянські телевізори були налаштовані на прийом лиш двох програм: ЦТ (центральне телебачення, з Москви) і УТ (Українське телебачення, з Києва).

1970

Січень, 13. Покупка в сільмазі товстого зошита у шкіряній оправі за 40 коп. На обкладинці навскіс великими літерами червоним олівцем записав: «Журнал» (як у Шевченка). Початок регулярного ведення щоденникових записів — про все те, що схвилювало і запам'яталося.

Перший запис — на три сторінки. Цей уривок висвітлює роль у самоосвіті школярів віддалених сіл радіопередач:

«Другим моїм помічником у навчанні, крім газети, є радіо. Особливо дуже люблю слухати радіопередачі з обласного Чернігова, а також Ніжина та Лосинівки. Але з особливим захопленням слухаю з Києва “Старшокласник” та “Театр перед мікрофоном”. Вистави передають о 19.30. Саме тоді повертаюся зі школи (вчуся в другу зміну). Ці передачі приносять багато користі. Книгу, якщо така є в бібліотеці, читати доводиться кілька днів. А тут за якихось півтори години повністю пізнаю зміст твору. Перед початком передачі сідаю біля приймача і, слухаючи, коротко нотую окремі фрази, імена дійових осіб. А після зміст прослуханого твору занотую в зошит для прочитаних книг».

Вести «Зошити для прочитаних книг» вимагали в тій порі вчителі української і російської літератур.

Березень, 13. Перша замітка в міськрайонній газеті «Під прапором Леніна» — «Тільки в праці краса життя». Про цей епізод пізніше у щоденнику шкільної пори зафіксую таке:

«В лютому в школі провели тематичний вечір “Тільки в праці життя краса”. На вечорі були присутні делегат III Всесоюзного з’їзду колгоспників, завідуючий молочно-варною фермою колгоспу ім. Чкалова с. Шатура та передовики нашого села. Я написав про все це докладно до районної газети. Кожного разу, коли листоноша приносив до нашого двору газети, з трепетом пробігав очима написане. Але свого прізвища не знаходив... І ось рівно через два тижні в газеті під рубрикою “Вісті з шкіл” була надрукована та моя стаття... З тої пори моїм першим другом стала газета. Районна. Я завжди перечитую все написане там, ніколи не пропущу і слова. Так звик до газети, що як листоноша забариться, вже виглядаю його».

Березень, 17. Звітно-виборні комсомольські збори Данинської школи з участю секретаря райкому комсомолу несподівано обирають мене секретарем шкільної

комсомольської організації імені Якова Батюка. Відтоді тричі на щорічних звітних зборах мою кандидатуру переобирали на новий термін.

Червень. Перша поїздка в Київ. Батько віз на Бессарабку продавати зарізане теля. Грамотний найменший син мав би стати помічником за прилавком. Той перший маршрут до столиці — до дрібниць у пам'яті:

«Колгоспний іздовий дід Аврам підводою доправив нас та два клумки до платформи “Дослідна”. Далі — електричкою Ніжин-Київ до головного вокзалу, а звідти на таксі до Бессарабки. Пізній вечір. Казка від вогнів на Хрещатику, пам'ятник Леніну, панорама колишньої вулиці Леніна (тепер — Богдана Хмельницького) згори оглядового майданчика біля кінотеатру “Дружба”. Другого дня замість стояти за прилавком відпросився в батька оглядати вже денний Київ, але не далше ста метрів по колу від Бессарабки. Батько вторгував тоді за теля 65 рублів. У ЦУМі сподобався мені костюм, і розмір підходив — якраз був треба до школи — за ціною 15 рублів. Батько потримав його у руках. Але не купив. Сказав: “іншим разом”. І я із жалем зрозумів: вдома треба гроші на інші, нагальніші, покупки. У напівпорожньому вагоні електрички на Ніжин він записує у свій блокнот назви станцій і полустанків. На моє запитання: “Навіщо це?” — проста й мудра відповідь: “Так це ж цікаво!”. Як у криничну воду дивився: в час майбутніх близьких і далеких журналістських доріг (автобусами, потягами, кораблями, літаками) звично вже став фіксувати у своїх записниках маршрути тих подорожей. І щоразу згадував ніжинську електричку...»

Де мені було знати тоді, що через три роки випаде щастя стати студентом червоного університету, до якого не дійшов тоді затопленим зеленню тополь бульваром Шевченка метрів зо сто...

1971

Лютий. У «Журналі» шкільної пори з'являється більше записів про вибір майбутньої професії. Починав із космонавта (вплив уперше побаченого з конторського колгоспного телевізора повернення з космічного польо-

ту Юрія Гагаріна на Красній площі Москви). Був і продавцем хлібного магазину, і артистом драми:

«Мрія стати продавцем хліба в сільмазі спонукана довгими чергами школярів за хлібом (часто тікали з уроків займати ту чергу) і частими розмовами в селі про новий голод. У час активного слухання радіопередачі з Києва “Театр перед мікрофоном” з’явилося бажання стати актором драматичного театру і неодмінно зіграти першу роль головного героя зі “Ста тисяч” Карпенка-Карого — Герасима Калитки. Для цього робив безуспішні спроби створити в школі драмгурток, першою виставою якого обрав чомусь “Шельменко-Денщик”. У сільській бібліотеці цього твору не виявилось, тому спеціально ходив пішки до Лосинівки (7 км.), в районну бібліотеку. Але там прийшлому з Данини школяреві без жодного документа “Шельменка” не видали, бо не був лосинівцем. Після публікацій перших заміток під своїм прізвищем у газеті “Під прапором Леніна” 1970 року мрія стати журналістом стала єдиною і остаточною».

Лютий, 16. Про перші контакти з райгазетою — витяг із запису від 16 лютого: «Вже понад шість моїх матеріалів знайшли місце на сторінках районної газети «Під прапором Леніна». Ось їх назви: «Тільки в праці краса життя», «Щасти вам, друзі», «Здрастуй, школо», «Вечір квітів», «Свято врожаю», «Пам’яті Ф. Енгельса». А сьогодні прийшов лист від працівника газети Анатолія Бороденка, рядки якого вже вивчив напам’ять. Це його відповідь на надісланий до редакції мій лист, у якому відважився запитати: як стати журналістом?»

«Шановний Миколо. Щоб стати журналістом, треба всесторонньо знати життя, бути активним організатором, учасником усього потрібного, цікавого. А ще треба постійно писати: про радощі й болі, про хороше і негативне, що оточує тебе, правдиво писати... Отже, не поривай з нами зв’язки — пиши про людей хороших, про шкільні новини, про відпочинок і спорт. Саме так ти найкраще готуватимеш себе до вступу на факультет журналістики університету, більше познайомишся зі своєю омріяною професією».

«Постійно писати про радощі і біль... Ці слова дзвенять у мені як реквієм. Так! Писати! І тільки писати! Не зупинятися

на досягнутому. Щоб потім упевнено штурмувати свою омріяну професію...».

Липень, 16–25. Низка докладних записів у «Журналі» шкільної пори про поїздку до столиці Естонії Таллінн. За рознарядкою обкому комсомолу, десять кращих секретарів комсомольських організацій області нагороджені 10-денною поїздкою до Естонії. Вартість поїздки на кожного — 75 крб. — оплачує райком комсомолу. Маршрут такий: з Ніжина 16 липня о 12.40 потягом «Київ–Ленінград». Далі потяг «Ленінград–Таллінн». Із неймовірно емоційних вражень від тієї першої в житті, за словами моєї матері, поїздки «в далекі засвіти», — кілька десятків сторінок записів. Тут — лиш ось цей фрагмент про сімох дівчат і трьох хлопців із різних шкіл Чернігівщини в українських національних костюмах, взятих спеціально для цієї поїздки в Лосинівському районному будинку культури:

«У перший день приїзду в Таллінн ми вирядилися в наші національні костюми та й пішли вулицями незнамого міста. Те справило велике враження в естонців. Багато зупинялися і запитувати, звідкіля ми. “З України, з Чернігівщини”, — з гордістю відповідали. А коли приїхали в піонерський табір на березі моря “Рок каль маре”, нас запросили на сцену і ми заспівали кілька українських пісень. Бурхливі оплески, червоні гвоздики і сувенірні значки в подарунок від нових друзів. Потім естонці вчили нас їхніх танців. Гарно було».

Серпень. Слово «сількор», певне, омріяне для будь-якого активного дописувача в «районку». До мого прізвища це означення уперше було додано редакцією газети «Під прапором Леніна» в підпису матеріалу «Сільські обнови», де йшлося про відкриття в Данині побуткомбінату і перукарні. Із запису в «Щоденнику»:

«Можливо, оте незмінне прагнення стати журналістом, і спонукає мене братися за перо. Є певні сліди: за цей рік на сторінках газети вже 10 моїх кореспонденцій із Данини. Одна з них з'явилася і в обласній газеті “Комсомольський Гарт”».

Серпень, 30. Зазвичай напередодні літніх канікул старшокласникам радянської пори класні керівники на останньому травневому уроці диктували довгі списки художньої літератури для обов'язкового прочитання та занотування в спеціальному зошиті змісту і даних про головних героїв за відповідною формою. В списку для дев'ятикласників значилися твори 51 автора, які ділилися на чотири блоки: українська дожовтнева, радянська, література народів СРСР та світова. За літо вдалося із того списку прочитати трохи більше 40 позицій: із дожовтневої української літератури, яка вивчалася тоді упродовж усього 9 класу — програмні твори усіх 25 авторів, із радянського блоку — половина, а із авторів народів СРСР — лиш три (латвієць Віліс Лаціс, киргиз Чингіз Айтматов, білорус Якуб Колас). Не виявилось в сільській бібліотеці творів грузина Шота Руставелі, литовця Юстінаса Марцинкявіуса, естонця Юхана Смуула. Також програмних: француза Луї Арагона «Радіо Москва», німкені Анни Зегерс «Сьомий хрест» та чилійця Пабло Неруди.

Вересень. У Данині відкрили книжковий магазин. Ним стала укорочена частина старого «Продмагу», з окремим входом і видною здалека вивіскою — «Книги». Продавчиня книгарні — двоюрідна сестра моєї матері Паша Архипівна Іванчук, багатолітня працівниця Данинського відділення Лосинівської районної сільської споживчої кооперативної спілки. Скорочено цю структуру називали тоді в селі сільпо (з російського словосполучення «сельское потребительское общество»). Через багато літ цей мовний покруч стане офіційною назвою популярної в Україні мережі продуктових маркетингів «Сільпо»). Раніше книги для селян продавалися в «Сільмагах», на полицях із одягом. Відтоді я (та ще однокласниця Валя Пономаренко) стали не лише постійними відвідувачами, а й покупцями цієї

крамниці. Знав точно, в які дні тітка Параска виїздила в Ніжин за новинками. Здебільше цікавився творами української літератури «за програмою». На той час мав фінансову незалежність — гонорари з районної газети. Частину віддавав матері — «на хліб», а іншу, без жалю, тратив на книги.

І досі в домашній книгозбірні маю низку видань, куплених у незвичній натеper сільській книгарні більш ніж півстоліття тому: п'ятитомник творів Михайла Стельмаха, вибрані твори Андрія Головка, Володимира Сосюри, Антуана де Сент-Екзюпері. «Російсько-українського словника» видавництва «Радянська школа» купив у цій книгарні брат Іван уже коли я був студентом. Дорога ця книга тим, що має щемкий підпис давно покійного Іваньки із нагоди мого вісімнадцятиліття. Пекучий біль у серці і від споглядання тепер на Сосюрин томик. Коли мати довідалася, що книга коштувала 1 руб 15 коп., сказала — не осудно, а з якимось жалем: «Та то цілих сім буханок хліба». І то було в пору «успішного будівництва комуністичного завтра», коли мої батьки, як і всі односельці, заробляли на колгоспній панщині оті нещасні трудовні, уречевлені не грошима, а гичкою, соломою, буряками...

1972

Квітень, 19. Про любов до книги і втілена мрія про книжкову етажерку — із запису в «Журналі»:

«Страшенно люблю книги. У вільні години люблю сидіти біля своєї бібліотечки, дивитися на рівні ряди книг, перегортати, чи просто тримати в руках. Моя бібліотека — на особистій етажерці. На неї раз надивав у сільмазі сусідньої Шатури. Виготовлена з лози на п'ять полицок, блискуча від лаку. Коштувала 5 рублів 40 копійок. Їздив туди велосипедом дивитися разів зо п'ять. А за шостим таки відважився — купив. Віз у Данину тим же велосипедом — завмаг допоміг прив'язати за задне сидіння мотузкою. Для мене та річ у сіль-

ській хаті була дорожчою навіть за телевизор. Найкращим подарунком стала книга. Багато однокласників більшість власних копійок витрачають на обіди. А мені краще їжі купити якусь добру нову книгу».

Липень, 8–24. Кільканадцять сторінок «Журналу» заповнені хронікою перебування в одеському таборі «Молода Гвардія» на республіканському семінарі секретарів комсомольських організацій. Випала честь бути командиром загону від Чернігівської області.

«З найбільш пам'ятного, окрім купання в морі (вперше в житті бачу і чую море), є про таке фрагментарно: зустріч із генеральним секретарем компартії Канади Вільямом Каштоном; похід у Одеську публічну бібліотеку; прес-конференція із журналістами головних молодіжних газет — «Комсомольская Правда», «Комсомольское Знамя», одеської молодіжної газети «Комсомольська Іскра»; творчі зустрічі з поетами Борисом Олійником, Леонідом Горлачем, письменниками Анатолієм Дімаровим, Віктором Кавою; свято Нептуна в морі; написання листів в'єтнамським дітям та збір сувенірів для них; балетна вистава «Лікар Айболить» у знаменитому Одеському оперному театрі; зустріч із студентами іноземних держав, які навчаються в радянських вузах (особиста розмова з колумбійцем Мігелем); усний журнал «Хочу знати все» (зустріч із професорами та академіками Одеси); урочисте посвячення в молодогвардійці».

Ще про дві події: на підсумковому занятті секції отримав нагороду: книгу майже на тисячу сторінок «Діти — герої» з автографом матері героя війни Валі Котика та запис інтерв'ю зі мною кореспондентки улюбленого «Старшокласника» Галини Дмитрієнко, що прозвучало по республіканському радіо в середу 23 серпня ввечері з повтором ранкового випуску наступної п'ятниці. Йшлося про організовану мною в школі тимурівську команду із старшокласників, які пиляли дрова одиноким сільським вдовам. Це інтерв'ю в іншій рубриці — «Особистість комсомольського ватажка» було повторено 16 жовтня. Став отримувати багато листів з різних областей України. Про те, як та розповідь зацікавила слу-

хачів — лиш перелік адрес, звідки прийшли в Данину на моє ім'я листи від незнаних ровесників: Галина При-тула з Одещини, Галина Сесь із Полтавщини, Аня Гліб-ко з Івано-Франківщини, Олена Низова з Харкова, студентка Валентина з Красного Луча Ворошиловградської області... Уривки з цих листів виписані в запису «Жур-налу» за 27 жовтня.

1973

Січень, 2. Розпочав другий зошит щоденникових за-писів. Замість «Журналу» назвав «Щоденником». Ці за-повнені від руки 96 сторінок мають такі часові межі: сі-чень 1973 — серпень 1974. Із щоденникових записів від 2 та 11 січня:

«Редакція газети “Під прапором Леніна” оголосила лі-тературний конкурс “Молодь — ювілею” із нагоди 50-річчя СРСР. Надіслав туди два свої матеріали... Через тиждень га-зета повідомила про результати конкурсу: “Третє місце при-суджено юнкору з Данини Миколі Тимошику — за серію роз-повідей про сільську молодь”. 12 січня в час роботи в Ніжині пленуму райкому комсомолу мені було при всіх вручено ту першу в житті премію. Сума — 10 карбованців. Вона й досі є найдорожчою...»

Квітень, 17. Із запису в «Щоденнику»:

«Сьогодні в сільському клубі проходили останні для ме-не звітно-виборні комсомольські збори. Вже втретє звітував про роботу секретаря шкільної молодіжної організації іме-ні Якова Батюка... На зборах був присутній перший секре-тар Ніжинського райкому комсомолу Григорій Микитченко. Він вручив мені три грамоти: від обкому та райкому комсо-молу і від редакції обласної газети “Комсомольський Гарт”. Від цієї газети також — і книжковий пакунок. Серед інших книг — мій улюблений “Кобзар”».

Червень, 30. Із запису в «Щоденнику»:

«Щойно повернувся з Ніжина. Був учасником районно-го зльоту активістів преси (сількорів). То було в залі засі-дань райкому партії. Редактор газети Григорій Зорка перед

початком несподівано запропонував мені виступити, як найактивнішому юнкору із сіл району. “Про що?” — стривожено запитав. “Про свій шлях до нашої газети і про твою мрію вчитися на факультеті журналістики в Києві. Не хвилюйся, в тебе вийде”, — заспокоїв Григорій Миколайович. Вийшло... На завершення зльоту кращим активістам преси були вручені подарунки від редакції. Отримав і я: набір ручок, альбом для записів та обрамлений серпом і молотом бюст Леніна».

Липень, 24. З листа завідувача відділом листів чернігівської обласної газети «Комсомольський Гарт» П. Пулінця:

«Шановний Миколо! В тебе справді є велике бажання оволодіти секретами літературної майстерності. Але, крім бажання, треба ще надзвичайну, невтомну працездатність, у вольовому відношенні просто треба загартовувати себе... Треба багато читати. Я б порадив тобі читати Євгена Гуцала, Олеся Гончара, Михайла Стельмаха. Придивляйся до їхньої манери письма, записуй слова і вислови, які тобі сподобалися (для цього слід завести окремий зошит чи щоденник). Слідкуй за мовою односельчан. Все, що варте уваги, записуй: слова, приказки, прислів'я, цілі речення, якщо вони сформульовані стисло, повно і ясно. Все це — матеріал для роботи. Для читання треба щодня відводити певний час. Погляньмо на твоє оповідання “Перша любов”. Дрібниця! Ти просто розшифруєш слова поета, та й усе. Мова цього твору занадто бідна, та й матеріал для оповідання не надто гожий. Навпаки: в оповіданні “Світ не без добрих людей” стільки фактів, що їх вистачить для роману. Намагайся показати характер, психологію героїв, пиши так, щоб образи були індивідуальні, а не схожі один на одного. Вивчай, удосконалюй знання мови. Треба “коней”, а не “конів”! Останнє оповідання буду рекомендувати до друку. Але то — аванс. Дозволь повірити в твої сили! Не підведи!»

Серпень, 7. У серпневому випуску літературної сторінки «Засів» обласної газети «Комсомольський Гарт» (число за 7 серпня) надруковане моє перше оповідання «Бабуся Одарка». Де знав, що стану ще й письменником, а від 2000 року — членом НСПУ.

У роки навчання в радянській школі віддаленого від твердих доріг і хронічно відсталого за всіма районними зведеннями колгоспного села значний вплив на формування мого чітко проукраїнського світогляду та власного уявлення про чин інтелігента з інститутським дипломом справили класоводи Галина Тимофіївна Кошма, Галина Матвіївна Біляченко, вчителі української мови і літератури Петро Максимович Кобернюк (тому що присланий із Хмельниччини, його в нашому селі називали «западенець», пізніше перейде на роботу в Ніжинський педінститут ім. М. Гоголя), Катерина Кирилівна Кобизька (перша в районі заслужена вчителька УРСР), Ніна Ілліївна Могильна (була класним керівником у 5–6 класах, а згодом вийшла заміж у Лосинівку), перша вчителька із цього предмету з Данини Надія Іванівна Калюжна (Гой), вчитель історії Михайло Михайлович Хархун (закінчив із дружиною-хіміком Київський університет ім. Т. Шевченка), а також книжки за програмою і поза нею, які так багато читав.

Що ж до майбутньої професії журналіста, у виборі якої ще зі шкільної лави ніколи не сумнівався, то безпосередню причетність до такого вибору має редакція ніжинської міськрайонної газети «Під прапором Леніна», зокрема її редактор Григорій Зорка, відповідальний секретар Юрій Каганов, кореспонденти Анатолій Бороденко, Анатолій Струтинський, Валерій Турубара (згодом стане редактором). Також редакція обласної молодіжки «Комсомольський Гарт», на шпальтах якої стало вміщувалися мої дописи з Данини в старших класах. А керівника літературної студії «Засів» при редакції цієї газети Петра Пулінця вважаю хрещеним батьком своєї письменницької долі (рекомендоване ним до друку моє перше оповідання «Бабуся Одарка» в липні 1973 року упевнило в тому, що можу освоїти й ази красного письменства).

СТУДЕНТСЬКА ЮНІСТЬ ПІД ЖУРНАЛІСТСЬКОЮ ЗОРЕЮ. 1973–1978

Для тих, кому волею долі судилося пережити пору студентських літ, вона зазвичай на початку виглядає цілою епохою — безхмарною, тривалою в часі і просторі, сповненою романтики, мрій та дерзань, а з роками, надто ж після неминучих житейських випробувань і розчарувань, сприймається нерідко дивовижною смужкою лайнера, що з космічною швидкістю «промчав долею» і зник у небесній безодні. Проте, переконаний, ця дуже коротка в часі смужка є занадто знаковою і багато в чому визначальною у подальшій особистій долі кожного власника студентського квитка.

Моя студентська юність пройшла під вимріяною ще від сьомого класу й ніколи не зрадженою журналістською зорею. Силу й авторитет слова, надрукованого в будь-якій газеті, тоді відчували мільйони простих радянських людей. Залишки такої сили ще дихали зі шпальт центральної й місцевої преси наприкінці короткої в часі хрущовської відлиги. Ця обставина на багато літ зробила професію журналіста і престижною та романтичною, і складною та відповідальною. Тому вступ на факультет журналістики був заповітною мрією сотень і тисяч радянських юнаків і дівчат.

1973

Серпень, 28. Із запису в «Щоденнику»:

«Я — студент!!! Студент денного відділення факультету журналістики Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка. Сьогодні прийшов мені виклик! Прийшла звістка, яку з нетерпінням очікував у ці дні й години... Перед виїздом у Київ виїхав велосипедом за село. Давня звичка: у вільний час побродити його околицями. Їхав колгоспним садом, де росте гречка. П'янкий знайомий аромат

заповнив груди. Чим пахне гречка? Досі чомусь не думав над цим, а сьогодні зрозумів: гречка пахне медом... Глянув на небо і здивувався: по ньому пливли всілякими фігурами білі, повні хмарини. Здалися вони мені білими лебедями. Розпластавши крила, пролітають над моїм життям. Ніби кличуть за собою. У невідому даль...»

Вересень, 1 (субота). Із запису в «Щоденнику»:

«Університет вітав мене в своїх просторих коридорах. Ішов на першу в житті студентську лекцію. І знову задавав сам собі запитання: чому обрав цю професію? Чому саме цей університет, мрія про який раніше, здавалося, була недосяжною? Відповідь: газета. Коли в 1970 році “Під прапором Леніна” опублікувала мою першу замітку, непомітно виникла потреба писати постійно. Жадно перечитував усі сторінки газет, які приносив листоноша до нашого дому, приглядався до викладу і завжди думав про те, на яку тему самому написати. Проминуло рік-два. Мої статті все частіше вміщувалися і в районній, і в обласній газетах. А листування та згодом і живе спілкування з редакційними працівниками привело до остаточного вибору: журналістика. На майбутнє за девіз свого життя обираю оці слова поета-борця Муси Джаліля, про книгу якого писав у “Комсомольському Гарті”:

*Пуcкай мои минуты сочтены,
Пуcть ждет меня палач или вырыта могила —
Я ко всему готов, но мне еще нужны
Бумага белая и черные чернила.*

Отже, писати, писати, писати... Не обов'язково для газети, не обов'язково для публікації. Сьогодні пройшов перший навчальний день, записана перша лекція. Взяв старт».

1974

Липень-серпень. Виробнича практика в ніжинській міськрайонній газеті «Під прапором Леніна». На посаді кореспондента. Проте, якого значення надавалася керівником тодішнього факультету журналістики практиці студентів у газетах, засвідчує ось цей фрагмент запису із студентського щоденника:

«Виробничих практик було чотири. Кожна з них відрізнялася завданнями та місцем проходження. Після першого

курсу — місячна літня (у липні) в районних газетах за місцем проживання студента; на другому — двомісячна літньо-осіння (з половини серпня по половини жовтня) в районних і міських газетах не за місцем проживання, як правило, в іншій області; на третьому — також двомісячна літньо-осіння на цей же період, але вже в обласних та республіканських газетах; на п'ятому — двомісячна переддипломна практика (лютий-березень), результатом якої мала стати творча частина дипломної роботи за обраною проблематикою. Редакції дипломники обирали самостійно.

Перша практика здебільшого для всіх проходила якимось рівно, спокійно. Адже після закінчення першого курсу ми їхали ніби як додому — в ті редакції, які знали, з яких починали складати свої творчі доробки, як їх тепер називають модним іноземним словом “портфоліо”, ще до вступу в університет. З єдиною тільки відмінністю, що їхали туди вже не як “сількори”, “робкори”, “юнкори”, а як студенти-практиканти факультету журналістики столичного університету з “казьонними конвертами” — направленнями від деканату».

Вересень, 10. Про формування сили волі в студентські роки. Із запису в «Щоденнику»:

«Потрібно на кожному кроці ущільнювати свій час», «Потрібно більше часу бути з книгою». Про це писав у своїх матеріалах з практики, про це пишу і в «Щоденнику». Потрібно, потрібно... Пишу як лозунги, а примусити себе не можу. Наприклад, і зараз проблемою залишається підйом вранці, зарядка. Повернувся сьогодні зі стадіону ЦСКА (там у нас фізкультура), а настрої ніякий. Коли на першому курсі стометрівку пробігав на золотий значок ГТО — 12,8 сек., то сьогодні — за 14,2. Страх як відстав у фізкультурі. Як же тягар науки на собі нести, коли такий безсилий! Здається, побив би самого себе за те, що не маю сили волі. Але вона мусить бути. І я її вироблю!».

Вересень, 15. Про Ольгу Кобилянську і любов до свободи. Із запису в «Щоденнику»:

«Творами Ольги Кобилянської захопився ще від шкільної пори, коли побачив у сільському клубі виставу “Вовчиха”, що привозив у Данину Червонопартизанський народний театр. Оце читав “Людину” і натрапив на слова, які особливо вразили, тому й фіксую їх. Власне це є цитата до друго-

го розділу, яку авторка взяла з твору німецького філософа Ф. Шпільгагена “Завжди вперед”: “У мені живе любов до свободи і непохитна рішучість не дати себе нікому поневолити; ніколи не схилати своєї голови, коли проти цього протестує моя совість; жити так, як сам життя я розумію, і йти тим шляхом, що я його собі обрав. Яким би він трудним не був, не даючи нікому ніяким підлещуванням, ніякими погрозами звести себе із цього шляху”.

Чудові ці слова. І як вони імпонують моїм думкам! Дехто з однокурсників, як то Коля Будлянський чи Володя Шевчук, вважають моє ставлення до навчання неправильним. Кажуть, так і сухим станеш, бо з читалки не виходиш. Ну, це вони перебільшують. Але ось ця виписана цитата ще раз нагадує: живи так, як сам життя розумієш, виходь зі своїх можливостей, знань, і ніхто не повинен впливати на твої переконання, якщо ти вважаєш, що вони правильні для тебе. І не просто правильні, а й корисні. Я саме так і живу, як велить моя совість, як підказує власна душа».

Вересень, 18. З редакції ніжинської газети «Під прапором Леніна» прийшов грошовий переказ — мій гонорар за серпень 50 крб. (місячна стипендія — 40 крб.) Солідна сума і дуже пам’ятна — другий гонорар за першу самостійну роботу в газеті — ознайомчу практику.

1975

Січень, 29. Це — запис про те, як цілком випадково студент-журналіст може вийти на цікавий матеріал. І як перед ним постає вибір — забути про почуте, побачене, чи все ж не залишитися байдужим, спробувати написати про це для якоїсь газети. Із щоденникового запису:

«Родичка по матері Ліда Мозгова, що працює піонервожатою у восьмирічці сусідньої Шатури (рідне село мого батька), запросила мене в ці зимові канікули на зустріч із школярами. Там і показала одного листа, з якого все й почалося. До шатурських піонерів зверталися слідопити школи села Червоні Партизани Носівського району з проханням дати адресу матері випускника їхньої школи 1941 року, який у перший рік війни пішов на фронт і не повернувся.

... Пішов за вказаною в школі адресою. Старий лозовий тин над дорогою, хатина під солом’яною стріхою з двома ві-

конечками, ледь помітна вузька стежка до хати. Зразу видно: тут давно поселилася самотність. В хаті — німічна бабуся. Сидить на лежанці, гріє старе хворе тіло і розглядає фотографії — фрагменти пам'яті її непростого життя. Фото чоловіка і сина — під гарно вишитими рушниками. На сина Петю похоронку отримала 1944-го — загинув під Ковелем. А від чоловіка останній лист прийшов у село з-під Києва, перед форсуванням Дніпра...

Думалося, що ця одинока жінка мала б жити тут, у Шатурі, в оточенні шани, поваги, турботи з боку сільради, колгоспу. А насправді... Город її орють в останню чергу, палива з минулої зими не завозили, хоча й ходила декілька разів до сільського голови. Записали на чергу. Сказали чекати. А зима вже закінчується. Холодною, непривітною вона була для баби Одарки.

Та хіба лише ця зима? Все життя її після війни стало таким. Від того ж зробилася скупкою, непривітною, як кажуть про неї сусіди. Проте непривітності в її очах я не помітив за годину нашої розмови. Навпаки, в погляді її блищали іскорки ще не розтраченої материнської любові й теплоти, поваги до незнайомця.

Зворушила мене доля цієї німічної старої — думки про неї заповнили всю мою голову. Писатиму на цю тему матеріал до районної газети. Думаю, що кореспонденція у мене вийде».

Березень, 25. Сумна історія про стареньку жінку з села Шатура, чоловік і син якої загинули на війні, а вона мерзне в холодній хаті за байдужого споглядання односельців та місцевих начальників, мала продовження. Фрагмент із «Щоденника»:

«З редакції ніжинської газети прийшов мені в Київ грошовий переказ аж на 10 рублів. Це — гонорар за матеріал "Гірки крапельки", вміщений у номері за 21 лютого. Кореспонденція схвилювала, виходить, не лише мене. В редакцію прийшло багато відгуків на неї. Один із них вмістила газета. Це лист учителя Щорської середньої школи, учасника війни. Ось його фрагмент: "Не міг без хвилювання читати статтю М. Тимошика «Гірки крапельки»". І далі автор говорить про вдів і матерів воїнів, про наш обов'язок перед ними. В газеті вміщено і відповідь керівників Шатури про вжиті заходи — бабі Одарці вже завезли дрова.

Приємно це було читати. Ще з дитинства не терпів несправедливості, не любив окомилювачів, що сидять на ке-

рівних посадах. Тому й обрав журналістику. Ремесло моє — справедливість. Буду навічно відданим йому».

Травень, 12. Ще один запис із студентського щоденника. Він — знаковий. Бо поставив крапку у властивих моему характерові з ранньої пори душевних самокопаннях, сумнівах у своїх власних творчих потенціях, побоюваннях за своє професійне майбутнє.

«Писали творчу роботу — на професійну придатність. Це — щось нове для нас і воно всіх сильно налякало.

6 травня в університеті було велике торжество: відкривали пам'ятний знак на честь полеглих у роки Великої Вітчизняної війни студентів і викладачів університету. Вся Володимирська вулиця між університетом і Шевченковим сквером була переповнена студентами, киянами, гостями. Було виголошено багато хвилюючих слів, були сльози, грали духові оркестри. Після мітингу наш курс повели до Жовтневого палацу на урочисте засідання з цієї нагоди.

А на другий день на цілих двох парах всім курсом писали творчу роботу про вчорашні події: своїми словами, через власні переживання. Таким нібито простим було завдання декана.

З великим хвилюванням здавали роботи. Декан сказав: у кого буде двійка, доведеться розпрощатися з нашим творчим факультетом. У п'ятницю студентські роботи обговорювали на кафедрі, а сьогодні, замість лекції декана, в аудиторію зайшли разом з ним викладачі, які перевіряли роботи.

Першим говорив письменник і викладач Павло Автомонов — він оцінював роботи нашої третьої групи. Мене облило жаром і морозом, коли почув його фразу: «З усієї групи поставив лише одну п'ятірку. Це робота Тимошика»».

Мій есей, що називався «Ти моя совість, Батюк», пізніше був надрукований у ніжинській газеті. То були нав'язні під час київського мітингу роздуми про долю одного з випускників-юристів Київського університету Якова Батюка, який був направлений на роботу в Ніжин. Під час німецької окупації створив там підпільну молодіжну організацію, мстили фашистам. Незрячий, він повів за собою зрячих. Ім'я Якова Батюка носила комсомольська організація Данинської школи, секретарем якої випало мені бути упродовж трьох років...

Травень, 24. Книга весь час невідступно була зі мною. Моя любов до неї мимоволі передавалася іншим. Про це — запис зі студентського щоденника:

«У школах — останній дзвоник для випускників. Хвилюючий, ніколи незабутній день. Сьогодні мені ніби знову довелося пережити цю мить. Був у київській школі № 121, що на Совках. Вона є підшефною нашого курсу, а я — член комсомольського бюро, відповідаю за шефський сектор. За місяць до цього звернувся до однокурсників, аби вони принесли зі своїх власних бібліотек або придбали твори художньої літератури за шкільною програмою. Це був би наш подарунок цій школі. Відгукнулася більшість. Отож, із доброю в'язанкою таких книг поїхав до школи. Виступив на їхній прощальній лінійці, передав подарунок від курсу. Мені вручили букет квітів...»

Липень, 29 — жовтень, 15. Виробнича практика в лубенській міськрайонній газеті «Ленінська Зоря». На посаді кореспондента. Про цю сторінку професійного зростання — зі щоденника:

«Місцем другої виробничої практики, про яку й досі згадую із захопленням, обрав місто Лубни на Полтавщині. На цей вибір вплинула розповідь редактора лубенської міськрайонки “Ленінська Зоря” Василя Дмитровича Грузіна про свою газету, яку почув під час зустрічі керівників ряду районних газет зі студентами факультету. Такі зустрічі на журфаці в ті роки були традиційними».

1976

18 квітня. Уперше побував у Каневі. Здійснилася одна з великих мрій дитячої пори. У шостому класі піонервожата читала про Шевченка текст, який закінчувався словами:

*І якщо ти побуваєш
В Каневі колись,
Дідуся Тарасові
Низько поклонись.*

Побував, поклонився. Вже студентом-третьокурсником. Враження про поїздку — уривок зі щоденника:

«Три години в компанії з Колею Таранюком плили “Ракетою” по Дніпру. Вразила Канівська ГЕС. А потім опинилися біля підніжжя Канівської гори. До неї ведуть дерев’яні сходи. Ми їх нарахували аж 305. Ними ступало тисячі людських ніг. Звідусіль. Подумалося в ту мить: що спонукає людину долати сотні кілометрів до цього місця? Звичайно, дати відповідь легко: життя, подвиг цієї людини. Та відчутти, серцем зрозуміти можна тоді, коли побуваєш тут, вийдеш із музею, переповнений враженнями та оглянеш довкола “і лани широкополі, і Дніпро, і кручі...”. Сльози мав, коли думав про життя Шевченка. А заодно і долю народу, з якого вийшов ти. Душа від цього ставала чистішою, добрішою. І свої болі та незгоди здаються зовсім мізерними.

Повертався до Києва пізнім вечором. Спасибі, Каневе. Спасибі, Тарасе. Ще не раз звертатимуся до твоїх творів, черпатиму в них, як і в житті твоєму, все те, аби стати людиною справжньою, людиною чесною. Щоб завжди мати в собі твою іскорку любові до скривджених, принижених, іскорку невпорченості перед злом, бажання ставити на сторожі простих людей свою основну зброю — Слово».

Квітень, 22–25. Перша в житті, приголомшлива для свідомості сформованого на правильних книжках і лекціях студента-східняка, поїздка в Західну Україну — до Львова. Відрядження від Київського університету для участі та виголошення доповіді на науковій конференції факультету журналістики Львівського університету ім. І. Франка. З київського журфаку нас двоє — я та четвертокурсник Ваня Карун. З групи львівських студентів, що організували культурну програму для учасників конференції з інших університетів (крім двох киян — Оля Борова з Ленінградського університету, також представниця Ростовського університету) найтісніше здружився з Анатолієм Гуменюком. Та студентська дружба пройшла згодом через десятиліття. Тоді по закінченні університету отримав направлення в Рівне, де працює на обласному радіо. Спілкуємося здебільше через коментарі до власних публікацій у Фейсбуці (ми віддавна одностудентів). А зустрічалися після студентської пори лиш раз — у Рівному, коли я читав лекції для тамтешніх студентів.

Липень, 8. Перша в житті зарубіжна поїздка — до Польщі. Місячна студентська практика. Фрагмент першого запису із польського щоденника:

«О 13.05 потяг Київ-Берлін тихо відійшов від першої платформи Київського вокзалу. Почалася подорож до Варшави. У вагоні нас із курсу сімнадцятеро. Керівниками практики є викладачі Євген Прокопович Бондар та Олександр Гнатович Мукомела. Їдемо на практику. До Кракова. Чи й міг подумати коли, що третя журналістська практика випаде за кордоном.

Люблю дороги, вокзали. Це передчуття невідомої даліни, яка вабить, захоплює, налаштовує на пізнання нового, досі небаченого. За вікном купе — картинки змінюються, як в кіно. Якщо дивитися вдаль, а не рахувати мелькаючі стовпи уздовж залізничного полотна, — там уже повільніше плинуть, ніби не хочуть розставатися, ліси, озера, річки. Та хіба їм вгнатися за швидким потягом? Не хочеться відривати погляду. Де й коли ще можна побачити такі захопливі пейзажні полотна, точно відтворити які в кольорах не вдасться, напевне, жодному художнику. Це — українське Полісся... До Бреста прибули опівночі. Стояли дві години, прикордонники перевіряли документи. Весь час думалося: яка ти, Польщо; що чекає мене від цієї першої поїздки за кордон якими записами поповниться мій студентський щоденник?».

Серпень, 15 — жовтень, 15. Ще одна студентська виробнича практика — в редакції газети «Сільські Вісті». Цього разу — очікування і переживання більші, поїздки і відрядження даліші, враження від побаченого, зібраного й написаного яскравіші. Літаком до Миколаєва, потягами до Дніпропетровська та Хмельницького, автобусами до Полтави та Житомира. З посвідченням кореспондента найтиражнішої в Україні газети. Із запису в «Щоденнику», з якого стає зрозумілим мій теперішній вибір:

«Торішня двомісячна практика на штатній посаді кореспондента в Лубнах переконала мене в одній житейській істині: в наших долях нерідко випадкові зустрічі стають у майбутньому визначальними. Так сталося і у випадку з моїм наставником Василем Дмитровичем. Через рік після

практики його, як кращого редактора, запрошують до штату однієї з найавторитетніших і на той час, і тепер, газети “Сільські Вісті”. Учорашній редактор лубенської газети, переїхавши до Києва, згадав про свого практиканта. На четвертому курсі я одержав від нього несподіваного листа, адресованого на факультет журналістики, із запрошенням на виробничу практику в очолюваний ним відділ пропаганди. Про цю практику, як і про попередню, під керівництвом такого талановитого журналіста й редактора (нині Василь Грузін — завідувач відділом “Сільських Вістей”) часто згадую з особливим пієтетом».

Серпень — червень наступного року. «Африканська» школа життя. Про маловідому нині «інтернаціональну місію» радянського студента — річне життя в одній кімнаті зі студентами з «чорного континенту», як важливе доручення парткому університету. Зі студентського щоденника:

«Переселення це було заздалегідь ідеологічно підготовлене. Наприкінці третього курсу відбулися курсові збори з участю представника парткому з Червоного корпусу. Від деканату оголосили списки тих, кому довірено відповідальну справу зміцнення інтернаціональних зв'язків університету й країни... А від парткому почули полум'яну промову на кшталт: “висока місія радянського студента”, “бути ідеологічно підкованими”, “не піддаватися на провокації”, “показати власним прикладом переваги радянського способу життя”, “підтримати прагнення трудящих африканських країн будувати світле соціалістичне майбутнє” тощо. Сприяння зарубіжним ровесникам в оволодінні розмовною російською мовою не було єдиним нашим завданням на річне спільне проживання з ними в одних помешканнях.

День поселення в новий гуртожиток 31 серпня 1976 року для багатьох однокурсників виявився справді чорним у прямому і переносному значенні. Найпроблемнішими в побуті, за визначенням наших старших бувалих, були чадці, суданці, сомалійці, мозамбікці, ангольці, південно-африканці. У цих країнах і дотепер не вщухають періодичні міжетнічні чи кастові конфлікти. В мініатюрі вони періодично спалахували й на поверхах наших нових помешкань, про що йтиметься пізніше».

Якось у довірчій розмові з одним старшокурсником, що вже відбув свій річний термін у третьому, інтернаціональному, гуртожитку, почув від нього одну незвичну фразу, яка запам'яталася на все життя: «Вчимося в такому університеті і в такий час, що статися все може: або тебе виженуть за український націоналізм, або за неправильно усвідомлений тобою інтернаціоналізм». Зміст цього висловлювання став зрозумілішим, коли в числі інших хлопців-однокурсників переселився на початку четвертого курсу в обкладену білою плиткою новішу за віком п'ятиповерхівку, що знаходилася на зупинку ближче до перетину вулиць Ломоносова та Васильківської. Яскравий приклад із щоденникового запису:

«Новий сусід по кімнаті — Азіз із “капіталістичного” Йємена. Його “послужний список” такий: батько — міністр фінансів Йєменської республіки. Єдина дитина у сім'ї, виховувався численною прислугою, жив у багатопверховій віллі. До СРСР приїхав із цікавості, бо вдома вже все мав і все побачив. Вчиться на підготовчому відділенні, але бачить себе економістом. Будучи багатим і зовні симпатичним, юнак сповна поринув у пошук нових любовних пригод. Про свої сексуальні успіхи в наших дівчат-студенток він особливо охоче розповідав тоді, коли приходив до кімнати напідпитку, не забуваючи при цьому періодично нагадувати, що він — син міністра фінансів.

Проте в цілому цей хлопець був добрякуватим, а ще — надзвичайно допитливим. Саме та його допитливість мало не коштувала мені потрапляння під недремне “кадебістське” око з відповідним записом про “відсутність політичної пильності” майбутнього журналіста.

Історія була такою. Прислухаючись до нашої з Льонею мови (між собою і в інтернаціональному гуртожитку ми спілкувалися лише українською, а з новими співмешканцями, звичайно ж, російською або англійською), Азіз, уже володіючи посередньо російською, став цікавитися в мене: яка різниця між українцями і росіянами, між мовами цих двох народів. Одне слово, небезпечна на той час тема. Але мені стало цікаво щось популярно розтлумачити далекому іноземцеві в цій проблемі, якщо він уже сам нею так зацікавився. Що ж тут крамольного?

Та що далі, то більше. Азіз, як сльота, не на жарт причепився: *“Кола! (так він мене називав — М. Т.). Научі мінє українському! Очень красивий язык! Толкі такіє слава, где любіть дєвочка надо!”*. Ішлося про те, як знайомитися з дівчиною, як признаватися у коханні. Одне слово — про все в цій темі, але українською.

Не вагаючись, я йому й видав на перший раз (українською транскрипцією російськими літерами) з десяток фраз на цілу сторінку. Було там щось на зразок такого, дуже українсько-го: *“Дівчино, як тебе звати?”*, *“Дівчино, яка ти гарна та пишна”*, *“О панно, я тебе кохаю”*, *“Серденько, чи ти виїдеш заміж за мене?”*. *“Глянь, моя зіронько, який я багатий та гожий”*. І ще щось у такому ж дусі з репертуару класичних українських п'єс. Чому я й досі пам'ятаю ці фрази? Бо Азіз, відразу вивчивши їх (а слід віддати йому належне: до цього він мав неабияких хист), почав голосно й весело їх вимовляти в людних місцях і без розбору там, де була бодай одна-дві дівчини — в магазинних чергах, на автобусних зупинках, у читалках. Можна собі лише уявити: в радянському Києві, де українську від самих українців годі було вже почути в громадських місцях, раптом молодий гарний араб з легким акцентом охоче озвучує такі вишукані українські слова. Згодом ці Азізові фрази стали звучати в інших гуртожитках, де він часто бував гостем. На дивну українськість кучерявого, невисокого на зріст, араба стали вже звертати увагу, вказувати на нього, просити його ще й ще сказати щось по-українськи. Будучи на емоційному піднесенні від такої несподіваної уваги до його персона, Азіз знову і знову приставав до мене: *“Кола! Дай новая страница, новая украинская фраза. Очен хачу учит”*.

Перша інформація до роздумів для “стукачів”, яких далеко не треба було шукати, вони були всюди, поруч: де й від кого навчився цьому цей посланець Інтернаціоналу? І сьогодні дивуюся, як могло тоді мене пронести, чому ніхто не здогадався написати петицію в потрібну інстанцію на актуальну тоді тему живучості українського буржуазного націоналізму? Адже на четвертому поверсі нашого нового помешкання ні для кого не було секретом, хто вчить араба вишуканим українським фразам».

1977

Січень, 26. Після успішно складеної зимової сесії за першу половину 4 курсу вирішив «нагородити» себе дводенною поїздкою до Полтави. Музеї І. Котляревсько-

го, Панаса Мирного, Полтавської битви. Але найбільше враження справив вечір у філармонійному залі. Того дня в Полтаві гастролював Буковинський ансамбль пісні і танцю. Враження були неймовірні. Як колись і в залі Данинського клубу, коли дивився «Вовчиху» О. Кобилянської у виконанні Червонопартизанського народного театру, вкотре поставало питання, яке спонукало до пошуку відповіді: що то за чарівний та зовсім не знаний для мене край такий — Буковина?

Квітень, 13–17. Поїздка в Мінськ. Відрядження від Київського університету для участі та виступу з доповіддю на науковій конференції факультету журналістики Білоруського університету. Тема моєї доповіді «Характер сучасника в газеті». Заготував два варіанти — російською і українською мовою. Студенти попросили виступати українською. На початку свого виступу визначив ключовий термін досліджуваної теми — *нарис*, що російською мовою означає *очерк*. Актова зала наповнилася сміхом і оплесками. Виявляється, що й білоруською мовою *нарис* є *нарисом*. З культурної програми запам'яталася екскурсія містом, поїздка в Хатинь та відвідання театру імені Я. Купали. Незабутня зустріч із завідувачем катедри стилістики Михайлом Єгоровичем Цікоцьким. Подарована ним білоруськомовна книжка «Стылістыка публіцыстычных жанраў» (з автографом автора «*Цімошыку Мікалаю з найлепшымі пажаданнямі ад аутара*») багато в чому стала визначальною для моїх майбутніх статей і книг із редагування.

Червень. Завідувачка катедри стилістики професорка Алла Петрівна Коваль, здається, першою з викладачів помітила в мені якісь задатки до наукової роботи. Тому й закономірно, що значно пізніше, відповідаючи інколи на запитання своїх студентів, з якої пори відчув у собі потяг до наукової праці, до викладання, до письменництва, безпомилково віддавна називаю пору III кур-

су і предмет «Стилістика», який викладала професорка Коваль. Їй я й справді все життя доземно завдячуватиму в своєму непростому, значною мірою запізнілому, але, напевне, й закономірному виборі шляху дослідника, науковця, викладача, вченого. Про витоки наукових інтересів і причини нереалізованої мною пропозиції знаної професорки про аспірантуру — у цьому уривку зі студентського щоденника:

«Із запропонованого катедрою списку курсових робіт вибрав тему, пов'язану з образністю нарису. Напевно тоді Алла Петрівна й помітила в мені якісь дослідницькі задатки, запропонувала продовжувати тему. Під час екзамену на 3 курсі запитала, яку оцінку я отримав за виробничу журналістську практику. Почувши у відповідь “відмінно”, задоволено посміхнулася: “А дехто каже, що відмінники зазвичай не стають вправними журналістами”. Це вона згадала про мій есей “Пишіть матерям”, що був опублікований спочатку в районній газеті “Під прапором Леніна”, а згодом, у переробленому варіанті, в київській комсомольській газеті “Молода Гвардія”, на який і звернула увагу професорка.

Наприкінці четвертого курсу Алла Петрівна несподівано заговорила зі мною про аспірантуру. Навіть не про звичайну, а цільову, із можливістю залишення опісля на кафедрі свого рідного факультету, з майбутньою київською пропискою. Домовилися, що після літніх канікул, з початком п'ятого курсу, конкретизуємо тему, визначимося зі списком наукової літератури, яку слід буде опрацювати й, не гаючись, приступати до роботи. На початку — дипломної, а згодом і кандидатської. Тоді ж запропонувала глибше попрацювати над уже зробленою статтею “Композиція як стильовий елемент нарису”, аби порекомендувати її до єдиного тоді фахового наукового збірника.

Неймовірно, але я тоді чомусь злегковажив. До Алли Петрівни не підійшов ні на початку останнього навчального року, ні пізніше, коли визначався з темою дипломної, якою керував письменник Павло Автомонов, ні після закінчення університету, ні коли підписував направлення на роботу в Чернівці. Причину такої поведінки і досі не можу збагнути.

Рано привчившись приймати рішення самостійно, не порадився в цьому питанні навіть з батьками. Та й що могли сказати мені чесні й добрі батьки-колгоспники, які й слова

такого “аспірантура” не чули в нашому селі. Не було кому і в Києві переконати мене в тому, що відмова від пропозиції такого авторитетного професора виглядає не лише як злочинна безвідповідальність перед своїм майбутнім, а й як невдячність перед небайдужим за твою долю викладачем.

Саме за таку невдячність перед своєю улюбленою Аллою Петрівною Коваль у конкретиці того, що не підійшов, не пояснив, не подякував їй, інколи картаю себе й досі. Але за спонтанне рішення розпочати самостійне життя подалі від Києва, з практичної журналістики, яке на цілих вісім років закинуло мене на далеку Буковину, де ні родичів, ні знайомих і близько не було, — ні разу й ніскілечки не шкодую. Інакше, не пройшовши надзвичайно складної і водночас прекрасної школи обласної журналістики, та ще в таку непросту тоталітарну добу, не вивчивши зсередини достеменно усіх азів журналістської кухні, не загартувавшись від невдач і не очистившись від невластивих справжньому професіоналові таких згубних і таких поширених у нашому середовищі рис характеру як злостивість та заздрісність, не мав би морального права вчити журналістики своїх студентів нині, писати для них підручники. Напевно, і в тому моєму, цілковито не вмотивованому, рішенні відмовитися від райдужної аспірантурної перспективи була своя закономірність, своє знамення, що інколи ніяк не залежить ні від власної волі, ні чиеїсь поради чи протегування».

1978

Січень, 24. Остання студентська сесія позаду. Короткі канікули і — двомісячна переддипломна практика. За традицією київського журфаку, місце для дипломної, як і у випадках з виробничими, обирає сам студент. Більшість однокурсників хоче залишитися в Києві. Втім є одне «але». В ідеалі переддипломна практика для студента випускного курсу спеціальності «Журналістика» є своєрідним зондуванням місця майбутньої роботи. Вибираєш редакцію сам і за час практики редактор переконується: брати такого практиканта в штат, чи просто чемно подякувати за практику. Лиш це не стосується редакцій газет, журналів, телебачення і радіо столиці. Тут головним критерієм вступу на роботу стає ки-

ївська прописка. Випускник із провінції може «зробити» її єдиним способом — одружитися з киянкою. Низка студентів із провінції скористалася такою можливістю. Я ж у пошуках відповіді на актуальне запитання (куди їхати на переддипломну практику?) відправився в день останнього екзамену на... залізничний вокзал. На табло звернув увагу на назву фірмового потягу «Буковина»: Київ-Чернівці. Тоді він мав непрестижний статус радянського пасажирського під числом 627 звичайного, а не швидкого, далекого слідування. Відправлення з Києва о 17.19, прибуття в Чернівці — другого дня о 7.37 ранку. За кілька хвилин квиток у плацкартний вагон цього потяга завтрашнього дня за пільговою ціною для власника студентського квитка 5 руб. 40 коп. вже лежав у моїй кишені.

Січень, 26. Приїзд у Чернівці з наміром ознайомитися з редакцією газети «Радянська Буковина» та з'ясувати можливість пройти в ній переддипломну практику. Про перші яскраві враження від того дня — витинка зі щоденника:

«Чернівці, вулиця Українська, 22. Саме цей будинок я шукав погожого січневого ранку 1978 року, коли зійшов на кінцевий станції фірмового потяга “Буковина” Київ-Чернівці й подолав пішки незвичний для іншого обласного центру крутогір головної чернівецької вулиці від залізничного двірця аж до Центральної площі. Накреслений на папері ще у вагоні маршрут “Центральна площа — вулиця Кобилянської — спуск біля центрального собору ліворуч по вул. Карла Маркса (нинішня Вірменська) до вірменського собору — ще раз ліворуч до вул. Української” безпомилково вивів мене до місця конкретної адреси.

Сказати про те, що перше враження від зовсім невідомих мені Чернівців було не очікувано приємним, — це не сказати нічого. Воно було приголомшливо яскравим, емоційно хвилюючим. Тому й потрапило до тієї частини скриньки пам'яті, у якій усі знакові події власного життя зберігаються завжди й готові ожити до найменших деталей і подробиць, якщо їх бодай злегка торкнеться одна із струн особистісних спогадів.

Можна лише уявити стан душі 22-літнього студента-п'ятикурсника факультету журналістики столичного університету, вихідця із чернігівської глибинки, який ніколи в цих краях не бував. Буковина для такого асоціювалася передусім із кількома словами: *Ольга Кобилянська* і *Юрій Федькович* (твори за шкільною програмою та побачений ще у сьомому класі у переповненому зщерть сільбуді фільм “У неділю рано зілля копала”), ансамбль “Смерічка” (його виступ у Зеленому театрі Києва запам’ятався тим, що юрма безбілетної молоді, яка не могла потрапити на концерт через відсутність квитків, завалила одну із стін-огорож цього великого концертного майдану на ВДНГ і концерт мусили відкласти) та *сині гори Карпати* (побувати в них мріяв із дитячої пори, бо з радіоприймача тоді часто лунали “Гуцулка Ксеня” та “Черемшина”). І ось — ти потрапляєш у світ, який ніби перевтілюється з казкової уяви, навіяної хрестоматійними книжковими текстами і такими ж хрестоматійними, бо охопили практично всю колишню велику багатомовну країну, українськими піснями...

На будинку 22 по вулиці Українській — яскрава вивіска: Редакція газети “Радянська Буковина”. І я несміливо завернув до редакційного двору. Найперше вразили сходи, що вели на другий поверх. Відхиливши масивні вхідні двері на першому, ти потрапляєш у величезний і височенний (на два поверхи) хол, усі стіни і стеля якого вдягнені суцільним темно-червоним деревом. Стиль оформлення стін — західноєвропейський модерн: різноманітні плашки, вирізи, уступи. Навскісний периметр трьох бокових стін увінчують розкішні перила широких сходів, щедро прикрашеними різьбленими в одному стилі витіюватими узорами. Здалося в ту мить, що це вони згорда нашіптують незнайомому прибульцеві залишити на вулиці суєтність, розгубленість, поспішність, а підніматися сходами повагом, з відчуттям власної гідності й шаноби до всього, що тебе в цей момент оточує.

Не меншою за розміром, ніж сходовая, видалася вітальня другого поверху. Тут зовсім інша аура: світло-жовті стіни і стелю прикрашає мереживна біла-пребіла ліпка, четверта стіна, бокова, — суцільно скляна, помережена візерунковими білими дерев’яними рамками. Саме вони впускають до цієї частини дому так багато світла та сонця, й тому ця зала виглядає урочисто театральною. Підкресленої парадності їй додають два білоколонні виступи посередині, з’єднані по стелі напівкруглою аркою. На скляній стіні вгадує ледь по-

мітні двері, які й вивели мене на простору відкриту терасу. Звідси відкрився чудесний вигляд на засніжений редакційний сад. Майже непомітний коридор обіч цієї по-справжньому театральної зали відкривав шлях до кабінетів редакційних працівників і виводив на гвинтокрилі сходи третього поверху.

“І це — редакція обласної газети?!” — мимоволі захоплено запитав сам себе, порівнюючи типові для радянської архітектури, коробкоподібні, казенні й безликі, приміщення тих газет, де доти довелося побувати на практиці».

Березень-квітень. Переддипломна практика в чернівецькій обласній газеті «Радянська Буковина». Зарахували на посаду кореспондента. За лютий моя зарплата, разом з гонораром, склала «чистими», після податкових відрахувань, 148 руб., за березень — 162. А за квітень вже на київську адресу прийшов гонорар за опублікований того місяця останній матеріал — 39 руб. Добрий був «доважок» до підвищеної стипендії відмінника Київського університету — 50 руб. Після другого опублікованого нарису «Дипломи однієї сім’ї» (про родину з Хотинського району, нащадки якої були далекими родичами прототипів повісті О. Кобилянської «Земля») тодішній редактор газети Михайло Лазаренко запропонував мені посаду кореспондента. Про це — фрагмент спогаду першого дня приїзду на практику:

«У ту мить, чекаючи закінчення редакційної літучки, я ще не знав, що тодішній редактор “Радянської Буковини” Михайло Степанович Лазаренко, до речі — земляк із містечка Срібне на Чернігівщині, — тепло прийме київського студента на переддипломну практику, а згодом, після публікації перших двох нарисів, запропонує переїхати на постійну роботу в цю редакцію, направивши письмовий виклик-запрошення державній комісії з розподілу студентів-журналістів Київського університету 1978 року випуску».

Червень. Захист дипломної роботи на тему «Сучасний нарис у газеті» з оцінкою «відмінно». Науковий керівник — доцент і письменник Павло Автомонов. Державний іспит із дисципліни «Науковий комунізм». Також

«п'ятірка». На зборах курсу декан оголошує рішення вченої ради про рекомендацію до аспірантури чотирьох кращих студентів курсу, з поміж яких було і моє прізвище.

Втім такою нагодою цільової аспірантури, а отже перспективою київської прописки і праці на одній із кафедр рідного університету я не захотів скористатися. Хотілося швидше полишити Київ і взятися опанувувати на ділі реальну журналістику. Отож, писати.

Червень, 24. В червоному корпусі університету проходить засідання Державної комісії з розподілу на роботу учорашніх п'ятикурсників факультету журналістики. Першими запрошують тих, у якого є персональні виклики-запрошення з редакцій обласних газет чи телерадіокомітетів. Напередодні — нотації з деканату, що держава вчила вас своїм коштом п'ять років, тепер посилає туди, де ви найбільше потрібні. Принаймні, на перші три роки, які випускник університету зобов'язаний відпрацювати за направленням. Зазвичай це бездонне море районних газет.

Я мало не «загримів» у Запоріжжя, в обласну молодіжку «Комсомолец Запоріжжя». За день до розподілу в деканаті факультету побував редактор цієї газети, просив у заступника декана Олександра Мукомели «якогось толкового хлопця». Той і порадив мою кандидатуру. В комісії з розподілу був Мукомела, а запорізький редактор зайшов до аудиторії якраз у той момент, коли назвали моє прізвище. Втім, голова комісії, зауваживши, що в моїй справі лежить виклик із «Радянської Буковини», наголосив: «Для університету престижніше, що його випускників беруть обласні партійні газети». Так волею долі Чернівці стали для мене першою самостійною житейською пристанню, а історичний будинок редакції на вулиці Українській, 22 — місцем професійного й особистісного становлення.

ЖУРНАЛІСТИКА НА БУКОВИНІ. 1978–1986

Отож, Чернівці! Родичі, друзі, знайомі, Данина і столиця раптом надовго опинилися дуже далеко. Коли їхав, уже як молодий спеціаліст, у фірмовому потягу «Буковина»: Київ–Чернівці на свою першу в житті самостійну роботу, згадувалися весь час останні миті прощання на обійсті рідного дому.

Проводжати мене зійшлася мало не вся вулиця, а надто ті, хто працював з матір'ю в ланці. «Навіщо ти оце, синочку, вибрав собі таку далеку дорогу на оту бандерівщину? — питали мене ті згорьовані й спрацьовані жіночки з матеріної ланки. — Та там же вб'ють тебе, як і отих наших». Справді, в Данині й тепер пам'ятають, що два перші наші молоді односельчани, хто по війні здобув вищу освіту в Ніжинському педінституті, направлені були за розподілом на роботу в західні області України, де їх незабаром і було вбито. Хто, за яких обставин — про це достеменно й тепер ніхто не знає. Але ярлик «ненависної бандерівщини» був уже тоді навішений на цей край всезнаючими парторганами.

Роки журналістської праці в «Радянській Буковині» були гарною школою пізнання життя, цікавої й драматичної історії цього неповторного краю, працелюбних, талановитих і гордих буковинців як також і удосконалення власних професійних навичок. Останньому дуже сприяла здорова творча атмосфера в колективі, яку вдалося створити головному редакторові Володимирі Пелеху. Старші колеги не скорочували безжально й ревниво і не викидали в корзини результати «творчих поривів» молодих, а всіляко підтримували, допомагали, доброзичливо відзначали на літучках бодай найменші успіхи журналістів-початківців. Нам, молодим, охоче віддавали тоді старші колеги і «чардаки», і «підвали»,

і «розвороти» практично усіх шпальт великоформатної обласної газети.

За роки роботи в заснованій ще Ю. Федьковичем «Буковині» ні разу не пошкодував, що відмовився від аспірантури. Хоча й було часом ой як непросто. На все життя запам'ятався випадок, який може слугувати вершком цинізму керманічів «радянської влади трудящих» і «торжества непорушного блоку комуністів та безпартійних». Після високого поцінування колегами на редакційній літучці мого нарису «Дипломи однієї сім'ї», де йшлося про одну велику сільську родину з Кельменецького району, родичів невігаданих О. Кобилянською героїв твору «Земля», до редакції надійшла анонімка з вимогою притягнути до відповідальності автора нарису, що прославив на всю область сім'ю «ворога народу». Виявилося, що глава цієї родини свого часу принципово не хотів іти до колгоспу. Спеціальна комісія обкому партії розглядала цю скаргу. Моя «провина» полягала в тому, що напередодні виїзду з району я не погодив зібрані до позитивного матеріалу прізвища з тамтешнім відділом держбезпеки. Така практика справді існувала для всіх журналістів у Західній Україні, про що я тоді ще не знав.

Окрім названого вище Володимира Пелеха глибокі слова вдячності за прекрасні уроки практичної журналістики віднаходжу завжди, коли згадую багатьох колег із тодішньої «Радянської Буковини». Це покійні вже Михайло Лазаренко, Анатолій Масловський, Григорій Шабашкевич, Іван Сосновський, Марія Дем'яненко, Володимир Дячков, Кость Валігура, Пилип Соловщук, Ніна Крошка (до речі, моя землячка із села Перемога Ніжинського району), Володимир Михайловський, Зоя Краснодемська, Василь Бабух. Старші нині колеги Анатолій Чабан, Михайло Кукурудз, Ліля Костюк (тепер у США). Журналісти призову 70-х, із ким починав професійну біографію на Буковині: Володимир Краснодем-

ський, Дмитро Миронюк, Дарина Туз, Микола Максимець, Олена Чайка.

Липень, 31. Приїзд у Чернівці на роботу в редакцію газети «Радянська Буковина». Короткі записи в трудовій книжці зафіксували кроки професійного становлення в цьому творчому колективі:

«31.07.1978 — прийнятий на посаду кореспондента;
25.12.1979 — переведений на посаду старшого кореспондента;
14.11.1980 — переведений на посаду власного кореспондента;
18.01.1982 — призначений завідувачем відділу радянського будівництва».

1981

Одруження з Надією Мусієнко, студенткою 3 курсу факультету романо-германської філології Чернівецького університету. Весілля буковинське — в селі Коритнім (колишне Вилавче) біля Вижниці. Дві осібні для мене групи гостей: родина з Чернігівщини (мати, тітка Галина, сестра Паша з чоловіком Миколою та синами Анатолієм, Володимиром, брат Іван із дружиною Вірою, брат Андрій) та весь колектив редакції газети «Радянська Буковина». Старший дружка від нареченого — мій однокласник Микола Максимець. Фішка весільної церемонії — зачитаний головним редактором газети Володимиром Пелехом через мікрофон для всіх присутніх за столами на подвір'ї нареченої «універсал», написаний редакційним поетом-літописцем Василем Бабухом.

1981

Вступ до Спілки журналістів України.

1982

Листопад. Отримав ордер на перше в житті власне житло — двокімнатна квартира в Чернівцях по бульвару Архітекторів (незабаром перейменований на Героїв Сталінграда), 12, кв. 103 (восьмий поверх дев'ятиповер-

хівки). Збіглося з датою смерті багатолітнього правителя СРСР Леоніда Брежнєва 10 листопада. Чернівці, як і весь неозорий СРСР, покрила паніка населення, невпевненість кожного у завтрашньому дні.

1983

Квітень, 13. Народилася донька Алінка.

1986

Квітень, 17. Народився син Ярослав.

Серпень. Призначення головним редактором чернівецької обласної газети «Молодий Буковинець». Упродовж вересня — довга і тривала в часі процедура затвердження на цю посаду (в Києві — секретаріат ЦК ЛКСМУ, співбесіда в ЦК компартії України; у Москві — тижневе стажування в секторі преси та затвердження на секретаріаті ЦК ВЛКСМ).

Жовтень. Перша ініціатива в статусі головного редактора: започаткування в буковинському краї новинки із Заходу — свята обласної молодіжки. Про програму та атмосферу цього дійства — зреферовані витинки з детального звіту в «Радянській Буковині» від 12 жовтня про незвичну новинку з діяльності преси:

«Місце проведення дійства — Центральний парк культури і відпочинку столиці буковинського краю. Активна “розкрутка” заходу велася через електронні табло, які в той час активно стали з’являтися в найбільш людних місцях, також через яскраві транспаранти, якими щедро були вдягнені чи не всі міські тролейбуси та автобуси.

Уздовж центральної алеї парку — спеціально оформлені столики, на яких виставлені вироби юних умільців з різних шкіл області. Це — ярмарок солідарності. На іншому майданчику — майстер-клас юних художників. Призи “Молодого Буковинця” — набори різноманітних фарб, олівців, пензлів — отримали кращі з кращих. Ще один велелюдний гурт у центрі — обласна лінійка юнкорів. А при вході до літнього театру — виставка юних авіамоделістів. Численних відвідувачів зібрала виставка квітів, показові виступи картингістів, ви-

ставки моделей одягу і взуття, фоторобіт “Сучасник крупним планом”, завершальні акорди автопробігу центром Чернівців колони старовинних автомобілів. Урочистості святу надавали виступи духових оркестрів. На сцені літнього театру — виступи учасників художньої самодіяльності, професійний ляльковий театр у повному складі. Сюрпризом став виступ артистів Державного академічного театру опери і балету сусідньої Молдови, що гастролював тоді в західних областях України.

Найголовніше дійство — в самому літньому театрі. З обиду тут розпочався усний випуск газети. Про історію газети, долі перших її журналістів і дописувачів. Тут було прийнято рішення про занесення до складу “Молодого буковинця” першого редактора газети харків’янина Юрія Івченка, який незабаром загинув на фронті. Один за одним піднімалися на сцену герої газетних публікацій — люди незвичайних долі. Це і перші кореспонденти “Комсомольця Буковини” Віра Григоренко та Іван Сосновський, і доярка колгоспу “Радянська Буковина” Винницького району Паша Ткач, і робітник Чернівецького АТП Іван Сандуляк, і члени загону добровольців, яких учасники усного випуску газети урочисто провели в далеку дорогу — на будови Комсомольська-на-Амурі.

Гостями щойно створеного при редакції “Клубу молододісім’ї” були подружжя Марії і Миколи Павлюків та тринадцятеро їхніх дітей із села Горішні Ширівці Заставнівського району. Чи не весь літній театр плакав разом із родиною від несподіванки, коли на сцену раптом вийшов один із синів подружжя, що служив у лавах Радянської Армії далеко від рідної Буковини. Організатори сценарію усного випуску газети до останнього берегли тасмницю сюрпризу. Тим несподіванішим і душевнішим вийшов він... На своєму першому святі чернівецький “Молодий буковинець” зібрав немало нових друзів, які неодмінно згодом продовжать діалог із молодіжкою, але вже на її сторінках».

Листонад. Тижнева поїздка в Москву на всесоюзну нараду редакторів обласних молодіжних газет з усіх республік СРСР. Цінний багаж практичної журналістики, отриманий у результаті спілкування з колегами-редакторами, які представляли різні культури, мови, традиції, досвід. З редактором «Тюменського Комсомольця» домовився про взаємне пересилання своїх газет. Домовленість була дотримана.

1987

Січень, 18–21. Атестація в ЦК ЛКСМУ редакторів республіканських та обласних молодіжних видань. Результати її для мене були несподіваними. Завідувач сектором преси Володимир Ступак попросив залишитися після офіційної частини. Почав відразу й по-дружньому: «Як ти дивишся на пропозицію секретаріату ЦК перейти на роботу в наш сектор преси? Нам потрібен аналітик із досвідом практичної роботи і в молодіжній, і в партійній пресі обласного рівня. За віком і досвідом ти нам підходиш». І щоб розвіяти сумніви, додав: «Квартира з пропискою упродовж півроку. У Києві більше можливостей для самореалізації».

Мав на той час 31 рік і був наймолодшим з-поміж інших редакторів обласних «молодіжок». Втім, варто було досить розважливо обдумати. Справа нібито була неспішна. Обіцяв дати відповідь упродовж місяця.

Лютий, 5. Тижневу редакційну літучку в редакції «Молодого Буковинця» мусив перервати: по внутрішньому зв'язку говорив сам перший секретар обкому партії Микола Нівалов. Запропонував прибути до його кабінету за 10 хвилин. Нівалов — новий перший у області, присланий офіційним Києвом недавно із «кузні партійно-радянських кадрів» — Дніпропетровська. До цієї зустрічі я не знав, що перша особа області уважно читає кожне число «Молодого Буковинця», і, як стало відомо з його слів, спонукає читати цю газету свого дорослого сина. Після короткого компліменту про зміст газети та мене як нового головного редактора відразу каже про своє рішення: «Не хотів тебе відпускати, але дотримуюся думки, що своїм кадрам, якщо вони мають підстави зростати, потрібно давати дорогу. Ми Києву вже дали “добро”. Сподіваюся, це тобі буде на краще». Того ж дня я спішно мусив виїхати нічним потягом до Києва.

СЕКТОР ПРЕСИ ЦК ЛКСМУ. 1987–1988

Сторінка життя на посаді інструктора-аналітика сектору преси ЦК ЛКСМУ є короткою і, у власній оцінці, далеко не однозначною. З одного боку, після приходу до влади Михайла Горбачова з Москви повіяли обнадійливі вітри перебудови та гласності, що для преси в цілому і молодіжної зокрема, в яку щойно завело життя після восьми років праці в обласній партійній пресі, ставали свіжим ковтком повітря й новими можливостями реалізації себе як професійного журналіста. З іншого боку, пройшовши за короткий час шлях від кореспондента до головного редактора обласної газети, я встиг виробити і ствердити в своїй голові власні погляди на журналістику і міжособистісні стосунки в творчому колективі в тріаді: «справа-керівник-підлеглий».

Ці мої погляди, як з'ясувалося згодом, діаметрально відрізнялися від тих, які існували за всіх часів у кабінетах і коридорах різних владних апаратних установ — не важливо, про які йшлося: партійні, радянські, профспілкові чи комсомольські. І я ту «кухню» доти достеменно не знав.

Солдафонський стиль керівництва низки начальників цієї спілки, спримітизована внутрішня культура, кар'єризм, угодовство і гнучкошиєнство колег перед вищим за посадою, нічим не виправдані амбіції, «підкилимні ігри» — це було новим, несподіваним і багато в чому повчальним.

Дві речі, які неприємно вразили з перших днів перебування в комсомольському ЦК. Перша: ненормований робочий день, суботи зазвичай робочі, неділі — за обставинами (для творчої, пишучої людини це правда неволя). Друга: тут, як і в армії, в якій не довелося служити, рішення вищого начальника не обговорюють-

ся, а терміново, в повному обсязі і бездумно, виконуються. Але була й одна приємна обставина: чим більше відповідальний працівник ЦК перебуває у відрядженнях, тим краще для загальної оцінки його роботи. Сектор преси (іншими словами — пресова служба) завжди був особливий у будь-якому апараті, бо він тоді формувався здебільше зі знайомих справу журналістів. Це — моє оточення, рідне товариство. Отож, поїздки до редакцій передбачали конкретику і звичний для журналіста-професіонала стиль стосунків між колегами, не зважаючи на формальну ієрархію посад.

Ще врізалася в пам'ять одна з перших «ділових» розмов із безпосереднім начальником — секретарем ЦК комсомолу з ідеології Петром Симоненком (у майбутньому — скандальним останнім першим секретарем ЦК компартії України, затятим московським попихачем, відомим частими антиукраїнськими випадками з трибуни Верховної Ради). Напередодні другої річниці Чорнобильської катастрофи викликав мене в свій кабінет для чергової вказівки: «Срочно передай всем редакторам молодежек: накануне и в день 26 апреля никаких материалов о Чернобыле не давать». Звісно, що на таку дивну вказівку в мене відразу знайшлося запитання: «А як пояснювати колегам причину такої вказівки, адже таке запитання редактори точно ставитимуть?». І тут Петро Миколайович таки зірвався. Тональність голосу була крикливою, грубою: «Ты что, прикидываешься наивным, или такой есть по жизни? Здесь не расспрашивают, а беспрекословно выполняют! Можешь идти!». А через хвилику в догінку: «Кстати, Николай, с таким подходом к делу ты никогда не станешь в комсомоле генералом!». І тут вже я не втримався, але відповідати прагнув спокійно: «Петре Миколайовичу, мені вже було 30, і як журналіст-професіонал, прийшов сюди з посади редактора обласної газети на запрошення, а не за власною ініціативою. Йшов не робити комсомольську

кар'єру, а професійно працювати. Та, бачу, такі як я тут за солдафонів».

Звісно, після гарячого «діалогу» розраховувати на спокійну роботу під керівництвом такого начальника не доводилося. Була навіть попервах рішуча думка після цієї гострої розмови повернутися в Чернівці або переїхати до Чернігова, де певний час залишалася незаповненою вакансія головного редактора «Комсомольського Гарту» і звідти надійшла мені пропозиція.

Нині, на відстані часу, усе більше ціную все з тієї пори, що формувало характер, гартувало волю, відзбирувало досвід. Зрештою, і моя майбутня кандидатська дисертація (про молодіжну пресу останнього періоду існування СРСР) була вислідом майже дворічної роботи в пресовому управлінні тієї масивної сірої споруди на Володимирській гірці, яка, на щастя, так і залишилася лише незначним фрагментом масштабного наміру Москви збудувати на місці Михайлівського та Софійського соборів більш ніж півторакілометровий півкруглий з такими ж масивними колонами, як тут, урядовий Майдан. В цілому, то була гарна нагода пізнавати й розбиратися в деталях і хитросплетіннях так званого людського фактору, бути свідком несправедної поведінки і діянь тих, «правил гри» яких від початку не сприймав (це передусім секретар з ідеології Петро Симоненко, завідувач сектором контрпропаганди Олександр Разумков), або в кар'єристських діях яких методом «заради шкурного інтересу — нічого святого» розчарувався пізніше (Василь Теремко).

У тому початку нової епохи, коли руйнувалися зношені й перелатані механізми радянської (російської) імперії і на її уламках, на наших землях, чітко проглядалися українські обриси, саме в цьому контексті бачу незрадливі, чітко проукраїнські, обличчя тих із головного комсомольського апарату, з ким пройшов коротку, але добру школу життя. З вищого керівного ешелону це передусім секретарі ЦК Валерій Цибух, Анатолій

Матвієнко, завідувачі відділами: пропаганди — Олена Букраба, культури — Геннадій Літневський (життя його трагічно обірвалося в автомобільній катастрофі, разом із головним редактором журналу «Барвінок» поетом Василем Моругою дорогою з відрядження до Румунії, ще в час праці в ЦК). З інструкторського корпусу: Володимир Сенюк, Олександр Яковенко, Володимир Черняк. Ну і звісно ж, одностудійні й колеги-журналісти із сектору преси: Дмитро Бондар, Микола Канішевський, Юрій Бондар, Олена Лазутіна.

Про окремі фрагменти мого буття на «вищих щаблях комсомолу» — нижче.

1987

Лютий, 6–8. Співбесіда в ЦК ЛКСМУ і у відділі пропаганди ЦК компартії України. З понеділка 9 лютого, після затвердження на секретаріаті ЦК (зауважив, що те засідання відбувалося чомусь у неділю) мене зараховано на посаду інструктора сектору преси відділу пропаганди головного комсомольського апарату республіки. Поспішність такого затвердження, як з'ясувалося, диктувалася оперативною обставиною: мій попередник, до речі колишній однокурсник по київському журфаку Ярослав Микуляк, ще місяць тому був переведений на роботу в такий же сектор преси, але в Москву, ЦК ВЛКСМ, а на носі було відкриття XXV з'їзду ЛКСМУ. Він виявився останнім — 5 березня 1987 року — в історії існування цієї єдиної республіканської молодіжної спілки. І першим моїм «бойовим хрещенням» мало стати формування редакції та керівництво випуском (двічі на день упродовж трьох днів роботи з'їзду) газети «Голос Делегата». Втім мені ще належало передати справи головного редактора в Чернівцях та взяти участь у двох важливих журналістських з'їздах, на які був обраний наприкінці минулого року від Чернівецької обласної журналістської організації.

Лютий, 12–13. Участь у роботі V з'їзду журналістів України як делегата від журналістів Буковини.

Березень, 12–16. Поїздка в Москву як делегата VI з'їзду журналістів СРСР. Це був також останній з'їзд в історії спілки журналістів країни, яка починала розвалюватися.

Квітень, 21–30. Поїздка в Одесу для організації проведення юнкорівської зміни в піонерському таборі ЦК ЛКСМУ «Молода гвардія». Напередодні у спресованому часі довелося розробляти такі документи: положення про школу юних кореспондентів, навчальну програму для шкіл юнкорів, пам'ятку юнкору, статут клубу юного журналіста (пізніше це увійшло окремим додатком до моєї книги «Українська молодіжна преса»). Також були випущені засобами малої поліграфії достатніми для кожного учаснику зміни десять брошур з вивчення основ журналістики. Багато мороки було із формуванням списків юнкорів обкомами комсомолу. Йшлося про критерії, про відсікання, у толерантний спосіб, тих із дітей партійно-комсомольської номенклатури, які не мали жодного стосунку до писання текстів для преси.

Відтоді тема юнкорівського руху, організація його через редакції обласних молодіжних газет стала одним із головних напрямків моєї роботи в секторі преси.

Травень, 22–24. Республіканський зліт піонерів у Пущі Водиці під Києвом. Організація роботи прес-центру та секції юнкорів.

Серпень, 25. Організація творчої зустрічі працівників дитячих друкованих видань («Зірка», «Юный Ленинец», «Піонерія») із журналістами дитячих програм республіканського радіо і телебачення з метою координації спільних дій.

Вересень-грудень. Розробка республіканської програми «Кадри для молодіжної преси». Робота тут здійснювалася в двох напрямках. Перший: створювалася кон-

кретна програма перепідготовки кадрів молодіжних газет силами сектору преси (зональні наради редакторів газет, формування резерву редакторів, аналітика діяльності редакцій). Другий: розроблялися конкретні пропозиції до Міносвіти України про окрему тематику і структуру курсу лекцій з проблематики дитячої та юнацької преси для студентів факультетів журналістики Київського та Львівського університетів. У програмі передбачалося, зокрема, створити на факультеті журналістики КДУ п'ять творчих майстерень з проблематики дитячої та юнацької преси.

Вересень, 27. Поїздка в місто Чоп для участі в Міжнародній маніфестації молоді Угорщини, Чехо-Словаччини, Польщі та СРСР.

30 жовтня. Поїздка в Канів Черкаської області. Втілення власної ініціативи взяти силами редакцій республіканських дитячих видань («Малятко», «Барвінок», «Зірка», «Юный Ленинец», «Пионерия») шефство над Канівською школою для дітей-сиріт. Діти просили м'ячі, акваріум, посадковий матеріал для квітів. Везли також солодощі, книги, художників і артистів.

Листопад, 9–15. Поїздка в Луцьк для проведення наради редакторів обласних молодіжних газет західної зони України (Рівне, Луцьк, Хмельницький, Тернопіль, Чернівці, Івано-Франківськ, Львів, Ужгород). Підготовка аналітичної доповіді про діяльність цих газет із позитивними і критичними прикладами. Запрошення виступити з доповіддю свого колишнього викладача з катедри журналістики ВПШ Олексія Яроменка. Організація секційних занять.

1988

Січень, 22. Продовженням шефства над школою для дітей-сиріт у Каневі став день журналу «Пионерия». Цього

разу до Канева приїхав разом із дитячим фольклорним ансамблем київської середньої школи №200, художником-мультиплікатором Радною Сахалтуєвим, дитячими письменниками Анатолієм Костецьким та Василем Довжиком, редактором «Піонерії» Сергієм Чирковим.

Лютий, 10. Організація урочистих зборів і дитячого свята в Київському палаці піонерів із нагоди 60-річчя журналу «Барвінок».

Лютий, 25 — березень, 4. Поїздка в Москву на III Все-союзну нараду молодих журналістів. Напередодні: формування складу української делегації та організація її роботи на форумі. Робота в прес-центрі форуму.

Березень, 23–31. Організація роботи другої Юнкорівської зміни в таборі «Молода Гвардія» (Одеса). Напередодні: розробка програми та кошторису, запрошення модераторів та гостей. Нове в програмі: день дитячої творчості, день літератури, прес-конференція з редакторами республіканських дитячих видань, змагання за призи видань, уроки рідної мови в школах Одеси, уроки громадянськості. Запрошені письменники для майстер-класів перед юнкорами: Василь Моруга, Олег Чорногуз (Київ), Володимир Чубенко (Запоріжжя), Богдан Сушинський (Одеса).

Квітень, 18. Розробка плану-проспекту книги з власним упорядкуванням «Юнкорівський блокнот». Підбір авторів. Книга вийшла в світ 1990 року у видавництві «Молодь» накладом 15000 примірників і миттєво розійшлася в книгарнях. То був мій перший досвід співпраці з реальним видавництвом як упорядника і автора передмови щодо створення книги, що називається, з нуля.

Квітень, 24–27. Поїздка в Москву для участі у вечорі пам'яті героїв Чорнобиля в Центральному Музеї Цивільної оборони та покладання квітів від ЦК ЛКСМУ на могили чорнобильців на Митинському цвинтарі.

Травень, 4–7. Навчання відповідальних секретарів республіканських та обласних молодіжних газет у РКШ (Республіканській комсомольській школі). Напередодні: підготовка програми, підбір модераторів.

Серпень, 14–19. Відрядження від ЦК ЛКСМУ до Тбілісі для полагодження організаційних питань, пов'язаних з участю делегації від України на Всесоюзному фестивалі молоді, формуванням відповідного українського павільйону та «українського змістового наповнення» головних програмних заходів: робота у прес-центрі українських журналістів, міжнародний круглий стіл «Молодіжна преса — за нове мислення», тематичні дискусії; телефільм про Україну, виставки книг, картин молодих художників, кінопубліцистики та фотодокументів; карнавал і гала-концерт.

Листопад, 2–5. Відрядження до Запоріжжя. У тамтешній зональній Республіканській комсомольській школі ЦК ЛКСМУ зініціював тижневе навчання кореспондентів міськрайонних газет південної зони України (Запорізька, Херсонська, Миколаївська, Одеська та Кримська області), що пишуть на молодіжні теми. Запланований мій виступ з аналізом позитивних і негативних тенденцій розвитку молодіжної преси на прикладах газет цієї зони. Як і у Києві, так і в інших обласних центрах, перед цією аудиторією почав свій виступ українською мовою. Із залу відразу зазвучали голоси: «А на русском нельзя?». «Ні, таки продовжу українською», — твердо відповів на ті вигуки. Кілька чоловік демонстративно підвелися з місць і покинули залу. З'ясувалося, що це були журналісти з Криму, яких підтримали кілька представників Миколаєва та Одеси. Уже тоді, на фоні зростання авторитету Руху, прихильники «руського міра» почали розгойдувати так зване мовне питання — спочатку на півдні України, а згодом і в Києві. Й до цього, на жаль, долучилися деякі журналісти.

ДЕРЖКОМВИДАВ УКРАЇНИ. 1989–1990

На попередньому місці роботи насправду від початку почувався чужим, отож, невпевненим і дещо розгубленим. Ця ж, держкомвидавівська, сторінка професійного становлення, також коротка, але, навпаки, сповнена відчуттям задоволення від відкриття, пізнання нового, присутнього особистісного впливу на прийняття важливих рішень; також світлом солідності, колегіальної шанобливості, професіоналізму, передбачливості, що толерувалося в коридорах і кабінетах цієї важливої державної інституції на Хрещатику, 28 від міністра до керівників підрозділів. Провідним натоді в Державному комітеті у справах видавництва, поліграфії та книгорозповсюдження було Головне видавниче управління (Головвидав), через яке здійснювалося управління складною за структурою і книговидавничою справою, яка віддавна в Україні трималася на трьох китах (видавництва, поліграфія, книгорозповсюдження). І там виявилася вакансія. Шукали фахівця-аналітика за напрямом діяльності наукових та освітніх видавництв із досвідом керівної книговидавничої або ж журналістської роботи.

Видно, Всевишньому було угодно, щоб доля провела мене в молоді роки не лише різними щаблями журналістської роботи, а й вивела на засвоєння ще одного крила улюбленого фаху, що стане згодом сенсом життя, — книговидавничого. І, певне, з неба була запрограмована та зустріч із колишнім однокурсником Юрієм Плаксюком.

Юрко по закінченні університету залишився в Києві. Після радіо працював у оргвідділі центрального в столиці, Ленінського, райкому партії. А оскільки партія тоді безальтернативно відала кадровою політикою,

то саме йому, як куратору Держкомвидаву, випало й заповнювати ту вакансію.

Пропозиція була заманлива і рятівна. Однак не був певен, що просто мене відпустять. Так воно й сталося. Петро Симоненко не на жарт уперся: на лист Голови Держкомвидаву Юрія Дяченка з пропозицією, цитую документ: «направити інструктора сектора преси ЦК ЛКСМУ т. Тимошика М. С. в порядку службового переведу в центральний апарат Комітету на посаду члена редколегії програмно-тематичної редколегії художньої, мистецької і навчальної літератури з 1 січня 1989 року» відповів категоричним «нет». Втім, незабаром питання позитивно розв'язалося. Олена Букраба проявила такт і наполегливість, вибрала вдалий момент для підписання керівництвом ЦК моєї заяви: передноворічна вечірка апарату, в начальства був уже святковий настрій.

На відстані часу набутий у Держкомвидаві досвід вивчення близької до моєї пишучої журналістської душі галузі «зверху і зсередини» був безцінним. За це з доземною вдячністю згадую тих, хто щиро й безкорисливо допомагав мені в цьому. Це передусім Голова Держкомвидаву Юрій Дяченко — фаховий видавець, який починав свій трудовий шлях коректором у видавництві Київського університету. Пізніше, коли я писав монографію про історію видавничої справи цього університету «Її величність — книга», Юрій Павлович розповів мені дивну історію про долю шрифтів цієї друкарні, коріння якої сягали Острозької та Києво-Печерської друкарень і яка тривалий час зберігалася в спеціальних скринях у підвалі жовтого корпусу на бульварі Тараса Шевченка. Це також заступник голови Віктор Михайловський, начальник Головкидаву Анатолій Ірлін, начальники управлінь Юліан Подолук, Іван Ковба, керівники секторів Головкидаву Василь Василяшко, Анатолій Слободяник, колеги із цих секторів Галина Трохименко, Микола Шпаковатий, Сергій Безпалый. Від тої пори

почалася моя багаторічна й щира дружба з директором львівського видавництва «Світ» Ігорем Мельником, головним редактором «Вищої школи» Сергієм Рудьом, засновниками і першими творцями журналу «Друкарство» Олегом Розумом та Романом Іванченком.

Значний вплив на формування професійних навичок на дещо новому напрямку — як редактора, видавця, поліграфіста мали на мене директори видавництв, з якими почав у ту пору тісну й цікаву співпрацю: Олена Бойко («Либідь»), Ірина Подолук («Освіта»), Ігор Алексеєнко («Наукова думка»), Олег Добровольський («Вища школа»), Микола Линник («Музична Україна»).

Нижче — кілька показових фрагментів із щоденникових записів пори моєї праці в Держкомвидаві України.

1988

Січень. Одне з перших громадських доручень на новому місці роботи: підготовка інформації для працівників Держкомвидаву про важливі культурно-мистецькі та просвітницькі заходи в Києві, що мають проводитися в Києві кожного наступного місяця. Отож, ідеться про поточні плани роботи спілок: письменників, журналістів, художників, також про місячні плани діяльності будинків учителя, учених, архітекторів, Жовтневого палацу культури, філармонії, консерваторії. Це — нові контакти, нові знання, новий досвід.

Січень, 31. Розширена нарада директорів видавництв (а їх в Україні було 25, всі — державні) за підсумками роботи видавничої сфери у 1988 році. З виступу керівника Головидаву: «Мало видаємо книг українською мовою; для прикладу, видавництво при Харківському університеті: за рік із 105 назв лише дві — українською», «недостатньо творів українських письменників-класиків», через брак паперу видавництво «Радянська школа» змушене друкувати підручники на папері гіршої якості

і зменшеними накладками». З виступу Ірини Подолук («Радянська школа»): «Середній тираж книг — понад 40 тисяч прим. кожна. Кількість редакторів у видавництві — 155». З виступу Юрія Храмова («Наукова думка»): «Варто розробити міжвидавничу програму з видання літератури, що стосується «білих плям історії».

Лютий. Початок співробітництва з друкованим органом Держкомвидаву — газетою «Друг Читача». До часу закриття цієї газети (початок 90-х років) на її шпальтах з'явилася низка публікацій мого авторства з проблем українського книговидавання періоду перебудови. Цікаво, що з відновленням «Друга Читача» на початку 2000-х агенцією «Зелений Пес» (брати Віталій та Дмитро Капранови) редакція запропонувала мені вести рубрику «Сто кращих українських книг». Оприлюднив близько двох десятків розповідей із золотого скриптонію національних книжкових шедеврів.

Лютий, 12–13. Участь, як представника Держкомвидаву України, в Республіканській установчій конференції Товариства української мови ім. Тараса Шевченка. Мав щастя упродовж двох днів слухати і записувати (кільканадцять сторінок дрібним почерком) виступи посланців справжнього цвіту української нації, яка оживала на очах: Олесь Гончара, Дмитра Павличка, Івана Дзюби, Анатолія Погрібного, Романа Іваничука, корейки Світлани Лі, Івана Ющука, Анатолія Мокренка, Юрія Огульчанського, Сергія Головатого, Івана Зайця, Івана Драча, Віталія Русанівського, Миколу Кульчинського та багатьох інших.

Ці два дні за обсягом отриманої, багато чому незнаній, тому приголомшуючої, інформації, емоційної насаги, віри й бажання «засукувати рукави» й працювати в цьому напрямку на правду коштувати кількох семестрів українознавчих студій, якби такі колись проходилися в Києві.

Свого часу в університеті пробував вивчати курс із групи вибіркових — «Стенографія», що в ту не комп'ютерну пору для журналіста було рятівним моментом. Надто ж за частих обставин, коли слова важливого мовця слід було встигати записати максимально повно, бо шкода, щоб таке пропадало для історії. Сповна той курс засвоїти так і не вдалося, але окремі «техніки» з нього все ж дали можливість занотувати в своїх записниках максимум. Ось для прикладу, завершальна частина виступу Олеся Гончара на відкритті конференції. Тільки тепер, після більш ніж тридцяти років від тієї події, ці слова сприймаються такими прозріливо передбачуваними, застережувальними, закличними до того, що запізніла боротьба за нашу мову як душу нації, обіцяє бути довгою, виснажливою, нерівною з численними ворогами українського в Україні:

«Не всі схвалюють створення нашого товариства. Ми маємо виходити з реального становища важкої праці біля зраненого, але дорогого тобі життя. Але ми віримо: зранений стане на ноги, бо дух у нього міцний і друзів багато. В цій справі — ніякої принуки, тільки сила розуму. Товариство має пробудити почуття гордості за свій народ. Історія дає нам шанс і гріх було б не скористатися ним сповна. Мово, будь! Мово, живи!»

Березень. Розроблення угоди між Держкомвидавком України та інститутами АН України: літератури ім. Шевченка і мовознавства щодо фахового аналізу випущених державними видавництвами книжкових видань в контексті мови та оприлюднення результатів такого аналізу на нарадах редакторського корпусу видавництва.

Березень, 19–26. Відрядження до Львова та Ужгорода. Вивчення стану справ у видавництвах «Каменярь», «Світ», редакції видань польською мовою видавництва «Радянська школа» (Львів) та «Карпати» і редакції видань угорською мовою видавництва «Радянська школа» (Ужгород) та вироблення пропозицій із надання цим видавництвам допомоги з боку Держкомвидаву.

Квітень-травень. Участь у розробці міжвидавничої програми серійних видань бібліотечної серії «Пам'ятки історичної думки України», яка стане незабаром особливо престижною. У ній побачили світ великими накладками заборонені раніше твори М. Грушевського, М. Костомарова, М. Драгоманова, М. Максимовича, Н. Полонської-Василенко, М. Аркаса, Д. Яворницького, І. Крип'якевича, М. Номиса, Д. Багалія та низки інших.

Червень-вересень. Підготовка доповідної записки та проекту урядового рішення щодо розформування видавничого об'єднання «Вища школа» та створення на його основі чотирьох юридично відокремлених видавництв з новими назвами та окремими статутами: «Вища школа», «Либідь» (були варіанти «Обрій», «Універсал») при Київському університеті, «Світ» (варіант «Дністер») при Львівському університеті, «Основа» (варіанти «Слобода», «Інтеграл») при Харківському університеті та відокремленої редакції наукових і навчальних видань при Одеському університеті. Тривале погодження, правки та візи документу в Міносвіті, Мінфіні, Держплані, Київському міськвиконкомі. Спротив у ЦК КПУ назві «Світ» (безіменні цензори за запит ЦК побачили в проєкті львівського видавництва відродження назви націоналістичного часопису). Втім, в остаточному варіанті документа ця назва все ж пройшла.

Вересень, 14–18. Відрядження до Москви для участі в Московському міжнародному книжковому ярмарку.

Вересень. Моя ініціатива організувати в Держкомвидаві курси з удосконалення української мови знайшла підтримку на засіданні колегії. Курси назвали «Факультетом культури ділового мовлення і письма». На мою пропозицію вести заняття (оплачувані гонораром) для працівників Держкомвидаву, хто досі спілкувався російською через слабкі знання української, люб'яз-

но погодилася доцентка катедри стилістики факультету журналістики Київського університету, моя колишня викладачка Ольга Михайлівна Пазяк. Заняття проводилися двічі на місяць від 16.00 до 17.30. За кожне Ольга Михайлівна офіційно отримувала гонорар — по 10 грн.

Жовтень, 19. Участь у роботі установчої конференції Республіканської асоціації українців.

Листопад, 27. Звітно-виборні збори первинної журналістської організації Держкомвидаву України. Несподіване обрання мене головою.

1990

Січень. Власна ініціатива та її супровід необхідними документами з видання під егідою Держкомвидаву «Російсько-українського словника» накладом 1 мільйон примірників силами кількох державних видавництв.

Січень. Участь від Держкомвидаву у розробленні комплексної державної Програми розвитку української мови та інших національних мов в УРСР на період до 2000 року для затвердження її на засіданні Ради Міністрів УРСР (мій блок питань: видання словників, самовчителів, довідників, методичних матеріалів).

Березень, 18–24. Відрядження до Москви на всесоюзну конференцію працівників видавництв, що випускають педагогічну літературу.

Травень 4 і 10. Складання «на відмінно» кандидатських іспитів із філософії та англійської мови в Київському університеті ім. Т. Шевченка як прикріпленого здобувача (прилегента) до факультету журналістики.

Червень, 4–8. Відрядження до Харкова. Вивчення стану справ у видавництві «Основа» при Харківському університеті та вироблення пропозицій із надання видавництву допомоги з боку Держкомвидаву.

ДОКТОРАТ У ВИДАВНИЦТВІ «ЛИБІДЬ». 1990–1998

Майже дев'ятирічна «либідівська» пора (видавництво «Либідь» при Київському університеті) стала своєрідною борозною, що розділяла мою працю на ниві практичної журналістики та книговидання і нову, малоосвоену ще, — науково-викладацьку, але на тому ж самому полі — журналістсько-видавничому. Успішно захищені в рідному Київському університеті ім. Т. Г. Шевченка кандидатська, а незабаром і докторська дисертації, підготовка до друку навчальних, наукових видань відкривали двері до університетських аудиторій вже як викладача, дослідника, стимулювали до написання наукових статей, виводили на контакти з майбутніми колегами-науковцями, збагачували знаннями і досвідом.

Своєму становленню як редактора-видавця, керівника чималого творчого підрозділу одного з найвідоміших в Україні й за кордоном видавництва завдячую передусім директорці цього видавництва Олені Олександрівні Бойко — відмінному фахівцеві, талановитому організаторові, знаковій постаті новочасного українського книговидання, в кого можна було багато повчитися. Втім, обставини склалися так, що полишити вже добре засвоєну, з низкою цікавих планів і намірів, посаду головного редактора «Либеді» вимушений був дещо раніше, ніж планувалося.

Директор Інституту журналістики Анатолій Захарович Москаленко відразу після захисту докторської дисертації в червні 1997 року запропонував перейти на повноштатну викладацьку посаду (доти викладав там дисципліни на умовах сумісництва) — на початку доцентом, а згодом професором.

Я був обома руками за, але взяв паузу на два роки, щоб закінчити масштабну за обсягом і хронологією оп-

рацьованого матеріалу книгу з історії видавничої справи Київського університету. Власне, то була ідея директорки видавництва Олени Бойко. Адже і вона, і весь колектив дотримувався думки, що «Либідь», як правонаступниця видавництва Київського університету, бере початок від 1834 року, коли царським указом засновувався і університет у Києві, і друкарня при ньому.

Архівні матеріали, які один за одним віднаходив і опрацьовував (для цього отримав цілих два тижні «творчих днів») були настільки несподівано цікавими, що перед очима вимальовувалося насправду незвичне науково-популярне видання — із сюжетним розвитком подій, низкою драматичних колізій і повчальних історій. Оскільки це мала бути вже друга моя книга, народжувалася вона швидко. Чергові розділи читали у видавництві, в цілому захоплювалися і пропонували пришвидшити роботу. Книгу включили в план поточного року. Втім, у процесі роботи, Олена Олександрівна запропонувала внести кілька структурних і змістових правок.

Нині не час і не місце з'ясовувати суть тих правок, але найсуттєвіша, пам'ятаю, стосувалася вистражданого мною розділу про владну цензуру українських видань у XIX ст. Однак я на них не міг погодитися, бо це змінювало авторську концепцію, руйнувало обдуману тисячі разів логіку й тональність викладу зібраного та осмисленого матеріалу. Керівництво видавництва вирішило направити авторський оригінал двом рецензентам. На його пропозицію читати нову працю зголосилися відомі фахівці видавничої справи професори Роман Іванченко і Михайло Феллер. Вердикт обох: у цій доброті виконаній праці не варто нічого змінювати чи скорочувати, можна лиш додавати (рецензії ці зберігаю й нині). Маючи таку оцінку, ще більше переконався у правдивості власної позиції.

Вислід цієї історії: після моєї відмови ламати структуру роботи, звісно, вона була знята з редакційної під-

готовки у видавництві «Либідь». Як зазвичай буває в таких випадках, почалися суб'єктивні нагінки, навіть догана. Мені не залишалося вибору окрім як написати заяву на звільнення за власним бажанням — 19 грудня 1998 року. Припало те на день святого Миколи — особливо пошанованого мною свята. Отож, наприкінці року, лишився без премій, без звичної 13-ї зарплати у видавництві, яке фінансово трималося міцно в ту непросту пору. Та я тоді ні про втрати на розмір майбутньої пенсії, ні про те, чим займатимуся завтра, не думав. Було боляче. Бо несправедливо.

«Загартована в бою» за свою власну наукову позицію монографія під заголовком «Її величність — книга: Історія видавничої справи Київського університету. 1834–1999 роки» вийшла в світ наступного, 1999, року з маркою новоствореного мною видавництва «Наша культура і наука». То було його перше видання, видане коштом Київського університету. Ректор Віктор Скопенко, який добре знав мене, гаряче підтримав цей проєкт, а вчена рада університету на засіданні від 1 березня 1999 року рекомендувала монографію до друку.

З тієї історії виніс чи не найголовніший урок: ніколи не здаватися, підніматися після падіння і йти далі тим шляхом, який обрав. І з тими житейськими принципами, які вже наміцно «прописалися» в душі. Це від діда по материній лінії, невпокореного ніким так званого куркуля Івана Мозгового. Після «Голгофи» і «Її величності — книги» видав ще 23 одноосібно написані книги. Але ніхто й ніколи, ні за яких обставин мені не диктував теми, не виставляв вимог, не піддавав сумніву щодо написаного. Жоден мій рукопис ніколи не відкладався в шухляду й не перероблявся на чийсь догоду. У цьому контексті напросилася на пам'ять одна влучна цитата мудрого китайського філософа Конфуція, яку часто повторюю юним колегам: «Виберіть собі роботу до душі, і вам не доведеться працювати жодного дня у своєму житті».

1990

Вересень, 16. За результатом конкурсу на заміщення вакантної посади завідувача редакцією зарахований порядком службового переведення з Держкомвидаву на роботу у видавництво «Либідь» при Київському університеті.

1991

Червень. Захист кандидатської дисертації у Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка на тему «Молодіжна преса України: структура, управління, функціонування на сучасному етапі (1985–1990)».

Вересень. Початок співпраці з видавничо-поліграфічним факультетом КПІ. Після захисту кандидатської дисертації саме тут робив свої спроби викладача вищої школи. Курс «Історія українського друкарства» (за Огієнком) започаткував на вечірньому відділенні редакторів. З ініціативою такого викладання вийшов завідувач тамтешньою катедрою Роман Григорович Іванченко. Багаторічна дружбаєднала мене багато опісля із цією унікальною постаттю. Роман Григорович ще на зорі своєї викладацької праці на факультеті журналістики Київського університету (період так званої маланчуківщини наприкінці 60-х років минулого століття) був виключений за націоналізм. Його порятував тодішній керівник видавництва «Українська Радянська Енциклопедія» Микола Бажан, запропонувавши посаду редактора. І вже в незалежні роки, не захотівши повернутися на київський журфак, мій старший колега створює катедру видавничої справи та редагування Київського філіалу вечірнього факультету Львівського поліграфічного інституту ім. І. Федорова, цим посприявши переведенню цього підрозділу до КПІ. Тривалий час працювали разом із Романом Григоровичем і в редакції журналу «Друкарство».

Жовтень, 4–15. Поїздка в Китай від видавництва «Либідь» (разом із директором видавництва Оленою Бойко) для початку реалізації попередніх домовленостей у Києві щодо спільного видання з Народним видавництвом провінції Цзянсу (Нанкін) навчального посібника «Вчимося говорити китайською».

Листопад. Поїздка у Воронеж (Росія). Участь у роботі та виступ з доповіддю на факультеті журналістики Воронежського університету про сучасні тенденції розвитку української преси.

1992–1998

Робота за сумісництвом на посадах старшого викладача, доцента факультету журналістики Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка.

1992

Березень, 16. Призначений головним редактором головної редакції літератури з українознавства та соціогуманітарних наук видавництва «Либідь».

1994

Травень, 13–27. Поїздка в Китай для завершення роботи зі спільного видання навчального посібника «Вчимося говорити китайською» (вчитування і звіряння української та китайської частин тексту). Книга вийшла 1995 року в Києві з маркою двох видавництв — «Либідь» та Народного видавництва провінції Цзянсу. Має гриф Міносвіти як навчального посібника для студентів вищих навчальних закладів. Наклад (дві тисячі примірників) розійшовся досить швидко. Автори — викладачки Нанкінського університету Лю Біюй, Фань Бінь та Києво-Могилянської академії Наталія Тоцька. На завершення книги подавалося підготовлене мною Післяслово, в якому йшлося про суть цього важливого українсько-китайського проєкту. Ось його фрагмент:

«Книга, яку ви тримаєте в руках, — незвичайна як за своїм задумом, так і за видавничою долею. Людей, що разом творили її, розділяють і відстані і суттєві відмінності в їхній мові, культурі, традиціях. Та спільним було бажання скоротити ці відстані, глибше пізнати відмінності.

А почалося кілька років тому з приїзду до Києва головного редактора Народного видавництва провінції Цзянсу професора Си Дзяхуа та зав. редакцією Яна Дея. Місцем свого стажування вони обрали “Либідь”... Згодом відбулося таке ж стажування в Китаї директора “Либеді” Олени Бойко та головного редактора Миколи Тимошика. У результаті таких тісних контактів і став можливим вихід у світ (уперше в Україні) книги “Вчимося говорити китайською”. Це, без перебільшення, помітна подія в житті двох держав...»

1995

Березень. Присвоєння звання лауреата Всеукраїнської премії імені Івана Огієнка: «За ґрунтовні дослідження і пропаганду творчої спадщини видатних діячів українознавства М. Максимовича, І. Огієнка, організацію видання заборонених раніше літераторів, істориків, фольклористів, етнографів у серії «Пам’ятки історичної думки України». Вручення премії відбулося на батьківщині Огієнка в містечку Брусиліві на Житомирщині.

Березень, 21–28. Поїздка до Лейпцига (Німеччина) у складі делегації українських видавців на Лейпцизькому міжнародному книжковому ярмарку. Уперше Україна була представлена на цьому міжнародному форумі видавців окремим стендом.

1996

Березень, 27–31. Стипендія німецького фонду імені Конрада Аденауера для вивчення досвіду діяльності центральних німецьких ЗМІ і видавництв (Інститут журналістики у Берліні, видавництво Акселя Шпрінгера, сенат Берліна).

Березень, 30. Помер батько — у віці 77 років.

Квітень, 25 — травень, 9. Поїздка в Швейцарію. Робота у складі делегації українських видавців на Міжнародній Женевській виставці-ярмарку Опрацювання українознавчих видань у бібліотеках Женевського університету та міській бібліотеці міста Лозанна. Поїзка в Бетань, де знаходився притулок для політичних емігрантів Другої світової війни. Віднайдення слідів перебування там Івана Огієнка та його книг паризьких видань.

Травень, 13–20. Поїздка в Сербію (Білград, Печ — провінція Косове) для участі в Міжнародній виставці книг православних країн на запрошення організаторів заходу. У складі делегації від України також професор Дмитро Степовик і художник Микола Стратілат.

Червень, 16–23. Робота головою ДЕК з випуску редакторів-видавців в Українській академії друкарства (Львів).

Вересень, 25 — жовтень, 9. Участь у Міжнародному конгресі славистів (Андалузський університет, Баеза, Іспанія). Виступ з доповіддю про первинність українського друкарства над російським, що викликала бурю необґрунтованого невдоволення російських учасників конгресу. Відвідання Мадрида, Убеди, Хаєну, Кордоби, Гранади, Севільї. Поїздка стала можливою за підтримки Міжнародного фонду «Відродження».

Жовтень. Наприкінці жовтня по першому каналу Національного радіо прозвучав перший випуск моєї авторської програми «Божа іскра Івана Огієнка». Програма тривала до кінця березня наступного року. Передавалася двічі в місяць тривалістю 25 хвилин (з 9.10 до 9.35) кожна у другу і четверту п'ятниці (з повторенням по третьому каналу радіо неділями о 16.35). Ця сторінка мого життя зафіксована в книзі «Голгофа Івана Огієнка». Звідти — ця витинка:

«На початку програма задумувалася на чотири-п'ять радіовисилань з коротким оглядом життєвого і творчого шляху

видатного подвижника національної ідеї. Та вже перші випуски викликали велику кількість відгуків, роздумів, пропозицій радіослухачів. Відтак радійне керівництво прийняло рішення про продовження цієї авторської програми в часі її розширення її тематики. У цьому рішенні проглядалася загальна настроєність нашого державного всенационального радіомовлення, яке надзвичайно багато зробило за перші роки української незалежності для пробудження національної свідомості народу, утвердження національної ідеї».

На противагу національному телебаченню, яке швидко опинилося в міцному кулаку кількох олігархів, національне радіо залишалося чи не єдиним острівцем національного духу в суціль окупованому «русским міром» українському інформаційному просторі. Незабаром авторами нових циклів радіопередач просвітницького характеру ставали відомі письменники, журналісти, учені, громадські діячі. З-поміж них мої колеги-однодумці: Василь Пахаренко («Незбагнений апостол»), Анатолій Погрібний («Якби ми вчилися так як треба»), Олександр Коновець («Дзвони “Просвіти”»).

Що ж до моєї участі в цьому процесі, то по завершенні «Божої іскри Івана Огієнка» керівництво радіокомітету запропонувало подальше співробітництво. Так з'явилися в ефірі першого і третього радіоканалу мої нові авторські програми: «На перехрестях долі» (1998–1999), «Сторінками історії» (2002–2003) та «Запізніле вороття» (2003, 2005). Це були щотижневі радіовисилання, в основі яких — доля української книги в Україні та на чужині.

Грудень, 26. Померла мати — у віці 71 рік.

1997

Березень. Вихід у світ монографії «Голгофа Івана Огієнка: українознавчі проблеми в державотворчій, науковій, редакторській та видавничій діяльності».

Квітень, 4–11. Поїздка в Ізраїль у складі делегації українських видавців на Єрусалимську міжнародну

книжкову виставку-ярмарок. Уперше за всю історію цієї виставки там було представлено Україну окремим стендом. Прийняття в посольстві України в Ізраїлі. Воістину приголомшливими для свідомості були відвідання головних місць, пов'язаних із народженням, земним життям, розп'яттям і вознесінням Ісуса Христа (Віфлеєм, Хресна Дорога і Храм Гробу Господнього в Єрусалимі, Кумран і Мертве море). А враження від відвідання Музею «Книжкове Святилище», здійснені там записи про Кумранські сувої та набуття копії унікального документу — Заповідей стародавніх талмудистів для переписувачів книги — спонукатимуть до написання низки статей та книг.

Червень. Захист докторської дисертації на тему «Українознавчі проблеми в науковій, публіцистичній, редакторській і видавничій діяльності Івана Огієнка».

Вересень-жовтень. Наукове стажування в Колегії Св. Андрея Манітобського університету (Вінніпег, Канада). Опрацювання архіву митрополита Іларіона (Огієнка), читання лекцій.

1998

Січень, 20–27. Відрядження з видавництва «Либідь» до Бельгії (разом із художнім редактором видавництва Олексієм Григором) для завершення всіх виробничих питань із друком спільного поліпшеного видання — фотоальбому про життя і творчість Тараса Шевченка «Вічний як народ» на поліграфічній фабриці Бреполс у містечку Турнхаут. Особливість цього видання в тому, що у виготовленні обкладинки вперше в українській видавничій практиці застосовано метод «точкового ламінування». У такий спосіб відтворено зокрема портрет Тараса Шевченка. Набув цінний досвід із діяльності сучасного видавничо-поліграфічного підприємства, де друкуються кращі книжкові видання Європи й Америки.

Лютий, 26 — березень, 15. Поїздка в Канаду на запрошення оргкомітету Міжнародного симпозіуму з нагоди 80-річчя Української православної церкви в Канаді (Торонто, Канада). Виступ на Симпозіумі з головною доповіддю.

Лютий. Рішенням Вченої ради Київського університету ім. Т. Г. Шевченка присвоєно вчене звання доцента катедри видавничої справи та редагування Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Жовтень. Обрання членом експертної ради з філологічних наук Вищої атестаційної комісії України (переобрався ще на два терміни — до 2006 року).

Жовтень. Створення, державна реєстрація та початок роботи науково-видавничого центру «Наша культура і наука». Перша книга видавництва — про історію видавничої справи Київського університету мого авторства «Її величність — книга: Історія видавничої справи Київського університету. 1834–1999» (вийшла в світ у квітні 1999 року).

Листопад, 2–19. Наукове стажування в Українському Вільному Університеті (Мюнхен, Німеччина). Грант Фонду Фрідріха Еберта. Лекція для студентів та викладачів університету про тенденції розвитку преси в незалежній Україні. Отримання права від УВУ та Українського технічно-господарського інституту (Мюнхен) на перевидання в Україні праці Аркадія Животка «Історія української преси».

1999

Лютий. Початок праці за сумісництвом із часописом «Друкарство» на посаді наукового редактора (до 2008 року). Упродовж десяти літ на сторінках цього фахового часопису для працівників видавничо-поліграфічної га-

лузі під рубриками «Заочний університет видавця» та «Історія книги» друкувалися окремими розділами мої головні фундаментальні праці: «Книга для автора, редактора, видавця», «Історія видавничої справи». Як спеціальний кореспондент цього журналу, виїздив у зарубіжні відрядження: Варшава, Познань, Москва.

Квітень. Відрядження до Польщі від журналу «Друкарство». Профінансована організаторами Познанського поліграфічного ярмарку ознайомлювальна поїздка з вивчення роботи надсучасного поліграфічного підприємства в польському містечку Піла в складі групи журналістів польських та іноземних спеціалізованих журналів з редакторської та видавничо-поліграфічної справи: Хорст-Дітер Брансен (журнал «Druk-Medien-Verlag», Німеччина), Криштоф Вернер (журнал «Winkowsky», Польща), Гар Вард («British Printer», Велика Британія), Микола Тимошик (журнал «Друкарство», Україна), Аполінарій Бродецький («Poligrafika», Польща), Олексій Овсянніков («Полиграфист и издатель», Росія).

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА. 1999–2012

Пора нагромадження житейського, журналістського, викладацького досвіду; наукових і архівних відкриттів, творчих злетів, близьких і далеких поїздок, власний книжковий зорепад, щедрість зустрічей і спілкувань із однодумцями, захоплення осмисленим високим життєвським і професійним чином невідомих досі попередників, лавина планів і задумів.

Це з одного боку. З іншого — усе зриміше відчуття посилюючих приморозків у професійному, ідеологічному, міжособистісному бутті. Життя ж проходило в хронічно переломову суспільну пору, яка затягнулася. Гострі-

шою й ранимішою стає особиста моя реакція на близьку неправду, фальш, професійну профанацію. Адже працювати доводилося щодня в такій особній сфері як журналістика — практична, навчальна, наукова. Частішими стають ситуації, коли не можеш промовчати, коли маєш висловити своє ставлення до чогось засадничого, після якого не буде присмаку гіркоти совісті та конфлікту з власним сумлінням. Глибинне випробування на собі смислового навантаження знайденої в канадському архіві гіркої цитати Івана Огієнка: «Коли ти вже чогось досягнув у справі свого життя, коли маєш свою думку і свою позицію, і коли її не лише не приховуєш, а й відстоюєш, то горе тобі...»

Несподівана передчасна смерть першого директора Інституту журналістики професора Анатолія Москаленка, куди щойно перейшов на його запрошення на постійну працю, прихід до керівництва справою носіїв і прихильників інших професійних орієнтирів та моральних цінностей помітно змінили ситуацію в Інституті журналістики.

Найголовніше з низки новацій, що відбувалися в цьому навчальному закладі, — вихолощення сутності журналістики (зокрібно її національного, патріотичного компоненту) з навчальних програм, лекцій, посібників і монографій, що за умов нової російсько-української війни допускати є і аморально, і злочинно. З різних причин тут переставали працювати ті журналісти-професіонали, які міцно тримали нитку спадкоємності Шестопалівських традицій, народжених у жовтому корпусі: Віктор Миронченко, Олександр Мукомела, Володимир Іваненко, Анатолій Погрібний, Володимир Шкляр, Галина Дацюк. Зігнорували легендою української журналістики Степаном Колесником. Змушений був залишити рідний факультет і автор цих рядків.

Але до тієї пори ще належало пройти шлях довжиною в 12 років.

1999

Вересень. Перехід на роботу в штат Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка на посаду професора катедри журналістської майстерності та редакційно-видавничої справи.

2000

Березень. Прийняття членом Національної Спілки письменників України.

Травень. Вихід у світ спільного українсько-канадського видання книги М. Тимошика «Лишусь навіки з чужиною...: Іван Огієнко (митрополит Іларіон) і українське відродження». За книгу автор став лауреатом Міжнародної премії ім. Родини Воскобійників (США) у галузі мемуарно-біографічної літератури.

Травень. Створення на пропозицію канадської сторони Благодійної організації «Фундація імені митрополита Іларіона (Огієнка)» з метою отримання копій недрукованих праць митрополита Іларіона з його вінніпезького архіву. Обрання на посаду виконавчого директора Фундації.

Вересень-жовтень. Всеканадська презентація книги «Лишусь навіки з чужиною...» з участю автора в 10-ти містах країни з найбільшим числом поселення українців (Вінніпег, Торонто, Гамільтон, Лондон, Ріджайна, Едмонтон, Йорктон, Саскатун, Монреаль, Оттава). Виступ з головною доповіддю на урочистому зібранні української громади Канади у Вінніпезі з нагоди 90-річчя газети «Український Голос».

Жовтень. Підписання у Вінніпезі з канадською стороною угоди на отримання копій усіх недрукованих праць Івана Огієнка (митрополита Іларіона) і надання письмо-

вого повноваження бути офіційним видавцем і розпорядником цих творів в Україні.

Жовтень. Обрання заступником голови Науково-методичної комісії при Міністерстві освіти та науки за напрямом «Журналістика».

2001

Січень. Початок реалізації видавничого проєкту «Запізніле вороття», в основі якого — видання і поширення в Україні досі недрукованих праць Івана Огієнка (митрополита Іларіона) з канадських архівів. До 2020 року побачив світ 21 том цього проєкту.

Вересень, 18 — жовтень, 21. Наукове стажування в Парижі та Сарселі за грантом, наданим Науковим Товариством імені Шевченка в Європі. Опрацювання архівів української діаспори у Франції в домівці НТШ в Сарселі, Бібліотеці ім. Симона Петлюри в Парижі. Презентація книги «Лишуть навіки з чужиною...» перед українською громадою в Парижі (Бібліотека ім. С. Петлюри).

Вересень. Обрання членом Спеціалізованої ради із захисту дисертацій в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка зі спеціальності «Сходознавство».

Листопад, 21. Помер у Данині брат Іван — у віці 49 років.

2002

Квітень. Перша презентація видавничого проєкту «Запізніле вороття» в Київському будинку вчителя та передача державній комісії частини архіву митрополита Іларіона, надісланого на адресу Голови Фондації Миколи Тимошика з Монреаля.

Травень, 14. Помер у Данині брат Андрій — у віці 48 років.

Травень. Обрання членом Ради Представництва в Україні Української бібліотеки імені Симона Петлюри в Парижі (функції наукового референта Представництва).

Травень. Отримання від МОН атестату професора. Призначення завідувачем катедри видавничої справи та редагування Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

2002–2003. Щотижневі авторські програми по Національному радію «Сторінками історії».

2003

Березень. Вихід у світ Бібліографічного показника наукових та журналістських праць. У ньому — 356 позицій.

Квітень. Нагородження орденом Св. Архистратига Михаїла Святійшим патріархом України-Руси Філаретом: «За заслуги з відродження духовності в Україні, утвердження помісної Української православної церкви».

Травень. Вихід у світ підручника «Історія видавничої справи». Цього ж року книга отримала диплом Форуму видавців у Львові. Перевидання книги 2007 року.

Вересень. Обрання членом експертної ради Держкомтелерадіо України з формування програми випуску соціально значущих видань «Українська книга».

Жовтень-листопад. Наукове стажування в Інституті перепідготовки викладачів журналістики FOJO при Кальмарському університеті (Швеція). Диплом The Institute for Further Education of Journalists (FOJO) Kalmar University, Kalmar, Sweden. № 5 від 31 жовтня 2003 р.:

Diploma. This is to certify that Mykola Tymoshik has completed the International Programme "TRAINING OF TRAINERS". Kalmar, Sweden, October 20 — October 31, Sweden, 2003 at the Institute for Further Education of Journalists (FOJO) Kalmar

University Kalmar, Sweden under the auspices of Sida – Swedish International Development Cooperation Agency. Lars Holm, Project manager FOJO, Kalmar University.

Вересень. Обрання членом Спеціалізованої ради із захисту дисертацій в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка зі спеціальності «Педагогіка».

2004

Січень. Присвоєння звання лауреата Всеукраїнської премії імені Якова Гальчевського – «За подвижництво у державотворенні» в номінації «За наукову діяльність».

Березень. Вихід у світ навчального посібника «Видавнича справа та редагування».

Серпень. «Історія видавничої справи» перемогла в номінації «Кращий підручник» на конкурсі Міжнародного книжного ярмарку «Книжковий сад-2004».

Вересень. Обрання членом академічного журі Форуму видавців у Львові. Вручення премій номінантам на сцені Львівської опери.

Вересень. Обрання членом Спеціалізованої ради із захисту дисертацій в Київській духовній академії і семінарії за напрямом «Богословські науки».

2005

Лютий. Вихід у світ практичного посібника «Видавничий бізнес».

Листопад. Вихід у світ за державною програмою «Українська книга» практичного посібника «Книга для автора, редактора, видавця» (перевидання 2006, 2010 років).

Грудень. Обрання академіком Академії наук Вищої школи України.

2006

Січень. Нагородження орденом Св. Рівноапостольного князя Володимира Великого III ступеня Святійшим патріархом України-Руси Філаретом: «За заслуги з відродження духовності в Україні, утвердження помісної Української православної церкви та з нагоди 50-річчя від дня народження».

Березень, 23–30. Вивчення досвіду підготовки журналістів і редакторів-видавців в університетах європейських країн, зокрема Франції та Англії. Поїздка фінансувалася Євросоюзом в рамках Міжнародного проекту Євросоюзу з розвитку медіанавичок. Про обшир програми стажування засвідчує фрагмент зі статті «Як звільнити журналістську освіту з пут теорій масової комунікації», опубліковану в «Українському Інформаційному Просторі»:

«Ту поїздку можна вважати справжнім проторенням шляху до пізнання наживо невідомої досі в Україні журналісткознавчої Європи, яка базується цілковито на відмінних від радянської, а згодом російської журналістики, принципах і засадах. Уявити обшир і проблематику програми можна вже з наступного переліку навчальних закладів та редакцій ЗМІ, де представникам журналістської спільноти з України розкривалися секрети кухні з підготовки кадрів та функціонування реальної журналістики в суспільствах високої демократії: Лілльський університет та редакція крайової газети “La Voix du Nord” міста Лілль у Франції; Оксфордський, Вестмінстерський університети, школи журналістики у Волверхемптоні, Шеффілді в Англії, Кардіфська школа журналістики (Уельс, Велика Британія)».

Грудень. Рішенням Вченої ради Кам'янець-Подільського державного університету присвоєно вчене звання почесного професора Кам'янець-Подільського державного університету по кафедрі теорії та історії журналістики й української літератури.

2007

Січень. Обрання заступником голови Спеціалізованої ради із захисту дисертацій в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка за науковими спеціальностями «Теорія та історія журналістики», «Теорія та історія видавничої справи і редагування».

Квітень. Започаткування власного «пересувного» майстер-класу «Українська журналістика в європейському контексті» — для працівників обласних і міськрайонних газет (інтенсивні вправи з журналістами-практиками за західною методикою викладання). Проектом зацікавилася низка управлінь преси обласних державних адміністрацій. Першою надійшла пропозиція з Полтави провести такий майстер-клас із редакторами газет Полтавської області. Другим був виїзд — у Чернігів (тут з ініціативою виступив заступник голови обласної спілки журналістів, колишній одnogрупник по відділенню журналістики ВПШ Леонід Якубенко). Проблематика майстер-класу удосконалювалася. Так, під час такого навчання з редакторами районних газет Житомирської області родзинкою став аналіз змісту, верстки, дизайну, заголовків районних газет, низку чисел яких мені було надіслано з ОДА заздалегідь.

Липень, 16–27. Наукове стажування в Румунії на запрошення Союзу Українців Румунії з метою вивчення тамтешніх архівів за темою «Українська книга і преса в Румунії». Опрацювання архівних та бібліотечних колекцій з україніки, зустрічі з представниками українства в Бухаресті, Сіреті, Сучаві, Радауцах, Балківцях, Гура-Гуморі, Сигеті. Офіційний прийом мером Радауців Міхаєм Фрунзе. Серія публікацій про ці зустрічі в українській пресі.

Грудень. Нагородження орденом Св. Кирила та Мефодія Святійшим патріархом України-Руси Філаретом: «За

заслуги з відродження духовності в Україні, утвердження помісної Української православної церкви».

2008

Лютий, 11. Перша, невдала, спроба втілення власної ініціативи щодо перейменування вулиці Мельникова в Києві на вулицю Івана Огієнка. Нижче подаю фрагменти щоденникових записів про те, як на Вченій раді Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка було провалено голосування за позитивне розв'язання цього питання.

Сподіваюся, ця сторінка історії рідного мені Інституту журналістики, додасть майбутнім дослідникам реальні візії непростого процесу ствердження українського в Україні в коридорах і кабінетах головної «кузні» з підготовки журналістських кадрів для національної журналістики.

«Попередньо переговоривши з директором Інституту журналістики В. Різуном про суть цієї ініціативи, став готувати на Вчену раду інформаційну довідку та проєкт рішення Вченої ради Інституту. І для громадського розголосу, і для позитивного рішення тоді ще проросійської Київради важливо було, щоб таку справу підтримали вчені і викладачі, які навчають майбутніх журналістів. Бо й Іван Огієнко був від початку журналістом (перші свої репортажі та статті оприлюднював в київських газетах “Громадська Думка”, “Рада”, пізніше став засновником і головним редактором низки українськомовних журналів на чужині).

Переконливих аргументів накреслювалося три:

1. За умов неприхованого спротиву тримаючого владу чиновницького апарату, здебільше повсюдно русифікованого і російськородумуючого, запізнилий процес декомунізації все ж рухався. Поступово прибиралися зі столичної топоніміки передусім імена одіозних діячів комуно-більшовицької системи, до когорта яких відносився і Ювеналій Мельников.

2. Ім'я Огієнка найбільше надавалося саме цій вулиці. Тут, до і після жовтневого перевороту, він знімав із дружиною помешкання; тут, у Лук'янівському народному домі, часто виступав із просвітницькими лекціями; тут нині один із кор-

пусів Київського університету, який він закінчував, в якому працював професором і з якого був виключений 1917 року за так звану сепаратистську діяльність.

3. Ця ініціатива виникла не на порожньому місці. У низці всеукраїнських газет (“Літературна Україна”, “Українське Слово”, також у “Вечірньому Києві”) було опубліковане відкрите звернення до тодішніх віцепрем’єра з гуманітарних питань І. Кураса та голови Київради О. Омельченка під заголовком “Чи буде в Києві вулиця Івана Огієнка?”. Створений мною текст звернення підписала низка провідних діячів культури, серед яких Юрій Мушкетик, Іван Драч, Павло Мовчан, Ігор Юхновський, Михайло Косів, Петро Кононенко, Євгенія Сохацька.

Вже від початку засідання Вченої ради, яке проводив Володимир Різун, відразу з’ясувалося, що в цієї ініціативи є низка опонентів і що вони заздалегідь підготувалися до виступів. Першим слово взяв професор Валерій Іванов. Суть його послугу: знову про перейменування; це не є головним; питання слід зняти з розгляду. Іншої тональності був виступ професорки Наталі Шумарової. Це була спроба захистити самого Ювеналія Мельникова. Її аргументи: цю вулицю не слід перейменовувати, Мельников захищав інтереси робітничого класу, він був хворим на туберкульоз, помер молодим. А з оцим останнім аргументом професорка звернулася до самого директора інституту: Мельников був вашим, Володимире Володимировичу, земляком — із Чернігівщини. Пропозиція Різун зводилася до того, що питання слід перенести — ніби як не готове для обговорення.

Після моїх аргументів “за Огієнка” почалося відкрите голосування. Втім, голосів “за” забракло. Німа пауза: бажаних стати відкрито на захист Огієнка в тій залі таки не було.

І тут віддаю належне професорці Катерині Серажим. Вона відважилася, з властивим їй емоційним підходом у подібних питаннях, поставити на терези вагомості для української історії постаті Мельникова й Огієнка та запропонувала проголосувати ще раз. Голосували вдруге. Більшість знову була “проти” Огієнка. Голосували й за третім разом. Це вже після мого другого виступу. Цього разу, лише в один голос, переважили ті, хто був “за”. Однак у тій ситуації ставало зрозумілим, що дух і чин Великого Українця Івана Огієнка тут був зневажений, і офіційним шляхом документ про необхідність перейменування вулиці Мельникова на вулицю Огієнка з цього навчального закладу вже не вийде».

Довідково: Учена рада Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка на кінець 10-х років минулого століття складалася з 15 чоловік. Це, крім директора та трьох його заступників, ще шість завідувачів кафедр, керівники навчально-наукових підрозділів та окремі, здебільше, заслужені, професори.

Лютий, 18. Друга спроба перейменувати вулицю Мельникова. Наївно думаючи на ту пору, що колеги по Інституті журналістики не проголосували на вченій раді за Огієнка через аргументи професорки Шумарової «про робітниче походження» Мельникова, підготував за «гарячими слідами» засідання вченої ради інформаційну довідку про цього «героя-робітника».

Фактаж беру не з радянських довідкових видань, а із джерел, що й натовді були маловідомими загалу. Крім усього знайденого добре знадобилася стаття Б. Ейдельмана «До історії виникнення російської с-д робітничої партії».

Зреферований із документальних джерел текст, що мав назву «Інформація про Мельникова Ю. Д., іменем якого названа колишня вулиця В. Дорогожицька в Києві», розмножив та заніс власноруч на кожен підрозділ інституту. Основу документу склав спогад самого Б. Ейдельмана. Ось показовий фрагмент витягу (виділення мої):

«Первой попыткой с-д пропаганды среди киевских рабочих надо считать работу Абрамовича. Первые кружки состояли преимущественно из ремесленников евреев. Тут были: ювелиры, заготовщики, обойщики, портные и слесаря. **Вопрос о том, как проникнуть к рабочим,** очень часто дебатировался в интеллигентских кружках. Кроме способов, о которых я раньше говорил, были и другие приемы для завязывания связей. **Ложились в больницы для чернорабочих; заводили знакомых на народных гуляниях; нанимали квартиры у рабочих...**

Надо было проникнуть на машиностроительные заводы Ю. Д. Мельникову. Мы решили открыть мастерскую,

підготували двох-трех учеников ремесленних мастерских других ремесел и, отправив их на заводы, таким образом открыть себе путь к массе фабричных. Так и сделал. **Был куплен токарный станок, слесарные инструменты и тов. Юв. Дм. Мельников сделался учителем-хозяином школы-мастерской...** А квартира Юв. Дм. Мельникова на Лукьяновке, где помещалась школа-мастерская, сделалась штаб-квартирой социал-демократов-интеллигентов. Сюда приводили наши ученики своих знакомых. Интеллигенты-пропагандисты присылали сюда для последней высшей шлифовки своих слушателей. Сюда приходили интеллигенты всех киевских групп... (Наша Страна: Истор. сб. 1907. № 1).

На завершення цього інформативного матеріалу вважаю за необхідне додати ось такий коментар:

«Фрагмент цього дореволюційного тексту, написаний учасником тих подій, переконливо засвідчує, яким “робітником” був Ю. Мельников. Рядового, бідного робітника з нього зробила радянська пропаганда. Насправді в київський період його міграції просторами Росії “герой”, іменем якого названо одну із головних вулиць столиці, був учителем-власником школи-майстерні, де “шліфували” малосвідомих українських робітників “інтелігенти-пропагандисти” на кшталт Ейдельмана, Абрамовича і його, Мельникова».

Квітень. Перипетії на засіданні Вченої ради Інституту журналістики довкола ініціативи щодо перейменування вулиці Мельникова на Огієнка стали відомі студентській громаді (представники студпарламенту зазвичай присутні на таких зібраннях професури). З цим і пов’язана моя третя спроба за час праці в Інституті журналістики перейменувати вулицю, на якій стоїть його масивне мармурове приміщення. В ньому, до речі, донедавна розміщувалася Вища партійна школа при ЦК КПУ.

Так народилися десятки аркушів-списків студентів різних курсів — майбутніх журналістів і редакторів-видавців — на підтримку цієї ініціативи, в яких, згідно з вимогами до таких ініціатив, були зазначені паспортні дані, адреси мешкання кожного підписанта. Таких підписів виявилось понад триста. Отож, студентська

журналістська громада не побоялася продемонструвати в ту пору свою громадянську зрілість і патріотизм. Старшокурсники, які проходили практику на ТРК «Київ», зробили телесюжет про цю акцію, який і вийшов у ефір.

Втім, сатана таки добре вирішив поплутати в цій справі. Передані разом із текстом звернення до Київради ті підписні аркуші, певне, не справили ніякого враження на тодішніх депутатів. За спротиву хронічно непрофесійної і не патріотичної столичної влади ім'я одного із затятих адептів «руського міра» Ю. Мельникова усе ще трималося на топографічній мапі Києва.

Травень, 19 — червень, 2. Наукове стажування в Словаччині на запрошення катедри україністики Пряшівського університету з метою опрацювання тамтешніх архівів за темою «Українська книга і преса в Словаччині». Цю ідею гаряче підтримав і допоміг в організаційних питаннях відомий словацький літературознавець Юрій Бача. Знайомство з редакцією літературного журналу «Дукля» та його головним редактором Іваном Яцканином, гостини в письменника і громадського діяча Миколи Мушинки.

Жовтень. Вихід у світ навчального посібника «Історія одного журналістського курсу (в співавт. з Г. Дацюк та К. Таран). Книга увійшла до короткого списку номінації «Обрії» XI Всеукраїнського рейтингу «Книга року-2009».

Листопад, 7–8. Власний «пересувний» майстер-клас розширює тематичний діапазон. Друга його галузка — «Уроки редакторства і редагування в європейському контексті» в рамках III Київського міжнародного фестивалю християнської книги. Ініціатором цього заходу виступила «Школа християнського книговидання» (засновник — Тарас Бойко). Записалося понад 20 чоловік. Програма на два дні. Пройшла досить результативно.

Грудень. Вихід у світ монографії «Дмитро Степовик: Життя і наукова діяльність».

2009

Червень. Присвоєння звання лауреата премії ім. І. Франка у номінації «За кращу наукову роботу в інформаційній сфері» («Історія видавничої справи»).

Вересень. Переобрання членом Експертної ради Державного комітету телебачення та радіомовлення України з формування програми «Українська книга».

Грудень. Обрання Членом комітету зі щорічної премії Президента України «Українська книжка року» (Указ Президента України від 16 грудня 2009 р. № 1058/2009).

2010

Березень, 29. Перша Службова записка ректорові Київського національного університету імені Шевченка академікові Губерському Л. В. щодо волонтаризму, корупції під час захисту дисертацій та на вступній кампанії, інших методів негідного керівництва директора Інституту Різуна В. В. та початок неприхованої компрометації професора Тимошика М. С. напередодні завершення терміна контракту на посаді завідувача кафедри останнього. Витинка зі Службової записки:

«Вершина конфліктної ситуації, вважаю, є скандальна історія із захистом, а точніше з організацією в недемократичний спосіб провалу захисту дисертації докторанта нашого Інституту львів'янина Мар'яна Житарюка, в чому був зацікавлений, як тепер з'ясувалося, директор нашого інституту проф. Різун В. В. Справа ця, що тягнеться від травня минулого року і досі не закінчилася, розколола не лише спеціалізовану Вчену раду Інституту журналістики, а й експертну раду ВАК, головою якої є Різун В. В. Розколола й наукову журналістикознавчу громаду з інших областей України. Тепер директор шукає винних серед тих, хто позитивно поцінував цю дисертацію, звинувачуючи їх (не більше й не менше) в тому, що вони, мовляв, не патріоти свого університету. Мій "не па-

тріотизм”, а отже й “провина” полягали в тому, що я в числі п’яти інших членів спецради голосував не за вказівкою зверху, а за власним науковим сумлінням... Сценарій із провалом дисертації львів’янина М. Житарюка відпрацьований. І його можна буде легко застосувати, як засвідчують події останніх місяців (виведення із спецради професора Шкляра В. І.), до кожного невгодного, хто все ж сміє сповідувати основну заповідь журналістики — бути чесним і правдивим. Принаймні перед собою».

Травень, 12. Засідання Вченої ради Інституту журналістики з продовження чи не продовження зі мною контракту на посаді завідувача катедри видавничої справи та редагування. Для керівництва випадала підходяща нагода позбавитися відвертого опонента. За зрежисованим директором В. Різуном сценарієм замінено було в ручному режимі процедуру голосування з відкритої на закриту форму. Далі була акція з бюлетенями, які фактично ніхто не підраховував — вони були вже заповнені заздалегідь у правильній пропорції.

Достеменно відомо тепер, що зініційована професорами Володимиром Різуном та Валерієм Івановим і відкрито підтримана у виступах, крім них, ще двох членів ученої ради — професорки Наталі Шумарової та доцента Віталія Корнеєва, акція витіснення професора Тимошика М. С. з Інституту журналістики була погоджена з ректором, Героєм України Губерським Л. В. Свідченням цьому стало повне ігнорування ректором двох моїх ґрунтовних службових записок, адресованих на його ім’я та переданих особисто в руки в час дворазового мого походу до нього на прийом. Якщо ці записки й не зареєстровані в архіві університету, то вони збережені в моєму архіві. І сподіваюся, з часом «заговорять». Як заговорять і ті з колег, хто з різних причин тоді слухняно промовчав.

Правдиву історію із фальсифікацією цього голосування знають в Інституті журналістики кілька осіб. Сподіваюся, настане час, і першими заговорять ті з них, які,

на мою думку, бодай трохи вірять у Бога чи, принаймні, в деяких випадках усе ж оглядаються на нього. Це передусім, професорки Тетяна Приступенко, Наталя Сидоренко, Катерина Серажим, доценти Іван Забіяка, Раїса Радчик... Тим більше несподіваним для мене був виступ професора Олександра Мелещенка. Він виявився єдиним, хто став публічно на захист моєї людської гідності і професійного сумління.

Травень, 27. Друга службова записка ректорові Київського національного університету імені Шевченка академікові Губерському Л. В. Як і перша, залишилася і без відповіді, і без реакції керівника університету. Сумна і переконлива сторінка деградації української університетської освіти, потоптання столітніх традицій професіоналізму, демократизму і прозорості життя й діяльності класичного університету. Звісно, така сторінка потребує ґрунтовного опису. І задля історії, і задля ствердження справедливості. А поки — ще один витяг із архівної Службової записки ректорові КНУ:

«Президія ВАКу днями поставила остаточну крапку в річній тяжбі з докторською дисертацією М. Житарюка, прийнявши рішення видати йому диплом доктора наук. Саме її провалу кілька років добивався недемократичним способом професор Різун В. В. як голова експертної ради із соціальних комунікацій. І саме через цю дисертацію у вересні минулого року розпочалася, з ініціативи В. Різун, дискредитація мого імені в Інституті журналістики. Далі спрацювали вже не раз апробовані директором технології.

Справа не в посаді, і не в мені, а в реальній можливості цього разу не допустити в Інституті журналістики ствердження атмосфери волонтаризму, залякування й самоправства, а ще — нечесності й непорядності, що в усі часи була чужою університетському духові, але яка, на жаль, в останні роки стала реальністю в нашому колективі, хоч він і покликаний вчити справжньої, професійної, а не брехливої журналістики».

Відповіді заявнику не було.

Травень. Вихід у світ монографії «Українська молодіжна преса».

Червень. Присвоєння звання лауреата Міжнародної премії ім. Родини Воскобійників у галузі мемуарно-біографічної літератури за 2010 рік. Звання присвоєне за книгу «Лишусь навіки з чужиною...» — життєпис Івана Огієнка (митрополита Іларіона) у контексті ідеї українського національного відродження, побудований на невідомих досі архівних матеріалах.

Вересень, 23–29. Поїздка в Туркменістан. Участь у складі української делегації на V Міжнародному Форумі Книги в Ашгабаті. Розлога моя публікація про цю подію в газеті «Дзеркало Тижня».

2011

Січень, 18. З листа студентки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка Тетяни Калітіної до професора М. Тимошика з приводу вимушеного полишення ним Інституту журналістики:

«Миколо Степановичу, ви — дивовижна людина. Хочу Вам подякувати за натхнення та любов, яку викладали нашому курсові. Ваша справа заслуговує поваги. Особисто для мене Ви є духовним наставником. Буде прикро, що зараз Вас не часто побачиш у стінах університету і захищеність та відчуття опіки до нашого курсу вже не таке міцне. Нам Вас не вистачає! Нехай нещастя обійдуть Вас стороною! Залишайтеся завжди собою, бо таким Вас люблять люди».

Травень. Нагородження Золотою медаллю «Незалежність» Київської організації Національної спілки журналістів України: «За вагомий внесок у розвиток української журналістики».

2012

Січень. Обрання Почесним членом товариства «Холмщина» — Київського ветеранського правозахисного то-

вариства депортованих українців імені Михайла Грушевського.

Липень, 12 — серпень, 15. Наукове стажування в Українському Католицькому Університеті (Рим, Італія). Тема: опрацювання римських архівів та бібліотек для написання книги «Історія книги зарубіжного українства». Знайомство з мистецькими та архітектурними шедеврами в Римі, Пізі, Неаполі, Турині, Мілані, Генуї, Вероні, Венеції.

УНІВЕРСИТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ. 2012–2021

«Чому КНУКІМ?» — настирливо питали мене колеги-однодумці, які були не згодні з тим, що я прийняв рішення відмовитися від подальшої боротьби за правду в університеті Тараса Шевченка і просто звідти піти.

Відповіді на ці та й інші питання щодо мого буття в професії, моїх життєвських принципів, людської і громадянської позиції, духовних і моральних цінностей, які за всіх часів і обставин незмінно відстоював, можна буде знайти на сторінках майбутніх мемуарів, до написання яких тепер приступаю.

Тут лиш висловлю слова щирої вдячності ректорові КНУКІМу професорові Михайлові Поплавському — харизматичній постаті сучасності, з яким доля звела мене в непросту пору моїх життєвських випробувань і який створив мені умови для втілення тих ідей і намірів, які не міг зреалізувати в університеті Тараса Шевченка. Тут лиш фрагменти головних професійних і наукових набутків та громадських ініціатив.

2012

Вересень. Перехід на роботу в Київський національний університет культури і мистецтв. З 1.09. — зав. ка-

тедри видавничої справи та мережевих видань Інституту журналістики та міжнародних відносин КНУКІМ.

Грудень. Вихід у світ книги «Як редагувати книжкові та газетно-журнальні видання» за державною програмою «Українська книга» 2012 року.

2013

Травень. Відновив у КНУКІМі започаткований ще в Інституті журналістики КНУ Всеукраїнський фестиваль «Видавничий NON STOP» (48-годинний марафон драйву, нестандартних ідей, нових знайомств, круглих столів, прес-конференцій, дискусій із культовими постатями українського інформаційного поля в контексті промоції Української Книги). Атмосферу фестивалю та головні змістові домінанти можна відчути із цього звіту однієї з учасниць — студентки ІЖ КНУ імені Тараса Шевченка Анастасії Савченко (вміщено в «Літературній Україні» під заголовком «Під знаком першодрукаря Степана Дропана» від 10 квітня 2014 р.). Тут ідеться про Другий фестиваль:

«Позаду — два неймовірно шалені дні. 48 годин драйву, нестандартних ідей, нових знайомств, круглих столів, прес-конференцій, дискусій із культовими постатями українського інформаційного поля. Катедра видавничої справи та мережевих видань КНУКІМ на чолі з натхненником та ініціатором цього неповторного заходу — професором, письменником і публіцистом Миколою Тимошиком — об'єднала майбутніх творців книжкової справи із різних вишів на фестивалі “Видавничий NON STOP” і влаштувала неповторну акцію промоції її величності — Української книги.

Особливо емоційним і хвилюючим було відкриття Фестивалю. Під звуки старовинної музики до переповненої актової зали двоє “ченців-друкарів XV століття” внесли реконструйований львівськими художниками великий портрет Степана Дропана. “Нам весь час нав'язували ідеологічний міф про те, що росіяни навчили нас друкувати, отож, і читати, — наголосив під час відкриття Фестивалю Микола Тимошик. — Нині ми маємо свого обереза національної

книги. Звикаймо до нього, шануймо його, звільняймося від фальшивих стереотипів”.

Дівчата в українському національному строї зодягнули цей портрет національними рушниками. Така ж акція була проведена і біля ще одного національного оберега — старовинної Книжкової Скрині, що стала центром дводобового книгообміну. Два дні Фестивалю починалися під гаслом “Зустріч з особистістю в ранковому лекторії”. І першим таким знаковим гостем на Фестивалі став легендарний творець і керівник україноцентричного видавництва-мільйонера Михайло Слабошпицький. Затим був Іван Малкович з його видавництвом “А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”, директор видавничого центру “Просвіта” Василь Клічак, інтелектуал і книжник Юрій Макаров. Окрім зустрічей із гуру письменства та професіоналами дизайнерської справи, студенти брали участь у круглих столах “Видавничий бізнес і молоді видавництва”, “Сучасні тренди в дизайні і поліграфії”, вчилися “неформатно” підходити до поняття книжкової ілюстрації, насолоджувались буковинським кантрі на музичному вечорі. Навіть встигли зробити газету за 48 годин!

Простір для розвитку творчих можливостей дали три конкурси — старт-апів “Парад Ідей”, плакатів “Діла добрих оновляться, діла злих загинуть” (до 200-річчя з дня народження Тараса Шевченка) та “Я люблю видавничу справу”. Прикметно, що організатори заходу подбали, аби переможці отримали матеріальні винагороди».

Вересень. Обрання членом Головної Ради Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка — від представників творчої інтелігенції, науковців, письменників, громадських діячів.

Листопад. Участь у скандальному перепохованні праху Ігора Качуровського у Крутах та виступ там на мітингу з цієї нагоди. Урна з прахом більш ніж два місяці перебувала в Храмі Всіх святих у Ніжині, поки депутати Крутянської сільради із комплексом хохла-малороса виконували негласну вказівку влади області не надавати дозволу на поховання видатного земляка, за його заповітом, «біля дому над кручею». З мого виступу на траурному мітингу в Крутах (за публікацією в «Літературній Україні»):

«З відходом у вічність Ігоря Качуровського, а перед тим — Івана Кошелівця, Олекси Вінтоняка, відходить ціла епоха українського Мюнхена. Того Мюнхена, який зібрав цвіт української інтелігенції. Тривалий час звітти розходився по всьому світу правдивий український голос. Це була правда про Україну, його народ, понищений, принижений, відправлений мільйонами на Соловки, в інші табори ГУЛАГу. Це були одержимі люди, які хотіли, аби правда про українську націю не загубилася в суцільній фальші радянської влади. Серед тих перших був Ігор Качуровський. Звітти поширював по всьому світу правдиві, неповторні, дивовижно чесні, талановиті книги нашого видатного земляка його побратим за духом — директор видавництва “Дніпрова Хвиля” Олекса Вінтоняк.

Грудень, 12–27. Поїздка в Польщу. Виступ з доповіддю на пленарному засіданні Міжнародної наукової конференції у Варшавському університеті. Тема доповіді «Видавництво Івана Огієнка «Наша культура»: варшавський період».

2014

Квітень–травень. Наукове стажування в Українському музеї-архіві та бібліотеці в Стемфордї (США) з метою опрацювання тамтешніх архівів за темою «Українська книга і преса в США». Дослідницькі поїздки в Бостон (Гарвардський інститут українських студій), Вашингтон (семінарія СВ. Йосафата), Нью-Йорк (УВАН, українська книгарня «Сурма» та інші установи українців у США). Серія публікацій під рубрикою «Українська Америка» в газеті «День».

Вересень. Обрання членом спеціалізованої вченої ради із захисту дисертації з напрямку «Соціальні комунікації» в Київському національному університеті культури і мистецтв.

Жовтень. Розпочав акцію з відродження Свято-Воскресенського (Замкового) храму в містечку Брусиліві Житомирської області, де хрестився і вінчався Іван Огі-

енко. Храм зруйнований більшовицькою владою у 30-х роках ХХ ст. Суть ідеї: організація збору коштів серед української інтелігенції та продаж книг здійснюваною мною від 2010 року видавничого проекту «Запізніле ворття» в Музеї Огієнка в Брусиліві, кошти від яких підуть на відбудову церкви. В газетах «Літературна Україна» та «Слово Просвіти» від 16 жовтня ц. р. надруковано звернення за підписом Голови Фундації ім. митрополита Іларіона М. Тимошика та голови громадської організації «Рідний дім — Брусилівщина» В. Габенця під заголовком «Відродимо Огієнкову церкву» із зазначення банківського рахунку для збору коштів методом народної толоки та світлини затвердженого архітекторами ескізу проекту новобудови. Фрагмент звернення:

«Багаторічні розмови про відновлення храму, пов'язано з пам'яттю видатного українського вченого-державотворця Івана Огієнка (митрополита Іларіона), нарешті, перейшли в діло: проєкт храму затверджено, землю відведено, ініціатори відбудови — активісти громадської організації “Рідний дім — Брусилівщина” — віднайшли початкові кошти. Напередодні Дня незалежності, з участю великого народного здвигу, предстоятель УПЦ КП Святійший Філарет благословив відбудову з усім крайовим клиром, освятивши наріжний камінь та заклавши капсулу для нащадків. Церкву вирішили називати по-старому — Свято-Воскресенською (Замковою), бо вона стояла колись при величному замку.

Зводити храм, як і збирати кошти для нього, вирішено давнім, перевіреним часом, способом — народної толоки. Надіємся, що свою посильну лепту в цю Божу справу внесе свідома українська інтелігенція. А приклад згуртованості й небайдужості покажуть лауреати премії імені Івана Огієнка, яких від часу її заснування 1995 року нині в Україні налічується понад 100.

Справу відбудови Огієнкового храму в Брусиліві бере під свою опіку Фундація імені митрополита Іларіона (Огієнка). Маємо намір справно повідомляти громадськість (сподіваємося, що “Літературна Україна” стане інформаційним спонсором народної будови) про хід збірки коштів. Від початку упорядковуватиметься і буде надрукована пропам'ятна книга, в окремому розділі якої міститимуться прізвища

й імена тих, хто фінансово підтримав цю народну толоку. Перший примірник книги буде передано на вічне зберігання в Брусилівській церкві».

2015

Січень. Вихід у світ книги «Українська книга і преса в Італії».

Травень. На Запрошення Наукового Товариства Святої Софії в Італії в Римі відбулася презентація книги «Українська книга і преса в Італії» з участю автора. Відвідання Барі, Неаполя, Помпеї. Публікація в мережі та низці друкованих видань серії щоденникових записів під рубрикою «Український Рим».

Червень. Початок втілення давнього наміру щодо повернення рідному селу історичної назви ДАНИНА.

Серпень. Присвоєння звання лауреата Всеукраїнської премії ім. Софії Русової: «За утвердження національних пріоритетів та української мови в Україні». Диплом підписаний президентом Ліги українських меценатів Володимиром Загорієм.

Листопад. Поїздка у Варшаву на запрошення Товариства українців у Польщі. Мультимедіапрезентація видавничого проєкту «Запізніле вороття» в Українському домі Варшави.

2016

Січень. Вихід у світ книги «Українська книга: історична місія і реалії».

Березень. Захист 22-ї дисертації під моїм науковим керівництвом (цього разу — вихованка з КНУКІМу Наталя Романюк) дає право говорити про власну наукову школу. В її активі — ті мої колишні вихованці, які вирішили увійти в науку з моїми темами і під моїм керівництвом. Це зазвичай теми з обов'язковим архів-

ним компонентом (маловідомі науковому загалу імена творців національної журналістики та книговидання або поважні, проте невідомі загалу, періодичні друковані органи, сфальшовані з ідеологічних причин окремі сторінки історії української преси і книги). Перша дисертація, захищена під моїм науковим керівництвом, припадає на 2003 рік (Леся Городенко з ІЖ КНУ). Наступний, 2004 рік, був чи найбільш «урожайним» — п'ятеро аспірантів та здобувачів: Катерина Афанасьєва з ІЖ КНУ та Сергій Петров з Києво-Печерського заповідника, Олена Рясна та Олена Надточій із Черкаського університету ім. Б. Хмельницького, Ірина Копистинська з Чернівецького університету ім. Ю. Федьковича. У 2005-му кандидатом філологічних наук за спеціальністю «журналістика» стала Раїса Радчик із Рівного, а 2006-го — Ірина Побідаш із Київського політехнічного. Чотирьох кандидатів вивів у журналістикознавчу науку упродовж 2008 року: Марина Женченко та Михайло Василенко з Києва, Тарас Гринівський та Оксана Дзвінчук із Чернівців. За ними успішно захистилися: Ірина Плехова із Миколаєва (2010), Тетяна Решетуша з Тернополя, Дмитро Миронюк з Чернівців, Надія Подоляка із Сум, Людмила Фіть та Оксана Іванченко з Черкас (всі п'ятеро — у 2011 році), Олександр Спанатій з Миколаєва та Марина Макуха з Черкас (2012), Майя Одінцова з Луганська (2014), Наталя Романюк із Кіровограда (2016).

Із цих колишніх аспірантів та здобувачів, яких пощастило увести у храм науки, лише двоє, свідомо чи несвідомо, зрадили і свого наукового керівника, і його житейські та наукові принципи. Це Раїса Радчик з Інституту журналістики КНУ імені Шевченка та Олена Надточій з Черкаського університету. Ця сторінка буття в науці самого себе та своїх вихованців чекає детального опису в майбутніх «Мемуарах».

Березень-квітень. Поїздка до Великої Британії. Наукове стажування в Бібліотеці-Архіві Союзу Українців Великобританії та головній книгозбірні країни British Library (Лондон) з опрацювання теми «Українська книга і преса у Великій Британії». Презентація в Лондоні видавничого проекту «Запізніле вороття». Інтерв'ю лондонській газеті «Українська Думка». Серія публікацій під рубрикою «Український Лондон» у низці українських видань.

Вересень, 7. Верховна Рада України прийняла постанову **«Про перейменування села Данине Ніжинського району Чернігівської області»**, цим повернувши селу історичну назву **Данина**. Мої більш ніж трирічні зусилля в цім питанні не були марними.

Листопад. Нова поїздка до Великої Британії. Запрошення Оргкомітету виступити із доповіддю у Лондоні на Міжнародній науковій конференції з нагоди 70-річчя Союзу Українців Великобританії. Продовження опрацювання українознавчої тематики в архівах на громадських організаціях українців у Лондоні, Единбурзі та Манчестері. Публікація в мережі та низці друкованих видань серії щоденникових записів під рубрикою «Український Лондон».

Грудень, 19. Головна подія року що відходить (кругла дата мого життя — 60 років) — вихід у світ двотомника «Село». З цього приводу поділився радістю на своїй сторінці ФБ:

«Мій двотомник СЕЛО побачив світ на День Св. Миколи. Тому тішуся особливо. Це — не красназавчі нариси з історії одного села. Спробував подивитися на нашу непросту національну історію не традиційно “зверху”, а “знизу”, крізь призму долі зневажаного і упосліджуваного всіма дотепер владами українського села в цілому. І з основними аргументами в руках — документами з колишніх спецхронів. Що з того вийшло — судити читачеві. Вірю, що в цієї чесно написаної

документально-публіцистичної оповіді буде він небайдужим, вдумливим, доброзичливим, здатним до прозріння й переосмислення набутих стереотипів».

Несподівано багато відгуків, привітань і коментарів на це повідомлення — кілька сотень.

Михайло Леуцкін: Вже читаючи уривки з Вашого двотомника, я порівнював цей твір з «Волинню» Уласа Самчука. Впевнений, що весь вистражданий Вами текст ще більше підтвердить мене й інших читачів у цьому.

Іван Забіяка: З окремих публікацій у Хвилі Десни побачив глибинність осмислення тодішнього села на Чернігівщині. Так, як пише Микола Тимошик, не пише — ніхто. Звичайно, кожне село по-своєму прекрасне, багато з них із давньою, надзвичайно цікавою історією, знаю по своєму селі. Але не кожному селу, навіть району, поталанило на такого залюбленого автора-земляка. Тому захоплений і зачарований працюю! Вітаю, Миколо Степановичу. І дуже прошу приберегти для мене примірник. Видужаю, обов'язково придбаю.

Анатолій Чабан: Читав фрагменти цієї Твоєї Великої Праці, Миколо... Який ти Молодець! Це ж моя головна тема в газеті впродовж усіх 46 років у журналістиці. Документально, факти життєвих буднів. Але як щиро і пристрасно про все написав. Вийшло художньо! Вітаю!

Митрополит Димитрій Рудюк: Книжка, яка найбільше мене в цей час цікавить. Все завжди думав, хто ж розумом осягне, хто душею осмислить загадку нашого українського села. І ось проф. Микола Тимошик! Я і не сумніваюсь в тому, що це зроблено Вами на відповідному рівні. Вітаю Вас п. Миколо!

Двотомник номінувався на здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка 2019 року в галузі «Публіцистики». (Сертифікат Комітету Національної премії України імені Тараса Шевченка за підписом голови комітету Ю. Щербака № 7 від 9.03. 2019 р.).

2017

Квітень-травень. Друга поїздка до США. Наукове стажування в Українському музеї-архіві та бібліотеці в Стемфордї. Читання курсу лекцій «Основи журналістики» в Стемфордському коледжі-семінарії. Виступ з до-

повіддю на міжнародній конференції з нагоди 125-річчя від дня народження кардинала Йосифа Сліпого. Презентації книги «Українська книга і преса в Італії». Публікація в мережі та низці друкованих видань серії щоденникових записів під рубрикою «Українська Америка».

Серпень. Вихід у світ двотомного дослідження про життя і творчість Івана Огієнка (митрополита Іларіона) — «Його бій за державність триває», «Запізніле вороття». За результатами Всеукраїнського бібліотечного рейтингу Інституту бібліографічних досліджень НБУ ім. В. Вернадського книги стали номінантами топ-10 рейтингу в номінації «Життєпис».

Вересень, 17. На сайті Сівершина (https://siver.com.ua/news/vzhe_rik_jak_danina/2017-09-08-21122) з'явився мій посил «Вже рік як Данина». Актуальна інформація для гірких роздумів:

«7 вересня торік Верховна Рада проголосувала за повернення моїй Данині історичної назви (було змосковлене ДанІНО, а після — ДаниНО і ДаниНЕ). Отож, святкую свою маленьку перемогу, яка далася нелегко. Адже був не лише ініціатором, а й автором історичної довідки. Відверто: не надіявся, що вона таки спрацює.

Що змінилося в Данині? Два знаки при в'їзді з боку Лосинівки і Володькової Дивиці. Ото й усього. Старожили легше повернулися до прадідівського імені. А зманкурчена молодь та приїжджі вчительки як казали *Даніно*, так і тепер вимовляють. Втім, як не дивно, але моє двотомне “Село” там активно читають. Вже до сотні комплектів розійшлося, висилають і в “городи” для своїх дітей. Отож, поступово наворачтаються до коренів. Люди зневірені й розчаровані владою. Колись заможне й густо заселене село (мало 800 дворів) потихеньку зникає. Середню школу “врятували”, але лиш на рік, в екстремальний спосіб. Сільрада через Інтернет запросила сюди жити сім'ї з дітьми. Пообіцяли покинуті хати задарма. Приїхала одна мама-одиначка аж із Полтавщини. З... п'ятьма малолітніми. Тепер у школі 30 учнів (а було ж за 700, коли я там вчився). Як виживатиме та мати без роботи і засобів існування — одному Богові відомо. Ще далі пішли

сусіди-шатуряни. Щоб продовжити життя в школі (кам'яну красуню-школу у формі замку будувала тут своїм коштом 1912 року сама власниця села — княгиня О. Голіцина) місцеві вчителі, кажуть, “скинулися” в складчину і купили хату для однієї сім'ї з Вікторівки. Одним словом, перекупили школярика. Ось такі нові тенденції.

А ГУГЛ, які і всі державні реєстраційні органи, виконувати Закон про декомунізацію не поспішають. Недавно міняв паспорт, подав реєстраторці постанову ВР, а вона у відповідь: “Мне его не указ. Нужно запустить в праграму маего комп'ютера. Но на его в гасударства нет денег”. Отож, у щойно отриманому новому паспорті в мене знову стоїть Данино. Ось така вам, хохли, українізація».

Грудень. Присвоєння звання лауреата Всеукраїнської премії ім. Б. Грінченка: «За вагомий внесок у розбудову Незалежної України, в утвердження державності української мови, розвиток національної культури, відродження історичної пам'яті, формування національної свідомості, просвітницьку і подвижницьку діяльність в ім'я України».

2018

Січень, 28. Письмове звернення до голови села Данина Галини Оксєнич (Пономаренко) з пропозицією увічнити пам'ять зневаженого данинцями священника-страдника протоієрея отця Петра Скорини. Нижче — витяг із листа:

«Шановна Галино Петрівно! Після того, як актив села дружно зігнував моїми пропозиціями щодо увічнення вулиць села іменами видатних, дотичних до нашого краю і села, особистостей, не мав однозначної думки в питанні повернення нашій рідній Данині історичної назви та зневажив (також дружно), всерайонну презентацію мого “СЕЛА” в Ніжині, яку ініціювала РДА передусім для вчительства та вихователів і депутатів цілого району, не сподівався, що звертатимуся ще раз. Однак спонуюко цього листа виявилася ініціатива класу Лідії Науменко (Дворської) про пам'ятник чи пам'ятний знак отцю Петрові Скорині. І ця ініціатива засвідчила, що справа покаєння сучасної Данини перед цією Особистістю не пере-

стала бути пекучою. Може, хоч тепер прислухаєтеся до цього, що пишу. Хоч про це так багато сказано і в моїй книзі, і в численних моїх статтях про Данину, що друкувалися напередодні виходу в світ двотомного “Села”.

В Україні існує давня традиція епітафій-покаянь. Це короткі й не казенно написані (вибиті) текти на могилах тих добротворців, перед якими громада нерозважливо завинила. Випадає із протоієреєм Петром Скориною — саме з таких. Радію ініціативі випускників одного класу віддати у такий спосіб борг селу. Сам зобов'язуюся взятися пізніше за пам'ятний знак ще одному славному данинцеві, спадкоємцю гетьмана Тараса Трясила — Івану Тарасевичу. Пропоную для могили отця Петра Скорини саме епітафію, а не короткі цифри, коли жив та помер. На моє переконання, це потрібно передусім для тих, хто тут мешкає нині. І буде завтра. Щоб пам'ятали. І винесли уроки. Уклінне прохання: епітафію давати без скорочень і правок. Тут усе продумано до дрібниць і відповідає давньому жанру.

З повагою — проф. Микола Тимошик».

Квітень. Презентація проекту «Запізніле вороття» в Польщі: Варшава, Люблин, Сянік, Холм.

Червень. Призначення головним редактором наукового міжнародного журналу «Український Інформаційний Простір». Засновник — КНУКІМ.

Червень, 30. В газеті Чернігівського земляцтва «Отчий Поріг» (ч. 6) з'явилося інтерв'ю В. Краснодемського з М. Тимошиком, яке спонукало в соціальних мережах нову дискусію про гострі проблеми українського села та непрофесіоналізм влади в цьому питанні. Нижче — фрагмент такої дискусії, взятий із форуму цього сайту:

Анатолій Пінчук: «Із задоволенням прочитав інтерв'ю Володимира Краснодемського з професором Миколою Тимошиком, присвячене виходу в світ його двотомника “Село”. Так і хочеться запитати автора книги: а як справи з виходом третьої книги, про останні 50 років українського села? Пройде ще кілька десятків років, і написання такої книги стане складнішим. Я розумію всі складнощі зі збором матеріалу, на жаль, результати зросійщення сіл та міст Чернігівщини зустрічаються досить часто. Наприклад, декомунізація назв

сіл на Чернігівщині завершена, але досі ще на узбіччях перед деякими селами стоять таблички зі старими назвами... Потрібно активізувати входження в місцеву владу патріотично налаштованої молоді, інтелігенції. P.S. Користуючись нагодою, вітаю Миколу Степановича із професійним святом — Днем журналіста!»

Відповідь моя шановному і небайдужому незнайомцю А. Пінчуку була такою:

«Дорогий пане Анатолію. Зворушили. Та й наступили на “болуче місце”. Зібраного матеріалу справді назбирається ще на два такі томи. Втім... Чи знаєте Ви, що моє “Село” обласна влада не захотіла придбати бодай для районних бібліотек. І то з відома товаришки Романової, яка тривалий час була в ОДА і другою, і першою особою. Записувався до неї на прийом — відмовила, не мала часу. Ви, напевне, здогадуєтеся чому — за мої статті в пресі “про Софію Русову і невігластво влади та бюджетної інтелігенції”. Не мав часу на такий прийом і наш шановний голова Чернігівського земляцтва в Києві, до якого я теж напрошувався із “Селом”. А от із списків претендентів на обласну премію ім. М. Коцюбинського, куди моє “Село” висунула вчена рада Ніжинського університету ім. М. Гоголя, моє прізвище викреслила все та ж Романова — голова (!) журі. Отож, пишаюся такою “увагою” до мене владних земляків. Що ж до третього тому, то він обов’язково буде. Матиме він назву “Сільські билиці”. Ще раз дякую Вам за Вашу небайдужість».

Травень, 28. У Данині, на День Святої Тройці, відбулося покаяння влади, інтелігенції і мешканців перед своїм колишнім священиком-страдником протоієреєм Петром Скориною: освячували йому пам’ятник та епітафію, написану автором «Села». Із власного допису на сторінці ФБ про цю подію:

«Пам’ятник встановили на могилі того, хто свого часу розбудував село, ствердив його духовність, але кістки якого майже 60 років тому озвірілі мешканці села за ініціативою влади та потурання тієї ж громади викинули з церковного склепу прямо в багнюку посеред головного сільського майдану. Після стали наспіх переробляти зруйнований найкращий в області храм на радянський Будинок культури.

Перепоховали ті кістки через кілька днів у таємний спосіб кілька віруючих селянок. Після довгих пошуків і опитувань односельців, більшість яких у цім питанні “втратила пам’ять”, мені вдалося встановити місце схову цих останків на Данинському цвинтарі лише минулого року... Березневе рішення сільради виділити на пам’ятник 10 тисяч гривень неоднозначно сприйняли віддавна пересварені данинці. Одні вимагали пустити ті кошти на вкрай розбитий лосинівський тракт, інші — на потреби багатодітних, ще інші — щоб вдоволити пенсіонерів. Але думка про те, що настала пора покаятися, таки переважила. І тут незаперечна заслуга сільської голови Галини Оксеніч (Пономаренко)».

Серпень. Вихід у світ книги «Українська книга і світ» як спільного видання Українського університету у Вашингтоні (США) та Київського національного університету культури і мистецтв.

Серпень. Двотомник «Село» з’явився у вільному доступі — у Вікіпедії. До цього благодійного проекту долучився мій земляк, колишній керівник українськомовної Вікіпедії Юрій Пероганич. Із цього приводу він оприлюднив у мережі таку інформацію:

«10 серпня цього року зустрілися з професором Миколою Тимошиком, говорили, серед іншого, про важливість збереження історичної пам’яті нашого народу і про використання можливостей сучасних технологій для поширення інформації. Під час розмови Микола Степанович вирішив надати вільний доступ на умовах вільної ліцензії “Creative Commons Із зазначенням автора — Розповсюдження на тих самих умовах 3.0 Неадаптована” до двох томів його книги про рідне село Данину, що зараз входить до Ніжинського району Чернігівщини. Йдеться про книги: Микола Тимошик. Село. Т. 1. Зійти з безпам’ятства. К., Ярославів Вал, 2017. 420 с.; Микола Тимошик. Село. Том 2. Трудний шлях відмосковлення. К., Ярославів Вал, 2017. 580 с. Умови цієї ліцензії означають, що вміст даних книг будь-хто може поширювати і використовувати в будь-яких цілях, навіть комерційних, а також створювати на їх основі похідні твори. Однак є два обмеження. Перше — це обов’язок при поширенні вказувати автора і назви цих книг. Друге — в разі створення похідних творів, вони також мають розповсюджуватися на тих самих умовах.

Отже, посилаючись на цей дозвіл, публікую електронні версії цих книг. Читайте, завантажуйте, поширюйте. Однак не забувайте зазначати, що умови поширення прописані в зазначеній вище ліцензії».

З відгуків у мережі ФБ: “Вперше в житті з подібним стикаюся і вражений великодушністю! Bravo!” 19.08.2018. (Дмитро Кирилюк).

Жовтень, 9. Завершення моїх дворічних зусиль щодо правильного написання історичної назви рідної Данини на ГУГЛ-мапах після прийняття постанови ВР України з перейменування села. З цього приводу — такий мій текст на сторінці ФБ:

«Від часу позитивного розв’язання моїх кількарічних упертих домагань на різних щаблях влади повернути рідному селу історичну назву пройшло більше двох років: постанова Верховної Ради про ДАНИНУ замість тричі погвалтованих комунно-більшовиками ДАНИНО, ДАНИНЕ, ДАНИНО була прийнята (на основі моєї історичної довідки та необхідних подань-супроводів від влади села, району, області) 7 вересня 2016 року. Але в державних паспортних столах, у нотарів та різних інших реєстраторів і далі “штампують” Данине. Бо, виявляється, на нову комп’ютерну програму “в гасударства нету денег” (так по-туземськи мені пояснила одна столична “державниця”).

Спробував з’ясувати: чому на мапах в Інтернеті не поспішають виконувати постанови вищого державного органу національні провайдери? Адже, скажімо, для такої могутньої піраміди як ГУГЛ “денег” для цього не треба було ніяких. Просто внести в програму локальну зміну. Але на ці домагання пішли... два роки. І ось, нарешті, “крига скресла” — від сьогодні на мапах Гуглу назавжди прописалася ДАНИНА. Радію з цього. І хочу подякувати за щирю допомогу знаному землякові, засновникові української Вікіпедії, генеральному директору АПІТУ, засновнику ГО “Вікімедіа Україна” та ГО “Творча еліта України”, засновнику мистецького порталу “Жінка-УКРАЇНКА”, вікі-сайту “Енциклопедія громадянського суспільства України” та вікі-сайту “Айтіпедія” #ЮрійПероганич.

Навмисне наводжу ці високі регалії пана Юрія, які стосуються нашого медійного простору. Бо виконання цього, здавалося б, простого прохання, забрало в мого земляка ой

як багато часу. Ось ця історія в чергове переконала мене в глибинному змісті народної мудрості: “А ти все одно сій жито. Хліб буде!” Було би бажання те жито сіяти. А не займатися пустопорожніми балачками, за якими часто губиться справа».

2019

Січень. За версією газети «Освіта», число 1–2 від 2–9 січня 2019 року (Громадський комітет рейтингу «Кращі освітяни року»), проф. Миколу Тимошика визнано кращим освітянином 2018 року, лауреатом відзнаки «Народ мій завжди буде!» — за книгу «Його бій за державність» та всеукраїнський тур-презентацію канадсько-українського видавничого проєкту «Запізніле вороття».

Лютий, 9. Публікації у періодичній пресі і мережі про неукраїнськість, не патріотизм і непорядність української влади на місцях почастишали. Подаю типовий приклад — моя стаття на сайті інформаційного видання «Хвиля Десни», яку редакція озаглавила так: «До Чернігівської ОДА не піду!» — як відфутболили київського професора»:

«Думка про те, що до теперішнього керівництва Чернігівської обласної державної адміністрації легко потрапити на прийом, оскільки воно більш демократичне, ніж було раніше, виявилася оманливою.

Я подзвонив з Києва до приймальної заступниці ОДА пані Наталі Романової. Питання було просте, і, вважав, актуальне для краю: хочу приїхати до Чернігова на прийом у зручний для неї час, подарувати два томи своєї нової праці про досі невідому, бо із заборонених раніше архівних документів, історію чернігівського села та запропонувати серію презентацій у краї, щоб привернути увагу всіх до проблеми вмираючої “колиски” нації.

Секретарка протримала мене на проводі кілька хвилин, двічі почергово ще щось уточнювала про те, хто я і чого хочу. Потім попросила мій мобільний телефон, пояснивши, що не може мене зв'язати — начальниця зайнята. Через кілька хвилин та ж секретарка зателефонувала, пояснивши, що заступник голови ОДА таки не зможе мене прийняти із цього

питання, і порекомендувала звернутися до фахівця ОДА зі зв'язків з громадськістю.

Спочатку здалося, що нічого не змінилося в роботі бюрократичного державницького апарату. Аж тут, згадавши свій 40-річний досвід журналіста-практика, подумав: та ні, змінилося, На жаль, у гірший бік. За радянської пори, яку ми, журналісти, так полюбляємо критикувати (і є за що), жоден чиновник не відважився б так “відфутболити” журналіста — ні з районної, ні з обласної газети, ні, тим більше, з Києва.

Чи стали ці чиновники більше зайняті, чи мають вони якісь кращі успіхи в розбудові України? — питання риторичні. Однозначним тут є одне: такі чиновники нині ще більше віддалилися від свого народу, стали менше вихованими, менше начитаними. Якщо до чиновника такого рангу, як заступник голови ОДА, не може попередньо записатися навіть журналіст, професор із Києва з конкретними і, гадаю, актуальними пропозиціями щодо повернення Правди знекровленому нашому Селу, привернення уваги влади до його нинішніх проблем, то що вже говорити, скажімо, про селянина чи мешканця містечка?! Певний, що до розкішних начальницьких кабінетів тієї ОДА таких не пропустять. Там же віддавна стоять охоронці.

Отож, передумав їхати до керівництва Чернігівської ОДА зі своїм двотомним “Селом”. Кому воно з влади там потрібне?

Микола ТИМОШИК, професор, автор двотомника “Село”, уродженець села Данина Ніжинського району.

Квітень. Вихід у світ нормативного підручника для студентів університетів «Основи редагування».

Травень. Присвоєння звання Лавреата Народної Шевченківської премії — за двотомну працю «Село» та вагомий внесок у розвиток української культури, відродження історичної пам'яті, формування національної свідомості, утвердження української мови. Вручення премії відбулося біля пам'ятника Тарасові Шевченку в Києві 22 травня — річницю пам'яті перепоховання Тараса Шевченка з Петербурга в Україну. З мого виступу на велелюдному зібранні цього дня:

«Низький уклін Великому Кобзареві, полум'яна муза якого ще зі шкільних років запалила любов до колиски укра-

їнської нації — Села. Того села, яке із надпотужного національного чинника справжнього невідступного українства перетворилося сьогодні за потурання влади у “вмираючого колоса”, де ледь жевріє духовне і культурне життя. Саме про таке наше село, духовно і фізично знекровлене, про тих, хто його зрадив і продовжує нахабно визискувати, хто вже сьогодні руки потирає від можливих баришів із продажу землі-годувальниці, писав Тарас Григорович понад 170 років тому.... Низький уклін пращурам давнього хліборобського роду моєї рідної Данини — усім репресованим, замученим, знеславленим, убієнним, задушеним голодоморами, не відмоленим, не прощеним, не пізнаним, достойно не поцінованим досі добропорядним трударям сіл і містечок всієї України. Житейські долі цих людей у формі архівних документів упродовж п’яти років роботи над двотомником виводилося просто виривати з рук бездушних і зденаціоналізованих чиновників в архівах...».

Листопад. Поїздка у Варшаву для дослідження в Інституті національної пам’яті Польщі (Варшава). Віднайдення та копіювання частини архіву Івана Огієнка періоду 20–40-х років ХХ ст., яка досі вважалася спаленою в роки Другої світової війни. Копіювання цього архіву для подальшої роботи над ним.

Грудень. Вихід у світ у київському Парламентському видавництві в серії «Політичні портрети» науково-популярної книги «Іван Огієнко: “Як ти Українець”». Книга рекомендована до друку Вченою радою Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. Наклад видання закуплений коштом держави для бібліотек України за тендером Українського інституту книги.

2020

Вересень. Диплом Всеукраїнського координаційного бюро Міжнародної програми «Освіта дорослих України» за сприяння Інституту ціложиттєвого навчання ЮНЕСКО — «За високоякісну суспільну працю з піднесення освіченості дорослих людей України і розвиток

духовно-інтелектуальних можливостей українського суспільства і Української держави».

2021

Січень. Вихід у світ за результатами дворазового наукового стажування у Великій Британії упродовж 2016 року двокнижжя: «Українська журналістика в діаспорі: Велика Британія» та «Українське книговидання в діаспорі: Велика Британія». Обидві — монографії, рекомендовані до друку вченою радою КНУКІМ та видані за сприяння цього ж університету та особисто ректора Михайла Поплавського.

Січень. Вихід у світ одночасно в кількох періодичних виданнях та на мережевих платформах («Граніт науки», «Слово Просвіти», «Хвиля Десни») резонансної моєї статті «Скопус як діагноз української науки» — про деградацію навчального процесу, пристосуванство, непрофесіоналізм, непрозорий бізнес як перепони запізнілої реформи вищої освіти.

Січень, 18. Мені — 65 років. Вихід у світ в науковому тижневику «Граніт Науки», в «Слові Просвіти» найбільш відвертого і гострого інтерв'ю з цієї нагоди під заголовками «Як позбутися продажної ментальності інтелігенції, вихованої колоніальною владою? Професор Микола Тимошик про науку і журналістику у день свого 65-ліття».

Лютий, 12. Публікація в кількох друкованих та електронних виданнях зініційованого мною Відкритого листа (організував 18 підписантів із числа авторитетних учених з різних університетів України) до вищого проводу держави (Президент України, Голова Верховної Ради України, Прем'єр міністр) під заголовком «Куди і ким спрямована національна університетська освіта і наука?».

Квітень, 22. Міністерство освіти і науки нарешті визнало «Український Інформаційний Простір» фаховим науковим журналом. Ідеться про маленьку перемогу у великій справі: боротьбу проти витіснення проукраїнської за духом і сутністю гуманітаристики на задвірки власного дому. Із цього приводу — витинка з мого посту на сторінці ФБ:

«Оприлюднив із цієї гострої теми низку публікацій у різних виданнях і на мережевих платформах. Зі жменькою сміливців-однодумців дійшов із відкритим листом до вищих керівників держави. Відверто й аргументовано сказано там про шкідливість і для української науки, і для ще не ствердженої в статусі державної української мови адміністративного “затягування” українознавчих досліджень до ефемерного “скопусного” колгоспу.

Є реакція, чи то пак, певна поступка. Хоча й незначна. Принаймні у частині, де йдеться про головних редакторів наукових видань.

За діючим донедавна документом МОНу я, скажімо, як доктор наук і професор із багаторічним досвідом редакторської роботи, не мав права надалі редагувати науковий міжнародний журнал, бо принципово відмовився набувати “скопусні” статті у, вважаю, ганебний і принизливий для чесного дослідника спосіб. Як відомо, швидко і просто потрапити до кола визнаних державою вчених (маю на увазі передусім тих, хто залишається вірним мало цікавій для Заходу, але вкрай актуальній для ствердження української України тематики українознавчих досліджень) можна скорше спритним і грошовитим дослідникам, які мають можливість заплатити за просування своїх статей на Захід посередникам, здебільше з російського боку. І ціни ці, як для зарплат українських учених, зашкалюють — від 300 до 1000 доларів за кожну статтю. Чим вища ціна, тим твердіша ймовірність, що ти будеш за такі публікації “там” узаконений “тут”.

Гірка істина в тому, що наука, за нинішніх українських реалій, стала частиною непрозорого бізнесу. І корупції також. Ніхто вже не дбає про якість тексту, суспільну значимість теми. Ректорати університетів тепер перейняті завданням: будь що збільшити кількість своїх викадачів-“скопусників”. Бо саме це впливає тепер на якість роботи вишу, визначає його місце “під сонцем”. Звісно абсурд. До того ж, таких статей

для підтвердження статусу головного редактора, як і для набуття посади професор-доктора, як і для потрапляння в рейтинг університетів, треба не менше п'яти.

Але, зважаючи на резонансність озвученої проблеми, Міносвіти таки мусило внести одне уточнення: коли не маєш скопусних статей, то маєш мати не менше двох самостійно й одноосібно (підкреслюють, саме одноосібно!) написаних та належно виданих наукових монографій. А в мене таких виявилось за останні три роки аж п'ять.

Таким чином, редагований мною упродовж уже трьох років науковий журнал “Український Інформаційний Простір”, засновником і видавцем якого виступає Київський національний університет культури і мистецтв, Міністерство освіти і науки щойно долучило до списку фахових. І то за двома напрямками досліджень — 061 “Журналістика та інформація”, 029 “Інформаційна діяльність”. Отож, тішуся маленькою перемогою правди в окремо взятому її сегменті — журналістика.

Що ж до самої теми деградації української науки, то маю намір її продовжити. Досвід написання Відкритого листа до керівництва держави, як також і отверезлюючі свідомість враження від збирання кола підписантів та промоції через так звані загальнонаціональні ЗМІ, спонукають до написання окремого матеріалу. Поки що маю лиш заголовки — “Уроки однієї протестної акції”».

Жовтень, 25. Не рядова подія на засіданні Вченої ради КНУКІМу. Обговорювалося питання наукової діяльності університету. Засідання закінчилося тим, що харизматичний ректор університету Михайло Поплавський вручив мені новозасновану нагороду Міносвіти України — нагрудний знак «За наукові та освітні досягнення».

У своєму подячному слові я наголосив на тому, що така нагорода справді є несподіваною. Адже сам ніколи не готував ніяких самоподань чи самопрохань. Професор Поплавський М. М. ніби відібрав цим у мене вагомий козир, яким на правду тішився часом у вузькому товаристві друзів-однодумців: за 65 нещодавно сповнених своїх життєвих літ і 45 — реального буття в Журналістиці не маю жодної нагороди від влади. Влади хронічно

непрофесійної і не патріотичної, проти якої часто відкрито виступаю в своїх журналістських текстах.

Виходить, тепер такого козиря не маю?

Оскільки глибший зміст будь-якого факту в журналістиці часто проглядається в контексті, тому й напросився оцей спогад, який записав у своєму «Щоденнику» по поверненні додому з «урядовою» нагородою. Вона про те, як моє прізвище «випало» свого часу зі списку працівників Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка з нагоди чергового ювілею цього вишу.

«Восени 2009 р. рідний мені Шевченків університет відзначав 175-річчя. На ту пору вже кілька років був зав. катедри в Інституті журналістики, щось встиг написати і видати, щось зробити в науці. З-поміж усього іншого — і ґрунтовне дослідження про історію видавничої справи Київського університету “Ті величність — книга”, яку, на пропозицію тодішнього ректора Віктора Скопенка, презентував на одній із вечерних рад. Моє прізвище стояло в списку викладачів головного університету країни, які мали отримати в час урочистого засідання в палаці “Україна” з рук голови Верховної Ради ті чи ті нагороди від влади — “за особливі заслуги перед українським народом”. Однак, чи не в останній момент на вимогу керівника Інституту було викреслене.

Причина?

Їх було кілька, але головна найсвіжіша: як заступник голови спецради, я не проголосував проти докторської дисертації шанованого мною колеги зі Львова Мар’яна Житарюка, захист якого, за вказівкою керівника інституту, мав бути провальним (таке й подібне до цього чуже чесній гуманітарній науці не раз практикувалося на тій спецраді).

Результат?

Мій колега професор Житарюк упродовж кількох років пройшов сім кілець пекла, поки відстояв свій чесно написаний докторат з актуальної для нашої журналістики теми. (Справа з цією проваленою у волонтаристський спосіб дисертацією мала широкий громадський розголос — жирну крапку в тій прикрій історії було поставлено вже після втручання Кабінету міністрів). Автор же цих рядків 2012 року вимушений був полишити Шевченкову Alma-Mater і перейти до КНУКІМу — знаного в народі як “університет Поплавського”.

Відтоді викладаю тут авторську Журналістику — з людським обличчям, звільненим від пут чужих цій архіважливій натепер справі соціальних комунікацій. Тут видав понад півтора десятка самостійно написаних книг. Тут скористався отриманими з-за кордону грантами та побував у кількох наукових відрядженнях. Тут створив і редагує четвертий рік міжнародний науковий журнал “Український Інформаційний Простір”, який торік увійшов до сонму фахових. Тішуся, що тепер це чи не єдине в Україні видання, присвячене саме журналістиці, а не ефемерним комунікаціям. У цьому журналі, єдиному в Україні, публікації текстів є безкоштовними для всіх авторів — від аспірантів до професорів. Єдиним мірилом друку є наукова добросовісність, актуальність теми та її якісне виконання.

Гадаю, прийде час розповісти докладніше про цю почвальну історію мого витіснення у недемократичний спосіб із КНУ — з посиланнями на документи і правдивим признанням тих колег, хто тоді промовчав за обставин, коли фальшувалася правда. Бо крім службової залежності, яку часто підмінюють поняттям “корпоративна етика”, є ще сумнівної совісті. Бо відкладена справедливість — це не справедливість. Бо рано чи пізно правда таки перемагає.

Що ж до самих нагород — то маю низку, але не від державних структур, чим і пишався досі. Передусім то громадські визнання: низка премій, означених святими для мене іменами — Івана Огієнка, Софії Русової, Бориса Грінченка, Івана Франка, Якова Гальчевського. Але найголовнішою і найдорожчою вважаю Шевченківську (народну) премію — за двотомник “Село”. Його писав швидко, але матеріали збирав упродовж усього життя.

Не раз переконувався: долі усіх тих “замучених, знеславлених, убієнних, задушених голодомором, невідомо-невідомо, неспроханих, непізнаних, достойно не поцінованих досі добropорядних трударів сіл і містечок Ніжинської округи”, кому присвятив це більш як тисячосторінкове двокнижжя, допомагали завжди урівноважуватися, оглядатися на них. І за всіх життєвих негараздів чи неминучих на полотні долі штормів залишатися самим собою».

КОРІННЯ РОДУ

БАТЬКОВА ГІЛКА: ТИМОШИКИ-ВОВКОГОНИ

З-поміж книг, які систематично заповнювали священники кожної церкви, найголовнішими були три. Це — відомості про тих, хто народжувався, хто вступав у шлюб і хто помирав. Називалися вони метричними. Їх називали книгами: книга шлюбів, книга народжених, книга померлих.

У книзі народжених на початку кожного запису зазначалися місяць, число та ім'я новонародженого. Далі — соціальний статус батька: ім'я, по батькові, прізвище його та дружини. Окремий абзац передбачався для інформації про «восприемників» — кумів або хрещених.

Спробуємо «оживити» кілька сторінок клірової книги про народжених Данинського Свято-Троїцького храму за 1887 рік.

Квітень, 16. Олена.

Батьки:

Власник села Данини Симон Стефанів Вовкогон і законна дружина його Агафія Яківна. Обоє православні.

Восприемники:

Власник того ж села Пилип Аврамів Сардак і Васса Тимофіївна Хлібик.

Запис зробив благочинний протоієрей П. Скорина із псаломщиком Г. Неороновим.

Серпень, 1. Елізар.

Батьки: Власник села Шатура Омелян Трохимів Тимошик і законна дружина його Катерина Яківна. Обоє православні.

Восприемники:

Власник того ж села Стефан Ананійович Проха і Анна Ісаївна Медведова.

Запис зробив благочинний протоієрей П. Скорина із псаломщиком Г. Неороновим.

Здавалося б, два звичайні записи, зафіксовані сільським священником перші найголовніші свідчення про новонароджених, яких розділяють кілька сторінок між номером 28 біля данинки Олени і номером 73 біля шатурянина Елізара та пару місяців часового проміжку в межах одного року. Але скільки трепетно пізнавального й повчального з непростих уроків їхнього життя можна розповісти, коли знати подальшу долю цих двох немовлят.

Тоді, в 1887 році, ні молоді батьки, ні їхні куми не могли й здогадуватися, що трохи більше ніж через двадцять років ці двоє гарних і щасливих молодих людей у цій же церкві стоятимуть на весільному рушнику, даючи перед Богом, церквою, родичами і численним «весільним потягом» з обидвох сіл обітницю «бути разом, допоки смерть не розлучить нас».

Вродлива данинка Олена стала від 1911 року шатурянкою, розставшись із дівочим прізвиськом Вовкогон та перебравши чоловікове — Тимошик. Разом поставили на ноги чотирьох своїх дітей — Катерину, Степана, Галину, Івана. Разом переборювали страшні лихоліття революцій, голодоморів, воєн, несправедливих репресій і засуджень, пережили втрату найменшого сина. Та не озлобилися на світ, на долю, а свято берегли любов і тепло, яким завжди обдаровували ближніх, а особливо внуків.

Прізвисьце Тимошики — занесене в ці краї з Правобережної України. У давні часи, до набуття статусу села Данина і сусідня Шатура, що виникла пізніше, називалися *слободками*. Тобто, місцевість, заселена на вільних

грунтах. На вільні родючі землі ніжинської округи часто прибували втікачі з правого берега Дніпра. Тиснені польським панством, вони тікали в «слободи» Лівобережної України. Цим пояснюється поява в селі рідкісних прізвищ, не типових для цього краю. З-поміж них і Тимошки. Найбільше їх нині на Волині, зокрема, в Камінь-Каширському районі.

Ось так несподівано зворушливо для автора і, сподіваюся, читача, «розшифрувалися» всього лиш два записи із цієї дорогої для кожного данинця й шатурянина клірової книги...

МАТЕРИНА ГІЛКА: МОЗГОВІ-ДЕРЕЗЕНКИ

Іван Мозговий

Материн батько Іван Мозговий одружився 1918 року. Йому тоді виповнився 21 рік. За дружину вибрав співучу і красиву Устину Дерезенку із сусідньої Шатури. Устина була з багатого роду, тому в Данину прийшла з гарним приданим — кількома десятинами подарованої їй батьком землі.

По смерті батька Петра щойно одружений Іван Мозговий стає власником двору і основним годувальником великої родини.

Згідно із запроваджених новою радянською владою 1920 року «Подвірних карточок», куди вносилися записи про все майно в кожному сільському дворі є змога уявити родину і господарство в дворі Мозгового Івана Петровича станом на осінь 1920 року:

Чоловіки:

23 роки — власник двору Іван Мозговий, грамотний.

1 рік, син Андрій.

Жінки:

49 років — мати Маруся (неграмотна); 20 років — дружина Устина (грамотна); 18 років — сестра Гапка (неграмот-

на); 12 років — сестра Ольга (неграмотна); 10 років — сестра Христя (неграмотна); 7 років — сестра Явдоха.

У господарстві худоби і птиці:

Кури — 7 штук, корови — 1, телята — 1, свині — 2.

Сільськогосподарський інвентар: плуг — 1, борони 3 (залізни), соломорізка — 1, серпи — 3.

Всього землі (десятин) — 9,81, посіяно озимих — 7,0.

Ось цього молодого господаря з одним плугом, трьома залізними боронами та трьома серпами, як десятків таких як він, влада незабаром записала до списків куркулів.

За що?

За працьовитість, результативність, природну мудрість, доброту, самодостатність, гідність, не здатність принижуватися, не бажання коритися абсурдним вказівкам. Господарів, подібних Івану Петровичу Мозговому, влада за всіх часів не любила. Такі не могли прижитися і в системі координат нової влади, яка грубо розтоптувала виплекані століттями духовні й моральні цінності. Таких система цілеспрямовано і нещадно знищувала.

... Його забрали весняної пори 1931 року, коли земля-годувальниця вже пробудилася після зимової сплячки й у чергове готувалася розквітнути від дбайливих рук свого хоч і молодого, але вмілого господаря. Однак, того року він свою улюблену ниву під Володьковщиною з тими трьома металевими боронами не встиг досягти до кінця.

Ще за два дні до отримання через сільрадівського сильного суворого наказу з'явитися з подорожніми речами на церковний майдан, до хати Івана Мозгового на Шинковій приходили сільські активісти. «Іване, — казали, — не будь упертим. Підписуєш заяву до колгоспу — і тебе тут же викреслюють із списку куркулів».

У громаді віддавна поважали цього господаря, тому бодай у такий спосіб хотіли ніби згладити і свою провину перед ним і його родиною.

Не погоджувався. Твердо стояв на своєму: «Хочу ма-ти своє поле й обробляти його сам, зі своїми синами».

Пробували зачепити за живе, раніме: «У тебе ж малі діти, сестри неповнолітні. Мирися зі своєю гордістю, здайся».

Не здався...

До місця останнього прощання — церковного майдану — його проводжали красуня-дружина — горда шатурянка, 30-річна Устина Зіновіївна з багатого хліборобського роду Дерезенків, і троє малолітніх дітей. Андрієві на ту пору виповнилося лиш дванадцять, Іванові десять, а найменшій улюблениці Галинці — шість років. Хлопці всю дорогу тривожно поглядали на батька, міцно вчепившись своїми рученятами за його руки, ніби передаючи на прощання своє тепло мідним заклепкам мозолів на порепаних батькових долонях. Галинка, яка менше від усіх відчувала все те, що мало відбутися, була на материних руках.

Валка підвід із першими данинськими в'язнями совісті, оточеними озброєними енкаведистами, по команді начальника скермувалася із церковного майдану на Дівицький Шлях. Іван Мозговий весь час, аж до миті повороту підводи перед Байраками, не спускав погляду з облич найрідніших йому людей — дружини та трьох своїх дітей.

Напевне, він уже знав, що бачиться з ними востаннє.

Тоді, у квітні 1931-го, цей гордий данинський господар прожив усього лиш 34 роки. У його метиковитій голові завжди роїлися багато добрих намірів і світлих почувань щодо своєї родини, переданого у спадок від батька родючого поля, добропорядних господарів громади. Однак, намірам тим здійснитися не судилося. В село він більше не повернувся.

Злою мачухою обернулася в ту чорну пору житейська доля не лише для Івана Мозгового, а й для його сім'ї.

Устина Мозгова (з роду Дерезенків)

Довга безсонна ніч після ледь пережитого учорашнього страшного дня накликала зранку на обійстя Устини Мозгової непроханих гостей. Кілька сільських активістів у супроводі двох озброєних енкаведистів прийшли здійснювати на це осиротіле без хазяїна подвір'я другий акт розкуркулення. Він тривав кілька днів. За цей час тут розібрали і вивезли до колгоспу, що формувався навпроти, практично все: сарай, клуню, повітку, віялку, соломорізку, двоє коней, корову, віз і весь реманент для обробітку землі. Відірвали й сїни від хати.

Без жодних засобів для існування в хаті залишалися дружина господаря з трьома малолітніми дітьми та дві його молодші сестри — Христя і Явдоха.

Втім, знущання над родиною цим не закінчилися. Через кілька тижнів у село, за рознарядкою з району, привезли кілька підвід сімей-переселенців із «голодуючого Поволжя». Рішення влади було таким: розміщувати прибульців на розкуркулених обійстях. Одну з таких сімей енкаведист у супроводі голови сільради привів... до обідраної хати Устини Мозгової. Від того, хто був у шкірянці, Устина почула відповідь на її мовчазні сльози: «Ти, куркульская сволочь. Ілі запісиваєшся в калхоз севодня же, ілі виметаєшся із дома вместе со сваїмі куркульськімі щенками».

Як таке можна було стерпіти?

Того дня на цьому дворіщі розігралися дві трагедії: ще неповнолітня, найменша, сестра Івана Мозгового Явдоха, не витримавши нервового потрясіння й приниження на власних очах всієї родини, повісилася на старій шовковиці, що її колись посадив дід Петро на городі. Будучи в стані шоку, Устина із зовицею Христею тремтячими серцями і руками стали писати ті дві зловісні заяви.

Можна лише уявити, що переживала тоді Устина, даючи добровільну письмову згоду піти до колгоспу. Адже

цим своїм кроком вона ніби зраджувала свого чоловіка, зводячи нанівець його тверде рішення не коритися несправедливості до кінця. Маючи від народження такий же гордий характер, як і в чоловіка, пішла б, напевне до кінця і Устина. Тільки тепер вона вже не відповідала за себе. Бо в тому жорстокому світі ставала одною-єдиною в одвіті за троє їх спільних з Іваном дітей. Із того, що запропонував енкаведист, заява про вступ до колгоспу було меншим злом, ніж вигнання з власної хати.

У подвірній книзі першого колгоспу в Данині — імені Шевченка — під числом 97 зафіксовані ті з двору Івана Петровича Мозгового, хто числився в колгоспі 20 травня 1933 року:

Мозгова Христя Петрівна, сестра господаря двору, 1911 р. н.
Мозгова Устина Зіньківна, дружина господаря, 1901 р. н.
Мозговий Андрій Іванович, син господаря двору, 1919 р. н.
Мозговий Іван Іванович, син господаря двору, 1921 р. н.
Мозгова Галина Іванівна, донька господаря двору, 1925 р. н.

Сестри господаря двору неповнолітньої Явдохи в тому списку вже не було — її поховали на центральному сільському цвинтарі другого дня після розкуркулення.

Наступні удари долі сипалися на Устину Зіновіївну одна за одною і молода вдова витримувала їх, як могла. На війну пішов спочатку старший, Андрій, який ще 1940 року був призваний до армії, а згодом забрали й Івана. Близька родичка баби Устини шатурянка Маруся Герасименко запам'ятала пісню, яку з гіркотою в голосі співала в хвилини розпуки моя баба Устина, чекаючи вісток із фронту від своїх синів:

*Як малими кохала,
То й сільрада не знала,
А як вигодувала,
То й Москва забрала.*

Родичі із Шатури, Степових Хуторів, Коломійцівки, як могли, підтримували її. Традиційно на храмові свята

збиралися на цьому обійсті, але вже без гостинного господаря Івана. Маючи від природи дивний голос, Устина раз якось у родинному колі завела пісню, яку раніше ніколи не співала:

*Злетів півень на ворота
Й крикнув «Ку-ка-рі-ку!».
Не дїждешся, мати, сина
Із війни довіку!*

Вона ніби знала, що живими своїх синів уже не побачить. Тяжка хвороба, викликана надлюдськими душевними потрясіннями, на очах з'їдала її молоде тіло.

Устина Мозгова померла в Ніжинській Галицькій лікарні навесні 1942 року, ще за німців. Поховати 41-річну вдову розкуркуленого і знищеного владою данинського хлібороба Івана Мозгового Устину допомогли 17-літній дівчині-сироті Галині сусіди. Тітка Христя, батькова сестра, ще до війни виїхала із села на заробітки до Києва.

Похоронка на останнього представника чоловічої статі з цього колись добротного, заможного обійстя Мозгових прийшла в напіврозібрану самотню хату, без хліва і стодоли, в 1944-му, коли німців у селі вже не було.

БАТЬКО

У кліровій книзі Данинського Свято-Троїцького храму, до якого відносилася і батькова Шатура, за 1918 рік місцевий священник зафіксував 156 новонароджених, більшість із яких були хлопчики. Ім'я Степанко друга дитина простих селян Олени та Лазура Тимошків отримала на честь найближчого за церковним календарем імені поважного святого Стефана, що припадало на другий день по Різду.

Рясно народжуючи своїх дітей у ті хоча й віхольні, але ж і надто обнадійливі роки Української національ-

ної революції 1917–1921 років, патріотичні, працьовиті й побожні селяни Ніжинської округи свято вірили в кращу долю своїх діток. Тому навіть у найгірших снах не могли вони й передбачити, якими диявольськими колами пекла зі смертельними випробуваннями доведеться всім їм пройти.

Розруха громадянської війни і перший голод на початку 20-х, тиф, продрозверстка і продподаток, насильна колективізація, голодомор 1932–33, сталінські репресії — то все впало на плечі юного покоління післяреволюційної доби — отруєного посланим Москвою страхом як покарання за українську непокірність і вільнолюбство.

Навесні 1939-го Степан був призваний до лав червоної армії. Й подальші роки його молодого життя можна змальовувати або окремими розділами в темних і світлих тонах книги, або пунктирним окресленням того осібногo житейського відтинку довжиною у більш ніж шість років. Без перебільшення, послані Долею Ангели-Охоронці допомагали йому щодня й щоночі долати те, чого не вдалося уникнути більшості його однополчан-побратимів, — смерті.

Виберу тут друге, коротше: радянсько-фінський фронт загадкової війни 1940-го; оборона Москви 1941-го; Другий Білоруський фронт найскладнішої воєнної пори 1942–1944 воєнних років. І весь час — на передовій, в окопах і бліндажах, під свист куль і гуркіт канонад, вічна-віч зі смертю, яка приходила туди чи не щодня. В час одного із боїв його винесли на носилках, зрикошеченого кулями й осколками. Ті осколки в ногах, руках і голові проносив усе своє життя та й забрав із собою на той світ. Ніхто з лікарів не наважувався їх витягати.

По поверненні в рідну Шатуру, незважаючи на інвалідність першої групи, відразу пішов до колгоспу. Бо ще жила надія, що завтра буде добрішим і кращим. Бо хотілося кращого життя своїм трьом синам. На ту колгосп-

ну панщину виходив щодня доти, поки носили ноги. За дешеві натуральні трудовні, які рідко уречевлювалися грошима (колгосп «Жовтнева революція» постійно числився у відсталих).

Батько не любив розповідати про війну. А про тих, хто, обвішаний медалями, стало сидів у президіях частих сільських зборів й довго розповідав про неї по-написаному, казав: «То тилові криси, вони справжньої війни й не нюхали».

З усіх воєначальників найбільше любив маршала Жукова. У студентські роки купив видану Політвидавком України в перекладі українською його «Спомини і роздуми» та й подарував батькові на День перемоги. Зачитав її зі своїми товаришами що називається до дирок. Знали б вони, що відповів чотириразовий герой СРСР Жуков на донесену йому перед форсуванням Дніпра воєни 1943 року інформацію про те, що на чотирьох червоноармійців є лише одна рушниця. А відповідь була такою: нічого, мовляв, страшного, чим більше хохлів загине, тим менше доведеться вивозити їх у Сибір.

Інвалідська воєнна пенсія в батька була 9 рублів. Це після реформи 1961 року. Мені, тоді п'ятирічному хлопчикові, врзалася в пам'ять майже не змінювана упродовж років церемонія після отримання тієї пенсії від сільського листоноші. Я мусив піднятися на табуретці до високо прикріпленого електролічильника й голосно продиктувати «накручені» за місяць цифри. Батько акуратно розкривав чергову свою записну книжку й заповнював її низкою цифр і слів. Це означало — відразу «розщитатися з государством». У цей «розщот» входили такі витрати з кожного колгоспного двору: світло, податок на землю, оранка (сіянка, обробка) городу колгоспними кіньми, торф, вугілля, дрова, мельниця, оплата підводи для виїзду цілою родиною на базар у Ніжин. Ще було (раз у рік) — за парування корови чи свині.

Далі бралася друга записна книга: туди заносилися часткові внески з пенсії на більш дорожчі покупки, які планувалися на ближчі місяці (перекриття хати, гармоня середньому брату Андруші, покупка поросяти чи корови, «на телевізор»). Телевізор купили, коли я вже був у 5 класі. Остача з пенсії йшла на традиційне застілля із ближчими друзями-фронтовиками (лиш обов'язково з якогось приводу, а не просто так). Не раз скрушно котрийсь із них порівнював: та що тієї інвалідської пенсії — пару пляшок «казьонки», ото й усього.

Коли чую нині від когось із старших, як гарно було при колгоспах, як дбало тоді «государство» за фронтовиків, пригадую, з якими труднощами діставав тоді, працюючи вже журналістом у Чернівцях, сердечні краплі «Валокордин» для матері та протидіабетичні індійські пігулки «Букарбан» — батькові.

Батько був совісним — ніколи не ходив по начальницьких кабінетах (хоч мав на те право), аби «вибити» (інакше слово не підходить) собі путівку на лікування чи якийсь речовий дефіцит для сім'ї. І ніколи нічого не просив для себе. Мати згадувала, як не раз заставляла його за підрахунками пігулок того букарбану, що залишалися в присланій мною з Чернівців, Києва чи Москви коробці. Помітивши це, казала: «То давай напишемо Колі в Чернівці, може там йому легше буде їх дістати». На те він твердо казав: «Та не треба беспокоїть. У нього й без нас там багато клопотів. А я вже так прожив багато, ще місяць протягну».

Любив читати і вірив усьому тому, що в газетах було написано. Стало передплачував «районку». Перечитував все там від першої й до останньої сторінки. Коли вже пам'ять стала підводити, на кожній статті ставив помітку «прочитано» — аби не повертатися до неї знову.

Ще вів записні книжки. З них можна довідатися, хто й коли помер у селі, коли (за роками) посадили картоплю, якого числа випав перший сніг, коли купили в Макіївці корову Мелашку і скільки телят вона привела.

Записи ті мали авторитет у селі. Як тільки з-поміж колгоспних механізаторів на «табурі» чи в автопарку виникали якісь суперечки щодо тих чи тих сільських подій, хлопці посилали брата Іваньку до батькових «архіпів», як називала ці записнички племінниця Тетянка. Іванька безпомилково віднаходив у тих записах правильне потвердження спірного факту.

В окремі записничці значилися дати моїх нечастих приїздів у Данину в пору моєї восьмирічної праці журналістом на Буковині, приїзди на канікули внуків із далекої Буковини — Ярика і Алінки.

Незадовго до смерті показав мені витинку з районної газети «Під прапором Леніна» — реклами районного похоронного бюро із зображенням пам'ятника з цементового вапняку: проста стела з хрестом і місце для фотографії. Пристав до мене кріпко: «Замов мені таке, поки я живий і маю гроші з пенсії, сховай на горищі сараю в соломі, а як прийдеться, то готове вже поставите, та й не будете безпокоїться і витрачатися»... «Не можу я виконати такого твого прохання, — казав йому не раз. — Та ж люди в селі сміятимуться...». А він все наполюгав.

По смерті батька його численні записнички перейшли до мого архіву. Багато з них послужили гарним фактажем до мого двотомового «Села».

Шкодную тепер, що не забрав відразу до свого київського помешкання його военний чемодан. В час одного приїзду в Данину серце похололо, коли побачив ту пам'ятку, вже прогнилу від вологи, посеред двору, — невістка насипала туди зерно для качок і курей...

Є в моєму архіві світлина, де батькові всього лиш 21. Таким він і постав на мармуровому пам'ятнику на головному цвинтарі в Данині... Поряд з моєю матір'ю, двома його сестрами Катериною та Галиною та двома синами — Іванькою та Андрушкою...

Дякую Тобі, Батьку. За все. І прости-пробач. За все.

МАТИ

Навесні 1942-го, ще за німців, померла її мати, яку скосила невиліковна хвороба у віці 41 року. А згодом, уже у звільнене від німців село, до цього двору листоноша почав приносити страшні трикутники-похоронки.

Спочатку загинув молодший брат Іван — через кілька тижнів, як забрали до війська і кинули, із десятками тисяч таких як він — не навчених, не обстріляних і з однією рушницею на трьох, у справжню м'ясорубку операції маршала Жукова із визволення Києва. Похоронка на останнього представника чоловічої статі з цього колись добротного, заможного обійстя Мозгових прийшла в напіврозібрану одну хату, без хліва і стодоли, вже в 1944-му.

Як виживала сама в такій хаті найменша з дітей куркуля Івана Петровича Мозгового — Галина Мозгова — відомо лише Богу. Скажімо, у роки війни вишивала (навчилася від матері) і тим трохи собі заробляла. А ще її врятувала корова.

З тією коровою пов'язана щемка історія. За німецької окупації на село прийшла вказівка: виділити для комедатури, що містилася в Лосинівці, кілька корів (доти німці в селі брали тільки «яйка» і «млеко»). Поліцаї склали список, який не був позбавлений «родства-кумівства»: туди потрапили здебільшого або вдовиці, або сироти, яких нікому було захищати. Тодішній староста села Іван Федорович Кулик прізвище Мозгової Галини з того списку викреслив. На обурені запитання інших ображених відповів: «Та вона ж одна-однісінька. Ви то виживете, а вона пропаде без тої корови»...

Під кінець зими 1943-го в селі появилвся русявий юний красень на ймення Альоша. Мав прізвище Полта-

вель. Він був з родини колишніх данинських переселенців у кримські степи. Парубок приїхав погостити в родичів, у двоюрідної сестри Ївги.

Зустрілися ці двоє молодих людей випадково і за дивних обставин. Галя несла на своїх ще не окріплих плечах із лісу важкенний оберемок хмизу. Носилка із домотканого полотна не витримали ваги — розірвалася, і лісове друччя розсипалося посеред вулиці. А додому — ще не близько. Дівчина з розпуки заплакала. Отут і нагодився той хлопець. Допоміг зібрати хмиз і донести до хати. А потім разом розпалювали тим хмизом задубілу від морозу піч.

Совісний був хлопець, добрий і руки золоті мав — умів усе робити. Відтак до лісу за хмизом їздили підводою. Альоша брав коняку в Шатурі, в Галиної тітки Одарки. Через два місяці приїхали й Олексієві батьки для знайомства з майбутньою невісткою. Заручини були скромні, але так, як і належало віддавна серед українців, — із старостами, хлібом-сіллю і перев'язуванням рушників.

На третій день як німці покинули село Альошу забрали до радянського війська.

Гарно попрацювала доля-злодійка для цієї дівчини. За місяць після прощання отримала від нареченого довгого, зворушливого й оптимістичного листа. А через три дні по тому — той страшний «казьонний» конверт. В ньому — два аркуші і фотографія. Один аркуш — фабрично друкований, лише після слів «героически погиб при осовобоженни...» вручну було вписане прізвище та ім'я її щасливої долі, яка не збулася, а на іншому, зім'ятому й залитому юначою кров'ю, писана рукою Альоші данинська адреса його нареченої. Прострілене й залите в крові лежало в тому конверті їхнє спільне, перше й останнє, фото. Його зробив лосинівський фотограф Микола Півень, що ходив тієї воєнної пори від села до села зі своєю старою «лійкою» в бажанні щось підзаробити.

Через кілька років по війні доля звела її з одним із не багатьох молодих і нежонатих фронтовиків, кому пощастило вижити в тій страшній військовій м'ясорубці — Степаном Тимошиком. На службу в Червону армію він був призваний із сусідньої Шатури весною 1939-го, незадовго до початку Другої світової війни. А повернувся додому весною 1944-го.

Куркульська донька Галина Іванівна Мозгова-Тимошик, що залишилася без батька шестирічною і на своїй гіркій сирітській долі сповна відчула, що значить носити тавро народженої від «ворога народу», до кінця свого життя боялася, аби ця чорна тінь не заступила долю її чотирьох дітей.

Нічого з усього того пережитого вона ніколи не розповідала. Але сама, потайки від дітей, шукала сліди свого батька. Будучи малограмотною, довірливо просила когось надійного на вулиці писати листи-звернення.

Уже по її смерті, в 1996-му, віднайшов у старовинній родинній скрині пакет паперів. Хвилі гарячого й холодного поту раз-по-раз проходили тілом, коли читав ці документи. У нас у селі такі документи називалися «казьонними», бо писалися друкарською машинкою на гербових бланках. Прочитую деякі з них.

З Міністерства внутрішніх справ:

«Повідомляємо, що в МВС України даних про розкуркулення Вашого батька немає».

З Комітету державної безпеки України:

«На Вашого отца Мозгового Ивана Петровича документальных материалов в нашем архиве не имеется, по учету репрессированных лиц он у нас не значится. О возможно имеющихся на него сведениях рекомендуем запросить УВД Мурманской области, а также МВД Российской Федерации (Москва)».

Листи до Москви та Мурманська друкувалися на єдиній у той час у селі колгоспній друкарській машинці. У цих зверненнях містилося прохання колгоспниці колгоспу «Жовтнева революція» Галини Іванівни Тимошик (Мозгової) такого змісту:

«Прошу Вас, перевірте дела ссыльных и репрессированных по Черниговской области УССР за период 1930–1933 гг. и вышлите мне подтверждение о месте и сроке гибели моего отца Мозгового Ивана Петровича. Справка нужна для реабилитации доброго имени моего отца, его дочери и внуков».

Відповіді з Москви і Мурманська, звичайно ж, не прийшли. Однак, вона не припиняла пошуків. Проблеск надії з'явився у квітні 1991 року, коли в пресі було опубліковано довгоочікуваний мільйонами українців старшого покоління закон України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні». Згідно із цим законом, за відсутності архівних документів до районної комісії з питань поновлення прав реабілітованих слід було подати три письмові свідчення живих учасників тих подій.

У віднайденій теці віднаходжу три рукописні документи із назвою «Свідоцьке підтвердження». Варто процитувати один із них:

«Я, Сірик Наталка Василівна, 1903 року народження, уродженка і жителька села Даніно Ніжинського району Чернігівської області, підтверджую, що особисто знаю Мозгового Івана Петровича, уродженця і жителя села Даніно.

Знаю, що Мозговий Іван Петрович добросовісно працював у селі на власній землі, господарство на той час було міцне. Мав худобу і будівлі. До колгоспу не вступав. Десь у 1932 році його було арештовано і забрано з села, а господарство розкуркулено. Клуно, повітку, сарай, двоє коней, корову, сільськогосподарський інвентар, січкарю, віялку, віз кінний було передано до колгоспу. Куди забрали самого Мозгового І. П., я не знаю.

Знаю, що жінка з малими дітьми залишилася в хаті з відірваною пристройкою. Після арешту в село він не повернувся. Записане з моїх слів підтверджую, про що й розписуюся. 20 травня 1992 року».

Такі ж підтвердження подало ще двоє живих на той час односельців, хто добре знав І. П. Мозгового, — Кательницький Василь Ананійович, 1900-го та Петрик Павло Петрович, 1913 років народження.

І — про останній документ, який не може не обпікати душу. Зроблена рукою матері вирізка із районної газети «Ніжинський Вісник», що має назву «Справедливість відновлено». В ній — кілька газетних рядків:

«Відповідно до ст. 3 Закону України “Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні” та рішення комісії районної Ради народних депутатів з питань поновлення прав реабілітованих днями реабілітовані такі громадяни району, вислані з постійного місця проживання або позбавлені майна під виглядом боротьби з куркульством: Мозговий Іван Петрович (с. Данине)».

Разом із Іваном Мозговим у цій замітці повідомлялося й про реабілітованих земляків з інших сіл Ніжинського району.

... У сотий і тисячний раз прагну уявити, які відчуття переживала в ті хвилини мати, коли вирізувала цю замітку з «районки» і клала її до пакунку з «казьонними» документами. Цілком очевидно, що вона готувала передати цей пакет своєму найменшому синові — авторові цих рядків. Й тоді розповісти, нарешті, правду про свого батька.

Не встигла. Відійшла за небокрай 26 грудня 1996 року, не доживши якихось два тижні до свого 72-річчя. Та обов'язок перед світлою пам'яттю свого батька вона виконала. Як і ствердила в тому пакеті-посланні своє болісне до глибини душі прагнення передати у такий спосіб правду про нього своїм дітям і внукам.

І ще промовиста деталь кінця цієї непростої родинної історії.

Схований матір'ю у скрині пакет із документами про реабілітацію її батька був обгорнений рушником, який

вишивала у трагічних 30-х роках минулого століття її мати — Устина Зіновіївна Мозгова (Дерезенко). Упізнаваний до болю чернігівський рослинний орнамент, помережаний хрестиком червоними і чорними нитками....

Усе обгорнуте в цьому рушнику — то материн заповіт. А сам рушник нині — найцінніший мій скарб із материної скрині. Він обвінчує в моїй київській домівці образ Святого Миколи...

Чекаю на доріст внучок — Аннички і Януськи, щоб змогли вони серцем почути від мене і розумом збагнути цю типову для мільйонів українських родин гірко-світлу історію.

БРАТ ІВАН

23 лютого для мене, упродовж багатьох літ, — це день пам'яті мого старшого брата, якого всі в Данині називали Іванькою.

Сьогодні йому було б 65. Та за небокрай він мусив піти надто рано.

Зумів прожити так, що не мав ні ворогів, ні недругів. А любили його по-особливому не лише колгоспні хлопці-трактористи та всі в селі, а й домашнє птаство та звіряцтво.

Улюбленець Гусак чатував від ранку біля дверей хати і незмінно супроводжував господаря на роботу (тракторно-комбайновий «табур»). Як їхав до Ніжина, то й до автобусної зупинки. І то було видовище на все село. Гусак уже знав, що в салон залізного звіра його не пустять. Тому терпеливо чекав, поки зачиняться двері. А як автобус рушав — широким розмахом крил здіймався і летів за ним... аж до повороту за церквою. А потім гордо і сміло чалапав серединою Шинкової — додому. Гусака в селі за це поважали і він своїм видом показував, що знає про це. Ще Гусак чітко відрізняв, із яким відром Іванька ви-

ходив із хати поратися — до корови чи до поросяти. Від цього залежало, до яких дверей сараю ця мудра і добра птаха показуватиме хазяїну шлях — йшов завжди попереду, аж до порогу.

З песиком Дунаєм — також неймовірні історії. Відколи донька Тетянка отримала направлення працювати медсестрою в Галицю (за 25 км від Данини), Іванька по неділях супроводжував її з тижневою «продуктовою посылкою» велосипедом половину шляху — до Лосинівки. За велосипедом стало дріботів захеканий Дунай. Та лиш четвертину шляху. Далі, туди й назад, його мандрівка продовжувалася... у пазусі хазяїна. Ото була втіха звірині.

Коли Іваньку поховали, Дунай кілька місяців, з дня на день, за будь-якої погоди, прибігав на цвинтар. Годинами сидів біля могили, чекав, що хазяїн вийде звідти... Про той незвичний і тривалий у часі житейський чин вірного пса знало усе село...

Немало дивовижних сюжетів пов'язані із Іванькінами поросятами та індиками, які мешкали у дворі й не знали кошари. Бо були привілейовані хазяїном.

Таких осібних характеристик для постаті Іваньки можна нанизувати багато.

От хоча і про незбагнений талант художника. Ще в шкільні роки міг перемалювати будь-яку картину зі зразка під руками — виходило ніби як «один в один». Марив фарбами, які за умов хронічного безгрошів'я в хаті все ж йому зрідка перепадали: або від тітки Гальки, яка стало навідувалася в Данину із Срібного, або на зекономлені власні копійки. Звісно, не масляні, але під пензлем цього незвичного самоука таки дивували багатьох односельців.

На цю грань ще не розкритого таланту звернули увагу його навчителі в Дігтярівському училищі механізаторів широкого профілю на Срібнянщині, куди поїхав на трирічне навчання після восьмирічки. Училище те мі-

стилося в колишньому, часто згадуваного в своїх творах Тарасом Шевченком, палаці чи не найбагатшого чернігівського поміщика Петра Галагана. Ваня любив після занять малювати з натури залишки колишньої архітектурної мистецької величі цього палацу. І та велич на аркушах зі звичайного зошита були такою дивно-цікавою, що майстер Микола переконав дирекцію залишити цього здібного хлопця з далекої Данини в училищі. Мали намір послати його вчитися до Харкова й залишити потім свого кращого випускника майстром-викладачем в училищі, яке, поряд із механізаторським фахом, давало й атестат зрілості про повну середню освіту.

Та Ваня рвався до трактора, хотів сіяти й жати на колгоспних полях своєї рідної Данини. А потім його поманула романтика цілини на неозорих просторах чужого Казахстану...

А одна визначальна риса старшого брата для мене й досі залишається незбагненою: Ваня ніколи не палив цигарок і ні за яких обставин не використовував «матюкливих» слів. І це за умов, що від дзвінка до дзвінка відслужив у радянській армії, що особливо славилася дідівщиною і лихослів'ям. Також десятки літ перебував у середовищі сільських хлопців-механізаторів, де ці явища на той час були поширеними.

Тепер розумію, що та його вроджена шляхетність — від діда Івана по материній лінії, розкуркуленого владою заможного, інтелігентного і мудрого господаря своєї землі...

БРАТ АНДРІЙ

Народжені в підрадянську добу, напевне, й досі пам'ятають як голосно й бравурно у нас відзначали напередодні Святого Андрія день «найдемократичнішої в світі конституції». Для мене ж 5 грудня завжди пов'язувався

з іменинами мого улюбленого брата Андрія. Та вже 20-й раз поминатиму його цього дня свічкою і молитвою...

Із трьох прізвиськ, які отримав він за своє коротке земне життя від удалих на видумки данинців — Андрушка-Гармоніст, Андрушка-Мед і Андрушка-Тракторист, — перше «приклеїлося» до нього найміцніше. (До слова, його діти, Світлана та Сашко, як і дружина Галина, прозиваються в селі як Медові — та то вже інша історія).

Кличка ж Андрушки-Гармоніста пов'язана з найдорожчим подарунком від батька, купленим на початку обнадійливих 60-х років, — гармонею. І тепер пам'ятаю її ціну — 25 рублів. Багато це чи мало — скаже розмір місячної пенсії інваліда війни першої групи, яким був мій батько, — 9 рублів новими. Отож, трирядна «Тула» з дворянними басами «стягнула» тоді майже третину його річної воєнної пенсії. І якщо мати на оці, що в тодішніх колгоспах за працю до сьомого поту держава «платила» безгрошівними трудовнями (у непорядний спосіб натуралізованими соломою, гичкою чи жомом), то батьків той учинок і досі мені видається незбагненим.

Гармоня призначалася для всіх нас — трьох братів, що наступали на п'яти один одному з різницею щодва роки. Але від початку вона слухалася найбільше Андрушку. І пізніше ніколи не посварила нас. Бо ні старший Ваня, ні я не шаленіли так від неї, як середній брат.

Дядько Петро, який завідував колгоспною коморою навпроти нашого двору, чи не найчастіше мимохіть ставав слухачем тих концертів маленького хлопчика на лавочці під двором. Не раз оживлював односельцям у пам'яті таку картину: «Міхи то розсовуються, то стягуються до купи, дві маленькі ручки прудко стрибають кнопками; голови гармоніста не видно, лиш чорнявий чуб над нею; а гармоня то плаче, то сміється, то журу наводить, то навприсядки пуститися закликає; хто йшов вулицею, спиняється; самородок якийсь цей хлопець, а не гармоніст».

Думка про музичного самородка таки була правдивою. Йому б далі вчитися десь по цій лінії. Але, як і більшість тодішніх сільських хлопців, подався після 8 класу на «механізатора широкого профілю». До Дігтярів.

Від Данини то неблизький світ. До Лосинівки — сім кілометрів пішки (через брак «твердої дороги» автобуси в наше село тоді не ходили), звідти попутками до Прилук, там пересадка на якийсь рейсовий автобус, що йшов до Срібного чи Ромен через станцію Переволочна. Пам'ятаю, яку тривогу носила в очах мати, переживаючи за ту складну синову дорогу. Адже чималий продуктивний чемодан дошкуляв ще не зміцнілим рукам. Чотири роки отак.

Напевне що не знайдеться бодай сантиметра данинського чорнозему, який би по кільканадцять разів за ті молоді роки не переорав, не засіяв і не зібрав різного жнива Андрушка зі своїми напарниками-трактористами.

Першими їхніми металевими кіньми довго були ще ті старі й безвідмовні гусеничні ХТЗ, — без вікон і дверей, зі страшним ревом і смородом, із ненависним мазутом і браком будь-якого шансу зігрітися чи заховатися від негоди. Після 12–14 годин безперервної роботи в спеку і холод, дощ і сніг ті хлопці-механізатори «широкого профілю» приходили до своїх домівок фізично виснаженими, всуціль замурзаними, часто простудженими, нерідко й приглухлими.

Найбільше їм діставалося взимку. Лише гусеничними тракторами можна було вивозили щоденно в поле гній із більш ніж півтора десятка колгоспних корівників і телятників. Морози часто сягали за 20 градусів. Замерзлі від кізків борти причепа і не відкривалися, і не піднімалися. Дати тому раду можна було хіба що принесеними з дому молотовідбійниками.

У часи рідких приїздів у Данину не міг не помітити, як щоразу більшали на братових молодих долонях мідні заклепки мозолів, роз'їдених мазутом...

Та легшої й чистішої праці тоді сільські хлопці не мали. Хіба що могли стати «лімітчиками» в заводських і фабричних цехах Ніжина, Чернігова чи Києва. Але Андрушка дуже любив село і працю на землі. Тому й гадки ніколи не мав кудись виїздити.

За своє життя він так і не побував ніде далеко — ні на морі, ні в чужих краях. Щоправда була в нього одна тижнева поїздка на зелену Буковину, про яку часто і тепло згадував, — то на моє весілля під Вижницею над Черемошем. Та ще ціла зима в добрянських лісах під Білоруссю. Туди добровільно поїхав від колгоспу заробляти для нього та своєї нової хати дерево.

Про втому й печалі від безпросвітної сільської реальності забував, коли брав до рук свою улюбленицю — гармоню.

Факт доведений: за всю двадцятилітню пору сільських весіль упродовж 70–80 років, напевне що не було жодного, де б гармоня Андрушки не витягувала всю музичну частину дво-, а то й триденного весільного дійства. Чули й дивувалися від тієї дивної гри данинського гармоніста-віртуоза і в інших близьких чи далеких селах округи, куди напарники по роботі їздили свататися. Інший на його місці зробив би з такої витребуваності добрий бізнес — якщо не для себе, то для своїх дітей. Але те не для Андрушки. Погоджувався безвідмовно. І безкоштовно. Він тією гармонєю, кажуть, душу собі відживлював. І сил набирався.

Дві визначальні риси його характеру, про які в селі найчастіше згадують, — весела вдача, і суцільний позитив до кожного зустрічного. Ніхто не згадає жодного епізоду, коли б він був злий, сердитий чи кричав на когось, з'ясовував стосунки. Нікому не заздрив і нікого не гудив поза очі. Коли в розмові зі мною заходилися про його потреби чи поміч якусь від мене, — казав, що в нього «море всього добра» (мав на увазі качок, курей та іншу живність у стайні й поза нею), і що йому таки нічого

не треба. Зате в день завершення моїх гостин ладував мені в сумки стільки з того «добра», що й підняти було важко.

А ще був до безміри подільчивим. Стоїть перед очима такий епізод.

У пору розвалу колгоспів, коли грошей навіть на цигарки не вистачало, батько «відвоював» у матері клаптик городу біля гною та й посадив тютюн. Довго й марудно з ним возився, поки виріс, дозрів на сонці, висох у стеблах і став придатним для дроблення на махорку. Набив нею цілу тугу торбину. Гадав, стане того курива на них двох аж до весни. Але торбина непомітно спорожніла за якийсь тиждень-два. Андрушка — добра душа — виносив її своїм хлопцям-друзьям, коли ті довідалися, що махорка в дядька Степана чи не найкраща на ціле село.

... Андрушку ховали всім селом.

Ніколи, кажуть, не було в Данині такої похоронної процесії, щоб слідом за головним храмовим Хрестом перед труною несли... гармоню. Вона не грала. Як найдорожчу реліквію покійника, ніс її мовчазно в обох руках, тримаючи розгорнутою на грудях, закадичний братів друг Петро Шимко. І люди всю дорогу розступалися перед тим нехитрим інструментом, навсправжки схиляли голови, ніби кланялися, ніби дякували. За те, що в усі трудні часи звеселяв, розраджував, викликав посмішку, додавав бадьорості.

Гармоня таки обізвалася на прощання. Коли домовину вже опустили в могилу, Петро Шимко несподівано для всіх послав Андрушці останній привіт — його гармоню, слідом за першими грудками землі. Сказав на прощання, що так, як з-під пальців Андрушки, вона в селі вже ніколи не грає. Отож, нехай буде поруч із тим, кого слухалася, чиїм талантом ніби як оживала.

... Для мене кожний новий приїзд у Данину — то ще й внутрішня душевна спонука поговорити з Андрушкою.

І бодай краєчком вуха вчути на цвинтарі голос його Гармоні, яка «то плаче, то сміється, то журу наводить, то навприсядки пуститися закликає...»

СЕСТРА ПАША

Вона народилася у квітні 1947-го.

То була пора, коли новий голод, третій радянський за чергою, частіше став приводити до осиротілих на чоловіків сільських хатин чи не найстрашнішу біду — Смерть із косою за плечима. Непосильні плани хлібозаготівель, безрозбірливе нищпорення й видавлювання з кожного двору найменших запасів зерна та картоплі знову повернули сюди недавно пережиті селянами жахіття 30-х років.

Нині безпомилково можемо ствердити: ту лихолітню пору у напіврозваленій і часто задубілій від морозів хаті це немовля змогло вижити з матір'ю-одиначкою лише завдяки Небесному покровительству. Одною з його проявів стала тільна теличка, яка на цьому, розкуркуленому колись доценту, обійсті з'явилася, як дар Божий, із... Шляху Ілліча. Це така назва нового радянського села, яке влада створила до війни на місці колишніх данинських хуторів і де мешкала тітка Ольга — рідна сестра матиного батька Івана Мозгового. Сама залишившись із трьома малолітніми дівчатками (на чоловіка отримала похоронку в 1945-му), Ольга Петрівна Мозгова-Кишеня зрозуміла, що остання кровинка від її брата Івана — Галя зі своєю щойно народженою донькою приречена на загибель. Тому й вчинила несподівано: взяла раз налигача та й повела теличку в Данину. А то неблизька дорога — одинадцять кілометрів навпростець, заболоченими рудками та чагарниками.

І як вона на таке могла відважитися? Кругом — бандитизм, крадійство. Між селами вештаються зневірені й голодні безхатьки.

Була в тому спонтанному рішенні ще одна причина: племінниця назвала свою доньку Пашею. Таким ім'ям нарекла була свою первістку й Ольга — незадовго до того, як отримала вирок на сім років в'язниці за... сім узятих із колгоспного поля буряків. (Суд у Ніжині був показовий, бо «злісна порушниця соціалістичної законності» — не рядова колгоспниця данинського колгоспу ім. Шевченка, а ланкова). Але та перша Паша померла ще підлітком перед війною.

Багатожильність, витривалість у праці і доброзичливість до ближніх — то в другій Паші з роду Мозгових генетичне. Сусіди казали, що дівча чи не з пелюшок стало матері за незамінну помічницю. Спочатку на куцоному родинному городі, а потім у колгоспі.

Непроста доля моєї нині 74-річної сестриці Паші заслуговує окремого художньо-публіцистичного полотна. Але тут виокремлюю лише ці три штрихи.

Паша-телятниця

По закінченні восьмого класу на її ще не зміцнілі плечі відразу звалився тягар отієї безпросвітної колгоспної панщини. Їй першій у такому віці довірили цілу групу телят. Це тридцять майбутніх бичків і корів, яких до року треба було двічі в день випоювати-вигодовувати, дбаючи щодня про чим вищий приріст ваги. Ті прирости раз на місяць прискіпливо перевіряли колгоспні вагари.

Щоб уявити бодай на крихту ціну тієї панщини, намалюю картину, що й досі стоїть перед очима. Її спостерігав у дитинстві чи не щодня через вікно нашої хати, що стояла якраз навпроти колгоспу.

Старий-престарий колодязь посеред просторого колгоспного двору. Майже безперервний скрип журавля-дзвуду, що продірявленим відром черпає з дна воду. Дзвуд той поперемінно спускають і піднімають різні руки — повні й худенькі, жилаво-коричневі й тендіт-

но-біленькі. Десь із півтора десятка представниць жіночої половини молочнотоварної ферми снують між колодязем і кількома довгими смугами-сараями з двома то порожніми, то наповненими льодяною водою відрами. Одне старше теля випивало в середньому за день до двох відер води. А тридцять телят? Це шістдесят відер. Не забути слід і про теплу воду, бо від крижаної колодязної тварина могла й застудитися до загибелі.

То в світлову пору дня. А з досвітку й до передвечірньої пори — інші маршрути: від сараю до січкарні, солом'яної скирти, млина. За січкою, соломою чи борошном. Мішки такі, що без чийогось «піддавання» не можна було самій звалити на плечі. В обсязі ж — у кілька раз повніші від самої носійки. Ще ж гній згребти та винести в купу далеко за сараєм, тирсу розстелити, пійлом напоїти, ветеринара викликати й дочекатися, вибиті сарайні шибки ганчірками позатикати...

Паша з тих півтора десятка «тваринниць» (так у тодішніх газетах називали цих трудівниць колгоспних ферм) була і наймолодшою, і найслабкішою. Але результати приросту «ЖВТ» (живої ваги тварин) по її групі чомусь виходили найвищі не лише колгоспі, й у районі.

Так і пішла слава в районі про дивні працюючі руки та добре серце юної Паші-телятниці з Данини. Плакати про її «передовий досвід» розклеювали по інших фермах, у райгазеті світлини друкували — вона у незмінному «товаристві» телят. Пам'ятаю й досі її улюбленця, якого вона Королем назвала. Як перевели цього мудрого й симпатичного бицюгана в іншу відгодівельну групу (готували вже до забою), норовив щоразу зламати загороду та й прискакати до своєї першої няньки. Незмінно супроводжував Пашу до колодязя — вона й далі напувала його водою зі своїх відер. Норовистого Короля в такі дні ніхто не смів чіпати. Усі в колгоспі знали, що увечері ту тварину може без пригод завести до сусіднього сараю лише Паша.

Паша-ланкова

Потім була материна ланка. Через хворе серце лікарі рекоментували матері брати півнорми. Але коли й валокордин їй уже не допомагав, Паші доводилося, окрім своєї норми, брати на себе й ту половину. Від весни до кінця літа — то довгокілометрові рядки із незмінною сапою: шарування, обсіпання, виривання бур'янів. Під палючим сонцем, дощем, на семи вітрах. А всю осінь і до перших снігів — таке ж ручне викопування, обрізання та вантаження на тракторні причепа — буряків, моркви, картоплі, кукурудзяних качанів.

У колгоспному селі як жили, так і працювали поряд. «Наша» ланка складалася фактично із жіночого населення вулиці Шинкової. І Паша в ній також була наймолодною. А що люди знали змалку її горячість до роботи, то й обрали невзабарі ланковою.

Чи не тому саме під нашим двором осінньої пори проходило передзимове ділення між членами ланки нехитрих натуральних «подачок» від колгоспу. Зазвичай це були бурякова гичка, солома, жом, кукурудзяне бадилля, квасолиння.

Як те робилося?

Звалене під двором із тракторного причепа увечері розносили вилами на одинадцять на око однакових купок — стільки було членів ланки. А щоб ніхто не сердився, що комусь на навильник більше чи менше дісталось, вибирали одну «називальницю» і одну «вказувальницю». Першу ставили спиною до вже сформованих куп, а друга підходила то до однієї, то до другої із запитанням «Кому ця купа»?

Чи й могли бути незадоволені від такого чесно придуманого поділу?

Найбільшим святом для більш ніж десяти рільничих ланок у Данині були «обкопини». Це пора, коли останній кагат буряків із поля був вивезений на Носівську цукроварню. Тоді символічно «обкопували» поле до весни й

готувалися це гучно відзначити. Наставала пора натрохи розслабитися, дати душі волю. До хати ланкової приносили кожен, що міг: картоплю, качку, курку, соління, солодощі, наливку. Два дні гуляли — з гармонею, піснями, танцями. За неписаним правилом, бригадир, агроном та голова колгоспу мушили обійти всі ті місця святкування «обкопин» — уважити польових трудівниць.

Паша-агроном

На фоні тієї надважкої для дівочих плечей колгоспної панщини була одна світла пора її життя — студентська (заочна). Як передову ланкову, її рекомендували від колгоспу на навчання в Сокиринці. Там, на далекій від Данини Срібнянщині, в одному з маєтків колись чи не найбагатшого на Лівобережній Україні поміщика Галана розміщувався технікум. У ньому готували для села агрономів та зоотехніків. Отож, потрапила незабаром у контору колгоспу, яку в селі називали «білим домом»...

У ставленні до справи і тут вона виділялася своєю особістю. Для прикладу, коли їй доручили займатися шовківництвом, за два-три роки добилася того, що данинський колгосп здавав у районі найбільше шовкопрядних коконів.

Яким чином?

Кокони ті були в нашому селі справою підлітків. Десятки мішків із листям шовковиці треба було в сезон нарвати і згодувати ненажерній гусені, щоб вона виростила, дозріла і закрилася в шовковий кокон. Аби захопити школярів вирощувати в домашніх умовах ті прибуткові кокони, Паша щороку «вибивала» в колгоспі машину, щоб наприкінці літа на один день вивезти кращих здавальників на гарну екскурсію. Екскурсиводом часто просила бути мене, тоді студента журфаку в Києві. Постарілі батьки тих дітей і досі згадують, як світилися їхні очі, коли вони уперше відкрили для себе Київ, Чернігів, дендропарк Тростянець, палац у Качанівці...

Ще до щему в пам'яті — такий епізод.

Нас, двох найменших (із уже покійним братиком Андрушкою), Паша виносила на руках. Тому ми її дуже любили. Тому прагнули зрідка робити їй подарунки. Особливо як довго не бачили на час її сесій. Упродовж чотирьох років зимова сесія в Сокриницях завжди випадала на перед- і післяріздвяну пору. У світлий ранок засівання напередодні старого Нового року, коли в наших кишенях з'являлося несподівано багато цукерок у різних, раніше не бачених, чарівно-принадних обгортках, ми готували сестрі сюрприз: заповнювали для неї цілу півлітрову банку солодоців. То були винагороди подільчивих односельців «від засівання» у їхніх хатах. А що наші солодкі запаси скоро випорожнилися з кишень, Андрушка щодень пропонував порахувати «Пашині цукерки». Після такого рахування на дві цукерки в тій банці меншало. На початку те було непомітно. А тому, що сестра довго не їхала, банка міліла. Один рік, за день до приїзду Паші, там залишилося... дві цукерки.

Паша такою щасливою була, коли ми їй виклали той «сюрприз». Аж розплакалася. Але за хвилинку з посмішкою повернула нам. Сказала, що в неї від солодкого «в зуби ходить»...

Паша-артистка

І насамкінець — про Пашу-артистку. Такою вона найбільше знана тепер не лише в Данині, а й у колишньому Лосинівському районі. І такою її могли б знати зі справжньої професійної сцени мільйони вдячних слухачів. Але те, друге, не склалося — через сумні реалії життя типової колгоспної родини.

По кілька разів на рік данинська театральнo-хорова трупа під незмінним керівництвом тодішнього завсільбібліотекою Анастасія Яловського (була спадкоємцем легендарного Данинського театру старої, знищеної радвладою, «Просвіти») об'їздила з концертами той маленький

район. І кругом їх зустрічали зі сльозами і «довго не стихаючими» оплесками. То були рідкісні щасливі миті, коли битком забита в сільбуді до безміри натруджена й згорьована публіка враз підносилася до небес — від божественного співу півтора десятка зодягнених у яскраві національні ноші красивих і юних артистів, прибулих на кузові вантажної машини із стало відстаючого, ніколи непокороеного владою бездоріжнього села Данина.

Знову оживає емоційна картина перед очима. Холодну пізньоосінню темінь біля нашого двору роздирає сільська полуторка з різноголоссям баяна і співу на кузові. Всі чекають на Пашу. За годину — концерт у райцентрі. Вона, замурзана, щойно прибігла з вечірнього порання своїх телят. Опускає свої довгі темні, як у матері, коси над мискою з холодною водою і пробує зі щойно розбитого сирого яйця зробити «шампунь». Мати голосить, вирываючи з рук той шампунь, і кидає своє категоричне «не пущу, менінгіт заробиш!».

З машини в хату заходять «переговірники» — кілька дівчат і хлопців. Умовляють тітку Гальку змінити своє рішення, бо без Пашиного голосу на сцені буде провал. Обіцяють, що цього разу Пашу посадять із мокрим волоссям у кабінку, до Лосинівки висохне...

Голос у Паші — на правду від Бога. Про це знали і в Чернігові, і в Києві, куди не раз їздила виступати як переможець сільських оглядів художньої самодіяльності.

Раз до нашої хати в супроводі представника сільради зайшли два поважні чоловіки «з города». Представилися, що з Києва, з хору Верьовки. Ім'я Григорія Верьовки в селі всі знали — від родом із сусідньої Лосинівки і той знаменитий на увесь світ український академічний народний хор свого часу засновував. Переконували матір, що то на добро буде для її доньки, коли вона приїде до Києва. Можна лише уявити, з яких сцен і в яких країнах могли б чути спів юної, красивої, талановитої Паші Мозгової з Данини.

Та мати не пустила. В родині — ще троє малолітніх. Треба давати їм раду...

... Рік тому виконав давню обіцянку Паші — звозити її в Сокириниці. У мандрівці шляхами її молодості пробули два повні дні — з ночівлею в готелі з незвичною для тих країв назвою «Срібне-сіті». Побували не лише в Сокиринцях, а й у Густині, Прилуках, Ніжині. Також у Дігтярях, де пізніше вчилися на «механізатора широкого профілю» наші брати Іван та Андрій. Давно не бачив сестру такою бадьорою, світловипромінюваною. Сказала, що після такої поїздки і «вмирати не страшно»...

Передова телятниця, ланкова, агроном вічно відсталого данинського колгоспу «Дружба», пізніше — «Жовтнева революція» Парасковія Мозгова (Кошма) від народження в голодному 1947 року мешкає в Данині. Ненависна колгоспна панщина зі світанку до ночі упродовж більш ніж 40 літ висмоктала з неї всі сили, забрала здоров'я, зруйнувала надії. Вона ніколи не була в санаторії, не купалася в морі, не бачила як живуть пенсіонери за кордоном. Розмір її пенсії нині, після чергового «підвищення», — близько 2000 гривень. Майже така ж була і в її нині покійного чоловіка Миколи, беззмінного колгоспного шофера. Село поступово вмирає. Колись переповнену школу, де вчилося понад 700 дітей, закрили кілька років тому.

Одна з мільйонів українських доль, у типовому українському селі...

ДАНИНА — МОЯ ЛЮБОВ І ПЕЧАЛЬ

ЛЕГЕНДА ПРО НЕСПЛАЧЕНУ ДАНИНУ

Цей стародавній переказ про рідне село почув ще на початку 60-х років минулого століття від своєї бабусі Олени. 1911 року вона вийшла заміж у сусідню Шатуру, але до останніх днів свого життя зберегла любов до малої батьківщини, хоча через щоденні клопоти бувала там нечасто.

І цю любов передала своєму найменшому внукові — авторові цих рядків. Коли вона чула, як молодь називає її село зросійщеним Даніном, м'яко казала: «Неправильно так, бо ж таки — Данина́. Пам'ятай про це наше ім'я, внучку».

«... Було то дуже давно. Повноводою річкою, що звалася Дівиця, ходили човнами. Татари раз із тих човнів вийшли, сходку скликали і обложили село великою даниною. Люди в нас жили бідно, а данини багато треба було віддавати. Село не справлялося збирати стільки, як прийшли чужинці хотіли. За це вони вбили багато людей і село палили. Але що то могло допомогти, як кругом біднота. Ото за те, що не могли здавати, як треба було, ту данину татарам, і прозвали нас сусіди данинцями. Так і пристала та назва на наших людей, а село Даниною стало...»

Пам'ятав довго. А в останні роки вирішив віднайти відповідь на запитання: чому моє рідне село Данина за

свою довгу історію змінювало свою назву тричі: *Даніно*, *Данино*, *Данине*. Отож, і поринув із головою в архіви та різні джерельні матеріали різних часів.

Цікава картина вималювалася.

БОЇ З АРХІВАМИ ЗА ОТРИМАННЯ ПРАВДИ

... До Чернігівського обласного державного архіву мене привело усвідомлення віддачі боргу малій батьківщині. Вибрав, нарешті, час для написання правдивої історії свого рідного села Данина, яке, набувши таку назву ще від татарських часів, у радянську пору отримало зрусифіковану неоковирну — Даніно. А зробити це в ретроспективі без опрацювання відповідних фондів головного архіву області неможливо.

Здавалося, що десяти днів власної відпустки буде цілком достатньо, аби принаймні зорієнтуватися в матеріалі. Зважаючи на літню пору, вирішив телефоном з'ясувати робочі моменти свого побуту в Чернігові. Проблеми почалися з пошуком контактів. Три телефонні номери, зазначені на сайті архіву (цей, як і інші обласні, «прив'язаний» до сайту Головного архівного управління в Києві), виявлялися звичайними квартирними. Довелося втратити немало часу, та й нервів, аби таки відшукати чернігівських архівістів. Чому не оновлюється застаріла інформація на сайті Головархіву, хто відповідає за імідж установи в епоху суцільного Інтернету? — відповіді на ці запитання не став шукати, бо далі поставали серйозніші й абсурдніші.

Для прикладу, на запитання: чи можу я приїхати з понеділка попрацювати кілька днів в архіві, знервований голос на іншому кінці дроту не міг не приголомшити: «Нет, нельзя, мест нет, прінімаєм заявкі на начало сентября».

І це — наприкінці червня?

Архів працює, окрім, звичайно ж, п'ятниці й суботи, з 8 ранку до 16-ої пополудні. Для чиїх зручностей визначено таку пору? Зрозуміло, що не для пошукачів документів із села, району чи, як я, з Києва. Адже за такого розкладу, за архівними правилами, навіть один документ віднайти й отримати не вдасться — слід буде думати про нічліг.

Далі, по прибутті до Чернігова, поставали суцільні запитання без відповідей.

За читальну залу тут — маленька кімната, де можуть, упритул один до одного, за вузесенькими столами-тумбочками, розміститися не більше 14 чоловік. Щоб потрапити до неї тим, хто добереться сюди після восьмої ранку, слід простояти (присісти тут нема де) не одну годину в тісному холі першого поверху, нервово стежачи за монітором в очікуванні звільнення дефіцитного робочого місця дослідника.

Ще одне категоричне «нельзя» почув уже від чергового охоронця на першому поверсі. Це стосувалося мого нетбуку із власним запасом живлення на кілька годин. Вже в читальному залі цю заборону підтвердили цілковито абсурдним поясненням: «Єслі вам разрешить, другіє захатят».

Отримавши «свій стілець» — не значить, що ти почав працювати. Якщо справи не замовлені раніше (а як замовляти без попереднього пошуку в каталогах чи показниках?), їх можуть видати «в порядку живої черги», але... лише наступного дня. До того ж, обмежену кількість — не більше семи на день. Якщо в тих справах нічого не знайшов — іди на Десну купатися, сьогодні твої нові замовлення ніхто виконувати не буде.

Окремо про атмосферу читального залу. Вона нервова. В тісній кімнаті застоєне спекотне повітря (на вулиці — за 30 градусів). Тому двоє вікон і двері — настіж. За кондиціонер тут — старий вентилятор, який гучно скрипить прямо біля голови і прямо розмітає неприкріпле-

ні архівні папери, але добре допомагає явному протягу рухати сперте повітря. Однак така колізія влаштовує не всіх. Позиції розділилася: одні, що мають проблеми із здоров'ям, скаржаться на небезпечний протяг і вимагають зачинити двері та вимкнути вентилятор, інші, здоровіші, наполягають аби це «чудо техніки» гриміло й далі, бо «дихати нічим». І так — до 15.30. Настає пора здавати документи...

Скінчився ще один до абсурду не логічний, неприємний і малопродуктивний робочий день в одному з типових для пострадянської доби українських архівів. Запитання про те, чому поруч із тісним і шкідливим для здоров'я читальним залом міститься просторий і цілковито порожній хол, задавати нікому. Тут і коштів великих не треба, на що завжди посилаються високопосадовці, аби поставити бодай перегородки, подбати про зручності не лише для відвідувачів, а й для своїх працівників. «Думала, що ми тільки в селі не живемо, а виживаємо, — сказала мені одна землячка — вчителька-краєзнавець із віддаленого ніжинського села, яка вже втретє приїздить сюди в пошуку одного документа. — Як же можна в цій державі так не поважати людини, щоб створити їй отакі тваринні умови...»

Фрагментарно описані картинки з Чернігівського архіву лише привідкривають завісу до кричущого стану справ, що склався в цій галузі. Змінити ситуацію не можна без докорінного перегляду концепції національної архівної справи. Найбільш больовими, на мою думку, є кілька проблем, які слід розв'язувати терміново. Спробую коротко окреслити їх.

Перша. Ревізія фондів та умови зберігання документів

Допоки комуністи чи їх ставленики ще й досі перебувають у начальницьких кабінетах різних архівів, слід негайно розпочати їх ревізію. Поява безцінних листів

першого президента України Михайла Грушевського та інших документів доби УНР в інтернетному розпродажу в Європі, інкунабулів та книжкових раритетів українського друкарства у межигірських палатах Януковича, рідкісних ікон та мощей святих на дачі Пшонки, спроби ліквідації Інституту національної пам'яті — то лише вершина айсбергу не лише цинізму попередньої влади, а й її злочинного ставлення до правди кожної епохи.

Для дослідників добре відома досить поширена в останні роки ситуація, коли на віднайдений у каталозі й заявлений до видачі документ приходить відмова. При намаганні зробити повторне замовлення або з'ясувати причину відмови, чуєш у відповідь тривіальне «по технічним причінам» або «в ремонті». Насправді, проблема не в ремонті, а у відсутності такого документа.

Скільки таких «нестиковок» між каталогами та наявними фондами — ніхто сьогодні сказати не може.

Найбільше занепокоєння викликають газетні підшивки початкової пори українськомовної журналістики. Свого часу, працюючи над першою монографією про Івана Огієнка, мені довелося більше року чекати «ремонту» в бібліотеці ім. В. Вернадського єдиної в Україні підшивки газети «Громадська Думка» за 1906 рік, на сторінках якої був надрукований вірш цього автора «Не питай, чого в мене заплакані очі». Це було єдине документальне підтвердження, що знімало фальшиву радянську тезу про те, що популярна в народі пісня літературного походження «Не питай...» — невідомого автора, а не авторства лютого ворога радянської влади Огієнка.

Та скільки газетних підшивок не дочекалися такого ремонту! — вони на очах розсипаються, кришаться.

Один із надійних способів порятунку рідкісних документів на неякісних паперових носіях — термінове оцифрування, що на Заході стало звичним явищем, а на наших теренах ще перебуває в зародковому стані — знову-таки через тривіальне «немає коштів».

Друга. Порядок отримання документа

Щоразу, коли маю намір попрацювати в архіві, не полишає відчуття, що йдеш до поліцейської установи. Від радянської пори в цьому питанні фактично нічого не змінилося: потрібна купа документів, дозволів, перевірок, а вже під час праці слід витратити немало дорогоцінного часу на заповнення усіляких паперів.

Облишу за берегами цієї статті з'ясування доцільності, скажімо, щорічного подання листа-клопотання з установи про тему дослідження за підписом роботодавця; похід до кабінету керівника архівної установи за його підписом-дозволом працювати тут за обраною темою (виявляється, начальник архіву зобов'язаний її перевірити); заповнення (неодмінно у двох примірниках) кожного замовлення; оформлення спеціальної перепустки для внесення нетбуку чи фотоапарата. Загадку й обурення викликає час очікування документів: найчастіше — наступного дня, у кращому випадку — після обіду. І це незалежно від того, є в читальному залі відвідувачі, чи немає.

Зверну увагу на один рудимент тоталітарної держави — «Листок пользователя документа». Це досить цікавий супровідний папірець, без якого не видають і не приймають назад справу, якщо він не заповнений. Незважаючи на те, що на нових документах бланк цього папірця видруковано вже державною мовою, структура фактично залишилася без змін відтоді, коли ідея його запровадження народилася ще в часи перебування України в складі Російської імперії. Графи для заповнення кожним дослідником конкретного документа досить промовисті: дата, прізвище, які сторінки досліджував (вказати конкретно, з яких сторінок робилися виписки), з якою метою (вказати конкретно — написання монографії, книги, статті чи просто перегляд) і, нарешті, свій власноручний підпис у цьому рядку.

Цікаво, чи не збиралася недавня колишня влада організувати «полювання на відьом», збираючи оцим

недолугим документом дані на тих учених, які працювали і тепер працюють над невгодними режимові темами? Промовистий результат власного спостереження: дослідники старшого покоління в графі «Мета використання» завбачливо стали уникати слова «виписки», а лише зазначають обтічне «перегляд»...

Щоправда, наявність цього бланку бачиться корисною тепер лише в одному випадку. За ним легко «вирахувати» прізвища тих обраних владою учених, хто ще в радянські роки був офіційно допущений до так званих спецфондів із метою написання компрометуючих статей та книг про життя і творчість, скажімо, Симона Петлюри, Степана Бандери, Євгена Маланюка, Миколи Хвильового, інших діячів національного відродження.

Окрема тема — видача документів на тему так званого розкуркулення, голодомору, Другої світової війни тощо. Недемократична більшість колишньої Верховної Ради встигла узаконити низкою постанов і розпоряджень обмеження доступу до таких справ, посилаючись на захист прав особистості. Фактично це виглядає так. Якщо ви захочете написати про земляка, якого в 30-ті роки засудили до розстрілу за небажання йти в колгосп, персональну справу цієї людини в архіві не видадуть. Слід мати письмовий дозвіл від родини. Отож, їдьте в те село, шукайте спадкоємців, або доводьте документально, що їх уже давно немає. Чи багато знайдеться таких авторів-відчайдухів?

Третя. Платні послуги

Заробляти гроші архівні установи зобов'язала держава. Існують кілька документів, визначені конкретні розцінки, умови оплати. За браком місця немає можливості проаналізувати окремі «перли» з таких документів. Однак загальний висновок у цьому питанні однозначний: перелік таких послуг, їх розцінки, категорії платників неодмінно мають бути переглянуті.

Звичайно, не викликає заперечення ідея оплати за пошук архівними працівниками довідок для громадян, кількість яких в останні роки помітно зросла, щодо, скажімо, прізвищ, спадкоємців майнових справ, приналежності до родини тощо.

Але як можна ставити в цей ряд, скажімо, учителя-краєзнавця, хто хоче за власною ініціативою написати історію рідного населеного пункту, чи студента-випускника або аспіранта, який обрав малодосліджену тему? Та й не кожен учений здатен викласти із своєї кишені суму, яка нерідко таки «зашкалює». Для прикладу, фотографування однієї сторінки книги чи газетної шпальти оцінено в п'ять гривень, фотографування документа — майже п'ятдесят гривень. Нерідко архівні працівники, аби збільшити виручку, по-своєму тлумачать поняття документа: замість того, аби таким вважати саму справу, що має автономну назву, вони вважають документом кожен завершений за темою аркуш у такій справі. Якщо врахувати, що в науковій літературі існує кілька десятків визначень терміна «документ», неприємних колізій не на користь відвідувача архіву не уникнути.

Дійшло вже до того, що за користування нетбуком в деяких архівних установах та бібліотеках слід платити — одна гривня за годину. Насправді, як твердять фахівці, за цей час нетбук «накрутить» енергії не більше як на 3–5 копійок.

Заторкнута проблема платних послуг для науковців має інший бік медалі, досить вразливий для майбутнього української науки. В останні роки помітно скоротилася кількість кандидатських і докторських дисертацій за темами, виконання яких неможливе без архівного компоненту. Скажімо, в блоці дотичних до моїх наукових інтересів наук із соціальних комунікацій переважають теми, які легко віднайти в Інтернеті, просто скопіювати з чужомовних видань (благо, для цього існують гарні комп'ютерні програми з перекладу текстів). Од-

нак, результати таких «досліджень» нерідко далекі від практичного застосування.

Коли ж ми спроможемося написати нашу правдиву національну історію журналістики, якщо умовою доступу, скажімо до кожної давніше виданої книжкової сторінки чи газетної шпальти є п'ятигривнева купюра?

Ось за таких умов упродовж п'яти років і збирався архівний матеріал для авторської концепції історії українського села.

ХРОНІКА БОРОТЬБИ ЗА ПОВЕРНЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ НАЗВИ

2015, 30 липня

Автор цих рядків надіслав листа на адресу виконкому Данинської сільської ради до всіх мешканців села Данина Ніжинського району на Чернігівщині з пропозицією розглянути в установленому порядку питання про повернення селу Данине історичної назви Данина. Йшлося про прийняття відповідного рішення сільради і направлення його до районної ради. Всі інші процедурні та організаційні питання ініціатор звернення брався виконувати власними силами. До листа додавалася ґрунтовна історична довідка

Фрагмент цього листа:

«Повернення історичної назви нашого села Данина й перейменування його вулиць, що упродовж багатьох десятиліть носять імена катів українського народу, мусить зрушитися з глухого кута. Туди це питання нечесно і непорядно заганяють ті в нашому селі, хто або не відає суті проблеми, або й надалі свідомо її нівелює. Адже й районна влада сама ініціює пришвидшити позитивне розв'язання цього питання данинськими депутатами. У пресі вже неодноразово публікувалися роз'яснення від влади про те, що за процедуру перейменування назв чи вулиць населених пунктів селянам не доведеться платити грошей, їх ніхто не спонукатиме міняти

паспорти, ні в кого не виникне проблем із продажем паїв чи майна і т. ін. Цим лякають і баламутять людей некомпетентні демагоги і україноненависні комуністи.

З опублікованих у різних всеукраїнських і обласних періодичних та наукових виданнях фрагментах книги, яку закінчую, «Данина моїй Данині: українська минувшина в долі сіл Ніжинської округи» (а таких статей упродовж лише цього року з'явилося понад два десятки, більшість яких надіслав окремими пакетами на сільську Раду та школу) ви маєте цілком достатньо добутого мною в архівах Ніжина, Чернігова та Києва і ще ніким не опублікованого історичного фактажу, щоб його пізнати, переосмислити і повірити. Повірити в те, що від нас приховувалося або фальшувалося століттями. Настає час прозріння. Не можна надалі жити в неправді, не можна весь час носити в собі подвійну мораль.

Переконали, що на мапі України і в українську історію наше рідне село офіційно постане у відновленій його історичній, красивій і славній назві ДАНИНА. Слава саме про Данину, про наших мудрих і працьовитих пращурів, приголомшуюча правда про минулу долю ваших родичів, усіх данинців постане незабаром і перед Вами, коли триматимете в руках цю об'ємну, ілюстровану мою книгу.

А поки що — зробіть, будь ласка, перший відповідальний крок. На нього давно чекають душі тих, які покояться прахом на наших двох цвинтарях, на полях Першої та Другої світової війни, а також у безіменних могилах російських Соловків, розкиданих по Сибіру таборам ГУЛАГу, в тюрмах Ніжина, Чернігова та інших міст. Там — квіт нашого села. Вони, здебільшого молодими і дужими, йшли на несправедливі муки і смерть непокореними, не заляканими, не застрашеними. Їхній високий житейський чин має бути дороговказом для тих, у жилах кого нині і в майбутньому тектиме кров наших пращурів. Тих наших попередників, які засновували і розбудовували Данину. І не вина їх у тому, що невдячні нащадки так бездумно, неграмотно і некоректно кілька разів переінакшували це раз назавжди дане, як і при народженні дитини, ім'я — ДАНИНА — на Данино, Даніно, Данине. Такий ваш крок буде своєрідним каяттям усього села за все те несправедне, недобре, що чинилося іменем минулих влад.

Сподіваюся, ви прислухаєтеся і до цих моїх пропозицій щодо перейменування низки данинських вулиць. Пропоную передусім увічнити імена тих, хто зробив багато добра Данині, хто її прославив поза межами краю і був несправедливо знеславлений, спалюваний, витравлений з пам'яті не

одного покоління данинців. Прізвища і добрі справи цих людей вже введені в контекст не лише данинської і крайової, а й всеукраїнської історії. Нехай добрими справами і високим житейським чином цих достойників збагачується слава нашого села і в майбутньому.

Окреме моє звернення до тих, хто й досі вважає, що цього робити не слід: мовляв, «чи стане мені краще від того, якщо замість вулиці Петровського я мешкатиму на вулиці з іншою назвою; а що, коли влада інша прийде; а я не знаю імен тих, ким пропонують перейменувати» та ін.

Хоч відповідь на це міститься в першій половині цього листа, тут скажу коротко. Так, газ і ковбаса не подешевшають. І життя на краще швидко не зміниться. Але принаймні це не ображатиме, не принижуватиме пам'яті тих сотень наших земляків і ваших родичів зокрема, хто через той режим і за вказівки та підтримки цих імен був розстріляний, засланий, уполіуджений, помер від страшного голодомору, який був штучно створений саме для українців Сталіним та його поплічниками. Та й заради внуків наших це треба зробити, бо подвійна мораль, з якою вони входитимуть у життя через нашу боязнь визнати правду і покаятись, нівечитиме їхні душі, засмічуватиме духовність. Ось передусім для цього потрібне це перейменування.

З повагою і сподіванням на вашу мудрість, патріотизм і відчуття відповідальності за покладену на вас запізнiлу місію з повернення правдивої історії села — Микола Тимошик, уродженець села Данина, доктор філологічних наук, професор, журналіст, письменник».

2015, 5 серпня

У Данину було надіслано 300 примірників історичної інформації короткі історичні довідки про діячів, іменами яких варто назвати вулиці Данини. Племянник Олександр справно заніс примірник цього листа до кожного двору, де мешкають данинці, та вручив у руки господареві двору. Йшлося про особистості, які в той чи той спосіб прославили Данину. Це зокрема: гетьман Тарас Трясило; праправнук гетьмана, засновник данинського хутора родини Трясил Іван Тарасевич; письменник, журналіст і священник Петро Огієвський; благочинний духовного округу з центром у Данині протоієрей

Петро Скорина; перший настоятель Свято-Троїцького храму в Данині доби переходу його громади до УАПЦ в 1921 року, розстріляний більшовицькою владою за участь у процесі СВУ композитор і священник Іван Зоценко; виходець із Данини, засновник і голова Всеукраїнського братства Андрія Первозванного, замучений ворогами України Володимир Кательницький.

2015, 20 серпня

Стала відома реакція «еліти села» на моє письмове звернення щодо повернення Данині історичної назви та декомунізації вулиць: відкласти питання на сесії сільської ради на невизначений час. Вороги українського в Україні або явні невігласи спеціально запустили селом вигадку про те, що перейменування села унеможливить продаж власниками дворів паїв, а за перейменування вулиць селянам доведеться платити кошти з кожного двору та змінювати в райцентрі прописку в паспортах.

Із цього приводу виклав у соціальні мережі ось таку репліку:

«Інформація для тих, хто особисто долучається до процесу декомунізації України, який чим раз ускладнюється. Найбільший спротив чинять у глибинці чинуші-малороси із числа так званої сільської інтелігенції. Зневірених селян лякають грошима, які будуть збиратися з кожного двору, аби перейменувати котрись із вулиць, що носять імена катів народу. З цієї причини, знову «відклали» це питання, скажімо, в моїй рідній чернігівській Данині. І люди в це вірять. Механізм укотре «заговорити» це питання запущений владою».

До цієї репліки прикріпив посилання на роз'яснення Інституту національної пам'яті про те, що ніяких коштів і ніяких змін у паспортах процедура перейменування не передбачає.

2015, 7 жовтня

У селі Данине проходить 36-та сесія сільради шостого скликання. Гострі дебати. Голоснішими із депутатів виявилися малороси. Їхні аргументи щодо Данини: «при-

викли до Даніно», «а що це дасть?», «а нащо це робить?». Ще абсурдніші були заяви щодо перейменувань вулиць: «мені наравиться жити на улиці Воровського і я не хочу трястися на вулиці Трясила», «таких не знаємо», «при чім тут автокефальна церква?»...

Голоси... розділилися. Обговорення цього важливого гуманітарного питання, що жодного стосунку не мало до ковбаси і газу, оголило несподівано гостру проблему сьогоденішнього українського села: духовна деградація, зневіра в українському державотворенні, обізленість. І в сучасній Данині є немало малоосвічених крикунів чи просто невігласів з негативною енергетикою і навіть прихильники проросійського Опозиційного блоку. Нейтралізувати їхній негатив зуміла своїм переконливим і виваженим словом голова сільради, колишня вчителька української мови Галина Петрівна Оксенич (Пономаренко).

Один голос, який переважив терези «ваги», таки знайшовся. У цьому місці вважаю за потрібне назвати для історії імена тих данинських депутатів, які по-справжньому чубилися в тодішній сільраді у питанні, що, здавалося б, не мало викликати жодного внутрішнього спротиву чи душевного сум'яття: виправити перекоси попередньої влади, повернути історичну справедливість, ствердити національну пам'ять. Передусім самим собі, своїм дітям і внукам.

Автор цих рядків, як і більшість сучасних данинців, достеменно знають імена тих обізлених, затятих, неосвічених, егоїстично налаштованих крикунів. Втім вказувати на них у цій книзі вважаю за недоцільне. Бо в тих колишніх депутатів є діти і будуть внуки. Бо є вищий суд — перед своєю совістю і Богом. Отам і отоді кожному доведеться давати свій власний звіт і випрошувати своє запізнале покаєння.

Отож, перелік депутатів 36-ї сесії Данинської сільської ради (за архівною довідкою), де вирішувалося дав-

но назріле питання: повертати чи не повертати рідній Данині її історичну назву. А заодно і: змінювати чи ні імена катів українського народу, якими були названі низка данинських вулиць: Авраменко Парасковія, Вовкогон Микола, Калюжна Ірина, Кошма Володимир, Микитенко Іван, Мозгова Лідія, Оксенич (Пономаренко) Галина, Подолянко Юлія, Федоренко Людмила, Царок Ніна, Яловський Станіслав, Ярина Лідія, Кулик Володимир, Подолянко Микола, Мозговий Олександр. Були присутні також і члени виконкому, які не мали права голосу, але активно брали участь в обговоренні порядку денного: Калюжна Світлана, Семенко Володимир, Петрик Василь, о. Яловський Микола.

2015, 28 грудня

Передноворічний подарунок для свідомих данинців від депутатів Ніжинської райради. З ухвали третьої (позачергової) сесії райради сьомого скликання «Про перейменування села Данине» Ніжинського району Чернігівської області»:

«Розглянувши клопотання Ніжинської державної адміністрації, рішення 36 сесії Данинської сільської ради 6 скликання від 7.10.2015 р., з метою повернення селу Данине Ніжинського району Чернігівської області історичної назви, керуючись статтею 8, пунктом 26 частиною 1 статті 43 Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, районна рада вирішила:

1. Підтримати громадську ініціативу Данинської територіальної громади щодо перейменування села Данине на Данина.

2. Ніжинській районній раді направити до Чернігівської обласної ради клопотання про прийняття рішення щодо звернення до Верховної Ради України про перейменування села Данине».

2016, 18 січня

Офіційне звернення до Інституту української мови НАН та до Інституту національної пам'яті з проханням підтримати мою історичну довідку щодо доцільності перейменування села Данине на село Данина.

2016, 29 березня

Данинське питання розглядає четверта сесія сьомого скликання Чернігівської обласної ради. Клопотання Ніжинської райради підтримується. Рішення № 53–4/НІІ за підписом голови райради О. Бузуна звучить так:

«Порушити клопотання перед Верховною Радою України про перейменування села Данине Данинської сільської ради Ніжинського району Чернігівської області на село Данина».

2016, 19 липня

Подання Чернігівської обласної ради щодо перейменування села Данине підтримано на засіданні Комітету з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування Верховної Ради України. Голова підкомітету Микола Федорук проінформував, що від часу першої писемної згадки (середина XVII століття) і до 1920 року село мало назву Данина, що походить від слів «данина», «дань». У зв'язку з тим, що жителі села були змушені сплачувати високу данину татарським загарбникам, але часто й не могли сплачувати, їх називали данинцями. Інститут української мови НАН України вважає доцільним перейменування села Данине на село Данина. При цьому експерти Інституту також пов'язують походження назви населеного пункту із назвою географічного об'єкта — урочища Данина, яке згадується в деяких історичних документах.

У підсумку обговорення члени комітету ухвалили рішення — розробити і внести на розгляд Верховної Ради України проект постанови «Про перейменування села Данине Ніжинського району Чернігівської області», рекомендувати Верховній Раді України даний проект прийняти за основу та в цілому.

2016, 7 вересня

Питання про перейменування села внесено до порядку денного засідання Верховної Ради України восьмого

скликання. Голосування за основу і в цілому виявилось результативним. Після голосування затверджується постанова Верховної Ради України такого змісту:

Переїменувати село Данине Ніжинського району Чернігівської області на село Данина.

Того ж дня історичну для Данини і данинців усіх поколінь Постанову вищого законодавчого органу держави про Данину за № 1496-УІІ від 7 вересня 2016 року підписує Голова Верховної Ради України А. Парубій.

Постанова набрала чинності після її опублікування у «Відомостях Верховної Ради України», число 39 за 2016 рік, стор. 605.

Того ж дня, переживаючи емоційне піднесення, автор цих рядків написав на свої сторінці Фейсбуку таке:

«Щойно Верховна Рада прийняла постанову про повернення моєму рідному селу історичної назви. Отож, замість тричі перекручених більшовицькими ідеологами на московський лад “Даніно”, “Данино”, “Данине” — тепер таки ДАНИНА! Як автор цієї ініціативи та творець архівної історичної довідки, що таки “спрацювала” в головах районних, обласних та верховних державників, тішуся особливо. Водночас стверджую: хоч і тяжкий шлях навернення з московщини на наш, український, але він, за сильної впертості й бажання, можливий. Навіть на прикладі окремо взятого села. Дякую всім, хто мене підтримував».

**«ХОЧЕТЕ ПРАВДИ?
ЗАПЛАТІТЬ ЗА ДОКУМЕНТ!»**

Саме так можна схарактеризувати стосунки новочасної Української держави з тими її громадянами, хто наївно хоче все ж протиставити тому несамовитому телевізійному потокові антиукраїнського бруду очищуючі зерна правди, що заховані від всіх нас, скажімо, в архівах. Проте й купити там можна не всю правду.

Якщо ви захочете, для прикладу, написати правдиву історію про те, як розкуркулювали ваше село, як селяни не корилися ленінсько-сталінській вказівці все околгоспнювати, вам особову справу таких сміливців, яких Кремль згноїв на Соловках, в українських державних архівах не видадуть. Гриф «нєльзя» поклала не Москва, а наші доморощені депутати недавньої Верховної Ради. Йдеться про ганебний закон про охорону персональних даних, яку «слуги народу» робили під себе. Отож, щоб написати правду про «куркуля» 20-х років, вам треба їхати спочатку не в архів, а в те село та просити письмового дозволу на це від його родини. А коли всі померли, то — в архів слід подати довідку від сільської Ради, що нема в кого дозволу брати. Чи це не маразм?

В одній із моїх публікацій у «Деснянській Правді» йдеться не про куркулів, а про приїзд у рідне село Данина митрополита з Чернігова у... 1881 році. Але щоб добути про це інформацію, також треба було платити гроші.

Як довго торгуватиме держава правдою за гроші?

А втім, тепер — не про гроші. Приємно, що першу розповідь із моєї майбутньої книги «Данина — Данині: українська минувшина в історії одного чернігівського села та його околиць» подає саме «Деснянська правда» — колись головна газета нашого краю. Дуже хотілося, аби подібні матеріали спонукали читачів до глибшого пізнання й переосмислення нашої всуціль сфальшованої історії. Скільки дивовижних сюжетів чекає на оприлюднення в наших укрaїнських недоступних через непатріотичних бюрократів на місцях а р х і в а х .

Тут — реакція небайдужої фейсбучної спільноти про низку моїх перших публікацій з минулого села за матеріалами «платних» Державних архівів.

Leonid Isachenko

Миколо Степановичу, уклінна подяка Вам за статтю! Першим удрукувати таку розвідку — честь найповажні-

шій газеті. Спасибі Вам за копітку працю. Зерно Вашого слова мусить прорости.

Наталя Процько

Нарешті читаю довгоочікувану публікацію. Вітаю Вас, Миколо Степановичу, з початком. Нехай він буде вдалим, а «Деснянка» для Вас щасливою на почин. Знаю — це лише маленька крихта тої титанічної роботи, якій Ви благодійно віддали доооообрий шмат свого часу протягом чи не десятиріччя. Впевнена, Ваші зусилля будуть достойно поціновані майбутніми читачами. Чекаємо продовжень.

Nina Nina (Ніна Дворська)

Це особлива животрепетна сторінка данинської історії. Читали з дівчатами вголос. Дійсно шедевр! І соромно, і боляче... Не просто прочитала, а пережила. Емоції зашкалювали. Це гімн селу! Так ніхто не писав. До ТЕБЕ все життя йтимеш.

Катерина Нишпор

Щиро дякую за ще один екскурс в минуле нашої Данини часів сивої давнини славного козацтва.

Кажуть: «Не місце прикрашає людину, а людина — місце»... А гармонійне поєднання нашої Данини і легендарного сімейства Тарасевичів тихенько наштовхує на думку, що данинська земля гідна достойних людей...

По доброму позаздрила, читаючи рядки про «... урок української літератури в Данинській школі...», відразу ж прокручуючи в пам'яті з розповідей старшого покоління, що ж то за мудра вчителька така у нас була... і сумно посміхнулась, наштовхнувшись на «... намальовану картину в уяві автора»...

Так, часу втрачено багато і нитка генетичної пам'яті справді перервана... Та дякуючи Вам, хто готовий по крупинці збирати інформацію про наше село і подати

нам її в цікавому обрамленні, повірте, уже існує широке коло зацікавлених читачів, які з нетерпінням чекають на Ваше творіння...

Ще раз бажаю Вам творчих успіхів, натхнення та всіляких гараздів!

Наталя Процько

Про княгиню. Неймовірна історія. Чим далі читаєш Ваші посили, тим остаточно переконаєшся — таки наше село унікальне. І унікальне воно не тільки багатою історією і сильними духом людьми. Воно якесь сакральне. Скільки Ви описуєте подій, які мали б не відбутись, а відбулися за якимось унікальним, непоясненим збігом обставин. Історії про церковні ікони помурашать будь-кого.

Пересилаю також відгук від Ніни Дворської: «Дякую-предякую, Наталочко! Я в захопленні! Микола Степанович володіє такою силою слова, що мурашки бігають по шкірі, коли читаєш його статті. Людина тонкої душі просто і щиро нагадує нам історію нашого села, застерігає, повертає нас в незабутні часи нашого дитинства...».

Катерина Нишпор

Ось така маленька традиція — писати Вам невеличке повідомлення-подяку, повідомлення-захоплення, повідомлення-сподівання у відповідь на Вашу чергову частину майбутньої КНИГИ.

Окрім подяки за Ваш титанічний труд, хотілося б ще відмітити, що стаття «Метричні книги як дзеркала людських дол» лишила глибокий слід не лише в мені. Та то й зрозуміло. Я ж — данинка:)))

Для зручнішого перегляду статті я її на роботі роздрукувала і перечитувала в паперовому варіанті, за чим мене і застав мій колега. До слова, хлопець родом із самого серця Донецька. За останній рік досконало вивчив українську мову (до цього розмовляв виключ-

но російською), захоплюється історією українського народу. І я йому сказала, що читаю напрочуд цікаву статтю «... з історії українського народу на прикладі нашого села». Він зацікавився і попросив дати йому. Як результат — сьогодні зателефонував аби висловити подяку і попросив надалі тримати його в курсі, даючи для перегляду всі Ваші статті... Його захопленню не було меж...

Тому саме сьогодні я не могла не написати. Адже його подяка адресується саме Вам.

Ирина Тарасенко (Григорьева) Рязань (Россия)

Ещё раз спасибо уважаемому автору статьи Николаю Тимошику. Описана непростая, многогранная жизнь Петра Васильевича Скорины. В небольшом дополнении к этой статье хочу сказать, что многочисленные потомки Петра Васильевича в настоящее время живут в Украине, России, Молдове, Прибалтике, возможно, и в других странах. Хорошо помнят рассказы своих бабушек, дедушек о добром предке, из уст в уста переходили страницы жизни Петра Васильевича. Галина Азарова, потомок Петра Скорины с дочерью ездили несколько лет назад в Нежин, в Данино. Видели церковь, школу, дом Скорины. Односельчане с теплом и доброй памятью вспоминали деяния Петра Васильевича. В архиве много материала пролило свет на дела нашего предка. Помимо духовного служения пра-прадед преподавал и в школе. Среди потомков впоследствии было много учителей. Отец мой Николай Тарасенко уже в 50–70-е годы продолжал дела прадеда. В Молдавии строил школы, преподавал физику в школе, также как прадед, запомнился согражданам внимательным, уважительным к нуждам людей, не один год был депутатом местного совета. Был коммунистом, но в кругу семьи всегда говорил «Бог вернётся, помяните моё слово».

Тамара Подолянко

Я чула цю історію. Мама була свідком, як розбирали церкву.

Вечоріло, над селом ніби повисло криваво-червоне зарево, а від церкви від'їжджали нагружені полуторки із церковним скарбом. Їй врізалась у пам'ять тяжка і гнітюча атмосфера якоїсь безвиході і горя. У 1962 році їй було 13. Вона бачила, як у балок на дорозі викинули кістки і напівзотлілі ризи. Ніхто не протестував, хоча на той час у селі жили два священники — Калюжний і Сірик. Їхні діти ще живі на цей час, можливо вони знають де перепоховані останки.

А на рахунок бездуховності і байдужості відповідь є: ПРОПАГАНДА і СТРАХ. Яку велику силу вони мають, ми можемо спостерігати і сьогодні.

Rostyslav Pohorilets

А подібних, менше чи більше наповнених фактами, спогадів та оповідок від старожилів, дослідників бажалося б читати більше та частіше... Інакше не пробудимося всенародно, майбуття буде непевним, коли не зітремо пилу і цвілі забуття із свідомих і несвідомих гріхів минулого, конкретних історичних осіб та громади вцілому, якщо не відбудеться внутрішнього акту каяття, усвідомленого жалю за содіяним. Бо в подібних випадках, мабуть, неможливо бути непричетним, якщо дія діялась воочі... Дякую Вам за те, що проганяєте духів злоби та безпам'ятства!

Віталій Татаренко

Прочитав Ваш твотомник «СЕЛЮ». Отримав велике задоволення, але й розчарування. Задоволення від Вашої праці, розчарування від того, що так небагато я знав і знаю про свою та історію села, народу, країни. Дуже сподобалось, що головний герой Вашої книги — це проста ЛЮДИНА, селянин, Батюшка, кіномеханік, ланко-

ва та багато інших. Ніби й себе бачиш у Селі. Цим Ваше «Село» дуже близьке нам. Надіюсь що й іншим селянам сподобається Ваша книга. Мій екземпляр двотомника вже пішов по руках.

Mykola Tymoshuk: Гарно Ви підмітили про Головного Героя — простого селянина, земляче Віталію. Сита, багата людина, яка виростала в достатку, за таке не візьметься. То їй чуже. Дякую за Вашу небайдужість. Скоро збиратиму такі відгуки, як Ваш, — деь колись їх оприлюдню. Може, в Мемуарах свого багатого на карколомні сюжети життя. Добра Вам і родині. Радію, що «книга пішла по руках»! Орієнтовний час презентації мого «Села» в Києві — червень.

Митрополит Димитрій (Рудюк)

Доля українського села однакова, що на Півночі, що на Півдні, що на Сході, що на Заході України. Читаю двохтомник Миколи Тимошика «Село» і дивуюся — скільки потрібно було автору вкласти натхненної праці, щоб так потужно, всебічно розкрити історію своєї Малої Батьківщини в контексті української історії. Незбагнено, неоцінено... Праця варта уваги всіх, особливо тих, хто розмірковує над долею України, її колиски — українського села, яке з надпотужного націотворчого чинника справжнього непідкупного українства перетворилося сьогодні у «вмираючого колоса», в якому ледь жевріє духовне і культурне життя, або ж взагалі такого вже давно немає. Читаючи ці книги, думаєш, якби зреалізував свій задум про історію рідного села, то написав би точно в такому контексті. По щирому заздрю автору перед яким розкривалися архіви, який роздобув чимало інформації, перед яким розкривалися (і не розкривалися) уста старожилів, односельчан!

Дякую Вам, Миколо Степановичу! Двохтомник придбав у Львові в книгарні «Є».

Mykola Tymoshyk: Дорогий Владико! Направду, до сліз Ви «розжалобили» мене цим своїм відгуком. Як контрастує це Ваше шире, добре і патріотичне слово із позицією тих, кого ми б мали вважати державницькою елітою. Свіжий приклад. Хотів записатися на прийом до заступниці Чернігівської ОДА з гуманітарних питань, щоб подарувати їй цей двотомник та домовитися, може, спільно з ОДА зробити в краї якісь презентації. Не захотіла говорити з київським професором-земляком — передала через секретарку вказівку звернутися мені до клерка ОДА... із «зв'язків з комунікаціями». Отож, передумав їхати до Чернігова. Дякую Вам.

Катерина Таран

Призупинивши невмолимий поспіх, Микола Тимошик біля життєдайних джерел рідної землі поринув у Всесвіт. Як береги ріку, він відчув час. Зазирнув до криниці власної генетичної пам'яті. А його натхнення і снага із Данини, що на Чернігівщині.

Наполегливість до п'ятирічних архівних пошуків і знахідок на межі прозоріння, катарсису. Саме тому у двотомнику «СЕЛО» викладені не лише факти, сухі цифри, дати, події, легенди, перекази, а й ліричні відступи, авторські коментарі, спогади з дитинства, бабусині поради і настанови.

Усе те, що забрав із собою в життєву дорогу... Аби, повернувшись, віддати належне за ті духовні скарби, що на підсвідомості виручали його у скрутні хвилини, непрості періоди випробувань. Його оповідь спонукає до аналогій, зіставлень допомагає знаходити відповіді на запитання «звідки?», «чому?» та «навіщо?».

Валентина Миколаївна Кугут

Дуже цікаво! І Вова мій прочитав — йому дуже сподобалось і було дуже цікаво. Твої матеріали дійсно потрібні. В моїй пам'яті — перше причастя в нашій церкві. Була

мала, але закарбувалось в пам'яті, мабуть тому і відчувала всі безбожні часи присутність Бога і його допомогу. Слава Богу за все! Дякую!

З ЛИСТІВ:

Шановний земляче, Микола Степанович! Хочу вклонитися тобі за публікації про нашу рідну Данину: «Перша церква в Данині», «Дух безпам'ятства над Даниною», «Козацька школа в Данині», «Фаетон у Данині...», «Данинський нащадок гетьмана Трясила». Читала, і переді мною постала картина величного раю: село потопає в зелені; білі живі хатки під стріхами. І головне — здорові й красиві люди! І все живе в гармонії з Господом. Бо ж над усією Божою красою Данини стояла п'ятикупольна Свято-Троїцька церква, дзвін якої сягав небес. І святість та лягала на всіх: грішних і праведних. Бо по-другому й бути не могло! Жили у купочці. Люди мислили селом, гуртом карали і прощали.

Твої архівні дослідження, а ще чистота, правдивість, духовність твого письма не залишать байдужим жодного данинця. Так гарно ще ніхто не зміг розкрити очі на себе. Заглянуть глибинно собі в душу.

Спасибі тобі, Миколо Степановичу, що не дав упасти в безпам'ятство данинцям. Ця назва «Данина» для мене — пам'ять на серце... Батьківські оповіді: саме про Данину, а не перекручене «Данине»; баштан за городом: на якому родили здоровенні дині й кавуни (в мішок влазили дві дині, і не більше); про батюшку на прізвище Сірик, до якого носили мене хрестить у хуртовину.

Як живу бачу матір свою, чую її розповідь про те, як носила мене маленьку в полотняній вишиваній сорочці на Службу до церкви (а було мені півроку). І то була моя остання дорога з мамою до храму, бо ангельські голоси дзвонів в 60-х роках затихли надовго... Моя десятирічна сестричка (Царство Небесне), як розбирали церкву, при-

несла додому ікону Божої матері, і вона довго прикрашала нашу покуть... І вже зараз та ікона знову знайшла своє місце у данинському храмі.

А мій батько посадив яблуні того року і дня того, які родили соковитою, рум'яною, запашною малиновкою. Кожного року весною сад потопав у цвіту, а осінню в плодах... Ці спомини живлять і дають мені силу і досі. І здається, що тільки ними й живу... І такий щем інколи стискає душу, така ота Любов родинного, теплого вітру голубить і обнімає, що весь світ хочеться обійнять!

Історія нашої Данини багата, бо історія — то Люди. «А весело колись жили, — казала моя мати, — жили бідно, робили важко, а радість була... В невеликій хатці збирались на досвітках дівки й парубки. Були щасливі, молоді й красиві».

Дуже вразила мене розповідь про данинського священника протоієрея Петра Скорину. Духовний і великодушний, видно, то був чоловік. Добрі справи завжди повертаються добром. І сором великий буде всім нам, якщо не залишимо нащадкам данинців світлої пам'яті про цю Велику Людину. І думку твою, щоб назвати вулицю іменем Петра Скорини, я щиро підтримую.

Матеріал в газеті «День» від 20–21 березня 2015 р. «Козацька школа в Данині» є незаперечним фактом приниження «меншого брата» Російською імперією (після перепису 1782 р.).

Маловідомі секрети давньої української педагогіки повинні стати сьогодні зразком високої моралі у сучасній школі. Це дійсно була висока народна педагогіка. І про вчителів розповідали цілі покоління, тому що наука та була справжня. Ще мій батько, 1913 року народження, з 4-ма класами школи, легко множив 2-х і 3-х значні числа без калькулятора, легко вираховував площу поля. Хати, побудовані моїм батьком, міцні й добротні.

Багато повчального й про однокашників я дізналася. Так цікаво і багато мудрості.

... Про «горшечників» (по — вуличному), пам'ятаю і я. З мамою також прийшлося вибирати горщик і гладишку. В 1971 р., перед святом Трійці придбали «пару» на щастя молодятам (сестра заміж виходила).

Дійсно, все бере за душу, повертає додому.

Микола Степанович, твої наукові дослідження є цінними для жителів нашого села, як для меншого покоління так і для старожилів. Твоя праця не даремна, адже гарне зерно дає добрі плоди.

**З повагою Валентина Куценко (Процько)
Чернігів. Липень 2015**

Микола Степанович, доброго дня.

Вдячний за надіслану мені публікацію. Коли її читав уперше, то мене зборювала велика кількість емоцій. Радість і гордість навіть за те, що я на власні очі бачив той самий величний дубовий хрест, не кажучи вже про саму цю непересічну постать, Івана Тарасевича, яка додає нашому селу ще більшої значимості (наряду з іншими, ще не відкритими також) і цінності в історичному плані. І водночас жаль за таку неприродну забудькуватість наших односельців, адже змінилося було всього 3–4 покоління, і онуки, правнуки мали б почути від своїх предків цю історію і передати далі своїм нащадкам. Хоча би за людину 110-літнього віку, адже таке трапляється досить рідко. І про пасіку, і про хутір, і про походження!

Та в цьому, як мені здається, немає нічого дивного і незвичайного. Є особистості, котрі роблять історію. А є народ (в розумінні пасивної інертної маси, натовп), приземлений у своєму світобаченні, який окрім власної вигоди далі свого носа не бачить і не хоче бачити. Саме цей концентрат від міграції і лишився в селі. І тому підтвердженням є та ж «Тарасова ніч». І винити їх в тому також не варто.

І завданням небайдужих — зробити все залежне від них (не оглядаючись на пасивність довкола), щоб зібрати скарби минулого і передати нащадкам. Те, що ти робиш, піднімаючи з забуття і воскресшаючи події і героїв села, це не стільки для сьогодення, скільки для майбутніх поколінь, як мені здається. Бо зараз ні загальна економічна, ні політична, ні світоглядна ситуація, ні загальний песимістичний настрій людей не спонукають до прояву інтересу до минувшини. Вірю, настануть кращі часи, але за цей переломний період всі ці цінності можуть бути безповоротно втраченими. І тоді вже ніхто не допоможе. Тому, Микола Степанович, честь і хвала тобі за подвижницьку справу, яку зараз ніхто, окрім тебе, з твоїм досвідом роботи з архівами не зробить.

Обговорювали ми тут і з сусідами матеріал. Я роздрукував і пороздавав для читання. На пошту знайомим, родичам поскидав — люди знайомляться. Деяким школярам, які цікавляться історією, студентам. Є в школі один хлопчик, який захоплюється історією (був учасником всеукраїнської олімпіади), допитувався коли твоя книга уже з'явиться в друці — особливо цікавиться історією села, щось і сам збирає.

**З повагою Іван Микитенко.
15 лютого 2015. Данина**

П'ЯТЬ ІНТЕРВ'Ю ПРО ГОЛОВНЕ

1

«МАТИ НАВЧИЛА НЕ ЗАЗДРИТИ ТИМ, ХТО БАГАТШИЙ І УСПІШНІШИЙ...»

**Інтерв'ю студентам Інституту журналістики
КНУ імені Тараса Шевченка**

Як склалося Ваше життя після закінчення факультету журналістики?

Першим місцем моєї самостійної роботи після одержання диплома журналіста стала редакція чернівецької обласної газети «Радянська Буковина». Туди ще на п'ятому курсі, в полоні юначого передчуття романтики від пізнання незвіданих доріг і зустрічей, поїхав на переддипломну практику. Гарно пройшовши її, одержав пропозицію переїхати до Чернівців на роботу. Охоче погодився, оскільки, вирішивши на рівнині в лісостеповій частині Чернігівщини, відразу залюбився в дивовижний гірський «край Черемоша і Прута», що на цілих вісім літ став місцем моєї нової прописки.

За роки роботи в заснованій ще Ю. Федьковичем «Буковині» ні разу не пошкодував, що бездумно, як казали мої друзі, відмовився від цільової аспірантури. Адже її закінчення гарантувало і столичну прописку, і квартиру, і наукову кар'єру. Однак перевагу чомусь надав не-

відомим і незнаним досі Чернівцям. Дуже повезло з колективом, в якому віддавна панувала здорова творча атмосфера. Старші колеги не скорочували безжально й ревниво і не викидали в корзини результати «творчих пошуків» молодих, як це нерідко буває, а всіляко підтримували, допомагали, доброзичливо відзначали на літучках бодай найменші успіхи журналістів-початківців (у ту пору редакційний колектив помітно омолодився за рахунок приїзду до Чернівців також кількох випускників Львівського журфаку).

Незабаром довелося полишати улюблений колектив. У серпні 1986 року мене призначили головним редактором обласної молодіжної газети «Молодий Буковинець». А в лютому наступного року несподівано надійшло запрошення з Києва на роботу в сектор преси ЦК ЛКСМУ. Спрацювали, напевне, анкетні дані: наймолодший серед редакторів обласних молодіжних газет, з певним досвідом роботи на різних посадах в обласній партійній газеті — кореспондента, старшого кореспондента, завідувача відділом.

З поверненням до Києва із «бандерівщини» (вислів мого покійного брата Андрія), поступово вир життя закручувався, немов у калейдоскопі: робота в секторі молодіжної преси, а згодом у Головному видавничому управлінні Держкомвидаву України була багатою на цікаві відрядження по Україні. Перехід на конкурсній основі до видавництва «Либідь» при Київському університеті 1990 року на посаду завідувача редакції, а згодом — головного редактора, наблизив мене до Альма-матер. Кандидатська, а згодом докторська дисертації, початок викладання журналістики на рідному факультеті за сумісництвом, кілька тривалих у часі наукових стажувань в університетах Європи, Азії та Америки, створення власного видавництва.

1999 року повністю перейшов на викладацьку і наукову роботу до рідного факультету — тепер уже Інсти-

туту журналістики. З 2002 року очолюю катедру видавничої справи та редагування. Проте, незважаючи на всілякі посади, був і досі залишаюся діючим журналістом. Підтримую свою журналістську форму публікаціями на сторінках, зокрема, «Літературної України», «Урядового Кур'єра», «Дзеркала Тижня».

Ваш найбільший успіх у житті

Передусім це мої діти — Алінка і Ярослав, що виростили якимось непомітно поміж моїми численними поїздками, роботами і підробітками. А ще — вісім інших моїх «дітей». Так я називаю свої книги, присвячені різним ділянкам українознавства, зокрема підручники і монографії, що побачили світ в Україні та за кордоном. За кожен з них, написану в різний час і за різних обставин, мені ніколи не було соромно.

Назвіть трьох людей, що мали на Вас найбільший вплив

Найперше, мої батьки — Галина Іванівна та Степан Елізарович Тимошики. Рано залишившись сиротою після так званого розкуркулення її батька і висилки на Соловки, мати все життя, від зорі до зорі, відпрацювала на колгоспному полі, ніколи не знала, що таке відпустка, свої копійчані заробітки весь час відкладала для своїх чотирьох дітей. Саме вона навчила мене працелюбності і працевитривалості, навчила любити і шанувати ближнього, помагати нужденнішому, не заздрити тим, хто багатший і успішніший, на добро відповідати сторолицею. Батько, будучи призваним до радянської армії в 1939 році, залишився солдатом після закінчення строкової служби ще на чотири довгих роки війни. Був увесь час на передовій, кілька разів поранений, інвалід I групи. Повернувшись із фронту в село, так же чесно, як і мати, відбував колгоспну панщину. Він привчив мене не пасувати перед труднощами, не принижуватися перед хамством, стискувати непомітно кулаки, коли тобі

боляче, коли важко, коли щось здається непереборним. Від обох перейняв чуття людської й національної гідності, любов до української пісні і мови. Третім учителем було саме життя.

Дві справи, які Ви робите добре

Здається мені, що газетні й книжкові тексти навчився писати легко, доступно й цікаво — про це кажуть самі студенти, які навчаються за моїми підручниками. Може тому, що пишу про те, що добре знаю, що перепускаю через власне серце. Ще мою улюблену справою є видання книг — своїх і чужих. Ті кілька десятків назв, що вийшли з маркою мого видавництва «Наша культура і наука» від часу його заснування десять літ тому, навіть мої опоненти не можуть не назвати професійними з редакторської та видавничої точок зору.

Три слова, які Ви б хотіли почути про себе

«Прожив життя немарно». Але після того, як мене не стане...

Де Вашій душі найкомфортніше?

Раніше, в моменти своїх творчих злетів і наукових пошуків, як не дивно, — в архівах. Наодинці із справді безцінними документами доби, що їх не торкалася людська рука десятками років, а то й століттями. Не раз переживав відчуття справжнього «драйву» в ту мить, коли між писаними різними почерками текстами проглядалися обриси творців таких непроминальних шедеврів.

Тепер моїй душі найкомфортніше на хуторі неподалік фастівської Мотовилівки. Минулого року, нарешті, зреалізував свою давню мрію про власний будинок і шмат землі не в дачному кооперативі. Це диво природи знаходиться посеред лісів. Неподалік мого нового обійстя, прямо з-під землі потужно б'є струмок із цілющою водою. Ця місцина так схожа на передгірну частинку милої моему серцеві Буковини. Там тиша, спокій і не-

ймовірна природна краса. Там немає фальші і бруду, немає тієї щоденної суєти-суєт за своє місце під сонцем, яка спустошує душу, робить людину байдужою і цинічною.

Як би Ви провели рік, якби знали, що він останній у Вашому житті?

Може б тоді дійшли руки до впорядкування унікального особистого архіву з його щоденниками, записниками, потужним листуванням. Доля надала мені можливість поїздити світами, а згодом листуватися з багатьма особистостями, зокрема й української діаспори — просвітніми, релігійними діячами, видавцями, редакторами, журналістами, вченими. Все це не повинно пропасти для української історії. А сам той останній рік також хотілося б провести у результативній праці на тому, на жаль, мало заповненому добровільними ратаями напрямку українознавства, якому слугую останні десятиліття.

Ваше життєве кредо, девіз, принцип

Іти вперед, незважаючи на втому, долаючи перешкоди.

Які риси характеру радикально змінилися, а які залишилися?

Я виростав і формувався з дитячих літ у віддаленому від доріг і цивілізації селі чернігівської глибинки, де з давніх-давен толерувалися вічні людські цінності, свято береглися родинні і народні українські традиції.

Тривале перебування в урбанізованому середовищі та ще на зламі суспільно-політичного ладу країни, в якій живемо, безумовно не могли не вплинути на характер. Хоча, переконаний, не сильно. Скажімо, став менш довірливим до людей у цілому і до реальних чи потенційних партнерів зокрема. Став більш вимогливим, менш категоричнішим. Незмінними залишилися ос-

новні риси характеру. З-поміж них — таке ж, як і в юності, загострене відчуття несправедливості; бажання відстояти правду від брехні, непрофесіоналізму, зверхності, несприйняття профанації у професійній справі; прагнення дізнатися більше, побачити ширше; невдоволення результатом зробленого своєю творчою чи науковою працею.

Що Вам найбільше знадобилося з процесу навчання?

Універсальні знання, які дає університет. Вивчаючи багато дисциплін, які, на перший погляд, не мали безпосереднього відношення до журналістського фаху, ми тоді не задумувалися, що з цього знадобиться в роботі, а що — ні. Ми це відчули потім, коли їхали у журналістські відрядження і в бесідах із співрозмовниками — носіями різних професій і різного життєвого досвіду, а також з додатково прочитаних книг набували те, чого «не добрали» зі студентської лави.

Ще з «найбільшого»? Дисципліни «Газетна журналістика», особливо курс з аналітичних жанрів Павла Автомонова, «Редагування», «Поліграфія» з «Коректурою» і «Машинописом». Набуте вміння швидко друкувати на машинці знадобилося з перших днів роботи в редакції, де друкарські машинки стояли в кожному відділі, але не всі кореспонденти ними користувалися. Прекрасною на кожному курсі була пора, відведена на навчальну чи виробничу практики. Дуже повчальною була процедура захисту матеріалів практики, що проводилася під керівництвом маститих журналістів-викладачів. То були незабутні уроки справжнього журналізму.

А що зовсім не знадобилося?

Предмети «Історія КІРС», «Науковий комунізм», тупе й бездумне конспектування та вивчення праць класиків марксизму-ленінізму мало не за кожною дисципліною, на що відводилося невиправдано багато годин.

Проте мені в цьому плані не повезло двічі. Адже після кількох років роботи в обласній газеті бюро Чернівецького обкому партії, готуючи заміну редактора обласної молодіжки, послало мене, для ствердження «партійної стійкості», до Київської Вищої партійної школи. І хоча — на відділення журналістики, проте 90 відсотків предметів там були з марксистсько-ленінського блоку дисциплін. Скажімо, одну працю Леніна, «Держава і революція», ми розглядали, згідно із розкладом занять, протягом трьох пар — шість годин. Таким схоластичним підходом партія добивалася протилежного ефекту — поступовим відчуженням від загального ідеологічного механізму її «коліщаток і гвинтиків», як називали в СРСР журналістів.

Це — свідчення того, що ми жили в таку епоху, коли «керівна і спрямовуюча роль» компартії мала відчуватися в усіх ділянках життя.

Ваш улюблений предмет

«Історія української журналістики», яку читав Василь Васильович Яременко. Не пропустив жодної пари, із запалом намагався законспектувати максимум того, що говорив викладач. Адже підручника тоді з цього предмета не було, а факти, про які розповідав Василь Васильович, нерідко виходили за межі попередньо затверджених з участю контролерів від КДБ текстів лекцій. До речі (чи не парадокс): це чи не єдиний предмет за всі п'ять років (не враховуючи російської мови та економіки сільського господарства), з якого я отримав на екзамені «четвірку». Де я тоді міг знати, що саме історія українського друкованого слова, історія його нищення і заборон стане однією з провідних тем моїх майбутніх наукових текстів.

Ще дуже охоче готувався до семінарських занять із «Стилістики», яку читала Алла Петрівна Коваль, та «Літературного редагування» у виконанні Володимира Григоровича Іваненка.

Розкажіть історію з студентських років

Наш оригінальний Альоша Дубінін, з якого інколи любили позбиткуватися старші однокурсники, затіяв створити на факультеті... хокейну команду. Спонукою до такого його рішення була несподівано отримана ним велика посилка від брата з Донецька, а в ній — повна екіпіровка для справжнього хокеїста. З чоботами-ковзанами, ключкою і різноманітними захисними причандалами.

Повертаючись після лекцій до гуртожитку, Альоша починав кожний вечір з одного і того ж — довго надівав на себе все те спорядження і так же довго «прогулювався» довгим коридором нашого поверху, не забуваючи наносити окремі візити до хлоп'ячих кімнат з розмовами на хокейну тематику. Стукіт від його ковзанів гуртожитськими паркетами декого з дівчат уже починав дратувати.

Незабаром пішов на факультеті поголос, що наш не-смілий Дубінін пробився на прийом до самого ректора і переконав його в необхідності створення тепер уже в університеті хокейної команди, кістяк якої буде наш, журналістський. Ніби-то днями вже мають намір залити воду для замерзання біля нового спортивного комплексу, щойно спорудженого в студмістечку на Ломоносова. В кімнаті до Альоші вишикувалася черга на запис «у хокеїсти», в основному з числа меншокурсників. Наша кімната № 168 на прийом до Альоші делегувала мене. Альоша швидко увійшов у нову роль.

— А ты, Микола, хоть умеешь на коньках стоять? (Олексій стало говорив російською).

— Та ні, — кажу. — Я в своєму селі зроду ковзанів не бачив.

— Ну и как мы с таким как ты, или Колей Таранюком, который тоже хочет, но не умеет, будем выигрывать городской турнир? — цілковито серйозним тоном вимогливого тренера зауважив Альоша. — Ведь моя программа-минимум, согласованная у ректора, — выход на

республіку. А там, может, и на международные соревнования. Хочешь в Чехию поехать?

— Так дуже ж хочу, Льоша! — наполягаю на своєму, посміхаючись.

— Понимаешь, Микола. Хоть ты мне и друг, но я никак не могу взять тебя в команду. У меня конкурс уже по шесть и больше человек на место в основном составе. Разве что... — і після паузи багатозначно додав: — А запишу-ка я тебя, Микола, в резерв. Только имей ввиду, что не скоро выпущу тебя на поле. Будешь моим первым тренерским помощником...

І досі достеменно ніхто не знає, чи був наш Альоша на прийомі у ректора, чи хтось із однокурсників зробив його починанням веселий піар, але незабаром Альоша перестав вечорами вдягати своє хокейне обмундирування й гучно ходити гострими ковзанами поверхом...

Історію цю ми щоразу згадуємо під час п'ятирічних зустрічей, намагаючись з'ясувати, де ж поділася та знаменита хокейна форма, що займала чи не полонину гуртожитської кімнати і хто перший пустив поголос про заливання водою майбутнього хокейного поля?

Які стосунки у Вас були з викладачами?

Відносився до числа старанних студентів. Напевно, передусім через боязнь втратити стипендію, коли б отримав трійку. Тому на перших курсах ретельно вчив кожну дисципліну. Досвідчені й небайдужі викладачі, як правило, помічають таку старанність. Тому проблем у стосунках «викладач-студент» практично не було — за всі роки ні разу не був «погнаний» викладачем для перескладання. Боявся, як і всі, Марії Устимівни Каранської. А ще — не прогнозованих майора Мартянова та капітана Щербака з військової катедри.

Чи часто Ви нарікаєте на життя?

Ні разу. Вважаю плакання й нарікання на долю таланом слабкодухих. Свого часу, видаючи вперше в Україні

українознавчі праці першого ректора нашого університету Михайла Максимовича, віднайшов у одній з його праць слова, які взяв за епіграф книги, і які часто згадую: «Кожному — своя доля. І моя, якою б важкою не була інколи, та незрівнянно вища і краща багатьох інших».

Що найбільше приваблює у роботі журналіста?

Відрадження, дороги, зустрічі з цікавими, неординарними особистостями. Запах свіжовіддрукованої газети, де вміщено твою чергову статтю, в яку вклав частку своєї душі. Можливість іти до людей з правдою. Шансом своєю публікацією комусь допомогти. Правом впливати на громадську думку.

Такий ряд можна продовжувати. Шкода лише, що сьогоднішня українська журналістика стала багато в чому брехливою, продажною, аморальною.

Що б Ви хотіли змінити в минулому житті?

Коли б довелося починати заново — пішов би тією ж дорогою. Вдячний долі, що вона провела мене саме так.

Ваше найбільше розчарування?

Якщо в глобальному плані, то найсильніше в житті розчарування пережив незабаром після Помаранчевої революції. Розчарувався в тих політиках, кому щиро повірив у числі мільйонів співвітчизників. В українців був такий шанс національного пробудження, духовного очищення, вдалого старту довгоочікуваного оновлення усіх сфер життя в державі, об'єднання навколо національної ідеї, яку довго шукали. У чергове ми були ошукані. Наша політична верхівка виявилася до безміри цинічною й амбітною в плані особистого чи кланового збагачення, духовно обмеженою і зовсім далекою від народу, інтересами якого вона нахабно прикривалася.

Коли ж опуститися до дрібнішого, — не перестаю розчаровуватися у нахабстві й невдячності тих із близького оточення, кому щиро робив добро, кого безкорисли-

во підтримував. У цьому контексті не раз задумувався: чому добро інколи карається і чи варто з цим і далі йти так же безкорисливо до людей?

У час підготовки до видання цієї книги розчарувався в деяких однокурсниках. Відгукнулися на нашу пропозицію взяти участь у цьому важливому і цікавому видавничому проєкті ті, від яких не сподівався отримати відповіді. Проігнорували ж ті, студентською дружною з якими дорожив.

Чи підтримуєте стосунки з однокурсниками, з ким, зокрема?

З Галею Дацюк працюємо разом на одній кафедрі. Вона, як і я, після багатьох літ практичної журналістики відкрила в собі друге дихання від бажання передати освоєні ази журналістики майбутнім газетяркам і редакторам-видавцям. Цим шляхом пішла і Катя Таран у Черкасах. З нею ми перетинаємося в коридорах Черкаського університету, де я короткими наїздами в семестрі також викладаю журналістику. З такого творчого тандему й народилася ідея створення цієї книги.

З Танею Колядинською більше спілкуємося телефоном. Раз, будучи у відрядженні в Дніпропетровську, пішов до них у гості. Проговорили мало не до півночі. Чоловік Тані Володя виявився таким же компанійським і щирим, як і вона сама. Довідавшись, що я збираю тарілочку з тих країн, де побував, Таня щиросердно витягнула із шафи свій бельгійський сувенір — чудесне зображення центральної брюссельської площі на фаянсовій тарілі. Тепер це мистецьке диво — в моїй колекції на кухонній стіні. А ми з дружиною чекаємо Таньку Колядинську в гості, аби вона подивилася, в якому поважному товаристві сувенірних тарілок з інших європейських столиць висить її колишня власність.

Коля Максимець з моєї легкої руки опинився в Чернівцях. Буваючи там, обов'язково зустрічаємося. Часом

разом мандруємо зеленою Буковиною, яку він також безмежно полюбив. Дружина Колі Дарина — видавець. Отож, бачимось і на київських книжкових тусовках.

З Вітою Поліщук співпрацювали на іспанській тематиці. Вона виписувала мені колись поза чергою візу в Іспанському посольстві, а я їй за те шукав фрагмент поезії Тараса Шевченка в перекладі мовою тієї країни для виступу президента Іспанії, коли той приїздив до Києва.

Зворушений щирою готовністю Тані Шкурат допомогти озвучити чи показати якийсь сюжет по телевізії на тему моїх наукових пошуків чи репортажів із видавничих презентацій. Скільки не звертався, ніколи не відмахувалася, не ігнорувала, не посиалася на «неформат».

З іншими часом спілкувався через своїх студентів, передаючи всього лиш привіти. Адже через Інститут журналістики пройшло й кілька дітей наших однокурсників — доньки Колі Чернеги, Льоні Голюка, тієї ж Тані Шкурат, два сини Юри Плаксюка та два сини Єви Придатко.

Чи вважаєте, що Ваші студентські роки випали на кращі часи, аніж тепер?

Студентські роки зазвичай випадають на пору юності — щасливої, неповторної, обнадійливої. Тому для кожного покоління така пора є найкращою. Накласти її, з власною долею, на іншу епоху ніяк не можна — своя буде ріднішою.

Чи сумуєте за студентським періодом? За чим, наприклад?

Скоріше, це не сум, а певна ностальгія за скороминущою порою юності.

Сумую за атмосферою щирості, доброти яка панувала в студентському середовищі. Більшість із нас, не маючи достатку, ділилися в гуртожитку останнім рублем

«до стипендії», цибулиною, картоплиною. Дух товарищескості, колективізму, взаємовиручки, відчуття відповідальності один перед одним були тоді сильнішими... Нині бракує непідробного вміння радіти за успіхи іншого, допомогти тому, хто потрапив у біду.

В наші часи було значно менше тих, хто приходив до університету лише за дипломом. У цьому контексті сумую з того, що серед багатьох сучасних студентів об'єктивно, через відомі причини, пропадає мотивація до чесного, впертого, наполегливого навчання — живемо в країні з вкрай аморальною і корумпованою верхівкою. Талант, чітко виражена принципова громадянська позиція і високі моральні чесноти зазвичай у такому середовищі є невитребуваними.

Цілковито відмінними від нинішніх були духовні й матеріальні цінності. Наші однокурсники-кияни могли трохи похизуватися в студентському товаристві хіба що парасолькою, яка тричі складалася, чи заморськими джинсами. Нікому і в голову не приходило вихвалитися якимись матеріальними перевагами чи зв'язками із сильними світу цього.

Ви часто закохувалися?

Напевно, що так. Один раз навіть «з порушенням кордонів», під час студентської практики після третього курсу в краківській «Gazeta Poludniowa». Наш «роман» з пані Халінкою, студенткою тамтешнього університету, продовжувався і в Києві, куди незабаром приїхали юні поляки на свою практику. Проте після перегляду разом із нею культового на той час спектаклю «Варшавская мелодия», що з величезним успіхом протягом десятиліть ішов у театрі російської драми ім. Лесі Українки, нам обом стало зрозуміло, що такі романтичні стосунки заздалегідь є приреченими. До речі, іншим культовим спектаклем серед студентської молоді столиці в 70-ті роки минулого століття бу-

ли «Голубі олені» в українському театрі ім. І. Франка. Зазвичай усі закохані прагнули потрапити на цю виставу, що вважалася на той час своєрідним гімном коханню і вірності. На цей спектакль я ходив зі своїми подругами кілька разів.

Як познайомилися з майбутньою дружиною?

Це справді романтична історія під кодовою назвою «колгосп у горах, а в ньому — Ленін», яку інколи весело розшифруємо разом для нових спільних друзів чи знайомих.

Напередодні дня народження вождя світового пролетаріату колектив «Радянської Буковини» мав підготувати до 22 квітня традиційний святковий номер, наповнений до краю так званою ленінською тематикою. Мені випало привезти потужний читабельний матеріал з якогось колгоспу області, що носить ім'я Леніна (за рознарядкою зверху, таке господарство мало бути в обов'язковому порядку лише одне на кожен район).

Якась затримка із здачею до друку попереднього матеріалу завадила мені завчасно визначитися із районом та виїхати у відрядження. Реальною постала загроза зриву виконання такого відповідального редакційного завдання. Ризикнув на дещо халтурний варіант: мешкаючи поруч із гуртожитками університету, вирішив віднайти там якогось студента чи студентку, що приїхав навчатися до Чернівців з «ленінського колгоспу». Студентка 3 курсу романо-германського факультету Надія Мусієнко виявилася саме з потрібного мені села: тамтешній колгосп гордо іменувався «Пам'ять Ілліча». І перший факт, про який вона згадала у відповідь на моє перше питання, виявився для будь-якого журналіста рятівним: мешканці по-румунськи Велавча, а по-радянськи Коритного, що неподалік Вижниці, вже більш як півстоліття колективно пишуть незвичайну сільську книгу. Стрижень майбутнього матеріалу сам просився

на перо. Далі розговорити студентку, що любила і добре знала своє село, було справою техніки вже трохи досвідченого журналіста.

Опублікований через пару днів мій нарис «На землі оновленій» відзначили на редакційній літучці як кращий у номері. За допомогу у зборі (фактично в екстремальних умовах) такого матеріалу, який писався на одному диханні, мені чомусь захотілося подякувати своїй «рятівниці». Отож, у невідомому мені досі студентському гуртожитку вдруге з'явився із свіжим номером газети. Потім ми пішли з Надею на якусь вечірку в студентському театрі. Трохи більше ніж за рік від часу того незвичного знайомства ми одружилися...

Розкажіть про свою родину

Дружина Надія працює завучем Київської спеціалізованої (англійська мова) школи № 155. Донька Алінка закінчила Інститут міжнародних відносин нашого університету, працює в піар-агентстві. Вже вийшла заміж. Син Ярослав закінчує цього року магістратуру філософського факультету, заодно співпрацює в моєму видавництві. В майбутньому бачить себе політологом.

Чи є у Вас захоплення, які?

Близькі й далекі подорожі, колекціонування стародруків. Останнім часом у моєму домашньому робочому кабінеті появились нові кактуси. Вони заспокоюють. Боюся, аби це не стало ще одним захопленням.

Чи є у Вас домашні улюбленці?

Якщо про братів наших менших, то немає й ніколи не було. Свого часу натиск дітей вдалося відстояти, бо в сусідських були і папуги, і котики з собачками, і черепашки. І досі переконаний що, скажімо, собаку чи кішку варто заводити людям здебільшого самотнім, а не тим, хто живе динамічно, часто їздить у відрядження. Оскільки на всі шкільні канікули відправляв своїх дітей з Києва

в село до батьків на Буковину або на Чернігівщину, вважаю, що там — найкраще місце для спілкування з чотириногими.

Якби Ви повернулися у 70-і роки, то що б не сприйняли з того життя?

Ганебне «сексотство», що проводилося органами КДБ через спеціально розсосереджених у кожній студентській групі підготовлених до цього студентів. Життя з подвійною мораллю, з постійним страхом «не вилетіти з університету», з постійним нагадуванням викладачів «бути політично пильними», адже вчимося, мовляв, на дуже ідеологічному факультеті. Через суцільний контроль могутньою ідеологічною машиною не лише всього суспільного, а й особистого життя радянських громадян, ми ніколи в гурті не відважувалися піднімати відверто тем політичних чи національних. Про це говорили пошепки, довірчо, один на один лише з найнадійнішими, найперевіренішими.

Це була гнітюча, тривожна атмосфера. Нізачо не хотів би, щоб її пережили мої діти. Тому на старших курсах хотілося скоріше закінчити університет і вирватися з того задушливого Києва. Тоді здавалося, що в самотньому житті все буде по-іншому...

Розкажіть, будь ласка, студентський анекдот

Не пам'ятаю жодного. Якщо чесно, чомусь анекдоти в моїй пам'яті не зачіплюються — вилітають з голови незабаром, як почув.

Як Ви склали сесію?

В усьому «вкладиші» маю, здається, три чи чотири четвірки. Вчився рівномірно, тому безсонних ночей перед сесією з незмінними кількома чашками чайного «чефіру» старався уникати. Майже ніколи не йшов першим, десь всередині, хоча ніколи не снідав перед екзаменом (чомусь цю традицію перейняв син Ярослав).

Сповідував ще одну традицію: протягом усіх сесій після складання чергового екзамену йшов на Володимирську гірку — «спілкуватися» з рідним селом, що уявно виринали з чернігівської далечини десь на горизонті за Дарницьким масивом, а потім — у кіно.

За всі роки шпаргалки (так звані бомби) готував лише з одного предмета — «Історія більшовицької преси». Назви, накладі, редактори, програми, основні публікації, період існування численних більшовицьких друкованих органів — все це реально запам'ятати було неможливо. Яке ж було моє розчарування на початку, а потім — колосальний позитивний заряд, коли після кількох днів такої копіткої праці, прийшовши на екзамен, довідався від Раїси Дмитрівни Слободянюк, що маю «автомат».

Чи збираєтеся Ви на зустрічі з однокурсниками?

Так. Кожну з наших традиційних п'ятирічок стараяся не пропустити. Минулого двадцятип'ятиріччя був навіть ведучим. Хоча робити це в розбурханому від емоцій середовищі однокурсників таки непросто. Емоційною домінантою цьогорічної зустрічі, сподіваюся, стане ось ця книга.

Як проводите вільний час?

Якогось наперед визначеного режиму ніколи не було. Пробував системно ходити в басейн, але через численні відрядження вирішив відкласти цю корисну для здоров'я справу на потім. Тепер, з придбанням своєї частинки хутора, стараємося з дружиною частіше вириватися саме туди.

Чи продовжили Ваші діти професію журналіста?

Незважаючи на те, що іншої професії для себе я не бачив і не бачу, в глибині душі я все ж не хотів, аби мої діти стали журналістами. Надто ж у час нинішньої підлої влади.

Про що Ви мрієте? Що плануєте?

У загальному — про духовне й моральне очищення України, про здоров'я і поступ дітей. Конкретніше — побувати ще в кількох країнах Європи в пошуках архівних матеріалів за темою мого нового видавничого проекту «Українське друковане слово в світі», написати і видати ще кілька гарних і потрібних книжок.

Чи вдалося Ваше життя, на Ваш погляд?

Вважаю, що так.

Скажіть, будь ласка, слово про тих однокурсників, кого вже нема на світі...

Страшно подумати, скільки наших однокурсників уже відійшло за небокрай. Лише з нашої третьої групи — четверо: Ляоня Кльоц, Вітя Малаховський, Таня Кісенко, Єва Придатко.

Про Ляоню Кльоца — нашого дивака й правдолюбця, неординарну особистість, яку знищила радянська система за неповкореність духу, за невміння «бути, як всі», за небажання жити за принципом «не висовуйся», вміщено в цій книзі мій окремий есей.

Вітя Малаховський — наш перший староста групи. Прийшовши на факультет після армії й робітфаку, мав певні труднощі у навчанні. Пам'ятаю, на його день народження група подарувала йому... звичайні підтяжки до штанів зі щирим натяком надолужити прогалини, підтягнутися. Він не образився, але всім виглядом засвідчив, як насправді важко йому вчитися. Брав він щирістю, доброзичливістю, вродженою позитивною налаштованістю до ближнього, готовністю допомогти слабшому. З такими рисами характеру й поїхав працювати в одну з районних газет на свою рідну Житомирщину. Там рано не витримало серце.

Таня Кісенко відзначалася лагідною вдачею. Красуня, «хорошистка», тихоня. Маючи проблеми зі здоров'ям, ніколи цього не показувала. На першу практику свідомо

обрала курортний Генічеськ на теплому Азові, аби заодно трохи підкріпити легені. Отримавши диплом, повернулася в рідне Покровське під Дніпропетровськом, у свою районну газету, яка благословила її рекомендацією на факультет. Аби якось вижити в неперспективному райцентрі (зарплатні працівника райгазети явно не вистачало), обробляла власний город, щедро ділячись нелегко вирощеним урожаєм із своїми однокурсницями, що працювали в Дніпропетровську. Не дочекалася весілля старшої доньки.

Остання, минулорічна, втрата, що особливо приголомшила, — Єва Придатко (Омельчук). Наша улюблениця, уособлення чесності, порядності. Потрапивши в телевізійний молох, не хотіла опускати високо підняту для себе моральну планку. Одначе нинішнє українське телебачення, якому вона вірою і правдою служила не один десяток літ, сповідує інші моральні цінності, інші духовні орієнтири. Наша Єва, як носій високої людської моралі Лесиної Мавки (як і героїня «Лісової пісні», вона народилася на Волині), виявилася такому телебаченню не потрібною. Її душа згоріла від болю, несправедливості, невитребуваності.

Лише в моменти останнього прощання з тими, з ким чесно пройшов певний шмат життєвської дороги, приходиш до переосмислення справжніх і фальшивих людських цінностей, переконаєшся в нікчемності багатьох вчинків, які робимо в суєтності наших буднів, посилаємось на обставини.

Як часто Вам хочеться змінити професію?

Ніколи.

Чи часто Ви буваєте на малій батьківщині?

Моя маленька батьківщина, до якої раніше завжди поспішав повертатися після близьких і далеких доріг у передчутті теплих хвилюючих зустрічей з рідними, близькими, вже більше десяти літ озивається в моєму

серці невимовною печаллю і щемким сумом. Спочатку поховав батьків, що відійшли у вічність майже одночасно, з різницею у півроку. А за кілька років, з такою ж піврічною різницею у часі (чи не фатум долі?) — двох рідних братів. Свою першу книгу присвятив світлій пам'яті батьків, а останню, перевидану наприкінці минулого року, — Андрію та Івану, «що відійшли у вічність молодими, не зібравши засіяну хлібну ниву в Данині на Чернігівщині». Тепер буваю в рідному селі двічі на рік — у грудні на день пам'яті матері, та в час поминального тижня, що настає після Великодня.

Та все ж, перебуваючи в полоні печалі, інколи приїжджаю в рідні краї і з інших okazji. Шкільній бібліотеці зібрав і подарував понад тисячу українських книг. Таку ж кількість передав для бібліотеки Ніжинського університету. Минулої осені разом із колективом своєї катедри здійснив хвилюючу поїздку місцями шкільної юності — до старовинного Ніжина, до меморіалу в Крути та на хутір Мотронівку до Пантелеймона Куліша. По дорозі назад заїхали в мою рідну Данину. То була особливо дорога для мене поїздка.

Ваша найвдаліша, найуспішніша журналістська публікація, програма, розвідка?

«Пишіть матерям» та «Солом'яна лялька» — ці дві різні за жанрами і за стилем викладу публікації, надруковані в різний часовий проміжок часу і в різних газетах (1974 — в ніжинській міськрайонці та 1982 — в «Сільських вістях») про материнські сльози і синівську невдячність. Вони стали основою для виконання моїми студентами-журналістами та редакторами-видавцями творчої вправи «Солом'яна лялька», яка за рейтингом таких вправ, безперечно, посідає у моїх вихованців перше місце. Виконання цієї вправи зазвичай не проходить без сліз і сплесків цілої гами добрих емоцій у юних душах.

З трьох авторських програм по Національному радію, які тривалий час вів, безумовно це — «Божа іскра Івана Огієнка». Вона мала широкий громадський розголос, велику слухацьку пошту, була знаковою для подальшої моєї роботи в цій темі. Вона вивела мене на зарубіжні архіви та триразове наукове стажування в далекій Канаді.

З написаних і виданих моїх книг найкращим вважаю підручник «Історія видавничої справи», що вийшов уже другим виданням.

Подорож, відрядження, що запам'яталися

Доля послала мені багато таких відряджень і в Україні, і поза її межами. Кожне з них слугувало становленню і ствердженню професійної та житейської зрілості, викарбовуючись у пам'яті окремими сторінками моїх майбутніх мемуарів. Сподіваюся зробити їх щирими, правдивими, цікавими і повчальними для майбутнього читача.

Чи не жалкуєте, що були свого часу студентом саме факультету журналістики?

Вступ на факультет журналістики був одним із знакових подарунків долі. За це в своїх молитвах до Бога дякуватиму їй до останніх днів свого земного життя.

Джерело публікації: Тимошик М., Дацюк Г., Таран К. Історія одного журналістського курсу. К.: Наша культура і наука, 2008. С. 269–286.

2

«ПАТРІОТІВ БАГАТО, РОБІТНИКІВ БРАКУЄ»

**Інтерв'ю кореспондентці газети
«Літературна Україна» Олені Логвиненко**

Миколо Степановичу, Ви знаний в Україні, та й за її межами, публіцист, освітянин, учений, редактор, видавець. Тож Вас не можуть не турбувати сучасні проблеми у цих галузях. Які з них — найболючіші?

Нечувані досі за масштабами цинізм, аморальність, бездуховність, підлість і безкарність, які, як ракові метастази, глибоко вкорінилися за короткий проміжок часу в казенні кабінети законодавчої, виконавчої і судової гілок влади, як також у бізнесові й партійні структури — від центру до околиць, не могли не породити цілої низки гострих проблем у означених Вами важливих гуманітарних галузях. Серед найболючіших і найнебезпечніших за наслідками я б виділив такі:

- духовна деградація суспільства;
- «беззубість», не патріотизм і продажність нашої доморощеної публіцистики, як і журналістики в цілому;
- корупція вищої школи, особливо під час вступних і випускних «жнив»;
- профанація навчального процесу в багатьох вишах;
- методичне й наступальне вихолощення з інформаційного простору держави чиеюсь «невидимою рукою» всього, що пов'язане з українською національною ідентичністю, духовністю українців, правдивою українською історією;
- збайдужіння, розчарування і пригніченість, що охопили сьогодні значну частину української пись-

- менницької, освітньої, наукової еліти, яку колись із гордістю називали в народі совістю нації;
- низька культура друкованих і електронних видань.

Почнемо з останньої. У кожної книги, як і в людини, має бути свій паспорт. Це своєрідне клеймо про тих, хто мав причетність до творення чергової видавничої новинки, хто, гарантує її належне професійне виконання. Таку традицію творців давньоукраїнських рукописних шедеврів, до речі, свято берегли і видавці радянських часів. Нині принцип «як хочу, так і роблю», на жаль, блискавично спрацьовує у багатьох виданнях, зокрема й художньої літератури. Ну, скажіть, будь ласка, як може вийти у світ роман чи збірка віршів нехай і геніального автора (а такими себе вважають чи не кожен другий) без елементарної роботи над нею (і співвідповідальності!), скажімо, рецензента, редактора, коректора?

Прикро, але це вже стає нормою. Так звана свобода видавничої діяльності, удобрена стихією дикого ринку, спричинила до раптового напливу у видавничо-поліграфічну галузь значного числа працівників, малопідготовлених із професійної точки зору. Звідси — невміння або нездатність багатьох редакторів чи видавців створити самодостатню внутрішню і зовнішню конструкцію книги, надати їй власного стилю, вміло поєднати зміст і оформлення, подбати, щоби з усіх точок зору вона була грамотною, не загубилася у вируючому друкарському морі.

В умовах упослідженого ставлення держави і високопосадових державотворців до державної мови (послушайте й проаналізуйте, як вони говорять!) та бізнесово-корисливої політики нових власників засобів масової інформації згадані Вами колись престижні й відповідальні посади літературного редактора, коректора там виявилися непотрібними. Можна на пальцях перелічи-

ти ті редакції, де такі посади ще затрималися в штатному розкладі — скажімо, «Сільські Вісті», «Голос України». Звідси — повсюдна засміченість української мови численними русизмами, а тепер уже й американізмами, «дубовість» стилю, ігнорування правилами переносів, повтори, обірваність речень під час скорочень тощо. За всім цим стоїть неповага, зверхність, байдужість до невибагливого покупця друкованого продукту. Це справді феномен українського читача: йому нахабно брешуть, відволікають від головного, сіють у голові чортополох, отрують душу, а він купує...

З редагуванням газетно-журнальних текстів ще півбіди. А спробуйте вслухатися в мову численних недовчених дикторів, коментаторів, оглядачів, експертів, кореспондентів нових і нібито розкручених уже телеканалів, спробуйте прочитати з точки зору логіки й культури мови оті мовно убогі електронні «біжучі рядки» внизу телеекранів. Я вже не кажу про електронні версії випусків теленовин на сайтах. Та це ж сором і ганьба перед усім світом за безкарно тиражовану в таких масштабах халтуру, що не може не породжувати ще однієї проблеми — мовної безграмотності цілої нації.

Тепер ця тенденція добирається й до видавництва. Де-хто із новоявлених теоретиків видавничої справи та редагування, які ні дня не працювали в жодній редакції газети чи видавництві, вже встигли заявити про революцію в редагуванні у зв'язку із суцільною комп'ютеризацією редакційного процесу й настійно запропонували видавцям-практикам обходитися без паперового обміну коректур. Мовляв, так швидше й простіше творити друкований продукт.

Ви накреслили справді тривожні тенденції. Чи бачите шляхи їх подолання?

Практика цивілізованих країн, давно вже успішно проторувала такі шляхи. Перший — це добре продума-

на, базована на виділенні національних пріоритетів, а не кланових чи вузько партійних інтересів, державна політика в інформаційній та мовній сферах, другий — рішучі дії авторитетних творчих спілок та громадських організацій.

Наведу кілька прикладів. Будь-який видавець у Польщі, який відважиться на таке нахабство, як випуск книги чи періодичного видання без законно одержаних міжнародних знаків — так званих ідентифікаторів у світовому вимірі національного друкованого продукту ISBN чи ISSN — не просто автоматично позбавляється пільги з нульового податку на додану вартість, а й штрафується на таку суму, виплативши яку, йому не захочеться більше обійти закон. За мовні покручі, ігнорування в текстах вимог літературних норм державної мови особливо жорсткими штрафами розплачуються державні французькі видавці. Там, до речі, за демонстрацію фільмів чи продаж книг іноземного виробництва встановлений податок, збір від якого винятково спрямовується на підтримку національного кінематографа чи видавця. В переважній більшості країн західної демократії до наукового журналу не може потрапити такий собі науковий мотлох чи нековирна компіляція, оскільки на шляху непрофесіоналізму стають не лише вимогливі редактори, а обов'язкові в таких випадках два-три рецензенти — визнані в суспільстві фахівці з даного питання, нічим не пов'язані з автором. Що вже говорити про таке ганебне явище, що особливо поширене на українських теренах в останні роки, як плагіат. Звинуваченого в плагіаті автора принципово не визнаватиме ні наукова, ні творча тусовка. Шлях йому до професійної чи політичної кар'єри буде назавжди перекритий. Надовго позбудеться доброї репутації і видавець, що причетний був до появи плагіатованого твору в світ. Ще одна вагома теза: тамтешні держави виділяють колосальні кошти на видання книг із різних галузей науки,

освіти, культури. Але спрямовують їх не на «придворні», «пригодовані» видавництва, в яких ті ж чиновники й пасуться (це — прямий шлях до корупції), а на бібліотеки, навчальні заклади, дослідні установи. Таким чином, ринок, читач, суспільна думка визначає соціальну значущість і потрібність нових видань, а не чиновник.

Чи щось подібне пробували застосувати в нас?

На жаль, досвід європейців, до яких декларативно прагнемо, ми й дотепер досить ліниво вивчаємо, а впроваджуємо його як мокре горить. Фактична бездіяльність держави в цьому річизі загальновідома. У кучмістські часи була ліквідована єдина національна структура, яка ще з часів жовтневого перевороту комплексно займалася політикою в книговидавничій галузі — від створення книги до її доставки в найвіддаленіші райони. Так, після численних перейменувань і реорганізацій Державного комітету у справах видавництва, поліграфії та книжкової торгівлі (знаний усіма Держкомвидав) постало Держкомтелерадіо України (в додачу вже до давно існуючої подібної структури на Хрещатику, 26, а ще — Нацради з питань телебачення і радіомовлення). Вихолостивши з назви цього своєрідного міністерства фактично все, що стосувалося книги, поліграфії, йому негласно «прописали» невластиві досі функції в забезпеченні потрібних владі результатів чергових виборів. З перемогою помаранчевої революції з'явилася надія, що нова владна команда бодай відновить колишній Держкомвидав — мав же хтось у державі рятувати кинуту напризволяще українську книгу. Провідні діячі галузі не раз зверталися з такою пропозицією і до адміністрації Президента, і до Кабміну. На жаль, її й досі вивчають. Що ж до самого Держкомтелерадіо, яке ось уже не перший рік у результаті огидної і безсоромної гризні за посади і повноваження на владному олімпі все ще залишається без голови і без сучасної концепції

розвитку, то доцільність у потрібності існування його з такими одіозними функціями виглядає сьогодні досить сумнівною.

А як щодо тиску на владу творчих спілок та громадських організацій, голос яких за кордоном є традиційно впливовий?

Останніми роками в українській книжці вже з'явилися надійні захисники. Так, системно, голосно і сміливо відстоює її Українська асоціація книговидавців, яку очолює Олександр Афонін. Багаторічна боротьба цієї громадської організації з некультурними й непатріотичними чиновниками в різних кабінетах міністрів за відміну лихозвісного податку на книгу, якого немає в більшості цивілізованих країн, гідна пошани й наслідування. Проте ця боротьба остаточно так і не увінчалася успіхом. Адже дія тих «латаних-перелатаних» пільг, що з такими труднощами вибивалися національно свідомою частиною нашої інтелігенції для української книжки, закінчується 31 грудня цього року. Отож, за кілька місяців нашому друкованому слову знову загрожує податковий зашморг, а поки що про продовження терміну дії цих пільг ніхто анітелень.

Можна відзначити також зусилля братів Капранових — Дмитра та Віталія, редакції «Книжника-Review» й особисто невгамовного Кості Родика, акції яких щодо спалення невиданих рукописів перед Верховною Радою; дарування українськомовних книжок нашим російськомовним і російськомислячим міністрам; спробою (на жаль, невдалою) відродити і ствердити на газетному ринку колись дуже популярну газету «Друг Читача», що багато літ була органом Держкомвидаву України; оголошення України зоною культурного лиха; упертим проведенням часом у цілковито несприятливих умовах рейтингу «Книга року» набрали неабиякого розголосу в державі.

На одному з київських книжкових ярмарків, що проводиться фірмою «Медвін», задекларовано створення на базі журналу «Київська Русь» Академії книги. То була несмілива спроба привернути увагу до комплексного розв'язання державою проблем української книги. Адже після розгрому більшовицькою владою у 1934 році знаменитого УНІКу (Українського наукового інституту книгознавства) ні за радянської влади, ні за нинішньої української подібної наукової інституції під егідою держави так і не було створено. Однак від широко розрекламованої презентації так званої Академії книги нічого путнього не вийшло. Варто було прочитати уважно установчі документи, аби в цьому переконатися. Як з'ясувалося згодом, то був усього лиш один короткий у часі бізнесовий проект для вузького кола відібраних наперед за політичними уподобаннями «академіків» від книги. А шкода. Така ідея й сьогодні на часі.

Як ставитеся до книжкових форумів-ярмарків, які щороку відбуваються у Києві, Львові, Одесі, Харкові? Як гадаєте, на користь їм певна змагальність, конкурентність, чи це тільки стосується формального боку справи (скажімо, хто краще подасть «товар лицем», хто більше продасть книжок)? І чи не здається вам, що іноді між собою змагаються не так книжки (об'єктивно), як самі видавництва? Як сприймаєте рейтинги книжок (року, місяця, дня і т. ін.)? Мені, наприклад, при цьому часто спадає на думку відома фраза: «А судді хто?»

Ви підняли важливе питання так званого ярмаркового книжкового буму, що спостерігається в Україні в останні роки. На моє переконання, таких заходів ніколи не може бути багато. Особливо тепер, коли влада все зробила для того, аби народ менше читав. Тому будь-які спроби організувати постійні книжкові ярмарки не ли-

ше в названих Вами містах, а й у Чернігові, Ужгороді, Запоріжжі, Ялті треба лише вітати.

Інша річ, для чого, ким і як вони організуються? Свого часу, будучи співробітником журналу «Друкарство», я систематично й повсюди їздив на такі заходи, відстежуючи тенденції сучасної української видавничої справи. Львівський форум видавців тут, безперечно, поза конкуренцією. Це наш український видавничий феномен, значення якого ми по-справжньому ще не оцінювали. Стверджується, набирає ваги в останні роки харківський квітневий «Книжковий світ» — туди активніше почали їздити видавці із центру і заходу України. Все інше виглядає периферійним, епізодичним і безсистемним.

Прикро за Київ, за столичну і центральну влади, де так і не спромоглися за стільки років піднятися вище власних амбіцій, об'єднати зусилля всіх небайдужих і ствердити один, але потужний, знаковий, помітний для світу міжнародний книжковий ярмарок. Чому змогли це зробити у Варшаві, Братиславі, Празі, Вільнюсі, Москві? Я вже на називаю традиційні в Європі ярмаркові книжкові столиці Франкфурт, Лондон, Париж, Женева, Лейпциг. Прикро також за повний провал України на торішньому Варшавському міжнародному книжковому ярмарку, де нашій державі було надано честь бути головним експонентом. І на міжнародній арені, і в себе дома ми виглядаємо поки що в книжковій справі глибокою провінцією. Навіть Білорусь і за кількісними показниками, і за якістю видань нас давно залишила позаду. Це за умов, що рукописними шедеврами давньоукраїнських творців-книжників свого часу не лише захоплювалася нині амбітна Європа, а й багато в чому вчилася в нас. Цьому є неспростовні історичні докази. Чого вартує, скажімо, створена на дворі Ярослава Мудрого Євангелія, яка після коронації королеви Франції Анни Ярославни стала вважатися однією із національних святинь

французького народу. А ми навіть не спромоглися за стільки років поставити на державному рівні питання перед французьким урядом про можливість фототипного відтворення цієї святині для свого народу і бодай таким чином повернення її в Україну.

Поки що миримось й мовчазно відвідуємо примітивні книжкові базари, які в різний час і по-різному проводять для нас кілька організацій: «Медвін» у фізкультурному університеті, держава в Українському домі, Форум видавців зі Львова — де надасть київська влада площу...

Щодо конкурсів «Книга року». Безумовно, елементи суб'єктивізму є в кожному. І тому об'єктивно завжди знаходитимуться ті, хто буде незадоволений результатами. Оскільки мені часто доводиться бувати членом журі на таких конкурсах, маю можливість для незаангажованого порівняння. Як на мене, найоб'єктивніше проходить процес поцінування роботи видавців у рамках акції «Книжника-Review». Передусім, сумніву не викликає добре підібраний відповідно до кожної номінації склад експертів. Їх багато. Працюють вони самостійно, без колективного обговорення і тиску збоку. Виставлені бали за кожною із десяти назв додаються. Таким чином, спрацьовує рейтингове голосування. Претендентів на гран-прі обирають так само з числа переможців у кожній номінації. Експерт, який не зміг прийти до офісу журналу, маючи в інтернеті перелік назв, може вислати свої бали електронною поштою.

Тепер щодо критеріїв. Завжди проблемними є відповіді на принципові запитання: що ми поцінуємо — автора, зміст книги, видавництво, актуальність теми, якість редагування, художнє оформлення, роботу друкарів? Чи все в комплексі, як продукт культури із його матеріальною структурою і змістовим наповненням? Якщо так, то в мене є незаперечні застереження щодо умов визначення книг-переможців конкурсу «Книга року», що проводиться в рамках Львівського форуму.

До речі, щороку нарікання на результати тамтешнього наречення кращих з кращих (і не лише книг, а й видавців, бібліотек, книжкових магазинів, «захисників книги») не зменшуються. Приклад, який наведу, є для Форуму показовим. У рік мого «суддівства» львівська частина складу журі, яка за кількістю значно переважала запрошених збоку, активно просувала на «книгу року» одне солідне за обсягом видання добре відомого у Львові автора, випущене знаним в Україні львівським видавництвом. Кажуть, уже й фуршет був замовлений для відзначення цієї події. Однак під час обговорення результатів голосування мені вдалося тоді, хоча й не без труднощів, переконати членів журі вилучити цю книгу з числа претендентів на нагороду. Причина банальна, але дуже поширена для сучасного українського книговидання: службова, тобто видавнича, частина видання була оформлена вкрай непрофесійно. Прізвище відомого автора, що красувалося на обкладинці й титулі розкішного видання, було розміщене там зовсім випадково. Адже той автор таки не був автором книги, він лише зібрав докупи різноманітні, написані в різні часи різними авторами тексти, упорядкував їх і написав невелику передмову. Ото й уся робота претендента на авторитетну номінацію. До речі, плутанина видавництва з так званим авторством «вилазить боком» аж у трьох місцях цієї службової частини: в анотації, каталожній картці, біля знака охорони авторського права — кругом по-різному. Так безвідповідально могли оформити книгу ті, хто вчора торгував рибою, а не солідні видавці. Хіба це дрібниці для культури національного книговидання? Тоді львів'яни на мене образилися. І до складу журі перестали запрошувати.

У конкретиці проблеми культури книги пригадую Ваші гострі й аргументовані публікації в наукових виданнях і пресі щодо тривожного становища

з розробкою нових українських видавничих стандартів. Ви тоді запропонували своє бачення, свою концепцію прискорення дій у цій справі. Щось змінилося відтоді?

Анічого! Влада чи ті, хто уповноважений владою розв'язувати подібні питання, давно вже цілковито не реагують на подібні проблемні виступи в пресі. Ситуація виглядає до болю абсурдною: за 17 років української незалежності ми не створили належного комплекту видавничих стандартів. Українські видавці й досі орієнтуються на російські стандарти. До речі, Росія їх заново переробила за два роки після розвалу СРСР, видала цей комплект значним накладом і активно продає його на українських просторах.

Розробку національних видавничих стандартів держава поклала на Книжкову палату. Там є сектор, у якому працюють всього лиш двоє людей із принизливою зарплатою. Тому така й продуктивність: нині можна говорити про розроблені ними 6–8 стандартів, які мають безпосереднє відношення до видавничої справи. Я підрахував, скільки часу знадобиться за таких темпів роботи, щоб увести в Україні нові, припаровані до європейських, а не азійських традицій і вимог, стандарти книговидавництва, — 50 років.

Складається враження, що справа з новими редакційно-видавничими стандартами не лише не прискорюється, а й свідомо гальмується. Ось аргументи. Катедра видавничої справи та редагування Інституту журналістики, яку я очолюю й де зібрані справжні професіонали галузі, виступила з ініціативою створення окремого, додаткового до існуючого при Книжковій палаті, сектору з розробки таких стандартів. Для цього треба було добитися статусу колективного члена Технічного комітету № 101 при Держкомстандарті, який має право цим займатися. Добилися у 2002 році. З труднощами вибрали

й погодили назви двох нових стандартів для оперативної розробки. Більше того, знайшли немалі гроші (підтримав нас у цьому ректор університету), аби платити бюрократам цього комітету, які, на жаль, зовсім не компетентні у видавничій справі, за експертизу та апробацію проєктів цих стандартів. За рік оперативно їх розробили, погодили перший варіант з... 21 організацією, внесли правки і зауваження, знову витримали цю процедуру з другим варіантом проєкту, відправили на остаточну апробацію. Знову доплатили. Чекали... три роки. Рік тому отримали повідомлення, що розроблений і оплачений нами перший стандарт уже затверджений, але введення його в дію передбачається... з 2010 року. Ми написали офіційного листа до тепер уже Держспоживпостачу (це вже третє його перейменування за час нашого листування) з вимогою пояснити причину такої пізньої дати введення і проханням прискорити офіційну публікацію стандарту. Відповіді чекаємо й досі... Скажіть, чи багато знайдеться в Україні науково-творчих колективів, які готові витримати таке приниження безвідповідальних бюрократів, які, перебуваючи на високооплачуваних із бюджету зарплатах переконані, що за свою бездіяльність ніякого покарання не отримають.

Я навів лише маленький приклад маленької справи державної ваги. Страшно навіть подумати, що в нашій державі все робиться отак.

Щоб завершити питання зі стандартами, не могу не згадати ще одного принизливого сюрпризу для видавців, одержаного минулого року від Книжкової палати. Йдеться про розсилання копії затвердженого в Москві Міждержавною радою зі стандартизації, метрології та сертифікації (виявляється, є такий орган в СНД) ще в липні 2003 року стандарту «Библиографическая запись. Библиографическое описание. Общие требования и правила составления». Розробниками цього документу, що за обсягом зайняв 90 сторінок, є Російська

Книжкова палата, Російська державна бібліотека та Російська національна бібліотека. Десь він довго бродив коридорами Книжкової палати, бо розіслали його українським видавцям для обов'язкового виконання лише в першій половині 2007 року. Часу було достатньо, аби бодай перекласти текст державною мовою. Але й цього не було зроблено, що є прямим порушенням кількох українських законів. Цей документ не може не викликати обурення не лише у видавців, а й численної армії науковців, дослідників, а особливо дисертантів. Не в захопленні від нього й бібліотекарі. Адже стандарт, «завдяки» абсолютно непотрібним і абсурдним додатковим нововведенням, значно ускладнює роботу з бібліографічним описом. Не дивно, що більшість видавців його й досі ігнорує, послуговується радянськими зразками. Цей же, тепер уже й український, стандарт, до розробки якого не був причетний жоден фахівець з України, ніби спеціально за чиеюсь вказівкою, не зблизив, а навпаки, значно віддалив нас від європейської бібліографічної практики. Оце вам, хохли-малороси, орієнтир на європейський дім.

Ви згадали про одну показову акцію молоді катедри видавничої справи та редагування, яка створена в Інституті журналістики. Саме на вашій кафедрі сьогодні успішно готуються і випускаються різні фахівці редакційно-видавничої справи — редактори, коректори, верстальники, дизайнери, менеджери книжки. Але, по-перше, їх не так багато, а по-друге, будьмо відвертими, не всі з них — висококваліфіковані редактори й видавці, та й за спеціальністю влаштовуються також далеко не всі. Тому кадрова проблема на сьогодні залишається, чи не так?

Справді, потреба в добре підготовлених фахівцях різних редакторських професій нині є особливо гострою. Аби переконатися в цьому, варто зайти на будь-який

із пошукових сайтів, що пропонують роботу. Пояснюється це, на мою думку, трьома головними причинами. *По-перше*, стрімким розвитком видавничої справи як у центрі, так і в регіонах. *По-друге*, зміною поколінь носіїв цієї професії: нині представники «золотого фонду» радянської школи редагування особливо активно відходять на відпочинок. *По-третє*, зміною технології редакційно-видавничої підготовки оригіналів. Адже в останні роки відбувся суттєвий перерозподіл обов'язків між видавцями і друкарями. Процес складання та верстання газети, журналу, книги, виготовлення художнього оформлення і навіть виведення на плівки готового до тиражування оригінал-макету майбутнього видання перейшов від поліграфічного підприємства до видавництва. У цих умовах неможливо уявити редактора, який, як раніше, лише править текст на папері, а його обслуговують комп'ютерники. Нині він зобов'язаний досконало володіти кількома відповідними програмами, що мають відношення до редагування, верстання, дизайну і навіть програмування.

Передбачаючи ці зміни, ми першими в Україні оперативно внесли зміни до навчальних планів, збільшивши кількість годин на всебічну комп'ютерну підготовку майбутнього редактора, віднайшовши для цього нових перспективних викладачів. Запровадили навіть спеціалізацію «Редактор електронних видань», оскільки виникла гостра потреба в редакторах-текстовиках для роботи на різноманітних сайтах, а в перспективі вона буде особливо великою. І не помилилися. Наших студентів почали «розбирати» на добре оплачувані редакторські посади вже від третього курсу. Приємно, що на кафедрі все частіше звертаються директори державних видавництв, які ще кілька років тому скептично висловлювалися щодо спроб Інституту журналістики надовго і всерйоз ствердити в себе спеціальність «Видавнича справа та редагування».

Нині окрім Шевченкового університету та КПІ, спеціальність «Видавнича справа та редагування» ліцензовано Міністерством освіти ще в трьох університетах Києва — «Україна», ім. Драгоманова і культури та мистецтв. Стрімко ця спеціальність почала розвиватися в Україні. Фахівців із редагування та видавничої справи готують тепер, окрім віддавна у Львові, Дніпропетровську, Луганську, Кіровограді, Черкасах, Запоріжжі, Кременчуці, Одесі, Миколаєві, Луцьку, Житомирі. А коректорів та молодших редакторів — у коледжах Сум, Бару та Прилук.

Незважаючи на це, грамотних редакторів для видавництва все ж бракує. І це закономірно. Якщо до формування у вчорашнього випускника університету навичок справжнього редактора докладе щирих зусиль і саме видавництво, то такого редактора можна буде мати років за три-чотири. Добре, якби так розуміли проблему редакторських кадрів й інші наші колеги, а не висловлювали претензій до університету, що присилаємо на практику «сирий матеріал». Якось я відверто запитав одну головну редакторку поважного в Україні наукового видавництва, що привселюдно обурювалася неготовністю до роботи наших практикантів-другокурсників: чи відразу після отримання диплому вона стала відчувати себе справжнім редактором і які чинники, окрім отриманих за студентською лавою знань, сприяли цьому? Відвертої відповіді не отримав.

Не секрет, що нинішня високо розвинута електроніка, ніби монстр, поглинає книжку як продукт культури. І навіть для студентів, котрі навчаються за спеціальністю «Видавнича справа та редагування», книжка, яку можна погортати, де можна розглянути «живі» ілюстрації чи щось підкреслити олівцем, чи залишити якусь позначку на її берегах, дедалі очевидніше відходить на другий, третій

план... Як можна запобігти цьому? Адже без книжкових полиць важко уявити людство загалом?

Глибоко переконаний: ніяка електроніка чи інтернет-павутина ніколи й ніде не вб'є цього дивовижного витвору людського розуму — її величності Книгу. До речі, усілякі сенсаційні припущення, передбачення і пророцтва, що радіо вб'є книгу, а телебачення і кіно — одночасно і радіо, і книгу, ведуться з часів появи кожного нового каналу поширення інформації. Ось і одне з останніх чисел «Газеты по-киевски» під заголовком «Бібліотека в кишені» на цілу шпальту захоплено переказує взяті з Інтернету чиїсь нісенітници про те, як зручно тримати в дамській сумочці і читати в метро тисячі книг, що зберігаються в електронному чіпі. Книжці, яка прийшла до нас понад дві тисячі років тому на початку у сувійному, а потім — кодексному варіантах, нічого не загрожує. З-поміж численних засобів комунікації їй немає рівних за зручністю, надійністю, естетичністю, ефективністю, універсальністю і ще за багатьма ознаками користування й отримання знань.

В цьому не раз переконуєшся, коли буваєш на міжнародних книжкових ярмарках. З-поміж багатьох мене особисто найбільше вразив Женевський книжковий салон. Як відомо, Швейцарія є найбагатшою країною світу, де чи не кожна кімната службового офісу чи приватного помешкання щедро начинена різноманітними, як Ви висловилися, електронними монстрами. І за цих умов — справжні валки людей до книжкових стендів. Всі купують, на ходу гортають, читають, обговорюють. Очі іскряться. Особливо багато помітно на цьому салоні студентської та шкільної молоді.

І ще одна деталь. Нещодавно група викладачів Оксфордського університету у Великобританії заборонила своїм студентам виконувати окремі курсові роботи за допомогою матеріалів, добутих через інтернет.

Ними доведено, що без читання книги розум людини тупіє, вона перестає мислити. Та це вже тема окремої розмови.

Що в конкретиці української книги тепер на робочому столі Миколи Тимошика не як професора університету, а як письменника?

Щойно закінчив, у співаторстві зі своїми колишніми однокурсницями Галиною Дацюк та Катериною Таран, досить чималу за обсягом (до 500 сторінок) книгу-сповідь «Історія одного журналістського курсу». Це книга про журналістику і журналістів епохи застою, коли ми були студентами журфаку, про дерзання й розчарування, злети й падіння юних, романтично налаштованих володарів журналістських дипломів на тлі непростой доби. Сподіваємося презентувати цю незвичну за структурою і змістом книгу вже цієї осені.

На осінь також плануємо велику презентацію в Будинку Центральної Ради свого видавничого проєкту «Запізніле вороття». Адже побачило світ символічне число — 12 томів творчої спадщини Івана Огієнка (митрополита Іларіона). Всі вони — з канадських рукописних архівів автора, копії яких мені передала, згідно з угодою, канадська сторона. Здійснюю проєкт, у якому виступаю упорядником, автором передмови і приміток до кожної книги, силами свого видавництва «Наша культура і наука». За минулий і половину цього року об'їхав з презентацією видавничого проєкту шістнадцять університетських міст України і переконався у величезній пізнавальній і виховній силі цього заходу, що відбувається з допомогою мультимедійних засобів. Вирішив уперше винести цю презентацію для столичної публіки.

Поряд із завершенням підручника «Основи редагування» збираю матеріал до своєї нової книги «Історія друкарства зарубіжного українства». Вже опрацював за

цією темою колосальні архіви у Канаді, Франції, Німеччині, Румунії, Словаччині. Це з ближчих планів. Про далекі не загадуватиму.

Чи не здається вам, що в порушених у нашій розмові проблемах більше песимізму, ніж оптимізму?

Зовсім ні. Але оптимізму буде більше, коли проснеться, нарешті, наша інтелігенція. І старшого покоління, і особливо молодшого. Голос її сьогодні явно приглушився. Тому й нахабніють можновладці. Згадаймо Грінченкове: «Патріотів у нас багато, робітників бракує». Тих робітників, які мають зняти з себе дорогі краватки, відкинути амбіції, поламати ганебну для українців традицію заздрити, валити ближнього, вислужуватися сильнішому, відлежуватися на печі за принципом «моя хата скраю». Слід просто почати працювати. Кожен на своєму місці має чесно й небайдуже розширювати своє духовне (просвітне, наукове) українське поле. Тоді й зробимо реальні кроки для ствердження української України, якої поки що не маємо. Тоді українська книжка в нашому домі почуватиметься не попелюшкою, а знаковим націєтворчим фактором.

Джерело публікації: «Літературна Україна». 2008. 28 серп. (поч.), 4 верес. (зак.).

3

УКРАЇНСЬКА КНИГА І ПРЕСА НА ЧУЖИНІ

Інтерв'ю редакторів лондонської газети
«Українська Думка» Людмилі Пекарській

До Лондона на півторамісячні наукові дослідження прибув відомий в Україні вчений, журналіст і письменник, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри видавничої справи і мережових видань Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв Микола ТИМОШИК. Наш кореспондент зустрілася із гостем під час його праці в бібліотеці СУБу.

Він читає лекції для майбутніх журналістів та редакторів-видавців, розповідає їм зокрема і про пресу та книжкові видання української діаспори світу, пише й видає власні книжки. Минулого місяця, за підтримки міжнародної Фондації ім. І. Багряного побачила світ нова книга автора, чотирнадцята з черги, — «Українська книга: історична місія і реалії». Всі вони мають чітко окреслений українознавчий аспект.

Крім того, проф. М. Тимошик цікавий співбесідник, тому пропонуємо читачам розмову, що відбулася в Бібліотеці і Архіві ім. Т. Шевченка СУБ, де науковець працює щодня над матеріалами для свого наступного проєкту.

Судячи з рясноти публікацій на теми з життя українців діаспори, їхніх духовних і передусім друкарських набутоків, вас можна вважати з-поміж українських і зарубіжних дослідників першопрохідцем.

На жаль, ще донедавна історію книги і преси нашої діаспори студенти в Україні фактично не вивчали — не

було з чого, бо зусібч були видання російських авторів. Тому розділи про українську Канаду, Німеччину та Францію, що з'явилися в моєму університетському підручнику від 2003 року «Історія видавничої справи», були таки першою спробою заповнити цю лакуну.

Для цього пощастило опрацювати створені тамтешніми українцями архівні та бібліотечні колекції. Торік вийшла в світ ще одна моя розвідка «Українська книга і преса в Італії», презентація якої відбулася тоді ж у Римі та ще кількох містах цієї країни. І ось на черзі — збір матеріалу до книжки про історію українського друкованого слова у Великобританії.

Приємно, що серйозні наукові пошуки досягли Британських островів. Тут зберігається великий, але майже невідомий в Україні пласт матеріалу про досягнення діаспори у різних ділянках життя.

О, це цілий материк — не пізнаний і не поцінований досі. Адже йдеться про журналістські й видавничі набутки українців у Великобританії.

До того ж, у ретроспективі — від початків до сьогодення. І якщо мати на оці не просту фіксацію того, скільки, чого і як видавали українці на чужині, а драматичні колізії творення, поширення й побутування в реальних історичних обставинах текстів, їхній вплив на окремо взятого читача та громаду в цілому, високий життєвський чин їхніх творців, то таке «чтиво» зазвичай і для загалу може бути цікавим та вкрай важливим. Передусім для осмислення досвіду попередників, для досягнення власної перспективи.

Ви торкнулися цікавого і водночас складного для осмислення матеріалу. Материк ви зачіпаете справді цікавий. Адже щоб писати про діаспору, треба в цьому середовищі або пожити, або захопитися до безтями і присвятити їй не один рік життя.

Цілковито погоджуюся. У випадку зі мною — це друге «або». Уперше нагода осмислити феномен незнищеності українського духу на чужині через місійну роль друкованого слова випала мені всередині 90-х років минулого століття. Тоді, після захисту докторської дисертації, що мала «діаспорний слід», отримав запрошення від Колегії Св. Андрея при Манітобському університеті у канадському Вінніпезі опрацювати величезний архів колишнього міністра освіти і віровизнань уряду УНР Івана Огієнка (митрополита Іларіона).

Все те, що вдалося там віднайти, не могло не приголомшити. Воно, що називається, зачепило за живе, захопило. Так народилася тоді перша книжка із щемкою для емігрантів усіх поколінь назвою, почерпнутою з вірша творця того архіву, — «Лишусь навіки з чужиною...»

Де Ви вже встигли попрацювати в Лондоні над матеріалами для своєї майбутньої книги?

Перший заклад, куди дуже хотів потрапити, була Бібліотека і архів ім. Т. Шевченка Союзу Українців у Великій Британії, що зразу по приїзду зробив. Відвідав також відділ україніки Британської бібліотеки, Українську Видавничу Спільку, бібліотеку у храмі УГКЦ в Лондоні... З них книжкова збірка Бібліотеки і архіву ім. Т. Шевченка найповніша і найзручніша для опрацювання.

З головніших позитивів: вільний доступ, чітка систематизація, гарні умови праці. Вже не кажу про історичну цінність матеріалів. Чого вартують, скажімо, повні підшивки газет «Наш Клич» за 1945–1946 та «Громадська Думка», перших «Календарців», згодом календарів та журналів, заснованих українцями відразу по Другій світовій, перших книжкових видань для дорослих і дітей. На їхніх сторінках зафіксована цікава, нерідко драматична, хроніка появи і ствердження у цій специфічній частині Європи такого явища як українство. Це справжні раритети, яких більше ніде в світі не віднайти.

Чи можете порівняти наявний у Лондоні українознавчий матеріал з подібним у інших бібліотечних колекціях, де Вам вдалося працювати?

Усталеною серед дослідників-українознавців є думка, що найповніший архів української діаспори, як європейської, так і заокеанської, зосереджено в Українському Музеї-Архіві та Бібліотеці в американському Стемфорді. Для цієї святої справи українські греко-католики ще в 30-х роках минулого століття викупили в одного тамтешнього багатія цілий замок. Відтоді колекція постійно поповнюється, налагоджено системну доставку новинок друку з України. Каталог пресових і книжкових видань має електронну версію.

Потужний колись архів-бібліотека європейського НТШ в Сарселі побіля Парижа, на жаль, зникає на очах. За часів режиму Януковича йшлося про передачу цієї колекції в Україну, однак наша й досі не українська за суттю влада цим не зацікавилася.

Колекція УКУ в Римі зберігається добре, однак тому що вона не систематизована, не «запущена» в каталоги, працювати з нею складно.

Незважаючи на переїзд УВУ в інше приміщення та перепідпорядкування цього славного вогнища української науки регіональній владі Німеччини тамтешня українознавча колекція, на мою думку, не поступається сарсельській.

Що ж до Лондона, то власно створена СУБом колекція хоч і охоплює відносно нетривалий історичний період (всього лиш від Другої світової війни), але за обсягом і різноманіттям видів друкованої продукції не може не вражати і повнотою, і змістом. Ексклюзивність її і в тому, що тут зберігається масив рідкісних видань так званих «рїмінівців» — колишніх полонених вояків армії «Галичина», яких 1947 року доправили на постійне мешкання до Великобританії.

З їхнім переїздом українське друкарство у Великобританії помітно пошавилося. Хоча більшість колекції охоплює видання від 1940-х років, є у збірці і рідкісні книжкові видання та періодика початку ХХ століття, а також стародруки. Можу сказати, що для мене ця установа стала дійсним відкриттям.

Зазначені Вами колекції розпорошені у відстані й часі. Вони утримуються здебільшого самими українськими інституціями, матеріальні можливості яких щораз стають меншими. На вашу думку, чи можна за таких умов забезпечити і в майбутньому не лише їхнє збереження, а й практичну віддачу в майбутньому?

Переконаний, що зберегти для нащадків цей безцінний набуток наших попередників можна єдиним способом: оцифруванням текстів. Найперше, тих найдавніших пресових та цінних з історичного боку книжкових видань, які залишилися в одиничних примірниках і друкувалися на неякісному папері.

Йдеться і про відповідні мережеві платформи, де ці видання стануть доступними будь-де і будь-ким. Перші кроки у цьому напрямку вже зроблено. Американські українці можуть погордитися тим, що практично вся більш ніж столітня підшивка найстарішої в еміграції української газети «Свобода» є в Інтернеті у вільному доступі. В Україні такою мережевою платформою став сайт *Diasporiana*...

Однак, ідеться поки що про епізодичні кроки.

Так, це поки що дуже скромний сайт, але ідея добра. До нас із проханням звернувся його засновник Олег Богуславський. Ми постараємося допомогти поповнити цей сайт. Однак, це епізодичні кроки.

На жаль, відсутня загальна база даних: чого, скільки і де ми маємо, як скажімо це зроблено поміж провідними

бібліотеками світу. Тут не обійтися без спільної програми Світового Конгресу Українців і Української Держави.

Можна прийняти будь-яку програму, але цього недостатньо, треба щоб вона працювала. Для цього потрібно: розуміння важливості справи, час, відповідне обладнання. Фахівці, кошти і велике зацікавлення виконати справу. Чи не думаєте Ви, що ця програма, в першу чергу, потрібна для українських бібліотек і архівів, щоб підняти їх до рівня світових, про які Ви згадуєте?

Безумовно, що так. Утім, сподіватися тут на якийсь прорив у розв'язанні проблеми хронічного недофінансування бібліотечної справи в Україні не доводиться. Українські урядовці в чергове своїми діями доводять не лише своє безкультур'я, а й байдужість до долі національної книги, українського друкованого слова в цілому.

Ви згадали про питання передачі колекції НТШ в Сарселі в Україну за часів режиму Януковича. Яке щастя, що цього не сталося, можна тільки уявити, що було би з цими матеріалами.

Взагалі мене завжди дивувала така постановка питання як «передача в Україну». Чому треба передавати? Адже це створювалося, зберігалось і поповнювалося українцями, які протягом бурхливих історичних подій волею долі опинилися в Європі. Це їхня науково-культурна спадщина, їхнє коріння на чужині, де вони знайшли другу батьківщину та де були створені умови, щоб це зберегти. Цим пишається повоєнне покоління діаспори, їхні діти і онуки. Сюди приїжджають не тільки дослідники з України, але й інших країн Європи працювати з бібліотечними та документальними матеріалами для своїх наукових праць. Якщо це все передати, то з чим українці лишаться?

Ваші аргументи цілком слушні. Раніше і я був палким прихильником такого повернення. Але коли вивчив сучасну діяльність наших архівних і бібліотечних установ із середини, вже засумнівався, чи Українська держава забезпечить надійне збереження цих безцінних документальних свідків епохи, створених нашою діаспорою.

Ваше наукове стажування не обмежується лише бібліотеками?

Безумовно, що ні. Для мене Лондон — це одна з культурних столиць світу. Тому найперше прагну пізнати найголовніші музейні зібрання, до яких, на противагу іншим столицям Європи, тут вільний доступ. Скажімо, в Британському музеї віднайшов залишки так званої глиняної бібліотеки асирійського царя Ашшурбанапала. Вже давно немає тієї країни Ніневії, а увічнені на глиняних табличках тексти цього народу й сьогодні дивують світ. Тепер мої лекції щодо витоків книжкового рукописання в світі стануть для студентів цікавішими. Як журналіст і позаштатний кореспондент всеукраїнських газет «День», «Літературна Україна», «Слово Просвіти», хочу в своїх майбутніх журналістських текстах розповісти про те, чого туристи з України ніколи не почують і не побачать, користуючись послугами здебільшого російськомовних гідів з менталітетом українофобів. Це — українські осередки, створені СУБом, Українською Видавничою Спілкою, вірними двох наших церков. Публікації ці матимуть спільну рубрику — «Український Лондон».

Якимось епізодом із майбутньої рубрики можете поділитися?

Записав уже немало. От хоч би цей. Коли прихожанка катедрального собору Пресвятої Родина УГКЦ на Vinney Str, 22, представниця старшої, політичної, Францишка Шморгай почула, що я збираю матеріали з історії друкар-

ства українців Великобританії, зініціювала серед своїх знайомих збірку старих українських видань. Їх і почали зносити до передсоборної площі перед початком недільної служби. Назбиралося таких видань вже не один десяток. Представники фірми «Вантажні перевезення: Лондон — Україна» Володимир та його дружина Ірина, довідавшись про таке починання, пообіцяли переправити цей специфічний вантаж до України на благодійних засадах. А з подарованих самою пані Францишкою книг є одна, про побутування якої слід буде розповісти окремо. Це «Кобзар», який купила в книгарні СУБу 1961 року і з допомогою якого вона, будучи з підпольського Перемішля, вже тут вивчила українську мову...

І — остання теза, якою б ви хотіли завершити наше інтерв'ю

Хочу через Вашу газету подякувати проводу Української Греко-Католицької Церкви в Києві, зосібно єпископу курії Верховного Архієпископа УГКЦ Богдану (Дзюраху) та єпископу Лондонської єпархії УГЦК Глібу Лончині за сприяння цьому науковому стажуванню, їх зацікавлення щодо введення до наукового обігу мало-відомої в Україні інформації про видавничу діяльність УГКЦ. Бібліотеці СУБ — за можливість користуватися унікальними матеріалами, чудові умови для роботи та допомогу.

Ще хочу зізнатися, що після вивчення віднайдених тут, у Лондоні, матеріалів по-новому осмислюєш себе в цьому розхристаному і до безміри спрагматизованому світі, відчуваєш гордість за нашу діаспору — квітучу гілку українського народу, що і в розсіянні зуміла достойно ствердити себе — і в слові, і в ділі. Там, на берегах Дніпра, мусять знати про це.

Джерело публікації: Газета «Українська Думка» (Лондон, Велика Британія). 2016. 2 квіт.

ЯК УКРАЇНСЬКОМУ СЕЛУ ПОВЕРНУТИСЯ ДО ВИТОКІВ ТА СТАТИ САМОДОСТАТНІМ

Інтерв'ю оглядачеві Всеукраїнського порталу
AgroPortal.ua Іванні Панасюк

За даними Держстату, сьогодні лише 30,7% українців проживає у сільській місцевості. І це не дивно, адже село вже давно не приваблює молодь, яка виїжджає у міста в пошуку кращого життя. А тим мешканцям, котрі залишилися, недоступні елементарні послуги: якісна медицина та освіта, розвинений громадський транспорт та інфраструктура, дозвілля для дорослих та дітей.

З мапи України дійсно зникає багато сіл, але водночас є села, яким вдалося довести зворотнє. В них будуються сучасні підприємства, відкриваються спорткомплекси, а люди сортують сміття та займаються мистецтвом. Такі приклади — чи не найкращий доказ того, що українські села мають майбутнє.

Редакція AgroPortal.ua поспілкувалася із автором документально-художньої оповіді «Село» професором Миколою Тимошиком. На основі досліджених малодоступних архівних матеріалів автор показує історію українського села в ретроспективі: від княжих часів до кінця ХХ століття. Йдеться тут і про зародження ринку землі та уроки, які можна винести з минулого, щоб не наступати на ті ж граблі сьогодні.

Пане Миколо, ви є автором двотомного дослідження про історію українського села. Що наштовхнуло вас повернутися в минуле та почати досліджувати село із його витоків?

Є декілька причин. *Перша* — внутрішня потреба повернення боргу своїй малій батьківщині. Сам я родом із села Данина, що на Чернігівщині. Проте, свою професійну діяльність після закінчення київського журфаку розпочав на Буковині. Там працював у сільськогосподарському відділі газети «Радянська Буковина» і фактично об'їздив усі буковинські села, про які багато встиг написати. З роками з'явилося сум'яття совісті, що свій рідний край ніби зрадив, мало знаю про нього і мало, як журналіст і письменник, пишу про нього.

Друга. Не міг не звернути увагу, що в масиві краєзнавчої літератури останніх двох десятиліть все більше стало з'являтися видань про село. Здебільшого це брошури нарисового характеру, створені районними чи обласними журналістами за спонсорування керівників сучасних агрофірм чи об'єднань. Звісно, що в таких виданнях незаслужено багато уваги приділяється так званим спонсорам і зовсім мало — минулому села. У кращому разі, використовується те, що на поверхні — особові справи колишніх голів колгоспів, довідки про «небувалі соціалістичні перетворення в селі», про передовиків виробництва. Ще багато цифр, прізвищ. Благо, що все це збережене донині в архівних текстах сільрад.

Але в таких текстах зовсім мало історичної правди. Фактично відсутній аналіз причин того, чому ті колгоспи були такими неефективними, чому люди там працювали з примусу, чому колгоспну систему нині називають радянською панщиною. Пояснення просте: автори таких, з дозволу сказати, досліджень, перебували в полоні нав'язаної Москвою ідеологічної схеми української історії. Ідеально втілити її тодішній владі вдалося у 25-томному виданні «Історії міст і сіл України», де кожна область заслуговувала на окремий том. З тих томів читач вимушено переконується, що все добре і гарне в наших селах почалося після 1917 року. Доти були помі-

щики-експлуататори і неписьменний, затурканий, безправний селянин.

Третя причина — мене все більше засмучував той факт, що й на другому десятилітті української незалежності в шкільних програмах з вивчення творів української літератури так званого дожовтневого періоду, де переважала сільська тема, нічого не змінювалося. Школярі молодших і середніх класів (а саме від тої пори починали вивчати цей період нашої літератури) наслідували в мові та поведінці колишнього москаля-чарівника Шельменка-денщика, пришелепкуватого вареникоїда Стецька, звироднілого Чіпку-убивцю, захопленого ідеями братства з російським пролетаріатом українського робітника Марка Гуці.

Останній, як відомо, через закохану в нього землячку-селючку Гафійку поширює в українському селі напередодні першої російської революції більшовицькі листівки. Українське село, як і українська доля, поставали з таких хрестоматійних творів ущербними, гнітючими, безпросвітними або такими, які й дня не могли проіснувати без допомоги «старшого брата». Але то була лише частинка правди.

Чому ми не давали всієї правди про українське село — заможне, багате, талановите, самоврядне і самодостатнє? Чому не говорили про село, в якому віками формувалася національна гідність, яке було творцем і оберегом нашої мови й культури? Чому ми не говоримо про українську землю, за яку не лише брат брата убивав, а й як таку, щедрі ужинки з якої охоче закуповувала до своїх ситих столів уся Європа?

Ваше дослідження поділено на два історичні періоди. Чому?

Спочатку мав намір написати щось невелике за обсягом, схоже на краєзнавчий нарис. Але чим далі заглиблювався в архіви, чим більше добивався доступу до

документів із тих тек, які були заховані владою в найдальші, найнедоступніші архівні схови, тим більше сам змінювався. Не раз мороз по шкірі проходив, коли до рук потрапляло те, про що досі не знав, і що було свідомо сфальшоване, перекручене, упосліджене догідливими владі істориками. Це вам також додаткова відповідь на запитання, чому досі ми мали масив однобоко написаних нарисів про українське село: наші архіви й дотепер схожі на концентраційні табори української правди, з яких важко витягнути на світ Божий багато правдивих документів. А якщо і добився своєю впертістю, то за видачу і користування такими документами дослідникові слід платити кошти. Держава, виявляється, на цьому продовжує заробляти.

Хронологічно перший том, що має назву «Зійти з безпам'ятства», охоплює широку панораму життя хліборобів та сільської інтелігенції від козацьких часів до жовтневого перевороту 1917 року. Багато тут ідеться про ефективну хутірську систему ведення хліборобства та про малознаний нами сільський самоустрій. Тут заговорили протоколи волосних писарів, з яких дізнаємося, як проводилися сільські сходи, які питання життя громади вони вирішували, як приймалися колективні рішення для обов'язкового виконання кожним. Зі сторінок метричних книг, які ретельно упродовж століть вели сільські священики, дізнаємося все до деталей про тодішні шлюби, бачимо динаміку народжень і смертей. Багато повчального, особливо у конкретиці хронічної продажності й корумпованості наших нинішніх судів, дають сторінки книг волосних судів. До слова, такі суди, як і мирові судді, були тоді справедливими, тому й мали авторитет у селян.

Як громади будували школи, церкви, народні училища і народні доми, як лікували селян — цим темам присвячені окремі розділи. І, запевняю вас, усе, що там написано, — справжні відкриття. Ось, для прикладу,

процитую витяг із кошторису Ніжинської земської богоугодної лікарні від 1870 року, де лікувалися мої сільські земляки з усієї Ніжинської округи: «Для кожного хворого безкоштовно належить виділити з лікарняного фонду: чоботи, сорочка (чоловіча чи жіноча), підштанки для чоловіків, шарпетки для жінок. Для безкоштовного гоління і стрижки викликати з міста цирульника. Соломи для набивки 50-ти матраців, (чотири рази на рік, на кожний по 14 футів). На передплату медичних книг і газет — 15 руб.; на найм коней для відвезення білизни для прання на річці Остер — 12 руб.». Як лікують селян нині — всі знають. Порівняння не на користь сьогоднішнього. На жаль.

У другому томі, що хронологічно охоплює період від 1917 р. до початку 70-х років ХХ століття і має назву «Трудний шлях відмосковлення», переосмислюється низка сфальшованих сторінок спочатку збільшовиченого, а згодом околгоспленого українського села. Знову ж головною дійовою особою в цьому томі є архівні документи. Крізь призму їх тисячних сторінок пізнаємо явище нищення волосних і постановня більшовицьких сільрад, формування місцевого начальства (і сексотства зокрема). Продрозверстка і продрозкладка, примусова колективізація, знищення куркульства, штучний голодомор, так звана справа Спільки визволення України (СВУ), ліквідація Української автокефальної православної церкви — це методичні й цілеспрямовані кроки московської влади до знищення українського села, витравлення з душ його мешканців духу козацької вольності, нескореності, чуття національної приналежності.

Який генезис українських сіл? Хто ними керував, і чи дійсно їх було так легко перепродати?

Про це йдеться в розділі «Адміністративний поділ України». Наші села, починаючи з часів Київської Русі, засновувалися на волосному принципі — 4–5 малень-

ких сіл об'єднувалися навколо більшого села і утворювали волость. У волості був керівник, якого називали волостителем. Тут вирішувалися найголовніші питання життя громади — громадські землі, школа, медицина, суд. Далі волості об'єднувалися у повіти, а пізніше, за часів Козацької держави — у полки, які в свою чергу ділилися на сотні. Скажімо, Ніжинський полк, куди входило кілька нинішніх районів Чернігівщини, поділявся на сотні. Сотенні козацькі містечка — це колишні волосні центри. Для моєї Данини споконвіків це була Володькова Дівиця.

Щодо земель. У Козацькій державі була поширена практика, коли відомі козацькі старшини, які прославилися в боях з ворогами України, отримували під управління більші чи менші земельні наділи. Землі передавалися у спадок. Скажімо, значна частина наділів Ніжинської округи перейшла у спадок трьом синам гетьмана Тараса Трясила.

З ліквідацією Козацької держави російські царі відразу беруться за майновий перерозподіл українських земель. Замість полків створюються намісництва, з 1796 року на Лівобережжі постає Малоросійська губернія, а згодом на її базі — дві окремі губернії: Чернігівська і Полтавська.

Найродючіші українські чорноземи перейшли до загребущих рук царських прислужників. Найбільше цим зловживала Катерина II, яка поділила між своїми кількома фаворитами чи не половину нинішньої центральної та південно-східної України. Чи не половина Чернігівської губернії перейшла тоді в руки графа Петра Румянцева.

Були рідкісні випадки, коли упродовж тривалого часу царські реформатори не помічали, що деякі населені пункти числилися все ще за спадкоємцями українських гетьманів чи їхніх соратників. Так, в одному з документів вдалося віднайти свідчення, що низка сіл сучасного

Ніжинського району (скажімо, Шатура, Данина, Черняхівка) ще до 20-х років XVIII століття належала спадком сиротника гетьмана Мазепи — Дмитра Максимовича. Коли про це стало відомо в центральній земельній інстанції, село Данина відразу було передане ніжинському Благовіщенському монастиреві «в поцессію, ведая, что та обитель еще несовершенна, и требует большего расширения и для прокормления живущей в ней братиі».

З огляду на проведені вами дослідження, чому село прозріває із запізненням і недовіркою ставиться до правди?

Найголовніша хвороба села — втрата генетичної пам'яті, яку вбили заборонами відвідувати церкви, голодомором та знищенням куркулів. Старші люди все ще бояться говорити правду, адже думають, що все колись може повторитися.

Друга хвороба — продажність сучасної сільської інтелігенції. Хто у 20-х роках все ще вважався особистістю, авторитетом для сільської громади? Перед ким селяни знімали шапки, прислухалися до їхніх думок? Це були священник, учитель, агроном, фельдшер... То була стара українська інтелігенція, яка першою й потрапила під злочинну руку сталінських опричників. Хто в пострадянському українському селі упродовж різних виборів закликав селян голосувати за гречку? Хто із членів сільських виборчих дільниць отримував від провладних партій «подяки» у вигляді 100–200-гривневих купюр за «правильно» організоване голосування? Хто найактивніше протидіяв процесові декомунізації в наших селах? Хто неохоче перейменовував назви вулиць з іменами катів українського народу і погоджувався на Польові, Медові, Каштанові, але не ратував за імена справжніх українських героїв? Хто мириться з тим, що в наших селах активно діє п'ята

колона Москви у формі церков московського патріархату? Правильно — сучасні вчителі, лікарі, агрономи. Отже, представники української інтелігенції, виховані колоніальною владою у наших місцевих вишах із далеко не патріотичним і непрофесіональним професорсько-викладацьким складом.

І останнє — повна відсутність просвітницької роботи в сучасному селі. Це є великий гріх передусім тих, які називають себе інтелігентами.

Щодо ринку землі. Яка історія його розвитку?

Після довгоочікуваної реформи 1861 року землі можна було купувати і продавати. (Але не в таких обсягах, як тепер пропонується одним із проєктів земельної реформи — до 200 тисяч гектарів; це ж олігархічне безумство.) Одними з найбільших землевласників були церковні громади. Зазвичай від своїх законних наділів відмовлялися ледацюги та п'яниці, а гарні господарі їх скуповували. У той час було багато і громадських земель, якими управляли сходи, тобто безпосередньо члени тієї чи іншої громади. Пізніше ті безземельні «ледацюги і волоцюги» склали кістяк комнезамів та сільської бідноти, руками яких влада здійснювала насильницьке розкуркулення та суцільну колективізацію.

Один із найцінніших документів, який мені перейшов у спадок від матері, — засвідчений 1915 року волосним писарем Володькової Дівиці гербовий документ, який засвідчував набуття моїм дідом Мозговим Іваном Петровичем (батьком моєї матері) в односельця кількох десятин землі з правом відстрочити повернення дідові грошового боргу того селянина терміном на три роки. Якщо до спливу цього терміну, зазначається в цьому казенному документі, борг не повертається, то ця закладена земля залишається навечно в нового власника. Цікаво, що термін той мав закінчитися у листопаді 1917 року.

Ринок української землі зник із початком колективізації, коли земля стала ніби народною власністю, але фактично нею розпоряджалася держава в особі московського уряду. Це була державна монополія. Куркулів зробили ворогами народу, хоча це були надзвичайно працелюбні трударі, які могли мати найманих працівників на сезон, і таким чином вирощувати те, що потребував ринок, і у великих кількостях, а не те, що зобов'язували сіяти чи садити з районів партії.

Чому ринок землі в роки незалежності повністю так і не сформувався? Селяни ще на генетичному рівні не можуть усвідомити, що таке «власність»?

Я не є фахівцем у цій справі. У своїх книгах лише показав, що стається з людиною, коли її відлучають від землі як власника. Чому колгоспи були неефективні? Бо селянин там був кріпаком. Земля була йому чужою, з неї він мав нічим не підкріплені трудодні. Але не мав заслуженої винагороди за свою каторжну працю. Держава збирала весь урожай і розпоряджалася ним на власний розсуд.

Паювання не було до кінця продуманим. Власники паїв — колишні колгоспники та члени їхніх сімей — отримали на руки не акти державного значення, а звичайні папірчики, які нічого не вартували.

Якщо ми продамо землю олігархам та чужинцям, то Україна насправді перестане бути українською. Такої землі, як наш чорнозем, важко віднайти в світі. Тому-то передусім на нього, як основне багатство нашої землі, зазіхали чужинці. Зрозуміло, що її з собою ніхто не вивезе. Але висмокчуть з неї всі соки, як це роблять нинішні агрохолдинги. Такі «власники» ніколи не будуть дбати про село та тих, хто в ньому мешкає. Культура, традиції будуть для них чужими. А інфраструктура буде такою, яка забезпечуватиме лиш обробку та вивезення урожаю.

Кількість сіл щорічно зменшується. Така тенденція буде й надалі зберігатися? Якою ви бачите долю українського села?

Села вимирають, і це наша трагедія. Зникнення села — це зникнення цілого пласту національної історії, самобутньої культури народу. Звісно, що українське село в його традиційній уяві як про «садок вишневий коло хати», як про чепурні хати із солом'яними стріхами та крейдыно-білими стінами ми зможемо побачити лише в етнографічних музеях. Але я бачу цивілізоване сучасне українське село — з гарними дорогами до нього, з технікою, якою будуть наповнені господарські двори новочасних фермерів-власників. Вони там мешкатимуть, народжуватимуть дітей, навчатимуть у сучасних школах, будуватимуть нові храми і народні доми. Це власне те, що часто бачив у Канаді, Америці, а ближче до нас — у Польщі чи Румунії під час моїх наукових відряджень.

Але я не можу уявити українського села, в якому доживатимуть віку у збудованих ще в 70–80-х роках минулого століття останні його мешканці. А власники-олігархи, які скуплять сотні гектарів земель разом із такими довколишніми селами, появлятимуться там на своїх мерседесах вряди-годи й отримані зі щедрих урожаїв прибутки відправлятимуть на зберігання або розширення бізнесу в чужих краях в офшорні зони.

Потрібно повернути бізнес у село, який би надавав молоді робочі місця, і створити для неї належну соціальну інфраструктуру. Колись гетьмани, козацька старшина будували школи, церкви, народні будинки, вкладали гроші в об'єкти архітектури, бо вони розуміли, що тут надовго, а на їхній землі людям працювати, і для них потрібно створити всі необхідні умови.

На жаль, не можу навести рясно приклади, коли хтось із новочасних українських олігархів уклав зароблені із

землі кошти на благоустрій конкретного села, покращує добробут громади. Навряд чи варто чекати зміни їхньої ментальності. Втім, хочеться бачити таких олігархів з нової генерації, які ментально і в діях своїх будуть більше україноцентричними і асоціюватимуть майбутнє своїх дітей не з Америкою чи Ізраїлем, а з Україною.

Джерело публікації: AgroPortal.ua. 2019. 13 груд.

<https://agroportal.ua/ua/publishing/intervyu/uroki-iz-proshlogo-kak-ukrainskomu-selu-vernutsya-k-istokam-i-stat-samodostatochnym/>

5

**ЯК ПОЗБУТИСЯ ПРОДАЖНОЇ
МЕНТАЛЬНОСТІ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ,
ВИХОВАНОЇ КОЛОНІАЛЬНОЮ ВЛАДОЮ**

Інтерв'ю кореспонденту щотижневика про українську і зарубіжну науку «Граніт Науки»
Дарії Тарусовій

Оприлюднена на сайті «Граніт Науки» 9 січня 2021 р. стаття «Скопус як діагноз української науки: замість оновлення — пристосуванство, корупція, непрофесіоналізм, непрозорий бізнес» викликала неабияку зацікавленість серед наших читачів: лише за два перші дні поширилася в більш як 4200 пересилань на різні мережеві платформи. Автор цієї резонансної статті — відомий в Україні та за кордоном учений, журналіст, письменник, громадський діяч Микола Тимошик.

Інформаційним приводом для нинішньої розмови стали дві причини: сьогодні, 18 січня, професорові виповнюється 65. А напередодні цього ювілею він отримав із друкарні сигнальні примірники свого нового дослідження у двох книгах, написаного за результатами недавнього наукового стажування у Великій Британії.

Вітаючи Вас, Миколо Степановичу, із цих двох приемних нагод, найперше хочу запитати: це так збіглося, чи ви спланували?

Скорше друге. В мене віддавна складалося за традицію приурочувати до якоїсь своєї особистої знакової дати щось посутнє зі зробленого. Таке виніс із одного з уроків мого всежиттєвого навчителя Івана Огієнка (митрополита Іларіона). Він щодо подібних ювілейних дат не раз повторював: я ніколи не пильнував про свої

«круглі прожиті роки», а лиш пильнував, що важливого не лише для себе, а й інших вдалося зробити.

Що ж до себе, то у другій половині життя, вважаю, таким важливим є найкраще з уже надрукованих натепер 25-ти одноосібно написаних мною книг. До 50-річчя то був практичний посібник «Книга для автора, редактора, видавця». 60-річчя пройшло під знаком двотомної документально-публіцистичної оповіді «Село» з промовистими назвами в окремо взятому томі — «Зійти з безпам'ятства» та «Трудний шлях відмосковлення». І ось — британська епопея в двох книгах, що загалом складає понад 1000 сторінок. Цього разу — монографії: «Українська журналістика в діаспорі: Велика Британія» та «Українське книговидання в діаспорі: Велика Британія».

Гарні які подарунки собі самому — та ще й іншим стануть у нагоді! Не те що усі ці традиційні грамоти чи ордени для визначних ювілярів...

О, так. Від цього, здається, Бог мене застеріг. Ви ж знаєте, як і за що у нас номінуються звання заслужених, народних, героїчних (звісно, за незначними винятками): такому ім'яреку слід бути найперше бездоганно догідливим начальству, не відчувати гризоту сумління за те, що всі папери в різні інстанції про себе та свої «най-най-заслуги» довелося уперто готувати самому, а потім із такою ж упертістю «пробивати» їх, у різний спосіб розплачуючись. Мені ж, певне, генетично передалася вдача діда по материній лінії Івана Мозгового. У 1931-му він не купився на обіцянку більшовицької влади бути викресленим із списків на висилання в Сибір за умови, якщо добровільно напише заяву до колгоспу та здасть туди все зі свого заможного, багатого на худобу і реманент, обійстя. Не написав, не принизився перед тупою владою. Був насильно вивезений із села і загинув на Соловках. Але до кінця свого молодого життя залишився вірним своїм переконанням людини вільної,

працелюбною і заможною. Він не набув якихось освітніх регалій, але мав уроджену шляхетність та інтелігентність. Із цього міркую тепер, що справжній, а не лише титулований формальним званням, інтелігент (учений, журналіст, учитель, лікар, просто особистість) має бути завжди в опозиції до влади. Надто нинішньої — в основі своїй підлої, не професійної, не патріотичної, морально убогої. Отож, такий інтелігент має обійтися й без нагород від неї. Що ж до себе, то з рук влади ніколи не отримував жодних. Цим і пишаюся.

Водночас тішуся іншими нагородами — відгуками й визнаннями численних, часто невідомих мені, читачів. Так, «Книга для автора...» витримала три перевидання, мала щоразу немалі накладки, а тепер, коли вони вичерпалися, активно «скачується» і студентами, і практиками на кількох піратських сайтах, як й інші мої підручники. За «Село» отримав Шевченківську (народну) премію. Після номінованого цією премією «Чорного ворона» («Залишенця») Василя Шкляра моя сільська сага таки долучилася до цього поки що не численного ряду. Сподіваюся, що й за свіже, щойно з друкарні, двокнижка мені ніколи не буде соромно.

Можна вважати, що натепер це перша презентація ваших так званих лондонських книг. Про що вони, в чому їхня відмітність?

Ці дві монографії уводять читача в дивний, не пізнаний і не поцінований нами світ української еміграції. Розглядаю його і як явище національної історії, і як феномен нерозв'язаного понині світовою спільнотою «українського питання», і як місію захисту українського в Україні, і як чин служіння національній ідеї. Особливість цієї праці в тому, що весь фактологічний масив узяв не з похідних джерел чи інтернету, а уперше шукав безпосередньо у Великій Британії: в архівах та бібліотечних колекціях української еміграції, відділі укра-

їністики головної бібліотеки країни — British Library. Також записав спогади ще живих активістів українського громадського життя у Лондоні, Единбурзі, Манчестері, Глазго та Ліверпулі. У поле обсервації потрапили виявлені там підшивки газет, журналів, книг, брошур, іншої інформаційної продукції, які видавали наші земляки в цій країні українською й англійською мовами і яких у нас не виявиш у жодній книгозбірні. Вдалося віднайти сліди перших друкарень, книгарень, описати результати освітньої, наукової, культурницької діяльності головних організованих осередків британських українців. А це передусім, Союз Українців у Великій Британії, Українська Видавнича Спілка, Організація Бувших Вояків Українців, Союз Української Молоді.

Заінтригували. Звучить масштабно. Чи не загубиться читач у лабіринтах зібраного Вами?

Щодо масштабів — так, досить широко. Зібраного матеріалу виявилось настільки багато, що довелося замість однієї книги робити дві. А щодо «загублення в нетрях тексту», то маю свою власну методику написання: сюжетний розвиток подій, інтрига окремих фактів, емоційні домінанти, публіцистична тональність викладу. Це зазвичай тримає увагу читача, спонукає його шукати в тексті відповіді на запитання: а що, як і чому було далі? І то незалежно — йдеться про підручник, монографію чи документально-публіцистичну оповідь.

Десь я читала, що так пишуться книги для школярів у Франції.

Вірно. І не лише у Франції, і не тільки для школярів. На Заході це тенденція: добротний підручник, за яким потім усі ганятимуться, монографія з гуманітарного профілю, яку насправду читатимуть, має мати одного автора. І такого, що має особистісно-творчу харизму й позицію. У нас же все ще живучий «бригадний

метод»: роками і підручники, і монографії пишуться таким собі колгоспом. За цих умов автор першого розділу суперечить тому, що написав колега в другому. А в третьому взагалі йдеться про те, що виходить за межі предмету. І часто «оте» — здебільше неоковирні шматки з попередніх кандидатських. Та й це ще не все. Трип'ять авторів справді пишуть самі, інші — «примазані»: начальники тих пишучих; маєтні спонсори, які пнуться в науку, родичі маєтних. Щодо стилістики викладу, то в нашій науковій літературі й досі свято дотримується *оте претензійне*, радянське ще, розуміння: *чим незрозуміліше, тим нібито науковіше*. Як в оцінці хрестоматійним кіногероем Сірком із «За двома зайцями» виголошеного на стільці-пам'ятнику (яка ж «крута» знахідка режисера!) майбутнім зятем Голохвастовим монологу про «разум кріси і челавека»: говорить так розумно, що аж страшно.

Наскільки мені відомо, у Вашому доробку діаспорна тема одна з провідних. Можна вже говорити про своєрідну «Діаспоріану» професора Тимошика. З чого вона складається?

Це, до речі, чи не першим підмітив мій колишній навчитель журналістики на київському журфаці Володимир Іваненко, нині президент Українського університету у Вашингтоні, в передмові до моєї праці «Українська книга і світ», що вийшла 2018 року як спільне видання цього університету та Київського національного університету культури і мистецтв. У ній мовиться зокрема про архіважливий обов'язок українських учених-гуманітаріїв спільно складати все нові й нові цеглинки до такої молоді науки як українське діаспорознавство. Адже упродовж багатьох літ ця проблематика розглядалася крізь призму «старшого брата», у контексті затвердженій в Москві концепції «спільної колиски» для трьох народів. Відтак другорядності, залежності, загумін-

ковості української культури і науки в цілому й українського друкарства, втім числі зарубіжного, зокрема. Крім названих вище трьох книг сюди відношу монографію «Українська книга і преса в Італії», написану також на основі опрацювання тамтешніх архівів, «Українська книга: історична місія і реалії». А перед цим було кілька книг, написаних на основі опрацювання українських архівів у Канаді.

Отже, Канаду Ви вважаєте початком своєї діаспори. Якою дорогою Ви туди потрапили?

Після захисту докторської дисертації 1997 року, а стувалася вона українознавчих аспектів наукової, журналістської, видавничої діяльності Івана Огієнка, хтось із спецради запропонував надіслати в Канаду, в Колегію св. Андрея (там викладання велося тоді українською мовою), мою монографію «Голгофа Івана Огієнка». Мовляв, хай канадські українці знають, що в незалежній Україні вже появилися перші дослідження про колишнього міністра освіти уряду УНР, а згодом митрополита православних українців усієї Канади Іларіона. Вислали. Через два місяці я отримав, як казала моя покійна мати, «казьонного» конверта звідти, в якому — запрошення на двомісячні наукові дослідження колосального, доти ніким не опрацьованого, архіву митрополита з пропозицією написання про нього другої книги — повного життєпису та багатогранної діяльності. Щоб зрозуміти, чому я вжив означення для обсягу цього архіву як *колосального*, наведу такий факт: якщо фізично уявити собі картонну коробку довжиною метр, а висотою та шириною більш ніж півметра, то таких коробок — близько ста. Здебільше — рукописні тексти. А якщо мати на оці, що упродовж усіх підрадянських років ім'я цього великого українця відносилось до першої десятки імен тих, мовлячи словами радянської пропагандивної машини, «ненависних буржуазних націоналістів, лютих ворогів

радянського народу», які заборонялося вживати в пресі на радіо, телебаченні, в книговидаванні, то можете уявити міру моєї втіхи й відповідальності.

І Ви все те опрацювали, сто метрових коробок із паперами?

Певно мірою так. Результатом стало спільне канадсько-українське видання 2000 року моєї нової книги «Лишусь навіки з чужиною...». Того ж року вона була презентована з участю автора в десяти містах тієї заокеанської країни, де мешкають найбільші організовані громади українців, зокрема у Вінніпезі, Торонто, Оттаві, Монреалі, Саскатуні, Едмонтоні, Ріджайні.

Прихильний для «Чужини...» розголос за кордоном сприяв народженню нового видавничого проекту. В його основі — зарубіжна, ще не друкована, архівна спадщина одного з Великих Українців Івана Огієнка. Досі з моїми упорядкуванням, передмовами та примітками побачив світ 21 том цього проекту.

Маєте на увазі стилізовані в одному художньому оформленні популярні нині серед читачів книги цього автора в двох блоках бібліотечної серії «Запізніле вороття» — «Рукописна спадщина» та «Зарубіжні першодруки»?

Саме так. Як цей огром архівного матеріалу потрапив до друку в Україні — то майже детективна історія. В англomовному варіанті одного з трьох Заповітів митрополита Іларіона (це саме той, який він писав уже будучи невиліковно хворим), я віднайшов ось цю фразу: «після моєї смерті прошу повернути в Україну мій архів і мою бібліотеку». Але за нею викладені дві умови: а) коли Україна буде вільною і б) коли буде вільною її церква. Це дало мені вагомий аргумент ставити питання перед розпорядниками архіву.

А хто ці розпорядники?

За заповітом — створені у Вінніпезі за ініціативою самого Огієнка у 1949 і 1951 роках дві безпрецедентні організації всеукраїнського значення — Товариство «Волинь» та Інститут дослідів Волині, яким первинно автор офіційно передавав свої недруковані рукописи. Вже по смерті митрополита до числа розпорядників додалися: консисторія УАПЦ в Канаді, Колегія Св. Андрея при Манітобському університеті та кілька фізичних осіб. З-поміж них — тоді ще живий старший син Огієнка Анатолій, який мешкав у Нью-Йорку; найвірніший учень і послідовник митрополита, декан Колегії отець-протопресвітер Степан Ярмусь і англомовна секретарка покійного митрополита, директорка канадської видавничої спілки «Тризуб» Анна Фігус-Ралько.

І як вони поставилися до Вашої пропозиції?

На початку — однозначно негативно. Приводом до формальної відмови був аргумент: Україна вільна все ще формально, але фактично нею правлять російськомовні і російськодумаючі олігархічні клани, представники яких не зможуть належно доглянути цей безцінний скарб української історії. І вони мали рацію. Якраз тоді в західній пресі було немало публікацій і про свідомий підпал відділу архівної україніки головної бібліотеки держави — ім. В. Вернадського, і про продаж на букіністичних ринках Європи украдених зі львівських архівів оригінальних листів Грушевського, і про зникнення з тієї ж Вернадки рукопису книги Миколи Коперника. Мої аргументи про те, що архів мусить працювати на ствердження українського в Україні, що до Вінніпега упродовж ще десятків літ зможуть добратися з материкової України лише окремі дослідники — одинаки-одержимці, та й то хіба що своїм коштом, що саме українознавчі дослідження найбільше ігнорують

хронічно національно кастрована влада в Україні, — не спрацювали.

Виходить, що аргументи їхні були вагомі. І все ж, чим закінчилася ця історія?

Засідання розпорядників архіву проводилося тричі. Це якраз була друга поїздка до Канади 2000 року, коли відбувався місячний всеканадський тур-презентація моєї «Лишусь навіки з чужиною...». І, напевне, саме добрий розголос про цю подію таки спрацював. Було прийнято компромісне рішення: архів і надалі залишатиметься в Канаді, а на мої руки буде передано копії недрукованих праць митрополита Іларіона для організації першовидання їх в Україні. Але тут теж постали дві умови: я не маю права передавати ці копії до будь-якої державної установи, лиш маю створити і зареєструвати належним чином благодійну організацію, від імені якої і будуть видаватися ці тексти. Так постала 2000 року в Києві Фундація імені митрополита Іларіона (Огієнка). Тоді ж канадська сторона підписала зі мною угоду вже як із юридичною особою — керівником цієї благодійної організації, яка й стала розпорядницею копій канадського архіву в Україні. 2000 року вийшла друком перша ластівка з рукописного канадського фонду під загальною назвою бібліотечної серії «Запізніле вороття» — «Українське монашество». Далі були, в моєму упорядкуванні, з моїми передмовами і науковими примітками, — «Тарас Шевченко», «Рятування України», «Розп'ятий Мазепа», «Рідна Мова», «Українська церква за часів Руїни»... Всього поки що вийшов 21 том загальним обсягом кожний від 350 до 600 сторінок.

Якщо мати оці сто архівних коробок, про які Ви сказали, то це яка їх частина?

Гадаю, не більше чверті.

І що далі?

Далі безумовно продовжуватиму цей воістину всежиттєвий проєкт. Тим більше, що недавно вдалося відшукати в одному з архівів Польщі величезну архівну колекцію Івана Огієнка його польського періоду життя — від 1921 по 1944 рік. А це листування з Андреем Шептицьким, Симоном Петлюрою, Павлом Скоропадським, Дмитром Донцовим, Іваном Крип'якевичем, Осипом Маковеєм та десятками інших діячів українського відродження. Унікальність знахідки в тому, що донедавна ця колекція вважалася спаленою під час бомбардувань радянськими військами Варшави. Так до кінця свого життя вважав і творець та власник цього архіву Іван Огієнко.

Думаю, якби цю «знахідку» видати в Україні — це була би справжня сенсація!

Але й тут є ускладнення. Поляки в принципі дозволяють копіювати такі документи. Але за кошти. Якщо мати на увазі обсяг архіву, то сума вийде немала — для окремо взятого дослідника фактично не підйомна. Звернувся до посольства України у Варшаві. Надіявся, що там посприяють на рівні дипломатії бодай знизити суму оплати, зважаючи на те, що цей проєкт не комерційний, а благодійний. Там чемно вислухали, але — розвели руками. Втім, на інше й не розраховував. Тривалий час української незалежності наші дипломати за кордоном представляли і захищали не інтереси народу, від імені якого вони там, а бізнесові інтереси олігархічних груп, які після кожних перевиборів завжди опиняються на вершку цієї влади. Схоже, що така даність є живучою. З огляду на це, стає чим далі важче здійснювати і мій проєкт «Запізніле вороття». Для прикладу, із виданих уже 21 книг лише три були профінансовані державою. Як багаторічному експертові про-

грами соціально значущих видань «Українська книга», мені вдалося «пробити» через цю програму «Тараса Шевченка», «Богдана Хмельницького» та «Рятування України». Все інше — це пошук, ніби із простягнутою рукою, маєтних добродійників-спонсорів. А з числа доларових мільйонерів, як ви знаєте, фактично немає тих, хто любить Україну, мовлячи словами Євгена Чикаленка, «до глибини своєї кишені».

Що з уроків української еміграції, які так докладно й аргументовано описані у ваших книжках, є повчальним для пересічного українця на Батьківщині?

Із низки таких уроків я б виділив три.

Перший. Живучість і безперервність українського друкованого слова (а звідси — і українськомовного ефіру), як важливого чинника націєтворення, має бути забезпечена рішучою силою передусім самих українців. Надії на те, що це зробить чужинська (за кордоном) або фактично малоросійська за своєю ментальністю (в Україні) влада, немає ніякої. Зникнення з національного інформаційного поля після недавно завершеного періоду роздержавлення і приватизації ЗМІ десятків україноцентричних за змістом і українськомовних газет та журналів (у тім числі дитячих, військових), як також і низки радіо- та телеканалів — тому підтвердження.

Другий. Українська діаспора заповіла нам, в Україні суцям, журналістику з людським обличчям, із чітко окресленим національним, патріотичним, правдошукацьким компонентом. А отже, не продажну, не брехливу; завжди незручну, а тому й не бажану владі, часто обділену увагою самої громади, задля якої така журналістика твориться. Такої журналістики в нас сьогодні бракує.

Третій. Якщо хочемо вижити і ствердити, мовлячи словами Тараса Шевченка, в своїй хаті «і правду, і во-

лю», слід припинити несамовиті за своєю гостротою і відвертістю публічні «війни між своїми», що було особливо характерним у період становлення організованого життя українських емігрантів після Другої світової війни, і що болісно вдарило по їхньому авторитету серед чужинців. Пора й у нас покінчити з групівщиною, партійництвом, славо- і булаволюбством окремих лідерів та їхніх прихильників. Пора взяти за основу девіз українських націоналістів «Україна понад усе!». Сьогодні це актуально, як ніколи. Україна, її європейське майбутнє, нині на правду в небезпеці.

Ви часто презентували свої книги та читали лекції за кордоном. Як там сприймали вашу проблематику іноземці?

Ось із вражень від викладання курсу «Основи журналістики» в Колегії Св. Василя в американському Стемфорді. Різниця тамтешніх і наших студентів щодо мотивації до навчання, вимог до набуття дипломів бакалаврів, а тим більше магістрів, разюча. Там фактично немає прогульників, або тих, хто прагне здати екзамен «на дурничку», хто полюбляє поскаржитися в ректорат на викладача, який «дуже вимогливий». Це коли мені, університетському викладачеві, в Україні молода людина з «нулячими» знаннями, скляними очима і з явним браком добрих манер нахабно заявляє, що я ж, мовляв, контрактник, від таких ви отримуєте зарплату, тому зобов'язані мені поставити добру оцінку. Або так же нахабно пояснює своє наукове невігластво тим, що мусив, замість ходити на заняття і вчитися: заробляти на життя, сидіти біля смертної бабки, системно хворів, але довідку загубив. Або на мої аргументи, що подана до захисту магістерка списана з такого-то джерела, непомірно парирує, що в нас і освітній міністр плагіатор... Таке поширене в нас в останні роки явище, коли викладач не вимагає знання, а прагне, на вимогу ректо-

ратів чи деканатів, закривати очі на кричущі незнання контрактників і догоджати їм, там не проходить.

А щодо наших земляків?

Це особливо вдячна і небайдужа слухачька аудиторія. Помітна їх любов до рідного слова, до нашої книжки. У Римі, скажімо, запам'яталися земляки зі сльозами на очах, коли слухали сюжети про долю військовополонених колишньої дивізії «Галичина» в наметовому таборі «Ріміні», що чекали два роки на рішення Європи: повернути їх Сталіну, як зрадників, чи дати дозвіл жити у вільному світі. Казали, що в книжці закоротко зібрано й прокоментовано стільки фактів нашої історії, про які вони за роки життя в Італії такого не могли ніде ні чути, ні читати. А в Лондоні представники старішої хвилі нашої еміграції, яку там називають політичною, організували після однієї з таких презентацій, збірку рідкісних на сьогодні видань української еміграції, віднайдених у скринях бабусь і подарували мені, щоб продовжити життя цим раритетам уже в Україні.

Найбільше вразила одна старша пані в американському Бавнд-Бруці, яка подарувала мені при всіх віднайдену з такої ж скрині книжечку, яку я шукав повсюди вже не одне десятиліття: видану 1917 року у друкарні Української Центральної Ради брошуру Івана Огієнка «Українська культура». Це текст публічної лекції, читаний автором на відкритті Українського народного університету в Києві після того, як проросійська професура університету Св. Володимира відмовилася переходити на українську мову викладання і надіслала Тимчасовому уряду в Петроград «Протест против насильственной украинизации Юго-Западного края». На пропозицію Симона Петлюри, який слухав цю лекцію, було надруковано стотисячний наклад її для українського війська. Більшовицька влада так постаралася, що жодного примірника її в Україні ніде за залишилося. Отож, цю безцін-

ну реліквію зберегла діаспора аж за океаном. Звісно, що маю намір її перевидати.

Публіцист Степан Колесник назвав ваше двокнижжя «Село» «своєрідною енциклопедією життя українського села». І далі він пояснив критерії для такого твердження: за часовими та кількісними масштабами охоплення донедавна захованого владою архівного матеріалу, лаконічністю й завершеністю сюжетів, умілим поєднанням хронологічного викладу подій із їхнім сюжетним розвитком, барвистою мовою.

Передусім це спокута і віддання боргу перед своїм рідним краєм — Чернігівщиною, звідки походжу. Цю працю присвятив усім тим репресованим, замученим, знеславленим, убієнним, задушеним голодомором, невідомим непростеним, непізнаним, достойно не поцінованим досі добропорядним трударям містечок і сіл Ніжинської округи.

Сталося так, що після закінчення Київського університету я поїхав на роботу у далекі і невідомі мені Чернівці. Там певний час працював роз'їзним кореспондентом сільськогосподарського відділу обласної газети «Радянська Буковина». Здається, немає такого села й хутора на тій милій мені зеленій Буковині, де б я по кілька разів не побував, описавши десятки й сотні людських доль. А от до історії своїх витоків, свого краю навернувся вже тоді, коли на той світ раптово відійшли мої батьки, а незабаром і два молоді ще брати — механізатори широкого профілю, як називали в радянських колгоспах головну їх силу: трактористів і комбайнерів.

У чому полягав такий творчий задум? Адже він явно не вписувався у Ваші наукові та викладацькі інтереси.

Наша пострадянська пора цікава тим, що на перше місце в читацьких смаках раптом вийшло таке поняття,

як нон-фікшен — одягнена в художнє слово документалістика, локальні історії; документально-публіцистична оповідь. Тобто, ідеться про доступно викладені історії, чи билиці, але не вигадані, а базовані на строго фактологічному матеріалі. На початку думав написати щось подібне на краєзнавчий нарис. Але коли поринув в архіви, не міг зупинитися. Отож, вийшло два томи. А обсягом, як і в британській історії, — понад тисячу сторінок. Відважився на ризиковий експеримент: передумав творити документальну історію одного села чи краєзнавче дослідження окремо взятої округи, конкретно — Ніжинської, а вирішив написати власну історію України. Але не «зверху», як досі прийнято (царі, королі, полководці, уряди, з'їзди компартії), а «знизу», «зсередини» — крізь призму долі українського села в цілому (звичайні прості людські долі з їх талантами, ділами, намірами і болями).

Здається, Ваш експеримент вдався. В одній із рецензій на ваше «Село» звернула увагу на такі слова: «Процес творчості не має меж у своїй багатогранності. І в даному випадку основна місія Миколою Тимошиком виконана. Він не лише дав інформацію, її інтерпретацію, а ними захопив і, що найважливіше, розбудив читача. Фактично ця праця є своєрідною запалювальною бомбою».

Справді ця книга мала аж так багато прихильних рецензій і, що найважливіше, — суспільний розголос про причини того, чому, з чиеї вини наше село з надпотужного націєтворчого чинника, непідкупного українства перетворилося нині у «вмираючого колоса». Змістові акценти книги вказують на дві головні причини. *Перша*: генетична боязнь селян пізнавати, говорити і відстоювати правду. *Друга*: збайдужіння, втрата україноцентричної та патріотичної позиції новочасної сільської інтелігенції. А це передусім учителі, лікарі, інженери.

Знаю низку ваших публікацій у пресі, в яких Ви у різкій формі мовите про продажність інтелігенції в цілому і сільської зокрема — вихованої колоніальною владою.

І не безпідставно. Ось хоча б одна із численних історій, описаних у «Селі». Ще з часу підготовки матеріалів до книги заповзаявся повернути історичну назву моему рідному селу *Данина* — старовинному, ще з дотатарських часів, великому поселенню, що вкоренилося на кількох горбах заболоченої зусібіч ніжинської долини. Ця первинна назва села за окупаційної українцям російською владою гвалтувалася офіційно тричі на московський лад: *Данино*, *Даніно*, *Данине*. Непростий у бюрократичних процедурах часовий шлях від рішення сільради (через райраду, райадміністрацію, облраду, обладміністрацію, парламентську комісію Верховної Ради з регіонального розвитку) до проголосованої в сесійній залі Верховної Ради її постанови забрав у мене п'ять років.

І найбільший спротив прийняттю такого рішення чинили — навіть не здогадаєтеся! — депутати села! А в селі хто депутати? Зазвичай, дипломовані учителі, медики, аграрники — так звана *бюджетна інтелігенція*. А вона, на жаль, чи не повсюди в селах — *переважно не патріотична, безпринципна, продажна, мало читаюча, вічно вимагаюча і невдоволена всім*. Подивіться, як перейменували там, практично в переважній більшості областей України, хіба крім західних, на виконання закону про декомунізацію вулиці, названі в радянську пору на честь багатьох катів українського народу: замість Леніна, Ворошилова, Свердлова, Цеткін — Центральна, Польова, Вишнева, Медова. Про імена Мазепи, Трясила, Огієвського, з якими пов'язана, для прикладу, історія мого села, тамтешня «сільська інтелектуальна еліта» і слухати не хотіла. І це незважаючи на те, що я підготував і надіслав у кожний двір данинців історичні довідки про ці особистості.

Можете виділити один епізод із цієї книги, який для Вас є особливо дорогим?

Це, безумовно, історія матириного заповіту мені. У весняний день 1931 року, коли її батька, а мого діда Івана Петровича, відправили на Соловки, матері виповнилося шість років. Враз на цю знекровлену від недоїдання і перелякану дівчинку посипалися один за одним удари несправедливої долі. Господарство розкуркулили, сіни відірвали, до хати вселили привезених із «голодаючого Поволжжя» чотирьох російськомовних. Від нервового потрясіння того дня на шовковиці в дворі повісилася найменша дідова сестра — ще неповнолітня тітка Явдоха, другу, найстаршу, ланкову Ольгу райсуд засудив на сім років за... сім узятих із колгоспного поля буряків. Мати моєї матері Устина Зіновіївна передчасно померла у війну, ще за німців, — їй було трохи більше за сорок років. А незабаром на це обійстя в 1944-му сільський листоноша приніс похоронки на двох материних братів — Андрія та Івана. Менший Іван поліг під час форсування Дніпра під Києвом, а старший Андрій — під Жмеринкою.

Найболючіше те, що нічого з усього цього я за життя батьків не знав — мати оберігала своїх чотирьох дітей від цієї правди. Бо на власній гіркій сирітській долі сповна відчула, що значить носити тавро народженої від «ворога народу». Особливо вона не признавалася про це мені — партійному журналісту, який починав професійну кар'єру в далеких від Данини Чернівцях і на коротке гостювання до рідного дому приїздив рідко. Усі ті роки мати, проста і малограмотна колгоспниця вічно відсталого за районними зведеннями данинського колгоспу «Жовтнева революція», потай від нас, шукала правду про свого батька.

А знайшов я її, ту гірку правду, тільки у грудні 1996-го, коли поховав матір. Розбираючи материну скриню

(це найдорожче, що дісталось їй від батька), знайшов загорнений у вишиваний рушник товстий пакет із паперами. Більшість однакових, через копірку, друкувалися на єдиній у той час колгоспній машинці: звернення до МВС, КДБ, архівних управлінь у Мурманську, Архангельську, Москві, Києві. Ці звернення до високих начальницьких інстанцій простої колгоспниці з чернігівського села з проханнями дати довідку про батька закінчувалися однаковими словами: «Довідка ця мені потрібна для реабілітації доброго імені мого батька, його доньки і внуків». До них приклеєні отримувані звіди стандартні відповіді: «Данние на вашего отца отсутствуют». Знаходжу також низку писаних від руки свідчень старших односельців про розкуркулення господарства Івана Мозгового та вивезення його із села. Зверху цієї теки — вирізка із районної газети «Ніжинський Вісник» від 1996 року, що має назву «Справедливість відновлено». В ній — кілька газетних рядків: «Відповідно до ст. 3 Закону України «Про реабілітацію жертв політичних репресій на Україні» та рішення комісії районної Ради народних депутатів з питань поновлення прав реабілітованих днями реабілітовані такі громадяни району, вислані з постійного місця проживання або позбавлені майна під виглядом боротьби з куркульством: Мозговий Іван Петрович (с. Данине)».

Цілком очевидно, що вона готувала передати цей пакет своєму найменшому синові — мені. Й тоді розповісти, нарешті, правду про свого батька. Не встигла.

Тепер цей гаптований у хрестик червоним і чорним кольорами рушник, із до болю знайомим чернігівським рослинним орнаментом, який вишивала у страхітливій 30-ті роки моя бабуся Устина і в якому я знайшов материн заповіт, — найцінніший мій скарб із родинної скрині. Він обгортає в моїй київській домівці образ святого Миколи.

А батько був призваний в армію 1939 року. Повернувся в рідну Шатуру наприкінці 1944-го інвалідом війни

1 групи після поранення на передовій 2-го Білоруського фронту, але все життя працював у колгоспі з вірою, що дітям стане жити краще.

І остання, Миколо Степановичу, тема, без якої наше інтерв'ю було б ущербним. Про Вашу статтю на «Граніті». Вона справді виявилася резонансною, лише за два перші дні від часу її оприлюднення поширилася в більш ніж чотирьох тисячах пересилань на різні мережеві платформи, нею заповнений Фейсбук. Тому хочу подякувати за Вашу позицію і сміливість назвати речі своїми іменами в болісній суспільній проблемі.

А я хочу подякувати Вам і за розміщення моєї статті, і за ініціативу цієї бесіди. Перекоаний, що тему Скопусу продовжу. До цього спонукають численні відгуки читачів. Завдяки розміщенню на вашій платформі моєї електронної адреси, отримав немало відгуків від колег-однорумців. Витяг одного з них, від Василя Пахаренка, що вміщений на сайті «Граніту науки», хочу процитувати як показовий: *«Щире спасибі за глибоку, чесну й мудару статтю... На жаль, інтелігенти завжди були в радянському і залишаються в післярадянському світі залежними, упослідженими, убогими, а тому заляканими. І ось результати: на очах руйнується вітчизняна наука й освіта, насамперед гуманітарна — людино- й українознавство! Досвід трьох революцій, які відбулися недавно, з нашою участю, засвідчує: коли українці об'єднуються, вони можуть дуже багато. От і зараз прийшов час кожному з нас, науковців і освітян, ОСОБИСТО, ІНДИВІДУАЛЬНО заявити про свою позицію, про незгоду з тим, щоб наша наука й освіта ставали «гряззю Москви, варшавським сміттям». Зміни, реформи в нашій науково-освітній царині конче потрібні, але продуктивні, націєтвірні, а не руйнівні. Наразі ж (уже вкотре!) здійснюється сумне Шевченкове пророцтво:*

*«Доборолась Україна
До самого краю.
Гірше ляха свої діти
Її розпинають»...*

Справді, настала пора не лише бити в набат. Спробую знайти одноступів, щоб дістатися до прем'єр-міністра Дениса Шмигала — не певний, чи він обізнаний із реальним станом справ у нашій освіті. Не кажучи вже про Президента. У подібних ситуаціях не можна далі мовчати. Бо далі, за традиційного мовчання і боязні більшості української інтелігенції із числа учених, викладачів, журналістів, письменників, учителів, руїна українства буде посилюватися. В якій Україні вчитимуться і шукатимуть роботу наші діти?

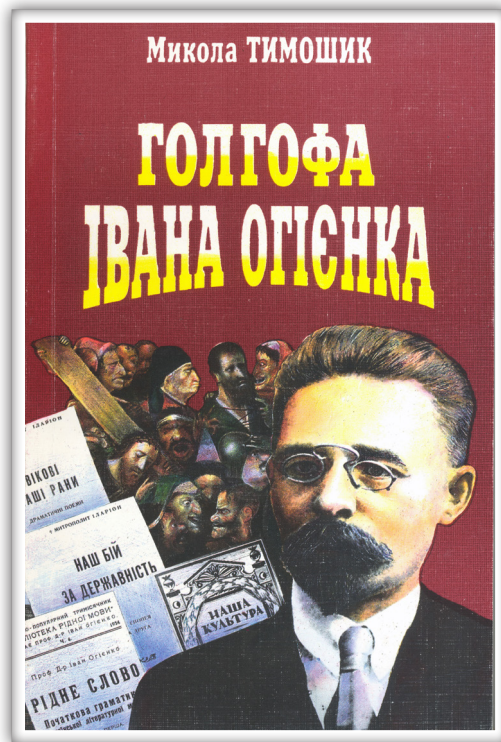
Отож, далі буде...

Джерело публікації: Щотижневe видання про українську і зарубіжну науку «Граніт Науки». 2021. 18 січ. <https://un-sci.com/ru/2021/01/18/yak-pozbutisya-prodazhno%d1%97-mentalnosti-inteligenci%d1%97-vihovano%d1%97-kolonialnoyu-vladoyu/>

Передруковано: Слово Просвіти. Ч. 3. 2021. 21–27 січ. С. 1, 3–4.

МОЇ КНИГИ

ГОЛГОФА ІВАНА ОГІЄНКА

Микола Тимошик. Голгофа Івана Огієнка: українознавчі проблеми в державотворчій, науковій, редакторській та видавничій діяльності Івана Огієнка: Монографія. Передмова М. Г. Жулинського. Київ: Заповіт, 1997. 232 с., іл., ім. пок.

Це — перше в Україні видання, в якому на основі архівних документів колишніх спецфондів висвітлюється життєвий і творчий шлях видатного вченого-українознавця, патріота-державотворця Івана Огієнка (митрополита Іларіона). Ідеологи тоталітарного режиму протягом усіх підрадянських років забороняли вживати це ім'я у будь-якому контексті.

Проаналізовано величезний пласт його наукової, публіцистичної, художньої, епістолярної творчості, обсяг якої можна вмістити в добру сотню томів. Уперше до наукового обігу залучено матеріали зарубіжних архівів, зокрема швейцарських.

Рецензії:

Жулинський М. «Голгофа Івана Огієнка». *Молодь України*. 1997. 23 трав.

Степовик Д. Іларіон II: тернистим шляхом — до зірок. Кілька думок про книгу М. Тимошика «Голгофа Івана Огієнка». *Голос України*. 1997. 29 трав.

Ярмусь С. Україна Огієнка прийняла: вона його вивчає, популяризує. *Український Голос — Ukrainian Voice* (Вінніпег, Канада). 1997. 16 черв.

Дейнега О. Постаті. «Голгофа Івана Огієнка». *Кримська Світлиця*. 1997. 15 серп.

Пасемко І. Титан праці, що єднав земне й небесне. *Час-Тіме*. 1997. № 37. 18 — 24 верес.

Чикирисов Ю. «Голгофа Івана Огієнка». *Літературна Україна*. 1997. 9 жовт.

З нових видань: Микола Тимошик. Голгофа Івана Огієнка. *Новий Шлях* (Торонто, Канада). 1997. 25 жовт.

«Перекладав я слово Боже». *Наша Віра* (Київ). 1998. № 1. Січ.

Зеленко Т. Знайомство з книгою про І. Огієнка. *Українське Слово*. 1998. 5 бер.

Зеленко Т. «Голгофа Івана Огієнка». *Поділля* (Хмельницький). 1998. 23 бер.

Череп Т. Він працював для України. *Наше Життя* (сmt. Бобровиця, Чернігів. обл.). 1998. 11 квіт.

Ярмусь С. Голгофа Івана Огієнка. *Віра й Культура* (Вінніпег, Канада). 1997–1998. № 11. С. 203–204.

Ляхоцький В. З поля Огієнкових досліджень. *Слово і Час*. 1999. № 6. С. 80–82.

Пасемко І. Про титана праці, що з'єднав земне й небесне. *Рідна Школа* (Нью-Йорк, США). 2001. № 128 (бер.).

Жулинський М. Голгофа Івана Огієнка. В кн.: *Тернопілля-97: Регіональний річник*. Тернопіль: Збруч, 1997. С. 164–165.

З рецензій:

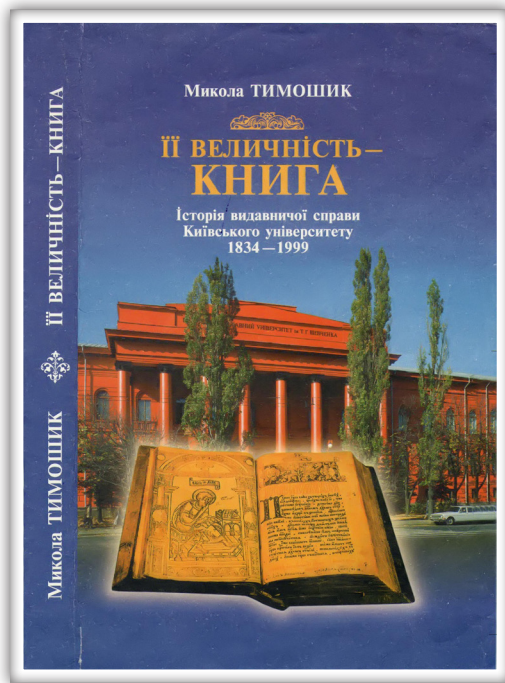
... Є у цій книзі Миколи Тимошика «щось», яке не дозволяє зупинитися на чисто наукових парадигмах його твору. Це щось, на мою думку, — жива експресія, тремтливність думки, переплетеної з гарячим почуттям. Такої «закваски», як правило, науковці у своїх учених трудах чомусь стараються уникати, боячись того, щоб читачі не запідозрили їх у зайвій сентиментальності. Автор же праці про Огієнка зовсім не соромиться своїх поривань і своєї залюбленості в предмет дослідження. Поважний, логічно виважений хід думки раптом (але зовсім не різко) переходить у світ власного авторського «я»... І ось такі публіцистичні акценти автора, не знижуючи наукових критеріїв його праці, роблять книгу доступною для всіх. Цей синтез кількох жанрових ознак на основі наукової монографії, дедалі більше характеризує стиль наукових публікацій (особливо в царині гуманітарних наук) розвинених країн Заходу. (*Дмитро Степовик*).

У цьому є щось символічне: монографію про життя і творчість видатного сина України, вченого світового рівня, гуманіста, дослідника історії, перекладача українською мовою повного тексту Біблії написав перший лауреат премії імені Івана Огієнка, доцент Київського університету імені Тараса Шевченка, який уже після видання цієї книги успішно захистив дисертацію доктора філологічних наук. Ім'я цього дослідника — Микола

Тимошик. Автор використав не тільки вітчизняні архіви, а й зарубіжні. Тому в книзі багато майже невідомих українському читачеві фактів. (*Юрій Чикирисов*).

Микола Тимошик написав працю, що полишила далеко позаду великообсягові нудні монографії, що і нині таки створюються для пожирання паперу. Ця ж 229-сторінкова монографія — це щире і сумлінне наукове дослідження, новий етап в українознавстві і в справі засвоєння велетенської спадщини нашого титана праці. (*Іван Пасемко*).

Її ВЕЛИЧНІСТЬ — КНИГА

Микола Тимошик. Її величність — книга: історія видавничої справи Київського університету. 1834–1999: Моногр. Передм. В. В. Скопенка. Київ: Наша культура і наука, 1999. 306 с., іл. вкл., ім. пок.

Маловідомим сторінкам цікавої, повчальної і захоплюючої історії книговидавничої справи в Київському університеті, до творення якої були причетні десятки різних за суспільними, політичними, науковими і просто людськими якостями особистостей, присвячене це видання.

Непроста доля української наукової книжки подається тут у контексті історичних подій конкретної доби на тлі тисячолітнього поступу української книги і «перепущена» через конкретні долі видатних постатей української історії. Виклад матеріалу побудований переважно на архівних матеріалах, значна частина яких використовується вперше.

Рецензії:

Іванченко О., Іванченко Р. Біля колиски української книги. *Голос України*. 1999. 12 черв.

Скопенко В. Таїна й сила університетського друкарства. Нова культуролог. праця київськ. науковця. *Український Голос* (Вінніпег, Канада). 1999. 28 черв.

Суярко В. Її величність — книга. *Освіта*. 1996. № 46. 15–22 верес.

Гончар В. Її величність — книга. *Громадська Думка* (Кривий Ріг, Дніпропетр. обл.). 1999. 16 верес.

Суярко В. Ювілейне видання з історії видавничої справи Київського університету. *Київський університет*. 1999. № 6. Верес.

Юрків С. Книга про книгу. *Літературна Україна*. 1999. 9 груд.

Суярко В. Українська книга в історичному контексті. *Палітра Друку* (Львів). 1999. № 5. С. 8.

Запаско Я. «Її величність — книга». *Вісник Книжкової палати*. 1999. № 6. С. 14–17.

Не хлібом єдиним. *Я, ти, ми*. 1999. № 12.

Азєєв С. Університетське книгодрукування, або історія явлення «Її величності книги» українському читачеві. *Історико-літературний журнал Одеського національного університету ім. І. Мечникова*. 2002. № 7. С. 305–308.

Вартанов Г. Книга про книгу. *Молодь України*. 2000. 18 січ.

З рецензій:

Авторові довелося працювати майже виключно на архівних матеріалах, використаних уперше. А це важка, трудомістка, часто марудна праця, коли доводиться перегорнути тисячі поживклих, нерідко написаних нерозбірливим почерком, аркушів, але водночас ні з чим незрівнянне задоволення, коли нарешті натрапляєш на якусь нову, ще ніким не знайдену, не висловлену, тим більше не опубліковану, інформацію. Саме такими відкриттями щедро рясніють усі розділи книги...

Книга шановного науковця може стати і за змістом, і за структурою, і за майстерною формою подачі матеріалу, зразком, дороговказом для написання майже цілком відсутньої у нас літератури з історії наших українських університетських книговидавничих осередків і взагалі для висвітлення видавничої справи більших чи менших видавництв і друкарень із тим, щоб підняти суспільну вагу друкованого слова, престиж її величності книги. (*Яким Запаско. Львів*).

Грунтовне дослідження викладача нашого університету вигідно вирізняється кількома ознаками. Передусім, книга побудована переважно на архівних матеріалах, значна частина яких використовується вперше. Незвичною для наукової літератури є манера викладу матеріалу, позначена в сюжетних оповідах здатністю автора не лише самому співпереживати, а мимоволі спонукати до цього читача і нарешті, розповідь про маловідомі сторінки повчальної й захоплюючої історії книговидавничої справи Київського університету подається тут у контексті історичних подій конкретної доби, перепущена через конкретні долі багатьох особистостей. Найперше тих, які увійшли в історію яскравими спалахами істинної інтелігентності й порядності, сміливими демократичними й національно окресленими вчинками. (*Віктор Скопенко*).

«ЛИШУСЬ НАВІКИ З ЧУЖИНОЮ...»

Микола Тимошик. «Лишусь навіки з чужиною...»: митрополит Іларіон (Іван Огієнко) і українське відродження: Монографія. Передмова В. В. Скопенка. Київ — Вінніпег (Канада), 2000. 548 с., іл., вкл., ім. покажч.

Це — перше в Україні та за кордоном ґрунтовне видання, де життєпис не пізнаної й не поцінованої досі гідно на Батьківщині видатної постаті нашої історії — Івана Огієнка-митрополита Іларіона — подається в контексті ідеї українського національного відродження.

Розповідь побудована на невідомих досі архівних матеріалах, віднайдених і опрацьованих автором у Швейцарії, Канаді, а також у колишніх радянських спецфондах.

Дослідження складається з трьох частин — життєпису, аналізу вершин творчості та спогадів тих, хто працював з митрополитом Іларіоном і зберіг про нього добру пам'ять.

Окремо подається добірка матеріалів з канадської преси про проєкт підготовки й видання цієї книги.

Рецензії:

Ярмусь С. Митрополит Іларіон і українське відродження. *Вісник-The Herald* (Вінніпег, Канада). 1999. 15 лист.

Ярмусь С. «Лишусь навіки з чужиною...»: до інформації про книгу М. Тимошика. *Український Голос* (Вінніпег, Канада). 1999. 22 лист.

С. Я. Книга про людину — велетня нашої епохи. *Український Голос* (Вінніпег, Канада). 2000. 10 лип.

«Лишусь навіки з чужиною...»: спільний проєкт. *Освіта*. 2000. 1–8 лист.

Запаско Я. Спільне українсько-канадське видання: до виходу в світ книги Миколи Тимошика «Лишусь навіки з чужиною...». *Літературна Україна*. 2000. 29 бер.

Друга монографія М. Тимошика. *Бюлетень Українського Біблійного Товариства* (Київ). 2000. № 13. С. 10–11.

Іван Огієнко повернувся до Альма-матер. *Київський університет*. 2000. № 7 (жовт.).

Книга М. Тимошика «Лишусь навіки з чужиною...». *Наша Віра*. 2000. № 1.

Пакулько Н. «Лишусь навіки з чужиною...». *Молодь України*. 2001. 30 берез.

Кореневич Л. Творець духовної культури: життя і творча спадщина Івана Огієнка у викладі Миколи Тимошика. *Робітнича Газета*. 2001. 6 черв.

Вперше в Україні: «Лишусь навіки з чужиною...». *Житичі* (Брусилів, Житомирська обл). 2001. № 2. С. 8.

Чижевська Л. З думою про Батьківщину. *Університет «Україна»*. 2001. № 4.

Книгарня: «Лишусь навіки з чужиною...» Миколи Тимошика. *Критика*. 2001. Верес.

Пономаренко С. «А дзвони дзвонили...». *Маяк* (Корюківка, Черніг. обл.). 2003. 18 січ.

Верига В. Лишусь навіки з чужиною: Нова праця про митрополита Іларіона. *Новий Шлях* (Торонто, Канада). 2003. 20 лют.

Черниш Н. Продовжуючи традиції Івана Огієнка. *Просвіта* (Львів). 2004. Ч. 3–4 (берез.).

З рецензій:

Сам заголовок цієї книги навіває холод на душу, бо йти на чужину без надії на скорий поворот не так легко. А жити на чужині і залишатися собою — ще важче... Автор, пишучи свою працю, застосував цікавий метод. Зберігаючи хронологію, він охоплює певні короткі періоди з життя Огієнка, немовби кадри у фільмі, й подає читачеві найважливіші моменти, не входячи в деталі. Пан Тимошик зробив велику і корисну роботу, присвятивши свої студії людині, яка пройшла через Українську революцію непохитно. І те, чого не вдалося успішно закінчити в Україні, продовжувала далеко поза її межами — провадила свою національну і релігійно-освідомлюючу працю. І за це авторові належить визнання. (*Василь Верига. Торонто, Канада*).

Митарства і пошуки Огієнка-Іларіона та його однодумців непростими дорогами еміграції ніби накладаються на такі ж дороги і пошуки сотень тисяч земляків-українців, розкиданих житейськими і політичними

обставинами в близьких і далеких світах, а їхні думки і сподівання суголосні багатьом нашим сучасникам — як в Україні, так і в розсіянні суцям. (*Протопресвітер Степан Ярмусь. Вінніпег, Канада*).

Саме Микола Тимошик, перечитуючи й переосмислюючи сотні безцінних огієнківських раритетів, на завжди потрапив у полон цього невтомного сівача на українознавчій ниві, став справжнім його речником. Він поклав своє життя на повернення в Україну цього духовного провідника нації, відкрив для нас цілий материк національного відродження, ім'я якому — Іван Огієнко. (*Леонід Кореневич*).

ІСТОРІЯ ВИДАВНИЧОЇ СПРАВИ

Микола Тимошик. Історія видавничої справи:
Підручник. Київ: Наша культура і наука, 2003. 496 с.
(2-ге вид. 2007 р.).

Це — перший в Україні підручник, де у властивій авторові манері захоплюючої сюжетної розповіді ґрунтовно подано цілісну історію творення, поширення, використання та результатів функціонування рукописних і друкованих набутоків людської цивілізації.

Хронологічний огляд розвитку світової і української видавничої справи, що починається за дві тисячі років до Різдва Христового і закінчується сьогоднішнім, подається на суспільно-політичному тлі конкретної епохи, на фоні драматичних житейських колізій тих особистостей, хто це нелегке й відповідальне ремесло обирав сенсом свого існування, у контексті впливу видавничої продукції, передусім книги, на громадську думку. Окремо висвітлюються основні етапи розвитку української видавничої справи у країнах найбільшого переселення наших земляків у Європі та Америці.

Матеріал цих тем є цілковито новим, оскільки зібраний автором переважно у зарубіжних архівах.

Рецензії:

Розум О. Промінь сонця на історію української книги. *Друкарство*. 2003. № 5. С. 23.

Черниш Н. Важливий крок до усвідомлення власної історії: До виходу в світ підручника «Історія видавничої справи» Миколи Тимошика. *Вісник Книжкової палати*. 2004. № 1. С. 25–26.

Степовик Д. Книга — неперевершений носій знань. *Українське Слово*. 2003. Ч. 31 (31 лип.-6 серп.).

Черниш Н. Важливий крок на шляху до усвідомлення власної історії. *Палітра Друку*. 2003. № 5. С. 30–31.

Переможці та лауреати конкурсу «Книга форуму-2003». *Поступ (Львів)*. 2003. 12 верес.

Чудова сімка за версією експертів «Книжник-Review»: М. Тимошик. Історія видавничої справи. *Книжник-Review*. 2003. 15 серп. С. 5.

Пузій В. Книга про книгу. *Книжник-Review*. 2004. № 5–6. С. 37.

Нарушевич О. Історія видавничої справи Миколи Тимошика. *Діалог. Медіа-студії*: Зб. наук. праць Одеського національного університету ім. І. Мечникова. Одеса, 2004. С. 163–168.

Крупський І. Українська книга: погляд крізь віки. *Наукові записки Української академії друкарства* (Львів). 2004. Вип. 7. С. 182–184.

Губарець В. Історія видавничої справи Миколи Тимошика. *Урок Української*. 2004. № 8–9. С. 52.

Степовик Д. Явище в навчальній літературі: з приводу виходу в світ підручника Миколи Тимошика «Історія видавничої справи». *Наукові записки Інституту журналістики*. 2003. № 12. С. 136–139.

Ярмусь С. Наукова інтуїція митрополита Іларіона (Івана Огієнка) — оправдана. До появи книжки М. Тимошика «Історія видавничої справи». *The Herald* (Канада). 2003. 1–15 груд.

Ярмусь С. Наукова інтуїція митрополита Іларіона (Івана Огієнка) — оправдана. До появи книжки М. Тимошика «Історія видавничої справи». *Український Голос* (Канада). 2004. 9 лют.

Степовик Д. Підручник, розрахований на захоплене читання. *Друкарство*. 2004. № 6. С. 76–78.

Губарець В. І достовірно, і об'єктивно: Що відкриває і чим приваблює «Історія видавничої справи». *Друк і Книга*. 2004. № 1. С. 2.

Степовик Д. Видавничча справа у координатах історичного дослідження. *Пам'ять Століть*. 2004. № 6. С. 146–150.

Крупський І. І не тільки у Львові... *Ратуша* (Львів). 2004. Ч. 48.

Крупський І. Синтетична праця про історію українського друкарства. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів, 2004. Вип. 12. С. 499–503.

Логвиненко О. Ляпас від Алквіада або Промінь світла в сутінках історії. *Літературна Україна*. 2007. 6 груд.

З рецензій:

Мій огляд — не фахова рецензія книжки, а радше зворушлива реакція на неї, як висловився М. Тимошик, «небайдужого читача». Треба відзначити, що «Історія видавничої справи» — книга неоціненної предметної, а втім, зокрема, національно-політичної вартости. Сама собою історія книжкової культури Русі-України — як феномен особливого значення. Бо в її процесі безперейно виступає феномен національний — безперечна тяглість української етнічно-духовної сутності від найдавніших часів, яка ніяк не допускає штучної сове-

то-московської теорії про спільне джерело трьох «братніх народів». Автор представляє цю картину так переконливо, що аж доводиться дивуватися, як цієї штучно фальшивої теорії можуть придержуватися науковці Росії або дехто із дезорієнтованих осіб нашого українського народу... Так оббрехалися на півночі і нас умовляли, що друкарство в Україну прийшло з Москви. (*Проф. Степан Ярмусь, Вінніпег, Канада*).

Особливо відмітна риса цього підручника — манера авторського викладу матеріалу. Ми вже звикли до того, що в переважній більшості підручників подається здебільшого матеріал власне загальновідомий, випробуваний, перевірений. Як також і до того, що такий матеріал викладається, як правило, сухо, відсторонено, монографічно. А, отже, нецікаво. У даному випадку маємо приємний виняток. Книга від першої сторінки й до останньої читається легко, навіть із захопленням. Властивий авторові сюжетний стиль розповіді спонукає читати далі кожен параграф, розділ, частину. Книга з цікавістю сприймається ще й тому, що містить колосальний масив нового, досі невідомого матеріалу. Його автор віднаходив переважно в архівах колишніх спецфондів. Надзвичайно виграшні розділи, присвячені видавничій справі української діаспори. Написані вони на основі опрацювання архівів за рубежем, куди автор неодноразово виїздив на наукові стажування. (*Олег Розум*).

«Історія видавничої справи» привертає увагу передусім обсягом нових фактів і відомостей, які протягом тривалого часу досліджував, накопичував та осмислював автор. Саме це, зрештою, дало йому можливість уперше в українській науці так яскраво, багатоаспектно охарактеризувати ті складні процеси, що на кожному історичному етапі визначали тенденції та напрями укра-

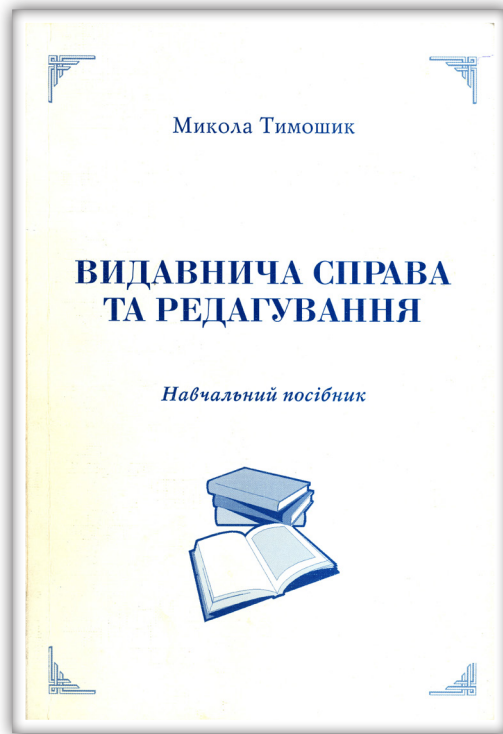
їнської видавничої справи в контексті світової, показати цілісну картину творення, поширення, використання й функціонування рукописних і друкованих книжок, їхні взаємозв'язки і взаємовпливи з епохою, суспільством, читачем. Підкреслимо, що розвиток як світового, так і вітчизняного книговидання дослідник базує переважно на малодослідженому (а почасти й загалом не дослідженому) архівному матеріалі, сучасних уявленнях і оригінальних концепціях. (*Наталія Черниш. Львів*).

Вміння автора впродовж усього підручника витримати належний науково-методичний рівень (і у викладі теоретичного матеріалу, і у формулюваннях запитань і завдань для самоконтролю), прагнення поживавити матеріал цікавими легендами про створення та подальшу долю тієї чи іншої пам'ятки книжкового мистецтва, цитатами уривків із текстів рідкісних рукописів і стародруків — усе це, без сумніву, стане запорукою успіху й популярності цього навчального видання серед читачів. Підручник характеризується такими позитивними якостями як логічність і ясність викладу. Свої міркування автор висловлює емоційно, запрошуючи читача до співпереживання, зацікавлюючи та спонукаючи до глибшого вивчення й осмислення високих надбань світової і української культури, серйозних роздумів і несподіваних відкриттів. Підручник написаний добірною мовою, кожна фраза в ньому виважена і відшліфована. (*Оксана Нарушевич. Одеса*).

Ламаючи усталені шаблони, М. Тимошик встановив, що рукописна справа, запроваджена нашими пращурами на українських землях, започаткована не з початку XI століття, часу офіційного прийняття і поширення в Київській Русі християнства, як проголошувала офіційна радянська наука, а значно раніше. Причому, він

послугується науково виваженими, переконливими аргументами. У полемічному стилі, що, можливо, навіть дещо «загострено» як для книги-підручника, М. Тимошик в окремий розділ виділяє і детально розглядає концепції витоків українського друкарства серед російських (радянських) і західних учених. Саме такий аналіз дозволив авторові зробити висновок, який намагаються не помічати деякі російські і «українські» вчені: Іван Федорович, якого росіяни «перехрестили» на Івана Федорова, не приніс в Україну, зокрема до Львова, друкарство з Московії, а лише відновив його, адже у цьому галицькому місті ще за 112 років до І. Федоровича діяла друкарня українця Степана Дропана. (*Іван Круський. Львів*).

ВИДАВНИЧА СПРАВА ТА РЕДАГУВАННЯ

Микола Тимошик. Видавнича справа та редагування: Навчальний посібник. Київ: Наша культура і наука. Видавничий дім «Ін-Юре», 2004. 224 с.

У навчальному посібнику розглядаються організаційні та творчі питання, пов'язані з діяльністю видавництва (видавничого підрозділу певного типу) та редактора. Аналізуються зокрема структури західних і українських видавничих систем, види видавничої продукції, особливості їх зовнішньої і внутрішньої конструкції. Акцентується увага на методиці редакторської підготовки до друку різних видів видань, зокрема газетно-журнальних, рекламних, інформаційних, наукових, науково-популярних, довідкових, навчальних, художніх.

Окремо висвітлюються відносини редактора-видавця з поліграфістами, реалізаторами видавничої продукції, складові її собівартості, а також службової частини видання. Йдеться також про договірну систему у видавничій справі.

Рецензії:

Іванченко Р. «Видавнича справа та редагування» Миколи Тимошика. *Друкарство*. 2004. № 1. С. 83.

Герасимчук Л. І зручно, й корисно. *Книжник-Review*. 2005. № 8–9. С. 11.

З рецензій:

Автор сміливо відійшов від запропонованої московськими авторами структури викладу матеріалу, яку, здавалося б, ніхто й ніколи не міг порушити. У викладі проф. М. Тимошика ця структура виглядає логічно вмотивованою і переконливою. Маючи багаторічний практичний видавничий і редакторський досвід, небезуспішно поєднуючи сьогодні викладацьку, наукову і видавничу роботу, цей автор, як ніхто інший, відчуває, що сьогодні потрібно початківцеві — редактору, видавцю, журналісту. (*Проф. Роман Іванченко*).

Редакторський досвід дозволив пану Тимошику створити добре структурований, лаконічний, легкий у

використанні навчальний посібник, що знагодиться і студентові, і кожному, хто знаходиться коло видавничої справи. (*Лесь Герасимчук*).

Змістовні, цікаві, правдиві матеріали кожного з розділів цієї книги Микола Тимошик написав у властивій йому манері: ясність, популярність, аргументованість, чітка структурованість викладу, сюжетний розвиток подій. А ще виділяє цю книгу глибинне знання предмету викладу — сутність професіоналізму в редагуванні та видавничій справі. Адже сам автор у ці сфері — професіонал вищого гатунку. (*Проф. Василь Лизанчук*).

ВИДАВНИЧИЙ БІЗНЕС

Микола Тимошик. Видавничий бізнес: погляд журналіста, видавця, вченого: Практичний посібник. Київ: Наша культура і наука, 2005. 238 с.

Книга присвячена різним аспектам видавничого бізнесу — особливої сфери підприємництва і творчої діяльності, яка останнім часом почала активніше розвиватися і в Україні.

Загальні питання видавничої справи концентруються довкола переосмислення досвіду попередників та аналізу сучасних драматичних колізій у трикутнику «влада — законодавство — видавець». Детально висвітлюється феномен міжнародних і національних книжкових ярмарків як форми видавничого бізнесу. Окремий зріз проблем — стосунки видавця з поліграфістами та реалізаторами друкованої продукції, шляхи зниження її собівартості, особливості договірної системи. Йдеться також і про змістове наповнення функціональних обов'язків носіїв редакторських професій.

Книга написана на основі численних публікацій із сучасних проблем розвитку сучасного українського книговидання, здійснених автором в останні роки.

Рецензії:

Крайнікова Т. Видавничий бізнес як сфера підприємництва і творчості. *Друкарство*. 2005. № 3. С. 72–73.

Крайнікова Т. Прагматизм і творчість у видавничому бізнесі. *Вісник Книжкової палати*. 2005. № 7. С. 6–7.

Крайнікова Т. Про видавничий бізнес: компетентно і цікаво (З приводу виходу з друку підручника Миколи Тимошика «Видавничий бізнес: Погляд журналіста, видавця, вченого»). *Наукові записки Інституту журналістики*. 2005. Т. 18. С. 122–123.

Черниш Н. Видавничий бізнес: український варіант. *Палітра Друку*. 2006. № 1. С. 33–34.

З рецензій:

«Видавничий бізнес» вирізняє від інших нечисленних на цю тему праць передусім те, що її зміст — не сума готових рецептів на всі випадки редакторського життя, не збірка своєрідних «правил поведження на видавничому

полі». Це — інформація, яка має на меті спонукати всіх, дотичних до підготовки та випуску дійсно української книги, до власних роздумів, формування власної позиції, до пошуків неординарних шляхів (не узагальнених, знівельованих, а тому неефективних), а таких, що їх повинен віднайти кожний видавець на основі глибоких професійних міркувань та висновків. Поява цієї книги — помітна подія для всіх, дотичних до книговидавничої сфери ще й тому, що цим виданням науково-видавничий центр «Наша культура і наука» розпочинає новий суспільно важливий проєкт — підготовку і випуск у світ серії «Бібліотека видавця, редактора, автора». *(Наталія Черниш. Львів).*

Добротні книги пишуться не нашвидкуруч — їх творять роками. Праця «Видавничий бізнес» Миколи Тимошика розпочиналася з публікацій у наукових періодичних виданнях ще у 2000 році. Основні з цих друків названі наприкінці книги. Уважний читач, вивчивши їх перелік, пересвідчиться: українська книга може і повинна розвиватися у цивілізованих суспільних умовах. І як специфічний предмет бізнесу, вона водночас перебуває у двох системах координат — культури і ринку. Нині їх треба не протиставляти, а синкретизувати. Збагнути і розв'язати таке завдання допоможе концепція «Видавничого бізнесу» від Миколи Тимошика.

Чим корисна ця книга? Сучасною і комплексною інформацією про реалії видавничого бізнесу, компетентним її трактуванням, багатовекторним підходом автора до проблеми «книга як предмет підприємницької діяльності», яка розглядається у семи розділах. *(Тетяна Крайнікова).*

КНИГА ДЛЯ АВТОРА, РЕДАКТОРА, ВИДАВЦЯ

Микола Тимошик. Книга для автора, редактора, видавця: Практичний посібник. Київ: Наша культура і наука, 2005. 560 с. (Серія «Бібліотека видавця, редактора, автора»). 2-ге вид. 2006. 3-тє вид. 2010 р.

У популярній формі комплексно висвітлюються найголовніші питання, що охоплюють різноманітні процеси творення, редакційно-видавничої підготовки, поліграфічного виконання та реалізації різних видів видань.

Посібник складається з трьох частин: «Організація видавничої справи», «Редакторська підготовка видань», «Маркетинг і промоція видань». У додатках подаються зразки оформлення вихідних відомостей (титульного аркуша і випускних даних, бібліографічного опису видань, варіанти різних видів договорів, а також витяги законодавчих та нормативних актів з видавничої справи.

Рецензії:

Логвиненко О. Нехай святиться ім'я книги. *Літ. Україна.* 2006. 16 листоп.

Маліш П. Якщо розпочав справу видавничу. *Подільський Кур'єр.* 2006. Ч. 48. 20 лист. — 6 груд.

Черниш Н. Видання зріле, виважене, корисне. *Вісник Книжкової палати.* 2006. Ч. 6. С. 17–19.

Родіна Г. Кадри вирішують все. *Книжник-Review.* 2006. Ч. 5. С. 29.

Книжки, що надійшли до редакції: видання для автора, редактора, видавця. *Дивослово.* 2006. Ч. 12. С. 64.

Марковська А. Побачила світ «Книга для автора...». *Памолодь:* студентська газета Київського національного педуніверситету ім. М. Драгоманова. 2007. Ч. 1. Лютий.

Жованик О. Книжкова ятка представляє нову книгу М. Тимошика. *Універсум:* студентська газета Житомирського педуніверситету ім. І. Франка. 2007. Ч. 4–5.

Татаренко І. День непослуху ЗМІ. *Друг читача.* 2007. Ч. 8.

З рецензії:

Хай не ображаються науковці, але часто при читанні їхніх праць виникає дратівлива асоціація: це заблукана людина з палицею в руках, яка не може вийти з трьох сосон на пряму стежку. Іншими словами, так «по-вченому» закручується текст, що тяжко второпати зміст і суть.

На превелику радість, є науковці іншого стибу. Замість важкої, заплутаної, словесно затуманеної дотримуються послідовно логічної, легкої й доступної розповіді. Без отої горезвісної псевдонауковості, без отих залізобетонних гнітючих конструкцій у викладі матеріалу. Один із них — Микола Тимошик, доктор філологічних наук, професор. В рік свого 50-річчя з-під його пера вийшла «Книга для автора, редактора, видавця». Це справді перше видання в нашій країні, де в популярній формі висвітлюються низка складних фахових питань. Микола Тимошик упевнений: незважаючи на економічні негаразди, абсолютно невиправданий високий податок на друковану продукцію, що є чи не найбільшим у Європі та світі, попит на добротну українську книгу був і буде. Натомість «залишається дефіцит висококваліфікованих фахівців». Книга ця переслідує головну мету — піднятися авторові, редакторові, видавцеві на сучасний професійний рівень. *(Петро Маліш. Хмельницький).*

Книга Миколи Тимошика настільки структурно цілісна (від ненудного вступу до обов'язкового в таких виданнях предметного покажчика, змістовно насичена, стилістично прозора написана та ще й споряджена цінними практичними додатками, що може послужити добрим подарунком і для тих, хто вирішив розпочати власний видавничий бізнес, як мовиться, з нуля, і для тих, хто сам пробує написати книгу. Приваблює також полемічний дух видання, обстоювання автором власних позицій, зокрема щодо так званих революційних змін в організації редакційно-видавничого процесу у зв'язку з суцільною його комп'ютеризацією. Автор переконливо доводить хибність задекларованих деякими теоретиками тез щодо необов'язкового обміну паперовими верстками при підготовці оригінал-макетів видань або ж щодо непотрібності ланки коректури у редакційно-видавничому процесі. *(Олена Логвиненко).*

Поставивши перед собою надзвичайно складне завдання — вичерпно та ґрунтовно викласти весь комплекс теоретичних і практичних відомостей щодо сучасного книговидання в Україні, автор, на нашу думку, вельми успішно з ним упорався. «Книга для автора, редактора, видавця» привертає увагу передусім чіткою та логічною структурною побудовою: весь матеріал поділено на три значні за обсягом частини («Організація видавничої справи», «Редакторська підготовка видань», «Маркетинг і промоція»), кожна з яких багатоаспектно та фундаментально розкриває обрану тему, орієнтуючи читача на поєднання стабільного (однак від цього не менш важливого!) теоретичного матеріалу з інформацією щодо новітніх тенденцій в українській видавничій справі, теорії та практиці редагування видань окремих видів літератури.

Не можна не наголосити, що всі без винятку визначені М. С. Тимошиком проблеми, що становлять зміст окремих розділів та підрозділів, мають пріоритетне значення для формування фахових підходів редактора та видавця — чи йдеться про розробку власної оригінальної видавничої програми, пошук місця на книжковому ринку, чи про науково-методичні засади опрацювання публікацій різних видів літератури (з надзвичайно ґрунтовними практичними порадами!), чи про залучення сучасних комп'ютерних технологій, чи про правове регулювання певних аспектів нашої справи (зокрема, взаємин з авторами, перекладачами, поліграфістами). *(Наталя Черниш).*

ІСТОРІЯ ОДНОГО ЖУРНАЛІСТСЬКОГО КУРСУ

Микола Тимошик, Галина Дацюк, Катерина Таран. Історія одного журналістського курсу в мемуарах, щоденниках, інтерв'ю, замальовках, записках, есеях, документах, світлинах: Навчальний посібник. Київ: Наша культура і наука, 2008. 472 с.

Журналістика та тлі радянської і пострадянської епохи; долі дипломованих газетярів, радіо- і телевізійників; їхня вірність і відданість обраному ремеслу, їхні професійні злети й падіння, переживання й розчарування, вплив їхньої творчості і високого житейського чину на суспільну свідомість — ось головний лейтмотив різноманітних розділів цієї книги.

Йдеться зокрема про ту неповторну атмосферу факультету журналістики Шевченкового університету зразка застійних 70-х років минулого століття, в якій завжди, всупереч політичним обставинам, нуртував дух творчості й юначого романтизму, дух неупокореності і ще не зламаного остаточно українства.

Рецензії:

Михайлин І. Журналістські освітні мемуари як джерело з історії української медіаосвіти. *Держава і регіони.* Серія «Соціальні комунікації». Запоріжжя: Запорізький класичний приватний університет. 2010. Ч. 3. С. 130–136.

Денисенко А. Муза романтики і розуму: думки про книжку «Історія одного журналістського курсу». *Пам'ять століть.* 2009. Ч. 3–4. С. 136–138.

Логвиненко О. Молодість і зрілість одна одній стискають правцю. *Літературна Україна.* 2005. 5 бер.

З рецензій, відгуків:

У цілому книга вдалася... Ми побачили успішний курс, людей, які плідно 30 років пропрацювали в журналістиці, досягли творчих і професійних успіхів. Більшість з них прийшла в журналістику, поділяючи гасло: «Ремесло мое — справедливість», і залишилися йому вірними до кінця життя. І якщо правдивою є думка про те, що журналіст має навчатися на досвіді старших колег, то зрозуміла адресованість книжки сучасній студентській молоді, яка з великою корисністю для себе познайомиться з тим, що вже стало історією — життям

своїх попередників на журфаці Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Ця книжка спогадів може бути цікавою для нашої культури і науки в двох планах. *По-перше*, вона створила прецедент, після якого уможливиться поява аналогічних мемуарних праць, присвячених і персоналіям видатних журналістів (викладачів журналістики), і колективам журналістів (редакціям, студіям, навчальним закладам). Чим більше їх буде, тим краще ми знатимемо своє минуле. *По-друге*, ця книжка впроваджує нас у велику наукову проблему — історія журналістської освіти. З цього погляду цікавим для ученого має бути все: і навчальні плани, і викладачі, їх педагогічна та наукова праця, і студенти та їх корпорації та багато чого іншого, що відкриває для себе історія освіти. У розвитку цього наукового напрямку і полягає перспектива наступних досліджень. (*Ігор Михайлин. Харків*).

Книгу можна віднести до жанру мемуарів. Але це на перший погляд. Бо після уважного прочитання, і особливо першого розділу, позначеного високим літературним хистом Миколи Тимошика, не відчуваєш ностальгії, що здебільшого характерна для мемуаристики. Через спогади й інтерв'ю промовляє до читача сучасник, просякнутий турботами про Українську державу. Бо її проблеми — це сподівання і біль журналіста.

Один із незаперечних показників успіху книги — різноманітність викладу поставленої теми. Практично неможливо виокремити галузь журналістської діяльності, про яку б не йшлося на сторінках книги. Виправдана авторами і модель спілкування зі співрозмовником-журналістом: повість-сповідь, есеї, інтерв'ю. Варто відзначити художню образність мови, відчуття такту в оцінці педагогів-наставників, безпосередність і непідкупну щирість у відтворенні подій та ситуацій студентського життя. (*Анаталій Денисенко*).

Не стримаюсь, хочу висловити Вам переживання, що огортали мене під час читання цієї книжки. Коли Ви розповідали про неї на парі, я, широко зізнаюся, подумала: «Що в цій книзі може викликати сльози?». А вони мене не оминули... Ваші розповіді про вступ до університету справді зворушливі. Я пригадала себе, адже також вступала до Київського університету. Він був моєю мрією. Я надто багато працювала для того, щоб ця мрія здійснилася. Ще у школі відвідувала курси журналістики, друкувалася в районних газетах, на курсах у цьому університеті була однією з найсильніших, викладачі вирізняли мої роботи. Тому була переконана, що мрія стане реальністю. А все склалося інакше. Тепер я навчаюся в стінах іншого університету, який дуже полюбила. Прихід Вашої команди вважаю доленосною миттю, адже вона — часточка моєї колишньої мрії. Тому писала цей нарис абсолютно щиро. Вибачте за таке одкровення, однак стриматися не можу. *(Дарина Фіалко, студентка спеціальності «Видавнича справа та редагування» КНУКіМ).*

Мені подобається барвисте і соковите письмо Миколи Тимошика.

Пам'ятаю його від того дня, як переступив редакційний поріг «Радянської Буковини». Працював я тоді в газеті літературним редактором. За весь час роботи юнак проявив себе сумлінним, правдивим і сміливим молодим журналістом. Таким бачу його і сьогодні. Скільки води сплигло відтоді — нині колишній кореспондент головної газети Буковини визнаний професор, член Національної спілки письменників України, автор багатьох книг. І от нова — «Історія одного журналістського курсу».

Це — життєпис студентських буднів, розлога панорама навчального і виховного процесу юнаків і дівчат, виробничої практики, гуртожитських радощів і при-

страстей, дозвілля. А ще — висока історія високої журналістики. Про все це розповідається в мемуарах, есеях, інтерв'ю, щоденнику... Зримо, переконливо. Коли читав книгу, перед очима пройшли всі мої студентські літа. З тими ж викладачами, або, як Ви кажете, навчителями. Це і Бондар, і Рубан, і Прожогін. Це і, як ми її називали (не вголос, правда), «залізна леді» — неповторна Алла Петрівна Коваль. Вимоглива і сувора. У неї «на шару» нічого не проходило. Знання мови понад усе! (*Петро Палій. Чернівці*).

Щаслива, що така книжка опинилася у моїх руках, саме на початковому етапі студентської пори. Адже вона має стільки цікавих історій, корисних порад.

«Історія одного журналістського курсу» не має якогось вікового обмеження, і скільки б не було читачеві, він знайде у ній саме те, що зацікавило б його. А легкість та доступність написання робить цю книжку ще доступнішою для читача. Прочитавши цю книгу, мені навіть стало сумно. Так, знаю, що кожен час має свої плюси і мінуси, але поринувши у ті роки, проходжу крізь стіни «червоного корпусу» і порівнюю спілкування, відносини студентів. Із смутком зрозуміла, що в тих роках мені не погостювати. Цінувалися речі, які зараз навіть і не згадуються, та й взагалі у наш час мало для кого існують якісь цінності. Адже таке воно «життя без SMS». Я знаю, що точно збережу цю книгу для своїх дітей. Адже вона допоможе їм цінувати те, що ти маєш на даний момент, і цінуючи це, не зупинятись, іти вперед, вдосконалюючи себе і цей світ. (*Катерина Мартинова, студентка КНУКІМ*).

Гарна книга та, яка викликає справжні емоції: посмішку та сльози, роздратованість та радість. Треба вміти писати так, щоб передати емоції, біль та радість. Читаючи цю книгу, в мене ці емоції були, у деяких ситу-

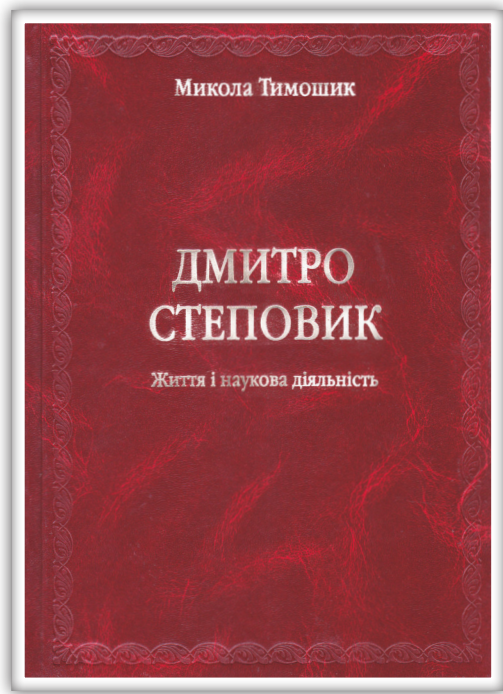
аціях знаходиш себе та милуєшся цим, в інших дратувала поведінка злих та несправедливих людей. В мене були не раз сльози на очах, коли читала низку цікавих історій. Радує лише те, що були сильні особистості, які боролися за долю мови, відстоювали свої права та нічого не боялися. Це варто уваги.

Уявляю, як приємно минулим однокурсникам розгортати цю книгу та бачити на її сторінках свої імена та фото, історії із студентського життя, згадувати минуле, сумувати за ним, але радіти, що воно було настільки яскраве. Хотілось би також, щоб знайшлась така людина, яка зможе написати книгу про нашу групу та життя на нашому факультеті. А може це буду й я, як складеться доля, подивимось. (Пам'ятаю, як Микола Степанович казав не викидати записки, якими ми листуємось на парі, та записувати цікаві моменти, щоб не забути). (*Ірина Тябіна*).

Досі я не читав подібного і не бачив книжки, схожої на цю. Це не просто художня література чи матеріал якогось предмету — це життя, прожите ровесниками іншої епохи. Чого вартує розділ «Навчальний процес», а інтерв'ю — це просто знахідка. Ну в якій книжці ви бачили щось подібне?

Читаючи цю книгу, ти чи розумієш, чи то відчуваєш — це щось таке близьке й таке зрозуміле. Бо що? Це життя! (*Михайло Вигівський, Ж-12. КНУКІМ*).

**ДМИТРО СТЕПОВИК.
ЖИТТЯ І НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ**

Микола Тимошик. Дмитро Степовик: життя і наукова діяльність. Київ: Архангельський Глас, 2008. 656 с. Іл., резюме англ. м.

У книзі висвітлюється життєвий і творчий шлях одного з провідних учених сучасної України Дмитра Влазовича Степовика, уродженця звичайного українського села на Житомирщині. Степовик, завдяки допомозі Божого Промислу й особистій наполегливості, досяг неординарних успіхів у журналістиці, а коли став на дорогу науки, — то в мистецтвознавстві, філософії, релігієзнавстві й богословії. Доля героя книги типова для значної частини української патріотично налаштованої інтелігенції другої половини ХХ й початку ХХІ століття, і в той же час — доля глибоко своєрідна, в багатьох моментах неповторна.

Рецензії:

Бай Н. Учений від Бога: жанр наукових біографій — гідне поповнення. *Українське Слово*. 2009. 8–14 лип.

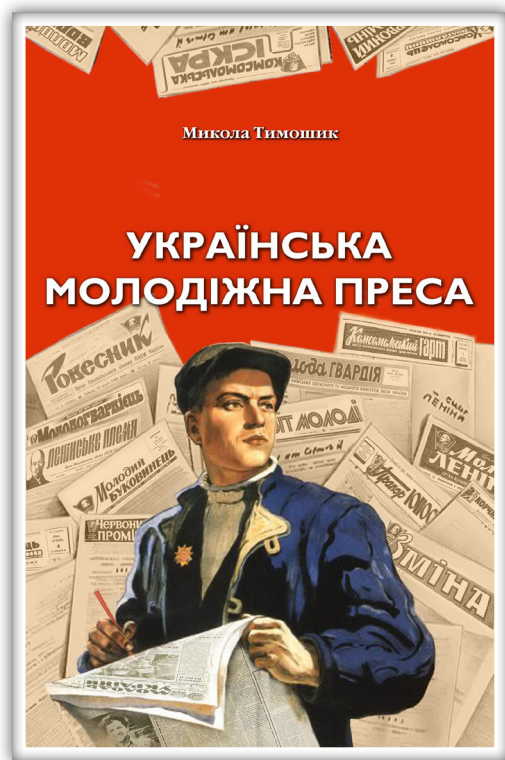
Перехейда В. Дмитро Степовик — культуролог і богослов. *Освіта*. 2010. 31 бер. — 7 квіт.

Корсак І. Дмитро Степовик переконав світ, що український іконопис не потрапив ні під візантійський, ні під латинський вплив. *Уніан*. 2012. 10 лют. <https://www.unian.ua/culture/607334-dmitro-stepovik-perekonav-svit-scho-ukrajinskiy-ikonopis-ne-potrapiv-ni-pid-vizantiyskiy-ni-pid-latinskiy-vpliv.html>.

З рецензій:

Професор Микола Тимошик на основі багатьох розмов та інтерв'ю із Дмитром Степовиком описав життя однієї людини, яка мужньо витримала тиск тоталітарної радянсько-більшовицької системи, не пішла з нею на жодний компроміс і без «проштотування» чесно працювала на журналістській ниві (у молоді роки), а відтак найкращі свої роки віддала науці про давнє священне українське образотворче мистецтво — гравюру, ікону, мозаїку тощо. (*Ніна Бай*).

УКРАЇНСЬКА МОЛОДІЖНА ПРЕСА

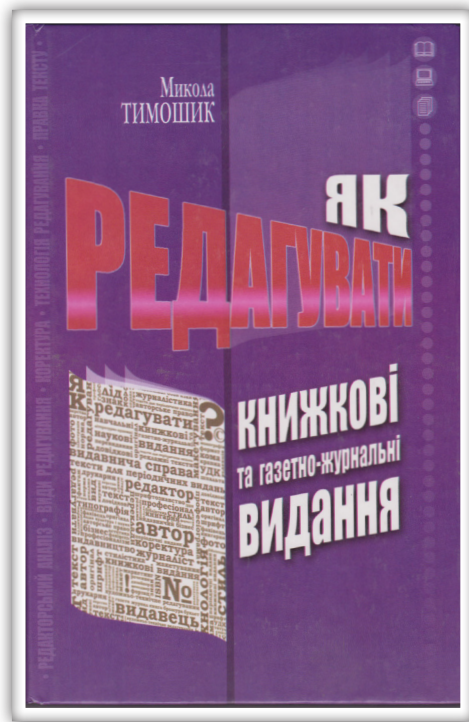

Микола Тимошик. Українська молодіжна преса в останній період існування СРСР: 1986–1991: Монографія. К.: Наша культура і наука, 2010. 240 с. Іл., ім. та предм. пок., резюме англ. м.

Що собою являла система молодіжної преси в Україні? Хто керував і кому вона належала? Як виглядали такі газети? Який зв'язок був у редакційних колективів зі своїми численними читачами? Про що писалося в молодіжках? Наскільки цікавими, актуальними з точки зору сьогоденних реалій є ці публікації? Чому цей масив преси, проіснувавши всі роки радянської влади і ледь пристосувавшись до нових суспільно-політичних реалій після розпаду СРСР, раптом перестав існувати? Що з досвіду молодіжок можна запозичити сьогоденним журналістам?

Відповіді на ці та багато інших запитань, пов'язаних із функціонуванням такого специфічного, не вивченого досі, сегменту журналістики, яким є молодіжна преса, читач знайде на сторінках цієї книги.

ЯК РЕДАГУВАТИ КНИЖКОВІ ТА ГАЗЕТНО-ЖУРНАЛЬНІ ВИДАННЯ

Микола Тимошик. Як редагувати книжкові та газетно-журнальні видання: Практичний посібник. Київ: Наша культура і наука, 2012 (Бібліотека видавця, редактора, автора. Т. 4). 384 с.

Йдеться про сутність професії редактора, функціональні обов'язки, етичні засади редакторської діяльності. Детально висвітлюється методика, технологія редагування, його види та завдання. Окремо акцентується увага на особливостях редакторської підготовки різних видів видань. Подаються конкретні приклади та рекомендації. Матеріал кожної теми подається у властивій авторові розповідній манері: ясність, популярність, аргументованість, чітка структурованість викладу.

Рецензії:

Лубчак В. Як правильно редагувати текст?: Практичні поради ученого і видавця Миколи Тимошика шукайте в нещодавно виданому посібнику. *День*. 2013. Ч. 47–48. 15–16 бер.

Книжкова ятка: М. Тимошик. Як редагувати... *Літ. Україна*. 2014. 17 квіт.

З рецензій:

У цій книзі автор по суті зробив підсумок свого багатолітнього наукового, викладацького і редакторсько-видавничого досвіду. Позбавивши видання від зайвого наукового «архаїзму» і надлишкової теорії, професору Тимошику у властивому йому авторському стилі вдалося створити практичний посібник легким для прочитання і запам'ятовування. Книжка передусім цінна тим, що автор знайомить читачів з головними правилами редагування різних видів текстів й наочно показує, як це робити на прикладах, взятих із газетних та книжкових видань. До речі, професійні рекомендації молодим редакторам і коректорам Микола Тимошик подає в книзі, виходячи зі свого практичного досвіду — як редактора, видавця, наукового працівника, письменника і упорядника численних книг. Тому і книга сприймається не як зарозуміле наукове видання, а незамінний в цій професії практичний порадник. (*Вадим Лубчак*).

УКРАЇНСЬКА КНИГА І ПРЕСА В ІТАЛІЇ

Микола Тимошик. Українська книга і преса в Італії: Монографія. Київ: Наша культура і наука, 2015. 352 с. Іл., іл., геогр., предм. пок., резюме італ., англ., нім. мовами (Серія «Бібліотека видавця, редактора, автора»; т. 5).

На основі опрацьованих автором архівів та бібліотечних сховищ в Італії та США вперше узагальнено й осмислено феномен пресо- і книговидавничої діяльності українців в Італії. У хронологічній послідовності висвітлюється діяльність головних українських видавничих осередків цієї країни від початку XIX століття до наших днів.

Рецензії:

Лубчак В. Книжка-відкриття: На основі опрацьованих архівів у Італії і США автор «Дня» професор Микола Тимошик написав про українську пресу на Апеннінах. *День*. 2015. 17–18 квіт. (ч. 67–68).

Бойчук А. Книга київського автора про Українську Італію створювалася в Стемфордї. *Sower-Sivach* (США). 2015. 29 берез.

Онищенко Н. Українське слово в Італії. *Літ. Україна*. 2015. 15 черв.

Бойко А. Цій книжці треба казати на «Ви»: До виходу в світ дослідження Миколи Тимошика «Українська книга і преса в Італії». *Слово Просвіти*. 2015. Ч. 38 (24–30 верес.).

Лизанчук В. Національно-інтелектуальний чин дослідника: нова книга М. Тимошика «Українська книга і преса в Італії». *Львівська Газета*. 2015. 29 трав.

Лизанчук В. Національно-інтелектуальний чин дослідника. *Зоря Вечорова: Л-рно-худ., культ.-освіт. та іст.-публіцист. журнал* (Комінтернівське, Одеська обл.). 2015. № 2 (33). С. 88–107.

З рецензій:

Класична рецензія має містити критику: зауваження, питання, які свідчать про суперечливе ставлення до думок та ідей автора тощо. Проте цю книжку «критикувати» складно, і чи потрібно? Втім, одне побажання маємо: монографію треба перекласти італійською, а потім англійською, німецькою, французькою та іншими мовами. Насамперед італійською, оскільки все зібране, описане, проаналізоване і оприлюднене в цій книзі — не лише внесок у культуру та історію України, але й Італії. Це така ж сторінка в трагічній книзі історії Європи, як

Друга світова війна, масові смерті, Голодомор, фашизм, концтабори, нікому не потрібні людські жертви і страждання. І як злет духу, розквіт науки, книгодрукування, журналістики, культури. Це — сторінки спільної історії, і нікому не дозволимо їх вирвати або перекреслити.

Варто перекласти цю книжку і російською мовою. Для істориків, видавців, журналістів, культурологів. Для кожного, хто має очі, щоб бачити, і вуха, щоб чути. І для тих, хто хоче повернутись в СРСР. Щоб знати, як люди кидали домівки, рідну землю, щоб утекти від комуністичної навали і зберегти своє життя, українську культуру і книгу. (*Алла Бойко*).

Змістовні, цікаві, правдиві матеріали кожного з шести розділів Микола Тимошик написав у властивій йому розповідній манері: ясність, популярність, аргументованість, чітка структурованість викладу, сюжетний розвиток подій. Ця монографія, говорячи словами Євгена Онацького, є важливим науково-публіцистичним оком в Європу. Професор Тимошик належить до тих авторитетних, національно свідомих науковців, які своєю цілеспрямованою працею утверджують високоморальну, духову й духовну українськість в Україні та різнобарвному матеріку української діаспори. (*Василь Лизанчук*).

Микола Тимошик зумів передати на сторінках цієї книги своє професійне й людське зачарування тими подіями, які, не зважаючи на несприятливі обставини, стверджували Україну в Європі через правдиве слово. Із трепетом у руках він ретельно відшукував різноманітні архівні документи, давні рукописні і друковані українські видання, і це патріотичне хвилювання вражає в його текстах. Книга зацікавлює читача потужним архівним матеріалом, його європейським контекстом та професійним, патріотичним осмисленням.

Як журналіст і наставник журналістів, Микола Тимошик не міг обминути актуальну й сьогодні редакційну статтю в цьому виданні від 15 лютого 1973 року «Журналістика, преса і ми», написану після зустрічі папи Римського Пія Х із християнськими журналістами. «В журналіста має бути любов до правди, працьовите дослідження подій і фактів, пряmolінійність, людяність і здібність до діалогу. Коли цих прикмет люди пера не мають, вони підуть на службу темним силам, які роз'їдають організм суспільства, а то будуть подібні до сліпців, що хочуть вести сліпців».

Автор монографії сприйняв цю статтю як конкретну настанову, освячену церквою, для працівників пера. Українським патріотичним поглядом він побачив і відкрив нам те, що приховували від нього в часи навчання на факультеті журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Епіграфом до свого нового видання професор Тимошик узяв ось ці слова безпосереднього учасника і творця українського журналістського і видавничого руху в Італії Євгена Онацького: «Кожен із нас, емігрантів, для України — око в Європу... Треба подбати, щоб ні одне з цих очей не було сліпим чи сплячим. І щоб кожне несло українській нації море вражень з поля його зору. Тоді лише ми зможемо говорити, що Україна дійсно належить до Європи, а не до Азії, коли кількість і вплив європейських ідей, що ми понесемо нашій нації, переможуть ту навалу азіатчини, що насувається зі Сходу». (Надія Онищенко).

«УКРАЇНЕЦЬ Я Є...»: ЄВГЕН ОНАЦЬКИЙ

Микола Тимошик. «Українець я є, і ніщо українське не сміє бути мені чужим»: націоналістична ідея в житті й діяльності Євгена Онацького. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2015. 60 с.

Уперше в Україну повертається постать відомого досі більше на Заході Євгена Онацького — талановитого журналіста, редактора, видавця, дипломата, одного з провідних діячів Організації Українських Націоналістів у період її становлення, соратника і побратима, засновника ОУН Євгена Коновальця.

Рідкісний фактаж, драматичні колізії життя й діяльності героя, сюжетний розвиток подій, викладені у властивій авторові захопливій манері розповіді, не залишать байдужим будь-якого читача цієї книги.

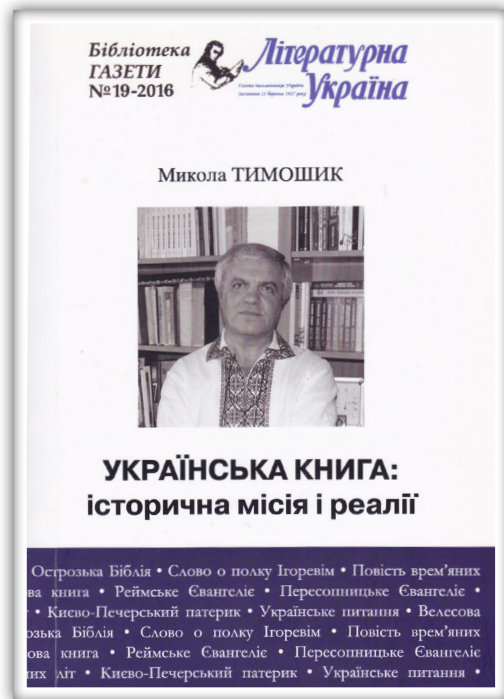
Зміст розділів:

Гарт чужини (домашні заготовки; римські чверть століття).

Чинники формування національної свідомості українців (сходинки до професіоналізму; суть соборницького видання; групівщина і партійність шкодять справі; полеміка з політичними опонентами має бути культурною; наклади пресових видань та проблема «нечитальників»; з «українським питанням» — на сторінки чужинських видань; про порядність і скромність у журналістському ремеслі).

Нездійснені й зреалізовані проєкти національного значення (те, що просилося до «Щоденника»; з ненаписаної книжки про Рим; з ненаписаних книжок: про національну гідність українців і комплекс меншовартості малоросів, про ОУН; словник його життя; пам'ятне видання з Олегом Ольжичем).

УКРАЇНСЬКА КНИГА: ІСТОРИЧНА МІСІЯ І РЕАЛІЇ

Микола Тимошик. Українська книга: історична місія і реалії / Передм. Павла Мовчана. Київ: Літературна Україна, 2016. 180 с. (Бібліотека газети «Літературна Україна». 2016. Ч. 17).

Книга про книгу. Так коротко можна охарактеризувати головну змістову домінанту цього видання. Йдеться про історичну місію української книги як просвітника, будителя, поводиря народу на непростих воловодах його національного самопізнання й самоствердження.

Видання, що народжувалося на шпальтах «ЛУ», складається з чотирьох розділів, у яких сфокусовано найновіше з творчого набутку автора в контексті пізнання й поцінування феномену української книги, її буття в минулому і сьогоденні.

Рецензії:

Мовчан П. Про її величність — українську книгу — компетентно, з любов'ю. В кн: М. Тимошик. Українська книга: історична місія і реалії. К, 2016. С. 3–4.

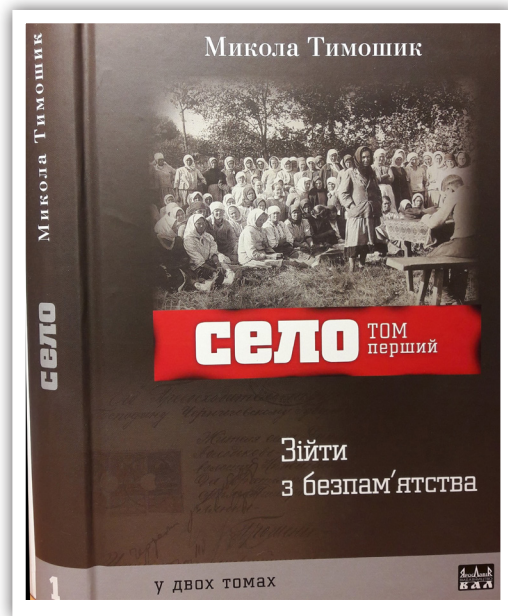
Бойчук А. Про книгарню «Сурма», Рим і Є. Онацького. *Sower-Civac* (США). 2016. 7 берез.

З рецензій:

Є в цій книзі й добротний зачин автора до нового й досить цікавого проєкту — «Сто кращих українських книг». В умовах наростаючого наступу новітніх мережових видань на друковане слово у цьому проєкті вбачується спроба спонукати широкий читацький загал засвоїти бодай головне з того тисячолітнього набутку наших давніх і сучасних книготворців. Прочитайте, шановний читачу, з якою любов'ю і знанням справи автор повідує про такі всенаціональні духовні стрижні як «Велесову книгу» і «Реймську Євангелію», «Києво-Печерський патерик» і «Слово о полку Ігоревім»... Перекопаний, що саме така захопливо викладена, перепущена через серце оповідача лектура завжди слугуватиме живильним містком між книгою, як найдивовижнішим витвором людської цивілізації і новими поколіннями читачів. (*Павло Мовчан*).

Найцікавішим є розділ «Наша книга у світі». Увага автора акцентується тут на феномені незнищенності українського духу, його друкованого слова, що в усіх близьких і далеких діаспорах упродовж багатьох десятиліть єднало українців, вселяло віру, спонукало до творення. Ось хоча б майже детективний сюжет про найстарішу українську книгарню в Америці — нью-йоркську «Сурму», яка давно вже стала, за влучним висловом автора, неофіційним центром світового українства. (*Анна Бойчук*).

**СЕЛО. Т. 1:
ЗІЙТИ З БЕЗПАМ'ЯТСТВА**

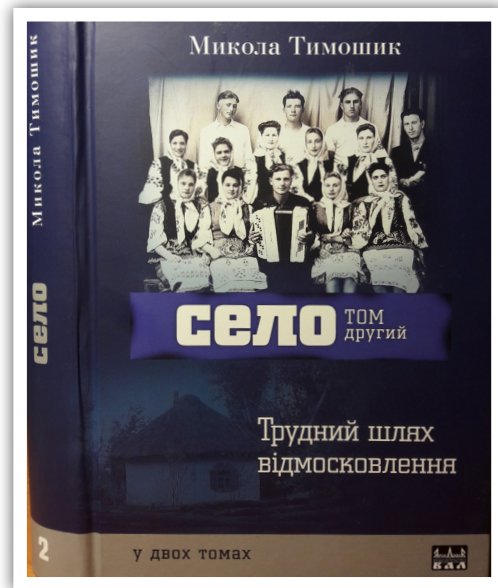
Микола Тимошик. Село: У 2-х т. Т. 1: Зійти з безпам'ятства. Київ: Ярославів Вал, 2017. 420 с.. іл., ім. та предм. пок., резюме англ. м.

Таким українське село в нашій літературі ще не по-ставало. Знайомлячись із кожним новим сюжетом, читаєч мимоволі залучається до внутрішнього двобою власних думок між усталеними версіями хрестоматійно відомих подій і прихованою правдою, яка за ними стояла в тривалому очікуванні бути оприлюдненою.

У першому томі подано широку панораму життя хліборобів та сільської інтелігенції від козацьких часів до жовтневого перевороту 1917 року.

Головні підрозділи цього тому: «Нащадки українського гетьмана», «Доля родини Трясил-Тарасевичів», «Козацька школа», «Село в майновому й адміністративному поділі», «Як святий Степан із Єрусалима під Ніжином опинився», «Перші сільські храми», «Благочинний округ», «Візитації митрополита», «Сторінками метричних книг», «Життя у волості», «Волосний суд», «Зрусіфікований паспорт села», «Церковні школи», «Народне училище», «Селянські хвороби і ліки», «Шинки і шинкарство», «Прізвища і прізвиська одного села», «Нагороди й каміння Петра Огієвського», «Чотири послання долі Петра Скорини», «Грецька доля в Данині», «Селянин, який говорив віршами».

СЕЛО. Т. 2: ТРУДНИЙ ШЛЯХ ВІДМОСКОВЛЕННЯ

Микола Тимошик. Село: У 2-х т. Т. 2: Трудний шлях відмосковлення. Київ: Ярославів Вал, 2017. 580 с. іл., ім. та предм. пок., резюме англ. м.

У другому томі, що хронологічно охоплює період від 1917-го до початку 70-х років ХХ ст., переосмислюється низка сфальшованих сторінок спочатку збільшовиченого, а згодом околгоспленого українського села. Фактологічна канва оповіді, що побудована винятково на закритих донедавна архівних матеріалах та спогадах очевидців, тут особливо вражаюча за силою правди.

Новаторська авторська версія історії села є поглядом «знизу», а не «зверху», як було прийнято раніше.

Рецензії:

«Село» Миколи Тимошика: до виходу в світ у київському видавництві «Ярославів Вал» двотомника відомого земляка. *Ніжинський Вісник*. 2017. 28 січ.

Даниш Т. Правда, захована в архівах: Носівські села в двотомнику професора Миколи Тимошика «СЕЛО». *Носівські Вісті*. 2017. 11 лют.

Забіяка І. Двотомне «Село» Миколи Тимошика. *Хвиля Десни*. http://www.hvilya.com/news/dvotomne_selo_mikoli_timoshika/-2017-02-20-9390.

Чепурний В. Відмосковлення Данини. *Буквоїд*. <http://bukvoid.com.ua/column//2017/02/12/183055.html>.

Тимошик Микола. «Село». Т.1 «Зійти з безпам'ятства. *Буквоїд*. <http://bukvoid.com.ua/news/books/2017/02/16/091748.html>.

Романова відмовила Тимошику... (про книгу «Село» та керівництво Чернігівської ОДА). *Хвиля Десни*. http://www.hvilya.com/news/romanova_vidmovila_timoshiku/2017-02-09-9371.

В Чернігівській ОДА «відфутболили» столичного професора. *Челіне*. <http://cheline.com.ua/news/society/v-chernigivskij-oda-vidfutbolili-stolichnogo-profesora-57017>.

Микола Тимошик представляє своє двотомне «Село». *Сіверщина*. http://siver.com.ua/news/mikola_timoshik_predstavljae_svoe_dvotomne_selo/2017-02-27-20236.

У Ніжині презентували унікальну публіцистичну оповідь. *Челіне*. <http://cheline.com.ua/news/culture/u-nizhini-prezentovali-unikalnu-publitsistichnu-opovid-foto-61535>.

Сапон В. Данина Миколи Тимошика. *Деснянська Правда*. 2017. 16 бер. С. 8.

Онищенко Н. Сила оголеної правди. Микола Тимошик Село: У 2-х. т. К.: Ярославів Вал, 2017. *Слово Просвіти*. 2017. Ч. 12. 23–29 бер.

Сапон В. Село Тимошика в двох томах. *Сіверянський Літопис*. 2017. Ч. 1–2. С. 337–339.

Онищенко Н. Сила оголеної правди: до виходу в світ документально-публіцистичної оповіді М. Тимошика «Село». *Українознавство*: Наук. журнал Ін-ту українознавства. Київ. 2017. Ч. 1–2. С. 193–197.

Колесник С. Так рубалося національне коріння: Про двотомник М. Тимошика «Село». *Літературна Україна*. 2017. 6 квіт.

Забіяка І. Прихована правда в архівах: З приводу виходу в світ двотомової праці М. Тимошика «Село». *Сіверянський Літопис*. 2017. Ч. 4. С. 223–232.

Захована правда про українське село. Її відкриває професор, журналіст, письменник Микола Тимошик. *Хвиля Десни*. http://www.hvilya.com/news/zakhovana_pravda_pro_ukrajinske_selo_jiji_vidkrivae_profesor_zhurnalist_pismennik_mikola_timo.

Захована правда про українське село. Її відкриває професор, журналіст, письменник Микола Тимошик. *Сіверщина*. https://siver.com.ua/news/zakhovana_pravda_pro_ukrajinske_selo/2017-09-24-21196.

Сапон В. Данина Миколи Тимошика. *Українська Літературна Газета*. 2017. 5 травня (ч. 9). <https://litgazeta.com.ua/reviews/dany-na-mykoly-tymoshyka/>.

Захована правда про українське село. Її відкриває професор, журналіст, письменник Микола Тимошик. *Чернігівський національний університет*. <http://chnpu.edu.ua/news/coming-events/item/1065-vseukrainska-prezentatsiia-dvotomnoi-dokumentalno-publitsystichnoi-opovidni-selo>.

Чепурний В. Село з-під Ніжина пізнає Буковина. *Голос України*. http://www.golos.com.ua/news/62271?_utl_t=fb.

Чепурний В. Двотомник розповідає і про грецьку княжну, і про сучасного педагога. *Голос України*. 2017. 30 верес.

Павленко С. «Ростемо ми, гей!» або Сіверські «страсті» довкола Тимошика. *Хвиля Десни*. http://www.hvilya.com/news/rostemo_mi_gej_abo_siverski_strasti_dovkola_timoshika/2017-09-07-9987.

Чепурний В. Село з-під Ніжина пізнає Буковина. *Сіверщина*. 2017. 1 жовт. https://siver.com.ua/news/selo_z_pid_nizhina_piznae_bukovina/2017-10-01-21232.

Левочко А. «Село» — українська історія, написана з низів. *Город-ЧН*. <http://www.gorod.cn.ua/news/foto-i-video/85771-selo-ukrayinska-istorija-napisana-z-niziv-video.html>.

Про села Ніжинщини читатиме вся Україна. *Уездные Новости* (Чернігів). <http://www.uezd.com.ua/pro-sela-nizhynschyny-chyhatyme-vsya-ukrajina/>.

Про села Чернігівщини читатиме вся Україна. *Високий Вал* (Чернігів). 2017. 4 жовтня. <http://val.ua/uk.html>.

Презентація історичного видання у Володьковій Дівичі. *Портал Носівської об'єднаної територіальної громади*. <http://otg.cn.ua/2017/04/05/news-nosivska/prezentatsiya-istorychnogo-vydannya-u-vo/>.

Масловська С. Усі ми родом з українського села: Про презентацію двокнижжя «Село» на Буковині. *Світ-Інфо (Чернігів)*. 2017. Ч. 15. 16 лист.

Масловська С. Усі ми із села українського, або Про презентацію на Буковині видань професора Тимошика та його рецепти для «Просвіти». *Слово Просвіти*. 2017. Ч. 46. 16–22 лист.

Село: Назад до пам'яті, геть від Москви!: Анонс про презентацію дослідження Миколи Тимошика «Село у 2-х томах в Національному музеї літератури України. *Літературна Україна*. 2017. 16 лист. (ч. 45).

Ісак А. Професор відновив назву села (про двотомник «Село» та його презентацію на Буковині. *Буковина* (Чернівці). 2017. 17 лист.

Мамай П. Пам'ять. Відмосковлення. Перемога: «Ярославів Вал» представив унікальне дослідження Миколи Тимошика «Село» у 2-х томах. *Літературна Україна*. 2017. 30 лист. (№ 47).

Басараб Л. Пройти трудний шлях відмосковлення: Рец. на книгу М. Тимошика «Село». *Свобода* (Київ). 2017. Ч. 50 (7–13 груд.).

Залізняк Б. Професор Микола Тимошик: «Моя книжка — це історія України через моє село». *Стожари*: Інформаційний портал українців світу «Нашого цвіту по всьому світу». <https://svitua.org/all-featured/item/6652-profesor-mykola-tymoshyk-moia-knyzhkatse-istoriia-ukrainy-cherez-moie-selo.html>.

Краснодемський В. Вибухова сила оголеної правди. *Голос України*. 2018. 24 бер.

Краснодемський В. Історія живого села. *Отчий Поріг*. Видання Т-ва «Чернігівське земляцтво» (Київ). 2018. Ч. 6 (черв.).

Пероганич Ю. Двотомник професора Миколи Тимошика про рідне село Данину — у вільному доступі. *Товариство «Чернігівське земляцтво»*. 2018. 16 серп. <http://chz.org.ua/dvotomnyk-profesora-mykoly-tymoshyka-pro-ridne-selo-danynu-u-vilnomu-dostupi/>.

Данина шани одному чернігівському селу (шпальта-огляд змісту двотомника «Село» з ілюстраціями). *Вісник ІМК: Чернігівщина. Інформ. Бюлетень*. 2018. Вересень.

Оголошено короткі списки номінантів Шевченківської премії. *Українська Літературна Газета*. 2019. 3 січ. <http://litgazeta.com.ua/news/ogolosheno-kortki-spysky-nominantiv-shevchenkivskoyi-premiyi/>.

Чорна С. Лауреатами Народної Шевченківської премії стали письменник, бандурист і художниця (про вручення професорові М. Тимошику премії біля пам'ятника Т. Шевченку в Києві 22 травня в рамках урочистого відкриття Всеукраїнського Шевченківського свята «В сім'ї вольній, новій» за двотомник «Село»). Вміщено фото лауреатів: письменника М. Тимошика та художниці М. Соченко. *Голос України*. 2019. 23 трав. Ч. 95.

Забіяка І. Прихована в архівах правда: з приводу виходу в світ двотомової праці М. Тимошика «Село». *Сумський історичний портал*. 2020. 29 верес. <http://history.sumy.ua/research/reviews/9245-prykhovana-v-arkhivakh-pravda-z-privodu-vykhodu-v-svit-dvotomovoi-pratsi-m-tymoshyka-selo.html>.

З рецензій, відгуків:

Цією багато в чому новаторською книгою автор переконливо поламав усталений ще від радянських часів порядок висвітлення історичних подій, в основу якого брався так званий «погляд зверху» — з його глобальними подіями, першозначними за територіальними масштабами дійовими особами та пересіяними крізь ідеологічне сито окремими благенько вдягненими місцевими прикладами. Версія історії українського села Миколи Тимошика є поглядом знизу. У численних цікавих сюжетах окреслюються кілька показових тенденцій сучасного українського села. Дві з них головні: генетична боязнь його старших громадян говорити правду й боротися за неї та не патріотизм, байдужість, а нерідко продажність пригорованої владою сільської інтелігенції.

За масштабами охоплення матеріалу, продуманною структурою розділів, лаконічністю і завершеністю сюжетів, цінним фактологічним матеріалом, умілим поєднанням хронологічного викладу подій і явищ із їх сюжетним розвитком, доступністю викладу, барвистою мовою це видання можна без перебільшення вважати своєрідною енциклопедією життя українського села (*Степан Колесник*).

Двотомове «Село» Миколи Тимошика у порівнянні з іншою літературою не лише такого спрямування виходить на перший план, оскільки є, без перебільшення, реальним формотворчим засобом любові як до малої, так і до великої Батьківщини, яка називається Україна. Таку місію чи функцію міг виконати лише той, хто сам залюблений у малу й велику Батьківщину. Але й цього мало. Нині хоча й небагато порівняно патріотів, але є. Треба ще вміти володіти словом, бути його Майстром, бути семантичним психологом, щоб врешті-решт залишити читача сам на сам із описаним, а самому, авторові, ніби відійти вбік і не насолоджуватися особистими результатами, а поспостерігати чи все він правильно зробив, чи не сфальшивив, не схибив. Процес творчості не має меж у своїй багатогранності. І в даному випадку основна місія автором виконана. Він не лише дав інформацію, її інтерпретацію, а ними захопив і, що найважливіше, розбудив читача. Фактично ця праця є своєрідною запалювальною бомбою. (*Іван Забіяка*).

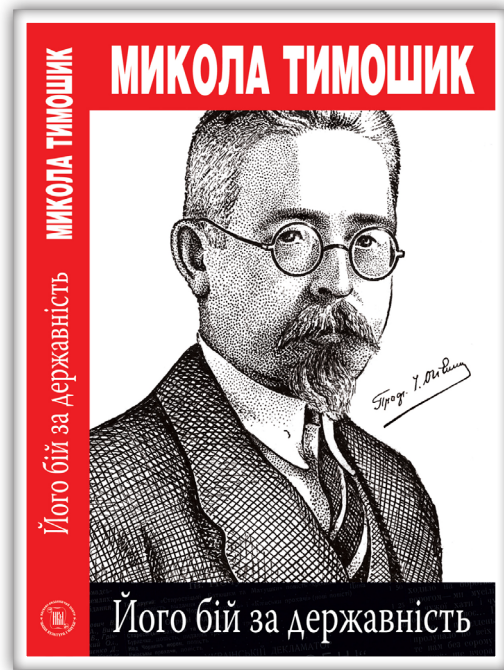
Лише один приклад із книги. Автор описав неймовірно пронизливу й драматичну сцену, якої не описав Шекспір і жоден із письменників-сюрреалістів, коли маленька дівчинка, пухнучи з голоду, ссала молоко в собаки-породіллі. «Село» Тимошика стосується кожного з нас. Адже історія народу — це історія роду. Якщо мова, за Гайдеггером, — дім буття нації, то пам'ять —

це гід існування в ньому. Тимошик відчуває важливість зв'язку поколінь і небезпеку суспільства «безродних іванів». Тому надважливо, що він порушує питання про генетичну боязнь старшого покоління казати правду нащадкам. А що таке боязнь казати правду про родові, історичні, політичні (нехай і трагічні) моменти їхнього буття? Це перспектива страху говорити правду взагалі, що своєю чергою загрожує невідчуттям себе господарями на власній землі і — невідчуттям себе нацією, будувати громадянське суспільство. Яке? Читайте «Село» Тимошика і зрозумієте яке, — самобутнє, високодуховне, освічене, критично мисляче і незалежне. (*Павло Щириця*).

Автор доволі вдало вибрав стильову тональність письма для спілкування з читачем. Сам він назвав книгу документально-публіцистичною оповіддю. Автор не тільки оперує багатим архівним матеріалом, а й дохідливо, цікаво та переконливо його інтерпретує. Це не просте нанизування фактів із шаблонними й нудними висновками, а есеїстка у її найкращому варіанті. (*Володимир Краснодемський*).

У цьому чудовому тексті — весь Микола Степанович Тимошик в усій його багатогранності: вдумливий історик-архівіст, проникливий мемуарист, непримиренний борець проти всього антиукраїнського, блискучий стиліст, щирий людинознавець і людинолюбець, істинний селянин із найглибшою освітою... Уявляю, яка це цінність, який це загальнонаціональний скарб — уся данинська сага. Згадується епопея «Волинь» Уласа Самчука — тільки з іншого кінця Великої України... (*Михайло Лецкін, Житомир*).

ЙОГО БІЙ ЗА ДЕРЖАВНІСТЬ

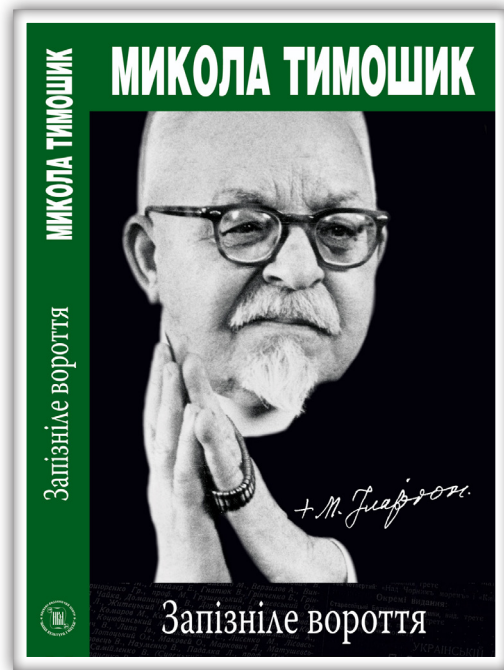

Микола Тимошик. Його бій за державність. Київ: Наша культура і наука, 2017. 376 с. іл., ім. пок., резюме англ., нім. мовами.

Документально-публіцистична розповідь про драматичні воловоди долі великого українця створена на основі нових документів, віднайдених автором у архівах України, Польщі, Швейцарії, Франції та Канади.

Сповнена злетів і падінь, успіхів і поразок життєва дорога героя поділена на три головні відтинки: в Україні, в країнах Західної Європи та на американському континенті. Акценти автора зосереджені довкола мінливих обставин, які формували різного Огієнка-Іларіона, але гартували головний стрижень характеру, головне життєве його кредо: Українська Україна і Українська Церква.

ЗАПІЗНІЛЕ ВОРОТТЯ

Микола Тимошик. Запізніле вороття. К.: Наша культура і наука, 2017. 392 с. іл., ім. пок., резюме англ., нім. мовами.

Здається, чи й віднайти в історії ХХ століття такого автора, чиї численні рукописні тексти мали так багато драматичних пригод на тернистому шляху до читача. Вони губилися, горіли, пліснявіли, розчинялися від води, розліталися за вітром, свідомо нищилися недоброзичливцями. Але чи не щоразу знову відроджувалися, чекаючи слушного моменту повернення до того читача, кому первинно призначалися — в Україну.

В основі документально-публіцистичної розповіді про творчий і науковий спадок Івана Огієнка — драматичні колізії втілення творчих задумів автора за неймовірно складних життєвських обставин, перипетії з побутуванням текстів, головні змістові домінанти творів, непростя дорога повернення їх із чужини в Україну.

Рецензії:

У Житомирі презентували книги про Івана Огієнка до 135-річчя від дня його народження. *Уніан*. <https://www.unian.ua/society/2272561-u-jitomiri-prezentovali-knigi-pro-ivana-ogienka-do-135-richchya-vid-dnya-yogo-narodjennya.html>.

Біля Свято-Михайлівського собору в Житомирі відкрили пам'ятник митрополиту Іларіону. *Український Голос* (Вінніпег, Канада). 2017. 18 верес.

Басараб Л. Пройти трудний шлях відмосковлення: Микола Тимошик — про історію українського села і «запізніле вороття» Івана Огієнка. *Свобода* (Київ). 2017. Ч. 50 (7–13 груд.) С. 11.

Демчук Б. Благодійне вшанування митрополита Іларіона (Івана Огієнка): до виходу в світ двотомника про життя і діяльність Великого Українця. *Український Голос — Ukrainian Voice*. 2018. 19 лют.

Демчук Б. Книги на пошанування митрополита Іларіона. *Свобода* (США). — 2 березня 2018.

Карабович Т. «Запізніле вороття» спадщини митрополита Іларіона: Про презентацію праць М. Тимошика про митрополита Іларіона в Любліні (Польща). *Наше Слово* (Варшава). 2018. 29 квіт. (ч. 17).

Молодіко В. Його бій за державність триває: До 100-річчя Української національної революції. *Зоря Полісся* (Радомишль, Житомир. обл.). 2018. 19 жовт.

Канадсько-український проект «Запізніле вороття». *Літцентр*. 2018. 20 лист. <http://litcentr.in.ua/news/2018-11-20-9241>.

Сохацька Є. Про бій за державність і запізніле вороття правди в новому двокнижжі професора Миколи Тимошика. *Слово Просвіти*. 2019. Ч. 3. 17–23 січ.

Дацюк Г. Презентації «Запізнілого вороття в Києві і Варшаві». *Слово Просвіти*. 2019. Ч. 3. 17–23 січ.

Зустріч із Миколою Тимошиком. Звіт із засідання «Клубу бібліотекарів Києва», де були презентовані новинки цього автора про Івана Огієнка (митрополита Іларіона) http://lucl.kiev.ua/index.php/2147-zustrich-iz-mykoloiu-tymoshykom?fbclid=IwAR2YugHj-vix5txi06yf6Zw4jNKpsNH3u-ZEfWF2L5dMi1_kZXUOrD9atvC4.

Головка Т. Томос та Іван Огієнко або Внесок митрополита Іларіона в розбудову Української православної церкви. *День*. 2019. 31 січ. Ч. 17.

Онищенко Н. Огієнкіана Миколи Тимошика: На здобуття премії імені Тараса Шевченка. *Українська Літературна Газета*. 2019. Ч. 1. 18 січ. С. 7. <https://litgazeta.com.ua/reviews/ogiyenkiana-mykoly-tymoshyka/>.

Хонда Л. Запізніле вороття у Ніжині. *Сайт Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя*. 2020. 26 лют. <http://www.ndu.edu.ua/index.php/ua/novini-universitetu/item/2724-zapiznile-vorottia-u-nizhyni>.

Найда О. Презентація: «Запізніле вороття» в Ніжині. *Ніжен*. 2020. 27 лют. http://nizhen.com.ua/?part_id=2&news_id=586&action=detail&n_year=&n_month=.

Хонда Л. Запізніле вороття в Ніжині. *Мій Ніжин-Мунізхун*. 2020. 28 лют. <http://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/14612-zapiznile-vorottja-u-nizhini.html>.

Найда О. «Запізніле вороття» у Ніжині. *Ніжинський Вісник*. 2020. 28 лют.

Найда О. Запізніле вороття Івана Огієнка. *Хвиля Десни*. 2020. 2 бер. <http://hvilya.com/news/culture/zapiznile-vorottya-ivana-ogi-yenka.html>.

Бобрик Д. Огієнкіана Миколи Тимошика. *Український Дім* (Ніжин). 2020. Ч. 2 (100). С. 2–3.

З рецензій, відгуків:

Уже більш ніж чверть століття промайнуло відтоді, як молодий на тоді дослідник Микола Тимошик при-

їхав до Канади та став досліджувати досі ніким не вивчений архів митрополита Іларіона у Вінніпезі. Відтоді від радує читачів усе новими відкриттями. «Його бій за державність» та «Запізніле вороття» — вже третя і четверта книги цього автора про великого українця Івана Огієнка. Також він видав зі своїми передмовами та упорядкуванням уже понад 20 томів досі невідомої в Україні спадщини в серії «Запізніле вороття». Я переконаний, що професор Тимошик заслужив звання іларіоновець — так називають українські канадці тих, хто є ревним послідовником великого ученого і мислителя митрополита Іларіона. (*Прот. Богдан Демчук. Саскатун, Канада*).

Про життя і творчість Івана Огієнка (митрополита Іларіона) професор Микола Тимошик написав і видав чотири книги загальним обсягом понад 1500 сторінок. Опублікував понад 200 наукових, науково-популярних і журналістських статей. Провів дві тривалі в часі авторські передачі по Національному радіо. Їхній загальний обсяг звучання — 28 годин. З передмовами, упорядкуванням і науковими примітками цього автора у видавничій серії «Запізніле вороття» вийшов в світ 21 том недрукованих досі в Україні і за кордоном творів Огієнка. Загальний обсяг цієї серії — 8850 сторінок. Ще кілька тисяч сторінок отриманих на руки від канадської сторони копій недрукованих творів Івана Огієнка чекає на опрацювання і перевтілення в нові томи. З презентаціями своєї унікальної Огієнкіани, як також і інших своїх творів з українознавчої тематики, автор об'їхав усі обласні центри України. Презентував він свій різноплановий творчий доробок і за кордоном. Зосібно в низці тих країн, де проживають найбільші анклавні українців, — Канаді, США, Великій Британії, Італії, Франції, Польщі. Такі цифрові показники насправді вражають. Вражають і змістові акценти самих книг. (*Надія Онищенко. Ніжин*).

Щойно закінчила читати вашу книгу «Його бій за державність». Не можу не поділитись емоціями. Читала, не випускаючи з рук: під кабінетом лікаря, на автобусній зупинці і всюди, де тільки вдавалося. Дуже-дуже хороша книга. Як дочитала до місця про грудочку землі з України і свічку з київського храму напруження і емоції вийшли назовні: поплакалась. Дуже емоційно сприймаю такі книги. Певно тому що я вже 20 років живу поза Україною, в Польщі. Життя втягнуло, внуки тут породились. Але не уявляю собі того, що я не вернусь в Україну. Хотілося би придбати і три інші ваші книги. А також книгу, «Село» 1 ч. Я другу частину прочитала, а першої не маю. (*Nina Lejkowska. Варшава, Польща*).

Микола Тимошик відшукав у Лозанні шпиталь-притулок «Бетань», куди потрапив митрополит Іларіон 1945 р.; користуючись архівними документами, щоденниковими записами, листами, зумів встановити кожен день перебування вченого на цьому місці; оприлюднив віднайдений в архівах унікальний документ — текст інавгураційної промови, виголошеної Іваном Огієнком під час його посвячення в єпископи в Холмському катедральному соборі; записав чимало спогадів людей, які знали Івана Огієнка — митрополита Іларіона; це безцінні свідчення, які органічно доповнюють портрет справжнього подвижника нації. (*Тарас Головка*).

УКРАЇНЬСЬКА КНИГА І СВІТ

Микола Тимошик. Українська книга і світ. Київ: Наша культура і наука; Вашингтон: Український університет, 2018. 516 с. іл., ім., геогр., предм. пок., резюме англ., нім, франц., польск. м.

Ідеться про історичну місію української книги і преси як чинника національного самопізнання і самоствердження цілого народу, його цивілізаційного поступу в тісному взаємозв'язку з європейською спільнотою. Автор привертає увагу до тих фактів історії та сучасних проблем, які через політичні обставини або принципово замовчувалися, або подавалися у фальшованому варіанті.

Визначальною особливістю розділів книги, присвячених історії і побутуванню української книги в Італії, Німеччині, Франції, Великій Британії, Польщі, Канаді та США, є те, що написані вони з перших рук. Кожен факт, кожен сторінку автор добував самостійно — в бібліотеках і архівах тих зарубіжних країн, де формувалися провідні осередки українського книго- і пресотворення.

Рецензії:

Бойчук А. Стемфордський слід нової книги київського професора. *Сівач-Sower* (Стемфорд, США). 2018. 25 лист.

Іваненко В. Проривне дослідження українського діаспорознавства: Рецензія на книгу Миколи Тимошика «Українська книга і світ». *Українознавство*. 2018. Ч. 3 (68). С. 206–211.

Творчий вечір Миколи Тимошика (про презентацію книг «Його бій за державність», «Запізніле вороття» та «Українська книга і світ»). *Хвиля Десни*. 2018. 24 лист. <http://hvilya.com/news/culture/tvorchyi-vechir-mykoly-tymoshyka.html>.

Дацюк Г. Презентації «Запізнілого вороття» в Києві і Варшаві. *Слово Просвіти*. 2019. Ч 3. 17–23 січ.

Іваненко В. Про історичну місію української книги на чужині. Рецензія на книгу М. Тимошика «Українська книга і світ». *БукVOID*. 2019. 23 січня. <http://bukvoid.com.ua/reviews/book-s/2019/01/23/174509.html>.

Степовик Д. Сага про її величність Книгу. Нова українознавча праця професора Миколи Тимошика: На здобуття Шевченківської премії. *Голос України*. 2019. 9 лют.

З рецензій, відгуків:

Ця книжка Миколи Тимошика є знаковою і проривною. І не лише для тих царин, які стосуються українського книгознавства, діаспорознавства, а й для сучасного українознавства в цілому. Значення «Української книги і світу» виходить далеко за межі упередженого через хронічну байдужість влади до проблем національного книгознавства, як важливої складової нації- і державотворення. Її актуальність у тому, що автор привертає увагу до тих фактів і факторів історії та сучасних проблем, які через політичні обставини принципово замовчувалися або ж були жертвами упередженого дослідницького підходу. Адже упродовж багатьох літ розглядалися крізь призму «старшого брата», затвердженій в Москві концепції «спільної колиски» для трьох народів. Відтак, другорядності, залежності, загумінковості української культури і науки в цілому і українського друкованого слова зокрема. (Володимир Іваненко).

Свою прецікаву працю «Українська книга і світ» автор починає з дискусійного питання: чи українське друкарство починається з видання «Апостола» 1574 року Іваном Федоровичем, чи 112 роками раніше, коли 1460-го (майже одночасно з німцем Йоганном Гутенбергом) друкарство книг у Львові розпочав українець Степан Дропан. Пам'ятаю (як учасник кількох всесоюзних конференцій «Фьодоровські читенія»), як московські книгознавці забороняли колегам-українцям навіть згадувати ім'я Степана Дропана як зачинателя українського книгодрукування...

Факти про українські видання у світі автор черпав у США та в Європі. А ще Канаді, де був не раз, досліджуючи творчість митрополита Іларіона (Огієнка). Саме з Огієнка почалося вивчення цим автором діаспорної преси і книжки. Про Огієнка Тимошик захистив докторську дисертацію, видав чотири власні книжки про ньо-

го, а ще 21 том досі не друківаних в Україні творів цього Великого Українця. Це — подвижництво, яким може похвалитися не кожний академік. Я давно працюю в науці, а такої працелюбності й наукової сумлінності не зустрічав ніколи.

І ось ще один дар на престол нашої словесної культури: велика праця «Українська книга і світ». Це видання дає суспільству правдиве уявлення про внесок діаспори в українську науку і культуру. Адже й досі, в незалежній державі, у багатьох уявленнях про діаспору крутяться довкола совкових понять: петлюрівці, зрадники...

Таке ставлення і до діаспорного книжництва та преси. Микола Тимошик багато пише про це у своїй праці. Подаючи цінний фактаж, незнайомий 99 відсоткам українського суспільства в Україні, він не раз зазначає, що це суспільство з часом і не хоче знати, які культурні та наукові скарби плекало західноєвропейське та американське українство. *(Дмитро Степовик).*

Читаю із задоволенням і думаю, хто Ви більше — письменник, публіцист, журналіст чи історик? Приходжу до висновку, що маємо унікальний синтез Людини з великим інтелектуальним потенціалом! Хай береже Вас Господь! *(Професор Ярослав Калакура).*

ОСНОВИ РЕДАГУВАННЯ

Микола Тимошик. Основи редагування: Підручник. Київ: Наша культура і наука, 2019. 560 с. (Серія «Бібліотека видавця, редактора, автора»; т. 5). Передм., пок., резюме англ., польськ. м.

Це — перший в Україні нормативний підручник, у якому всебічно розглядаються організаційні та творчі основи редагування призначених для оприлюднення різних видів текстів. Він докорінно відрізняється від донедавна програмного курсу «Літературне редагування», змістове наповнення якого базувалося суто на радянській (російській) теорії редагування. Автор логічно і вмотивовано накладає кращі традиції західної школи редагування на українську національну традицію.

За кожною темою подаються конкретні приклади і рекомендації, обумовлені практикою реальної журналістики та видавничої справи. Виклад матеріалу та верстка базуються на зразках навчальних видань, які усталилися в Західній Європі та Америці.

Рецензії:

Фаріон І. Підручник, який навчає, виховує, формує: рецензія на нову працю Миколи Тимошика «Основи редагування». *Український Інформаційний Простір*. 2019. Ч. 2 (4). С. 252–259.

Фаріон І. Стереотип сухого підручника зламано: Про нову працю Миколи Тимошика «Основи редагування». *Слово Просвіти*. 2010. Ч. 4. 23–29 січ.

З рецензій:

Підручник Миколи Тимошика «Основи редагування» — дуже злободенна, науково містка, інформаційно насичена, доступно тлумачена, методично продумана і вправна праця, що не тільки навчить майбутнього журналіста, редактора, видавця але й заохотить його до праці, простимулює і надихне. Сьогоднішня інформаційна доба потребує найосновнішого цензора, ім'я якому *культура*. Саме в контексті основного поняття культури (в перекладі з латинської означає «догляд») і створено цей підручник: творення і плекання майбутнього, що виростає з глибини наших попередніх і весь час оновлюваних знань.

П. Н. Якось на політичному вічі у Львові до мене підійшли два студенти. Сказали, що вони з Києва. Що вчить їх на першому курсі основ журналістики професор Миколи Тимошик і що це не просто навчання, а формування їхнього світогляду і чесної та правдивої журналістики. Чомусь вони вирішили попросити мене вплинути на пана професора, аби він не покидав викладацької роботи..., бо вони без нього не уявляють свого навчання. Так от, без цього підручника я теж не уявляю гідної перспективи для української журналістики (зокрема основ редагування), як і без Миколи Тимошика націєцентричного українського гуманітарного простору. *(Ірина Фаріон. Львів).*

ІВАН ОГІЄНКО: «ЯК ТИ УКРАЇНЕЦЬ...»

Микола Тимошук. Іван Огієнко: «Як ти українець...». (Серія «Політичні портрети»). Київ: Парлам. вид-во, 2019. 528 с. Іл., ім. пок.

Життєпис видатного діяча українського відродження Івана Огієнка (митрополита Іларіона) створено на основі нових документів, віднайдених автором у колишніх спецфондах України, та також у архівах Польщі, Швейцарії, Франції, Канади та США.

Книга поділена на чотири розділи, що відповідають чотирьом знаковим відтинкам житейської дороги героя: в Україні, Західній Європі, Канаді та знову на Батьківщині — в пору запізнитого повернення його чесного імені й багатющої творчої та наукової спадщини.

Змістові домінанти зосереджені довкола мінливих суспільно-політичних обставин, які гартували триєдине кредо цього діяча: ствердження Української держави, розвій української мови, відмосковлення Української церкви.

Книга вийшла в заснованій 2018 року під егідою Національної академії наук України міжвидавничій серії «Політичні портрети» за програмою Українського інституту книги.

Рецензії:

Жайворон М. Апостол духовності та патріотизму: Помітки на шпальтах нової книги Миколи Тимошика. *Буквоїд*. 2021. 17 груд. Електр. ресурс: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2021/12/17/153333.html>.

З рецензії:

Книгу Миколи Тимошика не можна читати поспіхом, позаяк словам у ній тісно, а думкам — просторо. Іноді дивуєшся, як зміг він підняти такий неораний багатшаровий пласт історії, викласти факти і події у хронологічній послідовності і взаємозв'язку, відділити «кукіль від зерна», головне від другорядного.

На відміну від попередніх видань, що написані як монографії і мали відповідну стилістику, «Як ти українець...» за манерою викладу є документально-публі-

цистичною оповіддю. А такій зазвичай притаманний сюжетний розвиток подій. Про найскладніші факти й обставини тут мовиться доступно і просто, з поступовим «нанизуванням» і «розкручуванням» причинно-наслідкових деталей. Саме це дає можливість із неослабним інтересом стежити за житейськими перипетіями героя як підготовленому читачеві, так і новачкові у темі.

Битий-перебитий житейськими обставинами, ослаблений фізично в результаті численних психологічних стресів і матеріальних нестатків, але сильний духом і окрилений чистими намірами й помислами працювати заради української справи, — таким постає читачеві митрополит Іларіон із книги Миколи Тимошика «Як ти українець...». Водночас, ця хвилююча документально-публіцистична оповідь, як ніколи, є актуальною для нинішнього, всуціль здеморалізованого світу. (*Михайло Жайворон*).

УКРАЇНСЬКА ЖУРНАЛІСТИКА В ДІАСПОРІ: ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

Микола Тимошик. Українська журналістика в діаспорі: Велика Британія: Монографія. Київ: Наша культура і наука, 2021. 512 с. іл., ім. пок., резюме англ., нім. м.

На основі опрацьованих автором архівів та бібліотечних сховищ у Великій Британії уперше узагальнено й осмислено в ретроспективі феномен журналістської діяльності українців у цій країні. У хронологічній послідовності висвітлюються становлення, здобутки та проблеми головних редакційних осередків за такими напрямками: агенційна, газетна, журнальна, радійна журналістика. Okремо йдеться про англомовну періодику та про місію і кредо українського журналіста на чужині.

Структуру книги складають такі розділи: «Вступ», «Місія і кредо українського журналіста на чужині», «Пресове бюро як вид агенційної журналістики», «Газетна журналістика», «Журнальна журналістика», «Радійна журналістика», «Англомовна журналістика», «Резонансні акції українців в оцінці преси».

Подане інтерв'ю автора лондонській газеті «Українська Думка».

УКРАЇНСЬКЕ КНИГОВИДАННЯ В ДІАСПОРІ: ВЕЛИКА БРИТАНІЯ

Микола Тимошик. Українське книговидання в діаспорі: Велика Британія: Монографія. Київ: Наша культура і наука, 2021. 484 с. Іл., ім. пок., резюме англ., нім. м.

На основі опрацьованих автором архівів та бібліотечних сховищ у Великій Британії уперше узагальнено й осмислено в ретроспективі феномен книговидавничої діяльності українців на чужині. Осмислюється специфіка закордонного друкарства українців. Віднайдено сліди діяльності перших друкарень та книгарень у цій країні. У хронологічній послідовності висвітлюється становлення, здобутки та проблеми головних видавництв та видавничих осередків. Окремо йдеться про англomовний сегмент друкованої продукції українців для чужинців та про серію антирадянських видань, що переправлялися до СРСР. Уперше подано упорядкований автором каталог видань українців у Великій Британії.

Рецензії:

Житарюк М. Українська журналістика у Великій Британії. *Вісник Львівського університету.* Серія Журналістика. 2021. Ч. 50. С. 240–248. <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/journalism/article/view/11115>.

Тарусова Д. Як позбутися продажною ментальності інтелігенції, вихованої колоніальною владою? Інтерв'ю з проф. М. Тимошиком з нагоди виходу в світ двотомника про українську пресу і книгу на чужині, приуроченого 65-річчю від дня народження автора. *Граніт Науки: тижневик про українську і світову науку.* 2021. 18 січ. <https://un-sci.com/ru/2021/01/18/yak-pozbutisya-prodazhno%20d1%97-mentalnosti-inteligenczi%20d1%97-vihovano%20d1%97-kolonialnoyu-vladoyu/>.

Іванущенко Г. Досі незнаний материк українського духу на чужині: до виходу в світ нового двокнижжя професора М. Тимошика про історію журналістики і книговидання українців у Великій Британії. *Слово Просвіти.* 2021. 11–17 березня Ч. 10. С. 10–11. <http://slovoprosvity.org/2021/03/29/dosi-neznanyu-materyk-ukrains-koho-dukhu-na-chuzhyni/>.

Іванущенко Г. Понад тисячу сторінок незнаного про українську пресу і книгу на чужині. *Буквоїд.* 2021. 20 бер. <http://bukvoid.com.ua/events/presentation/2021/03/20/083133.html?fbclid=IwAR29qcvs83ygfJk6uijQ4RSTo65YZaG3NP1Us5F7irbgtphGG76ejbjG5QU>.

Побачили світ дві книжки Миколи Тимошика із серії «Українська журналістика і видавнича справа в діаспорі». *Українська Світова Інформаційна Мережа — Ukrainian Worldwide Snformation Network*. 2021. 20 бер. <https://ukrainainc.net/2021/03/20>.

Калинець І. «Поезія з України»: вагома роль неіснуючого видавництва. *Слово Просвіти*. 2021. Ч. 12–13. 25 бер. — 7 квіт.

Козак С. Монографія про закордонну журналістику. *Свобода (США)*. 2021. Ч. 13. 26 берез. Подано обкладинку та портрет автора.

Галич В., Галич О. Не поцінований досі материк української преси і книги в діаспорі: до виходу в світ двох українознавчих монографій професора М. Тимошика. *Українознавство*. 2021. Ч. 2 (79). С. 223–233.

Павлюк І. Український медіаматерик на «Туманному альбіоні»: до виходу в світ двох монографій М. Тимошика про українську журналістику і книговидання в діаспорі. *Український інформаційний простір*. 2021. Ч. 2. С. 245–254.

Павлюк І. Про книгу і пресу «голої, що прийшла на захід без гроша за душею»: До виходу в світ нового двокнижжя Миколи Тимошика. *Українська Літературна Газета*. 2021. 26 вер. <https://litgazeta.com.ua/reviews/ihor-pavliuk-pro-knyhu-i-presu-holotyshcho-pryjshla-na-zakhid-bez-hrosha-za-dusheiu-do-vykhotu-v-svit-novoho-dvoknyzhzhia-mykoly-tymoshyka/>.

Онищенко Н. Про українську діаспору — із зарубіжних архівів: до виходу в світ двокнижжя професора Миколи Тимошика про національну книгу і пресу на чужині. В кн.: *Człowiek w historii vs historia człowieka. Monografia zbiorowa*. Warszawa-Paryż 2021. С. 280–286. (Książka została przygotowana przy wsparciu Komitetu badań naukowych MKNE im. Luciena Febvra).

З рецензій, відгуків:

Перестройка «прийшла до нас разом із неоціненними книжками та періодикою, виданими в США, Канаді та Великій Британії, що мали україноцентричну спрямованість, мужність і сміливість, яких бракувало тут, на материковій Україні. Ці видання мали свою історію, часом неймовірно складний шлях до читача, а ще більше їх залишалося в архівах та бібліотечних сховищах. Вони потребували лоцманів, які б допровадили їх через по-

роги забуття в житейське море науковців, пошукувачів, просто широкого читацького загалу. Чи не найпомітнішою постаттю серед таких самовідданих вчених, що взяли на себе цю копітку, багаторічну працю, я назву професора Миколу Тимошика, автора багатьох книг, в почині яких лежить пошук джерел, вивчення і систематизація діяльності світової української діаспори в царині релігійної, інформаційної, літературної сфер. Саме завдяки Миколі Тимошику ми маємо змогу дізнатися, як наші співвітчизники, викинуті з України репресіями і війнами, зорганізувалися для феноменального чину творення українських газет, журналів, радіостанцій на чужині, як у процесі самовідданої роботи і творчості склалося кредо діаспорних українських журналістів, які зуміли вистояти і перемогти, надихаючись національною ідеєю вільної України. Двокнижжя Миколи Тимошика — це цілий інститут для майбутніх українських журналістів. Це переконливі джерела для спраглих істини. Це величезний, неспростовний приклад його самопосягати заради тих працівників слова, для кого Україна й на далекій чужині була понад усе. Бо й для нашого сучасника, блискучого вченого, журналіста, письменника Миколи Тимошика Україна і служіння Слову — понад усе. (*Любов Голота. Київ*).

Відмітною особливістю популярно написаної наукової праці професора Тимошика є те, що він є першим істориком українського друкарства, ба ширше, життя українців у Великій Британії. Ще ніхто з дослідників не брався за цю тему взагалі, і, більш того — з такою ґрунтовністю й розмахом. Раніше в спеціальній літературі траплялися поодинокі огляди україністики в англійських архівах та бібліотеках. Але не було: а) узагальненого погляду на українські видавничі установи в Британії; б) детального аналізу діяльності кожної установи, її висвітлення в історії, як неповторного яви-

ща, створеного жертвними зусиллями наших емігрантів. Коли я вперше приїхав до Британії в наукове відрядження у 2007 році, здавалося, що пройдуть ще роки й роки, перш ніж вдасться зібрати відомості про українські установи, які більшою чи меншою мірою багаті на архівну спадщину. Зібрати для того, щоб згодом скласти якийсь початковий довідник і зрозуміти, як із тим багатством працювати далі. Професорові Тимошику вдалося це втілити в життя набагато швидше на сторінках своєї монографії. (*Геннадій Іванущенко. Лондон, Велика Британія*).

Науковий стиль монографій професора Миколи Тимошика настільки прозорий, шліфовано-легкий, а предмет і об'єкт досліджень настільки вагомий, що вони, я впевнений, популярно сприйматимуться журналістами, політиками, сучасними видавцями, дипломатами, вчителями, усіма, кого цікавить історія України та світу, історія преси, теорія та практика національної журналістики, книговидання, історія української еміграції. Адже читати їх можна як детективні історичні романи... (*Ігор Павлюк. Львів*).

Монографія М. Тимошика розкриває феномен агенційної, газетної, журнальної, радійної журналістики українців у Великій Британії. Ця, безперечно, високої наукової вартості книжка посяде гідне місце в історії національної журналістики, доповнивши її сторінки описом «невпинного і саможертвовного ствердження гуртом невинних романтиків і патріотів «так!» українському друкованому слові на чужині», що стане «зазвонком до значної частини збайдужілих, розсварених, розчарованих і духовно змалілих сучасників. Як в Україні суцільних, так і в діаспорі».

Ще в 1968 р. Олесь Гончар відзначав: «Можна пошкодувати, що в українській літературі немає роману про

переселенців». Хочемо додати: і понині немає не лише роману-епопеї, який би представив еміграцію українців як велику драму й трагедію народу, а й добротного багатосерійного фільму на цю тему. Добре було б, щоб книги Миколи Тимошика «Українська журналістика в діаспорі: Велика Британія» та «Українське книговидання в діаспорі: Велика Британія» зацікавили сценаристів та кінорежисерів, адже в них містяться документально підтверджені свідчення про величність духу українських емігрантів, що в складних життєвих обставинах не скорилися лихій долі, завжди пам'ятали, що вони українці, а насагу до життя черпали з друкованого слова. *(Валентина Галич, Олександр Галич. Рівне).*

Дослідження Миколи Тимошика — підсумок кількох мандрівок автора до Великої Британії. Досягненню наукових результатів сприяли й численні зустрічі автора з учасниками українського пресового руху в цій країні. У свою чергу мандрувати сторінками цього дослідження читачеві допомагають опрацьований автором архівний матеріал, цитати з видань, авторами яких є визнані представники українського закордоння. Важливу роль тут виконують світлини українських установ, які видавали ті чи ті видання, приміщення редакцій, обкладинок видань тощо. *(Сергій Козак).*

Подія непересічна: вихід у світ своєї «еміграційної саги» відомого науковця, журналіста й видавця Миколи Тимошика. Це двокнижжя народжувалося за кордоном, де йому вдалося віщувати й опрацювати створювані українськими емігрантами в різні часи численні архівні матеріали, підшивки і книжкові колекції зарубіжного українства. Загалом обсяг цієї ошатно виданої, щедро проілюстрованої рідкісними світлинами та документами новинки — понад тисяча сторінок.

Ще одна промовиста характеристика до титанічної праці професора Миколи Тимошика в час народження цього воістину неповторного двотомника полягає в тому, що він є першим дослідником в Україні і зарубіжжі, хто віднайшов у розрізаних архівах зарубіжного українства і впорядкував каталог видань українців у Великій Британії, починаючи з 1931-го і закінчуючи 2017 роком. Цей безцінний почин слугуватиме основою для майбутніх дослідників феномену незнищенності українського духу та його друкованого слова на чужині. Як і в себе вдома також. (*Надія Онищенко*).

Нова фундаментальна праця з історії світового українства у двох книгах — «Українська журналістика в діаспорі: Велика Британія» та «Українське книговидання в діаспорі: Велика Британія» — це перша спроба і доволі вдала! — узагальнити й осмислити в ретроспективі феномен журналістської і видавничої діяльності українців за Ла-Маншем. Обидві книги написані живою, доступною для масового читача мовою, з використанням цікавого фактажу, з лаконічними, але доволі цікавими авторськими відступами, які органічно вплітаються у канву розповіді. І це закономірно, адже Микола Тимошик — журналіст за фахом, у 70–80-х роках минулого століття працював у редакціях обласних газет у Чернівцях. (*Володимир Краснодемський*).

УКРАЇНЦІ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Микола Тимошик. Українці у Великій Британії: Документально-публіцистична оповідь. Київ: Парлам. вид-во, 2021. 600 с. Іл., ім. пок., резюме англ., нім. м. (Серія «Українці у світі»).

На основі опрацьованих автором архівів та бібліотечних сховищ у Великій Британії уперше узагальнено й осмислено феномен української еміграції у цій країні. У хронологічній послідовності висвітлюються становлення, здобутки та проблеми головних осередків українців: Союзу українців, Спілки Української Молоді, Української Видавничої Спілки, Об'єднання Бувших Вояків Українців, а також низки інших освітніх, культурологічних, допорогових, патріотичних об'єднань і груп наших земляків на чужині. Окремо йдеться про заснування українцями періодику, радіо та книговидання — і українською, і англійською мовами.

Обшир, глибина, достовірність і лаконічність викладеного матеріалу, сюжетний розвиток подій та властива цьому авторові документально-публіцистична манера оповіді дають можливість скористатися цією книгою і як своєрідним довідником з історії українців у Великій Британії.

Головні розділи книги:

Громадські організації українців між двома світовими війнами (1918–1945): Дипломатична місія УНР, Українське пресове бюро в Лондоні, Англо-українські комітети та інформаційні служби, Центральне Українське Допомогове Бюро.

Перші українські на британських островах (книги, книгарні, газети та журнали, друкарні та друкарі, видавництва, календарі).

Ствердження і розвій організованої громади.

Духовні підмурівки (Українська греко-католицька церква, Українська автокефальна православна церква, Лондонські сторінки української Біблії).

Резонансні акції британських українців.

Підручна література для СРСР із Лондона.

ЧИН УЧЕНОГО, ЖУРНАЛІСТА, ОСОБИСТОСТІ

ІЗ ДУМОК КОЛЕГ

Марія Матіос: ЗІЙТИ З БЕЗПАМ'ЯТСТВА

З Миколою Тимошиком ми одного покоління, а отже, одного (плюс/мінус) виховання, хоч Чернігівщина з Буковиною — дуже далекі в усіх сенсах: географічному, історичному, ментальному. Але система, яка з колиски брала наше покоління в «розробку», була надто наполегливою і — чого гріха таїти — єзуїтськи вмілою, щоб зацементувати у свідомості вразливих своїх «підопічних» поняття, які переважною більшістю мало перетиналися з нормальними маркерами життя. Система працювала безперебійно. Багатьох розумних їй вдалося заплутати, асимілювати до своїх потреб, назавжди зробити духовними і ментальними покручами.

І все ж зародки критичного мислення багатьох з нашого покоління зробили своє. Будучи допитливими, освіченими, працьовитими, переважно сільськими дітьми,

у більш свідомому віці багато з нас піддали нещадній ревізії все, нав'язуване нам упродовж процесу тієї «опіки». Отоді й упали мури історичної та інтелектуальної брехні, відкрилися злочини системи, яка щосили намагалася руками таких, як ми, нав'язати суспільству орієнтири безпам'ятства і казарменного послуху. Під тими неспростовними доказами система зазнала нищівного розгрому, підпертого свідченнями очевидців і учасників, архівними документами і волею свідомої частини суспільства.

Я рада, що багато десятиліть знаю одного з таких «погромників» брехні радянського розливу — професора Миколу Тимошика. Це саме від нього — уперше! — в 1978 році, в Чернівцях я дізналася, що, виявляється, не можна покладати квіти до пам'ятника Т. Г. Шевченка саме 22 травня, що Шевченків «Заповіт» перебуває під негласною забороною для публічного виконання і багато іншого. То не були просвітницькі бесіди вчорашнього випускника Київського університету і студентки Чернівецького вузу. Для мене це було, поміж іншим, «відкриття Америки» тієї частини життя, якої бракувало моїм «відмінним» тогочасним знанням радянської студентки.

... Я вражена Миколиним двотомником «Село». Подеколи мені навіть здається, що ми в чотири руки написали одну книжку — БУКОВА ЗЕМЛЯ і чернігівське СЕЛО, що натягнули оту нитку Історії від його Чернігівщини до моєї Буковини, препарували все — час і владу, людей і події, добро і зло.

І коли би треба було одним реченням визначити суть творчості таких, як ми, я би сміливо поставила епіграфом оте Тимошикове «зійти з безпам'ятства», що рівноцінне франковому «лупати сю скалу».

А скала ще доволі тверда. І в Миколи Тимошика ще багато роботи.

м. Київ

Богдан Демчук:
ТЕРНИСТИМ ШЛЯХОМ
ВСЕЖИТТЄВОГО ВЧИТЕЛЯ

Уперше я зустрівся з професором Миколою Тимошиком на канадській землі, у Саскатуні, восени 2000 року. Тоді, в рік свого 75-річчя, громада Українського православного собору св. Покрови Вінніпезі організувала в містах найбільшої посілости українців у Канаді всеканадський, бо від Монреалю й до Саскатуна, тур-презентацію його книги «Лишусь навіки з чужиною...». Книга ця була написана за результатом дослідження автором колосального архіву митрополита Іларіона (Огієнка) у Вінніпезі. До речі, цей невідомий мені натоді молодий київський професор був першим дослідником з-поза меж Канади, кого запросила консисторія УПЦК Канади для опрацювання архіву та створення першого повного життєпису митрополита на основі досі незнаних історичних документів.

Отож, нашу тривалу в часі й результативну дружбу ніби як передбачив Огієнко-Іларіон. Пан професор загорівся ідеєю повернути на береги Дніпра творчу і наукову спадщину особистості, яку доти Україна не пізнала й гідно не пошанувала. Я ж, висвячений після закінчення Колегії Св. Андрія у Вінніпезі у сан священника самим митрополитом, ментально сформований на його працях, ніколи не бачив України (мої батьки були з піонерів-переселенців із Волині та Галичини).

По поверненні після третьої наукової поїздки з Канади до Києва, Микола Тимошик зареєстрував у Києві Фундацію та видавничий проект «Запізніле вороття», під мотто якого щороку стали з'являтися чергові томи з канадського архіву та бібліотеки митрополита. На початках йому активно допомагали вірні «іларонівці» — колишня особиста секретарка митрополита Ан-

на Фігус-Ралько та колишній декан колегії Св. Андрія отець-протопресвітер Степан Ярмусь. Після їх відходу у вічність справа з промоцією видань Фундації за рубежем перейшла в мої руки.

Приємно було готувати рецензії-відгуки на кожен новий том «Запізнілого вороття» та знайомити з ними наших земляків через українськомовні періодичні видання західної діаспори.

Завдячую Всевишньому, що мені пощастило також долучитися до всеукраїнського туру-презентації творів Огієнка в Україні. Зазвичай такі велелюдні дійства відбулися в університетських містах, у просторих актових залах, де збиралося багато людей, передусім студентів, викладачів. Під час двох поїздок в Україну мені випала честь мати слово про митрополита Іларіона і українську діаспору перед юними і дорослими слухачами у Києві, Житомирі, Чернівцях, Кам'янці-Подільському, Снятині.

Всюди, куди ми приїздили, я спостерігав, що пана професора зустрічають як свого, близького за духом, що він легко сходиться з людьми, має там авторитет і пошану. Бачив, як захоплено сприймають його виступи. Він як виступає, ніколи не заглядає в папери, бо то все йде від серця, від глибоких знань. Йому легко вдавалося в чужому місті зібрати велику аудиторію, вправно керувати мультимедійними проектором і заряджати слухачів енергією свого слова.

Найбільше мене схвилювала зустріч із студентами-журналістами в Київському національному університеті культури і мистецтв, де викладає професор. Перед початком моєї промови одна студентка, до речі родом із Донецької області, за дорученням професора, продемонструвала на великому екрані несподівано приємний для мене фільм про канадського гостя. Не будучи зовсім знайомою зі мною, вона швидко відшукала в інтернеті необхідну інформацію, світлини, різні газетні публікації за темою, сама створила той фільм.

З цього я зробив висновок, що мій колега вдалий і як викладач та виховник, якого люблять студенти, саме за те, що він їх гарно вчить на прикладах своїх журналістських навичок.

Ще мене приємно вразило, що мій український друг легко вхожий до студій радіо і телебачення, до різних редакцій газет. Повсюди, де не були, в нас брали журналісти інтерв'ю, запрошували студії на радіо-телепередачі. Для мене то був ще й перший досвід участі у прямих ефірах. Приємно було, що українські слухачі і телеглядачі цікавляться і митрополитом Іларіоном, також і життям української діаспори.

Я часто себе запитую: як вдається професорові так багато встигати і так багато зробити? Це ж не тільки університетські виклади, вимушені підробітки, щоб прогудувати немалу сім'ю. Це також і 21 том упорядкованих, з його ж передмовами і примітками, праць Огієнка у серії «Запізніле вороття», і 25 одноосібно написаних власних книг з різних ділянок українознавства, і майже півтори тисячі опублікованих у різних українських і зарубіжних виданнях статей. Це й громадська діяльність як члена головного проводу товариства «Просвіта». Де на те брати часу?..

Відповідь знаходжу в тому, що Микола Тимошик, захопившись свого часу чином митрополита Іларіона, перепустивши через своє серце сотні і тисячі документів тієї доби, «перехворівши» болями і стражданнями героя своїх книг, простує його тернистим шляхом. І з його життєвським кредо:

*«Хай лютий ворог на Голготу
Жене стократ за Україну
Для неї я свою роботу
Аж для могили не покину...»*

м. Саскатун (Канада)

Микола Степаненко: ДУХОВНИЙ СВІТИЛЬНИК ЧАСУ НАШОГО

З любов'ю, трепетом, шаную, захопленням згадуємо предтеч, які залишили непроминальний слід на ниві української духовності, намагаємося досягнути їхній життєвий подвиг, належно оцінити їхній набуток, зробити все можливе, аби їхня спадщина стала одним із важливих живильних джерел сьогодення, аби їхні мудрі поради вказували нам шлях у грядущину, допомагали самостверджуватися в нових історичних умовах, виховували почуття гордості за славне минуле.

Іван Франко, Пантелеймон Куліш, Борис Грінченко, Іван Огієнко — славна когорта найдостойніших українців, які віддали себе сповна служінню рідному народові, що виривався з цупких імперських обіймів і прямував через терни до висот цивілізації.

З-поміж сучасників, які рівняються своїми діяннями до одержимих попередників, — доктор філології, професор, письменник, журналіст Микола Тимошик. Мудрий учений, щирий патріот, залюбленець у минувшину України й палкий оборонець її дня натеперішнього й завтрашнього.

З-під пера цього вдумливого й незмірно працьовитого дослідника вийшло сонмище книг, статей, кожна з яких наповнена глибинним змістом, просякнута любов'ю до людей, до подій, які вони вершать, заряджена потужною енергетикою, що спонукає до творення добра і справедливості на землі. У рядках та між рядками розмислів Миколи Тимошика сяє на повну силу правда, яка перемагає олжу, пломенить справедливість, що спалює лицемірство, вияскравлюються незаперечні факти, які розвінчуть міфи про наше збігле.

Від рідного села з його самобутньою історією, від праотців із їхніми яскравими земними дорогами до найвіддаленіших куточків, де чується українське слово, прямує гостра, смілива, оперта на неспростовні факти думка професора Тимошика. Вона нікого не залишає байдужим, усіх просвітлює, ощедрює, скидає з очей полуду, учить жити по совісті, дбати про «свою й правду, і силу, і волю» у «своїй хаті». Ювіляр робить справу, покладену на нього Всевишнім, філігранно, дипломатично, вишукано, а основне — результативно.

Гідна щонайвищих похвал сущих і тих, хто прийде після нас, праця Миколи Тимошика над духовним матеріком Івана Огієнка. Ожив Великий Українець, митрополит Іларіон, у всій його величі. Книги, які впорядкував, прокоментував, прикрасив своїми передмовами й післямовами науковець Тимошик, зайняли найдостойніше місце в нашому духовно-інтелектуальному храмі. У них вічне майбутнє. За ними дослідники вистежуватимуть перебуле, звірятимуть свій час із тими, хто в надскладних умовах виборював самостійність і незалежність України.

Микола Степанович працює не для слави (вона вже огорнула його зовсібіч). Він просто прямує вперед і веде за собою, сіє, збирає і знову засіває, знаючи, що жнива неодмінно наспіють. То ж нехай буде довгий і плідний шлях у нашого ювіляра. Творчого Вам многоліття, Святийнику Землі Української!

м. Полтава

Василь Яременко:

ЕКЗАМЕН НА ВІДМІННО З ПЛЮСОМ

Бібліографія вченого — це зазвичай зарубки на лінії-рисці, що її проводять між двома датами: приходу на цей світ і відходу у вічність.

Карби професора Тимошика зроблені, схоже, відбитим молотком шахтаря, що видає на-гора енергоносії нашої духовності. Його науковий вік ще на юнацькій порі, а він зробив уже близько двох тисяч скарбів — і все монументально, універсально, академічно.

Не кожен може збагнути, що то значить повернути до культурного і наукового вжитку 25 томів непромишляної наукової цінності спадщини Великого Українця Івана Огієнка. Кожен том, набраний здебільше власноруч на комп'ютері (бо це вперше з рукописів), супроводжується академічними статтями, а вся спадщина — науковими монографіями (їх лише про цю особистість — п'ять) професора Тимошика, написані пишною українською мовою.

Не кожен знає, що то віднайти ім'я українського першодрукаря — не нав'язаного з політичної кон'юнктури російськими і нашими попередніми дослідниками Івана Федорова, а нашого, львівського, Степана Дропана: скільки треба ковтнути архівної пилуки, здійснити численні поїздки до архівних сховищ різних країн Європи.

Наукові результати вражаючі.

Мене захоплює публіцистична спрямованість праць Тимошика-журналіста, його оборона журналістики від невігласів, що нищать її в корені. Мені імпонує громадянська позиція Миколи Степановича у відстоюванні наукових національних цінностей.

Вірю, що наукова громадськість отримає ще один біографічний перелік (так у XIX столітті наші поперед-

ники називали бібліографію) в наступні десятиліття наукової, публіцистичної, видавничої, редакторської, педагогічної діяльності цього працелюбного чоловіка. Він справді універсальний і академічний учений, і безмежний борець за національні цінності України.

Переглядаючи біографічні і бібліографічні позиції цього видання, із задоволенням засвідчую, що мій булий студент Микола Тимошик склав екзамен із журналістики на відмінно з плюсом!

Із філологією в Україні все в порядку, бо учні переростають вчителів. Є ріст. Микола Степанович тому прекрасне свідчення. Він сьогодні — найповажанніший Учений, Трудівник, Людина! Так і тримати! Щиро радію за Вас.

м. Київ

Володимир Демченко: ЦІЛЕСПРЯМОВАНИЙ І ДИНАМІЧНИЙ

Переді мною елегантний чоловік з розумними і дещо сумними очима, вдягнутий за останньою шведською модою: в джинсах і кросівках. Кросівки, здається, характеризують його якнайповніше. У будь-яку мить він готовий зірватися з місця і мчати вперед за новими радіннями і відчуттями. Легкий на підйом, динамічний і цілеспрямований. Так що ж: «і жити, і почуватися» поспішає? Не зовсім так. Це вміння іти в ногу з життям. І якщо сьогодні життя надає таку можливість стрімко йти вперед у кросівках, то він всього лиш уступив часові у формі одягу, але не в думках, почуттях і переживаннях.

м. Дніпро

Дмитро Миронюк:

НЕ НАГРАНА ПРОСТОТА І ВІДВЕРТІСТЬ

У кожного з нас є свій всежиттєвий учитель. Є він і у мене. Це — нині відомий в Україні і за кордоном вчений, доктор філологічних наук, професор Микола Тимошик.

Перші його самостійні творчі уроки формувалися у час нашої спільної праці в редакції чернівецької обласної газети «Радянська Буковина». Уже тоді в цій людині сподобалася не нагрana простота, відвертість, бажання надати безкорисливу допомогу, вміння підтримати людину у важку хвилину.

А раз Микола Тимошик запропонував мені зайнятися наукою. Більше того, відразу подав ідею — взятися за дослідження чину і творчості великого українського державника, журналіста, редактора, публіциста Симона Петлюри.

На той час про цього діяча я знав, напевне, те, що знала більшість українців, яким ще з радянських часів втовкмачували: Петлюра — націоналіст, бандит і таке інше. Про журналістську діяльність його годі було говорити. Але саме Микола Степанович зумів мене переконати, що це благодатна, не досліджена, але вкрай потрібна тема. Для себе, для України, для нашої історії.

Згодом я написав і видав три книги про Петлюру-журналіста, захистив у Києві під керівництвом мого друга-наставника кандидатську дисертацію. Але, якби не було такого наставника, якби не його наполегливість та допомога, ніякого б результату не було.

м. Чернівці

Олена Найда:
ТАКІ НІЗАЩО НЕ СХОДЯТЬ
З ОБРАНОГО ШЛЯХУ

Не вперше зустрічаючись із Миколою Степановичем, завжди дивувалася його енергії, завзяттю, навіть зятятості до пошуково-наукової праці і популяризації нових надбань. Він не пише заради чергових звань і титулів, він вергне гори, аби знайти істину, яку й намагається нести по всьому світові. Ця істина — суто українська. Вона цікавить ближнє і далеке зарубіжжя. Ім'я Тимошика широко відоме українцям у десятках країн на різних континентах. От тільки в себе, на батьківщині, чомусь не змогли оцінити його заслуг.

2018-го Ніжинський університет імені Миколи Гоголя подавав кандидатуру письменника на здобуття літературної премії імені Михайла Коцюбинського. І от після видання 21 книги Івана Огієнка і 22-х власних, їхній автор виявився недостойним.

Ніжинський вуз планував повторно, уже 2019 року подати документи на ту ж премію, але Микола Степанович відповів категоричною відмовою...

У Біблії написано: «Не буває пророка без честі, хіба тільки на батьківщині своїй...». Тішить те, що цей чоловік нізащо не зійде з обраного шляху, не зрадить своїм принципам, не покине розпочату справу, адже невивчених праць Івана Огієнка йому вистачить ще не на одне десятиліття.

м. Ніжин на Чернігівщині

Галина Карпенко:
ОСІБНА НАУКА
«СОЛОДКО-ГІРКІЙ ПРОФЕСІЇ»

«Моя перша замітка в газеті «Під прапором Леніна» 1970 року на 15 рядків усе життя мені в емоційному плані дорожча, ніж мої нинішні численні товсті книжки». Так мені написав доктор філологічних наук, професор Микола Тимошик.

Мій університетський однокурсник Коля Тимошик привозив недавно в редакцію «Вісника Переяславщини» на майстер-клас своїх студентів. Вони написали про враження від Переяслава, переслали ці тексти мені.

Я до тих «дитячих вправ» спочатку віднеслася із величезним скепсисом і сказала професору, що не буду їх публікувати. І тоді він написав мені листа, який я цитую в першому абзаці. Мені стало соромно за свою байдужість до текстів майбутніх журналістів, перечитала ще раз і вирішила, що окремі фрагменти надрукувати можна.

Але ж який у них професор! Він любить своїх студентів і щиро хоче, щоб вони навчились нашій, як він каже, «солодко-гіркій професії». Він готовий відстоювати кожне їхнє речення. І якщо бодай кілька студентів через кілька років оберуть професію журналіста, то вони неминуче згадуватимуть професора Миколу Тимошика. Бо він навчив їх найголовнішому — ніколи не втрачати інтересу до життя, бути Професіональними, Порядними, Патріотичними.

м. Переяслав на Київщині

ІЗ ДУМОК СТУДЕНТІВ

Всередині січня святкує День народження прекрасний викладач, мудрий керівник, молода, але вельми талановита людина, поруч із яким ми відчуваємо себе рівними, — Микола Тимошик.

Пане Миколо, Ви піднялися на свою Голгофу і високе воскресіння Ваше гряде.

Студенти Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

(З привітання в тижневику «Освіта». 2000. 5–12 січня).

Мала на Арсеналі ще одну приємну й несподівану зустріч, яка повернула мене у студентські роки. І я навіть трішки заностальгувала за тією порою...

На книжки українського гуру з видавничої справи й редагування Микола Тимосиук було «справжнє полювання». Ми буквально напам'ять вивчали усе, що написано в його «Історії видавничої справи», послуговувалися «Книгою для автора, редактора, видавця», коли писали дипломні. Треба було не лише написати роботу, а й визначити формат, обрахувати обліково-видавничі й умовно-друкарські аркуші, проставити сигнатуру, оформити реквізит — одне слово, зробити книжку. І видання пана Миколи, його статті у різних часописах стали неоціненною допомогою. А прізвище «Тимошик» звучало велично і з пієтетом: «Сам Тимошик!», «А у Тимошика написано», «А Тимошик вважає так».

І от пан Микола підходить до стенду «Клію» з робочого питання, я починаю думати, де я бачила це обличчя, а він якраз називає своє ім'я і прізвище.

Зробили світлину на згадку.

Тетяна Кришталовська

(Зі сторінки ФБ)

Микола Степанович — талановитий оратор. І з перших слів промови зацікавив, захопив аудиторію. Та це й не дивно, адже відчувалась компетентність, глибока обізнаність професора, а ще — палка любов до справи свого життя. Доля Івана Огієнка та його архіву, феномен Реймського Євангелія та рукописні дива єрусалимської землі — ось епізоди з промови професора, що, мабуть, найбільше вразили і запам'яталися студентам.

О. Моцяк

студентка Української Академії друкарства

м. Львів

(Із замітки «Зустріч, яка схвилювала душу». Поліграфіст: Газета колективу Української академії друкарства. 2005. Ч. 1. Січень)

Тридцять п'ять років тому побачила світ наша перша «Вербиченька». На щирю жіночу розмову запросила читачок незабутня Лариса Шахова — «про те, що хвилює, що радує, а чи болить (так у вступному слові мовилося).

Студентка Олеся Копецька з Кіровограда — зовсім юна: чи не вдвоє менше їй літ, ніж «Вербиченьці». Але любить дівчина читати сторінку для жінок, охоче долучається до її творення. Образки, етюди, замальовки, які пише Олеся, зворушливі, цікаві.

А в останньому листі Олеся поділилася своїми враженнями від знайомства з київським професором Миколою Степановичем Тимошиком. На зустрічі зі студентами Кіровоградського державного педагогічного університету він прочитав свою бувальщину, яка колись друкувалася у «Вербиченьці», — «Солом'яна лялька». «Почуте нас настільки вразило, пише Олеся, що всі завмерли, а в декого з очей покотилися сльози. Микола

Степанович запропонував нам дописати продовження розповіді — на свій розсуд. Може, хтось у моєму продовженні впізнає себе? І замислиться...»

*(Зі сторінки «Вербиченька» газети «Сільські вісті» (ви-
пуск за 9 серпня 2009 р.)*

Я прийшла до Національної спілки журналістів України зі своїми одноклассниками за запрошенням нашого викладача Миколи Степановича Тимошика на презентацію книги його померлого в юності однокурсника Сергія Козьякова «Життя без брехні».

Щемку атмосферу, яку вловлювали найтонші струнки моєї душі, неможливо описати найфіліграннішими словами... Кожен із присутніх намагався розказати щось особливе про автора та розділені з ним миті студентського життя. Часом на поверхню впливали такі маловідомі факти, що здивовано розкривали очі не тільки колишній сусід по кімнаті, одноклассники, але й родичі Сергія. Коли презентація добігала кінця, мною вже невідворотньо оволоділо почуття якоїсь духовної близькості та давнього знайомства із талановитим поетом та автором презентованої книги. Саме це я і вважаю найбільшим здобутком сьогоднішнього вечора: збагнути очі людини, яка вже майже як понад 37 років як рушила за овид, дано не кожному...

Окремо гаряче завдячую за подарований примірник шедевру «Життя без брехні». Не знаю як я прийшла до цього рішення, але пам'ятаю напевне: дочитавши останню строфу вірша «Пародія на самого себе», я вже знала, що обов'язково маю придбати збірку. Коли я звернулася із питанням щодо придбання до Миколи Степановича, перу якого належить передмова книги, він сказав, що книги не продаються, тим паче для того, щоб під «борщі» їх підкладати. Здавалося б, пожартували і досить. Але, за словами нашого професора, його приємно вразило і роз-

чулило моє несміливе прохання. Саме тому він, першій із усіх присутніх на презентації, вручив мені омріяну збірку, гучно виголосивши ім'я студентки-першокурсниці на весь прес-зал у НСЖУ — «щоб почувли!».

Наталія Мазанюк
студентка КНУКІМ
(З її сторінки ФБ. 27.02.17)

Безмежно вдячна Вам за те, що вирішили опублікувати мою роботу!

Це, дійсно, стало приємною несподіванкою для мене, бо коли писала цей матеріал, навіть, не замислювалась над тим, що його побачить хтось, крім Вас. Після першої лекції я була вражена і розчулена Вашим текстом, котрий Ви читали нам на парі, тому вийшовши з університету та зайшовши у вагон метро, просто почала набирати свій текст на телефоні. Я і зараз повністю не усвідомлюю як написала цю розповідь... Здається, що слова самі склалися в речення... Напевне, мені було необхідно — поділитись з кимось своєю історією, а Ви стали саме тією людиною, яка дала поштовх до цього.

Також хочу безмежно подякувати за книгу, яку Ви надсилали мені ще у вересні. Буду чесною, читала її протягом майже двох місяців і це не тому, що забула про неї, а тому, що не могла інакше.

Читаючи книгу, часом відчувала мурахи від прочитаного, іноді з'являлися сльози, а іноді ніяк не могла усвідомити деяких речей, тому перечитувала кілька разів.

Зізнаюсь, що це саме та книга, яку хотілось відчувати кожною клітинкою, зрозуміти кожне написане слово. Були моменти, коли робила перерву близько тижня у читанні бо розуміла, аби отримувати інформацію далі потрібно налаштуватись.

Хочу вкотре повторити, що захоплююсь Вашим вмінням володіти словом і так чудово писати! Дякую за мож-

лівість навчатись у Вас! Пишаюсь, що знайома з Вами, адже Ви, насправді, є прикладом для багатьох!

Дякую!

Тетяна Антоненко
студентка КНУКІМ
(З листа від 20.11.2020)

Могла б не писати у Facebook місяцями, проте не можу не увічнити на цій сторінці свою першу серйозну публікацію: Всеукраїнський культурологічний тижневик «Слово Просвіти». Число 11 від 12.03.2020.

Добірка робіт на тему, від якої тремтять руки та зривається голос. Це творча вправа нашого викладача «Основ журналістики» професора Миколи Тимошика про ключове слово, що вплинуло на вибір професії.

Пам'ятаю, як писала — відверто, чесно та болісно. І пам'ятаю, як передавала викладачеві — невпевнено, схвильовано, боязко. І саме Миколі Степановичу щиро дякую за небайдужість до творчої діяльності молодих студентів-журналістів та їхніх творів, що пронизані прагненням світла і правди. Радію, що саме цей есей поклав початок. Нехай Слово не втрачає гостроти.

Дарина Березан
студентка КНУКІМ
(З її сторінки ФБ від 11.06.20)

Шановний Миколо Степановичу! Саме Ви відкрили мені двері в справжню, непідробну журналістику.

Пишаюся тим, що на життєвому шляху мав змогу бути частиною Вашої історії. Завжди буду згадувати Вас з величезною вдячністю. За віру та можливість бути почутим!

Максим Яковенко
студент КНУКІМ
(З листа від 25.04.20)

ІЗ ЮВІЛЕЙНИХ ПРИВІТАНЬ

Засідання Вченої ради Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка з нагоди 50-річчя професора Миколи Тимошика (23 січня 2006 року)

Від Парламентського видавництва

У священному сяйві казкового дійства Різдвяних свят маємо особливу честь вітати із першим ювілеєм Миколу Степановича Тимошика — доктора філологічних наук, завідувача катедри видавничої справи та редагування Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Вшановуємо людину, якій судилося стати не лише знаним фахівцем видавничої справи, а й відомим літописцем національного друкарства. Адже «українська книга мала пройти багатовіковий тернистий, воістину хресний шлях, виборюючи в умовах бездержавності право на своє існування, наполегливо й цілеспрямовано сіючи зерна Просвіти і Знань, спонукаючи цим самим народ думати, піднімаючи його з колін».

Ці знакові слова Миколи Тимошика складають кредо його професійного сумління: численні ґрунтовні праці цього авторитетного вченого збагатили світову гуманітарну науку.

Шанувальниками вишуканої риторики професора М. Тимошика стали поважні аудиторії в Канаді, Китаї, Німеччині, Польщі, Швеції, Франції.

Віддане служіння її Величності Книзі об'єднало навколо нашого Майстра друкованого слова та ораторського мистецтва сотні послідовників: студентів та аспірантів, колег-однодумців з єдиної віри в перемогу

високої людської моралі над темними силами чужинців і невігласів; заклало непохитні підвалини глибокого усвідомлення ролі української книги у духовних процесах державотворення.

Сьогодні, в день народження високодостойного ювіляра, з особливим почуттям святкової урочистості складаємо щиросердну подяку Миколі Степановичу Тимошику за вагомий внесок у популяризацію та професійний розвиток книговидавничої справи в Україні.

Бажаємо нашому дорогому ювілярові надійного здоров'я, творчих успіхів, міжнародних номінацій, родинного затишку, бізнесових здобутків і многая літа у товаристві добрих людей.

Директор Юрій Дяченко

Головний редактор Юрій Ганжуров

Від Буковинського земляцтва в Києві

Аж не віритися, що нашому юному, нехай і трохи сивуватому, другові сьогодні 50.

Ми, твої друзі, вважаємо, що ти прожив чудові 50 років.

Хлопець із небагатого сіверського села став відомим в Україні журналістом, ученим, педагогом, організатором і практиком друкарської справи. У тебе всі ці роки була одна «рука», яка протезувала тобі: чесне та благородне ім'я твоєї родини, твоя порядність, наполегливість, сердечне ставлення до друзів, повага до колег.

Без перебільшення можна сказати, що ти всюди був першим. Не тому, що відчайдушно прагнув цього, а тому, що «якось так виходило».

Студентом був у відмінниках, диплом журфаку Київського Шевченкового університету отримав із відзнакою. Через рік-два роботи в обласній газеті став одним із найкращих її журналістів; газетярем, якого шанували читачі, колеги і навіть представники владних структур.

У молоді роки ти став редактором обласної газети «Молодий буковинець» і чимало зробив, щоб вона стала однією з кращих обласних «молодіжок» України. А потім ЦК ЛКСМУ, робота головним редактором видавництва «Либідь», кандидатська, докторська дисертації. І нарешті ти — один із наймолодших професорів, завідувачів катедрою провідного вишу України.

Той, хто скаже «От, підфартунило хлопцеві...» — буде не правий, бо основний «факт» нашого хлопця Миколи — це наполеглива праця, висока самодисципліна, вміння ставити собі мету і досягати її. А ще така «дрібничка» — Бог і батьки дали Миколі розум і добре серце. А тому, хто іншим зла не робить і помагає чим може, — Бог дає.

У нашого героя чудова родина — любляча дружина Надія, прекрасні дітки Аліна і Ярослав. Для мене і моїх близьких родина Тимошиків — це приклад справжніх українських інтелігентів — по-європейськи освічених, національно свідомих, відданих Україні, з високими моральними цінностями. Вони не базікають про любов до України, вони все роблять для того, щоб наш чудовий народ зайняв гідне місце у світових цивілізаційних процесах.

І останнє.

Хочу сказати про науковий і громадянський подвиг Миколи Степановича Тимошика, пов'язаний з його роботою довкола величезної постаті в нашій історії — митрополита Іларіона (Івана Огієнка). Можна без перебільшення сказати, що Микола став одним із першовідкривачів спадщини Івана Огієнка часів незалежної України. Наполеглива робота в архівах Канади та інших країн, наукові розвідки, намагання відродити для молодого покоління спадщину цього велетня духа вивела пана професора на провідного огієнкознавця не лише нашої країни, а й світу. Відродження місць, пов'язаних з пам'яттю Івана Огієнка, огієнківські фестивалі, наукові

слухання, видання оригінальних книг про Огієнка, його заборонених раніше праць — за всім цим стоїть учений, пристрасний публіцист, педагог, організатор, видавець Микола Тимошик. Читайте його книги про Огієнка: вони написані пером не тільки науковця, дослідника, а й серцем і душею справжнього українського патріота, інтелігента з великої літери.

Можливо, хтось подумає: «Ну і наговорив тут панеґіриків ваш покірний слуга своєму другові». Не погоджуюся з цим. Нам треба вчитися шанувати кращих представників нашої нації при житті, говорити їм добрі слова, які вони заслужили своєю наполегливою працею. Треба шанувати тих, хто цього заслужив, створювати навколо них острів високого патріотизму, відповідний клімат у суспільстві. А то ми в Україні так любимо говорити високі слова і класти квіти. Коли люди вже стали нам пам'ятниками.

Давайте говорити добре тим, хто цього заслужив, при житті.

За дорученням «Земляцтва буковинців у місті Києві «Буковина» — Юрій Корнев з дружиною Валентиною і дітьми Оленою і Геннадієм

Від катедри періодичної преси Інституту журналістики

Катедра періодичної преси Інституту журналістики сердечно вітає Вас із першим п'ятдесятиліттям.

Ваше життя — це диво, помножене на талант і невтомну працю.

Ви народилися на Чернігівщині в забутому Богом і владою селі із символічною назвою Данина, де тільки любов батьків, природна допитливість, притаманна українцям, стриманість і стійкість могли сформувати Ваш характер і прагнення до мети. Це допомогло Вам,

мов ракеті, подолати майже недосяжну відстань від сільської хати до аудиторій факультету журналістики Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка.

І якщо для багатьох ваших однокурсників десять навчальних семестрів минали під гаслом «от сессии до сессии живут студенты весело», то для Вас це були семестри невтомної праці, оволодіння багатством знань, теорією та практикою творчості літературної, і наукової.

Ви не прагнули залишитися в Києві, не оббивали пороги різних столичних видань, щоб зачепитися бодай на півставки. І горда, щира в кожному добрім ділі Буковина радо прийняла молодого і здібного журналіста. Придивившись до Вас, буковинці довірили Вам відділ головної газети краю — «Радянської Буковини», а згодом — редакцію «Молодого Буковинця», яку Ви, як головний редактор, перетворили на кращу в Україні обласну газету для молоді.

Оце Ваше кредо — робити свою справу краще, швидше, талановитіше — незабаром повернуло до столиці України, де Ви послідовно стали відповідальним аналітиком сектору преси ЦК комсомолу, редактором Держкомвидаву, головним редактором видавництва «Либідь». А це вже Київський університет.

Тож Ваш прихід на рідний факультет уже як викладача, стрімкий злет до доктора наук, професора, завідувача катедри видавничої справи та редагування — явище закономірне, мов доля, неминуче.

Широкі кола читачів поцінують Ваші ґрунтовні книги «Голгофа Івана Огієнка», «Її величність — книга», «Лишусь навіки з чужиною...», «Видавнича справа та редагування», «Видавничий бізнес», «Історія видавничої справи», Ваші численні передмови, упорядкування, переклади, наукове редагування, рецензування. Все це помічено в наукових і літературних колах. У 2000 році Вас одноголосно прийняли до Національної спілки

письменників. А 24 грудня 2004 року річні збори Академії наук вищої школи України — а це 226 голосів — обрали Вас академіком. Щиро вітаємо Вас.

Ваші творчі шляхи, наукові проекти пролягли до Іспанії, Канади, Німеччини, Франції.

Подвигом можна назвати те, що Ви повернули з Канади до України рукописи видатного діяча української науки, культури і освіти Івана Огієнка, створили благодійну Фундацію імені митрополита Іларіона (Огієнка) і видаєте його твори. Ви стали першим лауреатом премії ім. І. Огієнка.

Вітаючи Вас із молодим ювілеєм, члени катедри періодичної преси Інституту журналістики щиро бажають ВАМ щастя, здоров'я, багато років творчого життя, нових звершень в ім'я рідної України.

***Зав. катедри періодичної преси
професор Тетяна Приступенко***

Від катедри міжнародної журналістики Інституту журналістики

Вельмишановний наш книголюбцю, книгознавцю, книготворцю!

Найміжнародніша катедра, вітаючи Вас, Миколо Степановичу, низенько вклоняється перед Вашим передчасним повноліттям, що не в'яжеться з Вашою енергійністю, завзяттям, прудкістю.

Бог послав Вас людству в святі, але морозні дні Водохреща, щоб загартувати в життєвій оболонці, аби Ви несли в серці тепло і щедро обгортали ним ближніх.

І чи не першою бабцею-повитухою при народженні майбутнього велета в журналістиці була наша катедра, щоправда, з тодішнім язичницьким клеймом «партійно-радянської преси». Вона не тільки вибавила Вас у колись з вервечками, але й відчинила квартиру до Єв-

ропи. З її благословення Ви спізнали аромати буковинського слова, коли шпарко перестрибнули всі журналістські сходинки аж до редакторського Олімпу, та так хвацько, що Ваші газетярські чесноти запримітив православний комсомол і не менш православна партійна школа. А звідти — широкий шлях у творчі світи.

Ви вилебедували у книговидавництво й науку. І тут хрещеним батьком заочно став митрополит Іларіон. Це ж його очима Ви по-новому глянули на Богдана Хмельницького, Тараса Шевченка, українську культуру і слово.

Тепер із партійних ми стали міжнародними, але й Ваші наукові інтереси ширяють від Парижа до Оттави і приносять в українську землю розгублені зернятка національної культури.

Тож нехай не згасає ватра Вашої юної душі, аби майбутні покоління — тепер уже не тільки українців, а й китайців, — чманіли ще не від одного тому Ваших неповторних праць.

***Зав. катедри міжнародної журналістики
професор Олександр Мелещенко***

Від катедри історії літератури і журналістики Інституту журналістики

Катедра історії літератури і журналістики з особливим задоволенням вітає Вас із славним ювілеєм!

Говорити про Вас, Миколо Степановичу, дійсно приємно, тому що Ви — талановита особистість!

Ви блискуче поєднуєте:

- потужний інтелект,
- надзвичайну ерудицію,
- витончену шляхетність,
- неймовірну працездатність.

І все це витворює особливий феномен професора Миколи Тимошика.

Хай Господь і надалі обдаровує Вас усілякими гараздами!

Хай лине з національного ефіру Ваш неповторний заворожуючий голос!

Хай і надалі п'янкий вітер далеких мандрів наповнює вітрила Вашого натхнення!

Високих Вам злетів, нових творчих ідей!

Катедра історії літератури і журналістики

Від катедри теорії масової комунікації

Маємо високу честь щиро і сердечно вітати Вас із золотим 50-літтям.

Ви йшли до науки і освіти нелегким шляхом, сповненим творчих пошуків, невтомної педагогічної праці на ниві розбудови нашої незалежної України.

Ми цінуємо Вас як відомого науковця, університетського професора, завідувача катедрою видавничої справи і редагування.

До свого ювілею Ви прийшли з такими видатними дослідженнями як «Голгофа Івана Огієнка», «Її величність — книга», «Лишусь навіки з чужиною...», «Історія видавничої справи, «Видавнича справа та редагування», «Видавничий бізнес»; видавничий проєкт «Запізніле ворття». На посаді завідувача катедри виявився Ваш хист педагога та організатора.

Ми раді, що Ви виявили такі здібності.

Бажаємо Вам доброго здоров'я невичерпної енергії, нових здобутків на ниві освіти і науки.

Нам імпонує, що Ви, маючи знання європейського рівня, завжди були, є і будете справжнім патріотом України!

Колектив катедри теорії масової комунікації

Від Національної Радіокомпанії України

Колектив Українського радіо щиро і сердечно вітає Вас, відомого науковця, пристрасного публіциста, здібного редактора і організатора видавничої справи, наполегливого діяча педагогічної науки, вихователя молодих журналістів і видавців із першим 50-річчям!

Нам приємно вітати Вас ще й тому, що Ви належите до когорти молодого української генерації, яка плідно працює на молоду Українську державу.

Колектив Національної радіокомпанії України переконаний в тому, що Ви здійснюєте справжній науковий подвиг: повертаєте із забуття твори подвижників української культури, зокрема, літературні, наукові, богословські праці професора Івана Огієнка (митрополита Іларіона).

Будемо раді, коли найближчим часом Ви продовжите авторські радіопрограми, що звучали на Українському радіо протягом останніх десяти років. Маємо на увазі передачі «Божа іскра Івана Огієнка», «На перехрестях долі», «Сторінками історії», які користувалися особливою популярністю в наших слухачів.

Хай Господь дарує Вам багато років і славного козацького здоров'я! Творіть і видавайте нові книжки та підручники на честь «Її Величності — Книги».

Натхнення Вам для нової дослідницької праці, нових книжок у видавництві «Наша культура і наука».

Хай збуваються усі Ваші задуми і мрії, а Ваш творчий досвід стає безцінним надбанням для молодих умів.

З роси і води Вам, дорогий Миколо Степановичу!

Слава Вам обом — Бібліо-Тимошикові і Радіо-Тимошикові!

***Віце Президент НРКУ,
директор Дирекції мистецьких програм
радіо «Культура» Л. А. Доценко***

Від катедри журналістики Харківського національного університету ім. В. Каразіна

*В кого розуму є кошик,
Не купований за грошик?
В кого очі із волошок,
Сам Герой-Котигорошок?
Упізнали?
Це — Тимошик!*

*В хліборобській у родині
Народися він в Данині,
Дав йому могутній рід,
Випускаючи у світ,
Ждучи радісних вістей
Від четвертого з дітей.*

*Він не їздив в школу автом,
Мріяв стати космонавтом.
Та вернуло на добро,
Спритне, жвавеє перо.
Його знайшла турбота ненина
«Під прапором Леніна».
Йому надав надійний старт
«Комсомольський гарт».*

*Там надійно він засів,
Де уже гримів «Засів»
Й формував Атланти —
Мистецькі таланти.
Стала його марка
«Бабуся Одарка».*

*Далі його кроки —
То студентські роки.
У великім місті
Пише в «Сільські Вісті».*

Вже його товариш —
Подорожній нарис.

В нього доля нелегка
Він вже староста гуртка,
(Дістаємо фору ми)
Їздить він на форуми
Й оцасливлює в кінці
Старовинні Чернівці.
Геть аспірантуру,
Геть літературу.
Задля його злету
Подавай газету.

Не лежав він на перині
У «Радянській Буковині».
Кожному це видно —
Жив він творчо й плідно.
І дістав гостинець —
«Молодий Буковинець».

В нього доля нелегка —
Його кличуть у ЦеКа,
Щоб творить глаголи —
Вчити комсомоли.
Так, про що й не мріяв,
Повернувся в Київ.
Доля склала вибір —
Видавництво «Либідь».

Уже давно їм двига
«Її величність — книга».
Життя його спонука
«Наша культура і наука».
Подяк йому діапазон —
Митрополит Іларіон.
Спасибі каже беручко
Йому Аркадій Животко,

За звільнені джерела
Олександр Гнатович Мукомела.
Вклоняється держава,
Що видавнича справа —
І вдячне йому царство,
Що творить він «Друкарство».

По всій землі повсюди
Є дуже різні люди.
Одні із них суворі —
Кохаються на морі
І плавають, мов юнги.
А другі люблять джунглі,
Кокоси і банани,
Ліани й марципани.
А є такі аси —
Закохані в лампаси.
Є, котрі люблять сани,
А ще одні — тумани...

Тимошик каже: лину
Я серцем в полонину,
Що в ній краси є досить,
До Бога нас підносить.
Ну як вас не кохати
Вкраїнській Карпати?

А ми собі з низов'я
Вам зичимо здоров'я
Нових статей і книжок
Вам зичимо без знижок,
Нових видань, проектів
Вкраїнських інтелектів,
Щоб встала, наче лава,
Вкраїнська держава.
Й засяяла чудовим
На цілий всесвіт словом,

*Пишались щоб по вінця
Кохані українці,
Добром своїм духовним,
У славі неспростовним,
Пишалися не трошки,
Що є у нас Тимошки!*

**Від імені колективу катедри — її завідувач
професор Ігор Михайлин**

Від Київської Духовної Академії і Семінарії

Ректорат, Учена рада, професорсько-викладацький склад, студентство Київської Духовної Академії і Семінарії Української Православної Церкви Київського Патріархату сердечно поздоровляють Вас із 50-річчям від дня народження.

Ви — світський учений і педагог, але як дослідник церковної історії, пов'язаної з ім'ям великого митрополита Іларіона (Огієнка), органічно вписалися у виховний і науково-богословський процес нашої Духовної Академії. Ми цінуємо Вас як визначного науковця і члена нашої академічної Спеціалізованої ради для захистів дисертацій кандидата і доктора богословських наук.

З роси і води Вам, шановний Миколо Степановичу!

**Ректор Київської Духовної Академії і Семінарії,
Архiepиcкoп Переяслав-Хмельницький
Димитрій (Рудюк)**

Від державного спеціалізованого видавництва дитячої літератури «Веселка»

Веселково обнімаю Вас, одержимого колегу-книговидавця, подвижника українського книговидання, талановитого вченого із сяйливим Днем Вашого життя — П'ятдесятиліттям.

Сонце Вашої Долі — в зеніті, небеса освітлюють Вашу зоряну дорогу і приймають Вашу святую Молитву за митрополита Іларіона (великого українця Івана Огієнка), яку Ви склали на землі для України.

Дай Вам Боже, на все гоже — множити добрі справи на милій українській ниві, засівати елітним зерном для молоді студентської — цвіту нашої великої і славної нації.

Щиро Ваш — директор видавництва Ярема Гоя

Від видавничо-поліграфічного Інституту національного технічного університету України «КПІ»

Колектив Видавничо-поліграфічного інституту НТУУ «КПІ» сердечно вітає Вас із 50-річчям від дня народження.

Перебуваючи в розквіті творчих сил і могутнього наукового таланту, Ви невтомною працею торуєте нові шляхи розбудови теоретичних основ редагування, даруєте взірцевий зразок застосування свіжих ідей у практику підготовки фахівців галузі.

У день Вашого ювілею ми бажаємо Вам, активному ратоборцеві за втілення національної ідеї в збагаченні культури незалежної України, невичерпної творчої наснаги, доброго здоров'я, сімейного благополуччя і нових здобутків у роботі.

Директор ВПІ Петро Киричок

Зав. кафедри видавничої справи та редагування

Ольга Тріщук

Від Рівненського економіко-гуманітарного інституту

Професорсько-викладацький колектив Рівненського економіко-гуманітарного інституту вітає Вас із ювілеєм.

Ваше ім'я вченого, журналіста, професора, завідувача катедри Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка сьогодні відоме в Україні та за кордоном. Студенти РЕГІ навчаються за Вашими талановитими працями, які формують національний дух еліти незалежної України.

Завдяки Вашій титанічній праці, неперевершеним книжкам сьогодні в Україну повертаються з чужини імена її великих синів та дочок.

Ваш розум, працьовитість талант воедино поєднали із доброзичливістю, щирістю, бажанням підтримати і допомогти.

Хай щастить Вам на плідній ниві творчості і щоб Ви впевнено крокували шляхом знань і виховання молоді.

Ректор РЕГІ акад. А. С. Дем'янчук

Від Київського громадського товариства «Холмщина і Підляшшя»

Київське громадське товариство «Холмщина і Підляшшя» виносить Вам подяку за повернення до нас із незаслуженого забуття видатної постаті ХХ століття митрополита Іларіона (Івана Огієнка), який вніс неоціненний вклад в духовне українське відродження нашого краю, у розвиток Української православної церкви на нашій Холмській землі, який віддано працював для нашого народу на Холмській кафедрі — Святій Данилової горі, який висвітлював у своїх літературних творах традиції багатостражденної Холмщини.

Ми холмщаки та наші нащадки обираємо Вас, високодостойний Миколо Степановичу, почесним членом нашого товариства у надії на нашу плідну працю як у висвітленні багатогранної історичної величі Івана Огієнка, так і всесторонньої правди про наш Холмський край.

Н. Міщанчук, М. Дунайська та ін.

Від факультету журналістики Запорізького національного університету

Від щирого серця прийміть вітання із Запорізького краю з Вашим чудовим ювілеєм.

Нехай процвітає все, з чим Ви маєте справу: і родина, і університет, і видавництво, і підручники, і студенти! Хай Вас завжди надихатиме на творчість відчуття того, що ми Вас дуже любимо, пишаємося Вами і завжди чекаємо на зустріч на нашій землі.

Ваші

Володимир Миколайович Манакін і весь факультет журналістики, який із нетерпінням чекає на Ваші чудові лекції.

Від катедри журналістики Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля

Ми знаємо Вас як провідного, непересічного спеціаліста з питань видавничої справи, а крім того — як тонкого знавця книги.

Ми пам'ятаємо ту професійну та дружню допомогу, яку Ви надали кафедрі.

Щиро дякуємо і завжди чекаємо на Вас. Сподіваємося на подальшу плідну співпрацю.

Колектив катедри журналістики.

ЗАМІСТЬ ПІСЛЯМОВИ

ПРОБУДЖЕННЯ

Приїзд професора М. С. Тимошика до Миколаївського педуніверситету відразу ж викликав ажіотаж і неабиякий інтерес як серед студентів, так і викладачів.

Чесно кажучи, 131 група сподівалася побачити професора невеликого на зріст, в окулярах, глухим і на своїй незрозумілій хвилі. Але все склалося навпаки.

Ранок... Студенти навіть не запізнались. До аудиторії зайшов бадьорий чоловік, якому і сорок років не можна дати, без окулярів і не глухий. З перших же хвилин лекції Микола Степанович Тимошик задав швидкий темп.

Ми не могли не побачити приємну усмішку, добрий голос, який налаштовував на працю, і тишу, що не так часто присутня в нашій групі. Дуже несподіваним було те, що гість зробив нам невелику «встряску» завданням. Воно було цікаве: написати свої перші враження від запропонованої професором методики спілкування — і це через п'ять хвилин викладання. Потім ішла лекція, але лекція не в тому розумінні, що вам читають, а ви похапцем записуєте. Ні, лекція — легке сприйняття найголовнішого, що залишається в серці, а не в зошиті.

Ознайомлення з новою, шведською, методикою не просто сподобалося, всі були в захваті, слухали розповіді з прикладами із життя.

Другий день, уже не такі перелякані, ми почали одразу ж із вправи, де потрібно було розповісти про якусь свіжу подію міжнародного, всеукраїнського чи місцевого характеру. Отож, виявити свою звичку читати газети та слухати новини по радіо і формувати власну думку. Експромт відбувся! Далі були не менш цікаві вправи, сутність яких полягала у швидкості виконання завдання редагованого характеру. Але спочатку уважно слід було прочитати завдання до кінця, суть якого полягала в заклику: «Зрозумій суть, а потім берися за ручку».

Третій день був особливо незвичайним. Видавнича справа та редагування потребує вміння правильно редагувати текст. На перший погляд, це так просто. Але насправді виявилось інакше. Ми кинулися на екрані шукати помилки, але то були здебільш елементарні описки чи розділові знаки, ми не дбали про суть, логіку, зміст, фактаж.

За третім настав останній, четвертий, день. Микола Степанович запропонував провести прес-конференцію, де він і відповідав на наші запитання: про те, що нам було цікаво, що він не встиг викласти. На жаль, все минуло швидко, хоча питань було ще багато.

Вислуховуючи всіх, Микола Тимошик залишив приємні враження.

Чому?

Це просто. Київський професор спілкувався з нами нарівні, іноді видавав себе за звичайного студента, коли говорив: «Це так класно!», «Прикольна анкета!». І доказував нам, що ми не помилилися, обравши непростий шлях журналіста. Саме тому прощання було дуже сумне: після приємних слів, звернених до нашої групи, обстановка досягла кульмінації — на очах студентів з'явилися сльози.

Ніколи не думала, що людина може за чотири дні перевернути все: навчити бути патріотами своєї країни, поважати українську церкву і багато іншого.

Єдиним бажанням з нашого боку було якомога швидкого повернення професора до Миколаєва. Адже ми прагнемо почути нові цікаві і пригодницькі розповіді і про нашу професію, і про чин у ній неординарного професора Миколи Тимошика.

Марина Малишева,
студентка 131 групи спеціальності
«Видавнича справа та редагування».
(Газета Миколаївського державного університету
ім. В. Сухомлинського. 2005. Ч. 7. Листопад. С. 5)

НАВІЯНЕ ВІД ЧИТАННЯ КНИЖОК МИКОЛИ ТИМОШИКА

Самуель Смайлс писав: «Людина без принципів і без волі схожа на корабель, що не має керма й компасу, тому змінює свій напрямок зі зміною вітру». У Миколи Тимошика, на щастя, є «кермо» й «компас», і він вказує «напрямок вітру», відповідає «життєвим бурям» вчинками.

Те, що зробила ця Людина для журналістикознавства, видавничої справи, вже викликає захоплення. І ми можемо тільки уявити, якими подарунками побалує нас цей професор у майбутньому. Він окутий ореолом чистоти й щирості. Здається, все в ньому розповідає його історію. Варто тільки уважно приглянутися. Я ж намалюю його справжність.

Візьму пензель і просто відтворюватиму дух Одержимості й Творчості Миколи Тимошика.

Чому саме це?

Бо в одній з публікацій про цю особистість професор Дмитро Степовик писав, що частина ества Миколи Тимошика — «жодного дня без рядка». Це він засвоїв ще у студентські роки, коли його викладач повторював: «За-

писна книжка закривається в журналіста лише тоді, коли він лягає спати або помирає». І хто сперечатиметься?

З-під пера тепер уже професора Миколи Степановича вийшло безліч журналістських матеріалів, монографій, серед яких «Голгофа Івана Огієнка», «Ії величність — книга», «Лишусь навіки з чужиною», підручники, навчальні посібники, присвячені журналістиці й видавничій справі, кандидатська дисертація «Молодіжна преса України: структура, управління, функціонування на сучасному етапі (1985–1990)», а 1999 року світ побачила «Історія української преси» Аркадія Животка. Та й нині він «підтримує свою журналістську форму на сторінках «Літературної України», «Урядового кур'єра», «Дзеркала тижня».

Ще зі студентських літ він «розкушував» свій майбутній хліб, намагаючись знайти в ньому «зерно». Цими руками він писав і журналістські, і наукові тексти, із якими виступав на конференціях вже в інших університетах. Дипломну присвятив проблематиці жанру нарису в українській пресі. І тут уперше постав як дослідник. Юність — не перешкода, адже на меті — пізнання суті своєї професії. І це риси справжнього Професора, Інтелектуала, яким він прагнув бути, ще сидючи за студентською лавою.

1978 року в республіканському науковому збірнику «Журналістика: преса, телебачення, радіо. Питання історії, теорії та практики» серед матеріалів шанованих і тертих учених-журналістикознавців опублікували його наукову статтю. І це був неабиякий поштовх до подальшої праці на дослідницькій ниві.

Нині Микола Тимошик більше часу присвячує написанню книг. «Пілотними» в серії «Бібліотека редактора, видавця, автора», що випускає видавництво Миколи Тимошика «Наша культура і наука», стали «Книга для автора, редактора, видавця», «Видавничий бізнес», «Історія видавничої справи». У книжках цієї серії відчутне

Слово журналіста. Автор не просто описує тонкощі професій, а й розглядає проблеми журналістської, видавничої, редакторської справи, оцінює їх і наводить приклади їхнього вирішення.

Такий показовий приклад про вміння професора володіти словом. «Моя мама (гідрогеолог і викладачка іноземної мови) упродовж одного вечора прочитала майже половину «Книги для автора, редактора, видавця». Вона була здивована й задоволена. У цій книзі мама відкрила для себе багато нового, знайшла відповіді на питання, якими давно переймалася», — ділиться одна зі студенток Миколи Тимошика своїми враження від його лекцій та навчальних видань. Фактично з усіх книжок цього автора кожен охочий може почерпнути для себе немало цікавого.

Миколу Тимошика можна величати золотарем. Адже ті книжки, які він пише, випускає — знахідка для цінувальників своїх професій. Якісної літератури з журналістикознавства, видавничої справи нині не вистачає. Про професійність його книжок говорять подяки з вуст студентів, нагороди від Журі Львівського форуму видавців і Київського міжнародного книжкового ярмарку за «Історію видавничої справи». А ось «Книга для автора, редактора, видавця», як й «Історія одного журналістського курсу» є в переліку найкращих в одній із престижних номінацій Всеукраїнського рейтингу «Книжка року».

Видав Микола Тимошик зі своїм упорядкуванням, передмовами та науковими примітками і низку томів заборонених раніше в колишньому СРСР творів Івана Огієнка (митрополита Іларіона).

На теми «Огієнко і Україна», «Огієнко і дослідник його життя та творчості Тимошик» можна писати багато й окремо. Тут принагідно лише зазначу, що саме професору Миколі Тимошику канадська сторона видала на руки кілька тисяч копій рукописної спадщини Огієн-

ка-Іларіона для перевидання в Україні. Сталося це восени 2000 року після того як у десяти містах Канади, де проживає найбільше українців, з успіхом пройшов своєрідний тур-презентація книги М. Тимошика «Лишусь навіки з чужиною...: Іван Огієнко (митрополит Іларіон) і українське відродження». Книга ця створена на основі опрацювання автором величезного архіву митрополита Іларіона у Вінніпезі, куди професор Тимошик одержав від канадської сторони доступ першим серед українських і зарубіжних учених. Серед Огієнкових творів, написаних за океаном, які більш ніж півстоліття чекали на повернення в Україну і видані завдяки зусиллям Миколи Степановича (чого вартують лише одиссеї з пошуком коштів), варто виділити ті, які мали найбільший резонанс серед читачів, — «Тарас Шевченко», «Українське монашество», «Свята Почаївська лавра», «Слово про Ігорів похід», «Українська церква за час Руїни», «Богдан Хмельницький», «Розп'ятий Мазепа», «Рідна мова» та інші.

Формула любові до Івана Огієнка проста — із його книжок віє теплим духом українства. І взагалі тексти, високий чин, життєві перипетії цієї персони не змогли оминати серця дослідника.

Свою «пристрасть» до видавничої справи Микола Тимошик пояснює тим, що книга супроводжувала його все життя, тому бути байдужим до неї неможливо. До того ж, видавнича, редакторська діяльність менш деморалізована аніж журналістика. Саме моральності не вистачає українському суспільству. Натомість Микола Тимошик запевняє, що «не вивчивши зсередини достеменно усіх азів журналістської кухні, не загартувавшись від невдач і не очистившись від невластивих справжньому професіоналові таких згубних і таких поширених у нашому середовищі рис характеру, як злостивість і заздрість, не мав би морального права вчити журналістики своїх студентів нині, писати для них підручники».

Про моральність, правдивість мовить на лекціях своїм студентам. Із його вуст часто ллються заклики-перли на кшталт: «Вчіться бачити зорі в калюжах», «Живіть за формулою: я плюс суспільство», «Поєднайте в собі три «П»: Професіоналізм, Патріотизм, Порядність»... Я, що-правда, додала б четверте «П» — Правдолюбство. Його замало в сучасній українській журналістиці. І з цим без зайвих сумнівів погоджується мій навчитель.

Його вчили не входити до журналістики у брудних чоботях. Цього повчає й він. Нині, на думку Миколи Тимошика, журналістика залежна від засновників, вона «куплена і перепродана», громадська думка ховається в затінку. «Журналістика — це видиме і невидиме, до якого тяжіє правда, істина», — такою уявляє собі професор цю сферу. «В аморальному суспільстві не може існувати моральна журналістика». Ці слова — гірка правда.

Подібні відверті думки й оцінки ллються з вуст Миколи Тимошика медом, що здатний загоїти «рани» сучасної журналістики, якщо тільки ми навчимося «пити цей мед». Намагання подавати інформацію об'єктивно простежуються. Однак правдолюбам заважає вакуум брехні. Він неодноразово наголошує на важливості правди в журналістиці. Демонструє це своїми роботами. Гадаю, його стилю написання відповідає мій афоризм: що на душі, те й на пері.

Саме жага дістати рукою до голої правди спонукала вихідця із бездоріжного села ступити на журналістський шлях. Герой кінострічки «Журналіст», що з'явилася на екранах кінотеатрів наприкінці 60-х, торкнувся струни правдолюбства Миколи Тимошика своїм правдошуканням, захистом скривджених. Звичайно, був ще один неабиякий вплив на професійні уподобання тоді ще сільського хлопчини — розвалення церкви в його рідній Данині. Тоді селяни намагалися звернутися за допомогою до преси. Він розумів, що ставши журналіс-

том, зможе говорити на шпальтах газет про проблеми таких людей.

«Ще з дитинства не терпів несправедливості, не любив окомилювачів, що сидять на керівних посадах. Тому й обрав журналістику. Ремесло моє — справедливість. Буду навічно відданим йому», — пише він у книзі «Історія одного журналістського курсу».

Кликала його журналістика і «відрядженнями, дорогами, зустрічами з цікавими, неординарними особистостями, запахом свіжовідрукованої газети, де вміщено твою чергову статтю, в яку вклав частку своєї душі». Однак ще гучніше узивала «можливістю іти до людей із правдою, шансом своєю публікацією комусь допомогти, правом впливати на громадську думку».

Такі думки також можна називати журналістскознавством. Адже журналістика — це не лише історія, теорія, практика. Це життя, душа, вивчати які дуже не просто.

А зараз намалюю очі Миколи Степановича — мудрі, глибокі, нерідко зволожені, а головне — щирі. Недарма кажуть, що очі — дзеркало душі. На щастя, душа Миколи Тимошика не скляна, бо й очі не з того «матеріалу». Тут за основу взята прямодушність.

Властиві ці риси і його серцю, яке Ви одразу не побачите на цьому «полотні». Однак придивіться уважніше. Ось — воно на долоні. А прислухавшись, почуєте його прискорене вистукування. Це тому, що Микола Тимошик завжди прагне злету, більшого, глибшого, завзятішого пізнання чогось. У його серце вліті любов, добро, шанування, сила духу. Цими почуттями живила душу його Мати. А ось батько «привчив не пасувати перед труднощами, не принижуватися перед хамом, стискати непомітно кулаки, коли боляче, коли важко». Зробило таким серце й саме життя, яке він називає «своїм третім учителем». Останнє обпікало його, огортало теплом, однак не охолодило.

Певно, допомагали добрі люди. Є чим завдячувати і своїм побратимам з обласної газети «Радянська Буковина», де свого часу проходив практику, а дещо пізніше став головним редактором обласної молодіжки. Творчість, доброта працівників редакції, а також краса і традиції буковинського краю морально «підживили» серце юного журналіста.

Сповнене серце професора й неабиякою скромністю. Сенат Колегії Св. Андрія при Манітобському університеті (Канада) вручив йому мантию почесного професора цього навчального закладу, а також Острозьку Біблію. Восени 2007 року він став почесним професором Кам'янець-Подільського університету. Також Микола Тимошик — перший лауреат всеукраїнської премії імені Івана Огієнка. До того ж він посідає почесне дев'яте місце у рейтингу «Видатних буковинців», поряд з Ольгою Кобилянською, Володимиром Івасюком, Юрієм Федьковичем... На цьому переліку його громадське визнання не вичерпується. Однак саме такі визнання, здійснені не на офіційному рівні, він сприймає як стимул робити свою справу щораз краще. Такі поривання до досконалого вже підказують, що ця людина не живе марно.

А ще в його серці постійно жевріє надія. Якось опісля свята з приводу завершення першого курсу Микола Тимошик запропонував однокурсникам зустріти сонце. «Це сонце мені запам'ятається назавжди. Цікава деталь: на зустрічі сонця минулого року з випускниками школи в моїй Данині сонце було світло-жовтого кольору. Кажуть таке буває перед дощем. Цього разу, в Києві, воно особливо червоне і дуже велике. Хай буде на Добро і Надію», — пише він.

Саме сподівання на те, що «доля його не обмине», давали Миколі Тимошику силу йти вперед, не зважаючи на всякі штучні перепони, які нерідко доводиться долати на черговому етапі свого професійного ствердження. Ось фраза, яка вразила мене у цьому контексті, про-

читана в одній з книг Миколи Тимошика: «Не перестаю дивуватися й розчаровуватися у нахабстві й невдячності тих із близького оточення, кому щиро робив добро, кого безкорисливо підтримував. Тому не раз задумувався: чому добро часто буває покаруваним?».

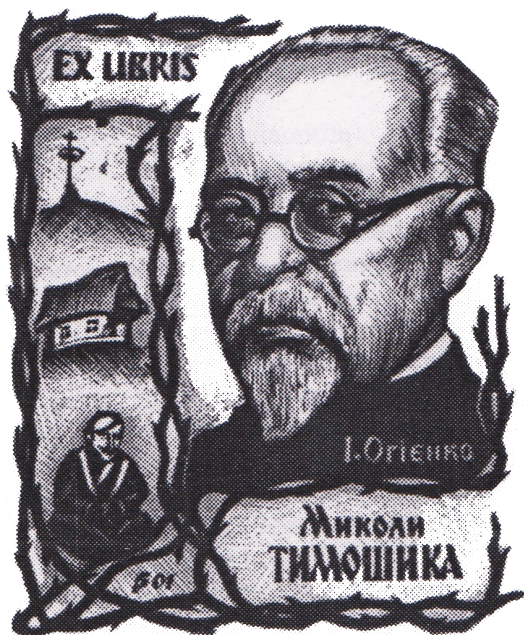
Доля любить терплячих. Полюбила вона й сільського хлопчину Колю, з села Данина, що загубилося з-поміж заболочених рудок на Чернігівщині. Хлопчину, який не побоявся піти встеленою камінням і вкритою пилом «дорогою в люди».

Останній мазок пензлем... Нехай полотно залишається недописаним, адже я переконана, що Микола Тимошик ще дасть привід його домалювати...

***Дарина Фіалко,
випускниця спеціальності «Видавнича справа та редактування КНУКІМ 2012 року.***

Частина друга

БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЗНИК

**Усі відійдемо натружені,
Лиш слово наше й пам'ять наших вчинків,
Горіння і скорботи вічний слід
У ній записані й осуджені
Триватимуть у невідомість літ.**

Борис-Ігор Антонич
З поеми «Книжка». 1936.

КНИГИ, БРОШУРИ, РОЗДІЛИ В КНИЖКОВИХ ВИДАННЯХ

КНИГИ

1. Тимошик М. Голгофа Івана Огієнка: українознавчі проблеми в державотворчій, науковій, редакторській та видавничій діяльності Івана Огієнка: Монографія. Передм. М. Жулинського. Київ: Заповіт, 1997. 232 с.: іл.
2. Тимошик М. Її величність — книга: історія видавничої справи Київського університету, 1834–1999: Монографія. Передм. В. Скопенка. Київ: Наша культура і наука, 1999. 306 с.: іл.
3. Тимошик М. «Лишусь навіки з чужиною...»: митрополит Іларіон (Іван Огієнко) і українське відродження: Монографія. Передм. В. Скопенка. Київ; Вінніпег, 2000. 548 с.: іл.
4. Тимошик М. Видавнича справа та редагування: Курс лекцій для студентів вищ. навч. закл., які навчаються за спец. «Журналістика». У 2 ч. Ч. 1. Київ: Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т журналістики, 2002. 98 с.
5. Тимошик М. Історія видавничої справи: Підручник. Київ: Наша культура і наука, 2003. 496 с.: іл.
6. Тимошик М. Видавнича справа та редагування: Курс лекцій для студентів вищ. навч. закл., які навчаються за спец. «Журналістика». У 2 ч. Ч. 2. Київ: Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т журналістики, 2004. 128 с.
7. Тимошик М. Видавнича справа та редагування: Навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл., які навчаються за спец. «Журналістика», «Видавнича справа та редагування». Київ: Наша культура і наука: Ін-Юре, 2004. 224 с.
8. Тимошик М. Видавничий бізнес. Погляд журналіста, видавця, вченого: Практ. посіб. Київ: Наша культура і наука, 2005. 238 с.
9. Тимошик М. Книга для автора, редактора, видавця: Практ. посіб. Київ: Наша культура і наука, 2005. 560 с. (Бібліотека видавця, редактора, автора).
10. Тимошик М. Книга для автора, редактора, видавця: Практ. посіб. 2-ге вид., стер. Київ: Наша культура і наука, 2006. 560 с. (Бібліотека видавця, редактора, автора).

11. Тимошик М. Історія видавничої справи: Підручник. Вид. 2-ге, випр. Київ: Наша культура і наука, 2007. 496 с. (Бібліотека видавця, редактора, автора).
12. Тимошик М. Дмитро Степовик. Життя й наукова діяльність: Монографія. Київ: Архангельський глас, 2008. 656 с.: іл.
13. Тимошик М., Дацюк Г., Таран К. Історія одного журналістського курсу в мемуарах, щоденниках, замальовках, записках, есеях, документах, світлинах: Навч. посіб. Київ: Наша культура і наука, 2008. 472 с.: іл.
14. Тимошик М. Книга для автора, редактора, видавця: Практ. посіб. 3-тє вид., випр. Київ: Наша культура і наука, 2010. 560 с. (Бібліотека видавця, редактора, автора).
15. Тимошик М. Українська молодіжна преса в останній період існування СРСР (1986–1991): Монографія. Київ: Наша культура і наука, 2010. 240 с.: іл.
16. Тимошик М. Як редагувати книжкові та газетно-журнальні видання: Практ. посіб. Київ: Наша культура і наука, 2012. 384 с.
17. Тимошик М. Українська книга і преса в Італії: Монографія. Київ: Наша культура і наука, 2015. 352 с.: іл.
18. Тимошик М. «Українець я є і ніщо українське не сміє мені бути чужим». Націоналістична ідея у житті й діяльності Євгена Онацького: Наук.-попул. нарис. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2015. 60 с.
19. Тимошик М. Українська книга: історична місія та реалії: Публіцистика. Київ: Б-ка газети «Літературна Україна», 2016. 180 с.
20. Тимошик М. Запізніле вороття: Наукова і творча спадщина Івана Огієнка (митрополита Іларіона). Київ: Наша культура і наука, 2017. 392 с.: іл.
21. Тимошик М. Його бій за державність: Іван Огієнко (митрополит Іларіон) у боротьбі за українську Україну. Київ: Наша культура і наука, 2017. 376 с.: іл.
22. Тимошик М. Село: Док.-публ. оповідь. У 2-х т. Т. 1. Зійти з безпам'ятства. Київ: Ярославів Вал, 2017. 420 с.: іл.
23. Тимошик М. Село. Докум.-публ. оповідь. У 2-х т. Т. 2. Трудний шлях відмосковлення. Київ: Ярославів Вал, 2017. 580 с.: іл.
24. Тимошик М. Українська книга і світ: Докум.-публ. оповідь Київ: Наша культура і наука; Вашингтон: Укр. ун-т у Вашингтоні, 2018. 516 с.: іл.

25. Тимошик М. Основи редагування: Підручник. Київ: Наша культура і наука, 2019. 560 с.
26. Тимошик М. «Як ти українець...»: Політичний портрет Івана Огієнка. Монографія. Київ: Парлам. вид-во, 2019. 528 с.: іл.
27. Тимошик М. Українська журналістка в діаспорі: Велика Британія. Монографія. Київ: Наша культура і наука, 2021. 512 с.: іл.
28. Тимошик М. Українське киговидання в діаспорі: Велика Британія. Монографія. Київ: Наша культура і наука, 2021. 484 с.: іл.
29. Тимошик М. Українці у Великій Британії: Док.-публ. оповідь. Київ: Парлам. вид-во, 2021. 600 с.: іл.

БРОШУРИ

30. Тимошик М. Видавнича справа в Україні на сучасному етапі: тенденції, проблеми: Текст лекції для студентів Ін-ту журналістики з курсу «Видавнича справа та редагування». Київ: Ін-т журналістики, 2002. 24 с.
31. Тимошик М. Види видавничої продукції. Книга як основний предмет видавничої діяльності: Текст лекції для студентів Ін-ту журналістики з курсу «Видавнича справа та редагування». Київ: Ін-т журналістики, 2002. 20 с.
32. Тимошик М. Давня українська рукописна книга дохристиянської доби: Текст лекції для студентів Ін-ту журналістики з курсу «Історія видавничої справи». Київ: Ін-т журналістики, 2002. 32 с.
33. Тимошик М. Історичні витоки та етапи розвитку давньої української рукописної книги в світі: Текст лекції для студентів Ін-ту журналістики з курсу «Історія видавничої справи». Київ: Ін-т журналістики, 2002. 32 с.
34. Тимошик М. Книгописання в давньоукраїнській державі після прийняття християнства: Текст лекції для студентів Ін-ту журналістики з курсу «Історія видавничої справи». Київ: Ін-т журналістики, 2002. 32 с.
35. Тимошик М. Українські друкарі та їхня роль у ствердженні вітчизняної школи редагування та видавничої справи: Текст лекції для студентів Ін-ту журналістики з курсу «Історія видавничої справи». Київ: Ін-т журналістики, 2002. 26 с.
36. Тимошик М. Наука про видавничу справу та редагування: три важливі тенденції термінотворення. Київ: Вид. центр КНУКіМ,

2012. 40 с. (Серія «Теорія та історія видавничої справи та редагування»; вип. 1).
37. Тимошик М. Редагування: завдання, зміст, види. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2012. 40 с. (Серія «Теорія та історія видавничої справи та редагування»; вип. 2).
38. Тимошик М. Методика редагування: змістовий, структурний, цілісний та вибірково-аспекти. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2012. 34 с. (Серія «Теорія та історія видавничої справи та редагування»; вип. 3).
39. Тимошик М. Редакторський аналіз: завдання, зміст, логічні засади. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2012. 32 с. (Серія «Теорія та історія видавничої справи та редагування»; вип. 4).
40. Тимошик М. Технологія редагування і техніка правки: теоретичні та практичні аспекти. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2012. 32 с. (Серія «Теорія та історія видавничої справи та редагування»; вип. 5).
41. Тимошик М. Художнє редагування: теоретичні та практичні аспекти. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2012. 38 с. (Серія «Теорія та історія видавничої справи та редагування»; вип. 6).
42. Тимошик М. Технічне редагування: теоретичні та практичні аспекти. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2012. 32 с. (Серія «Теорія та історія видавничої справи та редагування»; вип. 7).
43. Тимошик М. Історія української видавничої справи: нова наукова концепція та спроби її фальсифікації. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2012. 32 с. (Серія «Теорія та історія видавничої справи та редагування»; вип. 8).

РОЗДІЛИ В КОЛЕКТИВНИХ КНИЖКОВИХ ВИДАННЯХ

44. Тимошик М. Родина Бойчуків: Нарис. *Сонячно в нашому домі*. Б. І. Мельничук, В. І. Михайловський, В. І. Фольварочний та ін. Ужгород: Карпати, 1982. С. 108–113.
45. Тимошик М., Качкан В. Нові явища і тенденції в організаційно-творчій діяльності молодіжних газет України. *Журналістика в умовах гласності*: Монографія. А. З. Москаленко, В. А. Качкан, І. Г. Машенко та ін. Київ: Либідь, 1991. С. 80–118.
46. Тимошик М. Непересічна постать української журналістики (нарис про колишнього редактора «Молоді України» Володимира

- Боденчука). *Доля, створена талантом*. Упоряд. Ю. Бондар, М. Со- рока. Київ: Експрес-поліграф, 2011. С. 145–150.
47. Тимошик М. На святах чужого фарисейства він завжди був зай- вим. *На таких тримається світ: на пошану ученого-журалісти- кознавця Віталія Федоровича Святювця*. Упоряд. І. Забіяка, М. Свя- товець. Чернівці: Букрек, 2019. С. 285–292.
48. Tymoshyk M. Scientific, not ideological concept of the origins of ukrainian printing: the genesis of claims and falsifications. *Culture, art, education in the space of the 21st century: interdisciplinary dis- course*: Collective monograph / M. Poplavskyi, I. Kostyrya, N. Kor- niienko, Yu. Horban et al. Lviv; Toruń: Liha-Pres, 2020. P. 95–123.
49. Тимошик М. Українське мовлення радіостанції «Голос Америки» як успішна іміджева акція світового українства. *Соціокультурна динаміка українського суспільства*: Монографія. Л. М. Бадьоріна, С. Д. Безклубенко, Т. І. Білянкіна та ін.; відп. ред. Ю. Трач. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2020. С. 120–138.
50. Тимошик М. Професор Ге Баоцюань і народне видавництво про- вінції Цзянсу в перекладі й виданні творів Тараса Шевченка ки- тайською мовою та інших освітніх проектів. *Тенденції китайської літератури та творчість Мо Яня*: Монографія. Упоряд. І. Павлюк. Одеса: Гельветика, 2021. С. 248–263.
51. Тимошик М. «Я немов на пустелі один...»: швейцарський період життя й діяльності Івана Огієнка (митрополита Іларіона). С. 214–237. *Człowiek w historii vs historia człowieka*: Monografia zbiorowa. Упоряд. І. Срібняк. Warszawa; Paryż, 2021. С. 214–234. (Książka zo- stała przygotowana przy wsparciu Komitetu badań naukowych MKNE im. Luciena Febvra).

ПЕРЕДМОВИ ДО КНИГ

52. Тимошик М. Від упорядника. *Юнкорівський блокнот*. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Молодь, 1990. 96 с.
53. Тимошик М. Невтомний сівач на українознавчій ниві. *Історія українського друкарства*. І. І. Огієнко. Київ: Либідь, 1994. С. 5–21.
54. Тимошик М. «Смиренний Богомолець за кращу долю україн- ського народу»: Маловідомі сторінки життя й діяльності Івана Огієнка. *Історія української літературної мови*. І. Огієнко (митро- полит Іларіон). Київ: Либідь, 1995. С. 7–47.
55. Тимошик М. Про українське питання — з боєм і надією. *Україн- ське питання*. Київ: Вид-во ім. Олени Теліги, 1997. С. 9–32.

56. Тимошик М. Подвижник української справи на канадській землі. *Феномен Івана Огієнка (митрополита Іларіона)*. С. Ярмусь. Київ: Наша культура і наука, 1998. С. 5–7.
57. Тимошик М. Аркадій Животко як громадський діяч, журналіст і вчений. *Історія української преси*: Навч. посіб. А. Животко. Київ: Наша культура і наука, 1999. С. 11–34.
58. Тимошик М. Митрополит Іларіон (Іван Огієнко) і українське відродження. *Життєписи великих українців*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Либідь, 1999. С. 7–61.
59. Тимошик М. Погляд, зрошений сльозою. «На нашій, не своїй землі...»: *Україна очима канадського українця*. С. Ярмусь. Київ: Наша культура і наука, 1999. С. 5–8.
60. Тимошик М. Мова — душа нації. *Історія української літературної мови*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2001. С. 8–61.
61. Тимошик М. «На Україну поверну...»: передне слово про автора книги. «Та не однаково мені...»: *Україна очима канадського українця*. С. Ярмусь. Київ: Наша культура і наука, 2001. С. 5–8.
62. Тимошик М. Нашого квіту — по всьому світу: передне слово про книгу та її авторку. *Пересажені квіти України*. Г. Змієнко-Сенишин. Київ: Наша культура і наука, 2001. С. 5–8.
63. Тимошик М. «Я не можу зректися свого українства...»: передне слово про авторку та її книгу. *Українська Канада*. А. Фігус-Ралько. Київ: Наша культура і наука, 2001. С. 5–14.
64. Тимошик М. Іван Огієнко (митрополит Іларіон) у боротьбі за українську Україну. *Українська культура*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2002. С. 9–52.
65. Тимошик М. Канадська шевченкіана митрополита Іларіона. *Тарас Шевченко*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2002. С. 7–40.
66. Тимошик М. Феномен українського чернецтва і філософія релігійності в інтерпретації Івана Огієнка (митрополита Іларіона). *Українське монашество*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2002. С. 10–44.
67. Тимошик М. «Щоб землю квітчати і сіять добро...». *Букет для мами*. Г. Пономаренко. Київ: Наша культура і наука, 2003. С. 5–6.
68. Тимошик М. «Я завжди молюся за душу гетьмана Мазепи»: Еволюція творення образу Івана Мазепи у працях Івана Огієнка. *Розп'ятий Мазепа*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2003. С. 7–24.

69. Тимошик М. Крок до переосмислення й відкриття. *Симон Петлюра — редактор «Української життя»*. Д. Миронюк. Київ: Наша культура і наука, 2004. С. 5–6.
70. Тимошик М. «Прозріє народ мій і волю дістане...»: Обставини написання Іваном Огієнком творів про Богдана Хмельницького та доля рукописів. *Богдан Хмельницький*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2004. С. 7–46.
71. Тимошик М. *Inter arma tacent musae*: Коли промовляє зброя, мовчать музи? *Рівненське видавництво «Волинь» (1941–1944) у боротьбі за українську Україну*. Р. Радчик. Рівне: Тетіс, 2004. С. 3–4.
72. Тимошик М. «Корисно виповнювати в цьому світі свій час...». *Православне Богочитання як досвід віри*. С. Ярмусь. Київ: Наша культура і наука, 2005. С. 91–100.
73. Тимошик М. Національна духовна святиня українського народу: Обставини написання Іваном Огієнком дослідження про Святу Почаївську лавру та видавничу долю рукопису. *Свята Почаївська лавра*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2005. С. 7–44.
74. Тимошик М. «Слово о полку Ігоревім» як об'єкт переосмислення української історії. *Слово про Ігорів похід*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2005. С. 7–18.
75. Тимошик М. «Хай лютий ворог на Голготу жене стократ за Україну...»: Іван Огієнко як державотворець. *Рятування України*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2005. С. 8–66.
76. Тимошик М. Митрополит Іларіон як історик Української православної церкви. *Українська церква за час Руїни (1657–1687)*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2006. С. 7–34.
77. Тимошик М. «Я все ішов би — до кінця...»: коротка хронологічна канва боротьби за ствердження в Україні імені Огієнка та його справи. *Українська церква*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2007. С. 7–48.
78. Тимошик М. Дороговказ для майбутніх дослідників історії української книги. *Історія українського друкарства*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2007. С. 7–28.
79. Тимошик М. З любов'ю і відданістю обраній справі. *Наталія Черниш*: Бібліогр. покажч. Уклад. Л. Дячишин. Львів: Укр. акад. друкарства, 2007. С. 8–12. (Серія бібліографічних покажчиків).

80. Тимошик М. «Малесеньке зернятко із маминого поля». *Квіти на морозі*. Н. Кугут-Ісаєнко. Київ: Наша культура і наука, 2008. С. 11–16.
81. Тимошик М. В обороні душі нації — української мови. *Творімо разом Україну*. В. Лизанчук. Львів: Паіс, 2009. С. 5–10.
82. Тимошик М. «Без окремої мови немає самостійного народу»: ідея соборності й державності української мови у творах Івана Огієнка. *Рідна мова*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2010. С. 5–32.
83. Тимошик М. Урок синівського вболівання за долю української мови: до першодруку в Україні головних мовознавчих праць Івана Огієнка. *Наша літературна мова*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2011. С. 5–34.
84. Тимошик М. «За тебе всі мої моління, за тебе всі мої пісні»: Мала Батьківщина в творчості Івана Огієнка. *Містечко Брусилів та його околиці*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2012. С. 5–46.
85. Тимошик М. Богословські студії митрополита Іларіона. «Служити народові — то служити Богові». І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2013. С. 5–28.
86. Тимошик М. Іван Огієнко (митрополит Іларіон) як ідеолог Української церкви. *Ідеологія Української церкви*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2013. С. 5–28.
87. Тимошик М. Книга про книгу. *Книжкова справа в Черкасах у 1878–1920 роках*: Монографія. Л. В. Фіть. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю., 2014. 142 с.
88. Тимошик М. Науковий ужинок Наталі Черниш. *Наталія Черниш*: Бібліогр. покажч. Уклад. Л. Дячишин. Львів: Укр. акад. друкарства, 2014. С. 5–9. (Серія бібліографічних покажчиків).
89. Тимошик М. Жива душа народу: митрополит Іларіон (Іван Огієнко) про церкву в житті українців. *Любімо свою Українську церкву*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2015. С. 7–26.
90. Тимошик М. Книга, що створювалася упродовж двадцяти років: До історії видання одного дослідження І. Огієнка. *Дохристиянські вірування українського народу*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2016. С. 7–22.
91. Тимошик М. Поезія, повернена з небуття: Штрихи до життя та творчого доробку журналіста й поета Сергія Козьякова. *Жизнь без лжи*: Стихи разных лет. С. Козьяков. Київ: Алерта, 2016. С. 3–25.

92. Тимошик М. Українська мова і книга як чинники об'єднання нації. *Про українську мову і книгу*. І. Огієнко. Київ: Видавець Корбуш, 2016. С. 5–74.
93. Тимошик М. Негаснучі зірки української духовної культури. *Світльники землі української*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2017. С. 7–42.
94. Тимошик М. Іван Огієнко (митрополит Іларіон) як перекладач Святого Письма. *Як Святе Письмо ставало українським*. І. Огієнко (митрополит Іларіон). Київ: Наша культура і наука, 2018. С. 7–42.
95. Тимошик М. Харизматична постать новочасної української історії: нотатки на полях «Біобібліографічного показника Ірини Фаріон». *Фаріон Ірина Дмитрівна: Біобібліогр. показн.* Упоряд. О. Микитюк, Л. Харчук, І. Ментинська. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2019. С. 5–11.
96. Тимошик М. Розворушує приспану пам'ять. *З золотого гніздечка Заньковецької: Ніжинські родини в колі видатної актриси*. Н. Онищенко. Ніжин: Лисенко М. М., 2020. С. 4–5.
97. Тимошик М. Такі не прогинаються, а обирають правдолюбство і честь. *Поміж реалій та ілюзій*: Статті, есеї, інтерв'ю, спогади. К. Таран. Київ: Наша культура і наука, 2020. С. 11–23.
98. Тимошик М. Українська енциклопедистка в іменах: вдала спроба наукового портрета. *Подвижники енциклопедичної справи. Наукові портрети*. Н. Черниш. Львів: Піраміда, 2020. С. 5–9.
99. Тимошик М. Між словом і серцем митця не сміє бути зазору. *Помітки на берегах шпальт нової книги Ігоря Павлюка. Історії емоцій: про тексти та життєтексти сучасних літераторів*. І. Павлюк. Львів: Світ, 2021. С. 5–35.

УПОРЯДКУВАННЯ

100. Юнкорівський блокнот. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Молодь, 1990. 98 с.
101. Огієнко І. Історія українського друкарства. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Либідь, 1994. 446 с. (Пам'ятки історичної думки України).
102. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Історія української літературної мови. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Либідь, 1995. 296 с. (Літературні пам'ятки України).

103. Українське питання. Укр. пер., упоряд., передм. та прим. М. Тимошика. Київ: Вид-во ім. Олени Теліги, 1997. 220 с.
104. Ярмусь С. Феномен Івана Огієнка (митрополита Іларіона). Упоряд. М. Тимошик. Київ; Вінніпег, 1998. 26 с. + 8 с. іл.
105. Животко А. Історія української преси. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 1999. 362 с.
106. Іларіон, митрополит (Іван Огієнко). Життєписи великих українців. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Либідь, 1999. 672 с. (Літературні пам'ятки України).
107. Ярмусь С. «На нашій, не своїй землі...»: Україна очима канадського українця. Упоряд. М. Тимошик. Вінніпег: Тризуб; Київ: Наша культура і наука, 1999. 36 с. + 24 с. іл.
108. Змієнко-Сенишин Г. Пересаджені квіти України. Упоряд. М. Тимошик. Київ; Монреаль, 2001. 170 с. + 24 с. іл.
109. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Історія української літературної мови. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2001. 440 с. (Видавничий проект Фундації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття» Серія 2 «Зарубіжні першодруки»; т. 1).
110. Фігус-Ралько А. Українська Канада. Упоряд. М. Тимошик. Київ; Вінніпег: Наша культура і наука, 2001. 142 с. + 26 с. іл.
111. Ярмусь С. «Та не однаково мені...»: Україна очима канадського українця. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2001. 112 с.
112. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Тарас Шевченко. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2002. 438 с. (Видавничий проект Фундації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття». Серія 1 «Рукописна спадщина»; т. 2).
113. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Українська культура: Коротка історія культур. життя укр. народу. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2002. 344 с. (Видавничий проект Фундації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття». Серія 2 «Зарубіжні першодруки»; т. 2).
114. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Українське монашество. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2002. 396 с. (Видавничий проєкт Фундації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття». Серія 1 «Рукописна спадщина»; т. 1).
115. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Розп'ятий Мазепа. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2003. 348 с. (Видав-

- ничий проект Фундації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття». Серія 1 «Рукописна спадщина»; т. 3).
116. Пономаренко Г. Букет для мами: Поезія, проза. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2003. 182 с.
117. Фігус-Ралько А. Українська Канада. Упоряд. М. Тимошик. 2-ге вид., змін. й допов. Київ; Вінніпег: Наша культура і наука, 2003. 184 с.
118. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Богдан Хмельницький. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2004. 448 с.
119. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Історія української літературної мови. Упоряд. М. С. Тимошик. 2-ге вид., випр. Київ: Наша культура і наука, 2004. 434 с.: іл.
120. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Рятування України. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2005. 464 с. (Видавничий проект «Запізніле вороття»).
121. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Свята Почаївська лавра. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2005. 448 с. (Видавничий проект Фундації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття». Серія 2 «Зарубіжні першодруки»; т. 3).
122. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Слово про Ігорів похід. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2005. 316 с. (Видавничий проект Фундації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття». Серія 2 «Зарубіжні першодруки»; т. 4).
123. Ярмусь С. Православне Богочитання як досвід віри. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2005. 104 с.
124. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Українська церква за час Руїни (1657–1687). Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2006. 468 с. (Видавничий проект Фундації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття». Серія 2 «Зарубіжні першодруки»; т. 5).
125. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Історія українського друкарства. Київ: Наша культура і наука, 2007. 536 с. (Видавничий проект Фундації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття». Серія 2 «Зарубіжні першодруки»; т. 6).
126. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Українська церква. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2007. 408 с. (Видавничий проект Фундації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття». Серія 2 «Зарубіжні першодруки»; т. 7).

127. Кугут-Ісаєнко Н. Квіти на морозі: Поезія. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2008. 188 с.
128. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Рідна мова. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2010. 436 с. (Видавничий проект Фондації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття». Серія 2 «Зарубіжні першодруки»; т. 8).
129. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Наша літературна мова. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2011. 356 с. (Видавничий проект Фондації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття». Серія 2 «Зарубіжні першодруки»; т. 9).
130. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Містечко Брусилів та його околиці. Упоряд., авт. передм. і комент. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2012. 336 с. (Бібліотечна серія Фондації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття». Серія 1 «Рукописна спадщина»; т. 6).
131. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Ідеологія Української церкви. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2013. 456 с. (Бібліотечна серія Фондації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття». Серія 2 «Зарубіжні першодруки»; т. 11).
132. Огієнко Іван (митрополит Іларіон). Служити народові — то служити Богові. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2013. 448 с. (Бібліотечна серія Фондації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття». Серія 2 «Зарубіжні першодруки»; т. 10).
133. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Любімо свою Українську церкву. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2015. 432 с. (Бібліотечна серія Фондації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття». Серія 2 «Зарубіжні першодруки»; т. 12).
134. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Дохристиянські вірування українського народу. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2016. 440 с. (Бібліотечна серія Фондації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття». Серія 2 «Зарубіжні першодруки»; т. 13).
135. Огієнко І. Про українську мову і книгу. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Видавець Корбуш, 2016. 992 с.
136. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Світильники землі української. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2017. 444 с. (Бібліотечна серія Фондації імені митрополита Іларіона

- (Огієнка) «Запізніле вороття». Серія 2 «Зарубіжні першодруки»; т. 14).
137. Огієнко І. (митрополит Іларіон). Як Святе Письмо ставало українським. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2018. 440 с. (Бібліотечна серія Фундації імені митрополита Іларіона (Огієнка) «Запізніле вороття». Серія 2 «Зарубіжні першодруки»; т. 15, вип. 21).
138. Таран К. Поміж реалій та ілюзій: Статті, есеї, інтерв'ю, спогади. Упоряд. М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2020. 272 с. + 24 с. іл.

ПЕРЕКЛАДИ

139. Українське питання. Переклад з рос. М. Тимошика (з рос. видання 1917 р. Москва). Київ: Вид-во ім. Олени Теліги, 1997. 220 с.
140. Огієнко Іван (митрополит Іларіон). Містечко Брусилів та його околиці. Переклад з рос. М. Тимошика. Київ: Наша культура і наука, 2012. 336 с.

ПУБЛІКАЦІЇ В ДРУКОВАНИХ ТА МЕРЕЖЕВИХ ВИДАННЯХ

НАУКОВІ СТАТТІ

1978

141. Тимошик М. Композиція як стильовий елемент нарису. *Журналістика: преса, радіо, телебачення. Питання історії, теорії і практики*: Респ. міжвід. наук. зб. Київ, 1978. Вип. 5. С. 131–135.

1989

142. Тимошик М. Деякі аспекти організаційної перебудови молодіжних газет України. *Журналістика: преса, радіо, телебачення*. 1989. № 21. С. 84–94.
143. Тимошик Н. Новые тенденции развития организаторской функции молодежной печати республики в условиях перестройки. *Молодежная печать: история, современность, взгляд в будущее*. Київ, 1989. С. 88–92.

1990

144. Тимошик М. Щоб не пересихали витоки життя: акції молодіжних газет республіки на відродження неперспективних сіл. *Журналістика: преса, радіо, телебачення*. 1990. № 22. С. 66–72.

1991

145. Тимошик М. Нові тенденції в розвиткові молодіжної преси України. *Українська журналістика–90: Тези доп. II Респ. наук.-практ. конф.* Київ, 1991. С. 65–68.
146. Тимошик Н. О тенденциях в изменении статуса молодежной периодики (на примере газет и журналов Украины). *Новая пресса: проблемы становления и развития: Тезисы док. Всесоюз. межвуз. науч.-теорет. и практ. конф.* Воронеж, 1991. С. 25–29.
147. Тимошик М. Повернення книги. *Палітра друку* (Львів). 1991. № 1. С. 54–55.

1992

148. Тимошик М. Історичний аспект національно-культурного відродження у д/зер/калі молодіжної преси України (1986–1990).

- Вісник Київського університету. Серія: Історико-філологічні науки.* 1992. № 6. С. 26–30.
149. Тимошик М. Китайські переклади творів Т. Г. Шевченка. *Вісник Київського університету. Серія: Історико-філологічні науки.* 1992. № 8. С. 51–54.
150. Тимошик М. Нова українська журналістика: деякі аспекти проблеми становлення і розвитку. *Засоби масової комунікації як форма бізнесу: Тези і виступи Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 1992.* С. 16–19.
151. Тимошик М. Постчорнобильські акції молодіжної преси України. *Чорнобиль і преса: реалії взаємодії: Наук.-метод. зб. Київ, 1992.* С. 33–35.
152. Тимошик М. Українська журналістика в умовах наступу консервативних сил на демократію і гласність (1990–1991). *Журналістика: преса, радіо, телебачення.* Київ, 1992. № 24. С. 20–28.
153. Тимошик Н. Некоторые особенности развития украинской журналистики в современных условиях. *Журналистика в 1991 году: Тезисы науч.-практ. конф. ф-та журналистики Москов. ун-та им. М. Ломоносова.* Москва, 1992. С. 17–19.
154. Тимошик М. Видавнича діяльність Київського університету в умовах заборон українського друку (середина XIX — початок XX століття). *Преса у політичній системі суспільства: Тези доп. на конф. ф-ту журналістики.* Київ, 1992. С. 47–49.

1993

155. Тимошик М. До історії цензурних утисків українського друкованого слова в період проголошення конституційних свобод (1905–1917 роки). *Журналістика: преса, радіо, телебачення.* Київ, 1993. № 25. С. 55–63.
156. Тимошик М. «Украинская жизнь» на захисті української ідеї. *Вісник Київського університету. Серія: Журналістика.* 1993. С. 12–19.
157. Тимошик М. Тема національного відродження на сторінках журналу «Украинская Жизнь» (1912–1917 рр.). *Українська періодика: історія і сучасність: Доп. і повідомл. другої Всеукр. наук.-практ. конф. Львів, 1993.* С. 128–132.
158. Тимошик М. Шевченко в Китаї. *Всесвіт.* 1993. № 5/6. С. 186–187.
159. Тимошик М. До питання про концепцію виникнення і розвитку українського друкованого слова. *Преса і розбудова громадянського суспільства: Тези наук.-практ. конф. Київ, 1993.* С. 36–38.

160. Тимошик М. Валуєвський та Емський цензурні акти та їх вплив на розвиток української демократичної журналістики й літератури. *Засоби масової інформації й утвердження державного суверенітету України*: Матеріали наук.-практ. конф. Львів, 1993. С. 128–131.

1994

161. Тимошик М. Редакторська і видавнича діяльність Івана Огієнка на терені українознавства. *Засоби масової інформації і процеси державотворення в Україні*: Тези наук. конф. Київ, 1994. С. 25–26.
162. Тимошик М. До питання про концепцію виникнення і розвитку українського друкованого слова в контексті праці І. Огієнка «Історія українського друкарства». *Українознавство в розбудові держави*: Матеріали щоріч. Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 1994. С. 375–378.
163. Тимошик М. Іван Огієнко — журналіст, редактор, видавець. *Українська періодика: історія і сучасність*: Доп. і повідомл. другої Всеукр. наук.-практ. конф. Житомир, 1994. С. 156–160.
164. Тимошик М. Українське відродження в книгах. *Слово і Час*. 1994. № 3. С. 73–76.
165. Тимошик М. Концепція виникнення і розвитку українського друкованого слова. *Друкарство*. 1994. № 1. С. 6–7.
166. Тимошик М. Видавництво «Либідь»: українське відродження в книгах. *Палітра друку*. 1994. № 1. С. 23–25.

1995

167. Тимошик М. Заборонена українська книга: до питання створення мартирологу знищених видань в умовах дії антиукраїнських цензурних актів. *Роль засобів масової інформації в суспільно-культурному процесі України*: Матеріали наук. конф., 30–31 берез. 1995 р. Київ, 1995. С. 32–34.
168. Тимошик М. «К печатанию не должно быть допущено»: до історії цензурних митарств українського друкованого слова. *Вісник Київського університету. Серія: Журналістика*. Київ, 1995. Вип. 2. С. 250–257.
169. Тимошик М. Бібліотечні серії видавництва «Либідь» — «Пам'ятки історичної думки України» та «Літературні пам'ятки України» — як продовження традицій українського книговидання. *Книга в соціокультурному просторі*: Доп. і повідомл. Міжнар. наук. конф. 3–5 трав. 1995 р., Львів. Львів, 1995. С. 37–38.

170. Тимошик М. Максимович Михайло: Енциклопед. ст. *Українська журналістика в іменах*: Матеріали до енциклопед. слов. Львів, 1995. Вип. 2. С. 132–135.
171. Тимошик М. Огієнко Іван: Енциклопед. ст. *Українська журналістика в іменах*: Матеріали до енциклопед. слов. Львів, 1995. Вип. 2. С. 154–157.
172. Тимошик М. Книжковий ярмарок у Лейпцигу. *Палітра друку*. 1995. № 2/3. С. 8–9.
173. Тимошик М. Іван Огієнко: маловідомі сторінки життя та творчості. *Збірник праць науково-дослідного центру періодики*. Львів, 1995. Вип. 2. С. 294–315.

1996

174. Тимошик М. Невідомий Іван Огієнко: за матеріалами колишніх спецфондів львівських архівів. *Велетень науки*: Матеріали Всеукр. наук.-пед. читань, присвяч. вивч. спадщини Івана Огієнка, 15–16 січ. 1996 р. Київ, 1996. С. 211–219.
175. Тимошик М. Заборонена українська книга: до питання створення мартирологу знищених видань на основі колишніх архівів цензурних управлінь. *Актуальні проблеми розвитку архівної справи в Україні*: Доп. та повідомл. наук. конф. 15–16 берез. 1995 р. Київ, 1996. С. 167–169.
176. Тимошик М. Українська книга у Швейцарії. *Палітра друку*. 1996. № 2. С. 8–10.
177. Тимошик М. До питання про концепцію виникнення українського друкованого слова в контексті поширення друкарства у слов'янських народів. *II Jornadas Andaluzas de Eslavistika*. Baeza (España). 1996. P. 101–103.
178. Тимошик М. Повернення книги. *Палітра друку*. 1996. № 1. С. 54.

1997

179. Тимошик М. Для одного народу — одна літературна мова: часописи «Рідна Мова», «Наша Культура» як чинники нац. пробудження і об'єднання українців діаспори. *Вісник Київського університету. Серія: Журналістика*. Київ, 1997. Вип. 4. С. 66–73.
180. Тимошик М. Історія українського друкарства в наукових дослідженнях Івана Огієнка. *Редакційно-видавнича справа: досвід, проблеми, перспективи*. Київ, 1997. С. 164–180.
181. Тимошик М. Часопис І. Огієнка «Рідна Мова» в боротьбі за мовне об'єднання нації. *Велетень науки*: Наук. зб. Кам'янець-Поділ. ун-ту. Київ, 1997. Вип. 2. С. 34–38.

182. Тимошик М. Видавництва. Сучасна українська журналістика: поняттєвий апарат. Київ, 1997. С. 46–47.
183. Тимошик М. Уроки Івана Огієнка в контексті нинішніх проблем українського державотворення. *Іван Огієнко й утвердження гуманітарної освіти в Україні*: Матеріали доп. і повідомл. на Всеукр. наук.-практ. конф., 4–5 берез. 1997 р. Житомир, 1997. С. 3–4.
184. Тимошик М. Іван Огієнко як державотворець (кам'янець-подільський період). *Духовна і науково-педагогічна діяльність І. І. Огієнка (1882–1972) в контексті українського національного відродження*: Наук. доп. Другої Всеукр. наук.-теорет. конф., 18–19 лют. 1997 р. Кам'янець-Подільський; Київ, 1997. С. 14–17.
185. Тимошик М. Стаття-попередження: Симон Петлюра про російсько-українське питання. *У 70-річчя Паризької трагедії: 1926–1996*. Київ, 1997. С. 263–268.
186. Тимошик М. Українська книга в Ізраїлі. *Палітра друку*. 1997. №4. С. 8–11.
187. Тимошик М. Весь вік, весь труд віддав Україні: до 115-річчя від дня народження Івана Огієнка. *Пам'ять століть*. 1997. №1. С. 70–94.
188. Тимошик М. Українська журналістика в лещатах московської цензури. *Пам'ять століть*. 1997. №2. С. 114–117.
189. Тимошик М. Українські видавництва під орудою Івана Огієнка. *Друкарство*. 1997. №3 (трав.-серп.). С. 54–56.
190. Тимошик Н. Украинская книга в Иерусалиме. *Ярмарки и выставки*. 1997. №6/7. С. 32–33.
191. Тимошик М. Українські видавництва у Швейцарії. *Українська журналістика-97*. Київ, 1997. С. 58–60.
192. Тимошик М. Видавнича та редакторська діяльність Івана Огієнка. *Вісник Київського університету. Серія: Журналістика*. 1997. Вип. 5. С. 73–77.

1998

193. Тимошик М. Митрополит Іларіон і Українська церква. *Пам'ять століть*. 1998. №2. С. 95–106.
194. Тимошик М. Життя і діяльність митрополита Іларіона як взірець для наслідування. *Матеріали Міжнародного симпозіуму до 80-річчя Української православної церкви Канади та 25-ліття упокоєння митрополита Іларіона*. Торонто (Канада). 1998. С. 12–42.

195. Тимошик М. Українське друковане слово напередодні 2000-ліття Різдва Христового. *Роль засобів масової інформації у відзначенні 2000-ліття Різдва Христового*: Матеріали наук.-практ. конф. голов. ред. засобів масової інформації, Київ, 29 квіт. 1998 р. Київ, 1998. С. 21–22.
196. Тимошик М. Іван Огієнко: Зразок тексту твору для вступників до вузів. *Українська мова*: Навч. посіб. Л. Мацько, О. Мацько, О. Сидоренко. Київ: Либідь, 1998. С. 173–174.
197. Тимошик М. Іван Огієнко: Зразок диктанту для випускних екзаменів в загальноосвітніх навчальних закладах України. *Українська мова*: Зб. диктантів для випуск. екзаменів. Л. І. Мацько, О. М. Мацько, С. О. Караман, О. М. Сидоренко. Київ: Магістр-S, 1998. С. 93.
198. Тимошик М. Не забувай своїх синів, Україно: Текст диктанту для вступ. екзаменів до вищ. навч. закладів. *Збірник диктантів з української мови*. Т. Грибінченко, Л. Погиба, Н. Шкуратяна. Київ: Либідь, 1998. С. 160.

1999

199. Тимошик М. Сходження до книжкового святилища: до тисячоліття української книги. *Друкарство*. 1999. №3 (трав.-черв.). С. 8–10.
200. Тимошик М. Польське друкарство. *Друкарство*. 1999. №4 (лип.-серп.). С. 65–68.
201. Тимошик М. Князь Острозький та його Біблія. *Друкарство*. 1999. №5 (верес.-жовт.). С. 8–11.
202. Тимошик М. Книжкова справа в Росії та Україні на межі тисячоліть. *Друкарство*. 1999. №6 (листоп.-груд.). С. 70–74.
203. Тимошик М. Боротьба за україномовний статус Київського університету і доля українознавчих студій після 1917 року (на основі матеріалів київських архівів). *Україна, українці, українознавство у ХХ ст. в джерелах і документах*: Зб. наук. пр. 1999. Ч. 2. С. 303–311.

2000

204. Тимошик М. Тисячоліття української книги: історичні уроки. *Молодь і книга на межі тисячоліть*: Матеріали Міжнар. конф., 18–20 жовт. 1999 р. Київ, 2000. С. 21–34.
205. Тимошик М. Книги Святого Письма українською мовою: до історії перекладу і видання. *Друкарство*. 2000. №1 (січ.-лют.). С. 10–15.

206. Тимошик М. Канадські україномовні часописи «Слово Істини», «Наша Культура», «Віра й Культура». *Українська періодика: історія і сучасність*: Доп. та повідомл. шостої Всеукр. наук.-практ. конф., 11–13 трав. 2000 р. Львів, 2000. С. 169–174.
207. Тимошик М. Українська бібліотека в Москві: тернистий шлях до ствердження. *Друкарство*. 2000. № 1 (січ.-лют.). С. 20–22.
208. Тимошик М. «К печатанию не должно быть позволено»: з історії цензури українського друкованого слова. *Вісник Книжкової палати*. 2000. № 3. С. 22–25; № 4. С. 27–34.
209. Тимошик М. Найбільша українська книгозбірня в Канаді: до питання вивчення й повернення в Україну. *Друкарство*. 2000. № 3 (трав.-черв.). С. 18–22.
210. Тимошик М. Ситуація у видавничій сфері вийшла з-під контролю держави: Післямова до Всеукр. загал. зборів видавців, поліграфістів і книгорозповсюджувачів. *Друкарство*. 2000. № 4 (лип.-серп.). С. 4–7.
211. Тимошик М. «К печатанию не должно быть позволено»: історія цензури українського друкованого слова. *Урок української*. 2000. № 3. С. 10–13; № 4. С. 15–19.
212. Тимошик М. Українська книга в Німеччині. *Друкарство*. 2000. № 5 (верес.-жовт.). С. 16–19.
213. Тимошик М. Книга на межі тисячоліть: Післямова до сьомого Всеукр. форуму видавців у Львові. *Друкарство*. 2000. № 6 (листоп.-груд.). С. 16–19.
214. Тимошик М., Низовий М. Історія і сьогодення української видавничої справи в інтерпретації російських учених. *Вісник Книжкової палати*. 2000. № 12. С. 20–24.
215. Тимошик М., Ляхощкий В. Просвітитель: редакційно-видавнича діяльність Івана Огієнка: Рецензія. *Бібліотечний вісник*. 2000. № 5. С. 53.
216. Тимошик М., Низовий М. Українське друкарство і видавнича справа на сторінках російської енциклопедії «Книга». *Друкарство*. 2000. № 6. С. 90–93.
217. Тимошик М. Животко Аркадій Петрович: Енциклопед. ст. *Українська журналістика в іменах*. Львів, 2000. С. 410–416.

2001

218. Тимошик М. Як створити видавництво. *Друкарство*. 2001. № 1. С. 22–23.

219. Тимошик М. Розробка видавничої програми. *Друкарство*. 2001. № 2. С. 22–24.
220. Тимошик М. Організація і структура сучасного видавництва. *Друкарство*. 2001. № 3. С. 14–16.
221. Тимошик М. Українське друкарство у дзеркалі Харківського міжнародного фестивалю «Світ книги-2001»: набутки, тенденції, проблеми. *Друкарство*. 2001. № 3. С. 4–7.
222. Тимошик М. Видавнича діяльність Івана Огієнка (митрополита Іларіона) у Тарнові. *Український альманах* (Варшава, Польща). 2001. С. 130–133.
223. Тимошик М. Українське книговидання в Холмі під орудою митрополита Іларіона. *Український альманах* (Варшава, Польща). 2001. С. 243–246.
224. Тимошик М. Ситуація у видавничо-поліграфічній галузі вселяе стриманий оптимізм: Післямова до Всеукр. зборів видавців, поліграфістів та книгорозповсюджувачів. *Друкарство*. 2001. № 4. С. 6–8.
225. Тимошик М. Українське друкарство в Канаді: історія та сьогодення. *Друкарство*. 2001. № 4. С. 18–23.
226. Тимошик М. Українська книга на межі тисячоліть. *Історичний календар на 2001 рік*. Київ, 2001. С. 405–408.
227. Тимошик М. Видавнича продукція та її види. Книга як основний предмет видавничої діяльності. *Друкарство*. 2001. № 5. С. 84–86.
228. Тимошик М. Плоди й надії «Книжкового саду»: Післямова до III Міжнар. кн. виставки-ярмарку. *Друкарство*. 2001. № 5. С. 14–17.
229. Тимошик М. Тенденції сучасного українського книговидання. *Вісник Книжкової палати*. 2001. № 7. С. 3–5.
230. Тимошик М. Українські видавничі стандарти: До питання про концепцію розробки і впровадження у практику вітчизняного книговидання. *Друкарство*. 2001. № 6. С. 18–21.
231. Тимошик М. Змієнко Галина Всеволодівна: Енциклопед. ст. *Українська журналістика в іменах*. Львів, 2001. Вип. 8. С. 98–99.
232. Тимошик М. Фігус-Ралько Анна Антонівна: Енциклопед. ст. *Українська журналістика в іменах*. Львів, 2001. Вип. 8. С. 294–296.
233. Тимошик М. Ярмусь Степан Онисимович: Енциклопед. ст. *Українська журналістика в іменах*. Львів, 2001. Вип. 8. С. 324–327.

234. Тимошик М., Низовий М. Історія і сьогодення українського друкованого слова в інтерпретації російських учених (до виходу в світ енциклопедії «Книга» в Москві). *Збірник праць науково-дослідного центру періодики*. Львів, 2001. Вип. 9. С. 630–642.
235. Тимошик М. Українське видавництво «Наша культура» у Швейцарії (1945–1947). *Вісник Книжкової палати*. 2001. № 9. С. 37–42.
236. Тимошик М. Державні стандарти з видавничої справи. *Вісник Книжкової палати*. 2001. № 12. С. 9–13.
237. Тимошик М. Українські видавничі стандарти: до питання про концепцію розробки і впровадження у практику вітчизняного книговидання. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2001. Т. 3. С. 41–49.
238. Тимошик М. З Богом і Україною в серці: до 75-річчя з дня народження Анни Фігус-Ралько. *Православний Вісник* (Київ). 2001. № 11/12. С. 56–60.
239. Тимошик М. «Университетские известия» (1861–1919): тип видання, структура, проблематика. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2001. № 3. С. 31–37.
240. Тимошик М. 90-річчя «Українського Голосу» у контексті історії української журналістики. *Українське журналістикознавство*. 2001. Вип. 2. С. 6–9.
241. Тимошик М. Видавнича справа в Україні на сучасному етапі: тенденції, проблеми. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2001 Т. 5. С. 33–41.

2002

242. Тимошик М. Українське друкарство у Франції: історія і сучасність. *Друкарство*. 2002. № 1. С. 8–15.
243. Тимошик М. Побудова книги: матеріальна і змістова частини. *Друкарство*. 2002. № 1. С. 82–85.
244. Тимошик М. Іван Огієнко (митрополит Іларіон) і сучасна Україна. *Вісник Житомирського педагогічного університету*. 2002. Вип. 9. С. 6–8.
245. Тимошик М. Осягнення творчої спадщини Івана Огієнка. *Національна освіта: традиції і новації*. Київ; Житомир, 2002. С. 30–33.
246. Тимошик М. Видавнича діяльність Київської археографічної комісії. *Київська старовина*. 2002. № 5. С. 80–87.

247. Тимошик М. Витоки української книги: від політичної фальсифікації до нової наукової концепції. *Вісник Книжкової палати*. 2002. № 11. С. 29–35.
248. Тимошик М. Договори у видавничій справі. *Друкарство*. 2002. № 3. С. 78–81.
249. Тимошик М. Міжнародні познанські поліграфічно-мультимедійні торги: тенденції, проблеми, перспективи. *Друкарство*. 2002. № 4. С. 28–31.
250. Тимошик М. «Книжковий сад» в очікуванні повноцвіття: Післямова до II Міжнар. кн. виставки-ярмарку в Києві. *Друкарство*. 2002. № 4. С. 8–11.
251. Тимошик М. Відносини видавництва і поліграфічного підприємства. *Друкарство*. 2002. № 5. С. 26–29.
252. Тимошик М. З історії української книги дохристиянської доби. *Пам'ять століть*. 2002. № 4. С. 102–116.
253. Тимошик М. Іван Огієнко (митрополит Іларіон) і сучасна Україна. *Вісник Житомирського педагогічного університету*. 2002. № 9. С. 6–8.
254. Тимошик М. Історія української журналістики і видавничої справи в Канаді. *Українська періодика: історія і сучасність*: Доп. та повідомл. сьомої Всеукр. наук.-теорет. конф., Львів, 17–18 трав. 2002 р. Львів, 2002. С. 87–100.
255. Тимошик Н., Никифоров Б. Украинская книга в третьем тысячелетии. *Полиграфист и издатель* (Москва, Россия). 2002. № 6. С. 2–4.
256. Тимошик Н., Никифоров Б. Издательское дело в Украине в условиях рыночной экономики. *Полиграфист и издатель* (Россия, Москва). 2002. № 7. С. 2–4.
257. Тимошик М. Книговидавнича справа в Росії: стан і тенденції. *Друкарство*. 2002. № 6. С. 74–79.
258. Тимошик М. Нова концепція історії українського друкованого слова. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів, 2002. Вип. 10. С. 538–544.
259. Тимошик М. Новий погляд на історію українського друкарства. *Наукові записки Української академії друкарства* (Львів). 2002. № 5. С. 193–196.
260. Тимошик М. Переосмислити історію виникнення українського друкованого слова спонукає книга Я. Запаска, О. Мацюка та В. Стасенка «Початки українського друкарства». *Вісник Книжкової палати*. 2002. № 7. С. 35–37.

261. Тимошик М. Портрет християнської України: до виходу в світ книги професора Дмитра Степовика «Історія Києво-Печерської лаври». *Пам'ять століть*. 2002. № 1. С. 143–148.
262. Тимошик М. Стародавня рукописна книга в світі: попередники, ранні осередки, роль у суспільному поступі. *Вісник Книжкової палати*. 2002. № 4. С. 22–27.
263. Тимошик М. Сучасні тенденції розвитку інформаційного простору в Польщі. *Журналістика-2002: Матэрыялы 4-й Міжнароднай навукова-практичнай канференцыі (5–6 снежня)*. Мінськ, 2002. Вып. 4. С. 240–242.
264. Тимошик М. Україніка в архівах, бібліотеках, редакціях і видавництвах Франції. *Студії з архівної справи та документознавства*. 2002. № 8. С. 195–204.
265. Тимошик М. Українознавство у Франції. *Українознавство*. 2002. Ч. 3 (4). С. 164–175.
266. Тимошик М. Українське книгописання дохристиянської доби: до проблеми розробки нової концепції. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2002. № 6. С. 116–128.
267. Тимошик М. Книговидавнича справа в Росії: стан і тенденції. *Друкарство*. 2002. № 6. С. 74–79.
268. Тимошик М. Образ християнської України: на шляху переосмислення уроків минувшини. *Образ*. 2002. Вип. 3 (2). С. 5–17.
269. Тимошик М. У ритмі дня, в суцвітті ріднокраю. *Автограф*. Хмельницький, 2002. С. 30–31.

2003

270. Тимошик М. Відносини видавництва і реалізаторів друкованого продукту. *Друкарство*. 2003. № 1. С. 28–31.
271. Тимошик М. Рукописна і друкована україніка у Франції як джерело дослідження українсько-французьких відносин. *Україна дипломатична*. Упоряд.: Б. Гуменюк, П. Кривонос, А. Денисенко. Київ, 2003. Вип. 3. С. 79–96.
272. Тимошик М. Витрати на підготовку й видання друкованої продукції. *Друкарство*. 2003. № 2. С. 42–45.
273. Тимошик М. Ще раз про початки українського друкарства: неупереджений аналіз концепцій зарубіжних і вітчизняних авторів. *Українська періодика: історія і сучасність*: Доп. та повідомл.

- восьмої Всеукр. наук.-теорет. конф., Львів, 24–26 жовт. 2003 р. За ред. М. Романюка. Львів, 2003. С. 747–658.
274. Тимошик М. Українська друкарня Михайла Драгоманова в Женеви: передумови створення, вплив на суспільну думку, подальша доля. *Перші Міжнародні драгоманівські читання*. Київ, 2003. С. 235–239.
275. Тимошик М. Тарас Шевченко, якого ми не знаємо. *Пам'ять століть*. 2003. № 2. С. 4–19.
276. Тимошик М. Видавнича справа періоду Української Народної Республіки. *Вісник Книжкової палати*. 2003. № 4. С. 30–35.
277. Тимошик М. Українські видавництва в Німеччині: між двома світовими війнами. *Журналістика: преса, радіо, телебачення*. Київ, 2003. Вип. 2 (27). С. 106–119.
278. Тимошик М. Спеціальність «Видавнича справа та редагування»: данина моді чи потреба часу? *Друкарство*. 2003. № 2. С. 34–37.
279. Тимошик М. Зародження й етапи поширення друкарства в світі. *Друкарство*. 2003. № 3. С. 75–79.
280. Тимошик М. Редакційно-видавничий процес. *Друкарство*. 2003. № 3. С. 26–29.
281. Тимошик М. Редагування як вид професійної діяльності та як складова редакційно-видавничого процесу. *Друкарство*. 2003. № 4. С. 32–35.
282. Тимошик М. Редагування текстів за видами видань (газетно-журнальні, рекламні, інформаційні). *Друкарство*. 2003. № 5. С. 18–21.
283. Тимошик М. Редагування текстів за видами видань (наукові, науково-популярні, довідкові). *Друкарство*. 2003. № 6. С. 28–32.
284. Тимошик М. Феномен «українського Франкфурта» послідовно й настирливо спонукає державні структури до його вивчення. *Друкарство*. 2003. № 6. С. 37–41.
285. Тимошик М. Видавнича справа незалежної України на етапі становлення: організаційний аспект. *Журналістика-2003: Матеріялы 5-й Міжнародной наукова-практичной канферэнцыі (4–5 снежня)*. Мінськ, 2003. Вип. 5. С. 261–266.
286. Тимошик М. Сучасні тенденції розвитку видавничої справи в Росії. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2003. Т. 10. С. 27–34.

287. Тимошик М. Еволюція видавничої мережі радянського типу. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2003. Т. 11. С. 35–44.
288. Тимошик М. Методика підготовки до друку текстів для наукових, науково-популярних, довідкових та навчальних видань. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2003. Т. 13. С. 23–34.
289. Тимошик М. Видавнича справа української еміграції в Німеччині. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Редкол.: М. М. Романюк та ін. Львів, 2003. Вип. 11. С. 160–183.
290. Тимошик М. Ідеологічні й наукові концепції витоків українського друкованого слова: аргументи зарубіжних і вітчизняних авторів. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Журналістика*. 2003. Вип. 3. С. 5–10.
291. Тимошик М. Видавнича справа в Україні за радянської доби (1920–1990): ідеологічний та творчий аспекти. *Вісник Книжкової палати*. 2003. № 9. С. 32–34; № 10. С. 35–39.
292. Тимошик М. Книги Святого Письма українською мовою: до історії перекладу й видання. *Український богослов*. Київ, 2003. Вип. 2. С. 293–303.
293. Тимошик М. Провідники національної ідеї: Про взаємовплив української церкви і «Просвіти», національну і духовну місію їх визначних провідників: Інтерв'ю. *Український ідеал: історичні нариси*. В. Коновець. Київ: Просвіта, 2003. С. 109–115.

2004

294. Тимошик М. Друкарство: Енциклопед. ст. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і допов. Київ, 2004. С. 163–164.
295. Тимошик М. Першодруки: Енциклопед. ст. *Українська мова: Енциклопедія*. 2-ге вид., випр. і допов. Київ, 2004. С. 473–474.
296. Тимошик М. Розмірні параметри книжкових та газетно-журнальних видань. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2004. Т. 14. С. 16–25.
297. Тимошик М. Роман Іванченко — книгознавець і редактор. *Київська старовина*. 2004. № 6. С. 161–166.
298. Тимошик М. Редагування текстів за видами видань (навчальні, художні). *Друкарство*. 2004. № 1. С. 24–28.
299. Тимошик М. Уроки Івана Огієнка. *Європа-центр*. 2004. № 2. С. 112–117.

300. Тимошик М. Українська видавнича справа і журналістика в Канаді: історія і сучасність. *Журналістика: преса, радіо, телебачення*. Київ, 2004. Вип. 3 (28). С. 133–150.
301. Тимошик М. Сучасна видавнича справа та місце Інституту журналістики в її розвитку. *Наукові записки Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Київ, 2004. Т. 5: Факультет соціології та психології, Інститут журналістики. С. 148–157.
302. Тимошик М. Службова частина видання. *Друкарство*. 2004. № 2. С. 24–28.
303. Тимошик М. Видавнича справа в Україні за радянської доби (1920–1990): організаційний аспект. *Вісник Книжкової палати*. 2004. № 2. С. 40–45.
304. Тимошик М. Міжнародні «паспортні дані» українських видань. *Друкарство*. 2004. № 3. С. 39–42.
305. Тимошик М. Українська книга під тягарем невластивих цивілізованим країнам податків: Післямова до VI Міжнар. фестивалю «Світ книги-2004» у Харкові. *Друкарство*. 2004. № 3. С. 15–19.
306. Тимошик М. «При тих же університетах повинно бути друкарням...»: З історії книговидання університету Св. Володимира. *Київська старовина*. 2004. № 4. С. 62–78.
307. Тимошик М. Уроки професора Романа Іванченка. *Вісник Книжкової палати*. 2004. № 10. С. 43–45.
308. Тимошик М. Основи розмірні та кількісні параметри видань. *Друкарство*. 2004. № 4. С. 25–29.
309. Тимошик М. Еволюція творення образу Івана Мазепи у працях Івана Огієнка. *Образ*. 2004. № 5. С. 32–41.
310. Тимошик М. Фахова підготовка редакторів-видавців у контексті сучасних тенденцій розвитку вітчизняної видавничої справи. «Журналістика-2004» у світлі підготовки журналістських кадрів: Тези Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 27–28 трав. 2004 р. Київ, 2004. С. 76–78.
311. Тимошик М. Тенденції розвитку сучасного російського книговидання у контексті Московської міжнародної книжкової виставки-ярмарку. *Вісник Книжкової палати*. 2004. № 11. С. 5–7.
312. Тимошик М. Безпрограшні, кон'юнктурні та ексклюзивні видання. *Друкарство*. 2004. № 5. С. 20–24.
313. Тимошик М. Особливості редагування текстів для газет, журналів, рекламних та інформаційних видань. *Наукові записки Ін-*

- ституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. 2004. Т. 15. С. 29–35.
314. Тимошик М. Проблема ствердження нової концепції витоків української книги: стан і перспективи. *Яким Запаско: Матеріали ювіл. наук. конф., присвяч. 80-річчю від дня народж., Львів, 12 верес. 2003 р. Львів, 2004. С. 38–56. (Серія «Імена академії»).*
315. Тимошик М. Плюси й мінуси сучасного російського книговидання. *Друкарство*. 2004. Ч. 6. С. 5–11.
316. Тимошик М. Уроки професора Романа Іванченка. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2004. Т. 17. С. 6–9.
317. Тимошик М. Пауло Коельо як дзеркало європейськості українського книговидання. *Друкарство*. 2004. Ч. 6. С. 41–47.
318. Тимошик М. Ствердження мудрості, відродження гідності: Друкарня університету Св. Володимира. *Нариси історії Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Упоряд.: М. Тимошик, А. Конверський та ін.; передм. В. Скопенка. Київ, 2004. С. 351–376.

2005

319. Тимошик М. Редакторські посади: фахові вимоги та функціональні обов'язки їх носіїв. *Друкарство*. 2005. № 1. С. 44–48.
320. Тимошик М. Історія і сьогодення Свято-Успенської Почаївської лаври в контексті церковно-історичної монографії митрополита Іларіона (Огієнка). *Православний Вісник*. 2005. № 1/2. С. 20–30.
321. Тимошик М. Особливості редакторської підготовки окремих складових тексту: заголовки, цитати. *Друкарство*. 2005. № 2. С. 42–47.
322. Тимошик М. Редакторська підготовка перекладів. *Друкарство*. 2005. № 3. С. 53–57.
323. Тимошик М. Музей-кімната Івана Огієнка у Брусиліві та Кам'янець-Подільському університеті. *Музеї України*. 2005. № 3. С. 74–76.
324. Тимошик М. Вплив ринку на формування видавничої програми сучасного видавництва. *Вісник Книжкової палати*. 2005. № 4. С. 6–11.
325. Тимошик М. Редакторська підготовка перевидань. *Друкарство*. 2005. № 4. С. 41–46.

326. Тимошик М. Підручник, якого давно чекали видавці. *Друкарство*. 2005. № 5. С. 78–79. Рец. на кн.: Крайнікова Т. Коректура: Підручник. Київ: Наша культура і наука, 2005. 252 с.
327. Тимошик М. Визначний політик був редактором. *Друкарство*. 2005. № 5. С. 79. Рец. на кн.: Миرونюк Д. Симон Петлюра — редактор «Української життя». Київ: Наша культура і наука, 2004. 136 с.
328. Тимошик М. Особливості редагування текстів за допомогою комп'ютерних програм. *Друкарство*. 2005. № 5. С. 52–56.
329. Тимошик М. Богдан Хмельницький у творчості Івана Огієнка: обставини написання творів та доля рукописів. *Образ*. 2005. Вип. 6. С. 21–28.
330. Тимошик М. Його «бій за державність» на часі: Іван Огієнко та його послідовники в боротьбі за українську Україну. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Серія історична і філологічна: Наук. зб. Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту. Кам'янець-Подільський*, 2005. Вип. 2. С. 30–39.
331. Тимошик М. Роман Іванченко — засновник української школи в теорії редагування та видавничої справи. *Українська періодика: історія і сучасність: Доп. та повідомл. дев'ятої Всеукр. наук.-теорет. конф., Львів, 28–29 жовт. 2005 р. За ред. М. Романюка. Львів, 2005. С. 647–753.*
332. Тимошик М. Непорозуміння чи свідоме нищення державотворчої спеціальності? Або Що стоїть за спробою вилучення спеціальності «Видавнича справа та редагування» з переліку бакалаврських і магістерських програм? *Друкарство*. 2005. № 6. С. 9–13.
333. Тимошик М. Історія і сьогодення Святої Почаївської лаври в контексті церковно-історичної монографії Іларіона (Огієнка) «Свята Почаївська лавра». *Труди Київської духовної академії*. 2005. Т. 2. С. 184–197.
334. Тимошик М. Часопис «Хлібороб» у контексті історії цензурних заборон українського друкованого слова. *Потужна сила рідного слова: До 100-річчя виходу в світ перших українських видань Східної України*. Полтава, 2005. С. 334–349.
335. Тимошик М. Редакторські посади у видавництві: фахові вимоги та функціональні обов'язки. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2005. Т. 18. С. 80–87.
336. Тимошик М. Степан Яремусь та його роль у ствердженні українського журналісткознавства в Канаді. *Українське журналісткознавство*. 2005. Вип. 6. С. 40–43.

337. Тимошик М. Як створюється видавнича програма. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2005. Т. 19. С. 55–65.
338. Тимошик М. Редакторська підготовка текстів за допомогою комп'ютерних програм. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2005. Т. 20. С. 22–27.
339. Тимошик М. Українська видавнича справа в умовах проголошення конституційних свобод: 1905–1917. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2005. Т. 21. С. 68–73.
340. Тимошик М. Видавництва: Енциклопед. ст. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2005. Т. 4: В–Вог. С. 383–385.
341. Тимошик М. Видавнича справа: Енциклопед. ст. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2005. Т. 4: В–Вог. С. 386.
342. Тимошик М. Вернигора (вид-во): Енциклопед. ст. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2005. Т. 4: В–Вог. С. 372.

2006

343. Тимошик М. Спеціальність «Видавнича справа та редагування»: проблеми та перспективи. *Імідж сучасного педагога: Наук.-практ. журн. Полтав. пед. ун-ту ім. В. Короленка*. Полтава, 2006. № 1. С. 5–9.
344. Тимошик М. Книга, яку намагалися спалити: «Свята Почаївська лавра» митрополита Іларіона в контексті сучасних проблем українського державотворення. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Серія історична і філологічна*: Наук. зб. Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту. Кам'янець-Подільський, 2006. Вип. 3. С. 44–63.
345. Тимошик М. Цензура українського друкованого слова як чинник нищення українства: до 130-річчя Емського указу. *Українська мова*: Наук.-теорет. журн. Ін-ту укр. мови НАНУ. 2006. № 3. С. 3–21.
346. Тимошик М. Канадська громадська діячка Анна Фігус-Ралько та її роль у поверненні в Україну друкарських набутків української діаспори. *Український Вимір*: Журн. Держав. центру співпраці з укр. діаспорою при Ніжин. держ. ун-ті ім. М. Гоголя. 2006. № 5. С. 74–76.
347. Тимошик М. Іван Огієнко як співробітник газет «Громадська Думка» та «Рада». *Національна періодика початку ХХ століття: розвиток і реалізація української національної ідеї*: Матеріа-

- ли Міжнар. наук. конф., присвяч. 100-літтю газети «Рада», Київ, 8–9 груд. 2006 р. Київ, 2006. С. 11–12.
348. Тимошик М. Митрополит Іларіон. *Тестування: Українська мова: Зовнішнє тестування: Вступні іспити до ВНЗ*. Н. В. Невінчана. Київ: Майстер-клас, 2006. С. 130–134.
349. Тимошик М. «Неложними устами сказати правду...» (до 70-річчя від дня народження Василя Лизанчука). *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2006. Т. 24. С. 142–144.
350. Тимошик М. Анна Фігус-Ралько як редактор та організатор української видавничої справи в Канаді. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2006. Т. 25. С. 153–157.
351. Тимошик М. Історія УПЦ в дослідженнях митрополита Іларіона (Огієнка). *Труди Київської духовної академії* (Богословсько-історичний щорічник Київської Духовної Академії). 2006. Ч. 3. С. 161–171.
352. Тимошик М., Степовик Д. Степан Ярмусь: священник, філософ, богослов, редактор і видавець. *Труди Київської духовної академії* (Богословсько-історичний щорічник Київської Духовної Академії). 2006. Ч. 3. С. 298–302.
353. Тимошик М. В дорогу виходь з добротою і професіоналізмом. *Наукові читання Інституту журналістики: На пошану Т. Приступенко*. Київ, 2006. Вип. 8. С. 21–23.
354. Тимошик М. Музей І. Огієнка. *Музеї України*. 2006. Ч. 8. С. 18–20.

2007

355. Тимошик М. Життєвий подвиг Івана Огієнка як взірець для наслідування. *Дивослово: Українська мова і література в навчальних закладах*. 2007. № 1. С. 40–44.
356. Тимошик М. Хроніка наукової небайдужості й бюрократичної підлості: 2007 року виповнилося 125 років від дня народження Івана Огієнка (митрополита Іларіона). *Науковий вісник АН ВШУ*. 2007. № 5 (31). С. 115–135.
357. Тимошик М. Острозька Біблія — українською. *Європа-Центр* (міжнар. сусп.-політ. журн.). 2007. № 1 (15). С. 72–75.
358. Тимошик М. Шевченкіана Івана Огієнка. *Дивослово: Українська мова і література в навчальних закладах*. 2007. № 3. С. 33–37.

359. Тимошик М. Преса української діаспори: ретроспектива. *Українська журналістика: умови формування та перспективи розвитку*: Зб. наук. пр. Черкас. нац. ун-т ім. Б. Хмельницького; Відп. ред.: С. М. Квіт, Т. Г. Бондаренко. Черкаси, 2007. С. 489–498.
360. Тимошик М. Боротьба за Огієнка та його справу на сучасному етапі: генеза та причини спротиву опонентів. *Творча спадщина Івана Огієнка в контексті сучасного розвитку гуманітарних наук*: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 7–8 черв. 2007 р., м. Київ. Київ, 2007. С. 68–73.
361. Тимошик М. Видавнича справа та редагування — нова спеціальність напрямку «Масова комунікація». *Пам'ять століть*. 2007. № 3. С. 21–33.
362. Тимошик М. Ідея соборності української мови на сторінках Огієнкового часопису «Рідна Мова». *Дивослово: Українська мова і література в навчальних закладах*. 2007. № 5. С. 38–44.
363. Тимошик М. Замість наукової полеміки — відверта українофобія: Що стоїть за берегами організованої на сторінках «Вісника Книжкової палати» нової полеміки довкола старої проблеми? *Інформаційний вісник Академії наук вищої освіти України*. 2007. № 4 (55). С. 20–40.
364. Тимошик М. Фундація ім. митрополита Іларіона (Огієнка): Хроніка діяльності (2000–2007). *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Серія історична і філологічна*: Наук. зб. Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту. Кам'янець-Подільський, 2007. Вип. 4. С. 315–322.
365. Тимошик М., Сохацька Є. Світлій пам'яті Анни Фігус-Ралько. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Серія історична і філологічна*: Наук. зб. Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту. Кам'янець-Подільський, 2007. Вип. 4. С. 303–39.
366. Тимошик М. Спеціальності «Журналістика» і «Видавнича справа та редагування»: спільне й відмінне. *In medias res*: Зб. наук. пр. Дніпропетров. нац. ун-ту. Дніпропетровськ, 2007. С. 195–204.
367. Тимошик М. Українська преса і книговидавництво в Канаді як джерело дослідження українсько-канадських відносин. *Україна дипломатична*: Наук. щоріч. Київ, 2007. Вип. 8. С. 384–406.
368. Тимошик М. Редакторські професії та специфіка їх застосування в ринкових умовах розвитку засобів масової комунікації. *Журналістика-2007: Надзвичайні проблеми, перспективи*. Матеріали 9-ї Міжнародної науково-практичної конференції (6–7 лютого 2007). Мінськ, 2007. С. 252–255.

369. Тимошик М. Підготовка до друку навчальних видань. *Журналістська педагогіка в контексті Болонського процесу*: Навч.-метод. посіб. Упоряд.: А. І. Мамалига, Ю. П. Єлісовенко; за ред. В. В. Різуна. Київ, 2007. С. 424–432.
370. Тимошик М. Витоки українського друкарства як об'єкт критики новітніх опонентів українського відродження. *Універсум* (журнал політики, культури, історії, Львів). 2007. № 11/12. С. 29–34.
371. Тимошик М. Спеціальність «Видавнича справа та редагування»: самостійна, самодостатня, а не в тіні журналістики. *Редактор і видавець*: Наук.-практ. зб. Голов. ред. М. Тимошик. Київ, 2007. Ч. 1. С. 15–22.
372. Тимошик М. «Як ти українець, — то будуть щохвили тебе на хресті розпинати...»: хто й чому в Україні чинить опір ствердженню імені Огієнка та його державотворчих ідей. *Науковий збірник, присвячений 125-річчю з дня народження митрополита Іларіона (Огієнка)*: Зб. доп. та матеріалів. Київ, 2007. С. 198–205.
373. Тимошик М. «Корисно виповнювати в цьому світі свій час...»: До 80-річчя від дня народження Степана Ярмауса. *Віра й Культура* (Видання Колегії Св. Андрія у Вінніпезі). Вінніпег (Канада), 2007. Ч. 14. С. 26–34.
374. Тимошик М. Передмова. *Редактор і видавець*: Наук.-практ. зб. Голов. ред. М. Тимошик. Київ, 2007. Ч. 1. С. 3–4.
375. Тимошик М. Передне слово. *Видавнича справа в Україні: історія та сучасність*: Доп. першої Всеукр. студент. наук. конф., 29–30 берез. 2007 р. Київ, 2007. С. 3–4.
376. Тимошик М. Іван Огієнко як співробітник газет «Громадська Думка» та «Рада». *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2007. Т. 26. С. 29–35.
377. Тимошик М. Витоки українського друкарства як об'єкт критики новітніх опонентів українського відродження. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2007. Т. 27. С. 7–16.

2008

378. Тимошик М. Поважний крок до створення всеукраїнської огієнкіани. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Серія історична і філологічна*: Наук. зб. Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту. Кам'янець-Подільський, 2008. Вип. 5. С. 405–409.
379. Тимошик М. Помітне явище національної бібліографістики: До виходу в світ бібліограф. покажч. «І. Огієнко: «Я все зробив, що

- міг зробити...». *Бібліотечний форум України* (Донецьк). 2008. № 1 (19). С. 42–43.
380. Тимошик М. Українське книгознавство в лещатах застарілих ідеологічних догм. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2008. № 1. С. 51–62.
381. Тимошик М. Видавнича справа — це не журналістика: до проблеми спільного й відмінного між двома спеціальностями одного напрямку. *Творчі та організаційні особливості функціонування сучасного медійного простору*: Зб. наук. пр. Нац. ун-т «Кієво-Могилянська академія», Галиц. ін-т ім. В. Чорновола. Тернопіль; Львів, 2008. Т. 2. С. 68–74.
382. Тимошик М. Богослужбові книги в давньоукраїнській державі після прийняття християнства: провідні осередки, шедеври та їхні творці. *Науковий збірник, присвячений 900-літтю Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря*. Київ, 2008. С. 279–288.
383. Тимошик М. Замість наукової полеміки — відверта українофобія. *Наукові записки Академії наук вищої освіти України*: Зб. на пошану Президента АНВО України академіка М. Дубини. Київ, 2008. С. 19–36.
384. Тимошик М. Фігус-Ралько Анна Антонівна: Енциклопед. ст. *Тернопільський Енциклопедичний Словник*. Тернопіль; Збруч, 2008. Т. 3. С. 519–520.
385. Тимошик М. Вченість і віра — як покликання: До 70-річчя Дмитра Степовика. *Українська культура*. 2008. № 9. С. 36–37.
386. Тимошик М. Грудочка землі з тернопільського Сапогова... (Про відому діячку української діаспори, родом з Тернопілля). *Тернопільський альманах-2007*. Упоряд. П. Федоришин, Т. Валєєва, М. Ониськів. Львів, 2008. С. 330–338.
387. Тимошик М. Український професор з ярликом буржуазного націоналіста. *Лицар мови української Роман Іванченко*: Спогади про вчителя, вченого, друга. Київ, 2008. С. 225–231.
388. Тимошик М. Високий чин професіоналізму, порядності, патріотизму: Василю Лизанчуку — 70. *Кроки... Василь Лизанчук — публіцист, вчений, педагог*: Бібліогр. покажч., листи, рецензії, есеї. Уклад. М. Романюк; передм. А. Погрібного. Дрогобич, 2008. С. 802–808.
389. Тимошик М. Антиукраїнська агресія триває. *Кроки... Василь Лизанчук — публіцист, вчений, педагог*: Бібліогр. покажч., листи, рецензії, есеї. Уклад. М. Романюк; передм. А. Погрібного. Дрогобич, 2008. С. 657–659.

390. Тимошик М. Студентство й «молода» наука про видавничу справу. *Видавнича справа в Україні: історія і сучасність*: Доп. другої Всеукр. студент. наук. конф., 3–4 квіт. 2008 р., Київ. За ред. М. Тимошика, упоряд. І. Плехова. Київ, 2008. С. 6–7.
391. Тимошик М. Наукова дискусія чи відверта українофобія? Що стоїть за берегами організованої на сторінках «Вісника Книжкової палати» нової полеміки щодо витоків української книги? *Збірник праць науково-дослідного центру періодики*. Львів. нац. б-ка ім. В. Стефаника. Львів, 2008. С. 182–196.
392. Тимошик М. Друкарство: Енциклопед. ст. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2008. Т. 8. С. 444.
393. Тимошик М. Аркадій Животко: Енциклопед. ст. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2008. Т. 9. С. 555.
394. Тимошик М. Факультет журналістики Шевченкового університету в 70-ті роки ХХ ст.: спогади випускника. Ч. 1. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2008. Т. 30 (січ.-берез.). С. 136–146.
395. Тимошик М. Факультет журналістики Шевченкового університету в 70-ті роки ХХ ст.: спогади випускника. Ч. 2. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2008. Т. 31 (квіт.-черв.). С. 109–117.
396. Тимошик М. Факультет журналістики Шевченкового університету в 70-ті роки ХХ ст.: спогади випускника. Ч. 3. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2008. Т. 32 (лип.-верес.). С. 86–99.
397. Тимошик М. Україна і світ у долі ученого: Іван Огієнко. *Зростись душею, сплелись корінням* (зб. іст.-біогр. нарисів про великих українців). Упоряд. М. Рубанець. Київ, 2008. С. 61–77.
398. Тимошик М. Як радянська система розправлялася з патріотично налаштованими журналістами. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2008. Т. 33 (жовт.-груд.). С. 78–81.

2009

399. Тимошик М. Уміти творити добро: Про книгу відомого буковинського журналіста В. Пелеха «Під тягарем подвійної моралі». *Журналістика крізь розум і серце*: Архіви, спогади, інтерв'ю. В. Пелех. Чернівці: Букрек, 2009. С. 23–27.
400. Тимошик М. Дорогі кам'яччани: Виступ почес. проф. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту ім. І. Огієнка, д-ра філол. наук, проф.

- Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка під час відкриття меморіал. скульптур. знаку, присвяч. Кам'янець-Поділ. держ. укр. ун-ту (22 жовт. 2008 р.). *Святкування 90-річчя Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка*: Зб. матеріалів. Упоряд., авт. вступ. ст. О. Комарніцький. Кам'янець-Подільський, 2009. С. 49–52.
401. Тимошик М. Подія всеукраїнського значення: Виступ під час відкриття меморіал. скульптур. знаку, присвяч. Кам'янець-Поділ. держ. укр. ун-ту (22 жовтня 2008 р.). *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Серія історична і філологічна*: Наук. зб. Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту. Кам'янець-Подільський, 2009. Вип. 6. С. 321–322.
402. Тимошик М. Поетична творчість Івана Огієнка. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Серія історична і філологічна*: Наук. зб. Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту. Кам'янець-Подільський, 2009. Вип. 6. С. 218–226.
403. Тимошик М. Термінотворення в науці про видавничу справу та редагування. *Українська термінологія і сучасність*: Зб. наук. пр. Відп. ред. Л. О. Симоненко. Київ, 2009. Вип. 8. С. 56–70.
404. Тимошик М. Канадська газета «Український Голос» у контексті історії української та світової журналістики. *Україна дипломатична*: Наук. щоріч. Упоряд.: П. Кривонос, Б. Гуменюк. Київ, 2009. С. 1069–1076.
405. Tymoshyk M. The Canadian weekly «Ukrainisky Golos» in the context of the Ukrainian and world journalism history. *Diplomatic Ukraine: Scientific yearbook*. Kyiv, 2009. Iss. 10. P. 1033–1039.
406. Тимошик М. Дискусія, спрямована на вчорашній день: Що стоїть за берегами організованої на сторінках «Вісника Книжкової палати» нової полеміки щодо витоків української книжки? *Наукові записки Української академії друкарства*. 2009. №2 (16). С. 198–208.
407. Тимошик М. «Я мріяв волю Україні здобути тихою ходою...»: історія написання та побутування твору митрополита Іларіона (Огієнка) «Розп'ятий Мазепа». *Труди Київської духовної академії*: Спец. вип. «Гетьман Іван Мазепа — будівничий Української Православної Церкви». Київ, 2009. С. 179–185.
408. Тимошик М. Едитологія, едиторика, паблішо-бухологія. Що далі?: До проблеми термінотворення в науках із соціальних комунікацій. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2009. Т. 34 (січ.-берез.). С. 24–30.

409. Тимошик М. Факультет журналістики Київського університету в долі професора Дмитра Степовика. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2009. Т. 36 (лип.-серп.). С. 174–182.
410. Тимошик М. Чому спалили українські книги? (про українськомовні книжки історичної та церковної тематики, спалені шовіністично налаштованими ченцями Почаївської лаври). *Дукля* (Пряшів, Словаччина). 2009. № 5. С. 66–70.
411. Тимошик М. Редагування: до проблеми формування терміносистеми і тлумачення термінів у науці про видавничу справу та редагування. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2009. Т. 37 (жовт.-груд.). С. 6–20.

2010

412. Тимошик М. Преса і книга Кам'янця-Подільського в період Української народної республіки. *Регіональні ЗМІ України: історія, стан, перспективи розвитку*: Матеріали I Міжнар. наук. конф. Відп. ред. В. Галич. Луганськ, 2010. Т. 1. С. 208–213.
413. Тимошик М. Житомирський край у долі та творчості Івана Огієнка. *Іван Огієнко у діалозі культур і духовності* (Огієнківські читання у Чудодієвому): Зб. наук. пр. За ред. проф. П. Сауха. Житомир, 2010. С. 173–195.
414. Тимошик М. Змістове наповнення поняття редагування в науці про видавничу справу та редагування. *Держава і регіони. Серія «Соціальні комунікації»*: Наук.-виробн. журн. Класич. приват. ун-ту (Запоріжжя). 2010. № 2. С. 232–237.
415. Тимошик М. Редагування чи літературне редагування?: До проблеми тлумачення ключових понять українськими та зарубіжними дослідниками. *Світові проблеми сучасної журналістики*: Зб. наук. пр. Черкас. нац. ун-ту ім. Б. Хмельницького. Черкаси, 2010. С. 501–506.
416. Тимошик М. Історичні уроки української діаспори в контексті 100-річчя канадської газети «Український Голос». *Український Вимір*: Зб. Матеріалів IV Міжнар. наук. конф. «Українська діаспора: погляд із XXI століття»; Ніжин. держ. ун-т ім. М. Гоголя. Ніжин, 2010. Вип. 3 (8). С. 9–12.
417. Тимошик М. Редактор як професія: витоки, еволюція, сучасний стан. *Журналістика. Лінгвістика. Дидактика*: Зб. наук. пр. Полтав. нац. пед. ун-ту ім. В. Короленка. 2010. С. 314–319.
418. Тимошик М. Життя і діяльність митрополита Іларіона (Огієнка) як взірць для наслідування. *Віра й Культура — Faith and*

- Culture*: Матеріали Міжнар. симпозиуму, Winnipeg (Canada). 2018–2010. Ч. 15. С. 109–125.
419. Тимошик М. Повернення з небуття: «Местечко Брусилів і його околиці» Івана Огієнка. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Серія історична і філологічна*: Наук. зб. Кам'янець-Подільський держ. ун-ту. Кам'янець-Подільський, 2010. С. 259–274.
420. Тимошик М. Волинь у долі одного київського ученого. *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Сторінки історії Каміня-Каширського*. Наук. зб. Матеріали XXXVII Всеукр. іст.-краєзнав. наук. конф. м. Камінь-Каширський, 27 жовт. 2010 р. Луцьк, 2010. Вип. 37. С. 133–138.
421. Тимошик М. Еволюція жанру інтерв'ю в сучасних умовах розвитку журналістики: по матеріалам шведської та української преси. *Журналістика-2010: стан, проблеми і перспективи*: Матеріали 12-ї Міжнародної науково-практичної конференції, 8–9 грудня 2010 г. Мінськ. Мінськ, 2010. С. 211–214.
422. Тимошик М. Роман Іванченко: «Хай гірше, аби інше». До проблеми терміноутворення в науці про видавничу справу та редагування. *Наукова школа професора Романа Іванченка*: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. КНТУУ «КПІ». Київ, 2010. С. 176–183.
423. Тимошик М. Комп'ютер: помічник чи диявол редактора? (Видавничі проблеми української програми мовного контролю тексту «Рута»). *Людина. Комп'ютер. Комунікація*: Зб. наук. пр. За ред. В. Бацевича. Львів, 2010. С. 99–101.
424. Тимошик М. Особливості формування нової системи української молодіжної преси напередодні розвалу СРСР (1986–1991). *Журналістика: преса, радіо, телебачення*: Наук. зб. Київ. ун-ту ім. Тараса Шевченка. 2010. Вип. 9 (34). С. 22–40.
425. Тимошик М. Редагування як ключовий термін у науці про видавничу справу та редагування змістового наповнення, наукової інтерпретації в Україні та на Заході. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2010. Т. 40 (лип.-верес.). С. 50–55.
426. Тимошик М. Практика студентів-журналістів як головний чинник набуття професійних навичок: сторінка мемуарів з історії факультету журналістики. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Журналістика*. 2010. Вип. 17. С. 5–8.

427. Тимошик М. Канадська газета «Український Голос» в історії української зарубіжної журналістики: до 100-річчя від дня заснування. *Діаспора як чинник утвердження держави Україна в міжнародній спільноті: сучасний вимір, проєкція в майбутнє* (у рамках Конгресу української діаспори): Зб. матеріалів Третьої Міжнар. наук.-практ. конф. Львів, 2010. С. 482–486.
428. Тимошик М. Канадське дослідження Івана Огієнка «Тарас Шевченко» як відкриття сучасного шевченкознавства. *Тарас Шевченко та кобзарство*: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 14–16 квіт. 2010 р. Львів, 2010. С. 81–89.

2011

429. Тимошик М. «Любіть свою мову!»: до першодруку в Україні головних мовознавчих праць Івана Огієнка. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Серія історична і філологічна*: Наук. зб. Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту. Кам'янець-Подільський, 2011. Вип. 8. С. 281–297.
430. Тимошик М. Україна — понад усе. Це про Анатолія Погрібною. *Життя і чин Анатолія Погрібною*: Наук. розвідки, ст., спогади. Київ, 2011. С. 290–295.
431. Тимошик М. «Рятування України» — етапний твір І. Огієнка з історії визвольних змагань українського народу. *Український національно-визвольний рух ХХ ст.: ідейно-політичний, організаційний та військовий аспекти*: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., Житомир, 18–20 листоп. 2001 р. Житомир, 2011. С. 209–220.
432. Тимошик М. Теоретичні та практичні аспекти редагування. *Книга і преса в контексті культурно-історичного розвитку українського суспільства*: Зб. наук. пр. Укр. акад. друкарства. Львів, 2011. Вип. 4. С. 402–439.
433. Тимошик М. Степан Ярмусь — український релігійний діяч, учений, журналіст, редактор і видавець. *Степан Ярмусь. Додатки до автобіографії «Моє життя»*. Вінніпег (Канада), 2011. С. 48–50.
434. Тимошик М. Українське чернецтво в світлі життєписів знакових постатей національної історії (на матеріалах рукописних і друкованих праць митрополита Іларіона (Огієнка). *Православ'я в Україні*: Зб. матеріалів Всеукр. наук. конф. 22 листоп. 2011 р. За ред. сп. Епіфанія (Думенка). Київ, 2011. С. 490–504.
435. Тимошик М. Редакторський аналіз: теоретичний і практичний аспекти. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2011. Т. 44 (лип.-верес.). С. 127–132.

436. Тимошик М. Роль України у ствердженні Івана Федоровича як друкаря загальноєвропейського рівня. *Книга в сучасній культурі України*: Хрестоматія. Уклад.: В. М. Медведєва, С. П. Ковальчук. Біла Церква, 2011. С. 347–355.
437. Тимошик М. Твориться книга, присвячена історії одного будинку в центрі Чернівців. *Дім з кришталевими вікнами*: Історія вілли на вул. Українській (приміщення ред. обл. газ. «Радянська Буковина»). Чернівці, 2011. С. 90–92.
438. Тимошик М. Краху національного книговидання можна уникнути, якщо в цей процес терміново втрутиться держава. *Книга в сучасній культурі України*: Хрестоматія. Уклад.: В. М. Медведєва, С. П. Ковальчук. Біла Церква, 2011. С. 357–368.
439. Тимошик М. «Іларіон (Огієнко Іван Іванович)»: Енциклопед. ст. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2011. Т. 11. С. 290–291.

2012

440. Тимошик М. Іванченко Роман Григорович: Енциклопед. ст. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2012. Т. 12. С. 29.
441. Тимошик М. Карпенко Віталій Опанасович: Енциклопед. ст. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2012. Т. 12. С. 37.
442. Тимошик М. Сучасні тенденції розвитку жанрів журналістики: Інтерв'ю (за матеріалами шведської та української преси). *Регіональні ЗМІ: історія, сучасний стан та перспективи розвитку*: Матеріали II Міжнар. наук. конф., 23 берез. 2012 р., м. Луганськ. Луганськ, 2012. Т. 1. С. 102–105.
443. Тимошик М. Високий чин справжнього українського інтелігента: До 70-річчя від дня народження професора Василя Лизанчука. *Телерадіожурналістика*: Зб. наук. пр. Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка. Львів, 2012. С. 396–399.
444. Цімошык Мікола. Да проблемы аб змястовуним напауненні паняццяу «рэдагаванне» і «літаратурне рэдагуванне». *Жыццём і словам прысягаючы...: да 90-годдзя заслуж. работніка адукацыі Рэсп. Беларусь, праф. Мыхася Цікоцкага*: Зб. навук. праці пад агул. рэд. праф. В. Іучанкова. Мінск, 2012. С. 550–557.
445. Тимошик М. «А я в роботі краю щирій лишусь навіки з чужиною...»: до 130-річчя від дня народження і 40-річчя від дня упокоєння видатного українського вченого, державного і релігійного діяча Івана Огієнка (митрополита Іларіона). *Рідна школа — Ridna Shkola* (Нью-Йорк, США). 2012. №2. С. 4–11.

446. Тимошик М. До питання про витоки української мови в Українській Церкві (на матеріалах творів митрополита Іларіона (Огієнка). *Труди Київської духовної академії*: Богосл.-іст. зб. Київ. православ. богосл. акад. УПЦ КП. Київ, 2012. С. 91–99.
447. Тимошик М. Канадсько-український проект «Запізніле ворота»: до першодруку в Україні головних мовознавчих праць Івана Огієнка. *Українознавчий альманах*. Київ. нац. ун-т. імені Тараса Шевченка, Київ. православ. богосл. акад. УПЦ КП. Київ, 2012. Вип. 10. С. 42–52.
448. Тимошик М. Кам'янець-Подільська комісія з перекладу богослужбових книжок українською мовою періоду УНР та її видання. *Православ'я в Україні*: Зб. матеріалів II Всеукр. наук. конф. 20 листоп. 2012 р. За ред. єп. Епіфанія (Думенка) та прот. В. Клоса. Київ, 2012. С. 492–502.
449. Тимошик М. Специфіка застосування російської цензури до українського друкарства у XVIII — першій половині XIX ст. *Матеріали XI Міжнародного семінара «Крепостной Санкт-Петербург в XVIII в. и в первой половине XIX в. в культурном наследии России и Украины»* (к 150-летию отмены крепостного права в России), 12–15 мая 2011 г. Под ред. Т. Лебединской. Санкт-Петербург, 2012. С. 265–275.
450. Тимошик М. Знову про початки українського друкарства: до проблеми ствердження наукової концепції Івана Огієнка щодо витоків та етапів розвитку національного книготворення. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Серія історична і філологічна*: Наук. зб. Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту. Кам'янець-Подільський, 2012. Вип. 9. С. 185–192.
451. Тимошик М. Степовик Дмитро Власович: Енциклопед. ст. *Енциклопедія історії України*. Київ, 2012. Т. 9. С. 855.
452. Тимошик М. Ідея соборності й державності української мови у творах Івана Огієнка. *Іван Огієнко (митрополит Іларіон) — патріот, вчений, богослов*: Ювіл. наук. зб. За ред. А. Колодного. Київ, 2012. С. 123–136.
453. Тимошик М. Філософські містерії митрополита Іларіона (Огієнка) як спроба відродження української релігійної поезії. *Іван Огієнко (митрополит Іларіон) — патріот, вчений, богослов*: Ювіл. наук. зб. За ред. А. Колодного. Київ, 2012. С. 111–116.
454. Тимошик М. Кафедра видавничої справи Інституту журналістики: історія і сьогодення. *Редактор і видавець*: Наук.-практ. журн. КНУ ім. Шевченка. 2012. Ч. 1 (2). С. 7–16.

455. Тимошик М. Мудрі уроки навчителя журналістики. *Поклик життя — журналістика*: Спогади про Михайла Скуленка. Запоріжжя, 2012. С. 56–62.

2013

456. Тимошик М. Перший український друкар таки Степан Дропан, а не Іван Федоров. *Рідна школа — Ridna Shkola*: Американ. українознав. часоп. (Нью-Йорк, США). Нью-Йорк, 2013. Ч. 1 (164). С. 10–15.
457. Тимошик М. Неблагонадійний журналіст радянської доби: Доля молодого газетяра районки у спогадах однокурсника і на сторінках закритої донедавна для доступу судової справи. *Журналіст України*. 2013. Ч. 4. С. 34–36.
458. Тимошик М. Художнє редагування у видавничій справі та журналістиці: до проблеми формування терміносистеми. *Український інформаційний простір*: Наук. журн. Ін-ту журналістики і міжнар. відносин КНУКіМ. 2013. Число 1, ч. 1. С. 157–163.
459. Тимошик М. Український світ ченця, журналіста, письменника. *Українознавство*: Наук. журнал Ін-ту українознавства М-ва освіти і науки України. 2013. № 2. С. 274–276. Рец. на кн.: Ієромонах Пафнутій. Мальований хрест: 36. поезій. Київ: Наша культура і наука, 2013. 160 с.
460. Тимошик М. Науковий журнал «Український інформаційний простір»: про презентацію нового фахового видання. *Журналіст України*. 2013. Ч. 6. С. 46–47.
461. Тимошик М. Віруючий у Бога Шевченко, якого ми не знали. *Труди Київської духовної академії*. 2013. Т. 12. С. 394–396. Рец. на кн.: Степовик Д. Наслідуючи Христа: Віруючий у Бога Тарас Шевченко: Присвяч. 200-річчю від дня народж. Тараса Шевченка. Київ: Вид-во ім. О. Теліги, 2013. 446 с.
462. Тимошик М. Теоретичні та практичні аспекти методики редагування. *Комунікаційні технології*: Наук. журн. Голов. ред. О. Холод; КНУКіМ. Київ, 2013. Т. 2. С. 140–146.
463. Тимошик М. Ще раз про так звану співпрацю архієпископа Холмського і Підляського Іларіона (Огієнка) з німецькими окупантами. *Православ'я в Україні*: Зб. матеріалів III Всеукр. наук. конф. За ред. митр. Епіфанія (Думенка) та прот. В. Клоса. Київ, 2013. Ч. 1. С. 394–407.
464. Тимошик М. Книжкові видання Українського католицького університету в Римі як чинник формування української еліти в діаспорі. *Українознавчий альманах КНУ ім. Тараса Шевчен-*

- ка. Відп. ред. М. Обушний; Центр українознавства. Київ, 2013. Вип. 14. С. 267–272.
465. Тимошик М. Жанрові особливості рекламних матеріалів та специфіка їх редакторської підготовки. *Вісник КНУКіМ. Серія: Соціальні комунікації*: 2013. Вип. 2. С. 6–16.
466. Тимошик М. Видавнича діяльність Українського католицького університету в Римі як чинник формування українського інформаційного простору в Європі. *Інформаційний простір: українські реалії*: Матеріали наук.-практ. конф., м. Київ, 19 груд. 2012 р. Ін-т журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. Київ, 2013. С. 85–96.
467. Тимошик М. Найперше наше спасіння — це служба народові»: головні змістові домінанти богословських студій митрополита Іларіона (Огієнка). *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Серія історична і філологічна*: Наук. зб. Кам'янець-Поділ. держ. ун-ту. Кам'янець-Подільський, 2013. Вип. 10. С. 211–222.
468. Тимошик М. Огієнко Іван Іванович (митрополит Іларіон): Енциклопед. ст. *Шевченківська енциклопедія*. Редкол.: М. Г. Жулинський (голова); НАН України, Ін-т літ. ім. Т. Шевченка. Київ, 2013. Т. 4: М–Па. С. 665–666.

2014

469. Тимошик М. Витоки української журналістики в Італії. *Комунікаційні технології*. Київ, 2014. Т. 4. С. 196–205.
470. Тимошик М. Табір полонених вояків «Ріміні» як феномен українського видавничого руху в Італії. *Український інформаційний простір*: Наук. журн. Голов. ред. М. Тимошик. Київ, 2014. Число 2. С. 206–219.
471. Тимошик М. Служити народові — то служити Богові: До першодруку в Україні створених на чужині богословських праць Івана Огієнка (митрополита Іларіона). *Труди Київської духовної академії*: Богосл.-іст. зб. Київ. православ. богосл. акад. УПЦ КП. Київ, 2014. С. 386–396.
472. Тимошик М. Видавничий рух на Київському Євромайдані як феномен новочасної української історії. *Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку*: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 15–16 трав. 2014 р., м. Вінниця. Вінниця, 2014. С. 295–299.
473. Тимошик М. Сучасна біографічна енциклопедистика: незначні позитивні набутки, відчутні тривожні тенденції. *Українська*

енциклопедистка: Матеріали Третьої Міжнар. наук. конф., 22–23 жовт. 2013 р., м. Київ. Київ, 2014. С. 269–273.

474. Тимошик М. Ідеологія Української православної церкви як прояв національного духу в церковному житті українців. *Православ'я в Україні*: Зб. матеріалів IV Міжнар. наук. конф. 18–19 листоп. 2014 р. За ред. митр. Епіфанія (Думенка) та прот. В. Клоса. Київ, 2014. С. 203–208.
475. Тимошик М. «Вісті з Риму» як специфічний тип видання: організаційно-технічні характеристики часопису. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. 2014. Вип. 4. С. 133–152.
476. Тимошик М. У Нью-Йорку «Сурма» грає: Як одна з перших українських книгарень в Америці майже сто років успішно виконує місію неофіційного промотора України. *Наш український дім*: Наук.-попул. часоп. для вчителів України та діаспори. 2014. № 2. С. 43–46.
477. Тимошик М. Українське село в американському Стемфорді: або Історія про те, як найбільший і найдорожчий замковий маєток штату Коннектикут опинився в руках українців, і що вони з цього зробили. *Наш український дім*: Наук.-попул. часоп. для вчителів України та діаспори. 2014. № 2. С. 46–49.
478. Тимошик М. Видавництво отців Василіан у Римі: специфіка видань та особливості редакційно-видавничого процесу. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника*. 2014. Ч. 6. С. 294–310.

2015

479. Тимошик М. Українознавчі проекти видавництва «Наша культура» у Варшаві (20–30-ті роки ХХ ст.) та їх актуальність для сучасності. *Studia Ukrainica Warsoviensia*. Warszawa, 2015. Т. 3. С. 367–379.
480. Тимошик М. Коли засноване село Данина та звідки походить його назва. *Сіверянський літопис*: Всеукр. наук. журн. (Чернігів). 2015. № 1 (120). С. 67–77.
481. Тимошик М. Клірові книги як джерело вивчення демографічних процесів в українському селі ХІХ століття: за записами священників Свято-Троїцького храму села Данина Чернігівської губернії. *Труди Київської духовної академії*. 2015. № 15 (187). С. 346–361.
482. Тимошик М. Перші дерев'яні храми Чернігівщини козацької доби: на прикладі села Данина Ніжинського повіту. *Святий рік*

ноапостольний Володимир — взірець Української держави: Зб. матеріалів Міжнар. наук. конф., присвяч. 1000-літтю упокоєння великого князя київського Володимира, Київ, 14–15 трав. 2015 р. Київ, 2015. С. 292–303.

483. Тимошик М. Метричні книги як дзеркала людських доль, або Про що розповіли столітні записи священників Свято-Троїцького храму в Данині. *Літературний Чернігів*. 2015. Ч. 1 (69). С. 121–135.
484. Тимошик М. Архідияконо-Стефанівський храм як перша дерев'яна церква в с. Данина: про дату відкриття та назву. *Церква — наука — суспільство: питання взаємодії*: Матеріали XIII Міжнар. наук. конф. (27–29 трав. 2015 р.). Київ, 2015. С. 101–104.
485. Тимошик М. Свято-Михайлівський храм у Шатурі: історія створення. *Церква — наука — суспільство: питання взаємодії*. Матеріали XIII Міжнар. наук. конф. (27–29 трав. 2015 р.). Київ, 2015. С. 104–107.
486. Тимошик М. Кому належала й куди підпорядковувалася Данина: чернігівське село у майновому та адміністративному поділі України. *Сіверянський літопис*: Всеукр. наук. журн. (Чернігів). 2015. № 3 (123). С. 30–37.
487. Тимошик М. Село Данина як центр благочинного округу. *Сіверянський літопис*: Всеукр. наук. журн. (Чернігів). 2015. № 4 (124). С. 64–73.
488. Тимошик М. Про найцінніший скарб нації з позиції новітньої мовознавчої науки. *Дивослово*. 2015. № 7/8. С. 70–72. Рец. на кн.: Фаріон І. Суспільний статус староукраїнської (руської) мови у XIV–XVII століттях: мовна свідомість, мовна дійсність, мовна перспектива. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2015. 654 с.
489. Тимошик М. За правдою — до волосного суду, або За що і як судилися наші пращури. *Український тиждень*. 2015. 18 верес. URL: <http://m.tyzhden.ua/publication/146555> (дата звернення: 5.01.2022).
490. Тимошик М. Усталена версія та прихована правда про радянську колективізацію: на матеріалах сіл тодішніх Носівського та Лосинівського районів. *Сіверянський літопис*: Всеукр. наук. журн. (Чернігів). 2015. № 5 (125). С. 18–33.
491. Тимошик М. Прізвиська і прізвиська одного села: історія, етимологія, класифікація. *Українознавство*: Всеукр. наук. журн. 2015. № 3 (56). С. 148–160.

492. Тимошик М. Куркулі: За що радянська влада не любила працьовитих українських господарів. *Український тиждень*. 2015. 27 листоп. URL: <http://m.tyzhden.ua/publication/152560> (дата звернення: 5.01.2022).
493. Тимошик М. Витоки наукового книговидання в умовах становлення університетської освіти в Україні (1658–1840). *Православ'я в Україні: Зб. матеріалів V Міжнар. наук. конф., присвяч. 400-літтю Київ. акад. (1615–2015)*, 17–18 листоп. 2015 р. За ред. митр. Епіфанія (Думенка) та прот. В. Клоса. Київ, 2015. Ч. 2. С. 263–274.
494. Тимошик М. Українське село під більшовиками: усталена версія і прихована правда: на архівних матеріалах сіл Ніжинської округи. *Сіверянський літопис*. 2015. Ч. 6. С. 160–174.
495. Тимошик М. Шинок на Шинковій: про історію питних закладів в українському селі. *Літературний Чернігів*. 2015. Ч. 4. С. 151–160.
496. Тимошик М. Українське село періоду колективізації (на матеріалах «Книги обліку членів колгоспу та їхніх родин» села Данина Ніжинського району Чернігівської області. *Українознавство*. 2015. № 4 (57). С. 114–124.
497. Тимошик М. Добрі діла — оновляться...: Про традиції випуску українських календарів та перший такий календар КНУКіМу. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство*. 2015. Т. 20, вип. 1. С. 165–166.

2016

498. Тимошик М. С. Дискусія, спрямована на вчорашній день. Що стоїть за берегами організованої на сторінках «Вісника Книжкової палати» нової полеміки щодо витоків української книги? *Книгознавча школа: Антологія*. Київ, 2016. С. 135–146.
499. Тимошик М. С. Лондон українознавчий: із зарубіжного щоденника професора і журналіста. *Українознавство*. 2016. № 3 (60). С. 186–194.
500. Тимошик М. Прозрозкладка на селян як предтеча голодомору в Україні: на архівних матеріалах села Данина Ніжинського району. *Сіверянський літопис*. 2016. Ч. 1. С. 137–147.
501. Тимошик М. Учитель та його місія на селі: маловідомі архівні документи про суть радянізації української школи у 20–30-х роках ХХ століття. *Українознавство*. 2016. № 1 (58). С. 201–222.

502. Тимошик М. Ще раз про стандарти українського журналіста. *Український інформаційний простір*. 2016. Число 4. С. 190–204.
503. Тимошик М. Чому московська влада боїться української книжки? До історії нищення українського друкованого слова в Росії. *Український інформаційний простір*. 2016. Число 4. С. 253–258.
504. Тимошик М. Маловідомі українські видавничі осередки в Італії: Видавництво отців Василіян у Римі. *Ucraina Magna*. Vol. 1: Українська політична еміграція у ХХ столітті: досвід культурно-спільнотного себепредставлення і самоутвердження в Західному світі. НАНУ України; Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. Грушевського. 2016. С. 356–372.
505. Тимошик М. Формування провладного активу в українському селі в 20-х роках ХХ ст. як чинник ствердження тоталітарного комуністсько-більшовицького режиму: на архівних матеріалах села Данина Ніжинського повіту. *Сіверянський літопис*. 2016. Ч. 2. С. 208–219.
506. Тимошик М. Священик-автокефаліст із тавром «ворога народу»: трагічна доля настоятеля Українського храму в Данині на Чернігівщині о. Петра Скорини. *Церква — наука — суспільство: питання взаємодії*. Матеріали XIV Міжнар. наук. конф. (25 трав. — 3 черв. 2016 р., м. Київ). Київ, 2016. С. 227–232.
507. Тимошик М. «Черниговские Губернские Ведомости» про відновлення волосної системи місцевого самоврядування у чернігівських селах від середини ХІХ століття. *Сіверянський літопис*. 2016. Ч. 3. С. 150–158.
508. Тимошик М. Її життєве кредо: Штрихи до портрета викладачки української мови факультету журналістики Київського університету 70-х років ХХ ст. Марію Устимівну Каранську. *Береги материнського слова*. К. Матушак. Вінниця, 2016. С. 251–258.
509. Тимошик М. Місцева преса як чинник комунізації та денационалізації українського села довоєнної пори. *Сіверянський літопис*. 2016. Ч. 4. С. 164–178.
510. Тимошик М. Шляхом відмосковлення: Всеукраїнський автокефальний рух 20–30-х років ХХ ст. (за архівними матеріалами сіл Ніжинської округи). *Труди Київської духовної академії*. 2016. № 16 (188). С. 330–354.
511. Тимошик М. Лондон українознавчий: Із зарубіжного щоденника професора і журналіста. *Українознавство*. 2016. Ч. 3 (60). С. 186–194.

512. Тимошик М. Відгомін харківського процесу над СВУ в чернігівській глибинці: сторінками судової справи 1938 року над учасниками «антирадянської української націоналістичної контрреволюційної повстанської організації» в селі Данина Лосинівського району. *Сіверянський літопис*. 2016. Ч. 5. С. 123–143.
513. Тимошик М. Нащадок гетьмана Тараса Трясила похований у Ніжинській Данині. *Рідний Край*: Альм. Полтав. нац. пед. ун-ту. 2016. № 1 (34). С. 50–57.
514. Тимошик М. Становлення, ствердження та знищення Української автокефальної церкви на Чернігівщині у 20–30-х роках ХХ століття (за архівними матеріалами та пресою колишньої Ніжинської округи). *Сіверянський літопис*. 2016. Ч. 6. С. 107–128.
515. Тимошик М. «Черниговские Епархиальные Известия» як джерело вивчення діяльності сільських священників у ХІХ столітті: на матеріалах Другого Благочинного округу Ніжинського повіту Чернігівської єпархії. *Православ'я в Україні*: Зб. матеріалів VI Міжнар. наук. конф., присвяч. 1000-літтю духовних зв'язків України з Афоном (1016–2016) та 25-літтю Помісного собору Української православної церкви (1–3 листоп. 2016 р.). Київ, 2016. С. 598–609.
516. Тимошик М. Церква в житті українців: до виходу в світ книги митрополита Іларіона (Івана Огієнка) «Любімо свою Українську церкву». *Православний Вісник*. 2016. Ч. 9 (вересень). С. 54–60.
517. Тимошик М. Як виправити мовне питання в закладах культури, освіти, науки? *Питання мови, справа буття нації*: Матеріали наук.-практ. конф., Чернігів, 21 лют. 2016 р. Чернігів. обл. об-ня Всеукр. т-ва «Просвіта» ім. Тараса Шевченка, Нац. архітектур.-іст. заповідник «Чернігів стародавній». Чернігів; Ніжин, 2016. С. 39–42.
518. Тимошик М. Давні школи в українському селі: від козацької до церковноприходської. *Рідний Край*: Альм. Полтав. нац. пед. ун-ту. 2016. № 2 (35). С. 59–69.
519. Тимошик М. Ластовський Валерій Васильович: Енциклопед. ст. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2016. Т. 16: Куз–Лев. С. 564.

2017

520. Тимошик М. «La Voce del'Ucraina»: Енциклопед. ст. (про газету Українського пресового бюро в Італії 1919–1920 років під опікою УНР). *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2017. Т. 18: Лт–Малицький. С. 391–392.

521. Тимошик М. Петро Огієвський із Данини: священик, журналіст, проповідник, письменник. *Сіверянський літопис* (Чернігів). 2017. Ч. 1/2. С. 94–104.
522. Тимошик М. Кадри для місцевої преси: з уроків журналістики тоталітарного режиму. *Актуальні питання PR та журналістики*: Зб. наук. пр. Голов. ред. М. С. Тимошик. Київ, 2017. Ч. 1. С. 100–114.
523. Тимошик М. Сучасні тенденції жанрів журналістики: Інтерв'ю. *Актуальні питання PR та журналістики*: Зб. наук. пр. Голов. ред. М. С. Тимошик. Київ, 2017. Ч. 1. С. 116–120.
524. Тимошик М. Українське пресове бюро Дипломатичної місії УНР у Римі як непізнана сторінка українсько-італійських відносин. *Україна і світ: теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин*: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. 19–20 квіт. 2017 р. Київ, 2017. Ч. 1. С. 142–152.
525. Тимошик М. Рим українознавчий: Із зарубіжного щоденника професора і журналіста. *Українознавство*. 2017. Ч. 1/2 (62/63). С. 204–213.
526. Тимошик М. Районні газети як організатори сількорівського руху в умовах ствердження в Україні комуно-більшовицької системи. *Сіверянський літопис*. 2017. Ч. 4. С. 215–222.
527. Тимошик М. Благочинний протоієрей Петро Скорина (1826–1908) із Данини: слава, журба, збезчещення, забуття. *Сіверянський літопис*. 2017. Ч. 5. С. 75–83.
528. Тимошик М. Українське пресове бюро Дипломатичної місії УНР у Римі як непізнана сторінка українсько-італійських відносин. *Теоретичні та практичні аспекти діяльності у сфері міжнародних відносин: вчора, сьогодні, завтра*. За ред. В. Ластовського. Київ, 2017. С. 54–64.
529. Тимошик М. Становлення Української Дипломатичної місії УНР у Лондоні (1919–1921) як спроба ствердження в західному світі новопосталої держави. *Імідж і репутація: історія, сучасність, тренди майбутнього*: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 15–16 листоп. 2017 р. Київ, 2017. С. 345–355.
530. Тимошик М. Монографія про знаковий патріарший собор у Києві. *Православний Вісник*. 2017. Ч. 10. С. 58–60. Рец. на кн.: Степовик Д. Володимирський собор: історія, архітектура, малярство собору в Києві. Київ; Дніпро, 2015. 373 с.
531. Тимошик М. Закриття комуно-більшовицькою владою православних храмів в українських селах на початку 60-х років

- XX ст.: на матеріалах села Данина Ніжинського району Чернігівської області. *Православ'я в Україні*: Зб. матеріалів VII Міжнар. наук. конф., присвяч. 25-літтю відновлення Київ. православл. богосл. акад. (23 листоп. 2017 р.). Київ, 2017. С. 598–609.
532. Тимошик М. Америка українознавча: Із зарубіжного щоденника професора і журналіста. *Українознавство*. 2017. Ч. 3 (64). С. 264–273.
533. Тимошик М. Проблема підготовки кадрів для української еміграційної преси та спроби її розв'язання. *Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика*. 2017. Вип. 42. С. 315–327.
534. Тимошик М. Досі невідомий архів Українського Пресового Бюро в Лондоні (1931–1939). *Українознавство*. 2017. Ч. 4 (65). С. 215–230.
535. Тимошик М. Місія українського журналіста й письменника на чужині: За матеріалами лондонської газети «Українська Думка». *Наш український дім: Наук.-попул. часоп. для вчителів України та діаспори*. 2017. Ч. 2. С. 20–27.
536. Тимошик М. «Запізніле вороття» забороненого Огієнка: До виходу в світ 20 тому недрукованих досі в Україні праць Івана Огієнка. *Наш український дім: Наук.-попул. часоп. для вчителів України та діаспори*. 2017. Ч. 2. С. 46–50.
537. Тимошик М. Огієнок І. Тарас Шевченко. *Університетська шевченкіана: Довід. посіб. Авт.-упоряд. В. І. Іскорко-Гнатенко; за заг. ред. О. М. Сліпушко*. Київ: Логос, 2017. 436 с.

2018

538. Тимошик М., Ярмусь С. О. Марко (Гундяк Іван Михайлович): Енциклопед. ст. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2018. Т. 18: Лт–Малицький. С. 237.
539. Тимошик М. Промоція «українського питання» та об'єднання зарубіжного українства як головні програмні напрямки діяльності українського пресового бюро в Лондоні (1931–1939). *Українознавство*. 2018. Ч. 1 (66). С. 205–225.
540. Тимошик М. Від головного редактора: представлення свіжого числа наукового журналу «Український Інформаційний Простір». *Український Інформаційний Простір*. 2018. Число 1. С. 7–10.
541. Tymoshyk M. Ukrainian press-bureau of Diplomatic mission of Ukrainian People's Republic in Rome as a lesson for contemporary national journalism. *Ukrainian Information Space*. 2018. Iss. 1. P. 21–31.

542. Тимошик М. Чому Москва боїться українського друкованого слова, або Історія про те, як імперська влада через заборону книг знесилювала дух російських українців. *Український Інформаційний Простір*. 2018. Число 1. С. 257–265.
543. Тимошик М. Видання українськими емігрантами Великої Британії антирадянської пропагандистської літератури (50–90 роки ХХ ст.): задум і втілення. *Українознавство*. 2018. Ч. 2 (67). С. 153–169.
544. Тимошик М. Архів українського пресового бюро в Лондоні (1931–1939) як досі незнане джерело невідомих сторінок преси українського зарубіжжя. *Українська періодика: історія і сучасність*: Доп. та повідомл. 20-ї Всеукр. наук.-практ. конф., Львів, 30 листоп.–1 груд. 2018 р. Львів, 2018. С. 110–119.
545. Tymoshyk M. London Magazine «The Ukrainian Review» press-bureau of Diplomatic mission of Ukrainian People's Republic in Rome as a lesson for contemporary national journalism. *Ukrainian Information Space*. 2018. Iss. 2. P. 59–77.
546. Тимошик М. Від головного редактора: представлення свіжого числа наукового журналу «Український інформаційний простір». *Український Інформаційний Простір*. 2018. Число 2. С. 7–10.
547. Тимошик М. Лондонський журнал «The Ukrainian Review» як промоутер у західному світі ідеї української державності. *Український Інформаційний Простір*. 2018. Число 2. С. 78–96.
548. Тимошик М. Витруювання національного в журналістиці триває: 3 приводу спроби замінити науковий напрям «Журналістика» «Комунікативістикою». *Український Інформаційний Простір*. 2018. Число 2. С. 250–253.
549. Тимошик М. Книжки-обманки як недосліджене явище видавничої діяльності української еміграції: генеза, типологія, шляхи переправляння в СРСР, масштаби, джерела фінансування. *Українознавство*. 2018. Ч. 3 (68). С. 113–129.
550. Тимошик М. Дискусія, спрямована на вчорашній день: Що стоїть за берегами організованої на сторінках «Вісника Книжкової палати» нової полеміки щодо витоків української книги? *Книгознавча школа Київського національного університету культури і мистецтв*: Антологія. Уклад. В. М. Медведєва. 2-ге вид., випр. і допов. Київ, 2018. С. 159–170.
551. Тимошик М. Лондонські сторінки української Біблії: до історії взаємостосунків митрополита Іларіона (Огієнка) з Британ-

ським і Закордонним Біблійним Товариством. *Православний Вісник*. 2018. Ч. 12 (груд.). С. 51–60.

552. Тимошик М. Місія, кредо та етика українського журналіста на чужині: уроки для сучасних національних ЗМІ (за матеріалами діаспорної преси післявоєнного періоду). *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. 2018. Вип. 8. С. 271–285.

2019

553. Тимошик М., Ярмусь С. О. Міненко Тимофій Семенович: Енциклопед. ст. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2019. Т. 21. Мікро–Моя. С. 62.
554. Тимошик М. Митрополит Іларіон (Огієнко) у захисті українських православних Холмщини і Підляшшя. *Український Альманах-2019* (Варшава, Об'єднання українців у Польщі). Варшава, 2019. С. 266–279.
555. Тимошик М. Українське пресове бюро в Лондоні (1931–1939) як промотор у Європі інтересів бездержавної нації: за матеріалами еміграційних архівів у Великій Британії. *Імідж і репутація: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.*, Київ, 20 берез. 2019 р. Київ, 2019. С. 16–30.
556. Тимошик М. Від головного редактора: представлення свіжого числа наукового журналу «Український Інформаційний Простір». *Український Інформаційний Простір*. 2019. Число 1 (3). С. 7–10.
557. Тимошик М. Українська преса у Великій Британії: витоки, етапи, джерела живлення, перші видання. *Український Інформаційний Простір*. 2019. Число 1 (3). С. 74–101.
558. Тимошик М. Долаймо комплекс меншовартості, або Чому недоречно переказувати чужинцям малоросійську легенду. *Вісник-Ангеліафорое-2018 «Українсько-Грецька Думка — Ukrainian-Hellenic Thought»* (Вісник Асоціації української діаспори). Атени (Греція), 2019. С. 100–102.
559. Тимошик М. Утиски української православної меншини в Польщі та роль митрополита Іларіона (Огієнка) в захисті своїх вірних. *Православ'я в Україні: Зб. за матеріалами ІХ Міжнар. наук. конф., присвяч. 1050-річчю упокоєння рівноапостольної Ольги та 30-річчю відродж.* Київ. православ. богосл. акад. 20 листоп. 2019 р. Київ, 2019. С. 212–223.
560. Тимошик М. Від головного редактора: представлення свіжого числа наукового журналу «Український інформаційний

простір». *Український Інформаційний Простір*. 2019. Число 2 (4). С. 7–10.

561. Тимошик М. Перший український друкар Степан Дропан, а не Іван Федорович: До першодруку в перекладі українською латиномовних архівних документів про першу друкарню у Львові Степана Дропана від 1460 року — за 112 років до приходу туди з Москви Івана Федоровича. *Український Інформаційний Простір*. 2019. Число 2 (4). С. 24–62.

2020

562. Тимошик М. Музей української визвольної боротьби ім. С. Бандери: Енциклопед. ст. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2020. Т. 22: Мр–На. С. 62.
563. Тимошик М., Ярмусь С. Мулик-Луцик Юрій Олексійович: Енциклопед. ст. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2020. Т. 22: Мр–На. С. 140.
564. Тимошик М. «Наша Боротьба», газета: Енциклопед. ст. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2020, Т. 22: Мр–На. С. 693–694.
565. Тимошик М. Лондонська газета «Українська Думка» (1947–2017): становлення, редакційна політика, спроби самоідентифікації та виживання в чужомовному оточенні. *Вісник Львівського національного університету ім. І. Франка. Серія: Журналістика*. 2020. Вип. 48. С. 245–261.
566. Тимошик М. Англomовні видання української діаспори як репрезентанти в Західному світі багатомільйонної бездержавної нації (на матеріалах Великої Британії). *Імідж і репутація: сучасні тенденції і виклики*: 36. Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 20–21 берез. 2020 р. КНУКіМ. Київ, 2020. С. 16–29.
567. Тимошик М. Українська еміграція в боротьбі за україномовні передачі радіостанції «Голос Америки»: 40–50-ті роки ХХ століття. *Українознавство*. 2020. Ч. 1 (74). С. 83–95.
568. Тимошик М. Від головного редактора: представлення свіжого числа наукового журналу «Український інформаційний простір». *Український Інформаційний Простір*. 2020. Число 1 (5). С. 7–10.
569. Тимошик М. До проблеми створення першого репертуару книжкових та пресових видань українців на чужині: на матеріалах Великої Британії. *Український Інформаційний Простір*. 2020. Число 1 (5). С. 28–50.

570. Тимошик М. Спілка Української Молоді та її журналістська і видавнича діяльність на еміграції. *Українознавство*. 2020. Ч. 2 (75). С. 164–180.
571. Тимошик М. Українська книга Росії небезпечна?: Історія і доля Української бібліотеки в Москві. «Кобза»: *Незалежний сайт діаспори*. 2020. 3 серп. URL: <http://kobza.com.ua/doslidzhennja/6275-ukrainska-knyha-rosii-nebezpechna.html> (дата звернення: 5.01.2022).
572. Тимошик М. Лондонська газета «Український Крик» (Ukrainian Call) як виразник ідей ОУН-УПА. *Ukrainian Information Service* (London). 2020. 5 серп. URL: <https://cutt.ly/oULzBxR> (дата звернення: 5.01.2022).
573. Тимошик М. Коротка історія цензури українського друкованого слова. Частина перша: від указу Петра I до циркуляру Петра Валусьва. «Кобза»: *Незалежний сайт діаспори*. 2020. 28 серп. URL: <http://kobza.com.ua/istorija/6295-kоротка-istoriia-tsenzury-ukrainskoho-drukovanoho-slova.html> (дата звернення: 5.01.2022).
574. Тимошик М. Лондонський журнал «Сурмач» як джерело вивчення історії життя і діяльності колишніх вояків-українців на чужині. *Українознавство*. 2020. Ч. 3 (76). С. 224–232.
575. Тимошик М. Доля поранилих полонених дивізії «Галичина» в Англії: Як об'єднана українська діаспора добилася відміни дискримінаційного рішення уряду Великої Британії щодо депортації німецьких полонених-дивізійників до Німеччини. *Ukrainian Information Service* (London). 2020. 5 серп. URL: <http://surl.li/bbssy> (дата звернення: 5.01.2022).
576. Тимошик М. Коротка історія цензури українського друкованого слова. Частина друга: Емський указ і форми антиукраїнських цензурних репресій. «Кобза»: *Незалежний сайт діаспори*. 2020. 4 верес. URL: <http://kobza.com.ua/istorija/6299-kоротка-istoriia-tsenzury-ukrainskoho-drukovanoho-slova-2.html> (дата звернення: 5.01.2022).
577. Тимошик М. «Сурмач» — перший журнал української діаспори із військової журналістики. *Ukrainian Information Service* (London). 2020. 6 листоп. URL: <https://cutt.ly/vULz4cR> (дата звернення: 5.01.2022).
578. Тимошик М. Невідомий досі архів професора Івана Огієнка за польський період еміграції: обсяг, персоналії, проблематика кореспонденції (на матеріалах архіву Інституту національної пам'яті Польщі у Варшаві) *Studia Polsko-Ukrainiskie* (Warszawa, Polska). 2020. Ч. 7. С. 106–122.

579. Тимошик М. Шинок як культурний і діловий осередок українського села. *Українська Культура*. 2020. № 4/6. С. 22–27.
580. Тимошик М. Від головного редактора: представлення свіжого числа наукового журналу «Український Інформаційний Простір». *Український Інформаційний Простір*. 2020. Число 2 (6). С. 7–10.
581. Тимошик М. Вояки Української Національної Армії в італійському таборі «Ріміні»: як виживали і стверджували себе на чужині. *Ukrainian Information Service* (London). 2020. 8 груд. URL: <https://cutt.ly/iULxeuE> (дата звернення: 5.01.2022).
582. Тимошик М. Ніжинський край в адміністративному поділі України: ретроспективний огляд. *Мій Ніжин*. 2020. 9 груд. URL: <https://cutt.ly/HULxpdF> (дата звернення: 5.01.2022).
583. Тимошик М. Ніжинський край в адміністративному поділі України: ретроспективний огляд. *Сумський історичний портал*. 2020. 9 груд. URL: <http://surl.li/bbstk> (дата звернення: 5.01.2022).
584. Тимошик М. Газета «Батьківщина» (Ріміні, 1945–1947) як новий рівень якісної таборової преси української еміграції. *Ukrainian Information Service* (London). 2020. 10 груд. URL: <https://cutt.ly/cULxje7> (дата звернення: 5.01.2022).
585. Тимошик М. Газета «Життя в Таборі» (Ріміні, 1944–1946) як літопис колишніх дивізійників доби їх полону. *Ukrainian Information Service* (London) 2020. 18 груд. URL: <https://cutt.ly/TULxcTj> (дата звернення: 5.01.2022).
586. Тимошик М. Дисципліна «Основи редагування» в подоланні журналістики безграмотності і примітивізму: проблема практики ЗМІ очима студентів факультету журналістики КНУКіМу. *Український Інформаційний Простір*. 2020. Число 2 (6). С. 23–48.
587. Тимошик М. Незнані раритети про свободу преси в СРСР та про історію української студентської преси. *Український Інформаційний Простір*. 2020. Число 2 (6). С. 170–192.
588. Тимошик М. Журнал «Українська Культура» відроджено. *Український Інформаційний Простір*. 2020. Число 2 (6). С. 194–197.
589. Тимошик М. Об'єднання бувших вояків українців у Великій Британії (ОБВУ) як чинник промоції в Європі українського питання. *Українознавство*. 2020. Ч. 4 (77). С. 192–208.
590. Тимошик М. Перші книги української еміграції повоєнної доби (на архівних матеріалах Великої Британії). *Наш український дім: Наук.-попул. часоп. для вчителів України та діаспори*. 2020. Ч. 2. С. 89–99.

2021

591. Тимошик М. Скопус як діагноз української науки: Замість оновлення — пристосуванство, корупція, непрофесіоналізм, непрозорий бізнес (Рубрика «Наука і псевдонаука»). *Гранит науки*. 2021. 9 січ. URL: <https://cutt.ly/hULxEl1> (дата звернення: 14.01.2022).
592. Тимошик М. Метастази корупції в українських вишах. *Хвиля Десни*. 2021. 11 січ. URL: <http://hvilya.com/ekskliuzyvna-khvyliya/metastazy-koruptsiyi-v-ukrayinskyh-vyshah.html> (дата звернення: 14.01.2022).
593. Тимошик М. С. Як позбутися продажною ментальності інтелігенції, вихованої колоніальною владою? *Гранит науки*. 2021. 18 січ. URL: <https://cutt.ly/yIlgQ97M> (дата звернення: 10.01.2022).
594. Тимошик М. Лондонський журнал «Визвольний Шлях» та його місце в історії української журналістики на чужині. *Вісник Львівського національного університету ім. І. Франка. Серія: Журналістика*. 2021. Вип. 49. С. 29–45. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/journalism/article/view/11057> (дата звернення: 14.01.2022).
595. Тимошик М. Куди і ким спрямована національна університетська освіта і наука? Відкрите звернення українських науковців до керівництва держави (Президенту України Володимирові Зеленському, Голові Верховної Ради України Дмитрові Разумкову, Прем'єр-міністру України Денисові Шмигалю). (Автор листа М. Тимошик та ще 17 підписантів). *Гранит науки*. 2021. 12 лют. URL: <https://un-sci.com/ru/2021/02/12/vidkrite-zvernennya-ukra%1%97nskih-naukovcziv-do-kerivnicztva-derzhavi/> (дата звернення: 14.01.2022).
596. Тимошик М. С. Англomовна преса Заходу в обороні національної гідності бездержавних українців до і після Другої світової війни. *Імідж і репутація: сучасні тенденції і виклики*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 18–19 берез. 2021 р. Київ, 2021. С. 46–60.
597. Тимошик М. Українська еміграція про місію національної журналістики на чужині. *Україна у світових глобалізаційних процесах: культура, економіка, суспільство*: тези доп. III Міжнар. наук.-практ. конф., 24–25 берез. 2021 р. Київ, 2021. Ч. 2. С. 137–139.
598. Тимошик М. Освіта і наука в сучасному українському університеті: чин, поклик, реалії. *Виклики та парадокси соціальної взаємодії в постмодерному суспільстві лінгвістичний та психолінгвістичний аспекти*: Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф.,

- 15–16 квіт. 2021 р., Волин. нац. ун-т імені Лесі Українки. Луцьк, 2021. С. 34–39.
599. Тимошик М. С. Спілка Української Молоді: знищена в Україні, відроджена на чужині, реабілітована поверненням правди про неї: До 75-річчя СУМ. *Український погляд*. 2021. 19 квіт. URL: <https://cutt.ly/ilgkO1x> (дата звернення: 10.01.2022).
600. Тимошик М. Від головного редактора. *Український Інформаційний Простір*. 2021. Число 1 (7). С. 7–9.
601. Тимошик М. Як звільнити журналістську освіту з пут теорій масової комунікації: до проблеми викладання фахових дисциплін на факультетах журналістики українських університетів. *Український Інформаційний Простір*. 2021. Число 1 (7). С. 31–68.
602. Тимошик М. Союз Українців у Великій Британії як чинник об'єднання українських емігрантів на британських островах. *Наш український дім: Наук.-попул. часоп. для вчителів України та діаспори*. 2021. С. 17–26.
603. Тимошик М. Українська діаспора в боротьбі з російськими фальсифікаторами історії України після Другої світової війни. *Українознавство*. 2021. Ч. 2 (79). С. 200–209.
604. Тимошик М. «Наша Культура» — місячник української культури й науки в екзилі. *Читомо: аналітичний портал про культуру читання і мистецтво книговидання*. 2021. 10 жовт. URL: <https://chytomo.com/ekzemplyary-xx/nasha-kultura-misiachnyk-ukrainskoi-kultury-j-nauky-v-ekzyli/> (дата звернення: 14.01.2022).
605. Тимошик М. Журналіст як професія: ретроспективний огляд побутування поняття в інформаційному просторі. *Український Інформаційний Простір*. 2021. Число 2 (8). С. 39–73.
606. Тимошик М. Книга про журналістику реальну та ілюзорну. *Український Інформаційний Простір*. 2021. Ч. 2 (8). С. 249–260. Рец. на кн.: Таран К. Поміж реалій та ілюзій: Статті, есеї, інтерв'ю, спогади. Упоряд.: Г. Дацюк, О. Таран, М. Тимошик. Київ: Наша культура і наука, 2020. 296 с.: фот.
607. Тимошик М. Від головного редактора. *Український Інформаційний Простір*. 2021. Число 2 (8). С. 7–10.
608. Тимошик М. Документ надзвичайного духу і волі: У Варшавському архіві Інституту Національної пам'яті Польщі віднайдено оригінал повного тексту заповіту Домініки Огієнко. *Наш український дім: Наук.-попул. часоп. для вчителів України та діаспори*. 2021. Ч. 2. С. 4–13.

609. Тимошик М. Не розкриті вбивство патріота: життя і чин громадсько-політичного діяча і журналіста Володимира Кательницького. *Сіверянський літопис*. 2021. Ч. 5. С. 145–155. URL: http://www.siver-litopis.cn.ua/arh/2021/Siver_litopis_05_2021.pdf (дата звернення: 14.01.2022).
610. Тимошик М. Лондонський журнал «The Ukraine» — невідома сторінка західного українознавства. *Українознавство*. 2021. Ч. 4 (81). С. 230–248.
611. Тимошик М. С. Корнет Тарасевич Андрій Іванович. *Енциклопедія Носівщини*. 2021. 9 листоп. URL: <http://wikinosivka.info/wiki/> (дата звернення: 10.01.2022).
612. Тимошик М. С. Шинок у Данині (фрагмент із книги «Село»). *Енциклопедія Носівщини*. 2021. 9 листоп. URL: <http://wikinosivka.info/wiki/> (дата звернення: 10.01.2022).
613. Тимошик М. Журналістська наука та освіта в тенетах абстрактних теорій. *Гранит науки*. 2021. 11 груд. URL: <https://un-sci.com/ru/2021/12/11/zhurnalistka-nauka-ta-osvita-v-tenetah-abstraktnih-teorij/> (дата звернення: 14.01.2022).
614. Тимошик М. Уроки однієї протестної акції: «професори» — у тренді. *Гранит науки*. 2021. 13 груд. URL: <https://un-sci.com/ru/2021/12/13/uroki-odni%d1%94%d1%97-protestno%d1%97-akczii%d1%97-profesori-u-trendi/> (дата звернення: 14.01.2022).
615. Тимошик М. «Новий Літопис» журнал: Енциклопед. ст. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ, 2021. Т. 23: Нг–Ня. С. 578.
616. Тимошик М. Кіно і село: 3 історії кінопоказів у українських селах. *Українська Культура*. 2021. Ч. 2–4. С. 28–33.

ЖУРНАЛІСТИКА ТА ПУБЛІЦИСТИКА

1970

617. Тимошик М. «Тільки в праці краса життя» (про зустріч школярів із трудівниками колгоспу). *Під прапором Леніна*. 1970. 18 берез.
618. Тимошик М. Подарунок ветерана. *Під прапором Леніна*. 1970. 5 квіт.
619. Тимошик М. Щастя вам, друзі (про десятикласників-випускників школи). *Під прапором Леніна*. 1970. 18 квіт.
620. Тимошик М. Свято врожаю (про свято першого снопа в колгоспі). *Під прапором Леніна*. 1970. 12 трав.

621. Тимошик М. Пам'яті Ф. Достоєвського. *Під прапором Леніна*. 1970. 25 трав.
622. Тимошик М. Будемо як герої. *Під прапором Леніна*. 1970. 18 верес.
623. Тимошик М. Комсомольський диспут (про вихованість старшокласників). *Під прапором Леніна*. 1970. 20 жовт.
624. Тимошик М. Поезія життя (розповідь про зустріч школярів Данинської школи з викладачами і літераторами Ніжинського педагогічного інституту). *Під прапором Леніна*. 1970. 28 жовт.
625. Тимошик М. Гості з Ічнянщини (про виступ у Данині артистів із сусіднього району). *Під прапором Леніна*. 1970. 4 листоп.
626. Тимошик М. Мої щирі друзі (про сільських молодіжних активістів Ніжинського району). *Під прапором Леніна*. 1970. 28 листоп.
627. Тимошик М. Будуть обнови (про відкриття в с. Данина перукарні та шевського цеху). *Під прапором Леніна*. 1970. 17 груд.

1971

628. Тимошик М. Здрастуй, школо! *Під прапором Леніна*. 1971. 31 серп.
629. Тимошик М. Вечір квітів. *Під прапором Леніна*. 1971. 9 верес.
630. Тимошик М. «Воля, мужність, подвиг». *Комсомольський гарт*. 1971. 12 верес.
631. Тимошик М. «Струни серця» (про приїзд у Данину викладачки Ніжинського педінституту Лесі Коцюби та студентів-літстудійців). *Комсомольський гарт*. 1971. 20 верес.
632. Тимошик М. Галицькі сопілкарі (про концерт народного колективу із с. Галиця). *Комсомольський гарт*. 1971. 18 жовт.
633. Тимошик М. З думою про діла прийдешні. *Комсомольський гарт*. 1971. 29 жовт.
634. Тимошик М. За справу взявся комітет. *Комсомольський гарт*. 1971. 8 груд.
635. Тимошик М. Книгу — кожному (про поширення книг серед сільських жителів с. Данини). *Комсомольський гарт*. 1971. 25 груд.

1972

636. Тимошик М. «Молодогварійці» (звіт про роботу делегації школярів від Чернігівщини в зміні шкільних активістів республіканського табору «Молода гвардія»). *Комсомольський гарт*. 1972. 24 серп.

637. Тимошик М. Зустрілись друзі по змаганню (кореспонденція про трудові і людські стосунки працівників двох сусідніх сіл — Данини і Шатури). *Під прапором Леніна*. 1972. 12 квіт.
638. Тимошик М. З поглядом у завтра. *Під прапором Леніна*. 1972. 12 квіт.
639. Тимошик М. Хліборобська зміна (кореспонденція про те, як допомагали на колгоспному полі під час літніх канікул старшокласники Данинської школи). *Під прапором Леніна*. 1972. 28 серп.

1973

640. Тимошик М. Сніжинки: Етюд. *Під прапором Леніна*. 1973. 8 січ.
641. Тимошик М. Хто ти, комсомольський секретар? (кореспонденція про сільських молодіжних активістів Ніжинського району). *Під прапором Леніна*. 1973. 8 січ.
642. Тимошик М. Нові обряди (кореспонденція про традиції святкування Нового року в с. Данина). *Під прапором Леніна*. 1973. 10 січ.
643. Тимошик М. Комсомольці — піонерам (замітка про опіку старшокласників Данинської середньої школи над учнями молодших класів). *Комсомольський гарт*. 1973. 18 лют.
644. Тимошик М. Урок мужності. *Під прапором Леніна*. 1973. 19 квіт.
645. Тимошик М. Пізнай себе в роботі (роздуми про покликання молодіжного лідера). *Молодь України*. 1973. 11 трав.
646. Тимошик М. Ти моя совість, Батюк (есе про Героя Радянського Союзу, керівника підпільної молодіжної організації в Ніжині в роки Другої світової війни Якова Батюка). *Під прапором Леніна*. 1973. 14 лип.
647. Тимошик М. Бабуся Одарка: Оповідання. *Комсомольський гарт*. 1973. 7 серп.
648. Тимошик М. Найщиріша вдячність (студента 1 курсу факультету журналістики Київського університету вчителям Данинської середньої школи за науку). *Під прапором Леніна*. 1973. 6 жовт.
649. Тимошик М. Пишіть матерям (публіцист. роздум про материнську любов і синівську невдячність). *Під прапором Леніна*. 1973. 11 листоп.

1974

650. Тимошик М. Слід на землі (нарис про хлібороба с. Шатура Ар-

- хипа Петренка). *Під прапором Леніна*. 1974. 16 лют.
651. Тимошик М. Пишіть матерям (публіцистичний роздум про проблему батьків і дітей). *Молода Гвардія*. 1974. 7 квіт.
652. Тимошик М., Борозна М. Наукова конференція (звіт про роботу наукової конференції на факультеті журналістики Київського університету). *Київський університет*. 1974. 19 квіт.
653. Тимошик М. Знайти себе (нарис про колгоспників с. Шатури). *Під прапором Леніна*. 1974. 12 лип.
654. Тимошик М. Данинські вишивальниці (нарис про майстрів художньої вишивки Данинської філії Ніжинської фабрики художнього шиття ім. 8 Березня). *Під прапором Леніна*. 1974. 13 лип.
655. Тимошик М. Джерело життєвої мудрості (кореспонденція про історію і сьогодення Данинської сільської бібліотеки). *Під прапором Леніна*. 1974. 30 лип.
656. Тимошик М. Може, ще не пізно? (кореспонденція про перешкоди на шляху прогресивного методу роботи ніжинських будівельників). *Під прапором Леніна*. 1974. 2 серп.
657. Тимошик М. Радість творчої праці (кореспонденція про роботу передової бригади Ніжинського лакофарбового заводу). *Під прапором Леніна*. 1974. 6 серп.
658. Тимошик М. Запах кропу (репортаж з Ніжинського консервного комбінату). *Під прапором Леніна*. 1974. 6 серп. (Підпис під псевдонімом Т. Миколаєнко).
659. Тимошик М. У молодіжній зміні (репортаж з Ніжинського механічного заводу). *Під прапором Леніна*. 1974. 9 серп.
660. Тимошик М. Претенденти на студентське звання (інтерв'ю з керівником приймальної комісії Ніжинського педінституту ім. М. Гоголя про особливості вступної кампанії до вишу). *Під прапором Леніна*. 1974. 13 серп.
661. Тимошик М. Зерна добра (нарис про передового дояра ніжинського колгоспу ім. Фрунзе Казимира Малицького). *Під прапором Леніна*. 1974. 16 серп.
662. Тимошик М. Обслуговування по-данинськи (проблемна кореспонденція про недоліки в організації харчування механізаторів колгоспу «Дружба» с. Данине). *Під прапором Леніна*. 1974. 23 серп.
663. Тимошик М. Щоб іншим могла позичить... (нарис про сільську аптекарку Галину Приліпко). *Під прапором Леніна*. 1974. 24 серп.
664. Тимошик М. Пам'ять не зраджує (нарис про незвичайну долю

вчительки-фронтвички с. Данина Катерину Дворську). *Під прапором Леніна*. 1974. 4 верес.

1975

665. Тимошик М. Гірки крапельки (кореспонденція за листом читача про байдужість і бездушність керівників колгоспу с. Шатура до долі солдатської вдови Варвари Гавриш). *Під прапором Леніна*. 1975. 21 лют.
666. Тимошик М. Складові успішності (стаття про організацію навчального процесу на фізичному факультеті Київського університету). *Київський університет*. 1975. 21 берез.
667. Тимошик М. Рівнятися на прапор Перемоги (замітка про підготовку студентів-журналістів до відзначення свята Перемоги). *Молодий журналіст*. 1975. № 6. Трав.
668. Тимошик М. Людина починається з дитинства (кореспонденція про роботу дитсадка с. Данина). *Під прапором Леніна*. 1975. 23 лип.
669. Тимошик М., Логвиненко Ю. Весни розквіту (нарис про вчорашнє і сьогодні села Біївці Лубенського району — батьківщини поета Василя Симоненка). *Ленінська зоря*. 1975. 6 серп.
670. Тимошик М. Щоб зійшло до зернини (кореспонденція про роботу сівачів колгоспу ім. Мічуріна). *Ленінська зоря*. 1975. 9 серп.
671. Тимошик М. Красною доля зацвіла (нарис про сільську трудівницю із с. Солониці Лубенського району Ніну Мороз). *Ленінська зоря*. 1975. 13 серп.
672. Тимошик М. На старті бурякових жнив (кореспонденція про початок збирання пізніх культур у колгоспі «Зоря»). *Ленінська зоря*. 1975. 15 серп.
673. Тимошик М. Зміни, що радують (репортаж з Біївської молочної ферми). *Ленінська зоря*. 1975. 19 серп.
674. Тимошик М. Тихе життя «штабу» (кореспонденція про причини незадовільної організації відпочинку молоді в с. Литвяки). *Ленінська зоря*. 1975. 27 серп.
675. Тимошик М., Гордієнко А., Павловський М. Непередбачені затримки (рейд-перевірка готовності тваринницької ферм до зими). *Ленінська зоря*. 1975. 29 серп.
676. Тимошик М. Успіхи є. Проблеми теж (звіт про роботу серпневої наради вчителів Лубенського району). *Ленінська зоря*. 1975. 29 серп. (Підпис під псевдонімом Т. Миколаєнко).

677. Тимошик М. П'ятірка за канікули (замальовка про роботу сільських школярів на жнивному полі). *Ленінська зоря*. 1975. 30 серп.
678. Тимошик М. Подарована доброта (огляд редакційної пошти про людську чуйність і увагу). *Ленінська зоря*. 1975. 5 верес.
679. Тимошик М. Боляче й дивитись (про занедбаний фруктовий сад у с. Орівівка. *Ленінська зоря*. 1975. 5 верес. (Підпис під псевдонімом Т. Миколаєнко).
680. Тимошик М. Складові успіху (репортаж з механічного цеху Лубенського заводу «Прогрес»). *Ленінська зоря*. 1975. 6 верес.
681. Тимошик М. «Я пішов би в робітники...» (аналітична стаття про причини неprestижності робітничих професій серед молоді Лубен). *Ленінська зоря*. 1975. 19 верес.
682. Тимошик М. Пахощі з усіх лісів (репортаж з Лубенського меблевого комбінату). *Ленінська зоря*. 1975. 24 верес.
683. Тимошик М. Одержимість (нарис про робітника лубенського машинобудівного заводу Віктора Ісаєва). *Ленінська зоря*. 1975. 27 верес.
684. Тимошик М. Змагання: пошуки, знахідки (сторінка з досвіду роботи Лубенського шляхово-будівельного управління). *Ленінська зоря*. 1975. 10 жовт.
685. Тимошик М. Від серця (зарисовка про викладача юридичного факультету Київського університету Л. Воронову). *Київський університет*. 1975. 21 листоп.

1976

686. Тимошик М. «Я пішов би в робітники...» (передрук з лубенської газети «Ленінська Зоря» у спецвипуску «Молодого журналіста», присв. кращим матеріалам студ. практики). *Молодий журналіст*. 1976. № 14. Лют.
687. Тимошик М. Зерно проростає... на току (критична кореспонденція про незадовільну організацію жнив у Андрушівському районі Житомирської області). *Сільські вісті*. 1976. 27 серп.
688. Тимошик М. Дозвольте не повірити (кореспонденція за листом читача про несправедливе звільнення з роботи доярки колгоспу ім. Мічуріна Лубенського району Полтавської області Г. Соломахи). *Сільські вісті*. 1976. 2 верес.
689. Тимошик М. Вісім тисяч експонатів (репортаж з унікального краєзнавчого музею у полтавському с. Вовчок). *Сільські вісті*. 1976. 5 верес.

690. Тимошик М. Будні, сповнені радості (кореспонденція про працю і відпочинок сільської молоді у Вознесенському районі Миколаївської обл.). *Сільські вісті*. 1976. 8 верес.
691. Тимошик М. Батькова правда (нарис про людину незвичайної долі, сільську трудівницю О. Кузенко Великобагачанського району на Полтавщині). *Сільські вісті*. 1976. 23 верес.
692. Тимошик М. Імені сина (нарис про село Миколаївку Новоомскового району на Дніпропетровщині). *Сільські вісті*. 1976. 14 листоп.
693. Тимошик М. До людей із щирим словом (нарис про трудівницю і поетесу з с. Данина Ніжинського району Чернігівської області Г. Приліпко). 1976. *Сільські вісті*. 31 груд.

1977

694. Тимошик М. Дозвольте не повірити (передрук з газети «Сільські вісті» у спецвипуску «Молодого журналіста», присвяченого кращим матеріалам студентської практики). *Молодий журналіст*. 1977. № 3/4. Лют.

1978

695. Тимошик М. Людям на добро (нарис про хлібороба з с. Брідок Заставнівського району). *Радянська Буковина*. 1978. 18 лют.
696. Тимошик М. Дипломи однієї сім'ї (нарис про багатодітну родину Биндів з Кельменецького району). *Радянська Буковина*. 1978. 26 лют.
697. Тимошик М. Банилівські дівчата (нарис про молодих хліборобів із с. Банилів Вижницького району). *Радянська Буковина*. 1978. 8 берез.
698. Тимошик М. Березневі контрасти (рейд-перевірка готовності техніки до весняних робіт у Заставнівському районі). *Радянська Буковина*. 1978. 10 берез.
699. Тимошик М. Трудовий ритм тваринників (репортаж із буряко-радгоспу Глибоцького району). *Радянська Буковина*. 1978. 29 берез.
700. Тимошик М. Вівчар сонце стрічає (нарис про чабана Тодора Іванчика з с. Клішківці Хотинського району). *Радянська Буковина*. 1978. 2 квіт.
701. Тимошик М. Розквітла доля (нарис про с. Розтоки Вижницького району). *Радянська Буковина*. 1978. 9 квіт.

702. Тимошик М. Польовий комплекс подвірненців (репортаж із жнив у с. Подвірному Новоселицького району). *Радянська Буковина*. 1978. 8 серп.
703. Тимошик М. Боротися з втратами врожаю (рейд на жнивах у Вижницькому районі). *Радянська Буковина*. 1978. 11 серп.
704. Тимошик М. У планах і на ділі (кореспонденція про хід жнив у колгоспі «Дружба» Новоселицького району). *Радянська Буковина*. 1978. 22 серп.
705. Тимошик М. Невиправдані затримки (репортаж із польових робіт у Кіцманському районі). *Радянська Буковина*. 1978. 27 серп.
706. Тимошик М. Втрачають оптимальні строки (рейд на жнивах у Сторожинецькому районі). *Радянська Буковина*. 1978. 1 верес.
707. Тимошик М. Щедрість бурякового лану (перша стаття про передовий досвід вирощування цукрових буряків у Ямпільському районі Вінницької області). *Радянська Буковина*. 1978. 16 верес.
708. Тимошик М. Буряководи і цукровики — єдина ланка (друга стаття про ямпільський досвід). *Радянська Буковина*. 1978. 22 верес.
709. Тимошик М. Ініціатива зобов'язує (третя стаття про ямпільський досвід). *Радянська Буковина*. 1978. 4 жовт.
710. Тимошик М. Осінь квапить хлібороба (репортаж із полів Кельменецького району). *Радянська Буковина*. 1978. 4 жовт. (Під псевдонімом Т. Миколаєнко).
711. Тимошик М. Поклик землі (нарис про механізатора Віктора Шовкопляса із колгоспу «Перемога» Заставнівського району). *Радянська Буковина*. 1978. 22 жовт.
712. Тимошик М. Кукурудзяний потік (репортаж із полів Новоселицького району). *Радянська Буковина*. 1978. 24 жовт.
713. Тимошик М. Звідки беруться борги? (кореспонденція про причини втрат врожаю у Сторожинецькому районі). *Радянська Буковина*. 1978. 28 жовт.
714. Тимошик М. Щедре комсомольське поле (кореспонденція про молодих хліборобів с. Зелений Гай Новоселицького району). *Радянська Буковина*. 1978. 19 листоп.
715. Тимошик М. Рекорди підкоряються працелюбним (стаття про досвід роботи молодіжної бригади кукурудзоводів Новоселицького району). *Молодий Буковинець*. 1978. 19 листоп.

716. Тимошик М. З людьми і для людей (нарис про бригадира Г. Віт-ренюка з колгоспу «Правда» Кельменецького району). *Радянська Буковина*. 1978. 9 груд.
717. Тимошик М. Кабінетна тяганина (кореспонденція за листом читача). *Радянська Буковина*. 1978. 10 груд. (Під псевдонімом М. Деснянич).
718. Тимошик М. Досвід на самоті (стаття про причини відставання колгоспу «Більшовик» Хотинського району). *Радянська Буковина*. 1978. 26 груд.
719. Тимошик М. Працею уславлені (передноворічний репортаж з Кіцманського району). *Радянська Буковина*. 1978. 31 груд.

1979

720. Тимошик М. За висотою — висота (репортаж з передноворічної зустрічі за «круглим столом» редакції з передовиками виробництва). *Радянська Буковина*. 1979. 1 січ.
721. Тимошик М. Прикрі промахи (рейд по фермах Новоселицького району). *Радянська Буковина*. 1979. 10 січ.
722. Тимошик М. Відповідальність спеціаліста (стаття про роль фахівців-агрономів у Новоселицькому районі). *Радянська Буковина*. 1979. 10 квіт.
723. Тимошик М. Служба родючості полів (стаття про перші кроки становлення в області агрохімоб'єднання). *Радянська Буковина*. 1979. 11 квіт.
724. Тимошик М. Під щасливою зорею (нарис про с. Новосілка Кіцманського району). *Радянська Буковина*. 1979. 22 квіт.
725. Тимошик М. У літні табори (репортаж із с. Коритне Вижицького району). *Радянська Буковина*. 1979. 22 трав.
726. Тимошик М. Заглянь у годівницю, коли береш дійницю (стаття про проблеми працівників тваринницької ферми колгоспу «Заповіт Ілліча» Кельменецького району). *Радянська Буковина*. 1979. 23 трав.
727. Тимошик М. Почесне звання зобов'язує (репортаж із свята у с. Ракитне Новоселицького району). *Радянська Буковина*. 1979. 25 трав.
728. Тимошик М. Як поширюється цехова структура? (аналітична стаття про проблеми впровадження передового досвіду у колгоспах Сторожинецького району). *Радянська Буковина*. 1979. 1 черв.

729. Тимошик М. Закласти вдосталь доброякісного сінажу (звіт з обласного семінару-практикуму). *Радянська Буковина*. 1979. 3 черв.
730. Тимошик М. Силами міжгосподарського загону (репортаж з полів Заставнівського району). *Радянська Буковина*. 1979. 12 черв.
731. Тимошик М. Цехова структура на комплексі (стаття про передовий досвід тваринників в області). *Радянська Буковина*. 1979. 16 черв.
732. Тимошик М. Вулиця Федора Полетаєва (репортаж з нової вулиці в обласному центрі). *Радянська Буковина*. 1979. 17 черв.
733. Тимошик М. Сила поливного гектара (кореспонденція про переваги поливної системи у Хотинському районі). *Радянська Буковина*. 1979. 26 черв.
734. Тимошик М. Село над Черемошем (нарис про с. Довгопілля Вижницького району). *Радянська Буковина*. 1979. 27 черв.
735. Тимошик М. Путильські контрасти (рейд на полонинах Путильського району). *Радянська Буковина*. 1979. 4 лип.
736. Тимошик М. Контрасне ин районул Путила (передрук рейдового матеріалу з Путильського району). *Зориле Буковиней*. 1979. 4 лип.
737. Тимошик М. Штурвали комбайнів у надійних руках (репортаж із жнив у Новоселицькому районі). *Радянська Буковина*. 1979. 8 лип.
738. Тимошик М., Туз Д., Жураківська З. Хлібне поле не терпить огріхів (аналітична стаття про хід жнив у Кіцманському районі). *Радянська Буковина*. 1979. 14 лип.
739. Тимошик М., Туз Д., Жураківська З. Хліб: у полі, в дорозі, на току (аналітична стаття про хід жнив у Кельменецькому районі). *Радянська Буковина*. 1979. 21 лип.
740. Тимошик М., Туз Д., Дорофтей О. Урожай сьогоднішній, урожай майбутній (аналітична стаття про хід жнив у Хотинському районі). *Радянська Буковина*. 1979. 31 лип.
741. Тимошик М. Перед осіннім засівом (репортаж з колгоспу «Більшовик» Кельменецького району). *Радянська Буковина*. 1979. 7 серп.
742. Тимошик М. Батьків край (кореспонденція про приїзд на Буковину іноземних туристів). *Радянська Буковина*. 1979. 10 серп.
743. Тимошик М. Сэ се пунэ капэт пердиколор (рейд на жнивях у Вижницькому районі). *Зориле Буковиней*. 1979. 14 серп.

744. Тимошик М. Досвід, гідний наслідування (стаття про роботу сільських новаторів у Кіцманському районі). *Радянська Буковина*. 1979. 12 верес.
745. Тимошик М. Ці приємні неспокійні клопоти (репортаж з колгоспного поля у Хотинському районі). *Радянська Буковина*. 1979. 19 верес.
746. Тимошик М. Праця, увінчана успіхом (стаття про досвід роботи міжгосподарського підприємства у Хотинському районі). *Радянська Буковина*. 1979. 25 верес.
747. Тимошик М., Туз Д. Поле — завод: перебої у буряковому конвейері (рейд на полях Кіцманського району). *Радянська Буковина*. 1979. 30 верес.
748. Тимошик М. Скооперувались сусіди (кореспонденція про взаємодопомогу сусідніх сіл у зборі врожаю). *Радянська Буковина*. 1979. 10 жовт.
749. Тимошик М., Ткаченко В. Осінь пред'являє суворий рахунок (репортаж з осінніх жнив у Новоселицькому районі). *Радянська Буковина*. 1979. 27 жовт.
750. Тимошик М. Броненосець «Потьомкін» в Карпатах (нарис про історію показу перших кінофільмів для буковинських гуцулів). *Радянська Буковина*. 1979. 6 листоп.
751. Тимошик М. Нова мінеральна вода (репортаж з нового джерела мінеральної води у Кельменецькому районі). *Радянська Буковина*. 1979. 18 листоп.
752. Тимошик М. Без належної розпорядливості (рейд на фермах Хотинського району). *Радянська Буковина*. 1979. 24 листоп.
753. Тимошик М. 10 процентів приросту (кореспонденція про досвід тваринників с. Несвоя Новоселицького району). *Радянська Буковина*. 1979. 1 груд.
754. Тимошик Н. Что сегодня в кормушках (республиканский рейд). *Правда Украины*. 1979. 4 дек.
755. Тимошик М. Як криниця стала цехом (кореспонденція про відкриття нового мінерального джерела на Буковині). *Сільські вісті*. 1979. 12 груд.
756. Тимошик М. Ватажок механізованої (замальовка про механізатора І. Малого із с. Зелена Кельменецького району). *Радянська Буковина*. 1979. 30 груд.

1980

757. Тимошик М. Гірки крапельки (кореспонденція про байдужість керівників Заставнівського району до потреб солдатських вдів). *Радянська Буковина*. 1980. 13 січ.
758. Тимошик М. «Чому з нами так вчинили» (кореспонденція за листом читача з Глибоцького району про бездушне ставлення місцевих керівників до простих селян). *Радянська Буковина*. 1980. 10 лют.
759. Тимошик М. Честь (кореспонденція на захист честі простої трудівниці, багатодітної матері Марії Яцько з с. Нижні Станівці Кіцманського району). *Радянська Буковина*. 1980. 23 берез.
760. Тимошик М. На землі оновленій (нарис про с. Коритне Вижицького району). *Радянська Буковина*. 1980. 20 квіт.
761. Тимошик М. На весняних гонах (репортаж про сівбу у Заставнівському районі). *Радянська Буковина*. 1980. 1 трав.
762. Тимошик М. Гартоване в боях побратимство (репортаж про святкування Дня перемоги у Садгорі). *Радянська Буковина*. 1980. 11 трав.
763. Тимошик М. Щасливого літування! (репортаж із традиційного гуцульського свята в Путилі «Вихід на полонини»). *Радянська Буковина*. 1980. 3 черв.
764. Тимошик М. Три долі, мов одна (нарис про трьох фронтовиків-чернівчанок). *Радянська Буковина*. 1980. 22 черв.
765. Тимошик М. Хто ж насправді нерозторопний? (кореспонденція про причини втрат врожаю у Хотинському районі). *Радянська Буковина*. 1980. 6 серп.
766. Тимошик М. Село та його люди. Родина Бойчуків (нарис про багатодітну родину з с. Бабине Кельменецького району). *Радянська Буковина*. 1980. 15 жовт.
767. Тимошик М. Жовтнева демонстрація трудящих у Чернівцях (репортаж). *Радянська Буковина*. 1980. 8 листоп.
768. Тимошик М. Відповідальність спеціаліста (рейд по фермах Кіцманського району). *Радянська Буковина*. 1980. 11 листоп.
769. Тимошик М. Буковина на старті нової п'ятирічки (звіт із сесії обласної Ради). *Радянська Буковина*. 1980. 19 листоп.
770. Тимошик М. Спеціалістів багато, а віддача мізерна (аналітична стаття про причини незадовільного господарювання в радгоспі «Прикордонник» Глибоцького району). *Радянська Буковина*. 1980. 21 листоп.

771. Тимошик М. Повернути втрачені позиції (про роботу звітно-виборної партійної конференції Заставнівського району). *Радянська Буковина*. 1980. 25 листоп.
772. Тимошик М. А рекучери позицииле пердуте (передрук звіту). *Зориле Буковиней*. 1980. 25 листоп.
773. Тимошик М. Дружною ми збратані (репортаж із прес-конференції Генерального консула Болгарії Недялка Мінкова в Чернівцях для журналістів обласних газет). *Радянська Буковина*. 1980. 5 груд.
774. Тимошик М. Булгария — царэ а приетенилор (передрук репортажу з прес-конференції). *Зориле Буковиней*. 1980. 5 груд.
775. Тимошик М. Дружною ми здружені (передрук репортажу з прес-конференції). *Молодий Буковинець*. 1980. 7 груд.
776. Тимошик М. Позиція (публіцистичні роздуми). *Радянська Буковина*. 1980. 14 груд.
777. Тимошик М. Успішно втілити в життя (кореспонденція про роботу лектора). *Радянська Буковина*. 1980. 17 груд.
778. Тимошик М. На спокій права не дано (нарис про чернівчанку Ольгу Цейтлін). *Радянська Буковина*. 1980. 21 груд.

1981

779. Тимошик М. Вірність хлібові (нарис про хліборобну родину Денисів із с. Іспас Вижницького району). *Радянська Буковина*. 1981. 1 січ.
780. Тимошик М. Тепло родинного дому (нарис про сім'ю Денисів із с. Іспас). *Радянська Верховина*. 1981. 8 січ.
781. Тимошик М. Так долається відставання (про виробничі успіхи працівників сільської ферми у Новоселицькому районі). *Радянська Буковина*. 1981. 17 січ.
782. Тимошик М. За ширмою благочестя (судовий нарис). *Радянська Буковина*. 1981. 7 лют.
783. Тимошик М. Зв'язкам міцніти (стаття про проблеми доїжджаючих робітників). *Радянська Буковина*. 1981. 15 лют.
784. Тимошик М. Вона — не з легенди (нарис про колишню ув'язнену концтабору Освенцім із с. Коритне Вижницького району В. Коропатницьку). *Радянська Буковина*. 1981. 8 берез.
785. Тимошик М. Чорний блиск золота (судовий нарис про резонансні злочини групи підприємливих чернівчан). *Радянська Буковина*. 1981. 25 квіт.

786. Тимошик М., Михайловський В. Орден на прапорі колгоспу (нарис про с. Подвірне Новоселицького району). *Радянська Буковина*. 1981. 5 трав.
787. Тимошик М. Пам'ять про них жива (репортаж з меморіалу пам'яті радянських і чехословацьких воїнів у Садгорі). *Радянська Буковина*. 1981. 10 трав.
788. Тимошик М. Гласність на другому плані (кореспонденція про недоліки виховної роботи з Глибоцького району). *Радянська Буковина*. 1981. 24 трав.
789. Тимошик М. Чужина в материнських обіймах (нарис про приїзд іноземних туристів на Буковину). *Радянська Буковина*. 1981. 27 черв.
790. Тимошик М. Господарі на своїй землі (нарис про трударів с. Новосілки Кіцманського району). *Радянська Буковина*. 1981. 28 черв.
791. Тимошик М. Повернення (нарис рубрики «Долі людські»). *Радянська Буковина*. 1981. 15 лип.
792. Тимошик М. Сповідь чужої матері (публіцистичні роздуми з блокнота журналіста). *Радянська Буковина*. 1981. 9 серп.
793. Тимошик М. «Правду веземо із собою» (інтерв'ю із канадським туристом, членом секти адвентистів сьомого дня М. Ільчуком). *Вісті з України*. 1981. № 33. 13 серп.
794. Тимошик М. Сплав слова і діла (про виховну роботу в колгоспі «Прапор Перемоги» Хотинського району). *Радянська Буковина*. 1981. 8 верес.
795. Тимошик М. Вчити самостійно вчитися (бесіда за круглим столом редакції). *Радянська Буковина*. 1981. 11 верес.
796. Тимошик М. Людям — щире слово (інтерв'ю з лектором). *Радянська Буковина*. 1981. 13 верес.
797. Тимошик М. Виховання довір'ям (про роботу гуртка політосвіти). *Радянська Буковина*. 1981. 16 жовт.
798. Тимошик М. Тайник у «мерседесі» (про роботу Чернівецької митниці). *Радянська Буковина*. 1981. 27 жовт.
799. Тимошик М. Цінуючи працю кожного (про виховну роботу серед працівників ферм Заставнівського району). *Радянська Буковина*. 1981. 11 листоп.
800. Тимошик М. Василина Василівна (нарис про буковинку В. Копатницьку). *Сільські вісті*. 1981. 28 листоп.

801. Тимошик М. Племзавод діє (про досвід роботи колгоспу с. Новосілка Кіцманського району з організації зимово-стійлового утримання худоби). *Радянська Буковина*. 1981. 8 груд.
802. Тимошик М. Поклик поля (нарис про першу буковинську трактористку А. Шкробанець із с. Великий Кучурів Сторожинецького району). *Радянська Буковина*. 1981. 20 груд.
803. Тимошик М. Праздник во дворі (кореспонденція про традицію вшанування почесних хліборобів на Буковині). *Агитатор*. 1981. №23. С. 56.

1982

804. Тимошик М., Михайловський В. Сійся-родися (новорічний репортаж із буковинських сіл). *Радянська Буковина*. 1982. 1 січ.
805. Тимошик М. Найближча дорога — до друзів (публіцистичні нотатки про поїздку до Рязанської області). *Радянська Буковина*. 1982. 17 лют.
806. Тимошик М. Правда перемагає (інтерв'ю із секретарем Товариства українських канадців (Торонто) В. Гарасимом). *Радянська Буковина*. 1982. 2 лют.
807. Тимошик М. П'ятиріччя — дерзання молодих (репортаж з обласної звітно-виборної комсомольської конференції). *Радянська Буковина*. 1982. 14 лют.
808. Тимошик М. Товариш продавець (огляд листів про проблеми торгівельного обслуговування). *Радянська Буковина*. 1982. 14 берез.
809. Тимошик М. Удосконалювати роботу Рад (звіт із X сесії обласної Ради народних депутатів). *Радянська Буковина*. 1982. 19 берез.
810. Тимошик М. Червнева зміна (нарис рубрики «Долі людські», про незвичайну долю К. Каплунської із с. Тарашани Глибоцького району). *Радянська Буковина*. 1982. 31 берез.
811. Тимошик М. Село радянське — село зразкове (про традиції с. Новосілки Кіцманського району). *Радянська Буковина*. 1982. 1 трав.
812. Тимошик М. Першотравень на Радянській Буковині (репортаж із демонстрації трудящих у Чернівцях). *Радянська Буковина*. 1982. 2 трав.
813. Тимошик М. Рушники на світлу долю (кореспонденція про взаємозв'язки хліборобів Буковини і Рязанської області Росії). *Сільські вісті*. 1982. 4 трав.

814. Тимошик М. Ціна гарного настрою: листи із села (розповідь про звичайне буковинське с. Росошани). *Радянська Буковина*. 1982. 25 трав.
815. Тимошик М. Відгукнеться добром: листи із села (другий лист із с. Росошани). *Радянська Буковина*. 1982. 27 трав.
816. Тимошик М., Краснодемська З. Для блага людини (репортаж про заселення нового мікрорайону обласного центру). *Радянська Буковина*. 1982. 20 черв.
817. Тимошик М. Подвійний дах (кореспонденція про роботу чернівецьких митників). *Робітничка газета*. 1982. 20 лип.
818. Тимошик М. Солом'яна лялька (публіцистичний виступ на темі моралі). *Сільські вісті*. 1982. 20 лип.
819. Тимошик М. Проводжали доньку в «Артек» (нарис рубрики «Люди і роки»). *Сільські вісті*. 1982. 8 серп.
820. Тимошик М. Літопис великої дружби (сторінка про історію і сьогодення Хотинщини). *Радянська Буковина*. 1982. 14 серп.
821. Тимошик М. Обідати всухом'ятку змушені будівельники міста (проблемна стаття). *Радянська Буковина*. 1982. 22 серп.
822. Тимошик М. На варті найдорожчого (інтерв'ю з начальником обласного відділу охорони здоров'я І. Пенішкевичем). *Радянська Буковина*. 1982. 28 серп.
823. Тимошик М. Коли увага в дефіциті (огляд листів на тему торгівлі і побутового обслуговування трудящих). *Радянська Буковина*. 1982. 29 верес.
824. Тимошик М. Не поспішають в поле працівники служби побуту і торгівлі (рейд у Глибоцькому районі). *Радянська Буковина*. 1982. 19 жовт.
825. Тимошик М. Їх чекають у полі (рейд з проблеми побутового обслуговування сільських трудівників). *Радянська Україна*. 1982. 19 жовт.
826. Тимошик М. Дивна людина (нарис про квітникаря із с. Великий Кучурів Сторожинецького району Василя Гната). *Радянська Буковина*. 1982. 26 жовт.
827. Тимошик М. Маршем миру і творення (репортаж про жовтневу демонстрацію трудящих Чернівців). *Радянська Буковина*. 1982. 8 листоп.
828. Тимошик М. Операція «Вал» (недільний репортаж про роботу чернівецької міліції). *Радянська Буковина*. 1982. 21 листоп.

829. Тимошик М. Буковина вступає в третій рік п'ятирічки (звіт із сесії обласної Ради). *Радянська Буковина*. 1982. 12 груд.

1983

830. Тимошик М. Книга скарг: що стояло на заваді видачі її відвідувачам? (проблемна стаття про обслуговування відвідувачів у закладах громадського харчування). *Радянська Буковина*. 1983. 12 січ.
831. Тимошик М. Про байдужість, обід і зіпсований настрій (лист з коментарем на теми побутового обслуговування). *Радянська Буковина*. 1983. 18 січ.
832. Тимошик М. Покупець і продавець (роздуми над листами). *Радянська Буковина*. 1983. 9 лют.
833. Тимошик М. Обідня пора (як готуються до неї працівники служби побуту. Рейд). *Радянська Буковина*. 1983. 11 лют.
834. Тимошик М. Служба побуту на селі (передова стаття). *Радянська Буковина*. 1983. 22 лют.
835. Тимошик М. Відписка не приймається (коментар про проблеми відписок на критичні виступи преси). *Радянська Буковина*. 1983. 16 берез.
836. Тимошик М. Стиль роботи Рад — на рівень сучасних вимог (звіт із сесії обласної Ради). *Радянська Буковина*. 1983. 18 берез.
837. Тимошик М. Депутатська ініціатива (передова стаття). *Радянська Буковина*. 1983. 4 квіт.
838. Тимошик М. Рішучі «ні» безпринципності (проблемна стаття про хамство і порушення у сфері торгівлі). *Радянська Буковина*. 1983. 6 квіт.
839. Тимошик М. Для продажу не виставляли (рейд з проблем організації торгівлі). *Радянська Буковина*. 1983. 9 квіт.
840. Тимошик М. Першотравень на Радянській Буковині (репортаж із демонстрації трудящих обласного центру). *Радянська Буковина*. 1983. 2 трав.
841. Тимошик М. Відверто і щиро (звіт із зустрічі редакції з читачами в обласній лікарні). *Радянська Буковина*. 1983. 17 трав.
842. Тимошик М. Покупець ставить «двійку» (проблемна стаття про побутове обслуговування). *Радянська Буковина*. 1983. 17 черв.
843. Тимошик М. Народний дружинник (передова стаття). *Радянська Буковина*. 1983. 18 черв.

844. Тимошик М. Щастя, подароване лікарем (інтерв'ю із завідувачем облздороввідділу І. Пенішкевичем). *Радянська Буковина*. 1983. 19 черв.
845. Тимошик М. Електрокардіограма... телефоном (кореспонденція про новинки медичного обслуговування в буковинському краї). *Радянська Буковина*. 1983. 19 черв. (Підпис під псевдонімом М. Деснянич).
846. Тимошик М. Не виходячи за прохідну (стаття про проблеми побутового обслуговування робітників промислових підприємств). *Радянська Буковина*. 1983. 13 серп.
847. Тимошик М. Чому не на роботі? (рейд в обласному центрі). *Радянська Буковина*. 1983. 28 серп.
848. Тимошик М. Хто купить молоко у баби Палажки? (стаття про проблеми підсобних господарств, підказана читацькою поштою). *Радянська Буковина*. 1983. 30 серп.
849. Тимошик М. Депутатський пост (передова стаття). *Радянська Буковина*. 1983. 30 серп.
850. Тимошик М. На прилавку і в меню (рейд про проблеми громадського харчування в Заставнівському районі). *Радянська Буковина*. 1983. 12 жовт.
851. Тимошик М. Стіна байдужості (стаття про проблеми бюрократизму в державних виконавчих органах). *Радянська Буковина*. 1983. 16 жовт.
852. Тимошик М. Накази виборців (передова стаття). *Радянська Буковина*. 1983. 30 жовт.

1984

853. Тимошик М. Хліб з молодих рук (замітка про відкриття в Чернівцях нового хлібзаводу). *Робітнича газета*. 1984. 1 січ.
854. Тимошик М. Постріли в урочищі Гін (судовий нарис про вбивство голови сільради у Глибоцькому районі). *Радянська Буковина*. 1984. 17 січ.
855. Тимошик М. Буковина в четвертому році п'ятирічки (звіт із сесії обласної Ради). *Радянська Буковина*. 1984. 25 січ.
856. Тимошик М. У Гакманів — новосілля (нарис про родину Гакманів із с. Іспас Вижницького району). *Радянська Буковина*. 1984. 1 лют.
857. Тимошик М. Людська доброта (роздуми над листами). *Радянська Буковина*. 1984. 30 трав.

858. Тимошик М. Овочі в літньому меню (кореспонденція про перебої в забезпеченні робітничих їдалень свіжими овочами). *Радянська Буковина*. 1984. 20 черв.
859. Тимошик М. Вдосконалювати роботу Рад (звіт сесії обласної Ради). *Радянська Буковина*. 1984. 22 черв.
860. Тимошик М. Їдальня в школі: якою вона є і якою вона має бути (проблемна стаття). *Радянська Буковина*. 1984. 4 лип.
861. Тимошик М. Торгівля на селі (передова стаття). *Радянська Буковина*. 1984. 17 лип.
862. Тимошик М. Йшов поїзд з Мінська... (кореспонденція про людську доброту і безкорисливі вчинки). *Радянська Буковина*. 1984. 21 лип.
863. Тимошик М. Про що розповіла «книга скарг» (кореспонденція за листами читачів). *Радянська Буковина*. 1984. 14 верес.

1985

864. Тимошик М. Вічні їхні імена (рецензія на книгу В. Васильєва про молодогвардійців-підпільників з Краснодару). *Молодий Буковинець*. 1985. 29 трав.
865. Тимошик М. Радянська Буковина на ВДНГ УРСР. Почерк новаторів (перша частина статті). *Радянська Буковина*. 1985. 24 груд.
866. Тимошик М. Радянська Буковина на ВДНГ УРСР. Резерви самостійної галузі (друга частина статті). *Радянська Буковина*. 1985. 27 груд.

1986

867. Тимошик М. Сторінки поступу (кореспонденція про незвичну сільську книгу, яку пишуть жителі с. Коритного на Буковині). *Вісті з України*. 1986. № 6.
868. Тимошик М. Наш головний звіт (про організацію навчання в групі відділеної журналістики Вищої партійної школи). *Ленінець*. 1986. 14 черв.
869. Тимошик М. «Маленьке непорозуміння» (проблемна стаття на захист несправедливо звільненої з роботи доярки колгоспу «Радянська армія» Новоселицького району В. Думітрашук). *Радянська Буковина*. 1986. 6 трав.
870. Тимошик М. Молодіжна газета: діалог з читачем (звіт про перше свято газети «Молодий Буковинець» у Чернівцях). *Радянська Буковина*. 1986. 12 жовт. (Підпис під псевдонімом М. Деснянич).

871. Тимошик М. У нас в гостях — «Молодий Буковинець». *Наддністрянська правда*. 1986. 16 жовт.
872. Тимошик М. У нас в гостях — «Молодий Буковинець» (про нову програму діяльності обласної молодіжної газети). *Будівник комунізму*. 1986. 18 жовт.
873. Тимошик М. Читайте «Молодий Буковинець». *Радянське життя*. 1986. 18 жовт.
874. Тимошик М. У нас в гостях — «Молодий Буковинець». *Прапор Перемоги*. 1986. 18 жовт.
875. Тимошик М. «Молодий Буковинець» у 1987 році. *Ленінським шляхом*. 1986. 21 жовт.
876. Тимошик М. «Молодий буковинець» — друг і порадник (стаття). *Радянська Верховина*. 1986. 21 жовт.
877. Тимошик М. «Черемош» запрошує гостей (репортаж про відкриття в Чернівцях готелю міжнародного класу). *Молодий Буковинець*. 1986. 6 груд.

1987

878. Тимошик М. Дозвольте не погодитись (стаття про бюрократичну казуїстику у відповідях на критичні виступи газети). *Молодий Буковинець*. 1987. 31 січ.
879. Тимошик М. Молодіжна газета: діалог з читачем (про досвід проведення «Молодим Буковинцем» свята газети). *Журналіст України*. 1987. № 3. С. 45.
880. Тимошик М. Жовтнева естафета поколінь (огляд тематичної проблематики молодіжних газет України). *Молодь України*. 1987. 23 верес.
881. Тимошик М. Покинуті діти (стаття про проблеми сирітського будинку в м. Сваляві Закарпатської області). *Молодь України*. 1987. 21 жовт.

1988

882. Тимошик М. «Барвінкове свято» (репортаж про свято журналу «Барвінок» у Київському палаці піонерів та школярів). *Молодь України*. 1988. 13 лют.
883. Тимошик М. Праздник доброты (кореспонденція про дні дитячих і піонерських видань України в Канівській школі-інтернаті для дітей-сиріт). *Комсомольское знамя*. 1988. 19 лют.

884. Тимошик М. Малятко, Калинка та інші (замітка про шефство дитячих видань над сирітським будинком у Каневі). *Молодь Черкащини*. 1988. 30 трав.
885. Тимошик М. «Волійте вислухати до кінця...» (стаття про формалізм і окозамилування в навчанні молоді). *Молодь України*. 1988. 2 черв.
886. Тимошик М. «Це нашої історії рядки...» (огляд молодіжних газет України). *Молодь України*. 1988. 22 верес.
887. Тимошик М. Зійти з «Олімпу» (стаття про байдужість комсомольських функціонерів м. Полтави до проблем духовного і національного відродження у молодіжній аудиторії). *Молодь України*. 1988. 29 листоп.

1989

888. Тимошик М. Наперсток на тротуарі (проблемна стаття про шахрайство й довірливість). *Радянська Україна*. 1989. 26 лют.
889. Тимошик М. Новини молодіжної преси (огляд нових форм роботи з читачем обласних молодіжних газет). *Журналіст України*. 1989. № 2. С. 42–42.
890. Тимошик М. Чужих дітей не буває (публіцистичні роздуми про сирітство і милосердя, навіяні публіцистикою на цю тему в молодіжних газетах). *Молодь України*. 1989. 23 берез.
891. Тимошик М. Мадонна на шляхах ХХ століття (відгук на презентацію в Київському будинку художника книги «Культура проти варварства»). *Вечірній Київ*. 1989. 31 берез.
892. Тимошик М. Буквар, читанки, словники (стаття про видання в Україні комплектів навчальних посібників для вивчення мов некорінних національностей). *Друг читача*. 1989. 6 лип.
893. Тимошик М. «Ана тили» та інші (кореспонденція про випуск першого в Україні «Букваря» кримськотатарською мовою). *Молодь України*. 1989. 19 лип.
894. Тимошик М. Вивчити українську самостійно (стаття про перші в Україні видання самовчителів для вивчення української мови). *Вісті з України*. 1989. № 39. Верес.
895. Тимошик М. Словники — то містки братерства (огляд видань перекладних словників українськими видавництвами). *Друг читача*. 1989. 19 жовт.
896. Тимошик М. Студентам — підручники рідною мовою (кореспонденція про проблеми створення і видання в Україні укра-

їномовних підручників для вищих навчальних закладів). *Друг читача*. 1989. 11 листоп.

897. Тимошик М. Самовчитель української мови (рецензія на перший «Самовчитель української мови», випущений видавництвом «Вища школа»). *Літературна Україна*. 1989. 21 груд.

1990

898. Тимошик М. Квітни, мово наша рідна (звіт про роботу республіканського науково-практичного семінару, присвяченого проблемі наукової експертизи та рецензування україномовних підручників, посібників, словників). *Друг читача*. 1990. 5 лип.
899. Тимошик М. Галактика в алфавітному порядку (огляд новинок книжкових видань в Україні, присвячена вивченню української мови). *Вечірній Київ*. 1990. 23 лип.
900. Тимошик М. Вивчати українську мову (замітка про проблему видання україномовних самовчителів і словників). *Трибуна лектора*. 1990. №4. С. 29–30.
901. Тимошик М. «Либідь» пропонує (огляд новинок українськомовних видань видавництва «Либідь»). *Друг читача*. 1990. 17 трав.
902. Тимошик М. Безцінна реліквія (рецензія на факсимільне видання книги «Новые стихотворения Пушкина и Шавченки»). *Вісті з України*. 1990. №40. Верес.
903. Тимошик М. Двійник раритету (рецензія на репринтне відтворення книги «Новые стихотворения Пушкина и Шавченки»). *Друг читача*. 1990. 13 верес.
904. Тимошик М. Безцінна реліквія (кореспонденція про історію пошуку і перевидання книги позацензурних творів Тараса Шевченка). *Вечірній Київ*. 1990. 17 верес.
905. Тимошик М. Стажери «Либеді» (інтерв'ю з головним редактором Народного видавництва провінції Цзянсу (Китай) Си Дзяхуа). *Друг читача*. 1990. 20 груд.

1991

906. Тимошик М. Скарби гетьмана: міф чи реальність (рецензія на книгу «Павло Полуботок — український гетьман»). *Друг читача*. 1991. 20 берез.

907. Тимошик М. Книги, які піднімають з колін (кореспонденція про нову бібліотечну міжвидавничу серію «Пам'ятки історичної думки України»). *Голос України*. 1991. 10 груд.

1992

908. Тимошик М. Прощання на Великій китайській стіні (дорожній нарис про поїздку до Китаю). *Незалежність*. 1992. 3 квіт.
909. Тимошик М. Роде наш красний, роде наш прекрасний (кореспонденція про свято багатодітних родин у с. Данина). *Ніжинський вісник*. 1992. 27 трав.
910. Тимошик М. Там, за Великою китайською стіною (дорожній нарис про поїздку до Китаю). *Молодь України*. 1992. 18 лип.; 20 лип.
911. Тимошик М. Відродження в книгах (стаття про перебудову в українському книговидаванні). *Буковина*. 1992. 22 серп.
912. Тимошик М. Українське друковане слово (стаття про історію утисків і заборон української мови в Російській імперії). *Родослав*. 1992. №9. Верес.
913. Тимошик М. Свавілья... в законі?, або Сумна розповідь про те, як видавництво «Либідь» при Київському університеті може опинитися на вулиці (проблемна стаття). *Голос України*. 1992. 18 груд.

1993

914. Тимошик М. Про потех, коробейників і російського Діда Мороза (про русифіковані новорічні ранки в клубі Київського університету). *Київський університет*. 1993. 12 січ.
915. Тимошик М. Стаття-попередження (представлення українському читачеві першодруку статті Симона Петлюри «Про переоцінку»). *Голос України*. 1993. 29 січ.
916. Тимошик М. Видавництво Київського університету і українське слово. *Київський університет*. 1993. 12 берез.
917. Тимошик М. Шевченко в Китаї. *Всесвіт*. 1993. № 5/6. С. 186–187.

1994

918. Тимошик М. «Украинская жизнь» на захисті Кобзарєвого слова (стаття про історію спорудження пам'ятника Тарасові Шевченку в Києві). *Вечірній Київ*. 1994. 10 берез.
919. Тимошик М. Наші предки ніколи не лякалися книжки (стаття про повернення книги І. Огієнка «Історія українського друкарства» в Україну). *Голос України*. 1994. 10 верес.

920. Тимошик М., Бойко О. Українське відродження в книгах. *Київський університет*. 1994. 19 верес.
921. Тимошик М. «Безумовно заперетить к напечатанию»: до історії цензурних митарств українського друкованого слова. *Голос України*. 1994. 2 груд.

1995

922. Тимошик М. Весь вік, весь труд віддав Україні: Інтерв'ю, дане М. Тимошиком І. Ільєнку про роботу над упорядкуванням і випуском книги І. Огієнка «Історія українського друкарства». *Літературна Україна*. 1995. 12 січ.
923. Тимошик М. Німці розмірковують — нам корисно послухати. І прочитати (про вихід книги німецьких авторів у перекладі українською мовою «Складові демократії»). *Голос України*. 1995. 25 лют.
924. Тимошик М. В основу своєї діяльності ми поставили випуск навчальної літератури українською мовою (про діяльність видавництва «Либідь» при Київському університеті). *Міжнародна освіта*. 1995. № 3. С. 7–8.
925. Тимошик М. Підручник є. Підручник завжди буде (про випуск україномовних підручників у видавництві «Либідь» при Київському університеті) *Освіта*. 1995. 29 листоп.

1996

926. Тимошик М. «Все, що мав у житті, він віддав для одної ідеї...» (стаття про Івана Огієнка). *Київський університет*. 1996. Числа 1 і 4.
927. Тимошик М. Повертається літературна спадщина (про видання заборонених раніше праць українських авторів у видавництві «Либідь»). *Урядовий кур'єр*. 1996. 20 верес.
928. Тимошик М. Про українське питання — з боєм і надією. *Берегиня*. 1996. № 3/4. С. 64–77.
929. Тимошик М. «Все, що мав у житті, він віддав для одної ідеї...». *Історичний календар на 1997 р.* 1996. С. 14–15.

1997

930. Тимошик М. «Готов я нести люті муки за свій Народ, за Рідний край», або Неупереджений погляд на особистість Івана Огієнка та його наукову спадщину: Інтерв'ю кореспондентові В. Краснодемському. *Голос України*. 1997. 4 січ. С. 6.

931. Тимошик М. Київ і Огієнко. *Вечірній Київ*. 1997. 10 січ.; 11 січ.; 14 січ.
932. Тимошик М. Подвижник української справи (про Івана Огієнка). *Урядовий кур'єр*. 1997. 11 січ. С. 9.
933. Тимошик М. Українська книга в Ізраїлі (про участь українських видавців у Міжнародному книжковому ярмарку в Єрусалимі). *Урядовий кур'єр*. 1997. 15 трав.
934. Тимошик М. Огієнко як поет. *Жива вода*. 1997. № 5. Трав.
935. Тимошик М. Відкритий лист Віце-прем'єрові з гуманітарних питань акад. І. Курасу (підпис Миколи Тимошика під колективним листом провідних діячів української культури і науки — Юрія Мушкетика, Івана Драча, Павла Мовчана, Ігоря Юхновського, Михайла Косіва, Петра Кононенка, Анатолія Погрібного, Євгенії Сохацької щодо необхідності увічнення імені Івана Огієнка в імені Кам'янець-Подільського державного університету). *Українське Слово*. 1997. 24 лип.
936. Тимошик М. Відкритий лист Віце-прем'єрові з гуманітарних питань акад. І. Курасу. *Літературна Україна*. 1997. 7 серп.
937. Тимошик М. Чи буде в Києві вулиця Івана Огієнка? Відкритий лист Голові Київської міської адміністрації п. Омельченку О. О. (підпис Миколи Тимошика під колективним листом провідних діячів української культури і науки — Юрія Мушкетика, Івана Драча, Павла Мовчана, Ігоря Юхновського, Михайла Косіва, Петра Кононенка, Анатолія Погрібного, Євгенії Сохацької щодо необхідності перейменування вулиці Ю. Мельникова в Києві на вул. Івана Огієнка). *Літературна Україна*. 1997. 14 серп.
938. Тимошик М. Чи буде в Києві вулиця Івана Огієнка?: Відкритий лист Голові Київської міської адміністрації Омельченку О. О. *Вечірній Київ*. 1997. 29 лип.
939. Тимошик М. «Рідний край раз у раз мене кличе до праці»: Іван Огієнко як поет. *Слов'янське віче — XXI століття*. 1997. № 3. С. 167–168.
940. Тимошик М. Безцінний скарб української історії (про роботу в архіві митрополита Іларіона у Вінніпезі). *Український Голос — Ukrainian Voice*. 1997. 3 листоп.
941. Тимошик М. Безцінний скарб української історії (про працю в архіві митрополита Іларіона у Вінніпезі). *Вісник — Herald* (Вінніпег). 1997. Ч. 23/24. Груд.

942. Тимошик М. Поет, драматург, життєписець: 1997 рік — рік Івана Огієнка. *Українська мова та література*. 1997. Число 11; Число 38; Число 47.
943. Тимошик М. Подія всеукраїнського значення: до 80-річчя заснування Кам'янець-Подільського державного українського університету. *Історичний календар на 1998 р.* 1997. С. 226–228.

1998

944. Тимошик М. «Перекладав я слово Боже». *Наша Віра*. 1998. Ч. 1. Січ. (Уривок із книги М. Тимошика «Голгофа Івана Огієнка».)
945. Тимошик М. Серед духовних столиць України — Брусилів, родинне містечко Івана Огієнка. *Літературна Україна*. 1998. 18 черв. (Відритий лист до всеукраїнської громади з приводу необхідності відбудови зруйнованого більшовицькою владою Свято-Воскресенського храму в Брусиліві, в якому хрестився і вінчався Іван Огієнка. Всі підписанти листа — А. Погрібний, Г. Гусейнов, Є. Сохацька, М. Максименко, М. Тимошик, О. Опанасюк, В. Огієнко, В. Сташук, Л. Кореневич).
946. Тимошик М. Українське друковане слово — на задвірки столиці? (гостра стаття про наміри столичної влади заборонити торгувати українськомовними книгами і національною атрибутикою на майдані Незалежності). *Літературна Україна*. 1998. 8 жовт.
947. Тимошик М. Презентація книги С. Ярмуся «Феномен Івана Огієнка» в Києві. *Український Голос — Ukrainian Voice*. 1998. 19 жовт.

1999

948. Тимошик М. Дні української книги і преси на Запоріжжі. *Друкарство*. 1999. № 3 (трав.-черв.).
949. Тимошик М. «Я все зробив, що міг зробити»: Іван Огієнко у літературному процесі. *Дніпро*. 1999. № 3/4. С 104–121.
950. Тимошик М. «Наша праця цілком добровільна», або Чим займається допомоговий комітет при «Українському Голосі». *Голос України*. 1999. 5 черв. (Передрук у вінніпезькій газеті «Український Голос». (Канада). 1999. 28 черв.)
951. Тимошик М. Початок вдалих і обнадійливих: міжнародна книжкова виставка-ярмарок «Книжковий світ-99». *Друкарство*. 1999. № 5. С. 6.

952. Тимошик М. З украденим минулим та примарним майбутнім: Інтерв'ю кореспондентові газети «Україна Молода» В. Гончар про результати останніх наукових досліджень у галузі історії української книги. *Україна Молода*. 1999. 4 серп.
953. Тимошик М. «При тих же університетах належить бути друкарням...»: До 165-річчя видавничої справи Київського університету ім. Тараса Шевченка. *Урядовий кур'єр*. 1999. 30 листоп.
954. Тимошик М. Плен інтелектуальної наркоманії найбільш безбидний: Інтерв'ю, дане М. Тимошиком В. Пузію про роботу над дослідженнями з історії української книги. *Сьогодні*. 1999. 11 груд.
955. Тимошик М. Пам'яті Анатолія Москаленка. *Пам'ять століть*. 1999. №6. С. 36.

2000

956. Тимошик М. Презентація книги «На нашій не своїй землі. Україна очима канадського українця о. д-ра Степана Ярмуся в Києві». *Вісник = Herald*. 2000. 15 січ.
957. Тимошик М. Брусилів у житті Огієнка. *Відродження* (Брусилів, Житомирська область). 2000. 25 берез.; 14 квіт.; 22 квіт.; 31 трав.
958. Тимошик М. З нагоди 90-річного ювілею «Українського Голосу». *Український Голос — Ukrainian Voice*. 2000. 20 берез.
959. Тимошик М. Україна вітає своїх кращих синів (нарис про відомого наукового і релігійного діяча Канади С. Ярмуся). *Український Голос — Ukrainian Voice*. 2000. 29 трав.
960. Тимошик М. Карби вічності. Тисячоліття вітчизняної книги: славна історія й безславне сьогодні. *Українська Культура*. 2000. №2. С. 10–12.
961. Тимошик М. Україна вітає своїх кращих синів (нарис про відомого наук. і реліг. діяча Канади С. Ярмуся). *Вісник — Herald* (Вінніпег). 2000. 15 черв.
962. Тимошик М. Діяння, що дають міць нашій вірі (нарис до 75-річчя від дня народження С. Ярмуся). *Вільне Життя*. 2000. 23 трав;
963. Тимошик М. Діяння, що дають міць нашій вірі (нарис до 75-річчя від дня народження С. Ярмуся). *Українське Слово*. 2000. 22 черв.
964. Тимошик М. Тернистий шлях української книги, або Розповідь про те, чому московська влада чинить опір ствердженню Української бібліотеки в столиці Росії. *Берегиня*. 2000. №3. С. 37–43.

965. Тимошик М. Книга книг: історія перекладу й видання Святого Письма українською мовою. *Освіта*. 2000. 31 трав. — 7 черв.
966. Тимошик М. Доземний уклін канадським українцям. До виходу в Україні книги М. Тимошика «Лишуть навіки з чужиною...»: митрополит Лларіон (Іван Огієнко) і українське Відродження. *Український Голос — Ukrainian Voice*. 2000. 10 лип.
967. Тимошик М. Синя хустина з-за океану. *Український Голос — Ukrainian Voice*. 2000. 11 верес.
968. Тимошик М. Всеканадська презентація книги «Лишуть навіки з чужиною...»: Інтерв'ю, дане канадській радіожурналістці Р. Мороз про результати роботи у вінніпезькому архіві митрополита Лларіона (Огієнка) та презентацію нового дослідження перед українською громадою десяти канадських міст. *Канадське Міжнародне Радіо*. 2000. 31 жовт. 19:40–20:10.
969. Тимошик М. Місійна роль українського друкованого слова: до ствердження українського духу в Канаді «Українським Голосом». *Український Голос — Ukrainian Voice*. 2000. 13 листоп.
970. Тимошик М. Книга серед книг: Історія перекладу й видання Святого Письма українською мовою. *Берегиня*. 2000. № 4. С. 36–49.
971. Тимошик М. Прямий ефір в студії «Ярославів Вал» про місячне перебування в Канаді і презентацію там нової книги: Розмова з кореспондентом прямого ефіру С. Щавою. *III програма Національного радіо*. 2000. 20 груд. 12:00–13:00.
972. Тимошик М. Прямий ефір в радіопередачі «Київ і кияни»: Розмова з кореспондентом прямого ефіру О. Бойко. *I програма Радіо Київ*. 2000. 21 груд. 10:30–11:00.
973. Тимошик М. Прямий ефір в телепередачі «Зустріч у Бістро»: Розмова з журналістом В. Семеновим. *Телеканал «Гравіс»*. 2000. 27 груд. 20:30–21:00. (Повтор програми: 2001. 11 січ. 20:30–21:00).

2001

974. Тимошик М., Низовий М. Чесну і правдиву історію нашої книги треба писати самим. *Літературна Україна*. 2001. 11 січ.
975. Тимошик М. «Суботні зустрічі з Еммою Бабчук»: прямий ефір. *I програма Національного радіо*. 2001. 13 січ. 17:00–18:45.
976. Тимошик М. «Кобзар» Шевченка — електронною книгою. *Друкарство*. 2001. № 2. С. 11.

977. Тимошик М. Прямий ефір в студії «Ярославів Вал» про Свято соборності українського народу: Розмова з кореспондентом прямого ефіру В. Марусиком. *III програма Національного радіо*. 2001. 22 січ. 11:00–12:00.
978. Тимошик М. Інтерв'ю кореспондентові радіопрограми «Обрії». С. Мялик про нову книгу «Лишусь навки з чужиною...» та її презентацію в Канаді. *I програма Національного радіо*. 2001. 10 лют. 11:30–11:40.
979. Тимошик М. «Кобзар» Шевченка — електронною книгою. *Літературна Україна*. 2001. 13 берез.
980. Тимошик М. Прирівняли книгу до ковбаси? (про недосконале українське законодавство щодо вітчизняної книги): Інтерв'ю кореспондентці О. Охрімчук. *Хрещатик*. 2001. 5 квіт.
981. Тимошик М. «Й на друга — підступне каміння...»: Маловідомі сторінки життєпису Івана Огієнка. *Берегиня*. 2001. № 3. С. 17–32.
982. Тимошик М. Українське друковане слово на межі тисячоліть: Інтерв'ю кореспонденту газети «Злагода» Л. Пиляевій (про сучасні тенденції і проблеми української книги). *Злагода* (Київ). 2001. № 3. Квіт. (Друк. за вид.: Видавництво «Наша культура і наука». Каталог видань. 1999–2009. Київ, 2009. С. 152–157).
983. Тимошик М. Шевченко в Китаї. *Український Голос — Ukrainian Voice*. 2001. 9 квіт.
984. Тимошик М. «То підемо світами і розвіємоси, як лист по поли...»: до виходу в світ у київському видавництві «Наша культура і наука» книги Г. Змієнко-Сенишин «Пересажені квіти України». *Український Голос — Ukrainian Voice*. 2001. 14 трав.
985. Тимошик М. «Та не однаково мені...»: Україна очима канадського українця. *Вісник — Herald*. 2001. 1–15 лип.
986. Тимошик М. Про нас пишуть. *Волинь* (Рівне). 2001. 12 лип.
987. Тимошик М. Феномен незнищенності українського духу (про внесок української діаспори в розбудову Канади). *Міст* (Канада). 2001. № 47. Груд.; № 48. Груд.
988. Тимошик М. Кожна книга, як і людина, має свою долю: Інтерв'ю про наукову діяльність, дане кореспонденту В. Сапону. *Деснянська Правда*. 2001. 23 жовт.
989. Тимошик М. До 45-річчя священства о. Степана Ярмуса: Нарис. *Український Голос — Ukrainian Voice*. 2001. 5 листоп. С. 6–7.
990. Тимошик М. Нові книги: «Українська Канада». *Новий Шлях* (Канада). 2001. 6 груд.

991. Тимошик М. Недруковані досі твори Івана Огієнка вийдуть незабаром в Україні зусиллями нещодавно створеної в Києві Фундації його імені: Інтерв'ю, дане Ю. Чикирисову. *Літературна Україна*. 2001. 27 груд.

2002

992. Тимошик М. Його «бій за державність» триває: Митрополит Іларіон (Іван Огієнко) і сучасна Україна. *Український Голос — Ukrainian Voice*. 2002. 1 січ.
993. Тимошик М. Феномен незнищеності українського духу: До виходу в світ у київському видавництві «Наша культура і наука» книги Анни Фігус-Ралько «Українська Канада». *Свобода* (США). 2002. 4 січ.
994. Тимошик М. Уроки Івана Огієнка (стаття до 120-річчя видатного українського вченого-державотворця). *Робітничка газета*. 2002. 15 січ.
995. Тимошик М. Українська канадка з тернопільським корінням (нарис про відому громадську діячку з Вінніпега Анну Фігус-Ралько). *Свобода* (Тернопіль). 2002. 15 січ.
996. Тимошик М. Інтерв'ю кореспондентіві ТРК «Київ» В. Самайді з нагоди 120-річчя від дня народження Івана Огієнка: Програма «Столичні новини». *ТРК «Київ»*. 2002. 17 січ. 20:40–20:50. (Повтор програми: 2002. 18 січ. 8:40–8:50).
997. Тимошик М. Переосмислити уроки української історії спонукає книга Дмитра Степовика «Історія Києво-Печерської лаври». *Урядовий кур'єр*. 2002. 26 січ.
998. Тимошик М. Його «бій за державність» триває (стаття до 120-річчя Івана Огієнка). *Українське Слово*. 2002. 31 січ. — 6 лют.
999. Тимошик М. Повернення через відкриття (про книгу А. Фігус-Ралько «Українська Канада»). *Київська Правда*. 2002. 21 лют.
1000. Тимошик М. Києво-Печерська лавра була і буде українською: До виходу в світ нової книги Дмитра Степовика «Історія Києво-Печерської лаври». *Український Голос*. 2002. 18 лют.; 25 лют.
1001. Тимошик М. Історія українського друкованого слова потребує переосмислення (рецензія на книгу Я. Запаска, О. Мацюка та В. Стасенка «Початки українського друкарства»). *Літературна Україна*. 2002. 21 берез.
1002. Тимошик М. Запізніле вороття Івана Огієнка: Інтерв'ю кореспондентці Л. Щербаковій про канадсько-український видав-

ничий проєкт «Запізніле вороття». *Говорить і показує Україна*. 2002. 18 квіт.

1003. Тимошик М. Українську Біблію видавали лондонські друкарі. *Друк і Книга*. 2002. № 2. Груд.

2003

1004. Тимошик М. Краху національного книговидання можна уникнути, якщо в цей процес терміново втрутиться держава (проблемна стаття, викликана несподіваним накладанням вето Президента України на прийнятий Верховною Радою Закон «Про державну підтримку видавничої справи в Україні»). *Літературна Україна*. 2003. 23 січ.

1005. Тимошик М. «Друкарство прийшло в Україну не зі Сходу, а з Заходу»: Інтерв'ю, дане редактору газети «Нова Доба» В. Тракалу. *Нова Доба*. 2003. 31 січ.

1006. Тимошик М. Шевченко, якого ми не знаємо: До виходу в світ у київському видавництві «Наша культура і наука» не друкованого досі твору Івана Огієнка «Тарас Шевченко». *Літературна Україна*. 2003. 6 берез.

1007. Тимошик М. Митрополит Іларіон (Іван Огієнко) і українське відродження: Інтерв'ю кореспондентів журналу М. Фещук про діяльність очолюваної Фундації ім. митрополита Іларіона (Огієнка). *Книжковий Огляд*. 2003. № 1/2. С. 68–74.

1008. Тимошик М. Митрополит Іларіон (Іван Огієнко) і українське відродження: Не друковані твори Івана Огієнка (митрополита Іларіона) вийдуть незабаром в Україні заходами нещодавно створеної в Києві Фундації його імені. *Книжковий Огляд*. 2003. № 1/2. С. 68–74.

1009. Тимошик М. Фундація ім. митрополита Іларіона: Інтерв'ю кореспондентів газети В. Качур. *Мета*. 2003. Ч. 4. Квіт.

1010. Тимошик М. Провідники національної церкви (про Андрея Шептицького та Івана Огієнка). *Слово Просвіти*. 2003. Ч. 44. 29 жовт. — 4 листоп.

1011. Тимошик М. Українська друкарня Михайла Драгоманова в Женеві. *Освіта*. 2003. 24 верес. — 1 жовт.

1012. Тимошик М. Колапс української книжки? Інтернет ніколи не буде загрозою друкарської індустрії: Інтерв'ю кореспондентці газети Ю. Ковалевській. *Молода Гвардія*. 2003. 5 черв.

1013. Тимошик М. Живе слово Миколи Тимошика: Інтерв'ю кореспондентці рівненської обласної газети «Нова Волинь» Р. Радчик. *Нова Волинь*. 2003. 2 жовт.

2004

1014. Тимошик М. Журналістика — стан душі (рубрика «Пам'ять» — спогад про колишнього декана факультету журналістики Київського університету професора Анатолія Москаленка). *Історичний календар*. 2004. С. 320.
1015. Тимошик М. Люди перестають думати, коли перестають читати: Інтерв'ю редактору гусятинської газети «Вісник Надзбруччя» Р. Кучмі. *Вісник Надзбруччя*. 2004. 30 січ.
1016. Тимошик М. Спалена книга буде перевидана. *Свобода* (США). 2004. 2 квіт.
1017. Тимошик М. Наша книга обкладена найбільшим податком у світі: Інтерв'ю, дане М. Тимошиком кореспонденту газети О. Солонцю. *Слово Просвіти*. 2004. Ч. 16. 15–21 квіт.
1018. Тимошик М. Книги горять, ідеї — ні (про спалення на території Почаївської лаври ченцями Московського патріархату книги І. Огієнка «Свята Почаївська лавра»). *Міст* (Канада). 2004. Ч 18. 13 трав.
1019. Тимошик М. Споконвіку було Слово: Інтерв'ю кореспонденту радіо «Свобода» Т. Марусику. *Гомін України* (Канада). 2004. 24 черв.
1020. Тимошик М. Велесова книга: Сто відомих українських книг. *Друг читача*. 2004. Ч. 1. Серп.
1021. Тимошик М. З Богом і Україною в серці: Інтерв'ю кореспондентці газети «Духовна Нива» (Рівне) Р. Радчик. *Духовна Нива*. 2004. Ч. 8. Серп.
1022. Тимошик М. Українська реліквія французької корони — Реймська Євангелія: Сто відомих українських книг. *Друг читача*. 2004. Ч. 2. Верес.
1023. Тимошик М. Символ української державності — Пересопницька Євангелія. Сто відомих українських книг. *Друг читача*. 2004. Ч. 3 Жовт.
1024. Тимошик М. З критикою дозвольте не погодитись... (про реакцію керівників одного з галузевих управлінь Полтавської облдержадміністрації на критичний виступ журналу «Друкарство»). *Друкарство*. 2004. № 3. С. 41.
1025. Тимошик М. Антиукраїнська агресія триває (рец. на книгу професора В. Лизанчука «Кайдани ще кують»). *Народна газета*. 2004. № 41.

2005

1026. Тимошик М. Острозька Біблія: Сто відомих українських книг. *Друг читача*. 2005. Ч. 1. Січ.
1027. Тимошик М. Слово о полку Ігоревім: Сто відомих українських книг. *Друг читача*. 2005. Ч. 2. Січ.
1028. Тимошик М. Українське питання: Сто відомих українських книг. *Друг читача*. 2005. Ч. 3. Лют.
1029. Тимошик М. Світлій пам'яті митрополита Василя. *Український Голос — Ukrainian Voice* (Канада). 2005. 14 лют.
1030. Тимошик М. Повість врем'яних літ: Сто відомих українських книг. *Друг читача*. 2005. Ч. 5. Берез.
1031. Тимошик М. Києво-Печерський патерик: Сто відомих українських книг. *Друг читача*. 2005. Ч. 8. Берез.
1032. Тимошик Н. Вечный бестселер: коментарий (цікаві факти про книгу книг — Біблію). *Правда Украины*. 2005. 3 берез.
1033. Тимошик М. Спалена московськими ченцями книга знову надрукована. *Український Голос — Ukrainian Voice* (Канада). 2005. 14 берез.; 11 квіт.
1034. Тимошик М. Микола Тимошик: знайомий та незнайомий: Інтерв'ю кореспонденту газети Оксані Боднарчук (орган Миколаївського державного університету ім. В. Сухомлинського). *Педагог*. 2005. Ч. 7. Листоп.
1035. Тимошик М. Інквізитори ХХІ століття (про спалення книги І. Огієнка «Свята Почаївська лавра» ченцями Московського патріархату). *Православна Газета*. 2005. Ч. 5. Берез.
1036. Тимошик М. З пієтетом до Снятина і «Снятина». *Снятин*. 2005. № 2. С. 5–6.
1037. Тимошик М. Відкритий лист ректору Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького проф. Анатолію Кузьмінському (лист стосується голодування черкаських студентів та викладачів у знак протесту проти тоталітарних методів керівництва ректора А. Кузьмінського) *Освіта*. 2005. № 10. 2–9 берез. (Лист підписаний М. Тимошиком та ще шістьома київськими професорами — А. Погрібним, В. Карпенком, В. Шклярем, М. Веркальцем, О. Мукомелою, С. Квітом).
1038. Тимошик М. Колишній чернівецький редактор — нині всесвітньо знаний професор: Інтерв'ю кореспонденту чернівецької газети «Версії» І. Копистинській. *Версії*. 2005. Ч. 22. 3–10 черв.

1039. Тимошик М. Колишній чернівецький редактор — нині всесвітньо знаний професор: Інтерв'ю кореспонденту чернівецької газети «Версії» І. Копистинській. *Університетський вісник* (Чернівці). 2005. № 6.

2006

1040. Тимошик М. Її коріння — в Сапогові і Гермаківці (нарис про відому в Канаді українську громадську діячку А. Фігус-Ралько, батьки якої родом з Тернопілля). *Галицький Вісник*. 2006. 8 верес.
1041. Тимошик М. «Что это, вы, хохли, себе пазваляете?»: Про студентів, російських колег, нову методику викладання в українських університетах і за кордоном: Інтерв'ю кореспонденту тернопільської газети. *20 хвилин*. 2006. 23 листоп.
1042. Тимошик М. Радянській системі не потрібні були особистості: Слово про однокурсника, журналіста сквирської районної газети Київської області Леоніда Кльоца, знищеного радянською системою за загадкових обставин. *Вісник Сквирщини*. 2006. 25 листоп.
1043. Тимошик М. Іван Огієнко — світоч української нації: Митрополит Іларіон — дітям. *Веселочка*. 2006. Ч. 2.
1044. Тимошик М. Уміти творити добро: Рец. на книгу колишнього головного редактора чернівецької обласної газети «Радянська Буковина» В. Пелеха «Під тягарем подвійної моралі». *Ва-Банк*. 2006. 21 груд.
1045. Тимошик М. Анну Фігус-Ралько добре знають в Україні. *Свобода* (США). 2006. 29 груд.

2007

1046. Тимошик М. Рік Миколи Тимошика: Інтерв'ю кореспонденту часопису «Книжник-Rewiev» про книжкові «ужинки» професора у 2006 році. *Книжник-Rewiev*. 2007. № 1. С. 24–25.
1047. Тимошик М. Анну Фігус-Ралько добре знають в Україні. *Український Голос — Ukrainian Voice* (Канада). 2007. 15 січ.
1048. Тимошик М. Анну Фігус-Ралько добре знають в Україні. *Українські Вісті* (Канада). 2007. 24 січ.
1049. Тимошик М. Нове народження Острозької Біблії: Рецензія на переклад Острозької Біблії І. Турконяка, висунутий на здо-

- буття Шевченківської премії 2007 р. *Урядовий кур'єр*. 2007. 3 лют.
1050. Тимошик М. А «Наш бій за державність» триває: Хроніка боротьби за І. Огієнка і проти нього. *Літературна Україна*. 2007. 15 лют.
1051. Тимошик М. Нове народження Острозької Біблії: Про реліквію, яка 425 літ чекала перекладу українською. *Аграрний тиждень*. 2007. 16–22 квіт. Ч. 14.
1052. Тимошик М. Журналістика має ґрунтуватися на трьох «П»: Інтерв'ю кореспонденту чернівецької газети «Буковина» В. Мацєрук. *Буковина*. 2007. 6 черв.
1053. Тимошик М. «З нашою історією не маємо права на почуття вторинності»: Інтерв'ю кореспонденту газети «Вечірні Чернівці» М. Мартинюк. *Вечірні Чернівці*. 2007. 7 черв.
1054. Тимошик М. Європейське місто ганьбить хамство. І неповага до української мови працівників сфери обслуговування (про мовну ситуацію в Чернівцях напередодні 600-літнього ювілею міста). *Чернівці*. 2007. 3 серп.
1055. Тимошик М. Міжнародний буковинський пленер у Сучаві. *Український Вісник* (Румунія). 2007. Ч. 15/18 (серп.-верес.).
1056. Тимошик М. Грудочка землі з тернопільського Сапогова... (нарис про відому в західній діаспорі громадську діячку, колишнього президента видавничої спілки «Тризуб» (Вінніпег), вихідця з Тернопілля Анну Фігус-Ралько). *Вільне життя*. 2007. 5 верес.; 8 верес.
1057. Тимошик М. «Українські видавці орієнтуються на радянські і російські стандарти»: Інтерв'ю М. Тимошика кореспондентіві суспільно-політичного та ділового тижневика «Коментарі» (додаток до *Kyiv-Weekly*) Юрія Рибачука. *Коментарі*. 2007. Ч. 35. 14 верес.
1058. Тимошик М. Над Сучавою — веселка з України: Публіцистичні роздуми про фестиваль народної творчості «Співжиття» в селі Балківці Сучавського повіту Румунії. *Буковина*. 2007. 18 верес.
1059. Тимошик М. Міжнародний буковинський пленер у Румунії: Через кордони і відстані. *Буковина*. 2007. 25 верес.
1060. Тимошик М. У румунським небі — веселка з берегів Дніпра: В селі Балківці Сучавського повіту Румунії відбувся фестиваль української народної творчості «Співжиття». *Культура і Життя*. 2007. 3 жовт.

1061. Тимошик М. Міжнародний буковинський пленер у Румунії: Через кордони і відстані. *Культура і Життя*. 2007. 10 жовт.
1062. Тимошик М. У румунським небі — веселка з берегів Дніпра: В селі Балківці Сучавського повіту Румунії відбувся фестиваль української народної творчості «Співжиття». *Сільські вісті*. 2007. 18 жовт.
1063. Тимошик М. Українська книга як об'єкт фальсифікацій, або Що стоїть за так званою полемікою найновіших опонентів українського відродження в гуманітарних дослідженнях. *Дзеркало тижня*. 2007. 27 жовт.
1064. Тимошик М. Інквізиція, або Хто спалює українську книжку в Україні: Інтерв'ю кореспонденту обласної газети Т. Слободян. *Подільські вісті*. 2007. 6 листоп.; 9 листоп.; 13 листоп.
1065. Тимошик М. Наша книга і світ. *Літературна Україна*. 2007. 13 груд.; 20 груд.
1066. Тимошик М. Явище в національній бібліографістиці (рецензія на бібліографічний покажчик «Іван Огієнко: «Я все зробив, що міг зробити...»). *Свобода* (Тернопіль). 2007. 22 груд.

2008

1067. Тимошик М. Історія УПЦ у працях митрополита Іларіона (Огієнка). *Голос Православ'я*. 2008. Ч. 2. Січ.; Ч. 3. Лют.; Ч. 4. Лют.
1068. Тимошик М. Літописання forever: Експертна думка про книги «Голодомор 1932–1933 років в Україні: Документи та матеріали» і «Невідома війна 1919 року» М. Ковальчука. *Україна Молода*. 2008. 2 лют.
1069. Тимошик М. «Він був людиною, обдарованою багатьма гранями таланту»: Інтерв'ю кореспонденту газети І. Малик. *Вісник Сквирщини*. 2008. 6 лют.
1070. Тимошик М. Творчий простір українства (рецензія на книгу В. Губарця «Преса і книга діаспори»). *Літературна Україна*. 2008. 28 лют.
1071. Тимошик М. «Патріотів багато. Робітників бракує»: Інтерв'ю кореспонденту Олені Логвиненко. *Літературна Україна*. 2008. Ч. 33. 28 серп.; Ч. 34. 4 верес.
1072. Тимошик М. Захистимо правдиву історію української книги. *Дукля* (Словаччина). 2008. №4. С. 70–75.
1073. Тимошик М. Повернення Івана Огієнка: У Кам'янці-Подільському відбулися урочистості з нагоди 90-річчя від дня за-

снування Кам'янець-Подільського національного університету та надання закладові імені першого ректора — Івана Огієнка. *Літературна Україна*. 2008. 6 листоп.

1074. Тимошик М. Українську Велесову книгу привласнили росіяни... *Дукля* (Словаччина). 2008. № 6. С. 73–75.
1075. Тимошик М. Слово і честь Анатолія Погрібного (фрагмент спогаду про професора А. Погрібного із книги М. Тимошика «Історія одного журналістського курсу». *Літературна Україна*. 2008. 18 груд.
1076. Тимошик М. Що таке електронна книга?: Коментар фахівця. *Молодь України*. 2008. Ч. 96. 25–29 груд. (Світлина автора).

2009

1077. Тимошик М. Читач зробить висновки сам: не вчити, не пропагувати, не служити хазяїнові (про ситуацію довкола «Літературної України»). *Літературна Україна*. 2009. 12 лют.
1078. Тимошик М. Симон Петлюра — нове ім'я в українській журналістиці. *Ва-Банк*. 2009. 11 черв.
1079. Тимошик М. Українська реліквія французької корони (про українське походження Реймського Євангелія). *Трускавецька Газета*. 2009. № 4. С. 7.
1080. Тимошик М. Проня Прокопівна як дзеркало української наукової термінології (про тенденцію щодо окупації українського духовного простору знахабнілою іноземщиною). *Дзеркало тижня*. 2009. № 50. 19–27 груд.
1081. Тимошик М. «Повернутися ніколи не пізно»: Інтерв'ю кореспондентці газети «Педагог» Ю. Бабенко. *Педагог*. 2009. (Друк за вид.: Видавництво «Наша культура і наука». Каталог видань. 1999–2009. Київ, 2009. С. 135–138).
1082. Тимошик М. Фундація ім. митрополита Іларіона. (Друк за вид.: Видавництво «Наша культура і наука». Каталог видань. 1999–2009. Київ, 2009. С. 124–131).

2010

1083. Тимошик М. Розширювати українське поле: Інтерв'ю М. Тимошика кореспондентам газети «День» Л. Шаповал та М. Томак щодо міфу про першодрукаря І. Федорова та про те, чому І. Огієнко досі не повернувся в Україну. *День*. 2010. № 157/158. 30 серп. — 4 верес.

1084. Тимошик М. «Мати навчила мене не заздрити тим, хто багатший і успішніший»: Інтерв'ю М. Тимошика кореспонденту газети Н. Онищенко. *Деснянка Вільна*. 2010. № 97. 7 верес.
1085. Тимошик М. «Мати навчила мене не заздрити тим, хто багатший і успішніший»: Інтерв'ю М. Тимошика кореспонденту газети Н. Онищенко. *Ніжинський Вісник*. 2010. № 78/80. Верес.
1086. Тимошик М. Туркменський форум та його уроки (Україна брала участь у Міжнародній виставці-ярмарку цього року в Ашгабаті в статусі почесного гостя). *Дзеркало тижня*. 2010. 16–22 жовт.
1087. Тимошик М. Українська книга з підтекстом (про державну програму «Українська книга» та довкола неї — думка експерта). *Українська правда*. 2010. 28 жовт. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2010/10/28/63864/> (дата звернення: 17.01.2022).
1088. Тимошик М. Хутір Тарасенки: викреслити з розряду неперспективних (про історію і сьогодення одного з наймальовничіших і найзанедбаніших населених пунктів Фастівщини). *Перемога*. 2010. 11 листоп.

2011

1089. Тимошик М. Данина слава не лише хліборобами, а й берегами українського слова. *Ніжинський Вісник*. 2011. 22 січ.
1090. Тимошик М. Лицар української книжки на чужині: Пам'яті засновника і багатолітнього директора українського видавництва у Мюнхені «Дніпрова хвиля» Олекси Вінтоняка. *Літературна Україна*. 2011. 17 лют.
1091. Тимошик М. Маємо відроджувати правду про себе: Інтерв'ю журналістці Л. Віцені. *Зоря Полтавщини*. 2011. 10 черв.
1092. Тимошик М. Та, що засвічувала зорі: Пам'яті репресованої викладачки Ніжинського університету Лесі Коцюби. *Ніжинський Вісник*. 2011. 24 серп.
1093. Тимошик М. Та, що засвічувала зорі: Пам'яті репресованої викладачки Ніжинського університету Лесі Коцюби. *Український Дім*. 2011. Ч. 5/6 (45–46). С. 3–4.
1094. Тимошик М. Осередок буковинської журналістики (про редакцію обласної газети «Радянська Буковина». *Ва-Банк*. 2011. № 46. 24 листоп.
1095. Тимошик М. Маємо відроджувати правду про себе: Інтерв'ю журналістці газети «Зоря Полтавщини» Л. Віцені. *Рідний Край*. 2011. № 1. С. 181–184.

1096. Тимошик М. Високий чин справжнього українського інтелігента: До 75-річчя від дня народження Василя Лизанчука. *Зоря Вечорова*. 2011. № 2 (25). С. 111–117.
1097. Тимошик М. Чому й досі дискутуємо про першодрукаря Степана Дропана: Післяслово до Міжнародної наукової конференції у Львові, присвяченої 500-літтю Івана Федоровича. *Літературна Україна*. 2011. № 46. 1 груд.

2012

1098. Тимошик М. «... І поки житиме мова — житиме й народ»: Про найголовнішу заповідь великого українця. До 130-річчя Івана Огієнка. *Літературна Україна*. 2012. № 1. 5 січ.
1099. Тимошик М. Служити народові — то служити Богові: До 130-річчя від дня народження видатного українця Івана Огієнка (митрополита Іларіона). *Урядовий кур'єр*. 2012. № 7. 14 січ.
1100. Тимошик М. Про українську мову в Українській церкві. *Голос Православ'я*. 2012. № 2.
1101. Тимошик М. Долучитися серцем до титана духу: До виходу в світ книги Володимира Стадниченка «Садівник щастя: Скворода як дзеркало України». *Культура і Життя*. 2012. № 47. 23 листоп.
1102. Тимошик М. «Знакова постать»: Прямий ефір ведучої радіоканалу «Культура» Галини Дацюк з професором М. Тимошиком. *Радіоканал «Культура»*. 2012. 20 груд. 9:00–10:00.

2013

1103. Тимошик М. Тернистий шлях «Рідної Мови»: До 80-річчя виходу першого числа українськомовного часопису у Варшаві. *Український Дім*. 2013. № 1 (57). Січ.
1104. Тимошик М. «Український вимір»: Прямий ефір ведучого першої програми Національного радіо Романа Коляди з професором М. Тимошиком. *Перша програма Національного радіо*. 2013. 17 січ. 13:05–14:00.
1105. Тимошик М. «Вогонь в одежі слова»: Прямий ефір ведучого радіоканалу «Культура» Петра Осадчука з професором М. Тимошиком. *Радіоканал «Культура»*. 2013. 6 лют. 17:10–17:50.
1106. Тимошик М. Міліція відпочиває? (гострий публіцистичний матеріал про бездіяльність дільничних міліціонерів щодо захисту сільських мешканців). *Час Київщини*. 2013. 23 лют.

1107. Тимошик М. Рукописи горять не всі, або Історія про те, як написаний сто років тому й «арештований» згодом твір Івана Огієнка, нарешті, став книгою. *Літературна Україна*. 2013. 21 берез.
1108. Тимошик М. Перший фестиваль «Видавничий NON-STOP» у КНУКіМ тривав поспіль 48 годин. *КНУКіМ*: Інформаційно-аналітична платформа. 2013. 15 квіт. URL: <http://knukim.edu.ua/pershiy-festival-vidavnichiy-non-stop-u-knukim-trivav-pospil-48-godin/> (дада звернення 17.01. 2022)
1109. Тимошик М. Ольга Кобилянська про бездуховність і манкуртство українців. *Літературна Україна*. 2013. 23 трав.
1110. Тимошик М. Ольга Кобилянська про бездуховність і манкуртство українців. *Буковина*. 2013. 31 трав.; 4 черв.
1111. Тимошик М. Як висвітлювали проблеми села на сторінках перших україномовних газет. *День*. 2013. 14–15 черв.
1112. Тимошик М. Буковинський псалм ченця, журналіста, письменника. *Буковина*. 2013. 5 лип.
1113. Тимошик М. Валуєвський циркуляр: як, ким, чому?: До 150-річчя Валуєвському циркуляру. *День*. 2013. № 123. 17 лип.
1114. Тимошик М. Як російська цензура розкривала «злочинні дії» українських видавців: До 150-річчя Валуєвського циркуляру. *Літературна Україна*. 2013. 18 лип.
1115. Тимошик М. Пам'яті Ігоря Качуровського: Некролог. *Літературна Україна*. 2013. 25 лип. (Співавторство з іншими українськими діячами літератури, культури, науки).
1116. Тимошик М. Богонатхненність творчої спадщини Тараса Шевченка (рецензія на книгу професора Д. Степовика «Наслідуючи Христа» Віруючий у Бога Тарас Шевченко). *Українське Слово*. 2013. 21–27 серп.
1117. Тимошик М. Буковинські мотиви в творчості журналіста, письменника, ченця: До виходу в київському видавництві «Наша культура і наука» книги Ієромонаха Пафнутія «Мальований Хрест». *Буковинський Журнал*. 2013. № 3 (89). С. 189–194.
1118. Тимошик М. Храм української книжки у Римі: Драматичні й повчальні уроки друкарського доробку наших земляків на чужині. *День*. 2013. 27–28 верес.
1119. Тимошик М. Богонатхненність творчої спадщини Тараса Шевченка (рецензія на книгу професора Д. Степовика «Наслідуючи Христа» Віруючий у Бога Тарас Шевченко). *Моя Україна*. 2013. Ч. 9/10 (верес.-жовт.).

1120. Тимошик М. Заповіт з двома умовами для України від Івана Огієнка: Інтерв'ю кореспонденту газети В. Науменко. *Деснянська Правда*. 2013. 14 листоп.
1121. Тимошик М. «Логос»: Прямий ефір ведучого радіоканалу «Культура» Павла Мовчана з професором М. Тимошиком. *Радіоканал «Культура»*. 2013. 16 груд. 17:10–17:50.
1122. Тимошик М. Найдосконаліша ікона — людина: До виходу в світ у київському видавництві «Наша культура і наука» книги митрополита Іларіона (Огієнка) «Служити народові — то служити Богові». *Літературна Україна*. 2013. 26 груд.
1123. Тимошик М. Людина як найдосконаліша ікона всевишнього: До виходу в світ у київському видавництві «Наша культура і наука» книги митрополита Іларіона (Огієнка) «Служити народові — то служити Богові». *Голос Православ'я*. 2013. Жовт.

2014

1124. Тимошик М. Молодіжна преса: людське обличчя. Як радянські «комсомолки» змушують замислитись над сучасними проблемами журналістики. *День*. 2014. 10–11 січ.
1125. Тимошик М. Друкарі й кобзарі Майдану: Як багатотисячний мітинг став неповторним культурним феноменом новочасної української історії. *День*. 2014. 21–22 лют.
1126. Тимошик М. Про книги, «не согласные с московскими печатями» про започатковану в Римі 40 років тому видавничу серію «Пам'ятки української літератури і мови». *Літературна Україна*. 2014. 13 берез.
1127. Тимошик М. Знаряддя боротьби — правда про Україну: Як пресове бюро Дипломатичної місії УНР у Римі працювало на авторитет своєї держави. *День*. 2014. 28–29 берез.
1128. Тимошик М. Старовинна книжкова скриня як талісман: Про Другий Всеукраїнський фестиваль молодих видавців і редакторів «Видавничий NON-STOP». *Літературна Україна*. 2014. 10 квіт.
1129. Тимошик М. Від «книжкового» арешту врятував материн рушник: Про гурток українських друкарів в італійському монастирі Гроттаферрата. *Літературна Україна*. 2014. 24 квіт.
1130. Тимошик М. Гілка небесного вогню: Олені Логвиненко — 60. *Українська Літературна Газета*. 2014. 24 квіт.
1131. Тимошик М. «Концентраційні табори» української правди: Чому в діяльність важливої державотворчої сфери — архів-

- ної — терміново повинна втрутитися нова українська влада? *День*. 2014. 30 квіт.; 1 трав.
1132. Тимошик М. «Концентраційні табори» української правди: Чому в діяльній важливій державотворчій сфері — архівної — терміново повинна втрутитися нова українська влада? *Детектор медіа*. 2014. 4 трав. URL: <https://detector.media/withoutsection/article/93294/2014-05-04-kontsentratsiyni-tabory-ukrainskoi-pravdy/> (дата звернення: 17.01.2022).
1133. Тимошик М. Ствердити себе в слові і ділі: Інтерв'ю газеті «Сівач — Sower» (США) про ціль і мету місячного наукового стажування в США. *Сівач — Sower* (США). 2014. Трав.
1134. Tymoshyk M. Expressin oneself in word and deed (інтерв'ю газеті «Сівач = Sower» про ціль і мету місячного наукового стажування в США). *Сівач — Sower*. (США). 2014. June.
1135. Тимошик М. Автоінспектор на трасі: інтелігентний порадник, а не грубий цербер. *Летичівська газета*. 2014. 8 серп.
1136. Тимошик М. Українське село в американському Стемфорді, або Історія про те, як найбільший і найдорожчий замковий масток штату Коннектикут опинився в руках українців, і що вони з нього зробили. *День*. 2014. 8–9 серп.
1137. Тимошик М. «Коли ми, українці, хочемо мати будучність, мусимо шанувати нашу минувшину»: таке гасло найстарішого українського музею в Америці, якому минає 80 років. *День*. 2014. 15–16 серп.
1138. Тимошик М. Постане з Руїн Огієнкова церква: У містечку Брусилів на Житомирщині відбулося урочисте посвячення наріжного каменю на місці зруйнованого храму, в якому хрестився і вінчався видатний українець. *День*. 2014. 19 серп.
1139. Тимошик М. Одісея одного київського ключа: Розпочата 95 років тому, вона може закінчитися тоді, коли влада української столиці стане по-справжньому українською. *День*. 2014. 21 серп.
1140. Тимошик М. У Нью-Йорку Сурма грає: Як одна з перших українських книгарень в Америці майже сто років успішно виконує роль неофіційного промотора України. *День*. 2014. 29–30 серп.
1141. Тимошик М. Духовні обереги українців Америки: 1. Тут завжди поселилася українська душа (про першу в Америці Українську бібліотеку та архів у Стемфорді). *Сівач — Sower* (США). 2014. Серп.

1142. Tymoshyk M. Spiritual Jewes of Ukrainians Found in the Unuted States. *Сівач — Sower* (США). 2014. Верес.
1143. Тимошик М. Духовні обереги українців Америки: 2. «Це наша спадщина! Допоможіть нам її зберегти!» — таке гасло найстарішого українського музею в Америці, якому виповнюється 80 років. *Сівач — Sower* (США). 2014. Верес.
1144. Тимошик М. Габенець В. Відродимо Огієнкову церкву: справа честі української інтелігенції — долучитися до акції зі збору коштів на цю святу справу. *Літературна Україна*. 2014. 16 жовт.
1145. Тимошик М. Габенець В. Відродимо Огієнкову церкву. *Слово Просвіти*. 2014. 16 жовт.
1146. Тимошик М. «Розжалоблювати чужинців слід не плачами та скаргами...»: нереалізовані видавничі проєкти Євгена Онацького. *Літературна Україна*. 2014. 23 жовт.
1147. Тимошик М. Духовні обереги українців Америки: 3. Ключ від головних дверей Києва поки що в Америці: Розпочата 95 років тому одіссея однієї київської музейної реліквії може закінчитися тоді, коли влада української столиці стане по-справжньому українською. *Сівач = Sower* (США). 2014. Жовт.
1148. Тимошик М. Стандарти українського журналіста: Розроблені кращими творцями нашої преси на чужині майже сто років тому, вони й сьогодні не втратили актуальності. *День*. 2014. 7–8 листоп.; 5–6 груд.
1149. Тимошик М. Духовні обереги українців Америки: 4. Як одна з перших українських книгарень в Америці майже сто літ успішно виконує місію неофіційного промотора України. *Сівач — Sower* (США). 2014. Листоп.
1150. Тимошик М. Духовні обереги українців Америки: 5. З підшивок української періодики Стемфордської колекції. *Сівач — Sower* (США). 2014. Груд.

2015

1151. Тимошик М. Фаєтон у Данині із 30-кінним супроводом. *Деснянська Правда*. 2015. 22 січ.
1152. Тимошик М. Святий Степан у Данині. *Слово Просвіти*. 2015. 5–11 лют.
1153. Тимошик М. Данинський нащадок гетьмана Трясила. *Деснянська Правда*. 2015. 12 лют.

1154. Тимошик М. Пам'ятай про це наше ім'я, внучку, або Як зрусифікували історичну назву села Данина. *Гарт*. 2015. 19 лют.
1155. Тимошик М. «Пам'ятай про це наше ім'я, внучку». *Городской сайт Чернигова*. 2015. 20 лют. URL: www.gorod.cn.ua/news/lyudjam-o-lyudjah/62252-ramjatai-pro-ce-nashe-imja-vnuchku.html (дата звернення: 17.01.2022).
1156. Тимошик М. Козацька школа в Данині: Маловідомі секрети давньої української педагогіки. *День*. 2015. 20–21 берез.
1157. Тимошик М. Метричні книги як дзеркало людських доль. *Літературний Чернігів*. 2015. Січ.-берез.
1158. Тимошик М. Та, що стверджує українську книжку: замість післямови до бібліографічного покажчика Наталі Черниш. *Літературна Україна*. 2015. 2 квіт.
1159. Тимошик М. Нашим університетам не потрібні особистості: Ректор Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка не продовжив контракт із професоркою, яка протягом багатьох років боролася за присвоєння вишу цього імені. *Слово Просвіти*. 2015. 2–8 квіт.
1160. Тимошик М. Дух безпам'ятства над Даниною. *День*. 2015. 3–4 квіт.; 17–18 січ.
1161. Тимошик М. Про українську книжку замовимо слово: Про Третій Всеукраїнський фестиваль молодих видавців і редакторів у КНУКІМі. *Літературна Україна*. 2015. 9 квіт.
1162. Тимошик М. Церковна історія, довжиною в чверть тисячоліття. *Деснянська Правда*. 2015. 9 квіт.
1163. Тимошик М. Трудний шлях відмосковлення: або Як і чому в чернігівському селі Данина 95 років тому стверджували українську церкву, а сьогодні підтримують російську. *Слово Просвіти*. 2015. 16–22 квіт.
1164. Тимошик М. Дух безпам'ятства над Даниною. *День*. 2015. 17–18 квіт.
1165. Тимошик М. Дух безпам'ятства над Даниною. *Релігійно-інформаційна служба*. 2015. 21 квіт. URL: http://risu.org.ua/ua/index/monitoring/kaleido_digest/59794/ (дата звернення: 17.01.2022).
1166. Тимошик М. Український Рим. *Деснянська Правда*. 2015. № 20. 21 трав.
1167. Тимошик М. Спільної «руської» мови ніколи не було: Ідеологічно заявлену тезу про вторинність перед «старшим братом» українців та їх мови спростовує Ірина Фаріон у сво-

- ій новій книжці «Суспільний статус староукраїнської мови у XIV–XVII століттях». *Слово Просвіти*. 2015. 28 трав. — 4 черв.
1168. Тимошик М. Церква в житті українців: До виходу в світ книги митрополита Іларіона (Івана Огієнка) «Любімо свою Українську церкву». *Слово Просвіти*. 2015. 4–10 черв.
1169. Тимошик М. Промоутер українського питання на чужині. *День*. 2015. 19–20 черв.
1170. Тимошик М. Декомунізація? Назавжди: Все починається зі столиці. *Слово Просвіти*. 2015. 2–8 лип.
1171. Тимошик М. Про громадянську небайдужість і бюрократичну підлість: Непатріотизм, духовна обмеженість і словоблудство українського чиновництва в дзеркалі однієї громадської ініціативи. *Слово Просвіти*. 2015. 9–15 лип.
1172. Тимошик М. «Останнім українцем, хто писав про Рим, був Гоголь. Але й той писав по-російському». *Літературна Україна*. 2015. 13 серп.
1173. Тимошик М. Шинок і шинкарство на Шинковій: Про питні заклади в українському селі в минулому і тепер. *Український Тиждень*. 2015. 14 верес. URL: <http://tyzhden.ua/History/146096> (дата звернення: 17.01.2022).
1174. Тимошик М. За правдою — до волосного суду: За що і як судилися наші пращури. *Український тиждень*. 2015. 18 верес. URL: <https://tyzhden.ua/History/146555> (дата звернення: 17.01.2022).
1175. Тимошик М. Де і як лікувалися селяни півтора століття тому. *Український тиждень*. 2015. 5 жовт. URL: <https://tyzhden.ua/History/147982> (дата звернення: 17.01.2022).
1176. Тимошик М. Створювали волость, або Як у чернігівських селах відновлювалася призабута від часів Київської Русі зручна форма управління територіальними громадами і чому її ігнорують нинішні «реформатори». *Слово Просвіти*. 2015. 8–14 жовт.
1177. Тимошик Н. Где и как лечились крестьяне 150 лет назад. *Аргумент*. 2015. 31 окт. URL: <http://argumentua.com/stati/gde-i-kak-lechilis-krestyane-150-let-nazad> (дата обращения: 17.01.2022).
1178. Тимошик М. За правдою — до волосного суду. *Літературний Чернігів*. 2015. № 3 (71). Лип.-верес.
1179. Тимошик М. Брежнев і Путін із Данини: історії з прізвищами і прізвиськами одного села. *Ніжинський Вісник*. 2015. 3 жовт.; 10 жовт.; 17 жовт.; 23 жовт.

1180. Тимошик М. Створюємо справжній Інститут книги чи повертаємося до старого Держкомвидаву? *Слово Просвіти*. 2015. Ч. 46. 19–25 листоп.
1181. Тимошик М. Створюємо справжній Інститут чи повертаємося до Держкомвидаву? *Літературна Україна*. 2015. Ч. 44. 19–25 січ.
1182. Тимошик М. Ніжин очима київських студентів. *Ніжинський Вісник*. 2015. 21 листоп.
1183. Тимошик М. Куркулі. За що радянська влада не любила працюючих українських господарів. *Український Тижень*. 2015. 27 листоп. URL: <http://tyzhden.ua/History/152560> (дата звернення: 17.01.2022).
1184. Тимошик М. Про Данинський млин Або як сто літ тому влада ставилася до письмових звернень громадян. *Ніжинський Вісник*. 2015. 28 листоп.
1185. Тимошик М. Ніжин, де Гоголь грав у карти. *Хвиля Десни*. 2015. 10 груд. URL: http://www.hvilya.com/news/nizhin_ochima_kijivskikh_studentiv/2015-12-10-7981 (дата звернення: 17.01.2022).
1186. Тимошик М. Ще раз випустили пару... в резервації (Про форум «Українська альтернатива» в Київському будинку учителя. *Хвиля Десни*. 2015. 15 груд. URL: http://www.hvilya.com/news/shhe_raz_vipustili_paru_v_rezervaciji/2015-12-15-8055 (дата звернення: 17.01.2022).
1187. Тимошик М. Рік, що минає, для літератури, культури (святкове опитування ЛУ). *Літературна Україна*. 2015. 24 груд.
1188. Тимошик М. Думки учасників форуму «Українська альтернатива». *Слово Просвіти*. 2015. 24–30 груд.

2016

1189. Тимошик М. Данинська княгиня з Греції. *Хвиля Десни*. 2016. 4 січ.
1190. Тимошик М. Данинський хутір нащадків гетьмана Тараса Трясила. *Хвиля Десни*. 2016. 12 січ.
1191. Тимошик М. Куркулі Ніжинської округи: За що більшовицька влада не любила працюючих українських господарів. Ч. 1. Про походження слова «куркуль». *Ніжинський Вісник*. 2016. 16 січ.
1192. Тимошик М. Куркулі Ніжинської округи. Ч. 2. Сільські куркулі у переказах данинців. Цькування на сторінках преси. *Ніжинський Вісник*. 2016. 23 січ.

1193. Тимошик М. Кіно в далекому селі. *Слово Просвіти*. 2016. Ч. 3. 21–27 січ.
1194. Тимошик М. Поет Шатури — дід Шурша. *Хвиля Десни*. 2016. 21 січ. URL: http://www.hvilya.com/news/did_shursha_poet_iz_shatury/2016-01-21-8304 (дата звернення: 17.01.2022).
1195. Тимошик М. Народний поет із Майдану. *Хвиля Десни*. 2016. 3 лют. URL: http://www.hvilya.com/news/narodnij_poet_iz_majdanu/2015-02-03-6083 (дата звернення: 17.01.2022).
1196. Тимошик М. Школа в селі: що приховувала влада в архівних документах? *Освіта*. 2016. № 5/6. 3–10 лют.; № 7/8. 17–24 лют.; № 9/10. 2–9 берез.; № 10/11. 10–16 берез.
1197. Тимошик М. Про мову нашої культури і українофобів галузі: Три запитання начальнику Чернігівського обласного департаменту культури. *Сіверщина*. 2016. 4 лют. URL: http://siver.com.ua/news/pro_movu_nashoji_kulturi_i_ukrajinfobiv_galuzi/2016-02-04-18221 (дата звернення: 17.01.2022).
1198. Тимошик М. Як бригадир колгоспниць у поле вигонив: Про що писали й що замовчували районні газети краю повоєнної пори. *Сіверщина*. 2016. 4 лют.
1199. Тимошик М. Власниця Даніни — княгиня Голіцина. *Деснянська Правда*. 2016. 18 лют.
1200. Тимошик М. Наступити на хвіст «повзучої русифікації». *Хвиля Десни*. 2016. 24 лют. URL: http://www.hvilya.com/news/nastupiti_na_khvist_povzuchoji_rusifikaciji/2016-02-24-8269 (дата звернення: 10.01.2022).
1201. Тимошик М. Власниця Даніни — княгиня Голіцина. *Сіверщина*. 2016. 25 лют. URL: http://siver.com.ua/news/vlasnicja_danini_knjajinja_golicina/2016-02-25-18342 (дата звернення: 17.01.2022).
1202. Тимошик М. Небезпечна українська книга в Москві. Історія з арештом директорки Бібліотеки української літератури в Москві Наталі Шаріної та системне вилучення з фондів цієї книгозбірні так званих шкідливих бандерівських книг — це далеко не перший прецедент боротьби проти української книги в Росії. *Український тиждень*. 2016. 3 берез. URL: <http://tyzhden.ua/History/159951> (дата звернення: 17.01.2022).
1203. Тимошик М. Українська мова як Попелюшка в закладах культури: Три запитання міністру галузі. *Слово Просвіти*. 2016. Ч. 9. 3–9 берез. С. 7.

1204. Тимошик М. Про одну спробу захистити нашу мову. Тенденція щодо зневаги української мови державними чиновниками та небажання посадових осіб реагувати на подібні випадки набирає обертів. *Сіверщина*. 2016. 5 берез. URL: http://siver.com.ua/news/pro_odnu_sprobu_zakhistiti_nashu_movu/2016-03-05-18397 (дата звернення: 17.01.2022).
1205. Тимошик М. Про одну спробу захистити нашу мову. *Мій Ніжин* 2016. 9 берез. URL: <http://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/4065-pro-odnu-sprobu-zahistiti-nashu-movu.html> (дата звернення: 17.01.2022).
1206. Тимошик М. Як бригадир колгоспниць у поле виганяв. *Мій Ніжин*. 2016. 12 берез. URL: <http://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/6804-v-ndu-prezentovali-unikalnu-publicistichnu-oprovid.html> (дата звернення: 17.01.2022).
1207. Тимошик М. Школа у селі: Що приховувала влада в архівних документах? *Освіта*. 2016. № 5/6. 3–10 лют.; № 7/8. 17–24 лют.; № 9/10. 2–9 берез.; № 11/12. 16–23 берез.; № 13/14. 6–13 квіт.
1208. Тимошик М. Як бригадир колгоспниць у поле вигонив: Про що писали й що замовчували районні газети краю повоєнної пори. *Сіверщина*. 2016. 8 берез. URL: http://siver.com.ua/news/jak_brigadir_kolgospnic_u_pole_vigoniv/2016-03-08-18412 (дата звернення: 17.01.2022).
1209. Тимошик М. Поет Шатури — дід Шурша. *Мій Ніжин*. 2016. 17 берез. URL: <http://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/4109-poet-shaturi-did-shursha.html> (дата звернення: 17.01.2022).
1210. Тимошик М. Просимо надрукувати в райгазеті: «Храмування в селі Даніно не буде». *Хвиля Десни*. 2016. 17 берез. URL: http://www.hvilya.com/news/prosimo_nadrukuvati_v_rajgazeti_khramuvannja_v_seli_danino_ne_bude/2016-03-17-8331 (дата звернення: 17.01.2022).
1211. Тимошик М. Просимо надрукувати в райгазеті: «Храмування в скелі Даніно не буде». *Мій Ніжин*. 2016. 17 берез. URL: <http://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/4140-prosimo-nadrukuvati-v-raigazeti-hramuvannja-v-seli-danino-ne-bude.html> (дата звернення: 17.01.2022).
1212. Тимошик М. Українська книга і преса на чужині: Інтерв'ю кореспонденту лондонської газети «Українська Думка — Ukrainian Thought» Л. Пекарській. *Українська Думка — Ukrainian Thought* (Велика Британія). 2016. 2 квіт. (Світлина: Професор М. Тимошик під час роботи в бібліотеці ім. Т. Шевченка в Лондоні).

1213. Тимошик М. Український Лондон. *Хвиля Десни*. 2016. 24 квіт. URL: http://www.hvilya.com/news/ukrajinskij_london/2016-04-24-8546 (дата звернення: 17.01.2022).
1214. Тимошик М. Данинський «Посланець від Бога»: Про класичний національний театр у чернігівському українському селі. *Хвиля Десни*. 2016. 29 квіт.
1215. Тимошик М. Урок журналізму в КНУКІМі (про зустріч студентів із публіцистом Степаном Колесником). *Хвиля Десни*. 2016. 17 трав. URL: http://www.hvilya.com/news/urok_zhurnalizmu_v_knukimi/2016-05-17-8568 (дата звернення: 17.01.2022).
1216. Тимошик М. Ой, хто дочок має — нехай навчає... (про кадри Ніжинського Краєзнавчого музею). *Хвиля Десни*. 2016. 20 трав. URL: http://www.hvilya.com/news/oj_khto_dochok_mae_nekhaj_nauchaє/2016-05-18-8576 (дата звернення: 10.01.2022).
1217. Тимошик М. Уроки культури з некультурної ніжинської історії. *Хвиля Десни*. 2016. 20 трав. URL: http://www.hvilya.com/news/uroki_kulturi_z_nekulturnoji_nizhinskoji_istoriji/2016-05-20-8646 (дата звернення: 17.01.2022).
1218. Тимошик М. Усього лиш одна куркульська доля. *Літературний Чернігів*. 2016. Ч. 2. Квіт.-черв. С. 162–172.
1219. Тимошик М. Шатурський Блюхер і лосинівська «Могила Глитая». *Хвиля Десни*. 2016. 11 черв. URL: http://www.hvilya.com/news/shaturskij_bljukher_i_losinivska_mogila_glitaja/2016-06-11-8687 (дата звернення: 17.01.2022).
1220. Тимошик М. Кіно і село: Про перше кіно в чернігівських селах. *Хвиля Десни*. 2016. 4 лип. URL: http://www.hvilya.com/news/kino_i_selo/2016-07-04-8719 (дата звернення: 17.01.2022).
1221. Тимошик М. Книгобачення: Інтерв'ю з кореспондентом Львівського радіо «Культурна революція» Лідією Ретер. *Львівське радіо*. 2016. 6 лип. URL: <http://md-eksperiment.org/post/20160706-knigobachennya-mikola-timoshik> (дата звернення: 17.01.2022).
1222. Тимошик М. Чому данинські корови не дійшли до Саратова? (передвоєнне село з підшивки пожовклих газет). *Хвиля Десни*. 2016. 19 лип. URL: http://www.hvilya.com/news/chomu_daninski_korovi_ne_dijshli_do_saratova_peredvoenne_selo_z_pidshivki_pozhovklich_gazet/2016-07-19-8764 (дата звернення: 17.01.2022).
1223. Тимошик М. Тримаяться за Леніна і економлять мило... (про спротив декомунізації місцевою владою Новгород-Сівер-

- ського). *Хвиля Десни*. 2016. 21 лип. URL: http://www.hvilya.com/news/rimajutsja_za_lenina_i_ekonomlajat_milo/2016-07-21-8772 (дата звернення: 10.01.2022).
1224. Тимошик М. «Крилья советов» «експерта» Вінського (про перейменування аеропорту «Бориспіль»). *Хвиля Десни*. 2016. 22 лип. URL: http://www.hvilya.com/news/krilja_soveto_vins_kogo/2016-07-22-8775 (дата звернення: 10.01.2022).
1225. Тимошик М. Німецька окупація. Одне село із хроніки тих днів... *Хвиля Десни*. 2016. 3 серп. URL: http://www.hvilya.com/news/nimecka_okupacija_odne_selo_iz_khroniki_tikh_dniv/2016-08-03-8808 (дата звернення: 17.01.2022).
1226. Тимошик М. Як бригадир колгоспниць у поле вигонив: Про що писали й що замовчували районні газети краю повоевної пори. *Деснянська Правда*. 2016. 4 серп.
1227. Тимошик М. Національна гідність і комплекс меншовартості. *Українська Думка — Ukrainian Thought* (Велика Британія). 2016. 6 серп.
1228. Тимошик М. Український Лондон очима київського журналіста. Ч. 1: Український дім у Лондоні; Пам'ятник князю Володимирі. *Українська Думка — Ukrainian Thought* (Велика Британія). 2016. Ч. 16. 20 серп.
1229. Тимошик М. Книга шлюбів. *Хвиля Десни*. 2016. 26 серп. URL: http://www.hvilya.com/news/kriga_shljubiv/2016-08-26-8855 (дата звернення: 10.01.2022).
1230. Тимошик М. Книги народжених і померлих. *Хвиля Десни*. 2016. 30 серп. URL: http://www.hvilya.com/news/knigi_narodzenikh_i_pomerlikh/2016-08-30-8894 (дата звернення: 10.01.2022).
1231. Тимошик М. Створювали волость: Як у чернігівських селах усередині XIX ст. відновлювали набуту ще за часів прадавньої Української держави Київська Русь ефективну форму управління територіальною одиницею і чому нею знехтували нинішні державники-манкурти? *Хвиля Десни*. 2016. 6 верес. URL: http://www.hvilya.com/news/stvorjuvali_volost/2016-09-06-8923 (дата звернення: 10.01.2022).
1232. Тимошик М. Який він, сучасний український Лондон? *Літературна Україна*. 2016. 8 верес.
1233. Тимошик М. Мазепа і рязанські остарбайтери Борисполя: про нереалізоване владою найменування аеропорту Бориспіль іменем Івана Мазепи. *Хвиля Десни*. 2016. 13 верес. URL: <http://>

- www.hvilya.com/news/mazera_i_rjazanski_ostarbajteri_borispolja/2016-09-13-8944 (дата звернення: 10.01.2022).
1234. Тимошик М. Бандерівка Емма Бабчук. *Хвиля Десни*. 2016. 16 верес. URL: http://www.hvilya.com/news/banderivka_emma_babchuk/2016-09-16-8948 (дата звернення: 10.01.2022).
1235. Тимошик М. Український Лондон очима київського журналіста Ч. 2: Катедральний собор Пресвятої Родино; музей Степана Бандери. *Українська Думка — Ukrainian Thought* (Велика Британія). 2016. Ч. 17. 17 верес.
1236. Тимошик М. Український Лондон очима київського журналіста Ч. 3: Британська бібліотека та україніка в ній; Книжки-обманки «УВС» у Лондоні. *Українська Думка — Ukrainian Thought* (Велика Британія). 2016. Ч. 18. 1 жовт.
1237. Тимошик М. Українська школа і учительство: Короткі ретроспекції з-під грифу «таємно». *Хвиля Десни*. 2016. 2 жовт. URL: http://www.hvilya.com/news/ukrajinska_shkola_i_uchitelstvo_kоротki_retrospekcii_z_pid_grifu_taemno/2016-10-02-8992 (дата звернення: 10.01.2022).
1238. Тимошик М. Від шинка до гаштету. Зі здириками, п'явками і глитаями. *Хвиля Десни*. 2016. 8 листоп. URL: http://www.hvilya.com/news/vid_shinka_do_gashteta_zi_zdirnikami_p_javkami_i_glitajami/2016-11-08-9095 (дата звернення: 10.01.2022).
1239. Тимошик М. Союз британських українців. *Хвиля Десни*. 2016. 19 листоп. URL: http://www.hvilya.com/news/sojuz_britanskikh_ukrajinciv/2016-11-19-9126 (дата звернення: 10.01.2022).
1240. Тимошик М. Бітли, Ліверпуль. Зустріч через 43 роки. *Хвиля Десни*. 2016. 22 листоп. URL: http://www.hvilya.com/news/bitli_liverpul_zustrich_cherez_43_roki/2016-11-22-9132 (дата звернення: 10.01.2022).
1241. Тимошик М. Крах «Данинської республіки» в час Нестора Махна. *Хвиля Десни*. 2016. 23 листоп. URL: http://www.hvilya.com/news/krakh_daninskoji_respubliki_v_chas_nestora_makhna/2016-11-23 (дата звернення: 10.01.2022).
1242. Тимошик М. Для радянської влади це були зрадники і люті вороги. Насправді це був цвіт української нації, який формувався і на Волині, і на Галичині, і у Центральній Україні. (Друк. за вид.: Дацюк Галина. *Янголи Небесної Чоти* (Інтерв'ю з особистостями на прямому ефірі Радіо Культура). Чернівці, 2016. С. 81–90).

1243. Тимошик М. Циклопічний Білий Дім між Шатурою і Даниною: Характерні типажі сільської глибинки. *Хвиля Десни*. 2016. 10 груд. URL: http://www.hvilya.com/news/ciklopichnij_bilij_dim_mizh_shaturaju_i_daninoju/2016-12-10-9202 (дата звернення: 10.01.2022).
1244. Тимошик М. «Всяя!!! Смахіваєм атсюдава!..»: сільські курйози зі сторінок районних газет 30-х років ХХ ст. *Хвиля Десни*. 2016. 18 груд. URL: http://www.hvilya.com/news/vasja_smakhivaem_atsjedava/2016-12-18-9222 (дата звернення: 10.01.2022).
1245. Тимошик М. Літератори одного села (про майстрів красного письменства, які в різні часи жили і творили в селі Данина на Ніжинщині). *Літературний Чернігів*. 2016. Ч. 4 (76). С. 150–168.

2017

1246. Тимошик М. Куркулі: За що радянська влада не любила працюючих господарів. *Світ-Інфо*. 2017. 5 січ.
1247. Тимошик М. «До Чернігівської ОДА не піду!» — як відфутболили київського професора. *Сіверщина*. 2017. 9 лют. URL: http://siver.com.ua/news/do_chernigivskoj_oda_ne_pidu_jak_vidfutbolili_kijivskogo_profesora/2017-02-09-20156 (дата звернення: 14.01.2022).
1248. Тимошик М. В НДУ презентували унікальну публіцистичну розповідь. *Мій Ніжин*. 2017. 3 берез. URL: <http://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/6804-v-ndu-prezentovali-unikalnu-publicistichnu-opovid.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1249. Тимошик М. «Гірки жнива» і генетична хвороба хохлів-малоросів (про гірке розчарування з приводу світової прем'єри канадської кінострічки). *Сіверщина*. 2017. 9 берез. URL: http://siver.com.ua/news/girki_zhniva_i_genetichna_khvoroba_khokhliv_malorosiv/2017-03-09-20278malorosiv/2017-03-09-20278 (дата звернення: 14.01.2022).
1250. Тимошик М. «Запізніле вороття» забороненого Огієнка: 3 нагоди виходу в світ 20 тому творів видатного діяча українського відродження. *Слово Просвіти*. 2017. 15–19 квіт.
1251. Тимошик М. Кардинал Йосиф Сліпий як засновник Українського католицького університету в Римі. *Сівач — Sower* (США). 2017. Квіт.
1252. Тимошик М. Наукова конференція відзначила 125-ліття Йосифа Сліпого: Післяслово до міжнародної наукової конференції в Стемфордї з нагоди 125-ліття Йосифа Сліпого. *Свобода* (США). 2017. 5 трав.

1253. Тимошик М. Одержимець-мрійник з Вашингтона: Колишній київський професор Володимир Іваненко — засновник Українського університету у Вашингтоні. *Хвиля Десни*. 2017. 14 трав. URL: http://www.hvilya.com/news/oderzhimec_mrrijnik_z_vashingtona/2017-05-14-9633 (дата звернення: 14.01.2022).
1254. Тимошик М. «Посвятив працю для добра церкви та свого народу...»: Післяслово до міжнародної наукової конференції в Стемфордї з нагоди 125-ліття Йосифа Сліпого. *День*. 2017. 19 трав.
1255. Тимошик М. Свято літнього Миколая в Італії з українським акцентом: Як за ініціативою кардинала Йосифа Сліпого пошанували чужинці найулюбленішого українцями небесного покровителя. *Сівач — Sower* (США). 2017. 28 трав.
1256. Тимошик М. Український Лондон. *Український Дім*. 2017. Ч. 2 (80); Ч. 4 (82).
1257. Тимошик М. Села Носівщини на сторінках районної газети: Правда, яку нам нав'язували (про початки колективізації в краї). *Носівські Вісті*. 2017. 24 черв.
1258. Тимошик М. Твір, створений на каторзі і в неволі (про драматичну долю рукопису і автора «Історії Вселенської церкви на Україні»). *Сівач — Sower* (США). 2017. 25 черв.
1259. Тимошик М. Села Носівщини на сторінках районної газети (про так званий добровільний запис до колгоспів). *Носівські Вісті*. 2017. 8 лип.
1260. Тимошик М. Українська історична місія в Римі митрополита Андрея Шептицького (про народження унікального багатомного видавничого проєкту «Монументи української історії» з донедавна закритих ватиканських архівів). *Сівач — Sower* (США). 2017. 30 лип.
1261. Тимошик М. Біблія для українських греко-католиків: про історію перекладу Святого Письма. *Сівач — Sower* (США). 2017. 27 серп.
1262. Тимошик М. Вже рік як Данина. *Сіверщина*. 2017. 8 верес. URL: https://siver.com.ua/news/vzhe_rik_jak_danina/2017-09-08-21122 (дата звернення: 14.01.2022).
1263. Тимошик М. Володимир Сапон. У білому плащі та з чубом під «бітлів»: Памяті друга. *Хвиля Десни*. 2017. 10 верес. URL: <http://hvilya.com/ekskliuzyvna-khvyliya/volodymyr-sapon-u-bilomu-plashchi-ta-z-chubom-pid-bitliv.html> (дата звернення: 14.01.2022).

1264. Тимошик М. Сенсаційна знахідка в Америці: В американському Бавнд-Бруці віднайдено перше, петлюрівське, видання твору Івана Огієнка «Українська культура», яке побачило світ у Києві рівно сто літ тому, але весь наклад якого було знищено за вказівкою червоної Москви. *Факультет української філології Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини*. 2017. 24 верес. URL: <https://ff.udpu.edu.ua/sensatsijna-znahidka-v-amerytsi/> (дата звернення: 14.01.2022).
1265. Тимошик М. Сенсаційна українська знахідка в Америці (про віднайдення в Бавнд-Бруці першого, Петлюриноного, видання «Української культури» І. Огієнка). *Слово Просвіти*. 2017. Ч. 38. 21–27 верес.
1266. Тимошик М. Служба для правди: Як і що писали про українську еміграцію та Українську католицьку церкву журналісти «Вістей з Риму». *Сівач — Sower* (США). 2017. 24 верес.
1267. Тимошик М. Поети в кобеняках у бездорожному селі. *Сіверщина*. 2017. 5 жовт. URL: https://siver.com.ua/news/poeti_v_kobenjakakh_u_degradovanomu_seli/2017-10-05-21250 (дата звернення: 14.01.2022).
1268. Тимошик М. Не показний, не фальшивий: Про український дух, Данину, колишне куркульське обійстя, довгий чуб під модних колись «бітлів» і літстудійців — на спомин про поета і журналіста Володимира Сапона. *Україна Молода*. 2017. № 121. 10 жовт. URL: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/3222/164/116580/> (дата звернення: 14.01.2022).
1269. Тимошик М. Українська Америка: Сторінками щоденникових записів в час двомісячного наукового стажування в США: Есеї 1–5. *Слово Просвіти*. 2017. Ч. 42. 19–25 жовт.
1270. Тимошик М. «На журналіста» — до Ніжина (про нову спеціальність у Ніжинському державному університеті ім. М. Гоголя). *Ніжинський Вісник*. 2017. Ч. 42. 21 жовт.
1271. Тимошик М. Доля українського села однакова: що на Сході, що на Заході: Інтерв'ю кореспонденту телеканалу «Буковина» (Чернівці) Лесі Жук. *Телеканал «Буковина»*. 2017. 22 жовт.
1272. Тимошик М. Рідкісна українська знахідка в Америці (про віднайдення в Бавнд-Бруці першого видання «Української культури» І. Огієнка 1917 року. *Сівач — Sower* (США). 2017. 29 жовт.
1273. Тимошик М. Українська Америка: Сторінками щоденникових записів в час двомісячного наукового стажування в США: Есеї 6–14. *Слово Просвіти*. 2017. Ч. 43. 26 жовт. — 1 листоп.

1274. Тимошик М. Із Шестопалом без «ікорного» фуршету: про 100-літній ювілей декана-націоналіста кийвського журфаку. *Хвиля Десни*. 2017. 2 листоп. URL: <http://hvilya.com/ekskliuzyvna-khvylya/iz-shestopalom-bez-%c2%abikorno%ho%c2%bb-furshetu.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1275. Тимошик М. Нинішнє витруювання національного в журналістиці почалося зі знищення Шестопала: Післяслово до 100-ліття декана-націоналіста з кийвського журфаку. *Слово Просвіти*. 2017. Ч. 47. 12–29 листоп.
1276. Тимошик М. Правда історії: український видавець Іван Тиктор: Інтерв'ю ведучому авторської програми «Правда історії» на телеканалі «ЗІК» Вахтангу Кіпіані. *Телеканал Zik: Правда історії*. 2017. 30 листоп.
1277. Тимошик М. Сидір Кізін і Микола Тимошик в етері каналу «Житомир». *Телеканал «Житомир»*. 2017. 3 груд. URL: <http://zhytomyr.svoboda.org.ua/news/announcements/00119420/> (дата звернення: 14.01.2022).
1278. Тимошик М. Чим є театр для Ніжинського краю? (про історію і сучасне буття Ніжинського державного академічного українського драматичного театру ім. М. Коцюбинського). *Ніжинський Вісник*. 2017. 2 груд.
1279. Тимошик М. Трагедія здорової душі українського села: Інтерв'ю кореспонденту журналу «Аграрний тиждень» В. Краснодемському з приводу виходу в світ двотомника «Село». *Аграрний тиждень*. 2017. Ч. 12.
1280. Тимошик М. Італієць Беретті проти «руського міра» в Києві: Роздуми над книгою Дмитра Степовика «Володимирський собор». *Слово Просвіти*. 2017. 14–20 груд.
1281. Тимошик М. Поетичне слово Сапона в Данині: Пам'яті друга. *Літературний Чернігів*. 2017. Ч. 4 (80).
1282. Тимошик М. Сількор проти Святого Андрія: Як районні газети боролися з релігійними святами. *День*. 2017. № 175/177.
1283. Тимошик М. Загадка театру в Ніжині: про минуле й сьогодення Ніжинського академічного державного українського драматичного театру ім. М. Коцюбинського. *Хвиля Десни*. 2017. 29 груд. URL: <http://hvilya.com/news/culture/zahadka-teatru-v-nizhyni.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1284. Тимошик М. Загадка театру в Ніжині. *Город-Чернигов*. 2017. 29 груд. URL: <https://www.gorod.cn.ua/news/gorod-i-region/88-413-zagadka-teatru-v-nizhini.html> (дата звернення: 14.01.2022).

2018

1285. Тимошик М. Загадка театру в Ніжині. *Мій Ніжин*. 2018. 2 січ. URL: <http://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/8842-zagadka-teatru-v-nizhini.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1286. Тимошик М. Українська книжка як виклик Москві, або Історія про те, як імперська влада через заборону книг знесилювала дух російських українців. *Слово Просвіти*. 2018. Ч. 3. 18–24 січ.
1287. Тимошик М. Підпільні видання ОУН-УПА: До редакційно-видавничого процесу були залучені сотні одержимців. *Свобода* (Київ). 2018. Ч. 3. 24–31 січ.
1288. Тимошик М. Чотири томи про діаспору: Про презентацію в Бібліотеці ім. В. Вернадського «Раритетів української діаспори». *Хвиля Десни*. 2018. 24 січ. URL: <http://hvilya.com/news/culture/chotyry-tomy-pro-diasporu.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1289. Тимошик М. «Підривна» література з Лондона. Ч. 1: Чого найбільше боялося радянське керівництво після оприлюднення на Заході документів Великого Збору ОУН 1968 року. *Слово Просвіти*. 2018. Ч. 6. 8–14 лют.
1290. Тимошик М. Неміфічна мотивація героя нашого часу (про прем'єру української кінострічки «Міф» у київському кінотеатрі «Жовтень»). *Хвиля Десни*. 2018. 24 січ. URL: <http://hvilya.com/news/culture/chotyry-tomy-pro-diasporu.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1291. Тимошик М. «Підривна» література з Лондона. Ч. 2: Як вона потрапляла в Україну і як влада боролася з нею. *Слово Просвіти*. 2018. 15–21 лют.
1292. Тимошик М. Софія Русова і «скандальні Жіночки»: Олешня на день народження великої землячки. *Хвиля Десни*. 2018. 17 лют. URL: <http://hvilya.com/news/culture/sofiia-rusova-i-skandalni-zhinochky.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1293. Тимошик М. Автограф для Степана Бандери, або Чому брошуру «Хто такі бандерівці та за що вони борються» в діаспорі називають безсмертною легендою воюючої нації. *Слово Просвіти*. 2018. 8–14 берез.
1294. Тимошик М. Задавлений комплекс меншовартості українців, або Чому не доречно переказувати чужинцям малоросійську легенду. *Сівач — Sower* (США). 2018. 25 берез.
1295. Тимошик М. Простіть невігластво земляків, професорко Русова. *Слово Просвіти*. 2018. 29 берез. — 4 квіт.

1296. Тимошик М. Українська книжка в Москві як виклик. *Укрінформ*. 2018. 10 квіт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2431259-ukrainska-knizka-v-moskvi-ak-viklik.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1297. Тимошик М. Як Святе Письмо ставало українським: До виходу в світ у київському видавництві «Наша культура і наука» 21-го тому канадсько-українського проекту «Запізніле вороття». *Слово Просвіти*. 2018. 26 квіт. — 2 трав.
1298. Тимошик М. Долаймо комплекс меншовартості, або Чому недоречно переказувати малоросійську легенду. *Голос України*. 2018. 12 трав.
1299. Тимошик М. У журналістиці 40 років (про ювілейну зустріч випускників факультету журналістики Київського університету). *Хвиля Десни*. 2018. 28 трав.
1300. Тимошик М. Запізніле покаяння Данини. *Хвиля Десни*. 2018. 28 трав.
1301. Тимошик М. Всесвітній Святий Микола в Італії з українським акцентом, або Як за ініціативою кардинала Йосифа Сліпого пошановували найулюбленішого небесного покровителя українців. *Слово Просвіти*. 2018. Ч. 22. 31 трав. — 6 черв.
1302. Тимошик М. Запізніле покаяння Данини. *Ніжинський Вісник*. 2018. 1 черв.
1303. Тимошик М. Журналіст із Києва у бібліотеці в Сяноці (останнім часом в українській і зарубіжній пресі побільшало повідомлень про дискримінацію українців у Польщі. Йдеться не лише про так званих заробітчаних із нашої поки що нещасливої країни, а й тих, хто приїздить сюди в ділових справах). *Наше Слово* (Польща). 2018. 3 черв.
1304. Тимошик М. Що читають на селі (до дня журналіста). *Ніжинський вісник*. 2018. 8 черв.
1305. Тимошик М. Хто прийде на зміну таким: На світлу пам'ять Івана Драча. *Слово Просвіти*. 2018. Ч. 26. 28 черв. — 4 лип.
1306. Тимошик М. Що читають на селі (майстер-клас для студентів Ніжинського університету ім. М. Гоголя «Українська журналістика в європейському контексті»). *Слово Просвіти*. 2018. Ч. 26. 28 черв. — 4 лип.
1307. Тимошик М. Листоноша... раз на тиждень. *Хвиля Десни*. 2018. 8 лип. URL: <http://hvilya.com/news/suspilstvo/lystonosha-raz-na-tyzhden.html> (дата звернення: 14.01.2022).

1308. Тимошик М. Як наші емігранти змусили «Голос Америки» заговорити українською: Уроки діаспори для сучасних домогощених радіо- та телевізійних начальників. *Слово Просвіти*. 2018. Ч. 29. 19–25 лип; Ч. 30. 26 лип. — 1 серп.
1309. Тимошик М. Трете відродження Огієнкового храму. *Слово Просвіти*. 2018. Ч. 30. 26 лип. — 1 серп.
1310. Тимошик М. Що читають у чернігівських селах? *Хвиля Десни*. 2018. 28 лип. URL: <http://hvilya.com/ekskliuzyvna-khvyliya/shcho-chytaiut-u-chernihivskykh-selakh.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1311. Тимошик М. Сільські бувальщини. *Ніжинський Вісник*. 2018. 3 серп.
1312. Тимошик М. Подорожуючи «твариновозом» у бік Фастова. *Хвиля Десни*. 2018. 6 серп. URL: <http://hvilya.com/news/economy/podorozhuiuchy-tvarynovozom-u-bik-fastova.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1313. Тимошик М. Бюджетна інтелігенція, вихована колоніальною владою: Чому значна частина її все ще в неприхованій опозиції до українського національного відродження? *Слово Просвіти*. 2018. 9–15 серп.
1314. Тимошик М. Бюджетна інтелігенція, вихована колоніальною владою: Чому значна частина її все ще в неприхованій опозиції до українського національного відродження? *Жінка-Українка*. 2018. 12 серп. URL: <http://ukrainka.org.ua/node/8460> (дата звернення: 14.01.2022).
1315. Тимошик М. Бюджетна інтелігенція, вихована колоніальною владою: Чому значна частина її все ще в неприхованій опозиції до українського національного відродження? *Товариство «Чернігівське земляцтво в Києві»*. 2018. 12 серп. URL: <http://chz.org.ua/tymoshyk/> (дата звернення: 14.01.2022).
1316. Тимошик М. Перефарбовані опоненти великого українця: Несвяткові роздуми з приводу 100-річного ювілею Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. *Слово Просвіти*. 2018. 30 серп. — 1 верес.
1317. Тимошик М. Ще раз про Софію Русову. *Хвиля Десни*. 2018. 2 жовт. URL: <http://hvilya.com/ekskliuzyvna-khvyliya/shche-raz-pro-sofiuu-rusovu.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1318. Тимошик М. А в Чернігові руськомірці шанують Короленка. *Сіверщина*. 2018. 2 жовт. URL: https://siver.com.ua/news/a_v_chernigovi_ruskomirci_shanujut_korolenka/2018-10-02-22781 (дата звернення: 14.01.2022).

1319. Тимошик М. Про «хронічні хвороби» національної журналістики: на них і з тривогою вказує преса української діаспори. *Слово Просвіти*. 2018. 4–10 жовт.
1320. Тимошик М. Дмитрові Степовику — 80. *Хвиля Десни*. 2018. 8 жовт. URL: <http://hvilya.com/news/culture/dmytrovi-stepovuku-80.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1321. Тимошик М. Ювеналія прибрали. *Хвиля Десни*. 2018. 17 жовт. URL: <http://hvilya.com/news/culture/iuvenaliia-prybraly.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1322. Тимошик М. Про «хронічні хвороби» національної журналістики. *Хвиля Десни*. 2018. URL: <http://hvilya.com/ekskliuzyvna-khvyliya/pro-khronichni-khvoroby-natsionalnoi-zhurnalistyky.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1323. Тимошик М. Голод українцям послала Москва. *Ніжинський Вісник*. 2018. 9 листоп.; 16 листоп.; 23 листоп.; 30 листоп.
1324. Тимошик М. До днів пам'яті голодомору: Помста Москви за волелюбність українців. *Хвиля Десни*. 2018. 5 листоп. URL: <http://hvilya.com/ekskliuzyvna-khvyliya/do-dniv-pam-iati-zhertv-holodomoru.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1325. Тимошик М. «Нам забороняють навіть зватися українцями...»: Митрополит Іларіон (Огієнко) у захисті українських православних Холмщини і Підляшшя. *Слово Просвіти*. 2018. 18–24 жовт.
1326. Тимошик М. Уроки протестної акції українців у Англії, або Як наші емігранти змусили британський уряд відмінити дискримінаційні щодо полонених дивізії «Галичина» рішення. *Слово Просвіти*. 2018. 22–28 листоп.
1327. Тимошик М. Не стало Зої Краснодарської. *Хвиля Десни*. 2018. 25 груд. URL: <http://hvilya.com/news/suspilstvo/ne-stalo-zoi-krasnodemskoi.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1328. Тимошик М. Батькові — у 100-ту його річницю. *Хвиля Десни*. 2018. 28 груд. URL: <http://hvilya.com/news/suspilstvo/batkovi-u-100-tu-ioho-richnytsiu.html> (дата звернення: 14.01.2022).

2019

1329. Тимошик М. Дякую, що уважили: Післяслово до дня народження. *Хвиля Десни*. 2019. 19 січ. URL: <http://hvilya.com/news/suspilstvo/diakuii-shcho-uvazhyly.html> (дата звернення: 14.01.2022).

1330. Тимошик М. Дядько Бе-Семен і сандалі: Сільські билиці-1. *Хвиля Десни*. 2019. 23 січ. URL: <http://hvilya.com/news/suspilstvo/diadko-be-semen-i-sandali.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1331. Тимошик М. «Місток, що лучить нас із Батьківщиною»: до 70-ліття виходу в Лондоні першого числа «Календарця українця Великої Британії». *Слово Просвіти*. 2019. 24–30 січ.
1332. Тимошик М. Радість і смуток від ювілею: Нотатки небайдужого. До 250-ліття присвоєння школі в чернігівській Олешні імені Софії Русової. *Голос України*. 2019. 24 січ.
1333. Тимошик М. «Вася, смахіваєм атсюдова...»: Сільські билиці-2. *Хвиля Десни*. 2019. 29 січ. URL: <http://hvilya.com/news/culture/vasia-smakhivaiem-atsiudova.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1334. Тимошик М. Ситцеве платтячко від княгині: Сільські билиці-3. *Хвиля Десни*. 2019. 1 лют. URL: <http://hvilya.com/news/suspilstvo/syttseve-plattiachko-vid-kniahyni.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1335. Тимошик М. Дід Казанок: Сільські билиці-4. *Хвиля Десни*. 2019. 7 лют. URL: <http://hvilya.com/news/suspilstvo/did-kazanok.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1336. Тимошик М. Совдепівський експеримент посеред поля: Сільські билиці-5. *Хвиля Десни*. 2019. 13 лют. URL: <http://hvilya.com/news/suspilstvo/sovdepivskyi-eksperyment-posered-polia.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1337. Тимошик М. Колій Терешко: Сільські билиці-6. *Хвиля Десни*. 2019. 13 лют. URL: <http://hvilya.com/news/suspilstvo/sovdepivskyi-eksperyment-posered-polia.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1338. Тимошик М. «Справедливість — моє ремесло»: так пояснюють свій життєвський вибір студенти-першокурсники спеціальності «Журналістика» Ніжинського університету. *Вісті*. 2019. 15 лют.
1339. Тимошик М. Колій Терешко. *Сіверщина*. 2019. 18 лют. URL: https://siver.com.ua/news/kolij_tereshko/2019-02-18-23384 (дата звернення: 14.01.2022).
1340. Тимошик М. Одну ніч заміжня. Сільські билиці-7. *Хвиля Десни*. 2019. 13 лют. URL: <http://hvilya.com/news/suspilstvo/odnu-nich-zamizhnia.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1341. Тимошик М. За правду і незраджену національну пам'ять — до криміналу?: Післяслово до справи про так званий злочин

- українського історика з Польщі Григорія Купріяновича. *Слово Просвіти*. 2019. 14–20 берез.
1342. Тимошик М. «Дістала неправда! Хочемо змін»: Так пояснюють свій життєвий вибір студенти-першокурсники спеціальності «Журналістика» Київського національного університету культури і мистецтв. *Слово Просвіти*. 2019. 28 берез. — 3 квіт.
1343. Тимошик М. Звернення представників української інтелігенції не голосувати за Президента Зеленського. (Лист підписали: В'ячеслав Брюховецький, Юрій Буряк, Юрій Винничук, Петро Вольвач, Любов Голота, Богдан Горинь, Микола Жулинський, Олександр Ірванець, Тарас Компаніченко, Дмитро Ломачук, Надія Лук'яненко, Павло Мовчан, Раїса Недашківська, Микола Нестерчук, Володимир Панченко, Олександр Пономарів, Михайло Ратушний, Ірен Роздобудько, Вадим Скуратівський, Кирило Стеценко, Микола Тимошик, Леонід Фінберг, Олена Фінберг, Микола Цимбалюк, Юрій Щербак та Володимир Яворівський. Представники інтелігенції закликали не голосувати за Зеленського). 2019. 3 квіт. *Главком*. URL: <https://glavcom.ua/country/politics/predstavniki-inteligenciji-zaklikali-ne-golosovati-za-zelenskogo-583050.html> (дата звернення: 14.01.2022)
1344. Тимошик М. Представники інтелігенції пригадали Зеленському Україну-«порноакторку». Представники української інтелігенції звернулися до громадян України із закликом не віддавати свої голоси за шоумена Володимира Зеленського у другому турі президентських виборів. *Українська Правда*. 2019. 3 квіт. (Звернення підписали: В'ячеслав Брюховецький, Юрій Буряк, Юрій Винничук, Петро Вольвач, Любов Голота, Богдан Горинь, Микола Жулинський, Олександр Ірванець, Тарас Компаніченко, Дмитро Ломачук, Надія Лук'яненко, Павло Мовчан, Раїса Недашківська, Микола Нестерчук, Володимир Панченко, Олександр Пономарів, Михайло Ратушний, Ірен Роздобудько, Вадим Скуратівський, Кирило Стеценко, Микола Тимошик, Леонід Фінберг, Олена Фінберг, Микола Цимбалюк, Юрій Щербак та Володимир Яворівський). URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2019/04/3/7211201/> (дата звернення: 14.01.2022).
1345. Тимошик М. Представники інтелігенції закликають українців не голосувати за Зеленського в другому турі президентських виборів. Націонал-демократична інтелігенція перед другим туром президентських виборів закликає громадян України не віддавати свої голоси за шоумена Володимира Зе-

- ленського, оскільки він є несамостійним проектом олігарха Ігоря Коломойського. *Інтерфакс Україна*. 2019. 3 квіт. (Звернення підписали: В'ячеслав Брюховецький, Юрій Буряк, Юрій Винничук, Петро Вольвач, Любов Голота, Богдан Горинь, Микола Жулинський, Олександр Ірванець, Тарас Компаніченко, Дмитро Ломачук, Надія Лук'яненко, Павло Мовчан, Раїса Недашківська, Микола Нестерчук, Володимир Панченко, Олександр Пономарів, Михайло Ратушний, Ірен Роздобудько, Вадим Скуратівський, Кирило Стеценко, Микола Тимошик, Леонід Фінберг, Олена Фінберг, Микола Цимбалюк, Юрій Щербак та Володимир Яворівський). URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/election/578177.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1346. Тимошик М. Як «український олігарх» стверджував Україну в світі й чому його за це скомпрометували свої?: Невідомі сторінки лондонського архіву про зневаженого земляками достойника нації Якова Макогона. *Слово Просвіти*. 2019. Ч. 1. 18–24 квіт.; Ч. 2. 25 квіт. — 1 трав.; Ч. 3. 9–15 трав.
1347. Тимошик М. Виступ під час вручення Народної Шевченківської премії біля пам'ятника Тарасові Шевченку в Києві 22 травня 2019 р.: В телерепортажі Е. Овчаренка «За Українську Україну». Телеканал «Культура». 2019. 22 трав. URL: <https://i-ua.tv/culture/24286-za-ukrainsku-ukrainu?fbclid=IwAR2VWcV3AinXYPDeqjdig3MxYPPfs5y61DNKdWDdpqZG-3J7kRWIr7OcyPk> (дата звернення: 14.01.2022).
1348. Тимошик М. «Дорогами життя» Іванки Машчак. *Хвиля Десни*. 2019. 5 черв. URL: http://hvilya.com/news/culture/dorohamy-zhyttia-ivanky-mashchak.html?fbclid=IwAR2Wj9nSfTMTsfu9M-HS3S81IL1S7_X_hjG0lfxune17B4O9fLAAb72UGTs#more-11235 (дата звернення: 14.01.2022).
1349. Тимошик М. Місія мови — творити державу: Нотатки на полях «Бібліографічного показника Ірини Фаріон». *Слово Просвіти*. 2019. 6–12 черв.
1350. Тимошик М. Свіже число «Українського інформаційного простору» (про вихід у світ третього числа нового міжнародного наукового журналу). *Хвиля Десни*. 2019. 22 черв. URL: <http://hvilya.com/news/culture/svizhe-chyslo-ukrainskoho-informatsiinoho-prostoru.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1351. Тимошик М. Про три феномени: до 80-річчя Павла Мовчана. *Слово Просвіти*. 2019. 11–17 лип.
1352. Тимошик М. Бюджетна інтелігенція, вихована колоніальною владою: Чому значна частина її все ще в неприхованій опозиції

- до українського національного відродження? *Клич нації*. 2019. 24 лип. URL: <https://klychnas.wordpress.com/2019/07/24/%d0%b1%d1%8e%d0%b4%d0%b6%d0%b5%d1%82%d0%bd%d0%b0-%d1%96%d0%bd%d1%82%d0%b5%d0%bb%d1%96%d0%b3%d0%b5%d0%bd%d1%86%d1%96%d1%8f-%d0%b2%d0%b8%d1%85%d0%be%d0%b2%d0%b0%d0%bd%d0%b0-%d0%ba%d0%be%d0%bb%d0%be/> (дата звернення: 14.01.2022).
1353. Тимошик М. Як чужинці пізнавали бездержавну Україну: Уроки діаспори для сучасних зденационалізованих «слуг народу». 1. Наступальний промотор українства — журнал «The Ukraine». *Слово Просвіти*. 2019. 8–14 серп.
1354. Тимошик М. Як чужинці пізнавали бездержавну Україну: Уроки діаспори для сучасних зденационалізованих «слуг народу». 2. «The Ukrainian Review» — зразок патріотизму та європейського журналізму. *Слово Просвіти*. 2019. 15–21 серп.
1355. Тимошик М. «Націоналістична» місія просвітянського театру в селі: До 100-річчя відродження у Центральній та Лівобережній Україні сільських просвітянських колективів. *Слово Просвіти*. 2019. 12–18 верес; 19–25 верес.
1356. Тимошик М. Бібліотека, в якій не люблять... читача. *Час*. 2019. 26 верес.
1357. Тимошик М. Правдивий професор із ярликом націоналіста. *Слово Просвіти*. 2019. 31 жовт. — 6 листоп.
1358. Тимошик М. Андрушка-гармоніст. *Хвиля Десни*. 2019. 2 груд. URL: http://hvilya.com/ekskliuzyvna-khvylya/andrushka-harmonist.html?fbclid=IwAR3hCOc5IH9mEFE9wlwCYg9trhWCwUULZ-vi7RZpf_EnHH-bFcMLItDVwYhI (дата звернення: 14.01.2022).
1359. Тимошик М. Уроки з минулого: як українському селу повернутися до витоків та стати самодостатнім: Інтерв'ю кореспондентці мережевого видання «Агро-Портал» Іванні Панасюк. *AgroPortal.ua*. 2019. 13 груд. URL: <http://agroportal.ua/ua/publishing/intervyu/uroki-iz-proshlogo-kak-ukrainskomu-selu-vernutsya-k-istokam-i-stat-samodostatochnym/#> (дата звернення: 14.01.2022).

2020

1360. Тимошик М. «Синам своїм женитися з чужинками... свого материнського благословення я рішуче не даю»: У Варшаві віднайдено оригінал повного тексту Заповіту Домініки Огієнко. *Слово Просвіти*. 2020. Ч. 3. 16–22 січ.

1361. Тимошик М. 80-ліття Софії Русової в добу національно кастрованих. *Хвиля Десни*. 2020. 2 лют. URL: <http://hvilya.com/news/culture/80-littya-sofiyi-rusovoyi-v-dobu-natsionalno-kastrovanyh.html?fbclid=IwAR3HoJulvaDVbiIk38Iqu2WcI7IWZEdUag-0rLngjdV71fvhdFzT9OMLG3k#more-15411> (дата звернення: 14.01.2022).
1362. Тимошик М. 89-та зима Василя Яременка. *Хвиля Десни*. 2020. 12 лют. URL: <http://hvilya.com/news/89-ta-zyma-vasylya-yaremenka.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1363. Тимошик М. Таки Степан Дропан, а не Іван Федорович: Остаточо розвіяно ще один російський міт української історії — про нібито «старість» російської книги над українською. *Слово Просвіти*. 2020. Ч. 7. 13–19 лют.
1364. Тимошик М. Куркулі Ніжинської округи: Як районна преса допомагала московському уряду знищувати українське село. *Мій Ніжин*. 2020. 10 берез. URL: http://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/14686-kurkuli-nizhinskoyi-okrugi.html?fbclid=IwAR3FzTthpcdctc5Qc7s_G876GuNeI4qu45eyuCp4SmO-W2IUOR-IOfe_NcX_Oo (дата звернення: 14.01.2022).
1365. Тимошик М. «Моя хата скраю? Неправда!»: Новітня російсько-українська війна очима першокурсників спеціальності «Журналістика» КНУКіМу. *Слово Просвіти*. 2020. Ч. 11. 12–18 берез.
1366. Тимошик М. За сім буряків — сім літ тюрми: Як комуно-більшовицька влада розправилася з передовою ланковою данинського колгоспу ім. Шевченка та її родиною за те, що батько не захотів вступити до колгоспу. *Мій Ніжин*. 2020. 18 берез. URL: <http://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/14787-za-sim-burjakiv-sim-lit-tyurmi.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1367. Тимошик М. Ніжин очима київських студентів-журналістів. *Мій Ніжин*. 2020. 3 квіт. URL: <http://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/14983-nizhin-ochima-kiyivskih-studentiv-zhurnalistiv.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1368. Тимошик М. Великдень і Різдво — куркульські свята? Як районні газети Ніжинської округи боролися з релігійними почуттями селян. *Мій Ніжин*. 2020. 15 квіт. URL: <http://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/15131-velikden-i-rizdvo-kurkulski-svjata.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1369. Тимошик М. П'ять книжкових шедеврів із Ніжина: Чим мав би пишатися кожен краянин з-понад Остра й Десни, але про

- що він навряд чи знає. *Мій Ніжин*. 2020. 3 трав. URL: <http://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/15349-pjat-kizhkovih-shedevriv-iz-nizhina.html?fbclid=IwAR2zMtsi82tqCmO4V6vyLVpZygFikzlejNllleXo1wpELRrHAZp-lCJDQvo> (дата звернення: 14.01.2022).
1370. Тимошик М. Кого і як лікували у Ніжинській земській лікарні: Вся правда — з архівних документів до 150-ліття цього закладу. *Мій Ніжин*. 2020. 11 трав. URL: <https://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/15424-kogo-i-jak-likovali-u-nizhinskii-zemskii-likarni.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1371. Тимошик М. За що хотіла повісити Заньковецьку російська влада і чому її достойно не поцінувала досі влада українська: До виходу в світ кн. ніжин. журналістки Надії Онищенко «Із золотого гніздечка Заньковецької». *Мій Ніжин*. 2020. 28 трав. URL: <https://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/15639-za-sho-hotila-povisiti-zankovecku-rosiiska-vlada-i-chomu-yiyi-dostoino-ne-pocinuvala-dosi-vlada-ukrayinska.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1372. Тимошик М. Про тих, хто потрапляє до влади «з грязі в князі»: До 85-річчя стахановського руху в Україні. *Слово Просвіти*. 2020. Ч. 16/17. 11–17 черв.
1373. Тимошик М. 22 червня 1941 року: Остання мирна ніч над Ніжинською округою. *Мій Ніжин*. 2020. 21 черв. URL: <https://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/15927-22-cheravnja-1941-ostannja-mirna-nich-nad-nizhinskoju-okrugoyu.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1374. Тимошик М. 22 червня 1941 року: Остання мирна ніч над Ніжинською округою. *Чернігівське земляцтво в Києві*. 2020. 21 черв. URL: <http://chz.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/Proshcho-pysaly-mistsevi-hazety-kraiu-za-kil-ka-dniv-i-hodyn-doviyu-.pdf> (дата звернення: 14.01.2022).
1375. Тимошик М. Зловісний намір втілити не вдалося: Про кн. Надії Онищенко «Із золотого гніздечка Заньковецької: ніжинська родини в колі видатної актриси». *Кобза — українці Росії*. 2020. 4 лип. URL: <http://kobza.com.ua/istorija/6254-zlovisnyi-namir-vtilyty-ne-vdalosia.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1376. Тимошик М. Чому евакуація данинських корів до російського Саратова зупинилася під Ічнею? *Мій Ніжин*. 2020. 7 лип. URL: <https://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/16098-chomu-evakuacija-daninskih-koriv-do-rosiiskogo-saratova-zupinilasja-pid-ichneyu.html> (дата звернення: 14.01.2022).

1377. Тимошик М. Ланкова з ніжинської Шатури і луганський шахтар: на перехрестях доль. *Мій Ніжин*. 2020. 31 лип. URL: <https://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/16351-lankova-z-nizhinskoyi-shaturi-i-luganskii-shahtar-na-perehrestjah-dol.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1378. Тимошик М. Інтелігенти-патріоти та «інтелігенти»-прислужники за національно кастрованої влади: хто кого? *Слово Просвіти*. 2020. Ч. 32. 6–12 серп.
1379. Тимошик М. Інтелігенти-патріоти та «інтелігенти»-прислужники за національно кастрованої влади. *Сівєрщина*. 2020. 8 серп. URL: https://siver.com.ua/news/inteligenti_patrioti_ta_inteligenti_prisluzhniki_za_nacionalno_kastrovanoji_vladi/2020-08-08-26524 (дата звернення: 14.01.2022).
1380. Тимошик М. Нові лауреати премії Івана Огієнка. *Слово Просвіти*. 2020. Ч. 32. 6–12 серп.
1381. Тимошик М. Огієнкова церква в Брусиліві вже з освяченими куполами. *Слово Просвіти*. 2020. Ч. 32. 6–12 серп.
1382. Тимошик М. «Тещини блины» для українських селян». *Мій Ніжин*. 2020. 25 серп. URL: <https://mynizhyn.com/news/misto-i-region/16578-teshiny-bliny-dlja-ukrayinskih-seljan.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1383. Тимошик М. Чому українець Гоголь залишився малоросом і не став викладачем історії в Київському університеті: До 200-річчя Ніжинського університету. *Мій Ніжин*. 2020. 12 верес. URL: <https://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/16811-chomu-ukrayinec-gogol-zalishivsja-malorosom-i-ne-stav-vikladachem-istoriyi-v-kiyivskomu-universiteti.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1384. Тимошик М. Сповідуючи правду та честь: До виходу в світ у київському видавництві «Наша культура і наука» книги черкаської журналістки Катерини Таран, яка передчасно пішла з життя. *Слово Просвіти*. 2020. Ч. 37. 10–16 верес.
1385. Тимошик М. Що читають у селі. *Мій Ніжин*. 2020. 21 жовт. URL: <https://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/17223-sho-chitayut-u-seli.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1386. Тимошик М. Зорі в калюжах буденщини: як їх помічають і прочитують студенти-журналісти КНУКІМ. *Слово Просвіти*. 2020. Ч. 43. 22–28 жовт.
1387. Тимошик М. Як у Ніжині знайшли найграмотнішого коректора для друкарні Київського університету Св. Володимира. *Мій*

Ніжин. 2020. 21 жовт. URL: <https://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/17334-jak-u-nizhini-znaishli-naigramotnishogokorektora-dlja-drukarni-kiyvskogo-universitetu-sv-volodimira.html> (дата звернення: 14.01.2022).

1388. Тимошик М. На свій похорон запросила лише сімох: 20 літ тому пішла в засвіти одна з неповторних викладачок української мови Марія Устимівна Каранська. *Слово Просвіти*. 2020. Ч. 45. 5–11 листоп.

2021

1389. Тимошик М. Творець журналістики, яку ми втрачаємо: до 65-річчя від дня народження журналістки Катерини Таран. *ПроЧерк*. 2021. 2 січ. URL: <https://procherk.info/direct/634-timoshik/88539-timoshik-tvoretz-zhurnalistiki-jaku-mi-vtrachae-mo?fbclid=IwAR1LYpnf2b5EJoLIvwPFSOockCQ8DfQs7Y2KRdz7CjDRjGtwuQCmaurCcx4> (дата звернення: 14.01.2022).
1390. Тимошик М. Українська гуманітарна наука під Дамокловим мечем Скопусу: Що стоїть за черговими новаціями Міносвіти? *Слово Просвіти*. 2021. Ч. 1. 7–13 січ.; Ч. 2. 14–20 січ. URL: <http://slovoprosvity.org/2021/01/18/ukrains-ka-humanitarna-nauka-pid-damoklovym-mechem-skopusu/> (дата звернення: 14.01.2022).
1391. Тимошик М. Пам'яті відомої черкаської журналістки... *ЗМІ: Центр черкаських медіа*. 1921. 9 січ. URL: <https://zmi.ck.ua/sot-sium/pam-yat-vdomo-cherkasko-jurnalstki.html?fbclid=IwAR1YzBDxvK1o3egrRR6Wp6JKZBCbVelCKQrinhT> (дата звернення: 14.01.2022).
1392. Тимошик М. Як позбутися продажної ментальності інтелігенції, вихованої колоніальною владою? Професор Микола Тимошик про науку і журналістику у день свого 65-ліття: Інтерв'ю головній редакторці тижневика «Граніт Науки» Дарії Тарусовій про українську і світову науку. *Граніт Науки*. 2021. 18 січ. URL: <https://un-sci.com/ru/2021/01/18/yak-pozbutisya-prodazhno%d1%97-mentalnosti-inteligenczi%d1%97-vihovano%d1%97-kolonialnoyu-vladoyu/> (дата звернення: 14.01.2022).
1393. Тимошик М. Як позбутися продажної ментальності інтелігенції, вихованої колоніальною владою: Професор Микола Тимошик про науку і журналістику у день свого 65-річчя. *Слово Просвіти*. 2021. Ч. 3. 21–27 січ. С. 1, 1–4. URL: <http://slovoprosvity.org/2021/01/25/yak-pozbutysia-prodazhnoi-mental-nosti-intelihentsii-vykhovanoi-kolonial-noiu-vladoiu/> (дата звернення: 14.01.2022).

1394. Тимошик М. Материн заповіт у вишитому 1933 року рушнику: професор Микола Тимошик про рідну Чернігівщину, українську діаспору, освіту та інтелігенцію з нагоди свого 65-річчя: Інтерв'ю журналістці Дарії Тарусовій. *Мій Ніжин*. 2021. 23 січ. URL: <https://m.mynizhyn.com/news/misto-i-region/18247-materin-zapovit-u-vishitomu-1933-roku-rushniku-profesor-mikola-timoshik-pro-ridnu-chernigivshinu-ukrayinsku-diasporu-osvitu-ta-inteligenciyu-z-nagodi-svogo-65-littja.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1395. Тимошик М. Материн заповіт у вишитому 1933 року рушнику. *Сіверщина*. 2021. 25 січ. URL: https://siver.com.ua/news/materin_zapovit_u_vishitomu_1933_roku_rushniku/2021-01-25-27577 (дата звернення: 14.01.2022).
1396. Тимошик М. Куди і ким спрямована національна університетська освіта і наука? Відкрите звернення укр. науковців до керівництва держави. *Слово Просвіти*. 2021. Ч. 6. 11–17 лют. (18 підписантів). URL: <http://slovoprosvity.org/2021/02/15/kudy-i-kum-spriamovana-natsional-na-universytets-ka-osvita-i-nauka/> (дата звернення: 14.01.2022).
1397. Тимошик М. Навчителю — з поклоном душі і серця: Чотири штрихи до життєпису професора Василя Яременка, якому 12 лютого виповнюється 90 літ. *Слово Просвіти*. 2021. Ч. 6. 11–17 лют. URL: <http://slovoprosvity.org/2021/02/15/navchyteliu-z-poklonom-dushi-i-sertsia/> (дата звернення: 14.01.2022).
1398. Тимошик М. В Україні назріває «науковий переворот» — освітняи звернулися до Зеленського через глибоку кризу: Серед вимог — невідкладний розгляд наболілих питань в Парламенті: Інтерв'ю кореспондентці інформаційного порталу Анні Романовій з приводу ініційованого професором М. Тимошиком Звернення до керівництва держави щодо наростаючих кризових явищ в українській науці. *Знай.ua*. 2021. 17 лют. URL: https://breaking.znaj.ua/367894-v-ukrajini-nazrivaye-naukoviy-perevorot-osvityani-zvernulisya-do-zelenskogo-cherez-gliboku-krizu?fbclid=IwAR2Q_XB_HAkf2xCB-aZ8FFf87Je5MQOlfvig6pVhildqDSUBOfWqajXpQbk (дата звернення: 14.01.2022).
1399. Тимошик М. Відкрите звернення українських науковців до керівництва держави. *Кримська Світлиця*. 2021. Ч. 7. 19 лют. (18 підписантів). URL: <http://svitlytsia.crimea.ua/index.php?section=article&artID=23021> (дата звернення: 14.01.2022).
1400. Тимошик М. Чи може існувати українське місто без вулиці Московської: Про гостру потребу дерусифікації ментальності

- місцевих градоначальників та інтелігенції, пригорованої колоніальною владою. *Слово Просвіти*. 2021. Ч. 10. 11–17 берез.
1401. Тимошик М. Чи зможе Ніжин бути без вулиці Московської, а чернігівська бібліотека без Короленка? *Сівєрщина*. 2021. 12 берез. URL: https://siver.com.ua/news/chi_zmozhe_nizhin_buti_bez_vulici_moskovskoji_a_chernigivska_biblioteka_bez_korolenka/2021-03-12-27873 (дата звернення: 14.01.2022).
1402. Тимошик М. Куркульська донька. *Сівєрщина*. 2021. 12 берез. URL: https://siver.com.ua/news/kurkulska_donka/2021-03-12-27872 (дата звернення: 14.01.2022).
1403. Тимошик М. Чи може існувати українське місто Ніжин без вулиці Московської? *Мій Ніжин*. 2021. 15 берез. URL: <https://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/18715-chi-mozhe-isnuvati-ukrayinske-misto-nizhin-bez-vulici-moskovskoyi.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1404. Тимошик М. Вона боролася проти «русского міра». *Сівєрщина*. 2021. 19 берез. URL: https://siver.com.ua/news/vona_borolasja_proti_russkogo_mira/2021-03-19-27930 (дата звернення: 14.01.2022).
1405. Тимошик М. Дисидентка Ніжинського вишу з першого ешелону борців за українську правду. *Мій Ніжин*. 2021. 19 берез. URL: <https://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/18768-disidentka-nizhinskogo-vishu-z-pershogo-eshelonu-borciv-za-ukrayinsku-pravdu.html> (дата звернення: 14.01.2022).
1406. Тимошик М. Обличчя з фотографії на стіні: Долі людські очима студентів-журналістів КНУКІМу. *Слово Просвіти*. 2021. Ч. 12/13. 25 берез. — 7 квіт.; Ч. 14. 8–15 квіт.
1407. Тимошик М. Ні — втручанням у закон про мову! Заява представників громадянського суспільства щодо законодавчих ініціатив депутатів фракції «Слуга народу», спрямованих на руйнування механізмів захисту мовних прав українців. *Слово Просвіти*. 2021. 29 берез. (Документ підписали відомі представники української інтелігенції). URL: <http://slovoprosvity.org/2021/03/29/ni-vtruchanniam-u-zakon-pro-movu/> (дата звернення: 14.01.2022).
1408. Тимошик М. Спілка Української Молоді: знищена в Україні, відроджена на чужині, реабілітована поверненням правди про неї: До 75-річчя СУМ. *Український погляд*. 2021. 19 квіт. URL: <http://ukrpohliad.org/national-memory/spilka-ukrayinskoyi-molodi-znyshhena-v-ukrayini-vidrodzhena-na-chuzhyni-reabilitovana-povernennyam-pravdy-pro-neyi.html?fbclid=Iw>

- AR220ppbkTEJ330wtCrSLy-Ww6NtpaWJdiDZ1MgnRohj04R-FZsdptMr6Xc (дата звернення: 14.01.2022).
1409. Тимошик М. Райський гай для Анатолія Гая. *Хвиля Десни*. 2021. 19 квіт. URL: http://hvilya.com/news/culture/rajskyj-gaj-dlya-anatoliya-gaya.html?fbclid=IwAR2ttDlqjI9ym_iLK74kwEgkItMYsuj-VRGUfjgWOGobTsB7r6L49JxsHJJ0#more-22362 (дата звернення: 14.01.2022).
1410. Тимошик М. Під німцями: Малознані епізоди із окупац. життя ніжин. сіл. 2021. 9 трав. *Мій Ніжин*. URL: <https://www.mynizhyn.com/news/misto-i-region/19258-pid-nimcjami-maloznani-epizodi-iz-okupaciiinogo-zhittja-nizhinskih-sil.html?fbclid=IwAR0IFKe9Q9mInj7b6Fk6d3BQSAz6e9DnrsZIYJZhTnKJyJuuQed-I-wUZvk> (дата звернення: 14.01.2022).
1411. Тимошик М. Оберіг пам'яті: Перемишлянин Олександр Коляничук — новий лавреат премії імені Івана Огієнка. *Слово Просвіти*. 2021. Ч. 22. 3–9 черв.
1412. Тимошик М. Олександр Коляничук — лавреат премії імені Огієнка. *Наше Слово* (Польща). 2021. Ч. 27 (3334). 4 лип.
1413. Тимошик М. Огієнкові дзвони в Брусиліві: Післяслово до Всеукр. фестивалю-конкурсу укр. нац.-патріот. пісні та церемонії пошанування нових лавреатів премії імені Івана Огієнка. *Слово Просвіти*. 2021. Ч. 26. 1–7 лип.
1414. Тимошик М. Про життя в журналістиці без брехні (рецензія на книгу С. Козьякова «Жизнь без лжи»). *Буквоїд*. 2021. 13 верес. URL: <http://bukvoid.com.ua/events/presentation/2021/09/13/095955.html?fbclid=IwAR21nkOvVLpiZE-eEx9YK1gVt-ONhdeYpcRMX2xBguvOB6-4pjuZ6ZvlTAdE> (дата звернення: 14.01.2022).
1415. Тимошик М. Корнет Тарасевич Андрій Іванович (фрагмент із книги «Село»). *Енциклопедія Носівщини*. 2021. 9 листоп. URL: <http://wikinosivka.info/wiki/> (дата звернення: 14.01.2022).
1416. Тимошик М. Шинок у Данині (фрагмент із книги «Село»). *Енциклопедія Носівщини*. 2021. 9 листоп. URL: <http://wikinosivka.info/wiki/> (дата звернення: 14.01.2022).
1417. Тимошик М. Харизматик із міцнокореновими паростками (про Михайла Поплавського). *Хвиля Десни*. 2021. 28 листоп. URL: <http://hvilya.com/news/culture/haryzmatyk-iz-mitsnokorenevymy-parostkamy.html> (дата звернення: 10.01.2022).
1418. Тимошик М. Як передову телятницю з Данини кликали в хор Верьовки: До річниці українського голодомору. *Сіверщина*.

2021. 1 груд. URL: https://siver.com.ua/news/jak_peredovu_teljatnicju_z_danini_klikali_v_khor_verovki/2021-12-01-29841 (дата звернення: 14.01.2022).
1419. Тимошик М. Паша: телятниця, ланкова, агроном, артистка (посвята тим, кому судилося з'явитися на світ у голодному 1947-му і, наперекір нелюдським умовам, вижити). *Ніжинський Вісник*. 2021. 10 груд.
1420. Тимошик М. Чому наука і освіта не в пріоритеті нинішньої влади? Уроки однієї протестної акції. *Слово Просвіти*. 2021. Ч. 50. 16–22 груд. С. 4–5.
1421. Тимошик М. Уроки однієї протестної акції: «проффесори» — у тренді. *Еліта*. 2021. 16 груд. URL: <https://elita.org.ua/uroku-odniei-protestnoi-aktsii-proffesory-u-trendi/> (дата звернення: 14.01.2022).
1422. Тимошик М. Сількор проти Святого Андрія: Як районні газети боролися з релігійними святами. *Ніжинський Вісник*. 2021. 16 груд.

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

АСПІРАНТИ ТА ЗДОБУВАЧІ

Городенко Л. М. Засоби масової інформації у контексті громадської думки: формування, функціонування, жанрові прийоми: Дис.... канд. філол. наук: 10.01.08: Захищена: 9.12.2003. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2003.

Афанасьєва К. О. Авторське право в контексті діяльності засобів масової інформації України. Дис.... канд. філол. наук: 10.01.08: Захищена: 13.12.2004. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2004.

Копистинська І. М. Сучасні тенденції розвитку вітчизняної видавничої справи: організаційний, тематичний та рекламно-промоційний аспекти (1991–2003): Дис.... канд. філол. наук: 10.01.08: Захищена: 13.12.2004. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2004.

Надточій О. Л. Російська цензура і видання творів Тараса Шевченка (1861–1916): Дис.... канд. філол. наук: 10.01.08: Захищена: 14.12.2004. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2004.

Рясна О. О. Видавнича та редакторська діяльність Михайла Максимовича: Дис.... канд. філол. наук: 10.01.08: Захищена: 14.12.2004. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка Київ, 2004.

Петров С. П. Видавнича справа в Києві (друга половина XIX — початок XX ст.): Дис.... канд. філол. наук: 10.01.08: Захищена: 12.01.2005. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2005.

Радчик Р. В. Газета «Волинь» та однойменне видавництво (1941–1944): організаційний і проблемно-тематичний аспекти: Дис.... канд. філол. наук: 10.01.08: Захищена: 12.04.2005. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2005.

Побідаш І. Л. Редакторська та журналістська діяльність Леоніда Глібова: Дис.... канд. філол. наук: 10.01.08: Захищена: 19.04.2006.

да Глібова: Дис.... канд. філол. наук: 10.01.08: Захищена: 19.04.2006. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2006.

Женченко М. Видання правничої літератури в Україні: історичний, типолого-тематичний та редакційно-видавничий аспекти: Дис.... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.05: Захищена: 13.10.2008. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2008.

Василенко М. Редакторська та видавнича діяльність Івана Франка: Дис.... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.05: Захищена: 14.10.2008. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2008.

Гринівський Т. С. Часопис «Книгарь» як осередок вивчення видавничої справи в Україні періоду визвольних змагань (1917–1920): Дис.... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.05: Захищена: 11.11.2008. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2008.

Дзвінчук О. М. Часопис «Український Голос» (Вінніпег, Канада, 1910–1981): проблемно-тематичний та організаційний аспект: Дис.... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.05: Захищена: 14.10.2008. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2008.

Плехова І. Д. Часопис «Українська книга» (1937–1943) у контексті становлення української книгознавчої періодики першої половини ХХ століття: Дис.... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.05: Захищена: 10.03.2010. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2010.

Решетуха Т. В. Видавнича справа на Тернопіллі кінця ХІХ — першої третини ХХ століття (на матеріалі українськомовних видань): Дис.... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.05: Захищена: 14.02.2011. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2011.

Миرونюк Д. І. Симон Петлюра як редактор журналу «Украинская жизнь» (1912–1917): Дис.... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.05: Захищена: 15.02.2011. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2011.

Фіть Л. В. Видавництво «Сіяч» в історії української видавничої справи (1917–1920): Дис.... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.05: Захищена: 17.10.2011. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2011.

Іванченко О. В. Видавництво «Веселка»: особливості становлення, функціонування й розвитку (1934–2010): Дис.... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.05: Захищена: 17.10.2011. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2011.

Подоляка Н. С. Становлення та розвиток видавничої справи Сумського краю (1861–1917): осередки, репертуар, розповсюдження: Дис.... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.05: Захищена: 18.10.2011. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2011.

Макуха М. В. Журнал «Друкарство» як тип періодичного видання для фахівців видавничої справи та редагування: Дис.... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.05: Захищена: 14.02.2012. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2012.

Спанатій О. С. Український самвидав 1960–80-х років: сегмент періодичних видань: Дис.... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.05: Захищена: 28.03.2012. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2012.

Одінцова М. І. Рукописні книги і журнали Бориса Грінченка: редакційно-видавничий аспект: Дис.... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.05: Захищена: 23.05.2014. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2014.

Романюк Н. С. Становлення видавничої справи Єлисаветграда і прилеглих територій (кінець XVIII — початок XX ст.): Дис.... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.05: Захищена: 29.03.2016. Наук. керівник проф. М. С. Тимошик; Київ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. Київ, 2016.

НАУКОВЕ РЕДАГУВАННЯ

Максимович М. О. «Київ явився градом великим»: Вибрані українознавчі твори. Наук. ред. М. Тимошик. Київ: Либідь, 1994. 448 с. («Пам'ятки історичної думки України»).

Нариси історії українського шкільництва: Навч. посіб. За ред. д-ра пед. наук О. Сухомлинської; наук. ред. М. Тимошик. Київ: Заповіт. 1996. 304 с.

Наливайко Д. С., Шахова К. О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: Підручник. Наук. ред. М. Тимошик. Київ: Заповіт, 1997. 464 с.

Наукові записки Інституту журналістики. Т. 19. Наук. ред. М. С. Тимошик. Київ, 2005. 210 с.

Редактор і видавець: Наук.-практ. зб. Голов. ред. М. С. Тимошик. Ч. 1. Київ: Ін-т журналістики, 2007. 280 с.

Видавнича справа в Україні: історія та сучасність: Доп. Першої Всеукр. студент. наук. конф., 29–30 берез. 2007 р. За ред. М. Тимошика. Київ: Ін-т журналістики, 2007. 150 с.

Видавнича справа в Україні: історія та сучасність. Доп. Другої Всеукр. студент. наук. конф., 3–4 берез. 2008 р. За ред. М. Тимошика. Київ: Ін-т журналістики, 2008. 200 с.

Наукові записки Інституту журналістики Т. 37. Відп. ред. М. Тимошик. Київ: Ін-т журналістики 2009. 196 с.

Кафедра видавничої справи та редагування Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка. За ред. проф. М. Тимошика. Київ: Наша культура і наука, 2009. 32 с., іл.

Український Інформаційний Простір. У 2-х ч. Наук. журн. Ін-ту журналістики і міжнар. відносин КНУКіМ. Голов. ред. М. Тимошик 2013. Число 1. 314 с.; Число 2. 328 с.

Український Інформаційний Простір. Наук. журн. Ін-ту журналістики і міжнар. відносин КНУКіМ. Голов. ред. М. Тимошик. 2014. Число 2. 380 с.

Український Інформаційний Простір. Наук. журн. Ін-ту журналістики і міжнар. відносин КНУКіМ. Голов. ред. М. Тимошик. 2014. Число 3. 350 с.

Український Інформаційний Простір. Наук. журн. Київ. нац. ун-ту культури і мистецтв. Голов. ред. М. Тимошик. 2018. Число 1. 266 с. Число 2. 254 с.; 2019. Число 1(3). 254 с. Число 2(4). 260 с.; 2020. Число 1(5). 288 с. Число 2(6). 198 с.; 2021. Число 1(7). 260 с. Число 2(8). 272 с.

ОПОНУВАННЯ ДИСЕРТАЦІЙ

Денека О. Українська еміграційна преса у Франції 20–30 рр. ХХ ст.: становлення, розвиток, проблематика: Дис.... канд. філол. наук: 10.01.08. Львів, 2006.

Фіголь Н. М. Євген Чикаленко та газета «Рада» у формуванні мови преси на початку ХХ століття: Дис.... канд. філол. наук: 10.01.08. Київ, 2006.

Мохнач-Галицька Є. Підготовка до друку офіційних видань: законодавчий, редакційний і видавничий аспекти: Дис.... канд. філол. наук: 10.01.08. Київ, 2007.

Долбенко Т. Теоретико-методологічні засади прикладних досліджень активізації пізнавальної діяльності дітей: Дис.... доктора культурології: 26.00.01. Київ, 2010.

Куцевська О. Саморедагування Олесем Гончаром публіцистичного твору: модифікація, прагматика, інтерпретація: Дис.... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.05. Запоріжжя, 2010.

РЕЦЕНЗУВАННЯ КНИЖКОВИХ ВИДАНЬ

Андрущенко В. Л., Федосов В. М. Запорозька Січ як український феномен. Київ: Заповіт, 1995. 174 с.

Партико З. В. Загальне редагування: нормативні основи: Навч. посіб. Львів: Афіша, 2001. 410 с.

Левчук О. Книгоспілка: Становлення кооперативного книговидання в Україні. Київ: Наук. думка, 2000. 160 с.

Українська журналістика в іменах. Вип. 8. Львів: ЛНБ ім. В. Стефаника, 2001. 450 с.

Мацько В. Бібліографія творів Івана Огієнка. Хмельницький, 1999. 48 с.

Методичні вказівки щодо вивчення дисципліни «Авторське право». Упоряд. О. В. Бершов. Київ: КПП, 2003. 72 с.

Зарицький М. С. Актуальні проблеми українського термінознавства. Київ: Політехніка, 2004. 128 с.

Павлюк І. Українська преса Волинської області. 1939–1941, 1944–2004 рр. Луцьк: Волин. обл. друкарня, 2004. 508 с.

Побідаш І. Леонід Іванович Глібов: письменник, педагог, журналіст. Київ: Парламент. вид-во, 2004. 71 с.

Лизанчук В. Кайдани ще кують: Факти, коментарі про російщення в Україні. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2004. 992 с.

Крайнікова Т. Коректура: Підручник. Київ: Наша культура і наука, 2005. 252 с.

Шевченко В. Художньо-технічне редагування: Тексти лекцій для студентів відділення «Видавнича справа та редагування». Київ: ВПЦ «Київ. ун-т», 2005. 254 с.

Городенко Л. Системи верстки: Навч. посіб. Київ: Центр вільної преси, 2006. 460 с.

Назарчук В. Україна духовна: Книга для читання з християнської етики. Київ: Росава, 2006. 320 с.

Черниш Н. Бібліографічна комісія НТШ як центр дослідження української книги (1909–1939): Навч. посіб. Київ: Наша культура і наука, 2006. 216 с.

Вернигора Н. Загальна і спеціальна бібліографія: Навч. посіб. Київ: Ін-т журналістики, 2007. 128 с.

Видавнича справа в Україні: історія та сучасність: Доп. Всеукр. конф. Київ: Ін-т журналістики, 2007. 150 с.

Миронюк Д. «Слово» Симона Петлюри: Монографія. Чернівці: Букрек, 2007. 100 с.

Сізова К., Алексеєнко Н., Бутко Л. Практикум з редагування: Навч. посіб. Київ: Наша культура і наука, 2007. 112 с.

Степовик Д. Патріарх Мстислав: Наук.-попул. вид. Київ: Мистецтво, 2007. 448 с.

Алексеєнко Н. М., Бутко Л. В., Гаєвська Н. М., Сізова К. С. Аналіз художнього тексту: Практикум. За ред. Н. М. Гаєвської. Київ: ВПЦ «Київ. ун-т», 2008. 169 с.

Губарець В. Преса і книга діаспори: З історії видавничої діяльності українського зарубіжжя. Київ: Вид-во ун-ту «Україна», 2008. 268 с.

Пилипенко Є. Макетування та верстка наукових і навчальних видань: Посібник. Умань: Софія, 2008. 176 с.

Романчук О. Системний аналіз у журналістиці: Навч. посіб. Львів: Універсам, 2008. 312 с.

Женченко М. Типологія офіційних документів: Текст лекції. Київ: Жнець, 2009. 16 с.

Женченко М. Мова і стиль офіційних документів: Текст лекції. Київ: Жнець, 2009. 32 с.

Женченко М. Комп'ютерна графіка: Текст лекції. Київ: Жнець, 2009. 40 с.

Женченко М. Робота з проектами нормативно-правових актів, внесених на розгляд Верховної Ради України: організаційно-правові, редакційні та технічні проекти: Текст лекції. Київ: Жнець, 2009. 48 с.

Капелюшний А. Редагування в засобах масової інформації: Навч. посіб. Львів: Паіс, 2009. 432 с.

Лисий І. Редагуючи видане, або Чи потрібен академікові редактор? Київ: НУКМА, 2009. 92 с.

Низовий М. Вступ до книгознавства: Навч. посіб. Київ: Кондор, 2009. 144 с.

Шкільні свята: Навч. посіб. У 2-х ч. Ч. 2: Родинна обрядовість. Фольклорно-етнографічний матеріал. Упоряд.: Н. М. Білоус, М. В. Масловська. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 363 с.

Україна в серці: Зб. поезій. Уклад. М. В. Масловська. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. 232 с.

Методичні рекомендації щодо складання бібліографічних записів у списках літератури до наукових робіт. Авт.-уклад. М. Женченко. Київ: Жнець, 2010. 64 с.

Рябічев В. Вступ до спеціальності «Видавнича справа та редагування»: основи математичних знань: Навч. посіб. Київ: ВПЦ «Київ. ун-т». 2011. 143 с.

Волобуєва А., Сидоренко Н. Формування преси Києва (1835–1918): Монографія. Київ: Темпора, 2011. 208 с.

Періодичні видання Києва (1835–1917): Показчик. Упоряд.: А. Волобуєва, Н. Сидоренко, О. Сидоренко, О. Школьна. У 4-х т. Київ: Темпора, 2011. Т. 1. 208 с.; Т. 2. 128 с.; Т. 3. 792 с.; Т. 4. 206 с.

Матері святе ім'я. Упоряд. М. В. Масловська. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. 176 с.

Черниш Н. Видавничий доробок Миколи Бажана: Монографія. Львів: Піраміда, 2012. 280 с.

Лецькін М. Письменники на життєвому шляху Івана Огієнка: У 2-х ч. Ч. 1. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 336 с.

Лецькін М. Письменники на життєвому шляху Івана Огієнка: У 2-х ч. Ч. 2. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 308 с.

Черниш Н. Основи бібліології: Навч. посіб. Київ: Наша культура і наука, 2014. 220 с.

Подоляка Н. Редагування громадсько-політичних видань: Навч. посіб. Суми: Панасенко І. М., 2015. 136 с.

Сізова К., Алексеєнко Н. Герої згадують... (2014–2018): Зб. спогадів добровольців і волонтерів Кременчука: Монографія. Кременчук, 2018. 192 с.

Лизанчук В. Так. Я — українець. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 798 с.

Яременко В. Наукова та епістолярна спадщина Бориса Грінченка: Монографія. Київ: ТОВ «Юрко Любченко», 2021. 384 с.

Павлюк І. Історії емоцій: про тексти та життєтексти сучасних літераторів. Львів: Світ, 2021. С. 358 с.

У СКЛАДІ РЕДКОЛЕГІЙ ЧАСОПИСІВ ТА НАУКОВИХ ЗБІРНИКІВ

(У РІЗНІ РОКИ)

Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія «Соціальні комунікації» (Київ)

Вісник Львівського національного університету імені Івана Франка. Серія «Журналістика» (Львів)

Вісник Сумського державного університету. Серія «Філологічні науки» (Суми)

Друкарство (Київ)

Друк і книга (Київ)

Житичі і світ (Брусилів)

Комунікаційні технології (Київ)

Молода Наука: Зб. наук. пр. студентів КНУКіМ (Київ)

Наукові записки Інституту журналістики (Київ)

Наукові записки Української академії друкарства (Львів)

Образ (Київ)

Пам'ять століть (Київ)

Педагогічні обрії (Чернігів)

Поліграфія і видавнича справа (Львів)

Слово Просвіти (Київ)

Стиль і текст (Київ)

Труди Київської духовної академії (Київ)

Україна дипломатична (Київ)

Українознавство (Київ)

Українська мова і література в школі (Чернігів)

Українське журналістикознавство (Київ)

Український вимір (Ніжин)

Український інформаційний простір (Київ)

Український Богослов (Київ)

Український церковно-історичний журнал (Київ)

Studia Polsko-Ukrainskie (Warszawa, Polska)

ПУБЛІКАЦІЇ ПРО МИКОЛУ ТИМОШИКА

В ЕНЦИКЛОПЕДІЯХ, БІБЛІОГРАФІЧНИХ ДОВІДНИКАХ, СЛОВНИКАХ, АНТОЛОГІЯХ ТА ПОКАЗНИКАХ, КНИЖКОВИХ ВИДАННЯХ

Тимошик Микола Степанович. *Хто є хто в українських мас-медіа*. Київ: Київ, інформація, сервіс. 1999. С. 258.

Тимошик Микола Степанович. *Хто є хто у видавничій і бібліотечній справі*. Київ: Вид-во Книжкової палати. 1999. С. 134–135.

Тимошик Микола Степанович. *Хто є хто в Україні. Політики, парламентарі, урядовці, судді, дипломати, підприємці, науковці, митці, журналісти, спортсмени*. Київ: К.І.С., 2000. С. 380.

Тимошик Микола Степанович. *Українська журналістика в іменах*. Львів, 2000. Вип. 7. С. 342–344.

Тимошик Микола Степанович. *Вікіпедія*. 2022. 15 січ. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D0%BE%D1%88%D0%B8%D0%BA_%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0_%D0%A1%D1%82%D0%B5%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 (дата звернення: 17.01.2021).

Змієнко-Сенишин Г. Лауреат премії імені Івана Огієнка. *Пересаджені квіти України*. Г. Змієнко-Сенишин. Київ: Наша культура і наука. 2001. С. 166–169.

Іванюк М. Тимошик Микола. *Літературно-мистецька Вижниччина: Бібліогр. довід*. М. Іванюк. Вижниця: Черемош, 2001. С. 179.

Тимошик Микола Степанович. *Хто є хто в Україні. Політики, парламентарі, громадські діячі, урядовці, судді, підприємці, військові, релігійні діячі, науковці та освітяни, журналісти, суспільствознавці*. Київ: К.І.С., 2002. С. 452–453.

Тимошик Микола Степанович. *Батьківський поріг*. Упоряд. В. Устименко; Т-во «Чернігівське земляцтво». 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Укр. центр духовної культури, 2002. С. 432.

Микола Тимошик: Наукові праці, журналістика, публіцистика: Біобібліогр. покажч. 1978–2003. Упоряд. А. Зубар, О. Баранник. Київ: Наша культура і наука, 2003. 92 с.

Наукова школа професора Миколи Тимошика. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Журналістика*. 2003. Вип. 11. С. 5–6.

Туркевич В. Микола Тимошик: «Мої університети починалися в Данині»: До 50-річчя від дня народження. *Календар товариства «Чернігівське земляцтво»*. Упоряд. В. Туркевич, М. Чубук. Київ: Вид. Черніг. земляцтва, 2006. Вип. 10: Собори наших душ: Чернігівському земляцтву 10 років. С. 300–303.

Микола Тимошик: прозаїк, літературознавець. *Письменники України*: Біобібліогр. довід. Київ: Укр. письменник, 2006. С. 414.

Тимошик Микола Степанович. *Хто є хто в Україні. Політики, парламентарі, громадські діячі, урядовці, судді, підприємці, військові, релігійні діячі, науковці та освітяни, журналісти, суспільствознавці*. Київ: К.І.С., 2006. С. 492–493.

Степовик Д. Талант, спрямований до України. Миколі Тимошику — 50. *Наукові записки Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка*. 2006. Т. 25. С. 136–146.

Степовик Д. Тимошик Микола Степанович. *Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка в особах*. За ред. О. Завальнюка. Кам'янець-Подільський: Оіюм, 2008. Т. 3. С. 550–567.

Микола Тимошик: прозаїк, публіцист, літературознавець. *Сучасні письменники України*: Біобібліогр. довід. Упоряд. А. Гай; Нац. спілка письменників України. Біла Церква: Буква, 2012. С. 461.

Микола Тимошик: «Книга, як благоволення Боже людству, — незнищенна, всепереможна». *Віщі знаки думки і серця: Антологія українського автографа*. В. Качкан. Львів; Івано-Франківськ; Коломия: Вік, 2010. Т. 1. С. 607–621.

Наукова школа професора Миколи Тимошика. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Журналістика*. 2010. Вип. 17. С. 4–5.

У ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ ТА МЕРЕЖІ

1988

Луканов Ю. Хочу допомогти. *Молодь України*. 1988. 13 груд.

Репортаж із оперативного штабу ЦК ЛКСМУ з надання оперативної допомоги Вірменській РСР після землетрусу в Спітаку. Матеріал побудований на основі приймання телефонних дзвінків та коментарів до них чергового штабу — інструктора сектору преси Миколи Тимошика.

Про це — ж:

Лотоцький О., Прилуцький Г. Гарячий телефон. *Радянська Освіта*. 1988. 13 груд.

1994

Скрипченко Т. Історія українського друкарства. *Молодь України*. 1994. 17 листоп.

Про презентацію в Українському домі забороненої радянським режимом книги І. Огієнка «Історія українського друкарства», упорядником, автором передмови і приміток до якої є М. Тимошик та його виступу як ведучого на цій презентації.

Prezentation of Ivan Ohienko's book. *News from Ukraine*. 1994. № 45–46.

Про презентацію в Українському Домі забороненої радянським режимом книги І. Огієнка «Історія українського друкарства», упорядником, автором передмови і приміток до якої є М. Тимошик, та його виступу як ведучого на цій презентації.

1995

Лауреати премії імені Івана Огієнка. *Літературна Україна*. 1995. 23 лют.

Ухвала Комітету у справах премії імені Івана Огієнка. М. Тимошика визнано лауреатом премії в галузі освіти і науки — «За ґрунтовні дослідження і пропаганду творчої спадщини видатних діячів українознавства М. Максимовича, І. Огієнка, організацію видання творів заборонених раніше літераторів, істориків, фольклористів, етнографів у бібліот. серії «Пам'ятки історичної думки України»».

Повідомл. про це також у газетах: «Освіта» (22 берез.), «Урядовий кур'єр» (11 лют.), «Житомирський Вісник» (7 квіт.), «Відродження» (29 берез.).

1996

Демчук С. Задля ясності. *Українське Слово* (Польща). 1996. 11 лип.
У полем. ст. про проблеми впровадження нової ред. укр. правопису автор посилається на передм. М. Тимошика «Смирений богомолець за кращу долю українського народу» до кн. І. Огієнка «Історія української літературної мови».

1997

Сохацька Є. Кам'янець-Подільський — центр огієнкознавства в Україні. *Подільянин*. 1997. 28 лют.

Про виступ М. Тимошика, як упорядника, автора передм. і прим. на презентації кн. І. Огієнка «Історія української літературної мови».

Ярмусь С. Україна Огієнка прийняла: вона його вивчає, популяризує. *Український Голос* (Канада). 1997. 16 черв.

Про книгу М. Тимошика «Голгофа Івана Огієнка» та її автора.

Пасемко І. Титан праці, що єднав земне й небесне. *Час-Time*. 1997. 29 верес.

Про участь М. Тимошика у процесі повернення наук. спадщини І. Огієнка в Україну.

Всеукраїнська конференція, присвячена Івану Огієнку у Житомирі. *Український Голос* (Канада). 1997. 23 квіт.

Про змістові акценти виступу М. Тимошика на науковій конференції в Житомирському університеті з нагоди 25-ліття упокоєння Івана Огієнка (митрополита Іларіона).

Пасемко І. Вшанували світлу пам'ять Івана Огієнка (митрополита Іларіона). 1997. *Час-Time*. 3–9 лип.

Про виступ Миколи Тимошика на урочистому мітингу у Винниках на Львівщині з нагоди відкриття пам'ятного знака Іванові Огієнку.

Теленчі О. Уроки І. Огієнка. *Голос України*. 1997. 2 серп.

«У Винниках у день відкриття пам'ятного знака відбулася презентація першої книжки про видатного мислителя “Голгофа Івана Огієнка” Миколи Тимошика».

St. Andrew's College Holds 40-th Convocation — Колегія Св. Андрея урочисто відсвяткувала сорокову конвокацію. *Вісник-Herald* (Canada). 1997. September 30.

Фоторепортаж про урочисте святкування у Вінніпезі 40-річчя Конвокації Колегії Св. Андрея. Подана світлина президії урочистих зборів. У центрі — у мантиї почесного професора Колегії — гість із Києва, стажист Колегії та перший дослідник архіву митрополита Іларіона (Огієнка) професор Микола Тимошик.

Науковець України вивчає І. Огієнка на основі архіву в Канаді. *Український Голос* (Канада). 1997. 13 жовт.

Про наук. стажування М. Тимошика у Канаді та його працю в архіві митрополита Іларіона (Огієнка) у Вінніпезі. Вміщено світлину з підписом: «Гість із Києва д-р Микола Тимошик, який досліджує Архів Митрополита Іларіона і є автором першої монографії про нього під назвою «Голгофа Івана Огієнка» в акті вручення стипендійної нагороди студентів з Києва Павлу Федорині».

Київський професор Микола Тимошик досліджує канадські архіви митрополита Іларіона. *Вісник-Herald* (Канада). 1997. 15 жовт.

Про працю дослідника з України у вінніпезькому архіві митрополита Іларіона (Огієнка).

Краснодемський В. Їде наш учений за кордон. *Голос України*. 1997. 27 листоп.

Ілюстрована розповідь про наук. стажування д-ра філології М. Тимошика в Колегії Св. Андрія Манітоб. ун-ту (Канада) та опрацювання ним на замовлення канадської сторони архіву митрополита Іларіона з метою написання повного життєпису цієї особистості.

1998

Від канцелярії Консисторії УАПЦ у Канаді. *Вісник-Herald*. Груд. 1997 — січ. 1998.

Вміщена світлина з підписом: «Професор д-р Микола Тимошик (з правого боку) працював над архівними матеріалами Митрополита Іларіона з допомогою архіваріуса Консисторії п. Володимира Сеньчука (зліва)».

Краснодемський В. Їде наш учений за кордон. *Український Голос*. (Канада). 1998. 9 лют. С. 1, 6.

Ілюстрована розповідь про наук. стажування д-ра філології М. Тимошика в Колегії Св. Андрія Манітоб. ун-ту (Канада) та опрацювання ним на замовлення канадської сторони архіву митрополита Іларіона з метою написання повного життєпису цієї особистості.

Симпозіум з приводу 25-ліття упокоєння митрополита Іларіона. *Український Голос* (Вінніпег). 1998. 16 берез.

Про М. Тимошика, як головного доповідача на симпозіумі.

Пасемко І. «У мандрівку століть з мого духу печаттю», або Всеукраїнське патріотичне дійство. *Освіта*. 1998. 22–30 квіт.

Про літ.-мистец. вечір у Київ. Будинку вчителя «Духовні дзвони Огієнка» та про його ведучих М. Тимошика та А. Погрібного.

Бойко О. Вживати досить — час жити! *Книжковий Клуб*. 1998. № 5. Про М. Тимошика як голов. ред. вид-ва «Либідь».

Москаленко А. Весна журналістського Києва. *Вечірній Київ*. 1998. 22 трав.

Про М. Тимошика як молодого вченого і викладача Ін-ту журналістики Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка.

Шана перекладачеві Біблії. *Бюлетень Українського Біблійного Товариства*. 1998. № 7. С. 4–5.

Про М. Тимошика як дослідника творчості І. Огієнка.

Змієнко-Сенишин Г. Професор Микола Тимошик — лауреат премії ім. Івана Огієнка. *Український Голос* (Вінніпег). 1998. 27 квіт.

Нарис про науковця з Києва, який виступав з голов. доповіддю на Міжнар. симпозіумі у Торонто і з лекціями перед укр. громадою у Монреалі.

Поліграфія-98. *Книжковий кур'єр*. 1998. 28 жовт.

В аналітичному звіті про один із важливих заходів виставки — семінар, присвячений 1000-літтю української книги йдеться про нову концепцію історії української видавничої справи, з обґрунтуванням якої на семінарі виступив Микола Тимошик.

1999

Крук О. Повернення первинної чистоти. *Молодь України*. 1999. 27 квіт.

З аналіт. матеріалу про Дні укр. преси у Запорізі. обл.: «Доцент Ін-ту журналістики Микола Тимошик звернув увагу присутніх на те, що свобода слова в Україні обернулася хвилею низькопробного читива, яке калічить душі людей і спонукає їх до протизаконних вчинків. Він закликав вберегти від цієї пошесті районну пресу, яка й досі залишається взірцем для багатьох».

Литвин С. «З журбою радість обнялась». *Літературна Україна*. 1999. 22 квіт.

Про виступи журналіста і вченого з Києва Миколи Тимошика в Запоріжжі на заходах у рамках Днів української преси.

Суярко В. Її величність — книга. *Київський університет*. 1999. № 6 (вересень).

Про викладача університету Миколу Тимошика як автора ювілейного видання з історії видавничої справи київського університету.

Тимошик А. Година для праці настала... *Український Голос* (Вінніпег). 1999. 17 трав.

Про представлення М. Тимошиком книги С. Ярмуса «Феномен Івана Огієнка» в Брусиліві під час вручення премій ім. Івана Огієнка новим лауреатам.

Goscie «Poligrafiki» i Targov Poznanskich. *Poligrafika* (Варшава, Польща). 1999. № 6.

Про роботу М. Тимошика в складі редакторів видавн.-поліграф. журналів Польщі, Англії, Німеччини, України, Росії на міжнар. виставці «Поліграфія» у Познані.

Гайворон Є., Мулик-Луцик В. Український православний собор Св. Покрови на порозі великих ювілеїв. *Український Голос* (Канада). 1999. 5 лип.

Про ініціативу укр. громади Вінніпега щодо організації всеканадської акції збирання коштів для Фонду видання книги М. Тимошика про життя і діяльність митрополита Іларіона, написану на основі дослідження цим автором канадських архівів.

Consistory Presidium Meeting: New book by Dr. M. Tymoshyk «Metropolitan Iarion (Ohienko) and Ukrainian Renaissance». *The Herald* (Canada). 1999. 15 November.

Виклад рішення Консисторії Української Православної Церкви в Канаді про всеканадський збір коштів на видання книги проф. М. Тимошика «Митрополит Іларіон (Іван Огієнко) і українське відродження».

Тимошик А. Канадська Україна у київській школі. *Український Голос* (Канада). 1999. 29 листоп.

Про урок з українознавства, проведений проф. Миколою Тимошиком у Київ. спеціаліз. школі № 155.

Сенченко В. Дні української книги в Москві. *Вісник Книжкової Палати*. 1999. № 12. С. 42.

Про участь Миколи Тимошика в складі україн. делегації в заходах, присв. відзначенню 10-річчя відновлення діяльності Укр. б-ки в Москві.

Ярмусь С. Спостережене і пережите: події й реалії України, які вимагають застанови й уваги. *Український Голос* (Канада). 1999. 26 квіт.; 3 трав.; 10 трав.; 13 груд.

Про перебування канад. проф. в Україні і про його зустрічі й дискусії з М. Тимошиком.

2000

Вітприват. *Освіта*. 2000. 5–12 січ.

«В середині січня святкує День народження прекрасний викладач, мудрий вчений, молода, але вельми талановита людина, поруч з яким ми відчуваємо себе рівними, — Микола Тимошик. Пане Миколо! Ви піднялись на свою Голгофу, і високе Ваше воскресіння грає. Студенти Інституту журналістики Київського національного університету ім. Тараса Шевченка».

Харчук Н. «Історія української преси» Аркадія Животка повернулася в Україну. *Хрещатик*. 2000. 25 січ.

Про успішно зреалізовану ініціативу М. Тимошика видати в Україні віднайдену ним у німецькому Мюнхені книгу А. Животка журналістською толокою та її презентацію в Інституті журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. Подана світлина обкладинки книги.

В української преси велика і славна історія. *Київська Правда*. 2000. 25 січ.

Про зусилля Миколи Тимошика щодо повернення правди про життя й діяльність на еміграції А. Животка та перевидання в Україні його підручника «Історія української преси» в серії «Літературні пам'ятки України» (М. Тимошик як упорядник, автор передмови, приміток і видавець).

У Національній Спільноті письменників України. *Літературна Україна*. 2000. 15 черв.

«Відбувся прийом до Націон. Спільноти письмен. України... Членами НСПУ стали:... літературознавець, публіцист Микола Тимошик (Київ)».

Представлення нової книги «Лишусь навіки з чужиною...» професора Миколи Тимошика з Києва. *Катедральні Дзвони* (Канада). 2000. № 20. 8 жовт. С. 10.

Братство Св. Володимира подало рекламне оголошення на шпальту часопису про презентацію книги М. Тимошика 8 жовтня 2000 р. після літургії в торонтській Катедрі Св. Володимира УПЦ в Канаді.

Вінніпег гідно вшанував «Український Голос» з нагоди його 90-ліття. *Український Голос* (Канада). 2000. 6 листоп.

Звіт про урочистий банкет у Вінніпезі з нагоди ювілею газети «Український Голос» і про зміст виступу запрошеного з України головного доповідача — професора з Київського університету Миколи Тимошика.

Л. О. Урочисті святкування громади Св. Покрови у Вінніпегу *Український Голос* (Канада). 2000. 27 листоп.

Докладна розповідь про презентацію книги М. Тимошика «Лишусь навіки з чужиною...» в містах Канади і виступи автора перед українською громадою. До публікації вміщено 3 світлини. Підписи: 1. Проф. М. Тимошик та Скульптор Леонід Молодожанин біля «Пропамятної таблиці»; 2. Блаженніший Владика Василій посвячує «Пропамятну таблицю»; 3. Зліва направо: В. Мулик-Луцик, проф. М. Тимошик. М. Зайців та скульптор Лео Мол. 4. Проф. М. Тимошик і пані Антоніна Полікша, яка пече найсмачніші торти. Один із них вона дарує п. Тимошику. Пані Антоніні скоро виповниться 94 роки.

2001

- Кращими освітянами 2000 року визнано. *Освіта*. 2001. 3–10 січ.
- Оприлюднення результатів рейтингового голосування читачів та засновників газети щодо визначення кращих освітян року. Лауреатом премії «Залиш мені в спадщину думку найвищу» названо професора Київського національного університету ім. Тараса Шевченка Миколу Тимошика за праці з духовного виховання та книгу «Лишусь навіки з чужиною...»)
- Активні форми навчання у дії. *Університет «Україна»*. 2001. № 10 (січень).
- Фоторепортаж з Міжнародного університету «Україна», де проф. М. Тимошик представив майбутнім видавцям свою нову книгу «Лишусь навіки з чужиною...».
- В. Ш. Кризь роки української Канади. *Наша Віра*. 2001. 13 жовт.
- Рецензія на книгу А. Фігус-Ралько «Українська Канада», упорядником, автором передмови і видавцем є М. Тимошик.
- Презентація книги М. Тимошика «Лишусь навіки з чужиною...» в Будинку письменників України: Телерепортаж. *Інформаційна програма «За київським часом»*: Телеканал ТЕТ. 2001. 22 січ. 13.30; 17.30.
- Радіорепортаж В. Марусика з презентації книги М. Тимошика «Лишусь навіки з чужиною...»: Радіопередача. «*Рідний край*»: Перша програма Українського радіо. 2001. 26 січ. 22.30–22.45.
- «Пересаджені квіти України». *Український Голос (Канада)*. 2001. 2 лип.
- Повідомлення про поширення в Канаді книги Галини Змієнко-Сенишин «Пересаджені квіти України», автором передмови і видавцем якої є професор з Києва Микола Тимошик.
- Українська бібліотека ім. Симона Петлюри в Парижі: Хроніка діяльності. *Українська бібліотека ім. Симона Петлюри в Парижі*. 2001. № 64. С. 34.
- Звіт про доповідь перед українською громадою Парижа проф. Тимошика «Симон Петлюра й Іван Огієнко: за матеріалами українських і канадських архівів» та презентацію його книги «Лишусь навіки з чужиною...», що відбулися 19 жовтня 2001 в Українській бібліотеці ім. Симона Петлюри в Парижі.
- Подаровані книжки. *Українська бібліотека ім. Симона Петлюри в Парижі*: Інформ. бюл. 2001. Число 64. С. 46.
- Перелік книг свого авторства та упорядкування, подарованих Миколою Тимошиком Українській бібліотеці ім. Симона Петлюри в Парижі.

Ониськів М. Пересаджені квіти України. *Вільне Життя*. 2001. 22 груд.
Про зміст книги канадської журналістки і громадської діячки ді-
аспори Г. Змієнко-Сенишин «Пересаджені квіти України», упоряд-
ником, автором перемови і видавцем якої є Микола Тимошик.

2002

Копистинська І. Із вірою. *Українське Слово*. 2002. 31 січ. — 6 лют.
Про виставку праць І. Огієнка, представлену в Державному музеї
книги і друкарства та виступ на цій презентації проф. М. Тимоши-
ка про діяльність очолюваної ним Фундації з повернення спадщи-
ни цього діяча в Україні.

Ольшевська О. У центрі духовності Поділля. *Літературна Громада*
(Хмельницький). 2002. Число 1–2 (січень).

Розповідь про нові надходження видавничого проєкту «Запізні-
ле вороття», які подарував для хмельницької «Просвіти» професор
Микола Тимошик під час відвідин Поділля. Світлина професора.

Храм української душі: Книга-альбом про Народний дім «Про-
світа» у Хмельницькому з нагоди 10-річчя відновлення діяльності.
Хмельницький, 2002. 28 с.

Уміщено фото Миколи Тимошика, який неодноразово брав участь
у заходах «Просвіти», та його вітальне слово хмельницьким просві-
тянам.

Видавництво «Либідь»: книги і люди: Книга-альбом. Київ: Либідь,
2002. С. 45, 48, 58.

Уміщено фото і розповідь про Миколу Тимошика, який починав
свою видавничу діяльність у цьому видавництві завідувачем ре-
дакцією, а згодом був обраний головним редактором.

В. Ш. Крізь роки української Канади. *Український Голос—Ukrainian*
Voice (Канада). 2002. 25 берез.

Докладна розповідь про книгу А. Фігус-Ралько «Українська Ка-
нада», упорядником, автором передмови і видавцем якої є Микола
Тимошик. Додана світлина.

Це ж — газ. «Наша Віра» (Київ). 2002. Червень.

30 років від дня смерти Івана Огієнка. *Наша Віра*. 2002. №4 (кві-
тень). Публікація фрагментів книги Миколи Тимошика «Голгофа
Івана Огієнка».

Щербакова Л. Запізніле вороття Івана Огієнка. *Говорить і показує*
Україна. 2002. 18 квіт. С. 1, 11.

Про реалізацію професором Миколою Тимошиком канадсько-
українського видавничого проєкту «Запізніле вороття».

Дорошенко Ю. Огієнкове повернення з Чужини. *Столиця*. 2002. 19–25 квіт.

Про вечір-презентацію нещодавно створеної в Києві Фундації імені митрополита Іларіона (Огієнка), який провели в Київському Будинку вчителя професори Микола Тимошика та Дмитро Степовик і розповідь на ньому про роботу в канадських архівах Миколи Тимошика та видання ним досі недрукованих праць митрополита Іларіона.

Копистинська І. Запізніле вороття. *Українське Слово*. 2002. 18–24 квіт.

Розлогий звіт про презентацію в Київському Будинку вчителя канадсько-українського видавничого проекту «Запізніле вороття». «Перші три ластівки прожекту побачили світ завдяки плідній праці голів Фундації — професора Київського університету Миколи Тимошика та президента видавничої спілки “Тризуб” у Вінніпезі Анни Фігус-Ралько».

Кузьмичов Д. Твори митрополита Іларіона повертаються в Україну. *Хреціатик*. 2002. 26 квіт.

Репортаж з презентації видавничого проекту «Запізніле вороття» Фундації імені митрополита Іларіона. Цитата з головної події презентації: «Перший лауреат премії імені Івана Огієнка і дослідник його доробку, доктор філологічних наук, професор Київського університету Микола Тимошик передав Державній комісії у справах повернення культурних цінностей в Україну частину архіву митрополита Іларіона, що надійшла з Монреаля (Канада)».

Мусієнко Н. Видавництво «Наша наука і культура». *Книжковий Огляд*. 2002. № 1–2. С. 75–77.

Розповідь про перші видавничі проекти нового видавництва, яке створив професор Микола Тимошик.

Вибачення. *Книжковий Огляд*. 2002. № 1–2. С. 75.

«У №6 “Книжкового огляду за минулий рік без дозволу автора з часопису “Друкарство” була передрукована стаття М. Тимошика “Договори у видавничій справі”, чим було порушено авторське право. Редакція просить вибачення перед шановним М. Тимошиком і висловлює сподівання на плідну і взаємовигідну співпрацю».

Онкович А. Роль газети «Університет “Україна”» в реалізації стандартних правил забезпечення рівних можливостей для інвалідів. *Українська періодика: історія і сучасність*. Львів, 2002. С. 560.

«Саме викладачі кафедри складають своєрідну редакційну раду нашої газети. Серед них журналісти-професіонали, викладачі факультету Микола Тимошик...»

Тацянчык У. Журналістика не повинна апускацца да «чорнаго» узроўню. *Звязда* (Білорусь). 2002. 24 груд.

Звіт із Міжнародної науково-практичної конференції «Журналістика-2002» в Мінську та про виступ на ній професора з Києва М. Тимошика.

Літературно-книжкова критика в культурологічній періодиці: моніторинг рейтингу публікацій. *Книжник-Rewiev*. 2002. № 17.

3-поміж рейтингових — вміщена в журналі «Друкарство» стаття М. Тимошика «Книжковий сад» в очікуванні повноцвіття».

«Либідь»: засіваючи ниву зернами духовності. Інтерв'ю з М. Кургак провела Н. Регідайло. *Вісник Книжкової Палати*. 2002. № 9. С. 3–8.

Інтерв'ю заступника директора видавництва «Либідь» Марії Кургак журналу «Вісник Книжкової палати» про місце видавництва в сучасному українському книговиданні. Про М. Тимошика як колишнього працівника видавництва, зокрема, сказано: «Зовсім молодим прийшов до нас М. Тимошик, у нашому колективі відбулося його фахове становлення, він очолив головну редакцію літератури з українознавства та соціогуманітарних наук. У «Либеді» він сформувався як науковець і видавець. Нині пан Микола — професор Інституту журналістики Київського національного університету, став засновником та керівником науково-видавничого центру «Наша культура і наука»».

2003

Будинок письменників України у березні 2003. *Літературна Україна*. 2003. 6 берез.

Анонс про презентацію 12 березня видавничого канадсько-українського видавничого проекту «Запізніле вороття», яку проведе в залі НСПУ на Банковій, 2 професор Микола Тимошик.

Відзначені церковними нагородами. *Пам'ять століть*. 2003. № 3.

«28 травня 2003 р. у своїй резиденції Патріарх Київський і всієї Руси-України Філарет вручив високі церковні нагороди — ордени архістратиґа Михаїла відомим українським ученим: директору Центру українознавства, доктору історичних наук, професору Володимирі Сергійчуку і завідувачому кафедрою Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктору філологічних наук, професору Миколі Тимошику». Подано світлину нагороджених із патріархом.

Ковалевська Ю. Колапс української книжки? Інтернет ніколи не буде загрозою друкарській індустрії. *Молода Гвардія*. 2003. 5 черв.

Про М. Тимошика як експерта книговидання. Подана світлина.

Кореневич Л. Він не мислив себе поза Україною: про чотирьох велетів духу: Михайла Грушевського, Володимира Винниченка, Сергія Єфремова, Івана Огієнка. *День*. 2003. 26 лип.

Про повернення спадщини цих особистостей Україні. Про Тимошика: «Завдяки невтомній подвижницькій праці професора Миколи Тимошика вийшли в світ фундаментальні твори І. Огієнка (митрополита Іларіона)».

Василевський М. Університети Івана Огієнка. *День*. 2003. 18 жовт.
Розлога цитата з книг М. Тимошика «Лишуть навіки з чужиною...».

Вільна Н. Цей час ми наближали як могли. *Вісник-Herald* (Вінніпег, Канада). 2003. 1–15 листоп.

Огляд зусиль української інтелігенції щодо повернення чесно-го імені І. Огієнка. Зокрема, ідеться про результати проведених М. Тимошиком дослідів канадського архіву та його звернення до керівництва СБУ з приводу безпідставних спроб комуністів дискредитувати великого українця.

Борис Єльцин: «Зазвичай я прочитую 300 сторінок денно». *Книжник-Review*. 2003. № 10. С. 20.

Про відвідання Борисом Єльциним стенду України на Міжнародній книжковій виставці-ярмарку в Москві. Фото: Микола Тимошик, Борис Єльцин, Наїна Єльцина. Із диктофоном — Станіслав Бондаренко.

Василевський М. Університет Івана Огієнка. *День*. 2003. 18 жовт.

Наводяться розлогі цитати з книги М. Тимошка «Лишуть навіки з чужиною...»

2004

Цікоцкі М. За што мы уздячны журфаку. *Журналіст* (Вучэбная газета факультэта журналістыкі Белдзяржуніверсітэта). 2004. № 14–16 (снежань). С. 7.

Стаття про 60-річний ювілей факультету журналістики Білоруського державного університету. Фото професорів М. Цікоцкого та М. Тимошика з підписом: «Абмен аутографамі. Прафесар М. Цікоцкы і прафесар Інстытута Журналістыкі Кіеувскага нацыянальнага універсітэта М. Цімошык».

Стали лауреатами премії «За подвижництво у державотворенні» до Дня Соборності України. *Проскурів*. 2004. 22 січ.

Комітет заснованої 1995 року премії ім. Я. Гальчевського оголосив рішення за 2004 рік: у номінації «За наукову діяльність» звання лауреата присвоєно доктору філологічних наук, публіцисту, професору Київського національного університету імені Тараса Шевченка Миколі Тимошику.

Маліш П. Орлята отамана Гальчевського. *Колесо* (Хмельницький). 2004. 12 лют.

Звіт про урочистості в культурному центрі «Поділля», де віншувалися цьогорічні лауреати премії ім. Я Гальчевського «За подвижництво в державотворенні» М. Тимошику вручена премія в номінації «За наукову діяльність».

Купріянович Г. Про українське монашество та його подвижників. 2004. *Православний Голос Люблина* (Польща). 2004. № 14. С. 10.

Про започаткування проф. М. Тимошиком видавничої серії першовидань в Україні творів Івана Огієнка (митрополита Іларіона) «Запізніле вороття» та вихід у світ першого тому підсерії «Рукописна спадщина» — досі не друкованого твору «Українське монашество».

День української книги. *Книжковий Світ*. 2004. № 3. С. 15.

Про участь українських видавців на XVII Московській міжнародній книжковій виставці-ярмарку та презентацію на стенді від України Миколою Тимошиком власних видань з українознавчої теми.

Зеленко Т. Вічний як народ. *Проскурів*. 2004. 4 берез.

Анонс телепрограми «Українська душа» на Хмельницькому обласному телебаченні, в якій головним співрозмовником ведучої Зої Діденко буде професор із Києва Микола Тимошик.

Гуць М. Мовний портрет молоді. *Освіта*. 2004. 31 берез. — 7 квіт.

Звіт про міжнародну науково-практичну конференцію «Мовний портрет молоді», що відбулася в Інституті журналістики КНУ імені Тараса Шевченка. Напередодні конференції професор М. Тимошик подарував оргкомітету низку своїх книг, а також книг його видавництва «Наша культура і наука», які згодом вручали як призи кращим молодим доповідачам з різних університетів України.

Спеціальність «Видавнича справа та редагування» акредитовано. *Молодий журналіст* (міська газета журналістів Кременчука). 2004. № 16 (червень).

Про роботу голови експертної комісії Міносвіти професора М. Тимошика в Кременчуцькому інституті економіки та нових технологій, також читання 26–27 травня лекцій з журналістики і видавничої справи для студентів у цьому навчальному закладі. Подано дві світліни професора та витяг його відгуку із Книги почесних гостей інституту: «Майбутня українська еліта формується не лише у столичних університетах. У цьому я переконався, познайомившись із Вашим інститутом... Приємне враження справляють студенти, здебільше з української глибинки. Може, тому їхні очі випромінюють стільки теплих іскринок наповненим бажанням глибоких професійних набутків... Щиро хочеться, аби відділення «Видавнича

справа та редагування» формувало тут високий дух творчості, порядності, патріотизму».

Гуменюк А. «Турковичами живе земля вся холмська наша». *Ого*. 2004. 22 лип.

Стаття про міжконфесійні конфлікти на Холмщині. Наводяться статистичні архівні дані з книги М. Тимошика «Лишусь навіки з чужино...» про кількість замордованих українців на території Грубешівського повіту Польщі в 1944 році.

Йти неодмінно вперед: до 10-річчя науково-практичного часопису «Друкарство». *Друкарство*. 2004. №4. С. 10.

Стаття знайомить із творцями науково-популярного журналу для фахівців видавничо-поліграфічної галузі. Про М. Тимошика: «Доктор філологічних наук, професор, член національних спілок журналістів та письменників, автор низки наукових і публіцистичних праць, які (повторюючи твердження Дмитра Степовика) «сумарно виходять за межі не однієї сотні друкованих аркушів», зокрема першого в Україні підручника «Історія видавничої справи», посібника «Видавнича справа та редагування»; науковий редактор «Друкарства», лауреат премії імені Івана Огієнка».

Переможці конкурсу «Українська книга нової доби». *Друкарство*. 2004. №4. С. 69

Спеціальний диплом першого ступеня за номінаціями Асамблеї ділових кіл України в номінації «Краща книга-підручник»: Микола Тимошик. Історія видавничої справи (науково-видавничий центр «Наша культура і наука».

Чичановский А. Символизация духовных лидеров нации — явление не только распространенное, но и прогрессивное». *Педагогическая жизнь Крыма*. 2004. №2–3. С. 8–9.

Автор наводить низку прикладів із віднайденого професором М. Тимошиком в Канаді і виданого ним в Україні унікального рукопису невідомої досі книги Івана Огієнка «Тарас Шевченко», де російські революціонери ще до 1917 року цитували твори Шевченка, вважаючи його символом українського народу.

2005

Моцяк О. Зустріч, яка схвилювала душу. *Поліграфіст*. 2005. №1 (січень).

Враження про виступ професора М. Тимошика перед студентами спеціальності «Видавнича справа та редагування» в Українській академії друкарства (Львів). Із замітки: «Микола Степанович — талановитий оратор. І з перших слів промови зацікавив, захопив аудиторію.

Та це й не дивно, адже відчувалась компетентність, глибока обізнаність професора, а ще — палка любов до справи свого життя. Доля Івана Огієнка та його архіву, феномен Реймського Євангелія та рукописне диво єрусалимської землі — ось епізоди з промови професора, що, мабуть, найбільше вразили і запам'яталися студентам».

Олесева Т. Книга служіння Батьківщині. *Хрещатик*. 2005. 15 берез.

Огляд оцінок книги Олеся Силина «Народ мій є! Народ мій завжди буде!» наводяться подані проф. М. Тимошиком головні змістові особливості цієї книги.

Мініч Н. І не розквітли на могилі троянди. *Волинь* (Рівне). 2005. 22 лип.

Про «російський слід» пропаганди в головах українців, виявлені Миколою Тимошиком (Микола Данинський) під час відвідин поля бою українських козаків під Берестечком на Волині та Музею книги в Острозі.

Малишева М. Пробудження. *Педагог*. 2005. № 7 (листопад).

Про лекції М. Тимошика в Миколаївському університеті та зустрічі зі студентами.

Наукові записки Інституту журналістики. 2005. Т. 20.

На обкладинці видання вміщено портрет завідувача кафедри видавничої справи та редагування (з 2001 року) Тимошика М. С.

2006

Привітання М. Тимошика китайським студентам. *Молодіжна комунікація*: газ. кит. студентів Ін-ту журналістики Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка (кит. та укр. мовами). 2006. 22 січ.

З привітання проф. М. Тимошика: «З великою симпатією ставлюся до Китаю і китайців. Вдячний долі, що двічі дала мені можливість бути в Китаї, читати лекції, спілкуватися з вашими мудрими і добрими співвітчизниками. У нашій долі — українців і китайців — багато спільного. Творімо наше майбутнє разом. Щастя й добра Вам у новому 2006 році».

Експерти Всеукраїнського рейтингу «Книжка року»: фотоколаж. *Книжник-Review*. 2006. № 1–2. (Фото М. Тимошика).

Le Journalisme a L'Ukrainienne en marche (Українська журналістика на марші). *La Voix du Nord* (Лілля, Франція). 2006. № 19–20. 25 берез.

Фоторепортаж про зустріч в редакції газети «La Voix du Nord» французького міста Лілля делегації викладачів журналістики з України, які вивчали досвід колег у Франції. Фото М. Тимошика в складі делегації українців.

Любов між двома поколіннями. *Молодість*. 2006. 25 берез.

Подяка китайських студентів проф. М. Тимошику за допомогу у творенні їхньої газети.

Родіна Г. Кадри вирішують все. *Книжник-Review*. 2006. № 5. С. 29. (Фото обкладинок книг М. Тимошика з видавничої справи та редагування).

«Професор Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка Микола Тимошик випустив цілу лінійку видань, що забезпечують діючих і майбутніх фахівців професійною інформацією в основних секторах галузі: «Історія видавничої справи», «Книга для автора, редактора, видавця», «Видавничий бізнес». Таким чином, «Бібліотека видавця, редактора, автора», з одного боку, змальовує українську ситуацію у контексті світового книжкового процесу, з іншого — править за довідники-посібники із суто виробничих питань».

Книги київських письменників, видані в 2004–2006 роках. *Інформаційний каталог книжкових видань, виданих у 2004–2006 роках*. Київ, 2006. С. 15.

Інформація про видані книги письменника Миколи Тимошика: «Історія видавничої справи» (2004), «Видавничий бізнес: погляд журналіста, видавця, вченого» (2005), «Книга для автора, редактора, видавця» (2006).

Погрібний А. Будні і зleti столичного літературного життя. *Літературна Україна*. 2006. 12 жовт.

Згадка про здобутки столичних письменників-публіцистів, у тім числі М. Тимошика, у звітній доповіді голови Київської письменницької організації А. Погрібно на П'ятому з'їзді письменників України.

Фотоколлаж із делегатами П'ятого з'їзду українських письменників в Київському будинку художника (письменники А. Мойсієнко та М. Тимошик). *Літературна Україна*. 2006. 12 жовт.

Бондарчук К. Леонід Кльоц усім еством жадав одного — вільної України, вільного слова і думки. *Вісник Сквирщини*. 2006. 2 груд.

Про виступ Миколи Тимошика на вечорі пам'яті репресованого журналіста Леоніда Кльоца у Сквирському районному будинку культури.

2007

Переможці конкурсу на кращий підручник, посібник, монографію. *Інформаційний вісник Академії наук вищої школи України*. 2007. № 1 (52). С. 85.

Повідомлення про перемогу акад. Миколи Тимошика в конкурсі АН ВШУ на кращий підручник, посібник, монографію (перша премія в номінації «Кращий навчальний посібник» — за упорядкування, передмову та коментарі до книги Івана Огієнка «Рятування України»).

Розпорядження Президії АН ВО України (№ 7 від 7 лютого 2007 р.). *Науково-інформаційний вісник Академії наук вищої освіти України*. 2007. № 2 (53). С. 9.

З витягу: «Призначити керівником секції гуманітарних наук — Тимошика М. С.».

Литвиненко Л. Професор Микола Тимошик: «Бібліотеці університету з давнім пістетом». *Ніжинський вісник*. 2007. 24 берез.

Розповідь про земляка, який подарував Бібліотеці Ніжинського університету ім. М. Гоголя чергову партію книг зі своєї домашньої бібліотеки.

Рік Миколи Тимошика. *Книжник-Review*. 2007. С. 24–25.

Відповіді М. Тимошика з нагоди дня його народження на два запитання редакції журналу: що відбулося в житті іменитого іменинника торік і плани на власний новий рік. Подано кольоровий і фотоколаж: портрет автора та два свіжі видання серії «Запізніле вороття».

Рогнідинська Н. Кафедра видавничої справи та редагування. *Поліграфіст Тавриди* (Сімферополь). 2007. № 2 (травень). С. 3

На сторінці, що представляє кафедру видавничої справи та редагування Кримського інституту інформаційно-поліграфічних технологій Української академії друкарства, вміщено фото М. Тимошика, який читав там лекції, в колі кримських колег. Текстівка: Ділова зустріч із працівниками Кримської філії УАД. Зліва направо: директор інституту І. І. Турський, завідувач кафедри видавничої справи та редагування Інституту журналістики Київського національного університету ім. Тараса Шевченка М. С. Тимошик, директор друкарні Верховної Ради України Ю. С. Ганжуров, завідувач кафедри Н. В. Рогнідинська, декан факультету В. О. Хохлов, викладач кафедри С. В. Соломко.

Журналу «Пам'ять століть — 10 років». *Пам'ять століть*. 2007. № 2. С. 2.

З нагоди першого ювілею журналу Міністр освіти і науки України вручив нагороди кращим авторам часопису. Серед відзначених медаллю «Петро Могила» — зав. катедри видавничої справи та редагування Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка Микола Тимошик.

Туркевич В. Микола Тимошик: «Мої університети починалися в Данині». *Ніжинський вісник*. 2007. 21 квіт.

Нарис київського журналіста про колишнього данинця під рубрикою «До 90-річчя «Ніжинського Вісника».

Долганова Л. У душі повинні бути Бог і Україна. *Освіта України*. 2007. 30 квіт.

Про презентацію видавничого проєкту «Запізніле вороття» на пленарному засіданні Академії педагогічних наук. Вміщено фото М. Тимошика.

Миронюк Д. «Слово» Симона Петлюри. *Ва-Банк*. 2007. 3 трав.

У розлогій статті про журналістську діяльність Симона Петлюри є розділ «Учитель», присвячений М. Тимошику, як колезі і вченому, який вивів автора на актуальну дослідницьку тему з петлюріани.

Шкрібляк М. Сторічне «Слово». *Ва-Банк*. 2007. 31 трав.

Про книгу Д. Миронюка «Симон Петлюра — редактор «Слова»» та вплив на автора наукового керівника його кандидатської дисертації — професора М. Тимошика у виборі дослідницьких пріоритетів.

Бабенко Ю. Повертатися ніколи не пізно. *Педагог*. 2007. № 3 (квітень).

Про презентацію видавничого проєкту «Запізніле вороття» в Миколаївському державному університеті ім. В. Сухомлинського. Вміщено фото М. Тимошика.

Краще пізно, ніж ніколи: У Чернівецькому університеті ім. Ю. Федьковича відбулася презентація видавничого проєкту «Запізніле вороття». *Чернівці*. 2007. 1 черв.

«Запізніле вороття». *Ва-Банк*. 2007. 24 трав. С. 1, 3.

Фоторозповідь про презентовану М. Тимошиком у Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича творчу спадщину І. Огієнка. Вміщено два фото промовця.

Максимець М. Автографи радості і печалі. *Ва-Банк*. 2007. 14 черв.

Розлоге цитування спогаду Миколи Тимошика про редактора чернівецької газети «Радянська Буковина» Володимира Пелеха, вміщене в книзі «Під тягарем подвійної моралі».

Дмитренко Л. Чому канадці не віддають архів митрополита Іларіона. *Версії*. 2007. 8 черв.

Репортаж із презентації в Чернівцях наукового і творчого доробку колишнього редактора газети «Молодий Буковинець» М. Тимошика.

Штрих із професорської біографії. *Версії*. 2007. 8 черв.

Про Миколу Тимошика періоду його редакторства в газеті «Молодий Буковинець» та в секторі преси ЦК ЛКСМУ та стосунки з підлеглими тодішнього секретаря ЦК ЛКСМУ з ідеології Петра Симоненка.

Пасічник А. Микола Тимошик у Хмельницькому. *Проскурів* (Хмельницький). 2007. 10 жовт.

Про лекцію для студентів Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії та презентацію видавничого проєкту «Запізніле вороття» в цьому обласному центрі. Фото промовця.

«Народний дім, які святі слова...». *Проскурів*. 2007. 18 жовт.

Про виступ М. Тимошика на урочистостях із нагоди 15-річчя Народного Дому «Просвіта» в Хмельницькому.

Наша літературна мова. *Дивослово*. 2007. № 10. С. 45–47.

Уривок з книги І. Огієнка Редакція журналу висловлює вдячність професору Тимошику за надсилання низки виданих ним книг цього автора, які активно цитуються на шпальтах цього часопису.

Слободянюк Т. «Світи, світи ясно». *Подільські Вісті*. 2007. 19 жовт.

Газета цитує слова з виступу М. Тимошика на зібранні просвітян у Хмельницькому: «Українська інтелігенція нині ще не здобула духовної висоти українства зразка ХІХ ст., яке в умовах жорстокого імперсько-московського тиску народжувало «Просвіти», аби не лише навчати українців рідної мови, а насамперед утверджувало в суспільстві дух нації, аби Україна ставала українською, аби з тоталітарного попелища відродилася гідно і потужно українська мова»

Лиходень Т. Почесний професор університету. *Кам'янець-Подільський вісник*. 2007. 9 листоп. Друк. за вид.: *Студентський меридіан*: Газ. Кам'янець-Подільського держ. ун-ту. 2007. 16 листоп.

Про церемонію нагородження М. Тимошика в Кам'янці-Подільському званням почесного професора Кам'янець-Подільського університету ім. І. Огієнка.

Сохацька Є. Огляд подій Огієнківського року. *Дивослово*. 2007. № 12. С. 45–48.

Йдеться про низку заходів щодо промоції імені Огієнка в Україні, до проведення яких упродовж року був причетний професор М. Тимошик. Зокрема, перелічені міста, де він побував з презентацією видавничого проєкту «Запізніле Вороття»: Миколаїв, Черкаси, Умань, Чернівці, Тернопіль, К-Подільський.

Історія Академії наук вищої освіти України (1992–2007). За ред. М. І. Дубини. Київ: Вид-во АН ВО України, 2007. 221 с.

Інформація про діяльність академіка Тимошика М. С., втім числі і на посаді віце-президента АН ВОУ. Подано світлину академіків відділення масової комунікації (крайній ліворуч — М. Тимошик).

2008

Миرونюк Д. Видатні буковинці: Хто вони? *Ва-Банк*. 2008. 17 січ. С. 1–2.

Про підсумки голосування в просвітницькому проєкті «Видатні буковинці», проведеного під егідою чернівецького представництва громадської організації «Опора» та Press.cv.ua. Мета проєкту — визначення списку видатних буковинців, які здійснили вагомий внесок в історію, культуру, науку, економіку краю та принесли славу Буковині. У списку «Видатні Буковинці», що склав 10 чоловік, прізвище М. Тимошика значиться дев'яте (після В. Івасюка, О. Кобилянської, Н. Яремчука, І. Миколайчука, Ю. Федьковича, С. Ротару, А. Яценюка, Й. Главки).

Серед десяти видатних буковинців є троє сучасників — Софія Ротару, Арсен Яценюк та професор, журналіст Микола Тимошик. *Інформагенція ЗІК*. 2008. 18 січ.

Повідомляються результати просвітницького проєкту ВГО Громадська організація «Опора» — «Видатні буковинці», який мав не меті визначити список видатних буковинців, які здійснили вагомий внесок в історію, культуру, економіку краю та принесли славу Буковині.

Гриджук І. Василеве слово від духу Підгірянки. *Народна Воля*. 2008. 25 січ.

У фотонарісі про директора музею Марійки Підгірянки в білих Ославах Василя Левицького вміщено фото героя нарису із професором Інституту журналістики КНУ Миколою Тимошиком.

Щербата І. Вірний Богові і Україні. *Молодь України*. 2008. 31 січ. — 4 лют.

Про виступ професора М. Тимошика на відкритті в Музеї книги і друкарства в Києві виставки, присвяченій пам'яті книгознавця Ю. Пеленського. Фото промовця.

Майстер-клас Миколи Тимошика «Уроки журналістики і редакторства в європейському контексті» в Чернівцях. *Ва-Банк*. 2008. 2 жовт.

Анонс події, що відбувалася 8–9 жовтня в Червоній залі Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича.

Семенець О. Лекції професора М. С. Тимошика. *Факультет філології та журналістики КДПУ: Сайт*. 2008. 7 трав. URL: www.ff-kspu.at.ua/news/2008-5-7-3 (дата звернення: 17.01.2022).

Про особливу методику викладання професором журналістських дисциплін у Кіровограді. Професора М. Тимошика добре знають і шанують студенти. З його підручників та безпосередніх зустрічей з відомим науковцем майбутні видавці й редактори засвоїли сфор-

мультимедійні й обґрунтовані ним три основоположні принципи журналістики — три «п»: професіоналізм, порядність, патріотизм, — які стали чіткими орієнтирами їх нинішньої та майбутньої професійної діяльності.

2009

Ониський М. Отримав я такого листа. *Вільне Життя*. 2009. 16 січ.

Дописувач до редакції наводить розлогий лист проф. М. Тимошика та його уточнення до публікацій цієї газети про вихідців з тернопільля — відомих діячів на еміграції Анну Фігус-Ралько та Галину Змієнко-Сенишин, а також молодого дослідника Тараса Гринівського.

Осадчий В. Журналістика і письменник. *Літературна Україна*. 2009. 12 берез.

Про виступ М. Тимошика на засіданні творчого об'єднання публіцистів Київської НСПУ на тему «Журналістика і письменник».

Родик К. Франко і «Книжка року». *Україна Молода*. 2009. 29 серп.

Про вручення диплому лауреата премії ім. І. Франка в номінації «За кращу наукову роботу в інформаційній сфері» професорові М. Тимошику за книгу «Історія видавничої справи» під час церемонії відкриття V Міжнародної книжкової виставки-ярмарку в Києві (фото лауреата).

Визначили лауреатів премії ім. І. Франка. *ЛітАкцент*. 2009. 19 черв. URL: <http://litakcent.com/2009/06/19/vyznachyly-laureativ-premiji-im-ifranka/> (дата звернення: 17.01.2022).

Виклад рішення Комітету з премії Івана Франка про лауреатів за 2009 рік. М. Тимошик — лауреат премії у номінації «За кращу наукову роботу в інформаційній сфері» за книгу «Історія видавничої справи».

Лауреати премії імені І. Франка. *Літературна Україна*. 2009. 17 груд.

Розповідь про творчий доробок лауреата Миколи Тимошика.

2010

Джерельний В. Бережимо все своєрідне. *Відродження*. 2010. 23 квіт.

Розповіді про лауреатів премії ім. І. Огієнка та світлина трьох з них — Василя Сташука, Миколи Тимошика, Василя Кобця.

Бай Н. Нагорода за велику працю. *Українське Слово*. 2010. 3–13 лип.

Репортаж про вручення в Київській Православній Богословській Академії професорові М. Тимошику міжнародної премії Фондації родини Воскобійників (США). Вміщено два фото.

Демчук Б. Рідна мова. *Вісник-Herald* (Канада). 2010. № 10 (жовтень).

Рецензія на упорядкований та виданий М. Тимошиком з його передмовою та науковими примітками черговий том бібліотечної серії «Запізніле вороття» — «Рідна Мова».

2012

Лубчак В. Презентували «Запізніле вороття». *Вісник Таврійської Фундації*. Київ; Херсон: Просвіта, 2012. Вип. 8. С. 208–209.

Докладна розповідь про перебування в Херсоні Миколи Тимошика та його презентаційні вступи в кількох осередках. Зокрема в конференц-залі Херсонського державного університету перед студентами-філологами та журналістами, в Херсонській обласній науковій бібліотеці перед творчою інтелігенцією краю.

Смірнова Г. Огієнківський дух доноситься з Канади. *Подільянин*. 2012. 9 листоп.

Розповідь про приїзд до Кам'янця-Подільського київського професора Миколи Тимошика та канадського гостя отця Богдана Демчука і проведену ними презентацію чергових томів бібліотечної серії «Запізніле вороття» в тамтешньому університеті.

Сохацька Є. Зустріч з Огієнкознавцями. *Студентський меридіан*. 2012. 30 листоп.

Про зустріч професора Миколи Тимошика та його гостя з Канади о. Богдана Демчука в актовій залі Кам'янець-Подільського державного університету зі студентами та викладачами та нагоди 130-річчя від дня народження першого ректора цього університету І. Огієнка. Три фото. Наводиться запис М. Тимошика у «Книзі вражень відвідувачів Центру огієнкознавства»:

«З хвилюванням і радістю заходжу до Центру огієнкознавства Огієнкового університету. Тут — дух Огієнка, його одержимість, наукова потуга, надія і прагнення творити. Тут завжди черпаю нові ідеї, підзаряджаюся позитивною енергетикою. Широ вдячний професорці Є. І. Сохацькій за те, що центр діє, об'єднує довкола себе однодумців і небайдужих дослідників. Вірю в майбутнє цього університетського підрозділу. Перекоаний у його потрібності не лише для Кам'янця-Подільського, а й для України. 02.11.2012».

Житнюк Т. З Україною в серці. *Студентський меридіан*. 2012. 30 листоп.

Враження студентки від прес-конференції професора М. Тимошика та канадського священика о. Б. Демчука в Кам'янці-Подільському.

2013

А все починалося з Буковини. *Ва-Банк*. 2013. 17 січ.

Вітальне слово і коротка біографія буковинського періоду життя журналіста Миколи Тимошика з нагоди його дня народження від імені колективу чернівецької газети «Ва-Банк»: «Вперше про себе як журналіста і публіциста він заявив саме на Буковині. У газетах «Радянська Буковина» «Молодий Буковинець» країни сповна відчули неординарний стиль вкладу матеріалу, філософський підхід до буденних речей».

Цимбалюк М. Про святість найбільшу. *Слово Просвіти*. 2013. 24–30 січ.

Про урочисте зібрання і презентацію в Брусилівському районному будинку культури 15-го тому видавничого проєкту Миколи Тимошика із серії «Запізніле вороття» — книги Огієнка «Містечко Брусилів та його околиці».

Загній Т. Літщоденник. *Літературна Україна*. 2013. 24 січ.

Про представлення М. Тимошиком мешканцям Брусилівського району віднайденого ним у київських архівах рукопису книги «Містечко Брусилів та його околиці».

Лубчак В. Книжки Івана Огієнка з'являться в Інтернеті: Видавець 15-ти томів митрополита Микола Тимошик переконаний, що цим він виконає заповіть автора. *День*. 2013. 25–26 січ.

Про реалізацію Миколою Тимошиком канадського-українського проєкту «Запізніле вороття». Два фото.

Шакура Ю. «Запізніле вороття» у Прилуках. *Прилуччина*. 2013. 22 лют.

Про зустріч студентів Прилуцького гуманітарно-педагогічного коледжу ім. І. Франка з професором М. Тимошиком та його книжками.

Мороз Ф. Талант із Чернігівщини. *Град Прилуки*. 2013. 6 берез.

Про презентацію М. Тимошиком у Прилуках свого проєкту «Запізніле вороття».

Демчук Б. Служити народові — то служити Богові. *Український Голос — Ukrainian Voice* (Канада). 2013. 25 берез.

Рецензія на упорядкований та виданий М. Тимошиком з його передмовою та науковими примітками черговий том бібліотечної серії «Запізніле вороття».

Це ж — у журналі «Православний Вісник» (Київ). 2013. №4 (квітень). С. 48.

Це ж — у газеті «Вісник-Herald» (Канада). 2013. №9 (вересень).

Це ж — у газеті «Універсум» (орган Житомирського університету ім. І. Франка). 2013. №5–6 (трав.-черв.).

Лубчак В. 48 годин драйву: У Києві триває Перший фестиваль мол-
лодих ректорів-видавців. *День*. 2013. 12–13 квіт.

Про особливості різноманітної дводенної програми цієї культур-
но-просвітницької акції, що проводиться на базі КНУКІМу, корес-
пондентові газети «День» розповів організатор заходу професор
Микола Тимошик. Є світлина.

Джулай Д. У Житомирі нагородили лауреатів Огієнківської пре-
мії. *Літературна Україна*. 2013. 25 квіт.

Серед тих, хто вручав нагороди, — Микола Тимошик. Він подару-
вав також усім новим лауреатам свіжі видання творів І. Огієнка із
серії «Запізніле вороття» — «Містечко Брусилів та його околиці» та
«Служити народові — то служити Богові».

Новообрані керівні органи ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка.
Слово Просвіти. 2013. 19–25 верес.

Новий член Головної Ради від представників творчої інтеліген-
ції, науковців, письменників, громадських діячів — професор Ми-
кола Тимошик.

Тимофійчук Х. ЧНУ зустрів гостей з далекої Канади та славної
столиці — Києва. *Ва-Банк*. 2013. 24 жовт.

Докладна розповідь про заходи з дводенного перебування в Чер-
нівцях колишнього чернівецького журналіста, а нині професора з
Києва Миколи Тимошика та його духовного побратима з Канади —
протоієрея отця Богдана Демчука: лекція для студентів-журналіс-
тів, прес-конференція для журналістів крайових газет, презентації
привезених гостями книг, відвідання театру, поїздка на батьківщи-
ну В. Стефаника на Снятинщину.

Карий В. Святилище української книги: Снятинщину відвідали
відомі видавці. *Голос Покуття*. 2013. 8 листоп.

Про перебування в Снятині та Русовій проф. М. Тимошика та йо-
го канадського колеги отця Богдана Демчука. Світлина на першій
шпальті з такою текстівою: видавець та історик Микола Тимошик,
видавець із Чернівців Дарина Максимець, журналіст із Канади Бо-
гдан Демчук та директор музею культури і книги Покуття Володи-
мир Карий.

Літщоденник. 7 листопада. *Літературна Україна*. 2013. 14 листоп.

Замітка про літературно-мистецький вечір «Мова — душа нації»
в Чернігові. Головним промовцем став уродженець села Данина Ні-
жинського району, письменник, журналіст, публіцист, доктор філо-
логічних наук Микола Тимошик. У мультимедійній формі він пре-
зентував чернігівцям 11 своїх українознавчих книжок та 16 томів
канадсько-українського проекту «Запізніле вороття», де виступає

упорядником, автором передмов, коментарів і видавцем. Київський гість подарував обласній науковій бібліотеці ім. В. Короленка першу партію своїх книжок із власної домашньої бібліотеки, заснувавши цим майбутній «Книжковий фонд професора Тимошика» у головній на Придесенні публічній книгозбірні.

О'Лір О. Україна віддала останню шану Ігореві Качуровському. *Літературна Україна*. 2013. 12 груд.

У репортажі про цю подію подається фрагмент виступу проф. М. Тимошика на мітингу у Крутах.

Консультація з професором М. Тимошиком. *З Кобзарем у серці*. Упоряд. О. Шарапа, В. Мельниченко. Черкаси: Брама-Україна, 2013. С. 183.

У присвячені 200-літтю від дня народження Тараса Шевченка книзі з історії видання творів пророка української нації вміщено низка кольорових світлин тих, хто причетний до цієї справи. Світлина професора М. Тимошика фіксує його в момент бесіди з директоркою музею «Кобзаря» в Черкасах Ольгою Шарапою.

2014

Демчук Б. Ідеологія Української церкви. *Вісник-The Herald* (Канада). 2014. № 2.

У рецензії на нову книгу серії «Запізніле вороття» йдеться про зміст книги та працю упорядника і автора передмови М. Тимошика. Подана світлина обкладинки книги.

«Спільної «руської» мови ніколи не було — це політична брехня московської пропаганди»: Микола Тимошик презентував львів'янам проект «Запізніле вороття» — про гідну подиву творчість Івана Огієнка. *Свобода* (Київ). 2014. 9–15 жовт. С. 12.

Брагінець С. Нагорода з рук патріарха Філарета. *Літературна Україна*. 2014. 11 груд.

У приміщенні центру дозвілля «Листопад» (м. Полтава) Святійший патріарх Київський і всієї Русі-України вручив премію Української православної церкви Київського патріархату імені преподобного Паїсія Величковського відомому науковцю, укладачеві та видавцеві багатотомника творів митрополита Іларіона (Івана Огієнка) професорові з Києва Миколі Тимошику (в номінації «Наука»).

2015

Микола Тимошик — лауреат премії імені Русової. *Літературна Україна*. 2015. 12 лют.

«Діяльність нинішнього лауреата важко переоцінити і на педагогічній ниві, і в його системній праці з повернення творчої спадщини Івана Огієнка в Україну. Зусиллями Миколи Тимошика вже видано цілий корпус текстів І. Огієнка. Написав він і низку цікавих досліджень про видатного українця».

Професор університету Поплавського став лауреатом премії імені Софії Русової. *Українська літературна газета*. 2015. 6 лют.

Про визнання М. Тимошика лауреатом премії ім. Софії Русової.

Лизанчук В. Що то за адміністративна позиція без національної сутності? *Слово Просвіти*. 2015. 30 квіт. — 6 трав.

Розлогий відгук на статтю М. Тимошика «Нашим університетам не потрібні особистості: Ректор Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка не продовжив контракт із професоркою, яка протягом багатьох років боролася за присвоєння вишу цього імені» (в «Слові Просвіти» від 2 квітня ц. р.) та безкомпромісну позицію автора цієї статті в боротьбі за Огієнкову правду.

Демчук Б. Любімо свою Українську церкву. *Вісник-The Herald* (Канада). 2015. 21 серп.

У рецензії на нову книгу серії «Запізніле вороття» йдеться про зміст книги та працю упорядника і автора передмови М. Тимошика. Подана світлина обкладинки книги.

Ліга меценатів нагородить кращих письменників, пропагандистів і добровольців. *Національна спілка письменників України*: Сайт. 2015. 21 серп. URL: <https://nspu.com.ua/anonsi/liga-metsenativ-nagorodit-krashchikh-pismennikov-propagandistiv-i-dobrochintiv/> (дата звернення: 18.01.2022).

25 серпня о 14:00 год. у Бібліотеці Національного музею літератури України відбудеться вручення літературно-мистецьких премій Ліги українських меценатів за 2015 рік. Лауреатом премії ім. Софії Русової став Микола Тимошик (Київ).

Демчук Б. У пам'ять митрополита Василя Федака. *Свобода* (США). 2015. 21 серп.

Огляд нового випуску серії «Запізніле вороття» — книга І. Огієнка «Любімо свою українську церкву» (з канадських архівів митрополита Іларіона (Огієнка), яку здійснює як упорядник, автор передмов і видавець М. Тимошик). Подана світлина обкладинки книги.

Ця ж публікація — у газеті «Новий Шлях» (Канада).

Тимошик М. В Італії відбулась презентація видання Миколи Тимошика «Українська книга і преса в Італії». *Національна спілка письменників України*: Сайт. 2015. 27 серп. URL: <https://nspu.com.ua>

/novini/v-italiji-vidbulas-prezentatsiya-vidannya-mikoli-timoshika-ukrajinska-kniga-i-presa-v-italiji/ (дата звернення: 18.01.2022).

До інформаційного повідомлення про італійський тур-презентацію нової книги додано також добірку зібраних під час цієї поїздки репортерських нотаток професора Тимошика про добротворчий слід, який залишили в різні часи українці на Апеннінах на ниві літератури, культури та науки.

Карпенко Г. Професор навчив студентів найголовнішому — ніколи не втрачати інтересу до життя. *Вісник Переяславщини*. 2015. 16 листоп.

2016

The Association of Ukrainians in Great Britain. Запрошуємо: Микола Тимошик. «Запізніле вороття». *Українська Думка—Ukrainian Thought* (Велика Британія). 2016. 2 квіт.

Демчук Б. Вийшла монографія митрополита Іларіона. *Свобода* (США). 2016. 17 черв.

Курляк Ф. До ювілею Союзу Українців у Великій Британії: Наукова конференція СУБ. *Українська Думка — Ukrainian Thought* (Велика Британія). 2016. 12 листоп.

2017

Гарачковська О. Наукова спадщина Івана Огієнка в рецепції Миколи Тимошика. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта. Серія філологічна*. 2017. Вип. 14. С. 57–62.

Сидір Кізін і Микола Тимошик — в етері каналу «Житомир» (про серію презентацій книг Миколи Тимошика на Житомирщині. *Рупор Житомира*: Громадсько-політичний портал міста. 2017. 1 груд. URL: <http://ruporzt.com.ua/new/105213-sidr-kzn-mikola-timoshik-v-eter-kanalu-zhitomir.html> (дата звернення: 18.01.2022).

У Житомирі відбулась презентація книг Миколи Тимошика про Івана Огієнка. *Рупор Житомира*: Громадсько-політичний портал міста. 2017. 1 груд. URL: <http://ruporzt.com.ua/fotoreportazhi/105212-u-zhitomir-vdbulas-prezentatsiya-knig-mikoli-timoshika-pro-vana-ogiyenka-foto.html> (дата звернення: 18.01.2022).

Презентація дослідження Миколи Тимошика «Село» у 2 томах. *Національна спілка письменників України*: Сайт. 2017. 23 листоп. URL: <https://nspu.com.ua/anonsi/prezentatsiya-doslidzhennya-mikoli-timoshika-selo-u-2-tomakh/> (дата звернення: 18.01.2022).

Масловська С. Публіцист Микола Тимошик зустрівся з просвітянами. *Свобода* (США). 2017. 24 листоп.

2018

Карабович Т. «Запізніле вороття спадщини митрополита Іларіона». *Наше Слово* (Польща). 2018. 29 квіт.

Розповідь про приїзд професора Миколи Тимошика до Люблина та презентацію там видавничого проєкту «Запізніле вороття», в основі якого видані під маркою Фундації імені митрополита Іларіона 20 томів недрукованих досі його праць із канадського архіву.

Творчий вечір Миколи Тимошика. *Хвиля Десни*. 2018. 24 листоп. URL: <http://hviyla.com/news/culture/tvorchyi-vechir-mykoly-tymoshyka.html> (дата звернення: 18.01.2022).

Книжкові дарунки для публічних бібліотек Києва. *Публічна бібліотека імені Лесі Українки*: Сайт. 2018. 8 серп. URL: <http://lucl.kiev.ua/index.php/1873-knyzhkovi-darunky-dlia-publichnykh-bibliotek-kyieva> (дата звернення: 18.01.2022).

2300 вибраних мудрих думок про книгу і читання. Упоряд. Г. Голиш. Черкаси: Вертикаль, 2018. С. 224.

Наводиться вислів про книгу М. Тимошика — ученого, журналіста, публіциста, літературного критика, видавця: «Книга завжди була й залишається отим одухотвореним і живильним джерелом, яке постійно плекало інтелектуальний потенціал кожної нації, отим мудрим і толерантним провісником Просвіти і Знань, Справедливості і Добра, який завжди спонукав народ думати, піднімаючи його з колін».

Тимошик Микола. *Публічна бібліотека імені Лесі Українки*: Сайт. 2018. 6 серп. URL: <https://lukl.kyiv.ua/pro-biblioteky/tymoshyk-mykola-129/> (дата звернення: 17.01.2022).

2019

Оголошено короткі списки номінантів Шевченківської премії. *Українська літературна газета*. 2019. 4 січ.

У номінації «Публіцистика, журналістика»: Микола Тимошик — документально-публіцистичні книги «Село», «Його бій за державність», «Українська книга і світ».

Чорна С. Лавреатами Народної Шевченківської премії стали письменник, бандурист і художниця. *Голос України*. 2019. 23 трав.

Про вручення професорові М. Тимошику премії біля пам'ятника Т. Шевченку в Києві 22 травня в рамках урочистого відкриття Всеукраїнського Шевченківського свята «В сім'ї вольній, новій» Народ-

ної Шевченківської премії. Вміщено фото лауреатів: письменника М. Тимошика та художниці М. Соченко.

Лавреати Народної Шевченківської премії (про вручення М. Тимошику Народної Шевченківської премії). *Хвиля Десни*. 2019. 26 трав. URL: <http://hvilya.com/news/culture/lavreaty-narodnoi-shevchenkivskoi-premii.html> (дата звернення: 18.01.2022).

Тимошик став лауреатом Народної Шевченківської премії. *Буквоід*. 2019. 27 трав. URL: <http://bukvoid.com.ua/events/premii/2019/05/27/151600.html> (дата звернення: 18.01.2022).

2020

Найда О. Запізніле вороття Івана Огієнка. Про презентацію в Ніжинському університеті ім. М. Гоголя Огієнкіани Миколи Тимошика. *Хвиля Десни*. 2020. 2 берез. URL: <http://hvilya.com/news/culture/zapiznile-vorottya-ivana-ogiyenka.html> (дата звернення: 18.01.2022).

Куліда С. Цвинтар забутих письменників (Павло Автомнонов) *Українська літературна газета*. 2020. 17 квіт. URL: <https://litgazeta.com.ua/articles/tsvyntar-zabutykh-pysmennykiv-pavlo-avtomonov/> (дата звернення: 18.01.2022).

2021

Дацюк Г. Правда про вигоду не дбає. До 65-річчя Миколи Тимошика. *Українська літературна газета*. 2021. 15 січ. URL: <https://litgazeta.com.ua/articles/halyna-datsiuk-pravda-pro-vyrodu-ne-dbaie/> (дата звернення: 18.01.2022).

Голиш Г. Відомий учений та публіцист — наш дарувальник. *Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького*: сайт. 2021. 13 квіт. URL: <http://biblioteka.cdu.edu.ua/index.php/8-novyny/668-vidomyi-uchenyi-ta-publitsyst-nash-daruvalnyk.html> (дата звернення: 18.01.2022).

«Початок цього тижня для нашої книгозбірні ознаменувався черговим цінним поповненням книжкових фондів. Цього разу щедрий дарунок ми отримали від відомого українського вченого, журналіста, письменника М. С. Тимошика». Вміщено також три світлини та докладна розповідь про дарувальника.

Бобрик Д. (Не)жіноча справа. *Український дім*. 2021. Число 2. С. 4.

Гаврилюк С. Бібліотека поповнилася книгами. *Вісті Ковельщини*. 2021. 4 листоп.

ДЕ ДРУКУВАЛИСЯ ПРАЦІ МИКОЛИ ТИМОШИКА АБО ПРО НЬОГО

В Україні

ГАЗЕТИ ТА ЖУРНАЛИ

- Аграрний Тиждень (*інформ.-аналіт. журн., Київ*)
Актуальні питання PR та журналістики (*наук. журн., Київ*)
Берегиня (*літ. журн., Київ*)
Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія
(*наук. журн., Київ*)
Бібліотечний Вісник (*інформ. бюл., Київ*)
Бібліотечний Форум України (*журнал, Донецьк*)
Будівник Комунізму (*газета, Глибока, Чернівець. обл.*)
Буковина (*газета, Чернівці*)
Буковинський Журнал (*Чернівці*)
Бюлетень Українського Біблійного Товариства (*Київ*)
Ва-Банк (*газета, Чернівці*)
Велетень науки (*період. наук. зб. Кам'янець-Поділ. університету*)
Версії (*газета, Чернівці*)
Веселочка (*журнал, Київ*)
Вечірні Чернівці (*газета*)
Вечірній Київ (*газета*)
Відродження (*газета, Брусилів, Житомир. обл.*)
Вісник Житомирського педагогічного університету (*наук. журн.*)
Вільне Життя (*газета, Тернопіль*)
Вісник ІМК (*газета, Чернігів*)
Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Журналістика (*наук. журн.*)
Вісник Київського університету. Серія: Журналістика (*наук. журн.*)
Вісник Київського університету. Серія: Історико-філологічні науки
(*наук. журн.*)
Вісник Книжкової Палати (*наук. журн., Київ*)
Вісник КНУКіМ. Серія: Соціальні комунікації (*наук. журн., Київ*)
Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика (*наук. журн.*)
Вісник Надзбруччя (*газета, Гусятин, Тернопіл. обл.*)
Вісник Одеського національного університету. Серія:
Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство
(*наук. журн.*)
Вісник Переяславщини (*Переяслав, Київ. обл.*)

- Вісник Сквирщини (газета, Київ. обл.)
Вісник Таврійської Фундації (Інформ. бюл., Київ-Херсон)
Вісті (газета, Ніжин, Чернігів. обл.)
Вісті з України (газета, Київ)
Вісті Ковельщини (газета, Волинс. обл.)
Волинь (газета, Рівне)
Всесвіт (журнал, Київ)
- Галицький Вісник (газета, Борців, Тернопіл. обл.)
Гарт (газета, Чернігів)
Говорить і показує Україна (газета, Київ)
Голос Покуття (газета, Снятин, Івано-Франків. обл.)
Голос Православ'я (газета, Київ)
Голос України (газета, Київ)
Град Прилуки (газета, Прилуки, Чернігів. обл.)
Громадська Думка (газета, Кривий Ріг, Дніпропетров. обл.)
- 20 хвилин (газета, Миколаїв)
20 хвилин (газета, Тернопіль)
День (газета, Київ)
Держава і Регіони (наук. журн., Запоріжжя)
Деснянка Вільна (газета, Чернігів)
Деснянська Правда (газета, Чернігів)
Дзеркало Тижня (газета, Київ)
Дивослово (газета, Київ)
Діалог: Медіастудії (зб. наук. пр. Одес. нац. ун-ту ім. І. Мечникова)
Дніпро (журнал, Київ)
Друг Читача (газета, Київ)
Друкарство (журнал, Київ)
Друк і Книга (журнал, Київ)
Духовна Нива (газета, Рівне)
- Європа-Центр (журнал, Київ)
- Жива Вода (газета, Київ)
Житичі (журнал, Брусилів, Житом. обл.)
Житомирський Вісник (газета)
Журналістика. Лінгвістика. Дидактика (наук. журн., Полтава)
Журналістика: преса, радіо, телебачення (наук. зб. Київ. держ. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, Київ)
Журналіст України (журнал, Київ)
- Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника (наук. зб.)
Збірник праць Науково-дослідного центру періодики (наук. зб., Львів)

- Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства
(*наук. зб., Львів*)
Злагода (*газета, Київ*)
Зориле Буковиней (*газета, Чернівці*)
Зоря Вечорова (*журнал, Комінтернівське, Одес. обл.*)
Зоря Полісся (*газета, Радомишль, Житом. обл.*)
Зоря Полтавщини (*газета*)
- Іван Огієнко і сучасна наука та освіта (*наук. зб., Кам'янець-Подільський*)
Імідж і репутація: історія, сучасність, тренди майбутнього
(*наук. зб., Київ*)
Імідж сучасного педагога (*наук. зб., Полтава*)
Інформаційний вісник Академії наук вищої освіти України (*Київ*)
Історико-літературний журнал Одеського національного
університету ім. І. Мечникова (*Одеса*)
Історичний Календар (*Київ*)
- Кам'янець-Подільський Вісник (*газета*)
Київська Правда (*газета*)
Київська Старовина (*журнал*)
Київський Університет (*газета*)
Книга і преса в контексті культурно-історичного розвитку
українського суспільства (*зб. наук. пр., Львів*)
Книжковий Клуб (*журнал, Київ*)
Книжковий Огляд (*журнал, Київ*)
Книжник-Review (*журнал, Київ*)
Колесо (*газета, Хмельницький*)
Коментарі (*дод. до тижневика «Kyiv-Weekly»*)
Комсомольское Знамя (*газета, Київ*)
Комсомольський Гарт (*газета, Чернігів*)
Комунікаційні технології (*Київ*)
Кримська Світлиця (*газета, Київ*)
Критика (*журнал, Київ*)
Культура і Життя (*газета, Київ*)
- Ленінець (*газета, Київ*)
Ленінська Зоря (*газета, Лубни*)
Ленінським Шляхом (*газета, Новоселиця, Чернівець. обл.*)
Летичівська Газета (*Летичів, Хмельниц. обл.*)
Літературна Громада (*газета, Хмельницький*)
Літературна Україна (*газета, Київ*)
Літературний Чернігів (*журнал*)
Людина. Комп'ютер. Комунікація (*наук. зб., Львів*)
- Маяк (*газета, Корюківка, Чернігів. обл.*)
Минуле і сучасне Волині та Полісся (*наук. зб., Луцьк*)

- Міжнародна Освіта (газета, Київ)
Молода Гвардія (газета, Київ)
Молодий Буковинець (газета, Чернівці)
Молодий Журналіст (газета, Київ)
Молодий Журналіст (газета, Кременчук, Полтав. обл.)
Молодіжна комунікація (газета, Київ)
Молодість (українськомовна газета китайських студентів Ін-ту журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, Київ)
Молодь України (газета, Київ)
Молодь Черкащини (газета)
Моя Україна (газета, Київ)
- Наддністрянська Правда (газета, Кельменці, Чернівець. обл.)
Народна Воля (газета, Надвірна, Івано-Франків. обл.)
Народна Газета (Київ)
Науковий вісник АН ВШУ (Київ)
Наукові записки Академії наук вищої освіти України (Київ)
Наукові записки Інституту журналістики (Київ)
Наукові записки Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Наукові записки Української академії друкарства (Львів)
Наукові читання Інституту журналістики Київського національного ун-ту імені Тараса Шевченка
Наша Віра (газета, Київ)
Наше Життя (газета, Бобровиця, Чернігів. обл.)
Наш Український Дім (журнал, Ніжин, Чернігів. обл.)
Незалежність (газета, Чернівці)
Ніжинський Вісник (газета, Чернігів. обл.)
Нова Волинь (газета, Рівне)
Нова Доба (газета, Бучач, Тернопіль. обл.)
Носівські Вісті (газета, Чернігів. обл.)
- Образ (наук. журн., Київ)
Ого (газета, Рівне)
Освіта (газета, Київ)
Освіта України (газета, Київ)
Отчий Поріг (газета, Чернігів)
- Палітра Друку (журнал, Львів)
Памолодь (газета, Київ)
Пам'ять Століть (журнал, Київ)
Педагог (газета Миколаївського держ. ун-ту ім. В. Сухомлинського)
Педагогическая жизнь Крыма (Сімферополь)
Перемога (газета, Фастів, Київ. обл.)
Під прапором Леніна (газета, Ніжин, Чернігів. обл.)

- Поділля (газета, Хмельницький)
Подільський Кур'єр (газета, Хмельницький)
Подільські Вісті (газета, Хмельницький)
Подоланин (газета, Хмельницький)
Поліграфіст (газета колективу Укр. акад. друкарства, Львів)
Поліграфіст Тавриди (Сімферополь)
Поліграфія і видавнича справа (наук. журн., Львів)
Поступ (газета, Львів)
Правда України (газета, Київ)
Православна Газета (Київ)
Православний Вісник (журнал, Київ)
Православ'я в Україні (наук. зб., Київ)
Прапор Перемоги (газета, Заставна, Чернівець. обл.)
Прилучина (газета, Прилуки, Чернігів. обл.)
Просвіта (газета, Львів)
Проскурів (газета, Хмельницький)
- Радянська Буковина (газета, Чернівці)
Радянська Верховина (газета, Вижниця, Чернівець. обл.)
Радянська Освіта (газета, Київ)
Радянська Україна (газета, Київ)
Радянське Життя (газета, Кіцмань, Чернівець. обл.)
Ратуша (газета, Львів)
Редактор і видавець (наук. журн., Київ)
Рідний Край (журнал, Полтава)
Робітнича Газета (Київ)
Родослав (газета, Київ)
- Світ-Інфо (газета, Чернігів)
Світові проблеми сучасної журналістики (наук. зб., Черкаси)
Свобода (газета, Київ)
Свобода (газета, Тернопіль)
Сьогодні (газета, Київ)
Сіверянський Літопис (наук. журн., Чернігів)
Сільські Вісті (газета, Київ)
Слово і Час (журнал, Київ)
Слово Просвіти (газета, Київ)
Слов'янське Віче — ХХІ століття (Київ)
Снятин (журнал, Снятин, Івано-Франків. обл.)
Стиль і Текст (наук. журн., Київ)
Столиця (газета, Київ)
Студентський Меридіан (газета, Кам'янець-Подільський)
Студії з архівної справи та документознавства (Київ)

- Телерадіожурналістика (наук. зб., Львів)
Тернопільський Альманах
Трибуна Лектора (*журнал, Київ*)
Труди Київської Духовної Академії (наук. зб.)
Трускавецька Газета (*Львів. обл.*)
- Україна дипломатична (наук. зб., Київ)
Україна Молода (*газета, Київ*)
Українознавство (наук. журн., Київ)
Українознавчий Альманах (*журнал, Київ*)
Українська журналістика в іменах (наук. зб., Львів)
Українська журналістика: умови формування та перспективи розвитку (наук. зб., Черкаси)
Українська Культура (*журнал, Київ*)
Українська Літературна Газета (*Київ*)
Українська Мова (*НАНУ, Київ*)
Українська Мова та Література (*газета, Київ*)
Українська періодика: історія і сучасність (наук. зб., Львів)
Українська термінологія і сучасність (*зб. наук. пр., Київ*)
Українське журналістикознавство (наук. журн., Київ)
Українське Слово (*газета, Київ*)
Український Богослов (*журнал, Київ*)
Український Вимір (наук. зб., Ніжин, Чернігів. обл.)
Український Дім (*газета, Ніжин, Чернігів. обл.*)
Український Інформаційний Простір (наук. журн., Київ)
Український Тиждень (*журнал, Київ*)
Університет «Україна» (*газета, Київ*)
Університетський Вісник (*газета, Чернівці*)
Універсум (*газета, Житомир*)
Універсум (*журнал, Львів*)
Урок Української (*журнал, Київ*)
Урядовий Кур'єр (*газета, Київ*)
- Хрещатик (*газета, Київ*)
- Час (*газета, Чернівці*)
Час Київщини (*газета, Київ*)
Час-Тіме (*газета, Київ*)
Чернівці (*газета*)
Ярмарки и виставки (*журнал, Київ*)
- In medias res (наук. зб., Дніпропетров. нац. ун-т)
Ukraina Magna (наук. зб. НАНУ, Київ)

РАДІО- ТА ТЕЛЕКАНАЛИ

Львівське радіо
Новий Канал
Радіо «Культура» (Київ)
Радіо «Черкаси»
Радіо «Чернівці»
Радіо «Чернігів»
Телеканал «Буковина» (Чернівці)
Телеканал Гравіс (Київ)
Телеканал ZIK (Київ)
Телеканал «Житомир»
Телеканал «Хмельницький»
Телеканал «Чернігів»
Телеканал ТЕТ
ТРК «Київ»
Телекомпанія «Гравіс» (Київ)
УТ-1
1 програма Національного радіо
3 програма Національного радіо
5 канал (Київ)

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ ПОРТАЛИ

AgroPortal.ua: Онлайн-ресурс про агропромисловий комплекс України: <http://agroportal.ua>
Аргумент-Argumentum: <http://argumentua.com/>
Буквоїд. <http://bukvoid.com.ua>
Високий Вал (Чернігів): <http://val.ua/uk>.
Відродження української нації: Товариство. Офіційний сайт: <https://klychnas.wordpress.com/>
Граніт науки: Аналітичний портал про українську і світову науку. <https://un-sci.com/ru/>
Детектор медіа: <https://detector.media/>
Жінка-Українка: Мистецький Веб-портал: <http://ukrainka.org.ua/>
Знай.ua. <https://znaj.ua/>
Інтерфакс-Україна: <https://ua.interfax.com.ua/>
Кобза — українці Росії: Незалежний сайт української діаспори Росії: <http://kobza.com.ua>
ЛітАкцент: <http://litakcent.com/>
Мій Ніжин: Головний портал Ніжина: <https://www.mynizhyn.com/>
Ніжен: <http://nizhen.com.ua/>
ПроЧерк: Про це говорять Черкаси. Інформаційний портал Черкащини: <https://procherk.info/>

Портал Носівської об'єднаної територіальної громади: <http://otg.sp.ua/>
Релігійно-інформаційна служба: <http://risu.org.ua/ua/index/>
Рупор Житомира: <http://ruporzt.com.ua/new/>
Сайт Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя. <http://www.ndu.edu.ua>
Сіверщина: Всеукраїнський незалежний медійний сайт: <https://siver.com.ua/>
Стожари: Інформаційний портал українців по всьому світу <https://svitua.org/>
Сумський історичний портал: <http://history.sumy.ua>
Телеканал «Культура»: <https://i-ua.tv/culture/>
Українська Правда: <https://www.pravda.com.ua/>
Українська Світова Інформаційна Мережа — Ukrainian Worldwide Information Network: <https://ukrainainc.net/>
Українське інформаційне Агентство (Укрінформ): <https://www.ukrinform.ua/>
Український погляд: <http://ukrpohliad.org/>
Український Тиждень: сайт Всеукраїнського журналу: <https://tyzhden.ua/>
Уездные Новости (Чернігів). <http://www.uezd.com.ua/>
Факультет української філології Уманського університету: <https://ff.udpu.edu.ua/sensatsijna-znahidka-v-amerytsi/>
Хвиля Десни: www.hvilya.com
Центр черкаських медіа. <https://che-line>.
Чернігівське земляцтво в Києві. Товариство. Офіційний сайт: <http://chz.org.ua/tymoshyk/>
Чернігівський національний університет. <http://chnpu.edu.ua>
Город-ЧН. <http://www.gorod.cn.ua>

ЕНЦИКЛОПЕДІЇ, ЕНЦИКЛОПЕДИЧНІ СЛОВНИКИ

Енциклопедія сучасної України
Українська мова: Енциклопедичний словник
Тернопільський Енциклопедичний Словник
Шевченківська енциклопедія

За кордоном

Вісник-Herald (газета, Вінніпег, Канада)
Віра й Культура — Faith and Culture (журнал, Вінніпег, Канада)
Гомін України (газета, Торонто, Канада)
Дукля (Братислава, Словаччина)

- Журналіст (газета, Мінськ, Білорусь)
Журналістыка (наук. зб., Мінськ, Білорусь)
Звезда (газета, Мінськ, Білорусь)
Канадське міжнародне радіо (Торонто, Канада)
Катедральні дзвони (квартильний, Торонто, Канада)
Міст (газета, Торонто, Канада)
Наше Слово (газета, Варшава, Польща)
Новий Шлях (газета, Торонто, Канада)
Полиграфист и издатель (журнал, Москва, Росія)
Православний голос Люблина (газета, Польща)
Рідна школа-Ridna Shkola (журнал, Нью-Йорк, США)
Свобода (газета, Нью-Джерсі, США)
Сівач-Sower (газета, Стемфорд, США)
Українська бібліотека ім. Симона Петлюри в Парижі (Інформ. бюл., Париж, Франція)
Українська Думка-Ukrainian Thought (газета, Лондон, Велика Британія)
Український альманах (Варшава, Польща)
Український Голос-Ukrainian Voice (газета, Вінніпег, Канада)
Український Вісник (газета, Бухарест, Румунія)
Українські Вісті (газета, Едмонтон, Канада)
Українсько-Грецька Думка-Ukrainian-Hellenik Thought». (наук. зб., Атени, Греція)
Jornadas Andaluzas de Slavistika (наук. зб., Baeza Espana)
Poligrafika (журнал, Warszawa, Polska)
La Voix du Nord (газета, Лілль, Франція)
Poligrafika (журнал, Варшава, Польща)
Studia Polsko-Ukraińskie (наук. зб., Warszawa, Polska)
Studia Ukrainica Warsoviensia (Warszawa, Polska)
Ukrainian Information Service (інформ.-аналіт. потрал, London, Great Britain).

ІМЕННИЙ ПОКАЗНИК

А

Абрамович 104, 105
Авраменко Парасковія 179
Автомонов Павло 49, 57, 61,
198, 567
Аденауер Конрад 89
Азарова Галина 185
Азеєв С. 276
Айтматов Чингіз 38
Алексєенко Н. 534, 535
Алексєенко Ігор 79
Андрущенко В. 533
Антоненко Тетяна 372
Антонич Борис-Ігор 400
Антуан де Сент-Екзюпері 39
Арагон Луї 38
Аркас Микола 82
Афанасьєва Катерина 117, 529
Афонін Олександр 219
Ашшурбанал цар 238

Б

Бабенко Ю. 494, 555
Бабух Василь 64, 65
Бабчук Емма 485, 508
Багалій Дмитро 82
Багряний Іван 232
Бадьоріна Л. 405
Бажан Микола 87, 535
Бай Ніна 305, 558
Бандера Степан 172, 453,
508, 513
Баоцюань Ге 405
Баранник О. 538
Басараб Л. 324, 331
Батюк Яків 35, 41, 49, 460
Бацевич В. 438
Бача Юрій 106
Безклубенко Сергій 405
Безпалый Сергій 78

Березан Дарина 372
Беретті 512
Бершов Олександр 533
Білоус Н. 535
Білянкiна Т. 405
Біляченко Галина 43
Бiнь Фань 88
Біюй Лю 88
Бобрик Дарина 332, 568
Богуславський Олег 236
Боденчук Володимир 405
Боднарчук Оксана 490
Бойко Алла 311, 312
Бойко Олена 79, 84, 85, 88,
89, 480, 485, 542
Бойко Тарас 106
Бойчук Анна 311, 317, 318,
336
Бойчуки, родина 404, 469
Бондар 302
Бондар Дмитро 72
Бондар Євген 52
Бондар Юрій 72, 405
Бондаренко Станіслав 549
Бондаренко Т. 432
Бондарчук К. 553
Борова Ольга 51
Бороденко Анатолій 36, 43
Борозна Микола 461
Брагінець С. 562
Брансен Хорст-Дітер 94
Брежнев Леонід 66
Бродецький Аполінарій 94
Брюховецький В'ячеслав 518,
519
Будлянський Микола 47
Бузун Олег 180
Букраба Олена 72, 78
Буряк Юрій 518, 519
Бутко Л. 534

В

Валесева Т. 434
Валігура Кость 64
Валуєв П. 416, 454, 497
Вард Гар 94
Вартанов Григорій 276
Василяшко Василь 78
Василевський М. 549
Василенко Михайло 117, 530
Василій митр. 490
Васильєв В. 476
Величковський Паїсій 16, 562
Верига Василь 280
Веркалець Михайло 490
Вернадський Володимир 120, 170, 258, 513
Вернер Криштоф 94
Вернигора Ніна 534
Верьовка Григорій 164
Вигівський Михайло 303
Винниченко Володимир 549
Винничук Юрій 518, 519
Вільна Н. 549
Вінський Йосип 507
Вінтоняк Олекса 114, 495
Вігреньюк Г. 465
Віценя Лідія 495
Вовкогон Агафія 134
Вовкогон Микола 179
Вовкогон Олена *див.* Тимошик (Вовкогон) Олена
Вовкогон Симон 134
Вовкогони, родина 5, 27, 134
Волобуєва Анастасія 535
Вольвач Петро 518, 519
Вопельник Олена 22
Воровський Вацлав 178
Воронова Л. 463
Ворошилов Климент 266
Воскобійники, родина 16, 96, 110, 559

Г

Габенець Володимир 115, 500
Гаврилук Сергій 568
Гавриш Варвара 462
Гагарін Юрій 29, 36
Гаєвська Н. 534
Гай Анатолій 527, 538
Гайворон Є. 543
Гайдеггер 326
Гакмани, родина 475
Галаган Петро 153
Галич Валентина 349, 352, 437
Галич Олександр 349, 352
Гальчевський Яків 16, 99, 133, 549, 550
Ганжуров Юрій 374, 554
Гарасим В. 472
Гарачковська Оксана 565
Герасименко Маруся 140
Герасимчук Лесь 289, 290
Главка Йсиф 557
Глібка Анна 41
Глібов Леонід 533
Гнат Василь 473
Гоголь Микола 43, 123, 332, 366, 430, 437, 461, 503, 511, 514, 523, 554, 567, 576
Голиш Г. 566, 568
Голіцина Олександра 31, 121, 504
Головатий Сергій 80
Головко Андрій 39
Головко Тарас 332, 334
Голота Любов 350, 518, 519
Голюк Леонід 204
Гончар В. 276, 483
Гончар Олесь 42, 80, 81, 351, 532
Горбань Юрій 21, 405
Горбачов Михайло 69
Гордієнко А. 462
Горинь Богдан 518, 519
Горлач Леонід 40
Городенко Лесь 117, 529, 533

Гоян Ярема 386
Грибінченко Т. 419
Григор Олексій 92
Григоренко Віра 67
Гриджук І. 557
Гринівський Тарас 117, 530, 558
Грінченко Борис 16, 121, 133,
231, 361, 530, 535
Грузін Василь 50, 52, 53
Грушевський Михайло 82, 111,
170, 258, 447, 549
Губарець Василь 284, 493, 534
Губерський Леонід 107–109
Гуменюк Анатолій 51, 551
Гуменюк Б. 424, 436
Гуменюк Тетяна 4
Гундяк Іван 450
Гусейнов Георгій 483
Гутенберг Йоганн 337
Гуцало Євген 42
Гуць Михайло 550
Гуща Марко 242

Д

Даль Володимир 388
Даніш Т. 322
Дацюк Галина 5, 17, 95, 106, 203,
213, 230, 298, 332, 336, 402, 457,
496, 508, 567
Дворська Катерина 461
Дворська Лідія *див.* Науменко
(Дворська)
Дворська Ніна 183, 184
Дей Ян 89
Дейнега О. 272
Дем'яненко Марія 64
Дем'янчук А. 387
Демченко Михайло 7, 364
Демчук Богдан 6, 331, 333, 358,
540, 559–564
Демчук С. 540
Денека О. 532
Денисенко Анатолій 299, 300,
424

Денисів, родина 470
Денисова Світлана 22
Дерезенки, родина 5, 27, 136
Дерезенко Устина *див.* Мозгова
(Дерезенко)
Джаліль Муса 45
Джерельний В. 558
Джулай Д. 561
Дзвінчук Оксана 117, 530
Дзюба Іван 80
Дзюрах Богдан арх. 239
Дзяхуа Си 89, 479
Діденко Зоя 550
Дімаров Анатолій 40
Дмитренко Л. 555
Дмитрієнко Галина 40
Добровольський Олег 79
Довжик Василь 75
Долбенко Тетяна 533
Долганова Л. 555
Донцов Дмитро 260
Дорофтей О. 467
Дорошенко Ю. 547
Достоевський Федір 459
Доценко Л. 381
Драгоманов Михайло 82, 228,
295, 425, 488
Драч Іван 80, 103, 482, 514
Дропан Степан 112, 287, 337,
363, 442, 453, 496, 521
Дубина М. 434, 556
Дубінін Олексій 200, 201
Думітрашук В. 476
Дунайська М. 387
Дяченко Юрій 78, 374
Дячишин Л. 407, 408
Дячков Володимир 64

Е

Еберт Фрідріх 93
Ейдельман Б. 104, 105
Енгельс Фрідріх 36
Епіфаній митр. (Думенко) 439,
441, 442, 444, 446

Є

Єлісовенко Юрій 433

Єльцин Борис 549

Єльцина Наїна 549

Єфремов Сергій 549

Ж

Жайворон Михайло 343, 344

Железняк Микола 4

Женченко Марина 117, 530, 534, 535

Животко Аркадій 93, 383, 392, 406, 410, 420, 435, 544

Житарюк Мар'ян 107–109, 132, 348

Житнюк Т. 559

Жованик О. 295

Жук Леся 511

Жуков Георгій 143, 146

Жулинський Микола 271–273, 401, 443, 518, 519

Жураківська Зоя *див.*

Краснодемська (Жураківська)

З

Забіяка Іван 109, 119, 322, 323, 325, 326, 405

Завальнюк Олександр 538

Загній Т. 560

Загорій Володимир 116

Заєць Іван 80

Зайців М. 544

Залізняк Богдан 324

Заньковецька Марія 409

Заньковецька Марія 522

Запаско Яким 276, 277, 279, 423, 428, 487

Зарицький М. 533

Зегерс Анна 38

Зеленко Тетяна 272, 550

Зеленський Володимир 456, 518, 519, 525

Змієнко-Сенишин Галина 406, 410, 421, 486, 537, 542, 545, 546,

558

Зорка Григорій 43

Зоценко Іван 177

Зубар Анатолій 538

І

Іваненко Володимир 4, 95, 199, 255, 336, 337, 509

Іваничук Роман 80

Іванов Валерій 103, 108

Іванущенко Геннадій 348, 351

Іванченко Оксана 117, 276, 531

Іванченко Роман 79, 85, 87, 276, 289, 426–429, 434, 438, 440

Іванчик Тодор 464

Іванчук Паша 38, 39

Іванюк М. 537

Івасюк Володимир 397, 557

Івасюк Михайло 565

Івчанков Віктор 440

Івченко Юрій 67

Іларіон митр. *див.* Огієнко Іван

Ільєнко І. 481

Ільчук М. 471

Ірванець Олександр 518, 519

Ірлін Анатолій 78

Ісаєв Віктор 463

Ісак Анатолій 324

Ісаченко Леонід 182

Іскорко-Гнатенко В. 450

К

Кава Віктор 40

Каганов Юрій 43

Калакура Ярослав 338

Калинець Ігор 349

Калитка Герасим 36

Калігіна Тетяна 110

Калюжна (Гой) Надія 43

Калюжна Ірина 179

Калюжна Світлана 179

Калюжний свящ. 186

Канішевський Микола 72

Капелюшний Анатолій 534

- Каплунська Катерина 472
Капранов Віталій 80, 219
Капранов Дмитро 80, 219
Карабович Т. 331, 566
Каразін В. 382
Караман С. 419
Каранська Марія 201, 447, 524
Карий Володимир 561
Карпенко Віталій 440, 490, 531
Карпенко Галина 7, 367, 564
Карпенко-Карий Іван 36
Карун Іван 51
Кательницька Валентина 31
Кательницький Василь 150
Кательницький Володимир 177, 458
Качкан Володимир 404, 538
Качур Володимир 488
Качуровський Ігор 113, 114, 497, 562, 568
Каштон Вільям 40
Квіт Сергій 432, 490
Кирилюк Дмитро 125
Киричок Петро 386
Кисла (Тимошик) Галина 25, 28, 33, 65, 135, 145, 152
Кишеня (Мозгова) Ольга 137, 158, 159, 267
Кишеня Паша 159
Кізін Сидір 512, 565
Кіпіані Вахтанг 512
Кісенко Тетяна 210
Клічак Василь 113
Клос В. 441, 442, 444, 446
Кльоц Леонід 210, 491, 553
Кобернюк Петро 43
Кобець Василь 558
Кобизька Катерина 43
Кобилянська Ольга 46, 56, 59–61, 64, 397, 497, 557
Ковалевська Ю. 488, 548
Коваль Алла 56–58, 199, 302
Ковальчук М. 493
Ковальчук С. 440
Ковба Іван 78
Коельо Пауло 428
Козак Сергій 349, 352
Козьяков Сергій 370, 408, 527
Колас Якуб 38
Колесник Степан 95, 264, 323, 326, 506
Колодний Анатолій 441
Коломойський Ігор 519
Коляда Роман 496
Колядинська Тетяна 203
Колядинський Володимир 203
Колянчук Олександр 527
Комарницький О. 436
Компаніченко Тарас 518, 519
Конверський А. 428
Коновалець Євген 315
Коновець Олександр 91
Кононенко Петро 103, 482
Конфуцій філософ 86
Коперник Микола 258
Копецька Олеся 369
Копистинська Ірина 117, 490, 529, 546, 547
Копитко Жанна 22
Кореневич Леонід 280, 281, 483, 549
Корнев Геннадій 376
Корнев Юрій 376
Корнева Валентина 376
Корнева Олена 376
Корнеев Віталій 108
Корнієнко Н. 405
Короленко В. 430, 437, 515, 526, 562
Коропатницька Василина 470, 471
Корсак І. 305
Косів Михайло 103, 482
Костенко Ліна 13, 16
Костецький Анатолій 75
Костиря Інна 405
Костомаров Микола 82
Костюк Ліля 64

Котик Валя 40
Котляревський Іван 55
Коцюба Леся 459, 495, 568
Коцюбинський Михайло 123, 366, 512
Кошелівець Іван 114
Кошма (Мозгова) Паша 5, 28, 65, 158–165
Кошма Анатолій 65
Кошма Василь 31
Кошма Володимир 65, 179
Кошма Галина 31, 43
Кошма Микола 65, 165
Крайнікова Тетяна 292, 293, 429, 533
Краснодемська (Жураківська) Зоя 64, 467, 473, 516
Краснодемський Володимир 64, 122, 324, 327, 353, 481, 512, 541
Кривонос П. 424, 436
Крип'якевич Іван 82, 260
Кришталовська Тетяна 368
Крошка Ніна 64
Крук О. 542
Крупський Іван 284, 287
Кугут Валентина 188
Кугут Володимир 188
Кугут-Ісаєнко Ніна 408, 412
Кузенко О. 464
Кузьмичов Д. 547
Кузьмінський Анатолій 490
Кукурудз Михайло 64
Кулик Володимир 179
Кулик Іван 146
Куліда С. 567
Куліш Пантелеймон 212, 361
Кульчинський Микола 80
Купала Янка 56
Купріянович Григорій 518, 550
Курас І. 103, 482
Кургак Марія 548
Курляк Федір 564
Куцевська Ольга 533

Куценко (Процько) Валентина 191
Кучма Роман 489

Л

Лазаренко Михайло 61, 64
Лазутіна Олена 72
Ластовський Валерій 448, 449
Лаціс Віліс 38
Лебедева-Гулей О. 531
Лебединська Тетяна 441
Левицький Василь 557
Левочко А. 324
Левчук О. 533
Лейковська Ніна 334
Ленін В. 34–37, 41–43, 45, 47, 50, 57, 77, 145, 199, 206, 266, 367, 382, 458–463, 466, 476, 477, 506, 571, 572
Лецін Михайло 119, 327, 535
Лизанчук Василь 290, 311, 312, 408, 431, 434, 440, 489, 495, 533, 535, 563
Линник Микола 79
Лисий І. 534
Литвин С. 542
Литвиненко Л. 554
Лиходень Т. 556
Лі Світлана 80
Літневський Геннадій 72
Логвиненко Олена 214, 284, 295, 296, 299, 493, 498
Логвиненко Ю. 462
Ломачук Дмитро 518, 519
Ломоносов Михайло 54, 415
Лотоцький О. 539
Лубчак Вадим 309, 311, 559, 560, 561
Лук'яненко Надія 518, 519
Луканов Ю. 539
Любченко Юрій 535
Ляхоцький Володимир 273, 420

М

- Мазанюк Наталія 371
Мазепа Іван 246, 259, 266, 394, 406, 410, 427, 436, 507
Макаренко Є. 531
Макаров Юрій 113
Маковей Осип 260
Макогон Яків 519
Максименко М. 483
Максимець Дарина 204, 561
Максимець Микола 65, 203, 555
Максимович Дмитро 246
Максимович Михайло 82, 89, 202, 417, 531, 539, 568
Макуха Марина 117, 531
Маланюк Євген 172
Малаховський Віталій 210
Малий І. 468
Малик І. 493
Малицький Казимир 461
Малишева Марина 7, 391, 552
Маліш Петро 295, 296, 550
Малкович Іван 113
Мамай П. 324
Мамалига А. 433
Манакін Володимир 388
Марковська А. 295
Маркс Карл 59
Мартинова Катерина 302
Мартинюк М. 492
Мартьянов 201
Марусик Василь 485, 545
Марусик Тарас 489
Марцинкявіус Юстінас 38
Масловська Марія 535
Масловська Світлана 324, 565
Масловський Анатолій 64
Матвієнко Анатолій 72
Матіос Марія 6, 21, 356
Матушак К. 447
Махно Нестор 508
Мацерук Валентина 492
Мацько В. 533
Мацько Любов 419
Мацько О. 419
Мацюк Орест 423, 487
Мащак Іванка 519
Мащенко І. 404
Медведєва В. 440, 451
Медведова Анна 135
Мелещенко Олександр 109, 379
Мельник Ігор 79
Мельников Ювеналій 102–106, 482
Мельниченко В. 562
Мельничук Богдан 404
Ментинська І. 409
Мечников Ілля 276, 283, 570, 571
Микитенко Іван 179, 192
Микитченко Григорій 41
Микитюк О. 409
Миколаєнко Т. *див.* Тимошик
Микола
Миколайчук Іван 557
Микуляк Ярослав 72
Мирний Панас 56
Миронченко Віктор 95
Миронюк Дмитро 7, 65, 117, 365, 407, 429, 530, 534, 555, 557
Михайлин Ігор 299, 300, 385
Михайловський Володимир 64, 404, 470, 472
Михайловський Віктор 78
Мігель 40
Міненко Тимофій 452
Мініч Ніна 552
Мінков Недялко 470
Мічурін Іван 462, 463
Міщанчук Н. 387
Мовчан Павло 103, 316, 317, 482, 498, 518, 519,
Могила Петро 554
Могильна Ніна 43
Мозгова (Дерезенко) Устина 19, 27, 136, 138–141, 151, 267, 268
Мозгова Галина *див.* Тимошик

(Мозгова) Галина
 Мозгова Гапка 136
 Мозгова Лідія 47, 179
 Мозгова Маруся 136
 Мозгова Ольга *див.* Кишеня
 (Мозгова) Ольга
 Мозгова Христя 137, 139, 140, 141
 Мозгова Явдоха 137, 139, 140, 267
 Мозговий Андрій 28, 136, 138, 140, 267
 Мозговий Іван Іванович 28, 138, 140, 146, 267
 Мозговий Іван Петрович 18, 26, 27, 86, 136–141, 146, 148–150, 153, 158, 247, 252, 267, 268
 Мозговий Олександр 179
 Мозговий Петро 136, 139
 Мозгові, родина 5, 27, 136, 159
 Мойсієнко А. 553
 Мокренко Анатолій 80
 Мол Лео 544
 Молодик В. 331
 Молодожанин Леонід 544
 Мороз Ніна 462
 Мороз Р. 485
 Мороз Ф. 560
 Моруга Василь 72, 75
 Москаленко Анатолій 84, 95, 404, 484, 489, 542
 Мохнач-Галицька Є. 532
 Моцяк О. 369, 551
 Мудрий Ярослав 221
 Мукомела Олександр 52, 62, 95, 384, 490
 Мулик-Луцик Юрій 453, 543, 544
 Муса Джаліль 45
 Мусієнко Надія *див.* Тимошик
 (Мусієнко) Надія
 Мушинка Микола 106
 Мушкетик Юрій 103, 482
 Мялик С. 486

Н

Надточій Олена 117, 529
 Назарчук В. 534
 Найда Олена 7, 332, 366, 567
 Наливайко Д. 531
 Нарушевич Оксана 283, 286
 Науменко (Дворська) Лідія 121
 Науменко В. 497
 Невінчана Н. 431
 Недашківська Раїса 518, 519
 Неоронов Г. 134, 135
 Неруда Пабло 38
 Нестерчук Микола 518, 519
 Низова Олена 41
 Низовий М. 420, 422, 485, 535
 Никифорук Б. 423
 Нишпор Катерина 183, 184
 Нівалов Микола 68
 Номис М. 82

О

О'Лір О. 562
 Обушний М. 443
 Овсянніков Олексій 94
 Овчаренко Е. 519
 Огієвський Петро 176, 266, 320, 449
 Огієнко Анатолій 258
 Огієнко Домініка 457, 520
 Огієнко Іван (митр. Іларіон) 6, 14, 16, 19, 20, 23, 24, 87, 89–92, 95–97, 102–105, 110, 114, 115, 120, 128, 133, 170, 213, 230, 234, 251, 256–260, 263, 271–273, 278–281, 284, 328–334, 337, 342, 343, 358–363, 366, 369, 375–378, 380, 381, 383, 385–387, 392–394, 397, 401–413, 416–423, 426–433, 435–443, 448, 450–452, 454, 480–491, 493, 494, 496–502, 509, 511, 515, 516, 523, 527, 533, 535, 537–543, 545–547, 549–552, 554–556, 558–568, 571

Огульчанський Юрій 80
Одінцова Майя 117, 531
Оксенич (Пономаренко) Галина
121, 124, 178, 179
Олесева Т. 552
Олійник Борис 40
Ольжич Олег 315
Ольшевська О. 546
Омельченко Олександр 103,
482
Онацький Євген 6, 312–315, 317,
402, 500
Ониськів М. 434, 546, 558
Онищенко Надія 311, 313, 323,
332, 333, 349, 353, 409, 494, 495,
522
Онкович Артем 547
Опанасюк Олексій 483
Осадчий Василь 558
Осадчук Петро 496
Острозький, князь 419
Охрімчук О. 486

П

Павленко Сергій 323
Павличко Дмитро 80
Павлович Юрій 78
Павловський М. 462
Павлюк Ігор 349, 351, 405, 409,
533, 535
Павлюк Марія 67
Павлюк Микола 67
Пазяк Ольга 83
Пакулько Н. 279
Палій Петро 302
Панасенко І. 535
Панасюк Іванна 240, 520
Панченко Володимир 518, 519
Партико Зеновій 533
Парубій Андрій 181
Пасемко Іван 272–274, 540, 541
Пасічник А. 556
Пафнутій ієром. (Мусієнко)
442, 497

Пахаренко Василь 91, 269
Пекарська Людмила 232, 505
Пеленський Юрій 557
Пелех Володимир 63–65, 435,
491, 555
Пенішкевич Іван 473, 474
Первозванний Андрій 177
Переheyда Валентин 305
Пероганич Юрій 124, 125, 325
Петлюра Симон 97, 98, 172, 260,
263, 365, 407, 418, 429, 480, 494,
511, 534, 545, 555, 577
Петрик Василь 179
Петрик Павло 150
Петров Сергій 117, 529
Петровський Григорій 176
Пилипенко Є. 534
Пиляєва Л. 486
Півень Микола 147
Підгірянкa Марійка 557
Пінчук Анатолій 122, 123
Плаксюк Юрій 77, 204
Плехова Ірина 117, 435, 530
Плужникова Наталія 22
Побідаш Ірина 117, 529, 533
Погиба Л. 419
Погорілець Ростислав 186
Погрібний Анатолій 80, 91, 95,
434, 439, 482, 483, 490, 494, 541,
553
Подолук Ірина 79, 80
Подолук Юліан 78
Подолька Надія 117, 531, 535
Подолько Микола 179
Подолько Тамара 186
Подолько Юлія 179
Полетаєв Федор 467
Полікша Антоніна 544
Поліщук Віта 204
Полонська-Василенко Наталія
82
Полтавець Олексій 146, 147
Полуботок Павло 479
Пономаренко (Приліпко)

Галина 406, 411, 461, 464
Пономаренко Валентина 38
Пономаренко С. 280
Пономарів Олександр 518, 519
Поплавський Михайло 22, 111,
129, 131, 132, 405, 527, 563
Потьомкін Григорій 468
Придатко (Омельчук) Єва 204,
210, 211
Приліпко Галина *див.*
Пономаренко (Приліпко)
Галина
Прилуцький Г. 539
Пристиупенко Тетяна 108, 378,
431
Притула Галина 41
Прожогін 302
Проха Стефан 135
Процько Наталія 183, 184
Пузій Володимир 283, 484
Пулінець Петро 42, 43
Пушкін Олександр 479
Пшонка Віктор 170

Р

Радчик Раїса 109, 117, 488, 489,
529
Разумков Дмитро 456
Разумков Олександр 71
Ратушний Михайло 518, 519
Регідайло Н. 548
Ретер Лідія 506
Решетуша Тетяна 117, 530
Рибачук Юрій 492
Різун Володимир 102, 103,
107–109, 433
Рогнідинська Н. 554
Родик Костянтин 219, 558
Родіна Галина 295, 553
Роздобудько Ірен 518, 519
Розум Олег 79, 283, 285
Романова Наталія 123, 126, 322,
525
Романчук О. 534

Романюк Мирослав 425, 426,
429, 434
Романюк Наталія 116, 117, 531
Романюк Ольга 22
Ротару Софія 557
Рубан 302
Рубанець М. 435
Рудь Сергій 79
Рудюк Димитрій митр. 119, 187,
385
Румянцев Петро 245
Русанівський Віталій 80
Русова Софія 16, 116, 123, 133,
513, 515, 517, 521, 563
Рустанові Шота 38
Рябічев В'ячеслав 535
Рясна Олена 117, 529

С

Савченко Анастасія 112
Самайда В. 487
Самчук Улас 119, 327
Сандуляк Іван 67
Сапон Володимир 322, 323, 486,
510–512
Сардак Пилип 134
Саух Петро 437
Сахалтуєв Радна 75
Свердлов Яків 266
Святовець Віталій 405
Семенець Олена 557
Семенко Володимир 179
Семенов В. 485
Сенченко В. 543
Сеньчук Володимир 541
Сенюк Володимир 72
Серажим Катерина 103, 109
Сергійчук Володимир 548
Сесь Галина 41
Сидоренко Наталія 109, 535
Сидоренко О. 419, 535
Силин Олесь 552
Симоненко Василь 462
Симоненко Л. 436

Симоненко Петро 70, 71, 78, 556
Сізова Ксенія 534, 535
Сірик Наталія 149
Сірик, свящ. 186, 189
Сковорода Григорій 496
Скопенко Віктор 86, 132, 275–278, 401, 428
Скорина Петро 29, 31, 121–123, 134, 135, 177, 185, 190, 320, 447, 449
Скоропадський Павло 260
Скрипченко Тетяна 539
Скуленко Михайло 442
Скуратівський Вадим 518, 519
Слабошицький Михайло 113
Сліпий Йосиф 120, 509, 510, 514
Сліпушко Оксана 450
Слободян Т. 493
Слободяник Анатолій 78
Слободянюк Раїса 209
Слободянюк Тетяна 556
Смайлс Самуель 391
Смірнова Г. 559
Смуул Юхан 38
Соловщук Пилип 64
Соломаха Г. 463
Соломко С. 554
Солонець Олександр 489
Сорока М. 405
Сосновський Іван 64, 67
Сосюра Володимир 39
Сохацька Євгенія 103, 332, 432, 482, 483, 540, 556, 559
Соченко М. 325, 567
Спанатій Олександр 117, 531
Срібняк Ігор 405
Стадниченко Володимир 496
Сталін Й. 176, 263
Стасенко Володимир 423, 487
Шашук Василь 483, 558
Стельмах Михайло 39, 42
Степаненко Микола 6, 361
Степко Вероніка 22
Степовик Дмитро 6, 90, 107, 272, 273, 283, 284, 304, 305, 336,

338, 402, 424, 431, 434, 437, 441, 442, 449, 487, 497, 512, 516, 534, 538, 547, 551
Стефанік Василь 435, 444, 533, 561, 570
Стеценко Кирило 518, 519
Стешенко Галина 22
Стратілат Микола 90
Струтинський Анатолій 43
Ступак Володимир 68
Стус Василь 13
Сударикова Яна 151
Сухомлинська О. 531
Сухомлинський Василь 391, 490, 555, 572
Сушинський Богдан 75
Суюрко В. 276, 542

Т

Таран Катерина 16, 106, 188, 203, 213, 230, 298, 402, 409, 413, 457, 523, 524
Таранюк Микола 50, 200
Тарасевич Андрій 458, 527
Тарасевич Іван 122, 176, 191
Тарасевичі, родина 183, 320
Тарасенко (Григор'єва) Ірина 185
Тарасенко Микола 185
Тарусова Дарія 251, 348, 524, 525
Татаренко Віталій 186, 187
Татаренко І. 295
Тацяничук У. 548
Теленчі О. 540
Теліга Олена 410, 413, 442
Теремко Василь 71
Тиктор Іван 512
Тимофійчук Х. 561
Тимошик (Вовкогон) Олена 28, 134, 135, 141, 166
Тимошик (Мозгова) Галина 27, 138, 140, 141, 146–149, 158, 164, 195

Тимошик (Мусієнко) Надія 65, 206, 207, 375, 547
Тимошик Аліна 66, 145, 195, 207, 375, 542
Тимошик Андрій 5, 25, 28, 32, 65, 97, 144, 145, 153–157, 163, 165, 194, 212
Тимошик Анна 151
Тимошик Віра 65
Тимошик Галина Василівна 154
Тимошик Галина Елізарівна *див. Кисла (Тимошик) Галина*
Тимошик Елізар 135
Тимошик Іван Елізарович 135
Тимошик Іван Степанович 5, 25, 28, 32, 39, 65, 97, 145, 151–154, 165, 212,
Тимошик Катерина Елізарівна 25, 28, 135, 145
Тимошик Катерина Яківна 135
Тимошик Лазур 141
Тимошик Олександр 154, 176
Тимошик Омелян 135
Тимошик Світлана 154
Тимошик Степан 27, 89, 135, 141, 142, 148, 157, 195
Тимошик Тетяна 145, 152
Тимошик Ярослав 66, 145, 195, 207, 208, 375
Тимошики, родина 5, 27, 134–136
Тичина Павло 511
Ткач Паша 67
Ткаченко Володимир 468
Томак М. 494
Тоцька Наталія 88
Тракало Василь 488
Трач Юлія 405
Тріщук Ольга 386
Трохименко Галина 78
Трясили, родина 176, 320
Трясило Тарас 122, 176, 178, 189, 245, 266, 448, 500, 503

Туз Д. 65, 467, 468
Туркевич Володимир 538, 555
Турконяк І. 491
Турський І. 554
Турубара Валерій 43
Тябіна Ірина 303

У

Українка Леся 22, 205, 211, 457, 566
Устименко В. 538

Ф

Фаріон Ірина 340, 341, 409, 445, 501, 519
Федак Василь (митр Василій) 563
Федоренко Людмила 179
Федорина Павло 541
Федоришин П. 434
Федоров (Федорович) Іван 87, 287, 337, 363, 440, 442, 494, 496
Федорук Микола 180
Федосов Віктор 533
Федькович Юрій 60, 64, 117, 193, 397, 555, 557, 565
Феллер Михайло 85
Фещук М. 488
Фіалко Дарина 7, 301, 398
Фіголь Н. 532
Фігус-Ралько Анна 258, 359, 406, 410, 411, 421, 422, 430–432, 434, 487, 491, 492, 545–547, 558
Філарет, патріарх 98, 100, 101, 115, 548, 562
Фінберг Леонід 518, 519
Фінберг Олена 518, 519
Фіть Людмила 117, 408, 530
Фольварочний Василь 404
Франко Іван 16, 51, 107, 132, 206, 295, 361, 440, 453, 456, 533, 535, 536, 558, 560
Фрунзе Михайло 461
Фрунзе Міхай 101

Х

Хархун Михайло 43
Харчук Л. 409
Харчук Н. 544
Хвильовий Микола 172
Хлібик Васса 134
Хмельницький Богдан 35, 117,
261, 379, 394, 407, 411, 429, 432,
437, 490, 568,
Холод Олександр 442
Хонда Л. 332
Хохлов В. 554
Храмов Юрій 80

Ц

Царок Ніна 179
Цейтлін Ольга 470
Цеткін Клара 266
Цибух Валерій 71
Цимбалюк Микола 518, 519,
560
Цікоцький Михайло 56, 440,
549

Ч

Чабан Анатолій 64, 119
Чайка Олена 65
Чепурний В. 322, 323
Череп Тетяна 262
Чернега Микола 204
Черниш Наталія 280, 283, 286,
292, 293, 295, 297, 407–409, 534,
535, 501
Черняк Володимир 72
Чижевська Л. 280
Чикаленко Євген 261, 532
Чикирисов Юрій 272, 274, 486
Чирков Сергій 75
Чичановський Анатолій 551
Чкалов Валерій 34
Чорна С. 325, 566
Чорновіл В'ячеслав 434
Чорногуз Олег 75
Чубенко Володимир 75

Ш

Шабашкевич Григорій 64
Шакура Юлія 560
Шаповал Леся 494
Шарапа Ольга 562
Шаріна Наталія 504
Шахова Кіра 531
Шахова Лариса 369
Шевченко В. 533
Шевченко Тарас 5, 9, 16, 21, 29,
33, 35, 43, 44, 49–51, 78, 80, 81,
83, 84, 87, 88, 92, 93, 94, 96–99,
101, 102, 104, 107, 109–113, 117,
119, 127, 128, 132, 133, 140, 153,
159, 193, 204, 228, 232, 234, 253,
259, 261, 269, 273, 299, 300, 313,
325, 332, 336, 357, 368, 373, 374,
377, 379, 387, 394, 401, 405, 406,
410, 415, 422, 424–431, 433, 435–
439, 441–443, 448, 450, 479, 480,
484–486, 488, 491, 497, 505, 519,
521, 529, 530, 531, 538, 542–545,
548, 550–554, 561, 562, 566, 567,
569, 570, 572, 576
Шевчук Володимир 47
Шекспір Вільям 326
Шептицький Андрей 260, 488,
510
Шестопал Матвій 511, 512
Шимко Петро 157
Шкляр Василь 108, 253, 490
Шкляр Володимир 95
Школьна Олена 535
Шкрібляк Микола 555
Шкробанець А. 472
Шкурат Тетяна 204
Шкуратяна Н. 419
Шмигаль Денис 270, 456
Шморгай Францишка 238, 239
Шовкопляс Віктор 465
Шпаковатий Микола 78
Шпільгаген Ф. 2, 46
Шпрінгер Аксель 89
Шумарова Наталія 103, 104, 108

Щ

Щава С. 485
Щербак Юрій 119, 518, 519
Щербакова Л. 487, 546
Щербата І. 557
Щириця Павло 327

Ю

Юрків С. 276
Юхновський Ігор 103
Юхновський Юрій 482
Ющук Іван 80

Я

Яворівський Володимир 518,
519
Яворницький Дмитро 82
Яковенко Максим 372
Яковенко Олександр 72
Якубенко Леонід 101
Яловський Анастасій 163
Яловський Микола 179
Яловський Станіслав 179
Янукович Віктор 170, 235, 237
Янь Мо 405
Яременко Василь 7, 199, 363,
521, 525, 535
Яремчук Назарій 557
Ярина Лідія 179
Ярмусь Степан 258, 272, 273,
279, 281, 284, 285, 359, 406, 407,
410, 411, 421, 429, 431, 433, 439,
450, 452, 453, 483, 484, 486, 540,
542, 543
Яроменок Олексій 74
Яценюк Арсеній 557
Яцканин Іван 106
Яцько Марія 469

SUMMARY

Mykola Tymoshyk

MOTHER'S WILL IN THE TOWEL OF 1933
Autobiographical canvas of life.
Biobibliographic index
on the occasion of the 65th anniversary

The new book of the famous scientist-humanitarian, journalist and public figure is unusual both in terms of structure and content.

The first, memoir, part entitled "Materials for a biography" contains a short chronological outline of the individual's progress along a predetermined path and with his own principles. It is, to some extent, borrowed from Professor Ohienko's form of presentation of the material: only a chronological canvas, sketches of events, times and experiences, recorded at different times and under different circumstances in his own diaries and notebooks. Such a canvas is presented against the background of frequent socio-political cataclysms that befell the generation born after the just ended era of Stalinism.

The components of this part are iconic interviews on the issues that have become leading in journalistic, journalistic and scientific work of the scientist. There are six such unique problem-thematic blocks: Ukrainian studies, journalism, book literature, diaspora, village, intelligentsia.

Problem-thematic reviews of 25 individually written books of this author are presented separately. Lists of reviews published in various editions by different authors and short bright excerpts from them are provided for each of them.

The second part — "Biobibliographic index" — contains information about the professor's scientific, journalistic, publishing, pedagogical and public activities published at various times in printed and online publications. In total, this is more than one and a half thousand titles.

The title of the book is inspired by her mother's will, which she left upon her death to her youngest of four children in a towel embroidered in 1933. Documents of her attempts to rehabilitate her father, Ivan Mozgovyi, a wealthy peasant from the village of Danyna in the Chernihiv region, were wrapped in that towel. In 1931, the Bolshevik authorities sent him to the Stalinist Gulag camps for refusing to voluntarily join a collective farm.

The content of that will is: to be ready for honest, but difficult and often thankless work; to always stand for the truth; not to be humiliated in front of the upper class; under any circumstances of life not to lose one's dignity; always remember who you are and where you came from; not to disgrace or dishonor the roots of one's family, its language and customs, and native Danyna.

A separate section provides a comprehensive overview of publications about Mykola Tymoshyk in encyclopedias, bibliographic guides, dictionaries, anthologies, as well as in periodicals and the Internet. A list of Ukrainian and foreign publications where his journalistic and scientific works were published is also provided.

Наукове видання

Тимошик Микола Степанович

МАТЕРИН ЗАПОВІТ У РУШНИКУ 1933-ГО:

Автобіографічна канва життя.
Біобібліографічний показник
із нагоди 65-річчя

Художнє оформлення,
комп'ютерна верстка та оригінал-макет
Сергій Шашенко
Редактор
Наталія Процько
Коректор
Тетяна Тимошик

Формат 60×84 1/16
Папір офс. №1. Обл.-вид. арк. 39,5
Зам №

Науково-видавничий центр «Наша культура і наука»
вул. Татарська, 7/55. Київ, 04050
Свідоцтво про державну реєстрацію
ДК № 719 від 17.12.2001
e-mail: nkin@ukr.net

Віддруковано:
ПП Видавничий дім «Букрек»
Адреса: 58000, м. Чернівці, вул. Радіщева, 10
Свідоцтво ЧЦ №1 від 10.07.2000
Тел. (0372) 552 943
E-mail: info@bukrek.net